

Hiçliğin Gizemi

Mânâları itibariyle içindekiler

Hiçlik bilinmeden mânâ bilinmez	sh.1
Sessizliğin derinliği	sh.2
Sessizlik denizi	sh.3
Hiçliğin erdemi	sh.4
Sessizliğin sesi	sh.5
Sessizliğin dili ve özün sırrı	sh.6
Hiçliğin gizliliği	sh.7
Gönüldeki mânâlar	sh.8, 9,10
Gönül tecellinin şahididir	sh.11
Mânâ dalgalarının yansıdığı derya	sh.12
Gönlün hâli giydiği giysiler	sh.13,14
“Senin gayrın yok ki”	sh.14
“Aşk kimdeyse dert ondadır”	sh.15
“Dermanın dilinden dertliler anlar”	sh.16
Âşık gönül	sh.17, 18,19
İdrâkin gözleri nûru görmez	sh.20
Haşyet’in anlamı	sh.21
Hiçliğe erenin hiçliği kalmaz	sh.22
Özdeki mânâlar	sh.23,24
Mânâ giysileri	sh.25,26, 27
Nefsinden örtünen kul	sh.28,29, 30
Gönüldeki ateş	sh.31
Gözün nûru	sh.32
İmân-ihsân-ikân	sh.33
Tevhidin anlamı	sh.34,35
Sessiz gözlemci	sh.36
Mevcûd vücûdun bir vechidir	sh.37,38

Tevhidin sesi	sh.39,40
Dengeli olmanın yolu	sh.41
Ameller hâlin sırrıdır	sh.42
Gönlün kıblesi Hakk'ın vechidir	sh.43,44
Sevgi ve rıza	sh.45,46
Zulmet perdesi, gönlün ızdırabıdır	sh.47
Özü örten örtü onun nûrudur	sh.48,49,50,51,52
Zâta yakarış	sh.53
Sır denizi	sh.54
Kendi hakikatine mirac	sh.55
Din ve dünya günü	sh.56
Tevhid haremi	sh.57
Gören için hüviyet birdir	sh.58
Tevhid Tek'in hükümdarlığıdır	sh.59
Tevhid nûru	sh.60
Hızır'ın hüviyeti	sh.61
Hikmet incisi	sh.62
Sonsuz ve sınırsız sevgi	sh.63
Sevgisiz yaşam secdesiz ibadettir	sh.64
Muhabbetullah nûru gönüllere gözdür	sh.65
Hiçlik vadisi	sh.66
Sebep ve fiiller mânânın gömleğidir	sh.67
Yüreğin yağı gülyacağına dönüşünce	sh.68
Hiçliğin edebi	sh.69
Heybe sahipleri	sh.70
Hiçliğin ferahlığı	sh.71
Mecnun gönlün dilinden	sh.72,73...79,84,85,88,93,94,96,155,186,193,223,233, 262
Gözler nasibinde olanı görür	sh.75
Aşkın zekâtı	sh.80
Gönülde ikiliğe yer yoktur	sh.81

Müminin kâtibi kendi gönlüdür	sh.82
Âşıkların imamı gönüllerindeki nûrdur	sh.83
“Sandalını bırak da öyle gel” daveti	sh.86
Ancak birleyen insan tevhide yaşar	sh.87
Dolunayı kendi gönlünde ara	sh.89
Gönlünü verene inciler verilir	sh.90
İsrâfil gönlünden üfler	sh.91
Gülün kokusu gönlün kokusudur	sh.92
Dost kapısı her çalana açıktır	sh.95
İyilik, iyiliği gören gözdedir	sh.97
Aşkın cilvesi kılıçtan keskindir	sh.98
Örümcek, ördüğü ağın tutsağıdır	sh.99
“Kulun olayım”	sh.100
Cennet de içimizdedir cehennem de	sh.101
Gönül güzelliği ahlâk güzelliğidir	sh.102
Her çiçek güzelliğini kendi tohumundan alır	sh.103
Kendi hakikatine uyanıp kalkış kıyamettir	sh.104
Ârîfin örtüsü onun yokluğu takvasının varlığıdır	sh.105
Kulluğun güzel yüzü hiçliktir	sh.106
Rabbinin huzurundaki gönül gülistandadır	sh.107
Gönlün görüntüsü âlemin resmidir	sh.108
Kişinin zikri onun ism-i âzâmıdır	sh.109
Kendini nasıl bilersen Rabbini de öyle bilirsin	sh.110
Sâfi muhabbetin hakikati aşkı da terktir	sh.111
Her boyadan arınan gönül Hakk’ın boyasıyla boyanır	sh.112
Nefsin özelliği her şeyle kendini özdeşleştirmesidir	sh.113
Her bir harf bütündür âlemin özüdür	sh.114
Her insan kendindeki hakikatin elçisidir	sh.115
Mevcûd olan ancak hakikattir	sh.116

Gönül güzelliği tecellinin hikmetindedir	sh.117
Gerçek huzur, içinde bulunmadığın andadır	sh.118
Varlığın her zerresi bir hikmet aynasıdır	sh.119
Görmek, baktığın şeyin mânâsına ermektir	sh.120
İtibari değer gitti mi, zâtî değer kalır	sh.121
Bireyin zikrindeki maksat ondaki feyzin zuhurudur	sh.122
Ârifin sırdaşı kendi gönlüdür	sh.123
Özün sırrı onun melekûtiyetidir	sh.124
Gönül mânâ âleminin Kâbe'sidir	sh.125
İnanmışın değer, buluştuğun değerdir	sh.126
Mânâlar hâl diliyle anlatılır	sh.127
Safiyet vadisi huzur makamıdır	sh.128
Gönlün ibadeti her an O'nu hamddır	sh.129
Hayatı sevmek, Hakk'ı sevmektir	sh.130
İnsanın zâtı onun hakikatidir	sh.131
Kâmil odur ki; sende ki değeri sana gösterir	sh.132
Güzele uymak güzelliği yaşamaktır	sh.133
Nefsinden ölen için ölüm kurban edilir	sh.134
Tecellinin her zerresi Hakk'ın muhabbetini taşır	sh.135
Kusuru gören göz kusurludur	sh.136
Her can gönüldeki mânânın misalidir	sh.137
Hakk'ın gayrına sağır, âmâ ve dilsizler	sh.138
Allah ki Ekber'dir; kime karşı uludur	sh.139
Fetholunan kale fatihin kendisidir	sh.140
Varlığın kalmadığında Hakk'ın varlığıylasın	sh.141
Hiçliğin sırrı hiçliğin ne olduğunu bilmemektir	sh.142
Bağışlamak Allah'a aittir	sh.143
Mutlak aydınlık, her aydınlığın onunla nefes aldığı her andır	sh.144
Aşk, hem birleştiren, hem de ayıran bir cilvedir	sh.145

Sohbetin lezzeti seni Hakk'tan ayırmasın!	Sh.146
Köpük uçup gider, Hakk'a yükselen takvadır	sh.147
Nefsin hakikati nefsi terk etmektir	sh.148
İnsan-ı kâmil lisan-ı Hakk'tır	sh.149
Nefsinden ölenler için ecelin hükmü kalmamıştır	sh.150
Kendinden vazgeç, o sana yeter	sh.151
Tad, ancak misaldir, misalsiz olana	sh.152
Dost da düşman da bize, kendimiz	sh.153
Her mânânın cevabı kendi sırrında gizlidir	sh.154
Kişinin zaafı onun nefsiyle sınavıdır	sh.155
"Gönül sahibi mânâdan söyler"	sh.157
Sır ve esrar candan doğar	sh.158
İnsanın saadeti kendi aslına dönüşündedir	sh.159
Gülün endamı dikenindeki surette gizlidir	sh.160
Suretler mânâların bilinmesine vesiledir	sh.161
Gönül vermeyen gönül bulamaz	sh.162
Karşılıksız seven Allah için sever	sh.163
Ruhsal değerler ahlâki değerlerdir	sh.164
Ölü gönüller hikmet nûruyla dirilir	sh.165
İsim ve sıfatların mazharıdır insan	sh.166
Kâbe'nin hakikatini koklayanlar	sh.167
Gönül zevkine erdiği mânâ kadar ilim sahibidir	sh.168
Hayat kişiselleştirilmeseydi âlemde çekişme kalır mıydı?	Sh.169
Hiçbir ayna sana sende olmayanı gösteremez	sh.170
Hakk nûruyla Hakk'ın vechi görülür	sh.171
Kemâlât, kendi değerini bilip onunla amel etmektir	sh.172
Köprüden geçmeyen, karşıdaki sahili bilemez	sh.173
Deryaya kavuşmuş akarsu deryadan sayılır	sh.174
Güzellik dışta değil, insanın içindedir	sh.175
Eser, bestekârdaki mânâdır	sh.176

Hiçliğin sırrı, özdeki her mânânın keşfidir	sh.177
Kendine mal ettiğin ilim kendine perdedir	sh.178
Gönül almasını bilmek hünerdir	sh.179
Hiçliğin gizemi, Hakk'ın varlığının kulunda beliriridir	sh.180
Sıfatını balın tadına uydur ki, bal ile hâl olasın	sh.181
Müminin nûru nefsin ateşini nûra döndürür	sh.182
Kulluğunu bilen nefesine arif demektir	sh.183
Hiçliğin gizemi, Allah'tan aldığını Allah'a iade etmektir	sh.184
Sevgili'nin busesinde ne dünya kalır, ne âhîret	sh.185
Ölmeden önce ölmenin anlamı	sh.186
'Sahilde yürüyen seyyahın hikâyesi'	sh.187
Feth-i mübîn sırrı	sh.188
Gölgenin güneşe çekilmesindeki sır	sh.189
Âlem-i Rahman, Âlem-i Rahim	sh.190
Hâlvet ve celvet	sh.191
Denge ve ölçü varlığın temelidir	sh.192
Mirac, Burak, Refref	sh.193,194
Kâf ve Sad sırları	sh.195
Nûn ve kalem	sh.197
Haccın hakikati, Hâ Mim sırrı	sh.196
Yazılan eser yazarının aynasıdır	sh.198
İncir ve zeytinin sırrı	sh.199
Tayy-ı mekânın mânâsı	sh.200
'Deryanın gözüne sürme çekmek'	sh.201
Nefsini Hakk'a teslim edeni Hakk Teâlâ zikreder	sh.202
Kulun Rabbiyle buluşması	sh.203
Her harfin bir nûru vardır	sh.204
Harflerdeki nûrların zuhuru	sh.205
"Nefsini bileninin Rabbini bilmesi"	sh.206
Tecelli, ilâhi muhabbettir	sh.207
Gönül sevgiyi Hakk'tan alır Hakk'a verir	sh.208

Hasreti hayrete dönüştüren tılsım ilâhi aşktır	sh.209
Hakk'ın kulunun zannına göre tecelli sırrı	sh.210
Her gönül erdiği zevke göre mânâya misâl olur	sh.211
Aynadaki sır yakîyn nûrudur	sh.212
Hâ Mim sırrı	sh.213
Gönül cennetine ermek kulun miracıdır	sh.214
Sırların sırrı gönül evindedir	sh.215
Kulluğun mukaddesatı Hakk'ın nûruna olan şehadeti nedeniyledir	sh.216
İmânın hakikati itibariyle yakîyn nûru	sh.217
Harfler ruhun giyindiği mânâ giysileridir	sh.218
Mânâların toplandığı gönül, levh-i mahfuzdur	sh.219
Suret-i fenâ, hakikat-i fenâ	sh.220
Her ferd Hakk'ı kendi öz varlığıyla bilir Hakk'ı Hakk'la bilen insan-ı kâmilidir.	sh.221
Ehl-i yakîynin ahvâli	sh.222
Hakk'ın kullarıyla sohbeti sonsuzdur	sh.223
Güzelliğin ötesinde safiyet var	sh.224
Hikmet, ruhani zemzemdir	sh.225
Manevi sıfatlardaki urûc ve nûzül	sh.226
İnsanın kaderi kendi değerini bulmaktır	sh.227
Öze eriş, mânâ ve sırrın hakikatine vasıl olmaktır	sh.228
Sevgili'ye eren can Sevgili'den söyler	sh.229
Hakk'ın ilmini Hakk'tan öğrenmek	sh.230
Varlığının sırrına eren sırrının şahidi olur	sh.231
'Bin nefsi terke bedel kâmil nefse ermek'	sh.232
Varlığın karşısında yokluğun yeri	sh.233
Sırta eren kul cemâl ve kemâle şahid olur	sh.234
Diri gönlün kiblesi	sh.235
Her kapıyı açan anahtar tevbedir	sh.236
Gönlün güzelliği Rabbin gözlediği içindir	sh.237
Cennet yakınlık, cehennem ise uzaklıktır	sh.238
Şehid odur ki Dost'a şahiddir	sh.239

'Kırık kalpten daha ma'mûr gönül kimde var?'	sh.240
Muhtacın ihtiyacını hiçbir şeye muhtaç olmayan Rabbi karşılar	sh.241
Hakk'ın tecellisiyle kulunu örtmesi safi hayırdır	sh.242
Secde muhabbetir	sh.243
Allah'ı seven her canı sever	sh.244
Arı gönül edebe bürünmüş kâtiptir	sh.245
Nûr-u cemâl- Nûr-u celâl	sh.246
'O'nun vechini görürsün' sırrı	sh.247
İnandığı gibi yaşayan insan	sh.248
Kahır dikeniyile lûtuf goncası	sh.249
Nûrun tamamlanması	sh.250
Hakiki zikir seni senden alıp götürür	sh.251
Fenânın hakikati insanın kendi zâtına dönüşüdür	sh.252
İnsanın varlığı furkan; hakikati Kur'an'dır	sh.253
Kûn – feyekûn âlemleri	sh.254
Hakikat bilgisi ilâhi bir nimettir	sh.255
Mutsuzluk, nefsin kendine zulmetmesidir	sh.256
Hakk'ın kendinden kendine muhabbeti	sh.257
Ferdin ihtiyacı gönlün büründüğü mânâ ve hâldir	sh.258
Hakk'ın kendi cemâlini seyrettiği güzel, suret-i Hakk	sh.259
Gönüller deryada birlenir	sh.260
Hakk'ın ihsânıdır zâtındaki tecelli	sh.261
Hayatın kendisidir sırat-ı müstakîm	sh.262
Yolumuz hem aşk hem de ilim yoludur	sh.263
Ruh Rabbi adına vekildir	sh.264
Âriflerin kanadı kemâlâttir	sh.265
Dost'un dostlarıyız biz, hepimiz	sh.266
Sevgili'den mektup	sh.267
Hakk'tan Hakk'a ver	sh.268
Ruhun ruhu görmesi Hakk'ın ihsânıdır	sh.269

İstiğfar, zorluğun içindeki kolaylıktır	sh.270
Gönüldeki Esmâ-ül Hüsnâ	sh.271
Ruhani Hac	sh.272
Hakk'ın zâtî muhabbeti	sh.273
Tuba ağacının meyvesi hikmettir	sh.274
Mukaddes muhabbet yaygısı Refref-i âlâ	sh.275
Kendinden kendine akar cemâl nûru	sh.276
Kuldaki ism-i âzâm	sh.277
Dost'un dostlarını dostlar bilir	sh.278
Ârifin düğününün gecesi teheccüddür	sh.279
Hakk dilemedikçe kul bir şey dileyemez	sh.280
Deliller tecellinin cilvesinde gizlidir	sh.281
Tecelli kulun zannına göredir	sh.282
İnanıldığı gibi yaşa ve dirilenlerden ol	sh.283
İlm-i kalem	sh.284
Hakikat semasına mirac	sh.285
Kamillerin edebi	sh.286
Her nefse kendi sûrundan üflenir	sh.287
Varlık ağacının tohumunu kendi sırrında ara	sh.288
Martının iletlediği mesaj	sh.289
Hayat, sırrını sana senden açıklar	sh.290
'Elest meclisindeki' nikâh	sh.291
Güllerin nikâhı	sh.292
Sensin karibîm	sh.293

Hiçliğin Gizemi (1)

Görünümden kaybolmanın getirdiği derinliği hiçbir ifade dile getiremez.

Kendinde varlık bulan âlemden âleme bürünür; hiçliğin gizemine eren varlık ve yokluktan arınır. Hangi mânâyâ inanırsanız onu kendinizde bulursunuz. Birbirlerine acı vermeden insanların diğerlerini kabullenmeleri özdeki sevginin sâfiyete ermesiyle gerçekleşir. Kâmil insan bütün gönüllerin tek bir gönül olduğunun idrâki içinde yaşar.

Birlikte olduklarımızın değerini yüceltelim ki kendi değerimiz yücelsin. Kimi hor ve hakir görürsek asıl kendimizi aşağılamış oluruz.

Yokluğa ermeyenin varlık iddiası ne kadar da katı! Yağmur tanesi toprakta erimeden ekinler büyümmez; kendi hiçliğini bilmeden mânâ bilinmez.

Zıtlar âleminin silindiği teklikte, kimdir kara, kimdir ak? Ruhun tekliğinin bilincinde kimdir güzel, kimdir çirkin? Ne yaptığın iyiliğe sahip çık, ne de kötülüğü başkalarına mâl et; her zıtlık teklik bilincinde kaybolur.

Ey güzel! Öyle bir kokudan haber ver ki daha önce hiç koklanmamış olsun. Öyle bir candan ikramda bulun ki daha önce hiç hayale boyanmamış olsun.

Hiç görülmemiş, hiç duyulmamış, hiç söylenmemiş bir mânâyı ifade edecek bir kalıp var mıdır ki sesin, sözün peşine takılır.

Öz şarabından yudumlayanlar, varlık-yokluk ikileminden kurtulanlar anlar titreşim ötesi sessizliği.

Kişisel hiçbir dilek gerçek niyet değildir. Ârî niyet odur ki içinde şahsi bir temenni barındırmamasın; tecelliyi sınırlı bilmesin.

Kendini yenilemeyen her şey ölü gibidir. Gönül sıkıntısının temel nedeni bireyin kendini tekrarlamasıdır. Mutlak Varlığın her an yeni bir iş ve görünümde olması özdeki dinamizmi ifade eden ve onun canlılığına delil olan bir işaret değil midir?

Akarsu temiz ve enerji doludur. Dibe çöküp tortu tutanın olumsuzluğu kendi tıkanıklığının da nedenidir. Hayatın özgün yapısı her an kendine yeni bir neşe ve mânâ kazandırır. Statikleşen her şey yerini dinamik olana bırakır. Karamsarlığın yerini kararlılığa, olumsuzun yerini olumluya terk edişi gibi.

Bireyin özüne olan özlemi ve bu özlemin sonucu beliren bilgi, sevgiyle yoğrulmuş varlığına yepyeni bir mânâ ve hayatiyet aşılır ki, bu olgu sonucu ortaya çıkan hikmet, kendini keşfetmeye yöneliktir.

Bu anlamda öze dönmek Hakk'a dönmek demektir. Geçici dürtülerin ürünü olmayan sonsuz varoluş bilinci, tanımlanabilecek ve sahiplenilecek bir olgu değildir.

Bu bilinç ancak, derin sessizliğin sinesinde belirir. Onu ifade etmeye yönelik her söz dar bir kalıptır. Özdeki sevgi koşulsuz aktığı ve varlığın tekliği anımsandığı an, yaşam kendi anlamını bulur.

Farkındalığın ve sevginin aydınlığındaki mutluluk kanatlanmış huzurdur. Kendi dünyasından çıkan benlik özün sonsuzluğuyla kucaklaşır; hiçliğin gizeminde.

Hiçliğin Gizemi (2)

Sözün suretine bakan mânânın özüne eremez. Kendisiyle barışık kişi huzurludur. Zirâ huzur sözde değil özdedir.

Gönül yakup gibidir. Sevgiye hasret kalınca körlük çeker. Muhabbet Yusuf gibidir. Gönül gözüne nûrlar saçar. Farklılık gönüllerde değil, gözlemlerimizde; kiminin beyaz gördüğünü diğeri kara görüyor. Kiminin çok dediğine kimi az diyebiliyor. Kiminin melek bildiğini diğeri şeytan tanıyor. Yine de herkes kendi gözleminden hoşnut; her algılamanın sınırlı olduğu bilinse de, kalemin ne gözü var ne de kulağı. Bütün varlığı kalem sahibine ait. Dilerse O, yazıyor. O dilerse sessizliğin derinliğine yelken açıyor.

Ey vaktin kâtibi! Zamanın ve mekânın bulunmadığı bir mülkü tarif edebilir misin? Varlık ve yokluğun ancak bir misâl olduğu hiçlik denizinde, misâllerin eridiği misâlsizliği deneyimleyebilir misin? İdrâk ötesi âlemden idrâkle sınırlandırılmış âleme nasıl bir haber iletebilirsin?

Meğerki o haber her mânâ sınırını aşmış olsun; her düşünce ve sözün mânâ âlemini putlaştırdığı boyutta bütün putlar kırılmış olsun!

Kendisi misâl olanın lisanı da misâl iledir. Cennet ve cehennem vâdileri kendileriyle uyumlu misâllere talip mekân ve misâl boyutları değil mi?

Bir talip bir de talep edilen ikilemi olduğu müddetçe zıtlar âleminin hükmü sürer.

Varlık-yokluk serüveni her boyutta suretleri resmeder. Gönle yazılanı kim silebilir; gönlün sahibinden öte! Hakk'ın cilvesine kim karşı gelebilir; Hakk'tan öte! Sual ve cevap, sevap ve günah dualitenin işi. Her iş kendinden kendinedir mekânsızlık âleminde. Şekille suret görünümünden silinince mekân âlemi işsiz kalır. Dünya ve âhiret ahâlisiz kalır.

Hayali giydirirsen o sana her renkten görünür, her sestense seslenir. Çözümün çaresizliğin içinde saklanması gibi mânâ da maddenin teninde gizlenir. Canı candan ayıran kendi zannıdır. Görünmeyenin erişilmez, görünenin yakın olduğu zannedilir. Çoğu zorlayıcı zanların egemen olduğu saplantılar dumansız bir alev gibi yakıcıdırlar. Yanılıyla beslenirler. Statik ve negatiftirler.

Bütün zanlar terk edilince erişilmezle erişilenin birliği yaşanılır. Gönülden daha yakın bir semâ, muhabbetten daha aydınlık bir kandil var mıdır?

Maddenin mânâyâ şahidlik ettiği her boyutta sual, sorgu vardır. Zirâ her zan kendi varlığını sorgular. Benzerlik ancak misâller için geçerlidir. Benzersiz olanı hayal etmek ne mümkün! Hakikate hangi isim versen onun adı o olur. Bütün ruhsal deneyimler bireyin kendinden arınması için; sessizliğin derinliğinde Tek'in gizemini birlemek için.

Hiçliğin Gizemi (3)

Hayatı herkes kendi değerlendirmelerine göre tanımlar. Zan, hayal ve yorumların sükût ettiği sessizlik denizinde zıtların farklılığına veya kavramların benzerliğine yer var mıdır?

Deneyim ve değerlendirmelerin sorgulandığı zaman boyutları an'ın evrenselliğinde tükenince, sorgulanan şeyin varlığından ya da yokluğundan söz edilebilir mi?

Nerede kalmış değişkenliği kalıcı sanmak! Kişisel her değerlendirme bir algılamadır ancak. Onu yorumlayana göre değişir; güzellik-çirkinlik, iltifat-hakaret gibi.

Oysa hayatın gerçeği her yorum ve zannın fevkinde olduğu gibidir. Hakikatin dile getirilememesinin temel nedeni onun, kişisel tanımlamalarla sınırlandırılmayacağı sezgisine dayanmasıdır.

Bu sezgi, zihnin fantezilerinin ötesinde gönle düşen aydınlığın yansımasıdır. Kısıtlı aklın çaresiz kaldığı hiçlikte mutlak aklın çağlayışıdır. Kişisel idrâkin eridiği bilinçte, senlik-benlik farklılığının bulunmadığı farkındalığın aydınlığı sarar varoluşu; huzurlu ve sessiz mevcudiyet olarak, her suretin, her sesin ve her rengin yokluğunda sâfi varlık nûru olarak.

Hayatı yönlendirmeye çalışan sanal şahsiyet var olduğunu zannettiği müddetçe dualitenin renklerine bürünür; nefsinde zıtlar âlemini bulur.

Kişinin hâlden hâle geçişindeki amaç onu, dualitenin cilvesinden çıkarıp kendi öz varlığını bilip tanması içindir.

Sessizlik denizinde özün hüviyeti belirince, görsel benlik köpüğü denizin derinliklerinde kaybolur. Benliğe bağılı geçici acı ve sevincin ifade ettiğı mânâ değerini ve anlamını yitirir. Farklılık bilinci silinir.

Bu mânâ ancak sükûtun muhafazası halinde kalıcı olur. Meğerki sessizliğin dilinden söyleyen Hakk olsun! Varlığın birliğinin farkındalık içinde görünümü varlığın cemâlinin tezahürüdür. Gerçek neşe odur.

Görsellik âleminde şahsiyetlerden başkasına yer yok! Benlikten arınmış gönülde bencilliğe yer yok! Görünümden kaybolmanın hikmeti görenle-görülen ikileminin kalkmasıdır. Bu ikilem ancak çokluk yanılığında belirir. Tekin tekliğinde çokluğa yer yoktur.

İkiliğin yokluğunda gurur ve kibir yoktur. İyi-kötü, güzel-çirkin yoktur. Sevab-günah, korku-umud yoktur. Keder-sevinç, ölüm-doğum yoktur. Doğum dualitenin görünümü, ölüm dualitenin görünümden kayboluşudur.

Aslında dualite (çokluk) hiç yoktur. Bir'in çokluk giysisidir görünüm âleminde beliren. Tek bir farkındalığın bakışıdır her bir bilinç mertebesinden zâtına tanıklık eden.

Hiçliğin Gizemi (4)

O öyle bir cevaptır ki; sorulan her soru önemini yitirir. Her değer kendi anlamını sorgular. İdrâki bulandıran şey nedir? Görsel düşüncelerden başka!

Hayat kişisel ölçülere sığmayacak kadar geniştir. Tanımlanabilirlik sürdüğü müddetçe çokluk devam eder. Tanımlamanın bittiği anda derin sükût hüküm sürer. Kişisel bilginin bulunmadığı sessiz pınardan hikmet gönle akar.

Dualite hakikatin ancak suretidir, özü değil. Bir şeyin varlık sebebi onun aynı zamanda yokluğunun da nedenidir.

Âşığın kendisinin aşkta erimesine engel bir perde oluşu gibi, manevi yakınlığın sebebi onun bizzat manevi uzaklığının da nedenidir. Sükûnetin öfkenin hiddetinde gizlendiği gibi akrebin panzehiri de kendisidir.

Tam bilgi tam bilgisizlikten doğar. Yarı bilgili olmak tam bilgiden mahrum kalmak demektir. Hakikat aynasında gören gördüğünün kendisidir. Aynada görüneni hangi isimle isimlendirirsen isimlendir, bil ki o sensin!

Teklik şuurunun yansımalarıdır her boyutta beliren. Özüne tanık bir gözlemdir benlik, çokluk tülünde gizlenen. Kişisel olan her şey değişime uğrar ve geçicidir.

Kişiselliğin ve görselliğin ötesinden doğan aydınlığın kalıcı aydınlık olduğunu ârifler bilir. Ancak cahiller hakikati bulduğunu zanneder.

Oysa hakikat bulunamaz. Zirâ arayan aradığını ancak kendi kabiliyeti içinde ilmi kadar arar. Bulduğunu zannettiği ise hakikatin bir suretidir. Arayanın ve aranılanın hayali, ortadan kalktığında ortada sâfi hakikat kalır.

Zirâ sadece O, hep mevcut olandır. Değişime uğrayan her şey hiçbir 'an' gerçekte mevcut olmayandır.

Hayallerin boşaldığı bir boşluktur dünya halveti. Halvete giren kendi fantezilerinden arınır. Hiçliğin erdemine erer. Zâtıyla sevmenin farkındalığına varır.

Zirâ zâtıyla sevmek nefsin geçici ateşi olmaksızın, öz benliğin sâfiyetiyle, karşılıksız ve koşulsuz sevmek demektir.

Fâni sevgisinden arınmış olarak sâfi sevgiyle birliktelik demektir. Bu mânâyı ancak önemsenmeyi terk edenler ve nefse başlangıçta ne kadar acı verirse versin, sevilmiş olmayı dilemekten vazgeçenler yaşar.

Böylece hayali suretlerde sevginin suretine âşık olan benlik, duygusal aşktan özdeki aşka yükselir. Sevgi zamana ve surete bağımlı olmaktan kurtulur. Vakte bağlı hayali bir mânâdan, hiç değişmeyen ve her 'an' yaşanılan yegâne mutluluk ve huzura yönelir. Hakikat kişiselleştirilemeyen kalıcı mutluluktur.

Ne aynı ne de gayrı mânâlarda zâtıyla cilveleşen bir mutluluk.

Hiçliğin Gizemi (5)

Görünende görünmeyeni gör
değişende değişmeyeni bul
sessizliğin sesini dinle,

Geçmişin geleceğin değil
umudun umutsuzluğun değil
an'ın çocuğu ol,

Geceyle gündüze aldanma
aynıyla gayrıyı arama
özün özüyle bir ol.

Gönlün sureti neyse görünen âlem de odur.

Her ikilikten arındınsa görenle görülen bir olur.

Sevabını da unut günahını da, nefsinin arındırmış olursun.

Varlığın Hakk için olsun; yokluğun da öyle.

Verdiğin zaman sen değil, veren Hakk olsun.

Aldığın zaman sen değil, alan Hakk olsun.

Daimi huzurda olursun.

Kendi kabuğuna tahammülü yoktur kişinin. Bütün huzursuzluklar, sıkıntılar, acılar, bütün zevkler, keyifler, tatlar kabuğun ağırlığında gizlidir. Senlik-benlik kabuğu çatladı mı yeniden doğar insan, hakikat nûruyla aydınlanmış olarak. Gelip geçici duygusal ağırlıklardan kurtulmuş olarak.

İkiliğin özelliği her Şeyin bir vakte bağlı olması.

Tevhidin özelliđi hićbir vakte sıđmaması.

Senlik-benliğe bağlı olan sevgi tutku demektir.

Duygusallığı aşan sevgi engin muhabbettir.

Cahil odur ki özünü bilmez

Âlim odur ki ilmini öne sürmez

Ârif odur ki ne bilir ne de bilmez.

Kendini hangi Őeyle tanımlıyorsan, sen o Őeydin. Kendini hićbir Őeyle tanımlamıyorsan, sen hem her Őeydin, hem de hićbir Őey deđilsin; sen özgürsün! YaŐamı yorumladıđın müddetće ikiliđi yaŐarsın. Gelecekte de arınırsan gećmiŐten arındıđın gibi, an'ın hakikatiyle bir olursun.

Bir 'sen' bir de 'ben' olduđu müddetće gönül Őirk Őarabından sarhoŐ olur. Farklılık alevi söndüđu zaman tekliđin nûru daim olur.

Her suret kendi kabiliyetiyle uyumlu mânâların talibidir, zerre kadar yöneliŐlerinden de sorumludur. Her kim ki hem sufli hem ûlvi mânâları nefsinde taşımaktan arınır, onun nefsinin taşıyan Hakk olur. Kendi tecellisini kendi sıfatlarıyla donattığından her âlemde ancak O var. Suretindeki mânâsını özünün hakikatiyle uyum ve denge içinde tutup var olan insan kâmidir. Hakk'ın halifi de odur.

Hiçliğin Gizemi (6)

Cennetler gönüllerde kurulur. Cehennemler de öyle. Görsel benlik öz benliğin sır kapısıdır. Kapı açıldı mı özün sırrı belirir. Nereye yönelinse varlığın yüzü görünür. Mükâfat ve ceza kendini farklı görenin zikridir.

Varlığında ortağı bulunmayan ve O'nun tekliğinde ikilikten arınmak, Hakk'da Senâya ermektir. Her iş ve yönelişte Hakk'ın tecellisini görmek ve şahidliği de Hakk'a terk etmektir. Hakk'da fâni olanın ne varlık günahı kalır ne de yokluk sevabı.

Kâmil insan bireylerin olgunlaşma süreçlerine karışmaz. Kimseye nasıl bir insan olunması gerektiğini bildirmez. Hakk'ın halkı kendilerinin anlayacağı bir yöntemle eğittiği bilincinde sesini yükseltmez. Onun dilemesi halinde hepsini aynı idrâk boyutu ve mânâ ufkunda birleştirebileceğini ve hiç kimseye taşıyamayacağı yük yüklemeyeceğini bilir. Her birime kendi kabiliyeti içindeki mânâ mertebelerinde olgunlaşma süreçleri tanındığını görür. Zirâ, bu O'nun sonsuz ve sınırsız isim ve sıfatlarında istivasının bir cilvesi olduğunu bilir.

Hiç durmadan Hakk'ın sevgisini dile getirip halkın kusurlarını göstermeye alışık olanların, sözlerine uygun yaşam bilincinde olduklarını görür ve fakat tevhid sırrını sadece bir bilgi olarak algılayıp onu özlerinde kanıksayamayanların bu hâllerini yüzlerine vurmaz.

Gıybet yapanın, gıybet yapılanın olumsuz enerjisini yüklendiğini görecektir dilini ve gönlünü olumlu mânâlardan ayırmaz. Kırıcı olanın aynı zamanda kırılan olduğunu, huzursuz olanın kimseye huzur veremeyeceğini görmesine rağmen hepsini oldukları gibi kabullenir.

Zirâ, hepsinin özünün bir olduğunu bilir. Bilgi belleklerdeki mânâyı özlerinde yaşayamayanlar bilgiyi doğru algılamamış olanlardır.

Bu nedenle kişisel çıkarlarını ve kırılgan mutluluklarını her şeyden önde tutarlar. Manevi enerjilerini korku ve öfkelerine yönelttiklerinden kendi korku ve öfkelerine yenik düşerler.

Özlerindeki hikmet gereği himmetlerini, manevi değerlerini yüceltmek için yoğunlaştırırsalar, özbenliklerinin hakikati ile uyum içinde olurlar ve inandıkları gibi yaşarlardı. Varoluş denge üzerine kurulmuştur. Özbenlik Hakk'da, görsellik halkladır.

Tecelli tektir ancak farklılık bilincinde olanlar için o çok renklidir ve görsellik giysisine bürünür. Sessizliğin dili sükûnun derinliğine göredir. Sükûnet denizinde çalkalanıp hâlden hâle dönüşen dalgaları göremezsin zirâ duygusal fırtınalar dinmiştir. Yorum, zan ve yargıların hayale bürünmediği hiçlikte kalıcı huzur, öz benliğiyle uyum içinde olmaktadır. Arı suyun temizliğinin koruna bilmesi için içine konulduğu kabın da temiz olması gerekir.

Gönül sahibinin ifade ettiği sözün özüne erebilmek için hitap edilen gönlünde görsellikten arınmışlığı faydalıdır. İnsanın meleği de şeytanı da kendisidir. Hayat köprüsünden geçerken her iki zıt mânânın cezbesine şahid olur ve yönelişlerinin karşılığını hayr ve şer olarak benliğinde bulur.

Meğerki bireyin her yönelişi ancak Hakk ile Hakk'a olsun, özünde Hakk'dan gayri bir mânâ bulunmasın.

Hiçliğin Gizemi (7)

Kimileri gizlidir, örtülüdür. Kimileri de apaçık ortadadır. İnci istiridyenin içinde gizlidir. İstiridyeyi örten çamur ise ortadadır.

Gönüller gizlidir, örtülüdür. Suretler ise gözler önündedir. Zengin malı mülkü ortadadır. Fakirin zenginliği ise hiçliğinde gizlidir.

Ses ve söz açıkta, ortadadır. Özün hikmeti ise sırrın içinde gizlidir. Çokluğun sohbeti çok seslilik. Tekin sohbeti kendinden kendinedir. Gönül kâbesinde sevgililer birbirlerine secde ederler. Tıpkı meleklerin insan-ı kâmil Âdem (a.s) önünde secde etmeleri gibi. Zirâ gördükleri Hakk'ın tecellisidir. Hakk'ın nûru göründü mü suretler silinir.

Ne bir isim, ne bir sıfat, ne de bir mânâ kalır. Kişi kendi hâline muttali olsa gölgesini bu kadar önemsemezdi.

Çoban dağda kendi gölgesini seyre dalmış bir adam görmüş. Selam verip “burada ne iş eylersin” diye sormuş. Adam yorgun bir sesle gölgesinden kurtulmaya çalıştığını söylemiş ve eklemiş; “onunla mücadele etmekten usandım ama maksadıma ulaşamadım.” “Maksadın nedir” diye sormuş çoban. Adam cevap vermiş. “Bir gün köye ziyarete gelen aksakallı bir insanla tanıştım. Ona eşyanın hakikatini görmek istediğimi söyledim. Yaşlı bilge, “kendi gölgenden kurtulursan görürsün” diye bildirdi. “İşte bu yüzden bu zorlu mücadeleye girdim.”

Çoban adamın hâline pek üzölmüş ama pek bir şey anlamamış. Selam verip sürüsüyle oradan ayrılmış. Yüzünü Hakk'ın kudretine döndürmüş. Güneşte bronzlaşan dağlara, bayırlara bakmış. Çimenin yeşilinde, kuzuların tüylerinde güneşin ışıltılarını görmüş. İçini sevinç ve güven kaplamış, kafasını kaldırıp göğe bakmış. Şekiller, suretler silinmiş, güneş mi kendindeymiş, o mu güneşte; çoban kendinden geçmiş. Kör aynaya bakar kendini görmez. Kendine dalmayan özünü bulmaz. Çiçek kendisini ekene misliyle karşılık verir. Bir tohumdan sayısız çiçek yetişir.

Noksan insan kendisine sunulan iyilik ve mânâyı çabuk unuttur. Zirâ o henüz surette kalmış. İnsanlığın mânâsına ermemiştir.

İnsanları cennet ya da cehenneme lâıyk gören bizleriz. Yargı ve değerlendirmelerimizdir karşımızdakilere lûtuf ya da kahr elbiseleri giydiren.

Kimilerini üstün, kimilerini de aşağı biliriz. Bütün bunlar görsel dar görüşlölüğümüzündür. Birbirimizin gölgeleriyle mücadele edip, kendimizde ve karşımızdakinde tecelli edeni göremediğimizdir.

Huzurun ve huzursuzluğun kaynağı bireyin kendisidir. Gönül sevgiyle dolu olunca hangi surete yönelse ona sevgi duyar.

Kurumuş gönüllere ne kadar muhabbet iksiri dökölse bu ona can veremez. Değerlendirmelerimizin hepsi Hakk'ın muhabbetini ve rahmetini takdir edemediğimizdir.

Hiçliğin Gizemi (8)

Hakikatin görünümü hayal gözüyle değil can gözüyledir. Sözü söyleyen dil değil gönüldür. Hayale bürünmeyen hiçbir mânâ göze görünmez; gören göz hayal olduktan sonra!

Ancak hayal hayalden doğmaz. Hayalin görünümü için onun, hakikatten bir nasibi olması gerekir. O nûrani cevher hayalin suretine bürünür, çokluk giysisiyle âlemleri resmeder. Resimdeki renkler duygu fırçasıyla hayalin suretine yansır.

Hayal perdesindeki titreşimle kendini özdeşiren kabiliyet cevheri, duyguları ve yoğunlaştığı enerjiyi nefsi olarak benimser. Âlemlerdeki serüven hâlden hâle dönüşerek cilvenin konusu olur.

İnsanın tam ve mükemmel yaratıldığıının en büyük delili kendi gönlüdür. Zirâ o gönülde her mânâ zuhura gelir; âlemlerdeki suretler gönüldeki mânâların görünümüdür. Mânâ asıl, suret ise vasıtaadır.

Maksat gönlü hayali zevklerle hoşnut etmek değil, onun ihtiyaç duyduğu şeyi ona sunmaktır. Gönlün muhtaç olduğu mânâ ise özündeki cevherdir.

Talip olduğu şey bireyin kabiliyetinde bulunan şeydir. Cevheri gören can gözü onun hakikatinden emindir. Görmeyen ise varlığından şüphe duyar. Şüphenin sebebi kesin güven duyulmamasındandır. Kişi emin olduğu mânâdan ayrılmaz. Özündeki kemâlâta inanmayan, kendi zannıyla kendini aşağılara çeker.

Duygu, düşünce, korku ve umutlarıyla hayale can veren kudret dilerse, ondan insan-ı kâmil de çıkarır. Sadelik ve içtenlik mânevi yükselişin kılavuzudur, gönül yöneldiği hayali lezzetlerden boşaldığı zaman kendi gerçeğini görür.

Mânânın daha önceden görülüp söylenmiş olması, o mânânın bir daha dile getirilmeyeceği anlamına gelmez. Zirâ aynı mânâ değişik suretlerin dilinden, farklı zaman boyutlarında benzer ya da aynı kelimelerle söylenebilir.

Bütün bunlar sözleri dile getiren suretlerin tek bir gönül, mânânın da zamanla kaim olmadığının delilidir. Huzur, geçici duygu ve zanlarda değil kalıcı olan mânâdadır.

İkilik âleminde toprak ve yağmur farklı bilinir. Biri kuru diğeri ise ıslaktır. Teklik âleminde ise hepsi aynı varlığın isimleridir. Gönül birdir ve her suretten titreşimi çok renklidir. Gönül şarap gibi kana boyanmıştır. Saf kan gönle şifa, kirli kan zehir olur. Şu halde gönülde yetiştirdiği mânâlardan birey sorumludur. Mânâlar surete bürünüp karşımıza çıkınca neden hayret ediyoruz ki! O mânâları davet eden sanki bizler değiliz!

Olumsuz zanların negatif enerjisinden arınmamışların el süremediği mukaddes mânâlar, tertemiz gönüllere inmemiş midir? Mânâyı indiren kudret açıklamasını da elbet kendisi yapar.

Hiçliğin Gizemi (9)

Gönülde yerleşmiş mânâ dile gelirse her söz o mânânın varlığına delildir.

Zıtların mevcudiyeti mânâların kavranması içindir. Amaç yerine geldikten sonra zıtlık aramanın gereği yoktur. Kendin için razı olmadığın bir mânâyı, başkası için de dileme zirâ, razı olunmayan şey kişiye iade edilir. Amelin güzelliği niyetin temizliğinden ileri gelir. Hiçliğin güzelliği yükün hafifliğinden ileri gelir. Şahsiyet kavramı insanların sırtında taşıdığı ağır bir küfe gibidir; içi güzel-çirkin hatıralar, alışkanlıklar, yargılar, zanlar, kavramlar, tanımlamalarla doludur.

Küfenin hamallığından kurtulan insan sâfiyetin hafifliğini gönlünde bulur. İnsana sükûnet veren olgu, varlığın birliği bilincinde sen-ben ikileminden eriyiştir. Eriyen kişilik yokluk demek değildir. Mutlak hüviyet içinde varlık demektir. Dünya yerinde durmaktadır ama gözün gördüğü dünya başka bir mânâyı taşınmıştır.

Surete bürünmüş hayal yerinde durmaktadır ama gönlün gördüğü mânâ aslına dönmüştür. İnsanları birbirine yakınlaştıran veya uzaklaştıran şey onların ifade ettiği mânâdır. Zirâ bireyin gönlündeki mânâ ne ise yaydığı enerji de odur.

Suretlerin aynı çatı altında barınmaları birliktelik demek değildir.

Suretleri ayrı olsa da mânâda birleşenlerin birliktelikleri ebedidir.

Nitekim, 'ev'lenmek ikilik bilinç evinden teklik bilinç evine girmektir. Evlilikten kasıt sevgililerin birbirlerinin nefeslerinde yok olmalarıdır ki, bâki kalan Hakk'ın vechi olsun. Farklılık evinde yaşayanlarda zıtların duygusallığı hükümdardır. Hâlden hâle dönüşmek nefsindeki bir zıtlıktan diğerine geçmektir.

Gece ve gündüz dünyada yaşayanlar için geçerlidir. Dünyanın dışına çıkıldığında gece-gündüz ayrımı kalmaz. Aşkın kuralı aşka yenik düşmektir. Gurur ve kibir aşka tercih edilmişse sevgiye değil benliğe yenik düşülür.

Hiç kimse yokluğu ya da varlığıyla övünemez, zirâ bir şeyin dilenip dilenmemesi Hakk'ın takdiridir. O dilemeden bireyin dilemesi mümkün olmadığı gibi hiçbir şeyin dilenmemesi de yine O'nun takdiridir. Hiçliğe götüren de, çıkarana da O'dur.

Herkes kendi kabiliyetindeki mânâyâ uygun bir ahlâki elbise giyer. Taşdığı sıfat ve davranışlarda o mânâ ile uyumlu olur.

Hakk'ın kime hangi giysiyi giydireceğini ancak kendisi bilir. Ayıplanacak ya da övülecek olan ancak bir giysiden ibarettir.

Meğerki o giysinin içinde hakikat nûrundan bir mânâ, bir insan bulunduğu idrâk edilsin.

Hiçliğin Gizemi (10)

Nefsin gözüyle görülen âlem, hayalden başka bir şey değil. Can gözüyle görülen, âlemin hakikatinden gayrı bir şey değil. Asıl olan mânâdır kelimelerin suretleri değil.

Herkes ait olduğu âlemin gözüyle görür. Hırs gözünün gördüğü tamahtır. Hiddet gözünün gördüğü ise gazap, aşkın gözü kördür zirâ o, muhabbetten gayrını görmez.

Gönülden daha güzel ne var bu âlemde; orada Hakk'ın nazarı var. Rahmetin işareti odur ki gönül muhabbet gözüyle görür. Kemale ermemiş kişi kendisi için sever.

Kâmil kişi karşılıksız sever. Her iki sevgi de Hakk'a gider. Sevgisini emzirtmeyen sevgiden kesilir. Öfkesini yenmeyen öfkesine yenilir. Asıl zorluk gönüldeki öfkeyi susturmaktır.

Gönül susmadan arınmak tamamlanamaz. Bütün değerli şeyleri veren kendi değerini bulur. Değerli şeyler, gönülde vazgeçilemeyen her bağ, her suret, her beklentidir.

Temiz olmayan kaba güzel koku konulmadığı gibi, dilsiz olmayan gönle huzur sunulmaz. Garipler için sessizlik hem halvettir hem de kurbet.

Hâlin sükût ettiği mânâ huzurdur. Huzurda olan Hakk'da fâni olandır. Bir mânâ ki sebeplere bağlı değildir, varlığı nasıl açıklanabilir?

Gönül çeşmesinden nasibini alan hikmeti dışarıda aramaz. Kim ki surete bürünüp senlik-benlik âleminde hakikati arar, onun zamanı âhir zamandır.

Kim ki gönüldeki mührü kırıp zâhirin bâtınını görür, onun zamanı evvel zamandır. Âhiri gören evvele döner. Gönül kendinde bulduğu mânâların şahididir. Yaradılışındaki hikmet özdeki cevherin kabiliyetiyle ilgilidir.

Varlığındaki titreşim taşıdığı mânâların tertibiyle uyum içindedir. Kanda yoğunlaşan kolesterolün kişiye faydalı ya da zararlı bir tertip içinde bulunuşu gibi, gönüldeki mânâlar da lâtif veya kesif mevcudiyetleriyle benliği kavrar ve yönlendirirler.

Açılan lâtif kanallardan hikmet gönle akar. Gönül sahibi kabiliyeti oranında feyizlenir. Mânâların tefsiri çeşitli, tevilî ise birdir. Tefsir mânâların suretini beyan eder, tevil ise mânânın hakikatiyledir.

Hakk kul ile gönlü arasına girdiğinde, kulun kendi gönlü üzerinde bir tasarrufu kalmadığından, gönül rahmet nûrlarıyla yıkanır ve tecelligâh olur. Gönül bundan böyle Hakk'dan söyler, Hakk'la söyler. O gönül, Hakk'ın kalemidir. İnsana kalemle öğretilen mânâ gönülden irşad olunan hikmettir.

Hiçliğin Gizemi (11)

Gönül alev alev yanıyor
benliğin küllerine şehadet için,
Gözler suret görmez olmuş
koşulsuz sevgiye işaret için.

Sessizliğin sesi seni ürkütmesin, sükûtta temkin vardır. Can kitabı seni şaşırtmasın, özünde ilim vardır. Akıl ve gönlü bir arada tut, şahidin gözleri vardır. Gönül şahidse, akıl da gözdür.

Mânâyı idrâk kalple, hâlin gereğini yerine getirmek akılladır. İnsanoğlunun şerefli kılınması gönlün taşıdığı sır nedeniyledir. Gönül şenliği sahibinin evi şerefleştirmesindedir. Aradığını özünde ara. Sen onu bulamasan da o seni bulur.

Daldığın zaman derinlere dal ki ne varlığının ne de yokluğunun izi kalsın.

Gönül kumsalsa, özü deryadır

Gönül yakutsa, sırrı beyzâdır.

Talip olunan mânâdır surete bürünen

Gönüldeki dolunaydır suretine aydınlık veren,

Sırrındaki bir put değildir haşa

Zanlardaki hayale ibadet edilen,

Zâtın tecellisidir her mânâda,

Bütün âlemlere hayat veren.

Kum zerresi güneşin ışığını yansıtırken,

Mehtabın doğduğu gönül neden aşkı yansıtmasın!

Kayaların derinliklerinden hayat suyu fışkırırken, özüne yönelmiş kalp neden hakikat suyunu bulmasın, ulu dağların zirvelerini kaplayan karın aklığınâ şahid olmaları gibi, yokluğınu bilen insan da Hakk'ın tecellisinin şahididir.

Deryanın içindeki taşları yuvarlayıp zerrelere döndürmesi gibi, can da cânânın elinde ufalanıp hiçliğini bilir.

Mürekkebin damlatılmadığı hokkada noktanın varlığını gösterebilir misin?

İkiliğin bulunmadığı mevcudiyette kimliğini tanımlayabilir misin?

Bil ki gönlün mührünü lütfu ilâhi açar. Mânâ âleminin sırrı tevhidedir.

Cehennem ateşinden daha yakın ne var?

Hakk'ın aşkıyla alev alevse,

Cennet hurisinden daha zalim ne var

Hakk'ın vechine bir perdeyse.

Cehennem kapısına baktım, üzerinde doludur yazılı.

Cennet kapısına vardım. Ehline aittir dediler.

Zâtının kapısından gayrına yöneltme garipleri Allah'ım! Karşılıksız olarak sana bir can bağışlandı. Ya sen ne verdin karşılıksız; sevabın umudu, günahın korkusu olmadan?

Garibim yabancı illerde

Dönerim aslıma aşk ile

Kâtibim mânâ dilinde

Yazarım gönülde hakk ile.

Hiçliğin Gizemi (12)

Geçici olan gittiğinde üzülsün geldiğinde sevinirsen, fâni benliğine çok bağılsın demektir.

Sevdiklerinin suretleri bir bir senden alınmışsa, sevginin hakikati seninle beraber demektir. Her bir mânânın kendine has titreşim ve aydınlığı vardır.

Madde âleminde surete bürünen titreşim yoğunlaştığından letafetiyle görülemez ancak, gönülden yansır. Mânâ âlemindeki görünümü ise hakikatine has nûr iledir. Zâtının aklığına, irfanına ve sırrına göre nûr ışıldar.

Gönül, gizliliği nedeniyle nûra sırdaş seçilmiştir. Zamana güvenilmemesi suretin gelip geçiciliğindedir. Yokluk damgasıyla mühürlü suretin cilvesi ise varlık gibi algılanmasındandır.

En yüce hakikatlere vardığını zannedenler kendilerine en çok varlık verenlerdir.

Suretlerin gölge misâliyle eş gösterilmesi, fâni benliğin gerçekte hiç mevcut olmadığına dikkatleri çekmek içindir.

Hiçliğini tanıyan benlik, suretinin mânâsını gönlünün hakikatine teslim eder. Sıkıntı ve dert orada biter. Gönül mânâ dalgalarının yansıdığı bir deryadır. Gönlün hâli neyse fiili de odur.

Muhabbetin aslı nûrdur ve Hakk'tandır. Sevgi nûrunun zıtlar âleminde görünümü ise surete bürünmüş sevgililerdir.

Âşıklar için göz kayması, müşahedenin suretin aslından suretine takılıp kalmasıdır ki mânâ âleminin perdesidir. Zirâ yokluk, varlık olarak değerlendirilmiştir.

Tıpkı milyarlarca yıl önce evrende sönmüş olan bir yıldızın ışığının, zaman içinde dünyaya erişmesiyle onun varlığına hükmedilmesi gibi.

Bu nedenle bir şeyin hakikati baş gözüyle değil basiret gözüyle görülür denmiştir. Zirâ ilim aklın ve gönlün hizmetindedir.

Baş gözünün görüşü suretle

Gönül gözünün görüşü muhabbetle

Sır gözünün görüşü marifetledir.

Gönlün en son vazgeçebileceği tutkulardan biri de kabındaki birkaç damla hikmeti başkalarına bildirme gayreti ve kimliğine bir vazife çıkarmasıdır. Oysa kimlik insanı gaflete, hiçlik ise rahmete götürür. Denizlerin mürekkep olduğu âlemde, noktanın hakikatini bilen onun, mürekkepten bir damla olduğunu da bilir.

Yol vermesen nasıl bulsun imân Seni

Aşk vermesen nasıl sevsin mihriban Seni

Cümle âlemin didârisin Sen

Sır vermesen nasıl görsün insan Seni.

Hiçliğin Gizemi (13)

Kumsaldaki yazı silinip gider

Kumsala hayat veren deryadır,

Suret aşkı gelip geçer

Gönle muhabbet veren Mevla'dır.

Dalgaların cilveleşmesi deryanın şenliğindedir. Şen olan mânâ her an yeni bir dalganın görünümündedir.

Hakk seni nasıl sarmışsa, seni öyle teskin eder. Sen kulluğun hakkını ver, kula kulluğun hakkı yeter. Şayet seni rahmetinle örtmüşse, Hakk'ın hakkını Hakk'a teslim et.

Zâtı ancak Zât görür
gönül tecellinin şahididir,

Hakk'ı ancak Hakk bilir.

Ârif lütfedilenle nasiplenir.

Özün özünden çağlayıp gelen her damla, gönül çanağına huzur dolu ferahlık verir.

Hakk'ı yaşamak için suret beraberliğine müptela olanlar ya onu kendi gönüllerinin hâlvetinde aramayan veya buldukları her mânâyı halka ifşa etmeyi adet edinenlerdir. Oysa Hakk'la Hakk'tan gelen Hakk'la Hakk'a geri döner.

Ey mübarek! Fenâyâ erecek olan sen değilsin. Fâni olan senin görüşün, senin algılamandır. Sen şehadetinden de fâni olduğunda Hakk'ın kendini müşahede ettiğini bulursun. Zirâ Basir olan O'dur. Şehîd O'dur. Sen değilsin! Fânînin bekâsı olmaz. Senin fenâ ve bekâ diye isimlendirdiğin her iki mânâ da varlığındaki sıfatlarda mevcuttur.

Sen onları kendine mal ettikçe fânisin, sahibine iade ettikçe sıfatların sahibiyle bâkisin.

Senlik-benlik âleminin çukurlarını görüp tanıyan mânâ âleminin sevgilileri, nefislerin hiç ayrılmak istemedikleri irşad kürsüsünü terk ederek, kimileri çöllere çıkmış, kimileri hiç bilinmemeyi tercih etmiş, kimileri de her müşahedededen azâd olunmuştur.

Hakk'ın rahmetinde kaybolanlar için mürşid-mürid kimlikleri yoktur; Hakk'ın sıfatları vardır.

Oturdukları minderlerde kendilerine kimlik arayanların sorulan sorulardan müteessir olmaları ya da verdikleri cevaplardan lezzet almaları nefislerinin canlılığına delil değil midir?

Cenab-ı Hakk'ın kullarından gocunduğu hiç görülmüş müdür? Geçmiş zamanları taklit ederek mânâyâ ermeye çalışanlar, Hakk'ın her an yeni bir iş ve yaratıştaki tecellisine şahid olmayanlardır.

Bu şهادeti içte ve dışta görenlerin, görünen ve görünmeyenin, geçmiş ve geleceğin hakkını terk etmelerinden daha doğal ne olabilir?

Zirâ Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın O'dur. Onun isimlerinde, sıfatlarında ve Zâtında ortağı bulunmadığını bilenler, halkın kendilerine verdikleri sıfatlardan soyunup, Hakk'ın sıfatlarına kaçmışlardır.

Gönlün hâli neyse giyindiği giysi de odur. En güzel ve dengeli giysi üzerinde kişiliğin ve kimliğin yazılı olmadığı ancak, gönüldeki takvanın hakikatının yaşandığı mânâdır. Gerisi boş bir sedâdır.

Hiçliğin Gizemi (14)

Aşkın olmasa hangi ölümlü, ölmeden önce ölümü davet eder ki,
Nûrun olmasa hangi garib, gün doğmadan geceyi ihyâ eder ki,
Lütfun olmasa hangi gönül halktan önce Hakk'a rücû eder ki.

Seni bilen ya da bilmeyen, Senden gayrına yönelemez; Senin
gayrın yok ki!

Kim kime kulluk ederse etsin, yine Sana kulluk etmiş olur.

Tecellinin dışında bir tecelli yok ki!

Her canın canıyım, Sıddıkların dergâhı,
Her mânânın sırrıyım, gariblerin mihrabı,
Her sevginin nûruyum, âşıkların mehtabı.

Mızrabın titreştiği tele bakmayın, ne çalarsa sahibinden söyler.
Çağlayıp coşan her gönül, coşturandan mağfiret diler.

Her kim Hakk'ın rahmetinden umud keserse

Bilsin ki o, rahmetin içindedir.

Her kim Hakk'ın cilvesinden mahrum kaldığını sanırsa

O, aşkın hakikatini tanımayandır.

Yokluklarını varlık zannedenler nûrunu gaybda aramaktalar.

Saklı değilsin ki aranasın
Kayıp değilsin ki bulunasın
Gizli değilsin ki görünesin

Ne bir sembol ne bir delil gerek
Seni bilmek için Zâtın gerek,
Ne bir suret ne bir mânâ gerek
Seni görmek için Zâtın gerek,
Ne bir kahır ne bir lûtuf gerek
Seninle olmak için Zâtın gerek.

Hâller, sözler, suretler gelip geçer.
Kendi hakikatin daim seninledir.
Suizan sahibini bağlar, hüsnüzan Hakk'a varır.

Senden gayrını aradım ağyar bulamadım
Varsa gösterin dostlar gösterin,
Sevginden gayrı sevgi aradım bulamadım
Varsa gösterin dostlar gösterin,
Kelâmından gayrı hitap aradım bulamadım
Varsa gösterin dostlar gösterin,
Senden gelmeyen şer var mıdır diye arandım
Şerrin içindeki hayrından gayrını bulamadım
Varsa gösterin dostlar gösterin.

Hiçliğin Gizemi (15)

Aşk kimdeyse dert ondadır
gönül kimdeyse feryad ondadır
Bütün âlem cennet olsa
hepsinden geçen hakk ondadır,

Gül kimdeyse bülbül ondadır
sır kimdeyse sükût ondadır
Bütün güller zâhir olsa
hepsinden geçen hakk ondadır,

Hizmet kimdeyse secde ondadır
kulluk kimdeyse kandil ondadır
Bütün kalpler fanus olsa
hepsinden geçen hakk ondadır,

Fakr kimdeyse hikmet ondadır
Kemâl kimdeyse insan ondadır
Bütün denizler billur olsa
hepsinden geçen hakk ondadır,

Zillet kimdeyse izzet ondadır
Makam kimdeyse lezzet ondadır
Bütün makamlar pürnûr olsa
hepsinden geçen hakk ondadır.

Kader okları atıldığında her titreşim kendi uyum ve ahenkteliğiyle birlikteliği diler. Her yetenek kendi giysisine koşturur.

Madde ve mânâ insani terazide buluşur. Sureti dünyada, mânâsı ukbâda, zâhirde zulmet ile bâtında nûr ile görünür. Madde ve mânâyı dengeleyen gönül her iki âlemin hakkını verir. Zirâ denge harmonidedir.

Kim hangi gözle bakarsa onu öyle görür. Nefs gözü suretten ötesini görmez. Can gözü tecelliden gayrına bakmaz.

Suret yükünden boşalmadan
nasıl yükselsin ankâ cihandan,

Siret özüne dalmadan
nasıl görünsün mehtap didârdan,

Söz sükûta varmadan
nasıl duysun fâni bekâdan.

Gönülden mânâlar silindiği zaman
suret toprağa düştüğü an
Yine Sen varsın Yine Sen varsın

Sır gizine yöneldiği zaman
cehalet hikmete dönüştüğü an
Yine Sen varsın Yine Sen varsın

Kesret vahdeti gördüğü zaman
göz gözde olduğu an
Yine Sen varsın Yine Sen varsın

Hiçliğin Gizemi (16)

Sesli sessiz her ferd kendi hâlini anlatıyor. Zâtındaki tecellinin mânâsının bilinip tanınmasını istiyor. Anlatıp tanıtmak istediklerinin hüviyetinin kendisiyle bir olduğunu bilse de, bilmese de. Bilmeseler ne gam; söyleyip dinleyen bir olduktan sonra!

Dermanın dilinden dertliler anlar
mânânın dilinden bilenler anlar
gönlün nûru vurmuşsa mehtaba
aşkın dilinden sevenler anlar,

Toprağın nimetinden ekenler anlar
eşyanın hikmetinden ârifler anlar
muhabbet delil olmuşsa imâna
vuslatın dilinden ölenler anlar,

Kitabın sırrından sahaflar anlar
altının ayarından sarraflar anlar
fâni konuk olmuşsa Hüdâ'ya
esrarın dilinden görenler anlar,

Kalbin sesinden gidenler anlar
garibin sözünden gelenler anlar
dereler vâsıl olmuşsa deryaya
özün dilinden erenler anlar.

Sual soran kendindeki cevabı bulmak için sorar; cevaplayan ilminin derecesini öğrenmek için söyler. Böylece her ikisi de kendi hakikatine yönelir. Her kabiliyet özdeki sırrına uygun mânâyâ dönüşür; özüne rücû edip, özün davetini işitir.

Duyan Hakk'tan işitir, duymayan halkı dinler. Hakk'ın tecellisinin kendinde tam olduğuna inanan mümin gönlünün mürşidinin de kim olduğunu bilir. Bu nedenle garibe aidiyet sorulmaz. Zirâ o, her bir tarikat ile beraber fakat hiçbir tasnif ile kayıtlı değildir.

Tasnifler mânâyı izhar edenlerce değil, sonradan idrâk etmeye çalışan takipçilerce türetilmiştir. O, ne aynı ne de gayrıdır. Aidiyeti halka değil Hakk'adır. Hakk'ın muradı neyse mazhariyeti de odur.

Ne ateş kaldı ne duman
surete yer kalmadı,

Ne akıl kaldı ne mizan
idrâke yer kalmadı,

Aşk ile aşk eyledi
sinede yâr kalmadı,

Hakk ile hakk eyledi
gayrına yer kalmadı.

Hiçliğin Gizemi (17)

Gülden gayrı yetişmez gül bahçesinde
Aşktan gayrı bulunmaz gönlün içinde
Can özüne erdi mi tevhid elinde
Hakk'tan gayrı görülmez Hakk'ın evinde

Hakikat güneşi gönülden doğar
Aşkın ateşini âşıklar tadar
Gecenin sesini garipler duyar
Yetimin Hakk'ı kalmaz kimseye

Deryaya dalan çıkmak istemez
Enginde kaybolan dönmek istemez
İnciyle sedefler dizilse önüne
Özüne varan bakmak istemez,

Gönlümün ağrısı âşıklar için
Özümün çağrısı garipler için
Gözümün nûru şehidler için
Sırrın huzuru sâdıklar için.

Âşık gönül öyle bir yayınevidir ki her an yeni bir mânâyı neşredip izhar etmeyi diler. İster o mânâ cemâlin isterse celâlin cilvesinden gelsin. Zirâ âşıktaki muhabbetin izharı Cânân'ın bilinmesi içindir.

Dirilerin işi âşık gönülle
Ölülerin işi kanlı gönülle
Aşkından öldüysen her gece
Yüce Mevlâm seni bekler,

Cahillerin işi kara giysiyle
Âriflerin işi sâfi sevgiyle
Gurbete düştünse garib ellerde
Yüce Mevlâm seni bekler,

Dünyanın işi zevkû sefâyla
Âşığın işi naz ve cefâyla
Canından geçtinse aşk ile
Yüce Mevlâm seni bekler,

Zâhidin işi hurîyle gılmanla
Garibin işi sırrla ihlâsla
Kıyametin kopmuşsa hakk ile
Yüce Mevlâm seni bekler,

Şu dünyanın derdine matem tutan mıdır akıllı!
Şu gönlün hâline hayret eden midir divâne!
Şu aşkın elinde yıkık gönül müdür harabe!

Hiçliğin Gizemi (18)

Hangi yola girsem
Bütün garibler benimdir
yürürüm aşk ile,

Hangi canı görsem
Bütün gönüller benimdir
sarılırim ihlâs ile

Hangi dala baksam
Bütün bülbüller benimdir
söylerim hakk ile.

Özüne yakınlığın kadar Hakk'ın muradına yakınsın. Ummana daldınsa
ölmeden önce imân ile...

Hıfzeyle nefsini deryada
bu zâtını zâtınla.

Pak eyle aşkı gönülde
gör cânânı canında.

Dostları dost bileli
dosttan gayrı kalmadı.

Hakk'ın cemâlini görelî
nûrundan gayrı kalmadı.

Gönül gözü aşktan gayrını görmez
sırrın gözü Hakk'tan gayrını görmez
garibe sorsalar nedir hâlin diye
deryada kaybolan nicedir kendini görmez.

Yüzün solmuş gönlün solduğu yok!
Vakit geçmiş aşkın solduğu yok!
Ferman gelmiş özün solduğu yok!

Huzura erenin kavgayla işi yok!
Nefsinden ölenin ecelle işi yok!
Leylâyı görenin dünyayla işi yok!

Ah çekmeden aşk bulunmaz
insan sevmeden insan olunmaz
bağrı yanık gönlü yıkık
baş vermeden imân bulunmaz,

Şekilden geçmeden mânâ bulunmaz
deryaya dalmadan cevher bulunmaz
gözü yaşlı özü canlı
can vermeden hakk bulunmaz,

Sırrı bilmekle serdâr olunmaz
İhlâs olmadan ankâ bulunmaz
gönlü şehid kendi garib
rahmet gelmeden hikmet bulunmaz,

Sadakat olmadan mahrem bulunmaz
inâyet olunmadan hakikat bulunmaz
hizmeti bâki kendi yok
selâma ermeden huzur bulunmaz.

Hiçliğin Gizemi (19)

Mânâ mekânda değil insandadır
Âşık kendinde değil Leylâ'dadır
Ârif olan sırrı bilir
Leylâ tende değil candadır.

Gayrete bağlı himmet istidada göredir
İhsâna bağlı hikmet istidatla sınırlı değildir.

Ne kadar değerli hazine ve mahrem mânâ varsa gizlidir, örtülüdür. Gizlilik ise halka göredir, Hakk'a göre değil. Zirâ Hakk'ın katında hiçbir şey gizli ve saklı değildir. Ancak Hakk'ın dilemesi hâlinde halka mahrem olan mânâ belirgin olup bilinebilir ve nice yüce mânâlar vardır ki halktan gizli kalır.

Şu hâlde her birey kendindeki irfan kadar gizli ve mahrem olanı bilir. Bilenle bilmeyenin aynı olmaması hikmet itibariyledir, özü itibariyle değildir.

Zâhirdeki güneşin aydınlığı mekân itibariyledir. Bâtın güneşinin aydınlığı ise onun kudsiyetindedir.

İnsan ruhu kendi âleminin mânâ güneşidir. Halkın Hakk'a rücû edip özünün hakikatine yönelişi, özdeki mânâ güneşine yükseltilmesi gibidir. Zirâ o güneş aydınlığını bilâvasıta Rabbinden alır.

Gönülden gönüle konarım
muhabbettir kolum kanadım,

Aşk bahçesinin çeşmesiyim
ezelden ebede akarım,

Gözü nûrdur gönlümün
mekânla zamandan azadım,

Zâhirle bâtının yurduyum
sırrımla sineme dalarım.

İnsanın duygu âlemindeki akrebi kendi nefsidir. Surete bürünmüş akrep ise emir kuludur. İfade ettiği mânâ zehrinin acılığı ve yakıcılığıdır.

Ey sevgili! Akrebin seni soktuysa his âlemindeki zehiri senden almak için emrin gereğini yerine getirmiştir. İzhar ettiği sıfatı zâtından arındırmak için kendini feda eylemiştir.

Ne mutlu onlara ki ayetleri nefislerinde ve afakta yaşarlar, sebepleri ve fiilleri halka bağlamadan hayr ve şerrin Hakk'tan geldiğine inanırlar.

İnsanın sevdiğinden ayrılması kendi nefsinden ayrılması gibidir. Nefsinin acılığından arınan insan ise akan tatlı su gibidir.

Herkesin inancı onun zâtının hakikatidir. İnancı kati olanın Hakk'ın dışında bir mânâ ile avunması mümkün değildir. İnancı kati olmayanın hâlin hakikatine uygun mânâyâ yönelmesi zannının gereğidir. Her birey kalbinde bulunduğu kitabı alır ve okur.

Hiçliğin Gizemi (20)

Zâtın gayrı haramdır
mescidi haremde,
Aşkın mazharı nûrdandır
resimsiz âlemde.

Değer ölçüleri idrâklere göre değişiyorsa dayanağı sağlam değildir. Zirâ gerçek değer hiçbir aklın ve idrâkin ölçemeyeceği yüceliktedir; O'nun değeri kendinden kendinedir.

Gönül gözünün gördüğü mânâ Hakk'ın gönülde tecelli eylediği mânâdır. Her gönül yaşadığı mânâdan hoşnuttur zirâ mânânın ifade ettiği hakikat kendi hakikatidir.

Gönül kabiliyeti icabı her an yeni bir görünüşe ve hâle mazhar olur. Hâlin mahremiyeti ve yalnızlığı tercih etmesi, dikkatini şekil ve suretlerden kaldırarak himmetini özün derinliğine tevcih etmesi içindir.

Nitekim mağaralar, çöller ve benzeri ıssız mahâllerde sessizliğin ve hiçliğin örtüsüne bürünmenin amacı, özdeki tecelliyi hiçbir kayıtla sınırlı bilmemektir.

Gün ışığının hakikatini tanımak isteyenler güneşe yönelmelidir. Karanlıklar incelenerek sırra erilmez. Tecellinin hakikatine de ancak gönülde erilebilir, idrâkin gözleri nûru göremez.

Gönlün hakikati onun her an yeni bir mânâ ile yenilenebilmesindedir. Hâldeki yenilenişin adı tecellidir ve özü muhabbettir.

Gönlün ölümsüzlüğünün nedeni budur. Diri gönül ilmini Hakk'tan alır. Sırrı Hakk'tadır. Ölü gönül bilgisini halktan alır. Sırrı halktadır. İzâfi benliklerinin eylemlerine bakarak kendilerini gerçek fail bilip, "ben yaptım, oldu" diyenler, hiçbir fiilde Hakk'ın ortağı bulunmadığını henüz layıkıyla algılamamış olanlardır.

Özün şekil ve tanımlamalardan arındırılması kimileri için cemâlin letafetiyle, kimilerinin sâfiyete yönelmesi celâlin ateşiyledir.

Ateşin özelliği yakıcılığı ve muhatap olduğu şeyi eritmesidir. Öfke ve kızgınlık hararet unsurunun hâkim olduğu benlikte belirgindir ki, erimesi talep edilen mânâyâ işaret eder. Bu talep ateşin muhatabı olan gizli kibirden gelir. Kibir ise nefsindeki tecellinin hakikatine ermemiş kişinin sıfatıdır. Gönül mescidi mahremiyeti ve kudsiyeti icabı hiçbir kibir putu ve zâtın gayrı bir mânâyı içinde barındırmaz.

İlâhi! Yöneldiğim her mânâda Zâtının tercih ettiği mânâyâ yönelmemi, tercih ettiğim her değerde Zâtının tercih ettiği değeri bulmamı nasip eyle.

Hiçliğin Gizemi (21)

Gözlerdeki sakınma gönüldeki sakınmanın yansımasıdır. Sakınmanın özünde ise muhabbet vardır. Âriflerin Hakk'a haşyetleri, O'na karşı duydukları muhabbetin şiddetindedir.

Zirâ sevgi ve sakınmanın beraber bulunmadığı yerde sevgi korumasız kalır. Haşyet, muhabbet ve sakınmanın birlikteliğidir. Aşığın gönlü korkudan değil muhabbetten titrer. İnsan ancak gerçek sevdiğinden sakınır. Saygı sakınmanın ifade edilışıdır.

Haşyet, sevgi ve saygıyla dolu gönlün hâlini gösterir. Kendine saygılı olmayanın birlikte olduklarına saygılı olması beklenemez. Saygının özünde başkalarını küçük görmemek vardır ki zıddı davranış kibirdir.

Büyüklüğün ancak Hakk'a ait bir sıfat olduğu herkes tarafından bilinir ve söylenir. Ancak bilginin uygulanmadığı benlikte gizli kibir hâkimdir. İzâfi benliğinin hiçliğini gören aşığın kibirli olması mümkün müdür?

Aczin kemâli kulluktur. O halde kula tevazu yakışır. Muhabbet kendi benliğini sevmekten ve sevmekten öteye geçen bir kemâle ermelidir ki sakınma zuhur etsin ve sevginin zırhı olsun; nefislerdeki tecellinin hakikatine eren, herkese karşı saygılı olsun. Suret ve öz her mânâda uyumlu bulunsun.

Muhabbet bencil taleplerin fevkinde ûlvi bir nûrdur. Muhabbetin kaynağı rahmettir. Rahmet ise karşılıksız ve gazabını geçen deryanın hazinelerinden akıp gelmektedir.

Muhabbetin hakikatine şahid olan, rahmet sahibinin azametinden ve muhabbetinin şiddetinden haşyet duyar.

İncirin kabuğunun özün kemâlinden ve tatlılığından yarılması gibi ârifin gönlü de cemâlî rahmetle fenâyâ erip, Hakk'ın azametiyle dirilir ki mânâsı haşyettir, hâli muhabbettir, özü rahmettir.

Kimileri muhabbeti nefsaniyetiyle diler ve aşkın suretine meyleder. Mal ve mülke duyulan özlem dâhil bir tutkudan öteye geçmeyen bu tür sevgide sakınma yoktur zirâ mânânın yerini madde, âhiretin yerini dünya doldurmuştur. Nitekim seven, sevilenin hayal ve suretinde kendi benliğine tutkundur. Kimilerinin muhabbeti de sevgi ve sakınmayı birlikte kılar, zirâ o sevdiğinde ve nefsinde Hakk'ı görmüştür. O zaman şekil ve hayal kaybolur. Sevginin sâfiyeti bâki olan varlıktır.

Gurbette bir garibim
yoktur dünyada yerim

Hakk'ın yüce katındadır
cümle benim sevdiklerim,

Muhabbettir mânâdaki evim
âşıkların nasibidir hâlim

Hakk'ın nûru cemâlidir
cümle insan kâmillerim.

Hiçliğin Gizemi (22)

Ey gönül! İçinde bulunduğun mânâyâ bak ve Hakk'ın seni o mânâ ile gözlemekte olduğunu unutma.

Halkı hatırlayan Hakk'ı unuttur. Hakk'ı hatırlayan halkı unuttur. Hüsnüzan sahibi zannıyla kendi derecesini yükseltir. Suizan sahibi zannının mânâsını kendinde bulur. Gönle mânâ veren değer ne ise içinde bulunulan hâl ve yaşam da odur.

Gönlün hâli kişide beliren mânâdır. Hâlin hakikatini nefsinden gayrına bağlamak reva mıdır? Gönül huzurlu ise onu kimse bozamaz. Eğer huzur ve sükûn bozulmuşsa bu yine gönlün kendi hâli nedeniyledir. Olaylar ve sebepler o hâlin ortaya çıkmasına vesiledir. Kalıcı huzur olaylara ve sebeplere bağlı bulunmayan huzurdur. Gönlün huzur ve sükûnete ermesi, hâlin hakikati olan tecelliyi kabullenmesiyledir.

Gayba dalan gönlü bulmak ne mümkün!

Hiçliğe erenin hiçliği de kalmaz

O artık sırra kadem basmıştır.

Gördüm Leylâyı Leylâ ile
daldım gönülde aşkın deryasına

Terk ettim nefsimde nefsin savunmasını
döndüm özüme sözün fenâsında

Güzel koku Hakk'ın huzurundaki gönlün ünsiyet kokusudur. Sırr Rahman'ın kokusunu her yönden ve her mânâdan alır zirâ O'ndan gayrı bir koku tanımaz.

Ruh ise o kokunun kendisidir. Hem kemâli hem de cemâlidir.

Her ağacın meyvesi farklıdır,

Kimi ekşi kimi tatlıdır.

O öyle bir ağaç olsun ki kokusu Yemen'den gelsin. O öyle bir meyve versin ki yiyen kendine ersin.

Her mânânın talibi var
aşkın şahidi kim,

Her sükûtun sesi var
hâlin şahidi kim,

Her gözün gözlemi var
sırrın şahidi kim.

Yükseliş ve alçalış gönülde gerçekleşir; Hakk Teâlâ gönül arşını istiva edince, gönül hâlden hâle dönüşerek kendi hakikatine yükselir. Zirâ Hakk'ın sıfatlarının tecelli ettiği gönülde mirac başlar. Gönül miracındaki yakınlığın anlamı budur. Yükseliş suretten mânâyâ, sözden öze doğrudur.

İnancı uğrunda kendini yokluğa veren birey, inancının hakikatiyle bir olur.

Bir insanın seviyesi kendinde belirgin mânâ ile ilgilidir. Seviyesi faziletli olan, herkese o gözle bakar. Seviyesi ahlâksız olan herkesi kendisi gibi bilir. Sükût mânânın örtüsüdür. Örtüyü kaldırırsanız mânâ kendini ifade edecek bir suret arar; her mânâ kendi titreşimine uygun talibine bakar.

Gönlü karartan sözler gönülleri kararmış olanlardan duyulur. Nefsinin zindanında olanın kuşandığı mânâ giysisi gönlün şahididir. Nefsinden azâd olanın türküsü karşılıksız sevgidir. Hiçbir beraberlik yoktur ki sonu ayrılık olmasın. Hiçbir ayrılık yoktur ki sonu Hakk'a varmasın. Muhtacın ihtiyacını giderecek olan bellidir. O hâlde kapı kapı dolaşmaya ihtiyaç var mıdır?

Hiçliğin Gizemi (23)

Gözlerin gördüğü suret
gönüldeki mânânın resmidir

Sözlerin büründüğü suret
özdeki mânânın sesidir.

Hakk'ın nazarının değdiği her şey mübarek olur. O'nun nazar etmediği bir şey var mıdır? Kendini görmeyi bırak, O'nu görürsün. Kendine değil, O'na güven; O'nunla olursun. Âşığın gözünde Hakk'dan gayri bulunmaz zirâ, O'nun tekliğine ve sevgisine bir ortak bulunmaz.

Allah'ın dışında görülen her şey hayal perdesidir. Görenin bakışı da gafletin kendisidir. Denilir ki; kendinde maddi varlık bulan nefsinin dünya ile meşgul eder.

Kendine manevi varlık veren nefsinin âhuret ile meşgul eder. Bu mânâlar Hakk'a yolculuk yapanlar için geçerlidir. Maksadına vâsıl olmuş için farklılık kalmamıştır. O, varlığın hepsini Hakk'a teslim etmiştir.

Şu halde Hakk'a hakk için yönelenin meşgul edilecek varlığı kalmamıştır; kimse onu aramaya kalkmasın. Varlığı kalmayanın bulunması ne mümkün! denirse, bu da doğru olur.

Kendinden kurtulmanın hesaba çekeceği benliği de yoktur derlerse buna inanmayın. Zirâ kendinden kurtulmanın yolu kendini daimi hesaba çekmekten geçer.

Sırrını kimseye anlatmayan Hakk'ı kendine sırdaş bulur. Derdini kimseye fısıldamayan dermanı gönlün halvetinde bulur. Kendini gizlemenin en kolay yolu sükûttur. Her kolaylık zorluğun içinden belirir.

Hayaldeki isteklere erişilmez zirâ sonu yoktur. Umutla yürümekten vazgeçilmez zirâ başı yoktur. Kim şükrünün karşılığı feraha ermişse bu onun hayrınadır. Kim şikâyetinin karşılığı mala kavuşmuşsa bu onun sınavıdır. Kimse kimsenin hayatını yönlendirmeye çalışamaz şayet tek bir yönlendiricinin mevcudiyetine kesin imân edilmişse.

İlâhi! Ne güzel ve duygusal cümlelerle Seni övebilirim, ne de sonsuz rahmetinden umudumu kesebilirim. Rızana razı olduğum hâl ve mânâ ile Sende olmayı ihsân eyle. Doğruluk yolundan ayırma. Gönlümü Zât'ından, aklımı hikmetinden gayrına yöneltme. Nefsimi nefsinle dirilt. Muhabbetini muhabbetim eyle. Varlığınla varlığımı ört. Kim kimi yüceltirse Hakk'ı yüceltmış olur.

Sevgiden mahrum kalan korkudan nasibini alır. İdrâk ne kadar yakınsa gönül o kadar uzak kalır. Gönül ne kadar yakınsa idrâk o kadar darmadağın olur.

Muhabbetin erittiği âşığın kimliğini
Seni sevenin izi kalmadı,

Hikmetin dağıttı aklın ilmiğini
Seni bilenin ilmi kalmadı,

Gönül dalınca gaybın sinesine
Seni görenin şirki kalmadı.

Hiçliğin Gizemi (24)

O ki aşkın elinde bir kadeh, kadehin içindeki aşktır, muhabbet ehlidir.

O ki varlığının içinde yokluk, yokluğunun içinde varlıktır, hakikat ehlidir.

Dedim izâfi varlık nedir? Dedi; kendini tüketmektir.

Dedim yokluk nedir? Dedi; hürriyettir. Dedim ki; Allah'ım, benim yerimi sen doldur. Gönle hitap geldi; zerre kadar bir boşluk yoktur ki onu Hakk doldurmuş olmasın. Zerre kadar bir mânâ yoktur ki Hakk'ın gayrında mevcut olsun.

Bir dalgadan hatırda kalan beyaz bir köpükten başka nedir ki! Oysa derya hep aynı derya; uçsuz ve bucaksız.

Yakınlık ve uzaklık cisimlerde değil sıfatlardadır. Benzer hasletleri birbirlerinde görenler kendilerini yakın hissederler. Zıt hasletler ise uzaklığın nedenidir. Kişi hangi titreşim içinde ise hâli odur.

Titreşimlerdeki letafet varlığındaki zarafet ve ünsiyetin sebebidir. Kim zannını güzel mânâlarla beslerse onun nasibi o olur.

Kim sevgiyi kendine yoldaş eylerse varacağı belde âşıklar yurdudur. Kendi iç âlemini bilen yaşadığı mânâların sebeplerini de bilir zirâ zerre kadar yöneldiği mânâların talibidir. Gecenin esintisi şöyle sesleniyordu; Hakk'la Hakk'a dönmekten daha güzel ne var.

Gece çokluğun görünümünden kaybolduğu bir örtüdür. Ağır olan uyku gözün değil gönlün uykusudur. Gönül bir kere uyandı mı muhabbet kokusundan uyuyamaz. Gönül O'ndan gayrıyla doluyken ünsiyet olur mu? Dertli âşığın dermanı bulması gönülde mâşuktan gayrının bulunmaması ile mümkündür.

Güneş gökyüzünde ışıldarken yıldızlar kendilerini gösterebilir mi?

Korku yakınlığın değil uzaklığın nedenidir. Sevgi uzaklığın değil yakınlığın vesilesidir. Korku benliği besler, muhabbet ise eritir. Korku ve acı zihindedir. Muhabbet ve huzur gönüldedir. Kim nereye erecekse O'na karşı duyduğu sevgi vesilesiyle erer. Kim uzak kalacaksa, zannındaki şüphe ve korku nedeniyle uzağa düştüğünü zanneder.

Kimi sevdiysem onda Seni sevdim

Kimi gördüysem onda Seni gördüm

Nereye yöneldiysem orada Seni buldum

Kim bir başkasının derdi için koşturursa kendi derdinden kurtulmuş olur. Kim gönlünü yarınlardan çekerse kendinden kurtulmuş olur.

Derdi dermandan güzel

Görüşü imândan güzel

Dostluğu dostlardan güzel

Şanı deryadan güzel yüce Allah'ım.

Hiçliğin Gizemi (25)

Gönlü mânâdan güzel
sırrı hâlinden güzel
canı canlardan güzel kulum.

Rabbini yücelten Rabbinde kendini yüceltir. İhlâs ile aşka eren aşkın şerbetiyle kendinden erir.

Hakk'ın cemâlini görenler O'nun şanını yüceltmişlerdir. Onlar gönüllerini O'na vermişler, O'da muhabbetiyle onları mahbub ilan eylemiştir.

Kimi derya da kaybolmayı yeğler, sahile geri dönmek istemez. Kiminin görevi dönüp sahildekileri haberdar etmektir.

Kimi inciyle sedefin yanındadır, dönüp de bakmaz. Kimi deryanın dışladığı kabukları toplamakla yetinir. Hakk'ın tecelli eylediği her şey hürmete layıktır. O'nun tecelli eylemekten sakındığı bir mânâ var mıdır?

Kimi Hakk'la ilişkisini beşeri zevklerinin tatmini için, kimi de âhiretteki lezzetlere ermek için yöneldikleri maksada göre Hakk'ı tanırlar. Kimilerinin de maksatları Hakk'ın Zâtı olmuş, bilinip tanınmayı terk eyleyip sırr olup, sırra uçmuşlardır.

Kul sırrında Hakk'ı gördükçe yere göğe sığmaz. Benliğinden erimesi cemâlin celâliyledir ki Rabblik iddiasından korunmuş olur.

Vâsıl olanın yoktur gecesi gündüzü. Kişiliğin eridiği letafette muhabbettir tevhidin örtüsü.

Sevginin çok çeşidi olduğu malûmdur. Katıksız Allah sevgisinin çok lâtif bir nûr olduğu ve ancak sadık bir gönülde mahfuz bulunduğu âriflerce dile getirilmiştir.

O hâlde ey aziz! Hiçbir gönlü küçümseme, kalmayacağı yeri benimseme, gariblerin hâli bilinmez, bilmediğin denizleri reddetme.

Kişide belirgin sıfat onun mânâ giysisidir. Kiminin giysisi muhabbet, kimininki fazilet, kimininki hikmet, kimininki sadakattir.

Bu mânâların zıddı olan giysileri giyenleri ilâhi takdirat olarak görmek gerekir. Sıfatlar kişilerin gönüllerinden yüzlerine akseder. Bu nedenle bireyin hakikati onun yüzünde yazılıdır denilir. Nitekim kiminin yüzü berrak ve güleç kimininki karanlık ve asıktır.

Gözler ise mânânın görüldüğü dilsiz bir ayna gibidir; kiminin bakışı eğreti ve riyakâr, kiminin nazarı ise aydınlıktır. Hasetçilerin gözleri kanlı ve kararmış, âşıkların gözleri ışıl ışıl, gariblerin gözleri hüznüldür.

Marifet ehli hikmetle bakar. Her bakışında Hakk'ı müşahede etmenin huzur ve saygısı vardır.

Dar bir kalıba girmiş olanın sıkıntısının nedeni, kendine seçmiş bulunduğu kalıp olduğu düşünülürse, durumunun farkında olmayanın hâlini ona göstermek Hakk'ın işidir; zirâ Hakk dilemedikçe kul bir şey giyininip, çıkaramaz. O sıfatlar ki Hakk'ın suretinde insanın gönlünde görünür, o gönül sahibi insan-ı kâmilidir.

Hiçliğin Gizemi (26)

Gül aşktan haber verir
Bülbül mânâyâ visal olur
Gönül Hakk'dan haber verir
Damla deryaya misâl olur,
Cemâl aşkın bağıni çözer
Âşık Hakk'a şahid olur
Celâl kulu edeble bağlar
Gönül Hakk'la sırdaş olur
Hikmet kalbe gaybdan gelir
Bâtın Mevlâ zâhir olur
Ruha ruhtan ferman gelir
Cümle âlem insan olur.

Bir insan hizmet ederse bir gönül ondan nasiplenir. Bir insan kemâle ererse bin gönül ondan nasiplenir. Kim kimin hâlini nasıl bilirse onun hâli gönülde öyle belirir.

Kim gönlünü hâlis kılarlsa orada görülen sâlih olur. Şefkat ve merhamet hem cemâl hem de celâl ile dir. Zorluk halktan kolaylık Hakk'tan gelir. Herkes kendi hâline uygun olanı seçmelidir. Müminin uygunu mümindir. Zoraki olan hiçbir şey kalıcı değildir.

Herkesle, her şeyle zıtlaşan kişi henüz nefsinden hürriyete çıkmamıştır. Kişi şikâyet içinde ise Hakk'ın gayrını gördüğü içindir.

Gönülde gördüğü Mevlâ olunca gözün gördüğü suret kaybolur, mânâ belirir. Gördüğü her suret ismiyle, sıfatıyla Zât'a misâl olur.

Can gönlüne yöneldiği an
Bütün ahlar hâli olur

Gül bahçesinden rüzgâr eser
Bütün gönüller gülistan olur,

Can sırrına baktığı an
Bütün nefisler ayna olur

Hasret bahçesinden muhabbet eser
Bütün âşklar imân olur,

Can özüne döndüğü an
Bütün niyazlar ahlâk olur

Vuslat bahçesinden rahmet eser
Bütün canlar cânân olur.

Dedim ki; müminin mümin olduğunu nasıl biliriz? Her toplum ve her birey kendini mümin görür velâkin karşısındakinin mümin olduğundan şüphesi vardır.

Dedi ki; mümin odur ki herkesi mümin görür ve bilir ki mümin isminin sahibi Zât herkesle bir ve özündedir.

Hiçliğin Gizemi (27)

Seven ve sevilen birer sıfattır. Sıfatlardan soyunan sevginin kendisi olur; hiçliğin gizemi budur.

Kişinin karanlığı kendisidir. Kendinden geçen aydınlığa erer. Bazen bir bakış, bazen bir sual gönüllerdeki mührü açan anahtar olur, tıpkı niyazın hükmün yerine gelmesine vesile olması gibi.

Kişinin ancak sevdiğine cilve yaptığı malumdur. O naz ki niyaz niteliğindedir, niyaz edilen Zât nazın gereğini lütfuyla yerine getirir.

Hiç kimse lütfun nasıl olması gerektiğini tayin edemez. Kimse kimseye kendi terazisiyle değer biçemez. Zirâ her değer tartıya gelmez. Her mânâ ölçüye sığmaz. Aldığı cevaptan hoşnut olmayan kendi zannını önde tutandır.

Her cevabı Hakk'tan bilen, hem gözüyle hem de kulağıyla Hakk'a tanıklık edendir. Himmet irfan ve anlayış sahibine göre değişir.

Gönlünde Hakk'tan gayrı bulunmayanla, gönlü Hakk'la dolu olanın dikkat ve himmeti bir değildir.

Aksi takdirde meyvalar ham ve olgun diye vasıflanmazlardı. Kişi tatmadığı meyvanın zevkini bilemeyeceği gibi, hiç tanımadığı mânânın özelliklerini de bilemez. Bilgisizliğinin sebebi ise, ilmi kendine kayıtlı zannetmesindedir.

Hangi mânâ giysisi ile görünürse görünsün, mânânın hakikatini gören göz müşahede ehlidir. Yeter ki haddi aşıp, gözü kaymasın.

Giysinin şekliyle, rengiyle avunan ise Hakk'a perdeli olandır.

Varlığın titreşimi onun zikridir.

Bir insanın sesinin titreşiminde olgunluk derecesi gizlidir. Gülüşünde, sükûtunda, sözünde, seslenişinde aynı harmoni görülmelidir ki, sahibinden sâdık bir haber versin; hâller onun sırrına sahiplenmesin. En kâmil titreşim sese ve söze bürünmeyen dilsiz ve sessiz olanıdır.

Her mevcudun âyeti kendi içindedir. Âyetini okuyuşu onun zikridir. Zikreden zikriyle mevcudiyetini sürdürür.

Bir bitkinin âyet okumasıyla bir hayvanın varlık zikri, yaratılışlarındaki âyetlere göre muhteliftir. Âyetleri hem içte hem de dışta okuyan yegâne varlık insandır.

Zirâ ancak insanın nefsinde ve afaktaki âyetleri okuyarak Hakk'ın varlığına tanık olduğu bildirilmiştir. Âşık odur ki afakta nereye baksa O'nun yüzünü görür. Özüne yönelse O'ndan gayrını bulamaz.

Arayışı aşk, yönelişi aşk, niyazı aşktır. Kim neye hangi gözle bakarsa onu öyle görür. Âşığın gözü aşksa, aşktan gayrını nasıl görsün! Şayet biri birini birinden kıskanıyorsa nefsi canlı kaldığı içindir. Baktığında Bir'in gayrını görmeseydi, bir diğerini de göremezdi.

Hakk'ın huzurunda yokluğa karışanın kendine ait bir varlığı kalmayacağına göre korku ve umut kanatları da kalmaz. Sabreden ise nefsinde varlık bulduğu için sabırlı olduğunu zanneder. Hiçliğe erenin sabredeceği kimliği de yoktur. Zirâ sabır O' dur. Varlık O'dur.

Hiçliğin Gizemi (28)

Nefsiyle oynaşmaktan vazgeçen nefsinin oyununa gelmekten korunur. Bir an için oyuna dönse oyunda mat olur.

Nice sözler vardır ki bir mânâ ifade etmez. Nice suretler vardır ki aslına nisbet edilmez. Birbirlerine sevgiyi öğretme iddiasında olanlar, sevginin Hakk'tan nisbetsiz geldiğini anlayamayanlardır.

Sesi en çok çıkan sesi en çatlak olandır. Her mânâ kaynağında gür akar, esastan uzaklaştıkça teferruat göze batar.

Her parıltı kalıcı aydınlık değildir. Hiçbir emanet emanetçiye ait değildir. Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği nimetleri ses ve surette arama; ne de beşerle dolu gönüllerde dolaş.

O'nun gayrından arınmışların nasibidir Zâtî muhabbet. Etken ve edilgen sıfatlarına bürünen örtünmeye ihtiyaç duyar zirâ, çıplaklığını görür.

Huzurda olanın görsel varlığı kalmadığından ne çıplaklığın ne de örtünün farkındadır. Gördüğü ancak Hakk'ın tecellisidir. O hâlde, gerçekte örtünen kul odur.

Kimileri yürüdükleri yoldan hem korkarlar hem de yürümekten vazgeçemezler. Her gece şişenin içinden çıkan hayallerle yatıp kalkan, her gece kendini aşma iddiasıyla sınanır.

Zorda olana zorluğu göstermek marifet değil. Asıl hüner zoru zorluğundan çekip çıkarmaktır.

En alışılmış davranış diğeri eleştirmek. Nadir olan ise anlamaya gayret ederek onu kazanmaktır. Bilmezler mi ki uzağa düşenler ancak sevginin gücüyle yakınlaştırılırlar.

Hâle yenik düşeni mazur görmek daha faziletlidir. Zirâ o, kendi fiiline mağlub olmuştur. Gerçek fail ise ârife malumdur.

Kişinin gönlü nereye meylederse etsin onun sırrı Hakk'tadır. Kimi severse sevsin sevdiği Hakk'tır. Hâlinden razı olan Rabbin de rızasına erer. Zirâ onu rızaya eriştiren O' dur.

Dost'un evine giren gönlün abdestsiz olması mümkün müdür? Gönlün abdesti Hakk'ın gayrından arınmak; sırrın abdesti varlık-yokluktan arınmaktır.

Nefsiyle mescide giren karşısında nefsinin bulur. Gönlüyle Rabbine yönelen gönlün hareminde Hakk'ı bulur. Cahil kişi isim, sıfat emanetlerini yüklediğini zanneder. Zirâ fiilleri kendinin bilir.

Ârif ise emanetlerin hepsini sahibine iade eder. Zirâ onların sahibini bilir. Bu nedenle emanet ehil olana verilir.

Her âlemde âlemi belirleyen araçlar var. Gönül âleminde gönül gönülle buluşur. Suret âleminde göz suretle.

Dost geldi mi ne gönül kalır, ne göz. Ne niyet kalır ne aracı. Sözün sükûtunda ne yol kalmıştır, ne de yolcu. Âlemler birbirlerine misâldir. Misâller ise idrâklere göredir. İdrâkin tükendiği boyutta ne misâl ne de âlem kalır. "Onun Zât'ından başka her şey helâk olmuştur."

Hiçliğin Gizemi (29)

Rahmet lütfunda gizlidir, nimet onu açığa çıkarır. Hidâyet zikrinde gizlidir, rahmet onu açığa çıkarır. Fazilet ahlâkında gizlidir, ameller onu açığa çıkarır. Muhabbet sadrında gizlidir, gönüller onu açığa çıkarır. Hikmet sırrında gizlidir, hidâyet onu açığa çıkarır.

Kimi mânâyı zihin gücüyle anlamaya çalışır. Kimi mânâyı kalbin kuvvetiyle alır. Kalbi muhkem kılan O'nun muhabbetidir. Sükût orucu Hakk'ın gayrıyla ülfet etmemektir. Gariplerin sohbeti gönülden gönüledir. Dil sükût etti mi gönül konuşur. Gönül sükût etti mi sırr konuşur.

Sırta eren surete bakmaz; Hakk'a eren halkı görmez. Gelenle giden birdir âşığın gözünde, cümle âlem hiçtir ârifin gözünde. Gönlün basireti gönüldeki nûr kadar. Gönlünü Hakk'a verenin gönlü nûrla yıkanır.

Nice kaplumbağa yavruları deryaya varmadan telef olur. Nice balık yumurtaları vücut kazanmadan gayrına yem olur. Bütün gayret takdire ermek için; takdir neyse o olur. Ne kadar yakınlık olursa gülün kokusu o kadar keskin olur. Gül bahçesine giren gönül gülün ahlâkına vâris olur.

Gönlün kalıbı âhîret vücududur. Beşerle dolu olan beşerde kalır. Kimi dağın zirvesinde müşahedeye dalar. Kimi dağın eteğinden taş toplar. Sıfatlar kendine yakıştırdığıdır, hâller onu açığa çıkarır. Kiminin eli kalem tutar. Kiminin gönül gözü kalemdir.

Muhabbet olmadan mâşuk bulunmaz. Hidâyet olmadan hikmet bulunmaz. Kimi kadehten içer, kimi kadehsiz.

Kimi akşamdan akşama demlenir. Kimi sabah akşam her an kendilerine sunulan nimetten nasiplenir. Âşıklar içtikleriyle yokluğa erdiklerinden sarhoşluklarını da bilmezler. Onların sarhoşluklarıyla ayıklıkları birdir denilir.

İçtikçe ayılırlar ve hayretlerinin devamını niyaz ederler. Zirâ hayrette ilim vardır. İlimin keşfi vardır. O ilim ki gönülde görülür, o gönül âşıkların gönlüdür. O ilim ki ilme sığmaz, o ilim hakikat ilmidir. İlim imânın yakîn nûruyla müşahedesidir.

Tevhid ilminin sonu yoktur. Zirâ âşık biter ilim bitmez. Söz biter derya bitmez. Kim ne içmişse ancak ondan haber verir. Haber verdiği yine kendisidir. O haber ki haberlere sığmaz mânânın kendisidir. Sırlara erilse de künhüne varılmaz. Âlemler gezilse de âlemlerden ganî olunmaz.

Yaratığın hükmü cürmü kadar. Yokluğa erilse de Varlık olunmaz. O öyle bir vadidir ki oraya uğramayacak olan yoktur. Varlığını aşkta eritenin o vadide izi yoktur. Herkesin görüşü gösterildiği kadar, herkesin nasibi hükmedildiği kadar.

Hiçliğin Gizemi (30)

Hakikat gözüyle gören için görünen de görünmeyen de birdir. Kimi zâhirde ağzıyla ateş yutar. Kimi bâtında öfkesinin ateşini yutar. Aşığın mânâ bahçesi kendi gönlüdür. Gönül kuşu da o bahçenin şahididir. Kâmilin hakikat bahçesi Hakk'ın tecellisidir. Sırr kuşu her an yeni bir oluşta olanı müşahede eder. Kim Hakk'ı görürse kendini görmez. Kim halkı görürse görüşü tecelliyi görmesine perdedir. Kimi fiillere takılıp kalır, faili bilmez. Kimi isimlerin mânâsında kaybolur, sahibi görmez. Kimi sıfattan sıfata intikal eder Zât'a ermez.

İmânı örf, ibadeti adet hâline getirenlerin inançları tecelliyi görmelerine perdedir. Takip ettikleri mânâ kendi zanlarındaki batıldan başka bir şey değildir. Kendine yakıştırdığı mânâlardan soyunanın örtüneceği bir giysisi yoktur.

Hakk'ı görmek için geceyi beklemeye gerek yok. Gündüzün mevcudiyeti Hakk'ın tecellisinin gayrı mıdır? Baş gözüyle bakanlar için gece, suretlerin görünümünden kaybolduğu bir örtüdür.

Gönül gözüyle görenler için geceyle gündüz birdir. Zirâ tecelli birdir. Yolun talibi çoktur velâkin varanı yoktur. Zirâ gerçekte varan ve varılan ikilemi yoktur. Kâmilin davası yoktur çünkü varlık iddiası yoktur.

Kim ki varlığı ile yokluğu birdir, hâlden hâle dönüşümünde de bir fark yoktur. Bil ki değişim Zât'ta değil sıfattadır. O ki değişimin içindedir, gören ve görülen arasında berzahtadır.

Sevinç ve kederi candadır. Can özüne döndü mü huzuru hâl ondadır. İhsân sıfatta değil Zât'tadır.

Allah'ım! Cehâletimi ilminle doldur. Görüşümü basiretinle donat. Sadakat üzre sabit kıl. Gayrını gösterme. Gariblerin dostu Sensin. Yücedir şanın her hitaptan. Ganidir Zât'ın her muraddan.

Herkesin kendi kabiliyetindeki mânâlarla buluşması hikmet icabıdır. Aksi takdirde hidâyet, delalet ve hayret giysileri nasibsiz kalırdı.

Kimin dünya, kimin âhiret, kimin de hakikat ehli oldukları anlaşılamazdı. Anlayacak olan kişinin kendisidir. Her birinin yönelişi kendine göredir.

Solmuş çiçeği koparmaktaki maksat bitkinin enerjisini boşa tüketmemek, himmetini yeni açacak olanlara yöneltmek içindir. Otunun gömülmesindeki mânâ onu kendi nûruna kavuşturmak içindir.

Kâmilin nûru kendi kabrinin üzerinde durur. Zirâ ceset gömülür, gönül gömülmez. Suret ölür sırr ölmez.

Hiçliğin Gizemi (31)

Bir hâl'den diğetine intikâl için vücûd gerek. Nâmevcûd için ne gerek! Taşdığı her şey ağırlık yapar. En ağır yük kendisin! Şayet temiz kendini temiz görürse o temiz değildir. Zirâ kendini görüşü onun kiridir.

Kendine yakıştırdığın ya da yakıştırmadığın her isim, her unvan, her sıfatı terk et; kendinden azat olursun. Kendine bir mânâ da arama. Sen zaten yoksun! Yokluğu da dileme, varlığı da.

Yok, olanın dileği de yoktur, oluşanı reddedecek kimliği de. Hakk'ın işini Hakk'a bırak; Hakk'a muhtaç olanın ihtiyacı budur.

Güneşin kendisi alev alevdir velâkin ateşi kendi ışığını yakmaz. Gönül de muhabbetullahla alev alevdir velâkin onun alevi tevhid nûruna dokunamaz.

Nasıl ki hararet vücûddaki mikropların terki için yükselir. Hasta şifa bulunca serinlik gelir. Gönüldeki ateş de nefsindeki izâfiliğin terki için tutuşur; gönül sıfatlarından eriyince ateş hükmünü kaybeder, yakîn'in ferahlığı gelir. Şu hâlde vücûddaki rahatsızlıklar mânâdaki noksanlıkların bir suretidir. Zirâ her nûr kendini bir suretle gösterir.

Kim neye muhtaçsa ona o verilir. Hakk'a muhtaç olana tevhid nûru verilir.

Hakk'a muhtaç olmayan var mıdır? O halde herkeste Hakk'ın nûru vardır, çeşitlilik nûrun mânâsındadır. Dostlar arasında zıtlasma olmaz. Zirâ onlar bilirler ki söylenen Hakk'tır, söyleyen Hakk'tır, söyleten Hakk'tır.

Gönül aynasında ise cilveleşme olur. Zirâ keşfin sonu yoktur. Müminin aynasında Mümini görmenin sonu yoktur. Her nûr kendi letafeti ve mânâsıyla belirir. Gören, görülen ve görüşün bir olduğu tevhid aynasında farklılık yoktur.

Hakk'ın nûrunu ancak Hakk'ın nûru karşılar. Beşerle dolu kalbin buna tahammülü yoktur. O halde cemâli cemâl görür. Gülün cemâle şahadeti kendini görmemesiyledir.

Gül derki bülbül benden
ben bülbüldenim,

Gönül derki aşk benden
ben aşktanım,

Sırr der ki âşık benden
ben mâşuktanım,

Hakk der ki kul benden
ben kuldanım.

Sana yakın olan her mânâ güzelleşir.

Zirâ son, yeni bir oluşun ifadesidir.

Hiçliğin Gizemi (32)

Göz ancak sevdiğini gördüğü zaman aydınlanır, o halde gözün nûru sevgilinin müşahedesidir. Gelip geçici sevgi hakiki muhabbet değildir. Zirâ hakiki olan hiçbir şey geçici değildir. Gönül tekliği nedeniyle tecelliye mazhar kılınır. Ahadiyet tekliği ilzam kılar.

Gönülde nefsanî ya da ilmi bir ortak hak talep ederse ki ister dünya ile ilgili olsun ya da âhirete dayansın, talebi ve zannın dayanağı gönlün sâfiyetini bulandırır. Zan, ilme yakın olsa da varlığı yokluğunu gerektirir.

Şu halde Zât tecellisi her gönülde kendini izhar etmez, zirâ her gönül bir dolunay değildir. O ki kabiliyetinin hakkıyla gönül sahibidir, her tasarruf ve emaneti O'nun gayrından temizleyerek sahibine iade etmesi gönlün mukaddesatının gereğidir. Bu durumda kendinden gayrı bulunmadığından mümin sıfatıyla tecelli eden Zât, ahadiyetinin şahidi de kendisi olur. Zirâ O'nun vechinden gayrı her şey helaktadır. Hangi yöne dönülse; fiil, isim, sıfat ile O'nun yüzü, tecellisi görünür. Görünen nûrun kendisidir, gayrı değil!

Ne yazmakla, ne okumakla varılır gönül sâfiyetine, güzel ahlâktır her işin sırrı. Gönüldeki mânânın zuhura gelişi gönlün ahlâkında görülür; o ki ahlâken güzeldir, her mânâdan değerlidir.

Ahlâkın güzelliği Hakk'ın takdiridir zirâ gönüldeki her mânâyâ hayat veren O'nun emridir. Keyiflerin talibi çoktur, velâkin yokluğun talibini bulmak zordur. Sevmekle sevilmemek birdir âşık için. Bilinmekle bilinmemek birdir ârif için.

Yokluğu bilmenin ölçüsü emirlere sarılmaktır. Zirâ hiçlik azimet yönündendir, amelleri terk yönünden değil.

Hiçlik kişilik yönündendir hüviyet yönünden değil. Kim ki garibliğin örtüsüyle örtünmüştür giysilerin tümünü sahibine vermiştir.

O ki gariplikten de geçmiştir, maksadına vâsıl olmuştur. Dünyaya sarılan, suret ve mânâ vücûdunu Hakk'a terk etmeyi bilemez.

Âhirete sarılan, geçmiş ve gelecek vücudundan vazgeçemez. O ki Hakk'a sarılıp Hakk'ın varlığında hepsinden geçmiştir, Zâhir ve Bâtını görüp Evvel ve Âhiri bilmiştir.

O ki ferddir. O'nun ferdiyetinde bölünme yoktur. Kimdir o ferd bilir misin?

Bütün gönüller O'ndan inşirah eder. Bütün sevgiler O'na yükselir. Bütün havuzlar O'nunla dolar.

Hiçliğin Gizemi (33)

Her devirde insan yeni bir mânâyı duyup, bilmeyi diler. Gönül sahipleri birbirleriyle lâtifeleşmeyi sever. Zirâ, Hakk'ın tecellisini kendi kabiliyetleriyle mütenasip letafet ve ihsân ile dile getirirler. Hakikatte söyleyip dinleyen Hakk'tır. Malumdur ki ihsân (bağış) kendi özbenliğinde Hakk'a şهادettir. O'nu görüyormuşçasına yaşam ibadetin özüdür; bir kayda ve zanna bağlı kalmadan.

Şahsa ve sebeplere bağlı ilim, eserden eserin sahibine yükseldiği an, müşahedenin boyutu da delilsiz görmek olan ikân'a erişir. İlmin hakikatini yakîn ile bilip görmenin başı ihsân sonu ikân'dır.

İmân, ihsân ve ikân nûrlarıyla tamamlanır. Rabbim nûrumu tamamla niyazı hakikat olur. Nasıl ki seven ve sevilen ikilemi bitince bâki kalan sâfi sevgidir, bilen ve bilinen farklılığı kalkınca şahid olunan ilmin hakikatidir.

Yakîn'den ye harfi kalkarsa müşahedenin kendisi olan ikân kalır. Şahid ise kabiliyetinin kemâlâtı olan Sin âlemine yükselir. Müşahede ehlinin şهادetinden fâni olması, kemâlâtın gereği olup hakikati Hakk'ın "şahid olarak Hakk Teâlâ Zâtına yetmez mi" hitabıdır.

Zâhir ve Bâtın mânâları özünde toplayan zâtın adı insan-ı kâmilidir. İnsan ise ne kadar kâmil olursa olsun Rabbine nispetle noksandır zirâ Rabbinin bağışına muhtaçtır.

O ki marifetinin mânâsı Hakk'tır onda zâhir olan marifetullahtır.

Her mânâ bir cazibe merkezidir. Gönüldeki mânâ ne ise onun cezbedildiği akıbet de odur. Şayet bir surete bürünmese hiçbir amel zâhir olmazdı. Mânânın zuhura gelişi asıl maksat olup, büründüğü şekil ise o amelin suretidir.

Suret bahane, gaye mânâdır. Şu hâlde insanın zâhir oluşundaki maksat suretinin mânâsında aranmalıdır. O ki izâfi benlik tozundan arınır orada Hakk'ın muradı kalır. O murad nedir, diye sorulacak olsa, seni senden alıp O'na kavuşturacaktır dense doğru olur. Zirâ seven ve sevilenin gayesi vuslattır.

O ki emanete ehildir, her hitabın kulağı, her mânânın gözüdür. Herkesin gördüğü mânâ kendi gönlünün resmidir. Kalp kanlı olsa da cemâlin aynası olma özelliğini yitirmez.

İnsan noksan olsa da Hakk'a kul olma şerefini kaybetmez. Gönül kimi hatırlıyorsa onunla beraber demektir. Hatırlamak malumdur ki zikrin kendisidir.

Hilâlin aydınlığı ile dolunayın aydınlığı bir midir? Gönül kendi zanlarından arındığı oranda aydınlığa kavuşur. Renk kazanına hangi kumaşı atsan o renge boyanır. Sen-ben birer yaprak adıdır gül harmanında, hepsinin adı bir olur 'gülsuyunda'.

Hiçliğin Gizemi (34)

Hangi giysiyi giyinirsen giyin, o giysi sen değilsin. Giyindiğin mânâ özünü örten bir kumaştır ki, özelliği seni fakir-zengin gibi gösterir, velâkin varlığının hakikatini gizler.

Âlemlerdeki görünüm isim ve sıfat giysileriyledir. Mânânın suretle örtünmesi böyle olunca, görsel benliğin sıfatları da tenini örttüğün kumaş gibidir. Giysiyi temiz tutmak, emanet olarak verilmiş olarak bulunan isim ve sıfat örtüsüne sahip çıkmadan özbenliği görsellikten arındırmak olmalıdır ki, takva örtüsünün altında O'ndan gayrı kalmasın; varlığın Hakk'ın sıfatlarıyla sıfatlanıp, nefsinin fiillerinde sebeplerin Hâlik'ine şahid olsun. Hakk'ı gören için Hakk'dan gayrı görülmez. Hakk'ı yaşayan için Hakk'dan gayrı bilinmez. Ne demek Hakk'ı yaşamak? Nasıl olur Hakk'ı görmek? Gönül her anında Hakk'la beraber değilse ve O'ndan gayrı bir mânâ gönlü ve zihni işgal ediyorsa Hakk'ı daimi yaşıyor denilemez.

Varlığını Hakk'ın varlığından gayrı bir varlık olarak zanneden, kendi zannıyla nefesine zulmeder. Hakk'ın varlığını özünde özümseyen Hakk'la hakkı yaşar.

Özbenliğinde Hakk'a şahid olan Hakk'ı görmüş demektir. O hâlde kendi özüne şehadet Hakk'a şehadettir.

Tevhidin anlamı budur. Bütün hâller, bütün yönelişler, bütün deneyimler Hakk'ı özünde birlemek için.

Gören gördüğü şeyde kendini görür. Şahidin gözleri Hakk'ın şahidliğidir. Bu şehadet ve gönlün Hakk'la birlikteliği bireyin muhabbeti, sükûtu, farkındalığı ve marifeti nispetindedir.

Kimi gönül için bu ölçü gecenin üçte biri, kimi gönül için gecenin yarısı, kimi gönül için de üçte ikisinden biraz noksandır. Zirâ her halükarda insan noksandır.

Tuz da beyazdır ama un değildir. Her sessizlik gerçek sükût değildir. Dilin sessizliği ile zihnin sükûtu bir değildir. Gönlün sessizliği ile nefsin sükûtu bir değildir. Nefsi savunmak, nefsin Hakk'ın dışında bir varlığı bulunduğunu iddia etmektir.

Razı olmak nefsin sükûtu demektir. Kim ki kendi bilgi terazisinde hakikati ölçer, o ölçü fâni nefsinin ölçüsüdür. Kim ki kendi aczinde hiçliğini bilir, o bilgi hikmete götüren nimettir.

Hakk kendinden gayrı bulunmayan yegâne hakikattir. Dilerse çok sesli, dilerse sessizdir velâkin o ne sesli ne de sessizdir.

Kişinin kıyameti koptuğunda kaçacak yeri yoktur. Zirâ O'ndan gayrı bir mânâ ve varlık yoktur. O halde kişinin kaçmaya çalıştığı her mânâ yine kendisi, kendi zannıdır. Hakk'ın ifade ettiği mânâ kulun zannıdır. Zan ise ilmin perdesidir. Zannı yakîne dönüşen kul için her şey Hakk'tır; O'ndan gayrı yoktur!

Hiçliğin Gizemi (35)

Hakk'ın boyasıyla boyanmış kulun nûrdan gayrı bir varlığı yoktur zirâ insanın öz varlığı nûrdur. Kişinin başkalarına karşı davranışındaki sertlik, kendi benliğine karşı duyduğu acımasızlığının da bir delilidir.

Kimsenin kusurunu örtmeyip onları bağışlamayan insan gerçekte kendi kusur ve hatasına tahammülü olmayan kişidir. Oysa Hakk'ın rahmeti bağışı herkesi kapsamaktadır.

Asıl büyük günah günahı bağışlamamaktır. Kişi kendi zannının kulu olmamalıdır. Kendi zannını ilâh edinenden başka kim Hakk Teâlâ adına başkalarına adalet dağıtma şaşkınlığına düşer ki! Hakk'ın bilgisi dışında hiçbir iş oluşmazken hangi gafil O'nun adına nefesine bir vazife edinir ki! Meğerki o kişi gurur ve kibrini kendine rehber edinmiş olsun.

Dünyayı yüklenen dünyanın yükü altında kalır. Âhiret hazzına yönelen âhiretin sahibinden perdeli kalır. Acı çeken, keyif çatan izâfi benliktir.

Hakk'ı Hakk'la yaşamak için ne acı çekmek ne de keyif çatmak gerek; her işi Hakk'a bırakıp Hakk'ın varlığında yokluğa karışmak gerek.

Hakikat ilmi zâhir oldu mu nefsin hakikati ebedi sükûttur. Kendi iradesi kalmadığından o, ne susandır ne de konuşan. Nefsi için sessizliği tercih eden nefsinde varlık bulduğu için sessizliğe yönelir. Nefsi için konuşmayı tercih eden de yine nefsinde varlık bulduğu için konuşur. Kendindeki varlığı Hakk'a teslim eden için söz de sessizlik de birdir. Hakk dilerse konuşur, O dilerse sessizliğe bürünür.

Her işin gerçek faili O'dur. Taşınması nefse ağır gelen şey ne ise, yokluğa bırakılması gereken benlik de odur.

Hakk'a teslim ettiğin her şeyi sen değil Hakk taşır. Gönül ve zihin sebep ve işaretler ile dalgalanırken, giysilerin rengiyle, şekliyle avunurken "gönlümü ve aklımı Hakk'a verdim" diyebilir misin?

Hakk'ın hitabını duyan her gönül sahibi gönlünü O'na vermeye davetlidir. Zirâ teklif edenle edilen birdir. Akıl ve gönül O'nun gayriyle uğraşırken O'nun hitabını nasıl duyarım diye kaygılanma. Zirâ duyuran da duyan da O'dur. Bil ki, özü özünden hiçbir şey alıp koparamaz. Çünkü onun ne şekli ne rengi ne yakınlığı ne de uzaklığı vardır; o olduğu gibidir.

Tevhidi yaşamayan için tevhid sadece bir kelimedir. Oysa tevhidin dışında hiçbir gerçek varlık yoktur. Hakikatin sırrı ve güzelliği buradadır. Gerçeği özünün dışında arayanlar kendi hayallerinin peşinde koşanlardır. O hayale can veren O'nun fırçası olsa da! İnsanların çoğunluğu 'kendim' diye algıladığı sanal varlığın taklidi bir fantezi olduğunu görmez ve hayali kişiliğinin hiç mevcut olmadığını bilmez.

Bir mânâyı bilmek yetmez. Yaşanmadıktan sonra o mânâ hiç doğmamış can gibidir.

Hiçliğin Gizemi (36)

Gölgenin güneşe çekildiği cezbede gölgeden eser kalır mı? İhsâna eren Rabbin nimetini bildirir zirâ o nimet Hakk'ın rahmetine delildir. Halkın idrâkı delil iledir.

Gönlünü delil olan nimete değil de nimetin sahibine veren için o gönül fakruriyetini tatmıştır. Beşeri suretin manevi gölgesi ağır ağır kaybolur. Gölgesi olmayan güneşin aydınlığı gönlü sarmıştır.

Zerre kadar yabancılık hissettiğin şey senin özün değildir. Zerre kadar benzerlik hissettiğin şey senin özün değildir. Özünün derinliklerinde sessiz gözlemciyi gözle. O sensin! Hiçbir duygu ve mânânın onu kapsayamadığı, her mânâ ve duygunun onunla var olduğu billur farkındalık sensin!

Hiçbir şekil ve suretin kafesine kapatılamayan, her şekil ve rengi kendi gibi kabullenen kabiliyet cevheri sensin! Her titreşimin sırrını ifade için büründüğü dualitenin renklerinde, renksizliğin huzuru sensin!

Yaratılan yaratılmadan evvel, zamanın mevcut olmadığı anda varlığın hakikatiyle bir olan nûr sensin! Tekin teklüğünde acı ve kederden, korku ve umuttan, iyi ve kötüden, güzel ve çirkinden, sevab ve günahattan, bizden-sizden-onlardan arınmış özgür ruh sensin!

Her şeyi Varlığın gözleriyle görüp, O'nun muhabbetiyle kucaklayarak insanı özüne davet eden insanlığın hakikati sensin!

Benliksiz bireyin yönetildiği istikamet ne doğuda ne batıdadır; ne doğru ne de yanlıştır.

O istikamet Hakk'la Hakk içindir.

Ne sevmek ne sevilme için; Hakk'la Hakk için.

Ne bilmek ne bilinmek için; Hakk'la Hakk için.

Ne ölmek ne doğmak için; Hakk'la Hakk için.

Özün dışındaki her iş bir cilvedir. Etken ve edilgen olarak kendini gösterir. Yokluğa erenin etken ve edilgenliği kalmadığından Hakk'la Hakk için de gider; Hakk, Hakk için Bâkîdir. Hakikat kişinin kendi zannında gizlidir. Zannın temiz ve açık tutulması, onun kısıkaç ve kilidinden kurtulmak içindir.

Uzayan gölgelerin karartısı zanların egemen olduğu benlikler içindir. Hakikate ermekte zorlananların taklid ehli inkârcılar ve sözde dindarlardan oluşması beklenti ve arayışların kendilerine perde olmasındandır. Hayallerindeki fantezi, benliklerindeki gizli gurur özlerindeki hakikati görmelerine engeldir.

Bireye bireyden daha yakın, şahdamarından yakın olana koşmak yerine hayalin peşinde koşmak tutkusu, izâfi benliğin hakikatini tanımamaktan başka bir şey değildir. Zirâ bireyin aradığı dışarıda bulunacak bir şey değildir. Aranılacak bir şey de değildir. Şekilci, zorlayıcı ve taklidi olan hiçbir şey hakikat değildir.

En büyük hayret insanın kendinde keşfettiği hazinedir. Özbenlik hazinesinin zenginliği izâfi benliğin fakruriyetindedir.

Hiçliğin Gizemi (37)

İyilik ve güzellik yaşanıldığı takdirde diridir. O hep Diri olanı görmeyen ölüdür. Bir şeyin değerini ortaya koyan onun anlamıdır. O halde o şeyin mânâsı onun öz varlığıdır. Mânâyı görmeyen için delil gereklidir.

Mânâyı apaçık gören için tecelli varlığın kendisidir. Bir mânâ ki sâfi güzelliştir, görünmeyi dileyecektir. Bir mânâ ki sırların sırrıdır örtünmekle görevlidir. Nota olmadan müzik kendini işittiremez meğerki o gönül vasıta olmaksızın melodiyi özünden dinlemiş olsun. Bilinmezlik olmasaydı bilinmeyene yönelmek de olmazdı. Muhabbet olmasaydı hasretle vuslat da olmazdı.

Bir şeyi belirgin eden onun vasıflarıdır. O ki belirginliği onun örtüsüdür; O bilinmezliğin kendisidir. Bilinmezlik nedir, diye sorulacak olsa, bilinmeyi dileyenin cezbesidir denilebilir.

Bilinen nedir, diye sorulacak olsa her şeyin onunla belirgin olduğu bilinmeyendir denilebilir. İsmi mânâyı ifade edip sıfatın onun vasıflarını ortaya koyması, bilinmez bilmezliğini sınırlandırmaz. Belki belirginliğin boyutları hakkında tefekküre davet eder.

Nitekim akıl ve gönül sahipleri derin sessizliğin ilim ve hikmetle donatıldığını bilirler. Tohum ancak toprağa ekildiği zaman ürün verir. Sulanmayan ekin ise amelsiz ilim gibidir.

Bir suret ki mânâ yönünden aslının aynasıdır; o aynada asla bir zıtlık görülmez.

Karşındaki seni kucaklayamıyorsa sen onu kucakla; özündeki varlıkla bir olursun zirâ onun aynasında kendi nûrunu görürsün.

Şayet karşında gördüğünden kaçırıyorsan, kaçtığın mânâ kendi içindeki bir zıtlıktır ki nûru görmene engel olan perde odur.

Hayat Hakk'a rücû etmenin özlemidir. Nefsinden ölenlerin hasreti biter. Gönlün ateşi Rabbin azimetinden, serinliği onun muhabbetindedir.

Bilinen ve bilinmeyen, beliren ve belirmeyen her şey O'nun varlığına delildir; o hâlde mevcut Vücûdun bir vechidir.

Eşyayı unutmanın nedeni eşyanın O'nunla var olduğu hakikate yönelmen nedeniyledir, velev ki o yöneliş gayrı ihtiyari olsun.

Kendisi tercihte bulunduğu inananlar için ihtiyâr geçerlidir.

İhtiyârın barınacağı varlığı kalmayanlarda her oluş Hakk'ın ihtiyârıdır. Bir mânâ ki gizliliği kalkınca güzelliği belirir, o sebepleri halk edenin hazinesine bir delildir. Bir asâ ki yere atılınca yılan suretine bürünür onu ilk görünümüne döndürenin kudreti bellidir.

O hâlde bir suretin hakikati ne ise o suret hâlden hâle geçerek özünün mânâsına eriştirilir. Sebepler terk edildiğinde sevinç ve keder için bahane kalmaz. Varlığın huzuru mevcudiyetin her zerresine taşınır.

Hiçliğin Gizemi (38)

Güneş olmasa gölge de olmaz. Varlık görünmese mevcut bulunmaz. Hakk'ın zuhurunda kul gizliliğe çekilir ki ayrılık ve aynılık zannı kalmasın. Vehmindeki hayal kendine bir varlık aramaya kalkmasın. Bir insana en yakın olan kendi öz benliğidir. O halde şahdamarından daha yakın olan hangi mânâda müşahede edilebilir?

Tanımlanamayacak olanı tanımlamak çabası, aranarak bulunamayacak olanı arayıp bulmak tutkusunun temelinde yatan dürtü nedir? Görünenin dışındaki bir hayali keşfedip onu görmek mi! Oysa gören kabiliyeti kadar görür. Gördüğü ancak kendindeki bir mânâ ve hâlin tecellisidir.

Gönlün genişlemesi gönle doğacak mânâların genişliği nedeniyledir. Her birey gönlün sâfiyeti nispetinde beşeri kandan, zorlayıcı zanlarından arındırılarak ferah bulur; görüşü berrak olur.

Ama her hâlükarda gören, kendinde zâhir olan mânâları görmüş olur. Sıkıntısız mutluluk yoktur. Zirâ her mânâ kendi içinde zıddını barındırır. Gerçek huzur her hâli geldiği gibi kabullenmekle, nefsine uygun hâli talep etmeyi terk etmekle mümkündür.

Hayatın her anı çok değerli, değersiz olan dünya. Dünya ile kastedilen mânâ, yaşamdan beklentilerimiz ve reddettiklerimiz.

Oysa hayatı geldiği gibi yaşamak uyumun ve şükrün kendisi değil midir? An'ın içindeki derin boşluğu gereksiz şeylerle doldurma gafletindeyiz. Hayatın mânâsını tanımlama telaşı içinde hayatın kendisini yaşamıyoruz. Takliden bir şeyler olmaya çabalarken olduğumuz hakikatin farkında değiliz. Okumakla davet olduğumuz özümüzün kitabından habersiziz. Beklentilerimize uygunsuz nimeti kabul ediyor, değilse nimeti sahibine şikâyet ediyoruz.

İkilik ve zıtlığa her yönden teslim olmuşuz. Bu nasıl tevhid! Bu nasıl aşk! İmânın sorgulanmasına sebep imânın kendisi değil, onu temsil ettiklerini öne sürenlerin kendi dar kalıplarını ve şekilci idrâklerini başkalarına empoze etme gafletidir.

Hakikat kimsenin idrâki ile sınırlı değil. Gerçek, zaman içinde değişen kurallar ve kavramlar üzerine kurulu değil, hiç değişmeyen, doğup ölmeyen özün varlığıyla kaimdir.

Bireyin özdeki hüviyetin farkına varması için her şeyi bilmesine gerek yok. Semâda ve yerde farklı boyutlar, farklı görüntüler aramasına hiç gerek yok. Özdeki varlığın her zerrede mevcut olduğunu bilmek ve görmek yeterli. Varlığın tekliğini yaşamak ise insana kendi hakikatini ispat eden en kesin delil.

Kokladığınız her çiçek onun mânâsını ve mesajını size iletir. Tevhidin hakikatini yaşayan gönlün kokusu muhabbetullahtır.

Hiçliğin Gizemi (39)

Yaratık kendinden saklandığında Yaradan'dan gayrı görülmez. Hakk'ın nazarında kendini gören kalır mı? Oysa dünya kendini öne çıkaranlarla dolup taşıyor, böylece kişiyi kendiyle aldatıyor.

Kişiliğinin sesini benliğinden, sessizliğin sesini her yerden duyarsın. Zirâ kişilik eridi mi varlığın hüviyeti her zerreden görünür; Tevhidin sesi odur.

Fâni benliğinize bir yer aramazsanız, ister dünyada isterse âhirette, Hakk'ın varlığında yokluğunuzun huzurlu sükûnetini ve hayatın güzelliğini yaşarsınız. Tutarsızlığın, şaşkınlığın ve dengesizliğin nedeni bireyin kendini önemsemesidir. Gölgenin fâni görünümünü güneşin hüviyeti olarak algılamasıdır. Bu nedenle nefsini öne çıkaran her eylemi, bencil sevgi ve beklentiye dönük ibadet dâhil, özünün hakikatinden uzaklaşmasına vesile olmaktadır.

Gönüldeki esinti ne de güzeldir. İnsanı kişilik ve kimlik neminden arındırır; Tek olan hüviyetin hakikatine taşır.

Gönül sahipleri kendi gönüllerinde buldukları mânâları dile getirir. İdrâk sahipleri de idrâkleri nispetinde söz söyler.

Hem gönül hem de aklını Hakk'a teslim etmiş olanların sessizliği seçmesi Hakk'ın huzurunda seslerin kısılmasındandır.

Beyitler ve sohbetler nimete şükrün bir ifadesidir. Nimet sahibini hamd içindir.

An'ın içinde bütün vakitler birdir. Bu nedenle zikrin vakti kesintisizdir. Zikir, gönüldeki mânâ tohumunu yeşerten yağmur gibidir. Gönül toprağı hangi kıvamda ise gönülde yetişen mânâlar da onun iklimine uygun olur.

Zâhirdeki suretler gönüldeki mânâların görünümüdür. Hâlin ne ise gördüğün de odur. Şu halde gördüğün âlem senin mânâ resmindir. Nitekim âhirette iyi amellerinin ve kötülüklerinin bir surete bürünüp sana görünmesi bu hakikate işaret eder. Kendini kendinde seyretmenin anlamı budur.

Yaşamın mânâsı gönüldeki ekine göre değişir. O ki gönül tarlasına sevgi tohumu ekmiştir, görünümüne gelip seyredeceğı mânâ da sevgi olacaktır.

Suretin güzelliğı baş gözüne, mânânın güzelliğı kalp gözüne, ruhun güzelliğı sırr gözüne hitap eder. Var olmakla yok olmak senin için birse huzura erdin demektir. Biri diğerdinden önemliyse henüz kendinden vazgeçmedin demektir.

Eşyanın insanı satın aldığı bir belde görmek istiyorsan dünyaya bak. O dünya ki gönlü aydınlık olmayanların görüşünün zayıf olduğu mânâdaki eşyadır, talibi çoktur.

Gurbette kalan yolcunun anavatanı odur ki bir mahâlli yoktur, bütün zamanların dürüldüğü an'dadır. Şu da var ki, ses olmasaydı sessizliğin mânâsı anlaşılamazdı.

Hiçliğin Gizemi (40)

Her bir mânânın hakikati, her hakikatin bir sahibi vardır. Kâmil odur ki hakikatlerin sırlarını özünde toplar. Akıllı kişinin hâli sükûtundan, ârif kişinin hâli sükûnetinden bellidir.

Oğul babanın sırrı, ananın kudsiyetidir. Kul kulluğa Hakk'ın şahidliğinde varır. Nefsinin hiçliğini Hakk'a şahidliğinde izler. Gayba dalanın yokluğu seçmesi, bilip bilinmekten arınması içindir.

Dünya ki, hayal ve zanların onda görüldüğü ekran perdesidir; ekrandan gözünü kaldıran hakikat aynasında tecelliyi seyre dalar. O öyle bir hâl'dir ki, içinde ne bir lezzet ne de şikâyet vardır. Velâkin huzurun letafetiyle örtülüdür. O öyle bir hâl'dir ki, içinde ne mutluluk ne de mutsuzluk vardır. Velâkin ferahlığın sükûnetiyle kemâldir. O öyle bir hâl'dir ki, içinde ne bela ne de nimet görülür, Rabbin vechinden ve muhabbetinden gayrı.

Gönül nûrlanmadan akıl aydınlanmaz. Muhabbet olmadan sırra varılmaz. Sevgi sevdiğine vâsıl olmak için bir vesiledir. Sevgiliye eren sevgilinin sevgisinde eridiğinden seven ve sevgi fânî, sevgili bâkîdir.

Sevdiğinde yok olmayanın sevgisi nefsanidir. Kimi gönlü için yaşar. Kimi gönüldeki mânâ için. Kimi de gönlün sahibiyle O'nun için yaşar. Senin için en değerli olanı bilmek istiyorsan nefesini ne için tükettiğine dikkat et.

Her mânâ ait olduğu âleme geri döner; toprak toprağa, su suya, yokluk sükûta kavuşur. Karşı sahildeki makam-ı mahmudumuza erişebilmek için hepimiz gönlün ismetullah yelkenlisine binmişiz, muhabbettullah denizinde seyirdeyiz.

Hisler ve duygular sahilinden ayrılırken emirlere itaatin sınavındayız. Azim ve ceht ile sabır rüzgârlarının eşliğinde Hakk'ın nûrumuzu tamamlamasına şahidiz.

Karşımızdakini kucakladığımız kadar kendi öz varlığımıza yakınız. Bağışladığımız kadar bağışlanmaya hazırız.

Gönüller kavuştukça yol alıyoruz. Birbirlerinden koştukça ikilik sahiline yöneliyoruz.

Tepki göstermeden dinleyebildiğimiz zaman hakikatin sessini duyuyoruz. Olumsuz tepkilerimizle can kulağımızı mühürlüyoruz. Hakikati görebilmemiz için nice canlar can verirken, nefsimizin canını her candan değerli zannediyoruz. Uyku âlemi gecemizi gündüzümüzü sarmışken farkındalığın ve sâfiyetin aydınlığına kavuşmayı nasıl bekleyebiliriz? Hiç durmadan hatırlayıp zikrettiğimiz mânânın ifade ettiği değer ne ise gönlün, sâfiyet terazisindeki kıymeti de odur.

Dünya şarabından içip sarhoş olanların gönül gözleri mânâ âlemini görmez; öz şarabından içip sarhoş olanların gönül gözleri dünya âlemini görmez.

His ve duygu âleminde doğanların göbek bağı kesilir. Mânâ âleminde doğanların gönül bağı kesintisizdir.

Hiçliğin Gizemi (41)

Bir gönül ki cümle mânâlara misâl olur,

O gönül kendi sırrına şahid olur;

Bir misâl ki her rahmete vesile olur,

O misâl ancak Hakk'a ait olur.

Mânânın belirmesi onun sırrını açığa vurmaz. Şayet aksi olsaydı her göz eşyanın hakikatini görebilirdi. Bir mânânın görünümüne bürünmesi, onun ifade ettiği değerın zuhurunun hükme bağlanması nedeniyledir.

Bütün misâller hakikate aittir velâkin, hakikat hiçbir misâle ait değildir. Misâllerin görüldüğü âlem ile misâllerin mevcut bulunmadığı âlem bir midir?

Görünümün yalnızca nûr olduğı letafet âleminde ne surete ne de söze yer vardır. Kişiyeye çıplaklığını gösteren şey his ve duygu âlemidir; yani dünya. Çıplaklığın belirmediğı âlem ise zıtlığın yok olduğı bir âlemdir ki, suret yok ise örtüye de gerek yoktur. Varlığın her yönü göz, her yönü kulak velâkin, ne kulak var ne de göz.

Bildiğın her şey ilminin kayıt altında olduğunu gösterir. Bilmediklerin ise O'nun hiçbir kayıtle sınırlandırılmayacağıının delilidir.

Her cevher kendi anlamına uygun bir gönülde zâhir olur. Her bahçe kendi güzelliğini ortaya çıkaracak bahçivanın elinde değerini bulur.

Şakayık toprağına yerleşmeden açılıp çiçek açmaz. Gönüldeki mânâ nûra ermeden ışık saçmaz. Gölge ancak güneşe çekildiğinde huzur bulur.

Dünyadaki görünümü ise bir karartıdan ibarettir. Dünyanın demir attığı gönülde hayalden gayrı görülmez. Hakikatin tecelli eylediği gönülde Hakk'dan gayrı görülmez. Senden zâhir olan mânâyı tetkik et, şayet ulvî ise kabul et, sufli ise onu terbiye et.

Güzel ahlâka kavuşturan her vesile edeptir. Bedenin taşıyamadığını gönül taşır. Sözün açıklayamadığını amel gösterir. Amellerle hâl'ler uyumlu olmayı diler; dengede bulunmanın yolu budur.

Dünyadan elde edemediklerini beklemekle geçirilen zaman kaybedilmiştir zirâ hayatın yerini beklentiler almaktadır.

Dünya hayallerin tercih edildiği bir âlem, âhiret temennilerin dile getirildiği bir özlemdir. Hakikat ise ne hayal ne de temennilerin mevcudiyetine dayanmayan kendi kendiyile kaim varlıktır. Sözlü sükût odur ki sen sustuğun zaman senden Hakk konuşur.

Gönül nûrla doldukça madde mânâ olur. Sırr hakikat olur, zikreden ve zikredilen Allah olur. O öyle birlikteliktir ki içinde ikilik yoktur. O öyle bir farkındalıktır ki içinde ona sahiplenecek bir kişilik yoktur.

O öyle bir mevcudiyettir ki içinde benliğin ayrılacağı yoktur. Çamur çamur olmakla derde deva olmaktan muaf değildir. Tabiattaki çamur banyolarının nice hastalıklara şifa vesilesi olması gibi nice günahlar da nice sevaplara vesile olur. Zirâ günahı yalnız kötüler işlemediği gibi sevabı da yalnız iyiler işlemez. Gerçek sevap odur ki iyiliği yapan yaptığı işin sahibi değildir.

Hiçliğin Gizemi (42)

Hakk'ı ancak Hakk'ın bildirdiğiyle tanırısın; kendi gayretinin erişebileceği ilim hiçliğindir. Bir bilgi ki kayıt altına alınmıştır, o bilgi hâlin hükmü altındadır. Hâlin değişime uğramasıyla bilgi de değişiyorsa o bilgi mutlak değildir. İzâfi benliğini tanıman da böylesine bir bilgidir. Zirâ o, zamanın kaydı altındadır. Bu nedenle de yoklukla damgalanmıştır.

Bu mânâda benliğin hakkındaki bilgi, benliğin içinde bulunduğu hâl ile kayıtlı ve sınırlıdır. Hâlden hâle dönüşümünde o bilgi de değişime uğramaktadır. Şu hâlde izâfi benlik ancak içindeki hâller itibariyle bilinip, tanımlanır. Bu ise kalıcı olmayan ve değişime zorunlu bir bilgidir.

Senin 'ben' diye tanımladığın mânâ bir önceki hâlin olup, bir sonraki hâlinde yeni bir 'bene' şahid olursun. Bu hâlin, hiç değişime uğramayan ve fakat her an yeni bir hâle can veren Mutlak Varlık'la, izâfi benliğin arasındaki münasebeti ve hakikati ortaya koyarak, kul ve Rabbi arasındaki farkı açıklar.

Emirlere uymaktan kaçan tembellerin bahanesi, Hakk'a giden yolların sınırlandırılmayacağı görüşüdür. Oysa emirlere uymamakla kendilerini sınırlandırmış olduklarının farkında değildirler. Bil ki, amellerin hâlinin sırrıdır.

Niyetin sâfiyeti ise O'nun kudsiyetindedir. Hâlis niyetler, gönül kabı şeffaf ve temiz olanlarda sâfiyetiyle muhafaza edilip fesada uğramaz.

Yaratılmış olan hiçbir şey mutlak hakikat değildir. Doğum ve ölüm ki yaratılmış iki mânâdır, hakikatin görünümüne getirdiği iki hâl'dir.

Hayat hangi surete bürünürse bürünsün, ister doğum isterse ölüm şeklinde olsun, hâlin hikmeti Hakk'ın katındadır.

Her kim ölümün kurban edilmesini görmek istiyorsa izâfi benliğini kurban etsin, ölümsüz yaşamının mânâsına ersin.

Ölen aşktan ölsün ki aşka sahiplenmesin. Her kim kendini âşık görürse muhabbeti kendinde bildiğindedir; oysa muhabbet O'ndandır. Her kim kendini mâşuk görürse kendinin sevildiğini zannetmesindedir; oysa sevilen de O'dur.

Bazıları zekât verdiğini zanneder. Oysa bilmez ki zekâtı alan da veren de O'dur. Ağacın sırrı meyvesinin çekirdeğinde saklıdır. Midenin sırrı nefesin kokusundan, gönlün sırrı hâlin huzurundan bellidir. Özün sırrına eren Hakk'ı bulur.

Hakk'ı bulan halkı kaybeder zirâ halktan bir şey talep edemez. Her ferd varlık sebebini kendince sorgular. Bulduğu cevap yine kendine göredir.

İlâhi! Her gayretim Senin için olsa da, Varlığını kendi gayret ve bilgimle değil, Senin katından gelen lütûf ve ilimle tanımamı nasib eyle.

Hiçliğin Gizemi (43)

Kimilerinin ilmi ve gayreti dilindedir. Kimilerinin hikmeti gönlündedir. Kimilerinin de nasibi amellerindedir.

Bir mânânın hakikatini bilmek istersen onun sırrına bak. Sırrı olmayan ayna, ayna olma vasfına haiz değildir. Kendi sırrında göreceğin de O'nun gayrı değildir.

Mehtabı gönlüme ayna ettim

Gören muhabbeti görmüş olur,

Özümü muhabbete ayna ettim

Gören Cânân'ı görmüş olur.

Ferdin ihtiyaç duyduğu şey kendindedir. Aranılacak yer de kendi gönlüdür. Mirac insanın kendi hakikat âlemine yükselişidir. Kim Rabbine ne değer vermişse Rabbin katında da onun değeri odur.

Hakk'ı müşahede etmeyen Hakk'ın gazabı ile halkı korkutur. Hakk'ı müşahede eden Hakk'ın rahmetiyle halkı teskin eder.

Yürü ey gönül yolun gariplerin yoludur
dostlarla dostluk eden Dostun dostudur.

Ey dost! Amelin açıklayıcısı ameldir. Dilin söylediğini gönül yalanlamasın. Kalp gözü Hakk'dan gayrına değmesin.

Muhabbeti tatmayan muhabbetten söz eder; muhabbet ateşinde eriyen her sözden sükût eder. Her kim bir başkası hakkında kâti bir hükme varmışsa o hüküm, kendisi için de geçerlidir. Hakk'ın merhametini gönlünde bulmayan onu başka bir yerde aramasın.

Sevgi gönülde gizlidir, gönül ise Sevgili'de gizli. Bu nedenle Sevgili bir şey dilemeden gönül bir şey dileyemez.

Gülün rengi gönle vurmuş
heybetini bülbüle sor,

Gören dîdarı seyre dalmış
hayretini ârife sor,

Cümle âlem aciz kalmış
hikmetini kâmile sor.

Gündüzü gece, gecesi gündüzdür garibin
Hilâl dolunay değildir tenden geçmedikçe,
Varlığı Hakk yokluğu Hakk'dandır ârifin
İbadet kâmil değildir Hakk'ı görmedikçe.

Hakk'dan gayrı hiçbir mevcudiyetin bulunmadığı mânâdır fakr, içinde ne varlık ne de yokluk barındırır. Kendi fakrurietini bilen huzura erer, bilmeyen fevaran eder. Kimi halkı seyre dalar, onlarla gönül eğlendirir, kimi Hakk'ı müşahede eder o, gönülsüzdür.

Gönlün kıblesi Hakk'ın vechidir
hangi yöne dönse kabledir,

Muhabbetin sebebi ilâhi rahmet
kime yönelse Hakk'adır muhabbet.

Emeller birer hevestir gelip geçer
ameller ise maksada hizmet eder.

İtibar arayan nefsinin bulur
kendinden kurtulan özünü bulur.

Hakk'a dalıp gidenin halkı görecektakati yoktur.

Hakk'a muhabbet edenin halka verecek gönlü yoktur.

Bir mânâ ancak yaşandığı takdirde anlaşılır, aksi takdirde o, tabirde kalır.

Hiçliğin Gizemi (44)

Hakk'ın gayrı yok ki gayrından söz edelim. Benzeri yok ki onu Zâtına misâl gösterelim. Büyüklük gönülde olur sözde değil. Rıza sükûttadır, niyâzda değil.

Ey gönül! Hepimizin gideceği yer belli. Belli olmayan kabul mü edileceğiz yoksa red mi? Marifet kötülüğü başkalarına, iyiliği kendilerine mal etmek değil. Makbul olan başkalarının kusurunu da kendinden bilmek, iyiliği Hakk'ın gayrından bilmemek. Karşıdakinin noksanını dile getirmekle kendi kusurundan arınamazsın.

Başkalarının faziletini bildirmekle o fazilete ermiş sayılmazsın. Ulvî güzellikleri taşıyan gönül, yerinin neresi olduğunu da bilir.

Hakk'ın yüzüdür her mânâyâ suret giydiren, âşığın gönlüdür onun cemâline şahidlik eden. Kimi dünyayı hakikat, mânâyı hayal kabul eder. Kimi mânâyı hakikat, dünyayı hayal kabul eder. Hakk'ı gözleyen dünyayı da mânâyı da Hakk'a terk eder.

Baş gözüne güvenen dünyayla meşgul olur. Gönül gözüne inanan âhirete yönelir. Sır gözüyle bakan ise Hakk'ın yüzünü görür. Yaradan'ı gören için her iki âlem de yaratıktır. Hakk'ın yakın olmadığı bir mânâ var mıdır ki varlığı, Hakk nûrunun gayrı olsun.

Gözde nûrundan gayrı ne var ki, onu görelim. Gönülde muhabbetinden gayrı ne var ki, ona dönelim.

Kim nasıl inanmışsa itikadına uygun mânâyâ bürünür. Hakk'ı her mânâdan tenzih eden teşbihi kulluğunda bulur.

Hakikat nûru her aşığın gönlünde onun anlayacağı bir mânâ ve üslup ile görünür. Farkındalığı kâmil olmayan rüya hâlinde, kâmil olan ise uyanırken görür.

Kalbin hâlis olmadığına nefsin izleri kanıttır. Nefsinden azad olunan gönül altın yapraktır. Yokluktan varlığa uçuran mânâ kanadı cezbedir. Muhabbetullahla uçan gönlün gözü şendir.

Her gönül kendi şadınca diğerlerini kucaklar, noksanlıkları örter. Kullarının gönlü ki Hakk'ın kudret elindedir, gerçekte noksanlıkların tümünü örtüp bağışlayan, onları sınırsız muhabbetle kucaklayan O'dur.

Hiçbir dünya zevkinin tadı, hiçbir mânâ çiçeğinin rengi seni Hakk'ın Zât'ından alıkoymasın. Güneşin ışığı ele gelmez, onun aydınlığı olmadan suret görünmez.

Hakikati tarif etmeye kimsenin gücü yetmez. Ne görünen odur, ne de onun gayrıdır. Zirâ görünen, görünümünden düştüğü an yokluğunu da isbat etmiş olur. Velâkin görünüme gelen de herhangi bir bekâ olmadığından onu görünüme getirenden gayrı bir hakikate de sahip değildir. Şu halde ne ki görülmüştür o, O değildir. Ne ki görülmüştür O'nun gayrında kimliği hiçliktir.

Hiçliğin Gizemi (45)

Gül odur ki dikenli sureti
gonca açmasına engel değildir

Gönül odur ki kanlı tıyneti
Hakk'ın nûruna engel değildir

Seven sevdiğinden razıysa sevgi gider, rıza kalır. Zirâ sevgi, hem birleştirici hem de ayırıcı unsurdur. Sevginin ayırıcı unsur olması seven ve sevilen ikilemine sebebiyet vermesi nedeniyledir.

Oysa sevmekten amaç âşığın sevgilide yokluğa ermesidir ki ikilik bitsin; sen-ben ayrımı sona ersin. Rıza bu mânâyâ yönelen âşığın eriyişinin tamamlanmasından hâsıl olan sonuçtur.

Ameller sonuçlarına göre değerlendirildiği içindir ki rıza, maksadın nihaî mertebesini de ortaya koyar. Nitekim sevginin sevgili için terk edilmesi en son erişilen bir sırdır. Bu sırrın ötesine kalem şahidlik yapamaz.

Keyifsizlik ya da keyif hâli hâlden hâle dönüşen ve kendisinde keyfiyet bulunan için geçerlidir. Her keyfiyetten münezze olan için hangi nispet geçerlidir?

Gören ister baş gözüyle görsün, isterse gönül gözüyle, görüşü kendi idrâki ile sınırlıdır.

Nûrun sırr gözüyle görülmesinde ise sırr, kudsiyetini Hakk'tan aldığı için gören, Hakk'ın cemâlini nisbetsiz görmüş olur.

Gönül, evrenin merkezindeki bir nokta gibidir. Velâkin bütün evren o noktaya çekilir.

Hariçte görülen suretlerin, gönüllerdeki mânâların bir yansıması oluşu, mikro âlem olan gönlün makro âlem evreni içermesi nedeniyledir. Nitekim gönlün hâline göre âlem dar veya geniş, güzel ya da çirkin görülebilir.

Sırr gözü himmet ve enerjisini, ferasetindeki netliği ve berraklığını Hakk'ın nûruyla aydınlanmış olmasından alır. Zirâ o, varlığını yerlerin ve göğün nûrundan almakta, kendisine bir ateş dokunmadan fitili hidâyet yağıyla yanmaktadır. Bu hikmettedir ki hakikat yolunda yürüyenlerin yollarını aydınlatan rehber Hakk'ın hidâyeti olup, gönüllerin kandili de odur.

Gönül nûruysa çevresini de nûrlu, kalpleri birbirine bağlı kılar. Kendisine nûr verilmemiş olanın katı ve kıraç dünyanın karanlığında kalması, gönül gözünün mühürlü olması nedeniyledir. O mühür, göğüslerdeki öfke, kin, inat ve ikiyüzlülüktür.

Görsellik gölgesine kapılan insan, olaylar ve sebepler dumanı içinde, hakikat nûrunun kendi nefsanîyetinin yokluğunda ve fakat özün fanusunda gizlendiğini bilmediğinden veya inanmadığından onu farklı yerlerde aramakta, ya da hiçbir şeyi önemsemediğinden çaba harcamamaktadır.

Her ne kadar çaba göstermenin bireyi hakikate eriştirmek için yeterli olmadığı bildirilmişse de çabasız bir şeyin elde edilemediği de malumdur. Ekilmeyen tarla mahsul verir mi?

Sahipsiz bir bahçenin emeksiz güzelleştiği görülmüş müdür? Meğerki onun sahibi Mevlâ olsun, rıza toprağı her yöne yayılmış olsun.

Hiçliğin Gizemi (46)

Bireyin kendi gönlünde bulup, heyecan duyduğu ne ise âlemlerde görüp ilgilendiği de odur.

Gönlün hoşnud olduğu mânâların yansımalarını karşımızda buluruz. Keza korktuklarımızın başımıza gelmesi de enerjimizi korkularımızda yoğunlaştırdığımız içindir.

Hoşnud olunan ve ilgi duyulan mânâlar ya rüyalarımızda hayalimize uygun bir şekilde görünürler ya da suretleriyle birlikte yaşantımızda karşımıza çıkarlar. Böylece hayat gönlün görüntüsüne bir sahne olur. Gönüle gönülden daha yakın olan Hakk gönüldekileri resmederek onları halk eder. Gönlün kendinden arındırılmasındaki maksat onu, bütün bu ilgi ve korkularından azad ederek, onları icâd eden Zât'ın muhabbetinden gayrı her mânâdan tecrit etmektir. Ancak böyle bir durumda birey varlığının gerçek anlamını ve huzuru bulmuş olur.

Maksadına ermiş ferd için Hakk'ın muradından gayrı her şey sona ermiştir. Hakk'ın muradı kuluna Zât'ından gayrını bildirmemek, göstermemek ise kul, Rabbinden gayrı mevcudiyet bilmez, tanımaz olur.

Hakk'ın muradı kuluna Zât'ını gizlemek ise kulun gördüğü, duyduğu her şey gönlünde avunup hissettikleridir.

Kulun Rabbinden razı olduğu husus Rabbin muradının bulunduğu mânâdır.

Kulun Rabbinden razı, Rabbinin de kulundan razı olduğu mânâ rıza ve muradın bulunduğu irade ve dileği gösterir ki, Hakk dilemeden kulun bir şey dileyemeyeceği sırrı, bu dileğin gerçek sahibini açıklar.

Kuldaki rıza ondaki muhabbetullahı ispat eden bir vakıadır. Sevgiyi Sevgili için terk eden âşık Sevgilinin varlığında yokluğa erip Rabbinin Zâtî muhabbetiyle varlık nûrundan nasibini alır.

Bütün varlığı ve yokluğu Rabbi için olur. Yokluğu Hakk için, varlığı Hakk içindir. Kulun Rabbi için yokluğu fenâ, Rabbi için varlığı bekâdır. Gönlü Hakk'ın muhabbetullah nûruyla ihyâ olan bâkîdir ve bekâsı kulluk sıfatıyladır. Bu mânâlar ferdin kendi gönlünde tattığı meyvalardır ki, özünde bulup yaşayanlar gerçeği bilir.

Bir olur mu karanlık ile aydınlık
mehtabı görmek için gönül gerek,

Bir olur mu Hakk'la hâlık
cânâna vuslat için muhabbet gerek.

Bir çokluk âleminden diğer çokluk âlemine geçiştir dünyadan âhirete intikâl. Garibin gönlünde ne dünya ne de âhuret var.

İlle de Allah, ille de Allah var.

Hiçliğin Gizemi (47)

Kendisinin girmeğe razı olmadığı bir mânâ evine, kimseyi de layık bulmayan insandır, tevhide yaşayan. Kişi iddia ettiğinin zıddını sergiler, şayet bilincinde olabilseydi..

Kusurlu olan kusura bakar; hâlis olan fesad aramaz. Aynı misâl ki birine doğruyu, diğere eğriyi gösterir, her gönül kendi nasibine yönelir.

Aklın gönülle, nankörlüğün kibirle eş koşulmasının hikmeti birbirlerini dost edinmelerindendir. Dost gönüller birbirlerine benzeşir. Her biri diğere vesile olur, onun huyuna suyuna boyanır. Arı nasibini çeşitli çiçeklerden alır. Bir çiçeğin birden fazla rızık arayıcısına sebep olduğu da malumdur. Gönüllerdeki nektarı ise Hakk âşıkları toplar. İnsanın baş gözündeki perde, hayali hakikat sanmasıdır; her ne kadar o hayal nûrun bir yansıması olsa da.

Gönüldeki perde ise onu, karanlıkta tutup aydınlıktan mahrum bırakmasıdır. Zulmet perdesi gönlün ızdırabıdır. Bir mânânın açıklığa kavuşması ona olan inancı tamamlar velâkin değerli olan, gizli kalsa da ona olan imândır.

Muhabeti noksan olan delil arar. Kâmil olanın delili muhabbettir.

Kişi idrâk edemediğini reddetmeseydi, idrâkine bir set çekmezdi. Mânânın inkârıyla kişinin mânâ hudutları da çizilmiş olur. Oysa gerçek, inkârın ve idrâkin ötesindedir. Hiçlik, evrendeki kara nokta gibidir. O noktada hiçliği de terk eden, hakikat âlemine yükselir. Huzur içindeki huzur kimliksizdir velâkin, varlığın hüviyeti bellidir.

İnsanın sırtında taşıdığı kendi zannıdır. Alay ettiğiyle kendini çembere alır, reddettiğiyle kendi rızkını daraltır. Hüsnüzan kurtuluş kapısıdır. Gören gönül kendisi için görür. Görmeyen uykudadır.

Uykunun ölümden nasibi vardır. Parıldayan her ışık kalıcı değildir. şakırdayan her ses umman değildir. Zaman ve mekân olmadan suret görülmez. Gönle rahmet inmeden sultan görülmez.

Hakk'ın kendi varlığına tanık olduğu mânâda ilim sahiplerinin tanıklığı vahdetin vahidiyetindedir. Zirâ gönül gözü Hakk'tandır, kuldan değil. Süslü söz, hem söyleyeni hem de dinleyeni kandırır. Her zan, sahibine ancak bir fantezi kazandırır. Birbirlerinin çirkinliklerini görenler mânâ âleminden madde âlemine inerler.

Kendilerine gönül gözü hibe edilenler Hakk'tan gayrını görmezler.

Hiçliğin Gizemi (48)

Mânâ ufku yarıldığı zaman, idrâk güneşi dürüldüğü zaman, zan yıldızları dağılıp döküldüğü zaman, his ve duygu semâsı çatladığı zaman, malum kişilikten geriye ne kalır? Onun hiç anılmadığı ana dönüldüğü zaman!

Ölüye ölümden bahsetme
kefen nerede, onu söyle.

Ruhtan gelen hitabı ruh duyar

Desenlerle avunanın sâfiyetten hangi nasibi var!

Güneş kendi ışınlarıyla eşyayı aydınlatır, gölge de bu mânâdan nasibini alır velâkin, görünümünden kaybolan her şey gibi o da gerçekte varlık sahibi değildir.

Nûrun renklere bürünümü onun gizlenişidir. Görünümü, sen-ben boyasıyla çok renklidir. Renklerdeki benzerlik ve zıtlıklar, âlemleri kendi mânâlarına boyar.

Bir şeyin zıddıyla zuhuru hâlinde, biri diğerinin cezbe sebebi olduğu gibi, birinin mevcudiyeti diğerinin saklanması da nedenidir.

İnsandaki zıt çekim merkezleri, bireyin yöneldiği mânâda diğerinin yokluğunu gerektirir. Huzurun, öfkenin yokluğunu, iyi alışkanlıkların, kötü alışkanlıkların yokluğunu, marifetin, cehâletin yokluğunu gerektirdiği gibi. Yasaklanmış olan mânâyâ düşkünlük ise zıt mânâların birbirine olan çekimi nedeniyledir.

Aşkın, nefreti, nefretin, aşkı daveti gibi. Nefsindeki aczi ve zaafı gören insan zıddındaki kemâle yönelir. Ne zamanki her zıddın karşılığını diğerinde bulur, onların birliğinde Rabbini bulur.

Âşığa aşktan bahsetme,
Sevgili nerede, onu söyle.

Kulakların sessizlikten nasibi nedir? Kalpten duymuyorsa!
Sözlerin sükûttan nasibi nedir? Özünden gelmiyorsa!

Akarsu, akarsular arasında ayırım yapma yetkisini haiz değildir. Kimin daha coşkun ve tatlı, kimin yıkıcı ve acı olduğuna Hakk karar verir. Hakk'ın kulunu eriştirdiği marifet ve huzur, kulu ile Hakk'ın Zâtı arasındaki bir sırdır. Kimse bu sırrın şahidi olmadığı gibi, hiçbiri diğerinin değerini tartıp, ölçemez. Bil ki, özü örten onun nûrudur. Akarsu hangi yüce mânâ dağlarına ermiş olursa olsun böyledir zirâ erdiği mânâ Hakk'ın Zât'ına perdedir.

Tevhid bütün farklı suların yok olup eridiği bir ummandır. Deryaya kavuşan her nehir ismini ve önemini yitirir, mevcudiyeti deryanın içinde kaybolur. Özümsemiği tek bir gerçek vardır ki o da ummanın varlığıyla mevcudiyetidir.

Deryaya dalan nehir onun hayatiyetine ve kendi yokluğuna şhadetten gayri nasıl bir mağrifet sahibi olabilir ki, akıp geldiği varlığı ummanın içinde kaybolup gitmişse!

Deryaya dalanın misâlidir zerre. Her şeyi bilenlerden öte, ne de güzel bir acz içindedir onun sinesinde. Bütün nehirler denize akar zirâ akarsuların fitratında denize kavuşmak var.

Balıkçıya balıktan bahsetme
deniz nerede, onu söyle.

Hiçliğin Gizemi (49)

Nûrunla rûşendir mehtap
görmeyen hâlini bilmez,
Aşkınla sarhoştur ervâh
ermeyen ismini bilmez.

Her insan kendi hakikati olan ismin mânâsı ile yürür. Yürüdüğü istikamet onun istidadı ve mukadderatıdır. Ateşin köpüğü öfke, suyun köpüğü taşkınlıktır. Havanın köpüğü gurur, toprağın köpüğü çamurdur. Köpük gittiğinde her unsur dengesini bulur.

Aslına en yakın mânâ hiçliktir. Zirâ hiçlik, önceki hâle dönüş olup, izâfi varlığına ve zannındaki vehme tevbedir; noksanlık ve olmuşluk iddialarından arınmaktır. Hiçlik hâsıl olmadan boşluk bulunmaz. Boşluk derinleşmeden varlık-yokluk giysisi mâlum olmaz. Hiçlik dahi muhabbeti nispetinde aslına kavuşur. Kendini kendine ulaştıran vasıta Hakk'tan gelen muhabbettir. Hiçlikten nasibi olanın hakikatten nasibi takdire bağlı olup, kabiliyetiyle mütenasıptir.

Yürümeyen koşamaz. Sevmeyen Sevgiliyi bulamaz. Kurumuş çiçeğe arı uğramaz. Karanlık gönül mehtaba misâl olamaz. Gönül gözü, âlemlerdeki mânâ yüzünü görür, şekil görmez. Zirâ hiçbir şekil ve suret Zât'a misâl değildir velâkin bütün misâller Hakk'a aittir.

Unsurlarla oyalanan kişi kalpteki nûra varamaz. Sırrın sırrındaki sırta eren 'ben varım' diyemez. Nûrun nûrları özün kalkanlarıdır, her talibe geçit vermez.

Hakk dilerse hiçliğe hakikat nûru aşılır.

Aşılannmış fide, hayalindeki benlik mikrobundan kurtulur. Nefsani mânânın örtünmesiyle, ruhani mânânın zâhir olması ölü gönlün dirilmesidir.

Mânâsı aydınlık olanın sureti lâtif olur. Mânâsı karanlık olanın sureti kesif olur. Belirmeyen mânâ beliren mânânın aslı demek değildir. Zirâ hem beliren, hem de belirmeyen iki zıt sıfatla kayıt altındadır. Şöyle ki; görünüme gelen mânâ görüdüğü suret ile kendini sınırlar. Görünümde olmayan da gaybın hudutları içindedir.

O ki, görünen âlem ile gaybın anahtarlarını elinde tutar, O'na erişebilecek bir ifade ve işaret yoktur. Her mânâ ve işaret kendi hudutlarını da tespit eder. Hakikati olmayan mânâların kendileri gibi kişilikleri de bir hayaldir. Kişi nefsinin meylettiği şeyin cahilidir.

Fâninin fiili kendine süslü görünür çünkü o, kendini gerçek fail bilir. Gerçek odur ki, hayalin ne ismi ne de fâni varlığı vardır. O'nu hayal eden musavvir, hayali halk ettiği müddetçe hayal belirir velâkin kendi kudretiyle kaim ve fail değildir.

Hikmet kabı sevenlerin siğnesinde saklıdır. Kabı bulan öz varlığını bulmuş olur. O kap Hakk'ın nimetlerinden bir nimet olup, ondan içen kevserden içmiş gibi olur.

Hiçliğin Gizemi (50)

İnsan ki öz varlığı üzerine yönelmiş bir nazardır, o bakışın derinliğinde kendinde gördüğü kelimenin hakikati ne ise suretine büründüğü mânâ da odur.

Ve yaşam o mânânın zuhuruyla gönüldeki ifadesini bulur. Masivânın kolları arasında uykuyla avunan insan zannındaki benliğin hayalini görmekten pes ettiğinde, bakışını özünün hakikatine çevirir ve bundan böyle mevcudiyetini hayaletinin korku ve umutları üzerine değil ve fakat kendindeki sırrın hakikati üzerine sürdürür.

Sırrındaki ismin mazharı olan ferd, yaratılışındaki hikmetin dışında hareket edemez. Zirâ alnından tutulup çekildiği nefsi o mânânın kabiliyetiyle donatılmıştır.

Bireyin eylemleri ve yönelişleri kabiliyetinin kaderiyle uyumlu olup, nefsinin hâlinden ona haber verir. O nazar ki tertemiz ve emindir, özünün mânâsıyla dosdoğrudur. Yaratılışındaki güzelliğin de sembolüdür.

O nazar ki çirkinliği görmeğe yöneliktir, kendinde bulduğu mânâ da öyledir. Her birey bakışlarındaki mânânın hakikatini bilir, dil onu inkâr etse de.

Herkes hakikatten söz etmeğe bayılır ama pek azı ona teslim olur. Beliren mânâ kendi görmeyi diledikleri bir ifadeye bürünmemişse ona tahammülleri yoktur.

Aslında onlar kendi hayallerindeki bir beklentiyi gerçek bilirler.

Herkes herkese hakikati tanıtmaya çalışır ama pek azı hakikat önünde suskundur. Herkes sevginin öneminden dem vurur, velâkin istenilmediğini gördüğü anda arkasını dönüverir. Karşılıksız sevenler doğrusu azınlıktadır.

Ne öldüren ne de dirilten bir kâbusun içinde zanlarının azabını yaşar insan, nereye yaslandığının bilincinde olmadan.

Kendi amelleriyle eşleştirildiği zaman nasıl görünür? Hiç düşünmüş müdür?

Oysa görülen mânâ âhiret vücududur! Hiç önemsenmiş midir?

Ayıbını, arını gömse de insan kendini temize çıkaramaz, ahlâkı düzelmeden. Kimin manevi hakikatiyle görüldüğünü Hakk bilir, kimin hangi örtüyle gizlendiğini de.

Kim neyi dilemişse onun zıddına da hazır olsun, zirâ her mânâ zıddıyla beraber bulunur. Âşığın hâli pek hoştur çünkü içtiği mânânın letafetiyle sarhoştur.

Kâmilin sarhoşluğu yoktur çünkü onun hakikati daimi farkındalık ve huzurdur. İsmi Hakk kapıda nûrla yazılıdır. İçerde ne isim ne de sıfattan bir koku bulunur.

Hiçliğin Gizemi (51)

Gözlerinde ikiliğin bulunmadığı bir göz göster, ona gözlerimi vereyim. İçinde bencilliğin atmadığı bir gönül göster, ona sırrımı vereyim.

Suretlerin görünmediği boyutta çıplaklık da görülmez. Ferdin giysisi amellerinin eşleştiği ya nûrani ya da zulmani titreşimdir.

Ya, titreşim öncesi sessizliği bilir misin? Dalgasının sesinin duyulmadığı, görülmediği o denizi! Kişinin körlüğü mânâdan yana olunca, görülen ilim kendisine süslü sunulan bir zandır ki onunla nefsini kandırır.

Dünyadaki nasibin nedir unutulmaması gereken? Hayra vesile olmaktan öte!

Genç ve güzel hayale bürünmüş suretin azap meleği olduğunu görebilir misin?

Görünen yüz müdür gerçek olan yoksa sinenin içinde saklı duran mı? Değişimi kendi dışında arayan kişi benliğin kiskacından kurtulamaz.

Hem kendinden şikâyetçi olmak hem de değişimi başkalarında aramak nasıl bir çelişki!

Ahlâkı güzel ahlâkla yer değiştirmeden, dünyası değişse kişinin, ona ne fayda?

Değişecek bencilliği kalmayan insan hiç değişmeyen huzura erer.

Kendi gölgesine sığınıp güneşten korunabileceğine ancak cahiller umut bağlar.

Hikmetin, kendinden arındırılmış gönülde tecelli eylediğini bildiği hâlde umursamaz insan, umursar gibi görünse de!

Seçilmiş olmayı sever insan ne denli önemli olduğuna kendini inandırmak için. Oysa seçtiği körlüktür, hakikat yerine! Hizmet ettiği korku ve umutlarının tutsağı olduğunun farkında değildir o! En çok sevdiği hâl, kendini kandırmaktır nûrsuz hayallerle.

Zannındaki benlik putundan arınmayanın abdesti surette kalır; karışık sularda oyalanır. Herkes kendi zannınca örtünüyor, örtünmenin hikmetine ermeden, takvayı özüne giydirmeden! Gayb âlemine yürüyüş geceleyin başlar. Bilirsiniz! Özdeki huzur nûrunun yayılışını sessizce duyarsınız. Gecenin yelkenlerini muhabbet rüzgârları doldurur.

Teheccüd muhabbetin nişanıdır. Bencilliğin uykusundan kalkamaz maddenin kulu, ruhun aydınlığına! Azında azıdır gece yolcuları. Her birinin kendi zikri, kendi ışığı sırrında saklıdır. Gönülleri gibi dilleri de temizdir onların, her hâlimden hoşnuttur gariban.

Kendini beğenenin beğenilmediğini bilir onlar. Bütün varlığı kalem, ruhunun her zerresi yedi deniz olsa aczini dile getirmekten başka sahip olduğu bir bilgisi yoktur hikmet ve tevhid ehlinin, ne de bilenler bilir onların gizini.

Hiçliğin Gizemi (52)

Suret mânânın aynasıdır denilir. Ama hangi suret? Kâbe'nin maddi sureti taştandır, örtüsü ise geceninki gibi süveyda. Ya manevi sureti nicedir? Amellerin vebalinin tadıldığı bir mânâ, bencilliğin kurbanlık sunulduğu bir mahremiyet, dostluğu güvenli kılınan bir gönül mü?

İnsanın cismî sureti dahi henüz layıkıyla keşfedilmemişken, manevi sureti üzerine ne söylenebilir ki! Hangi nispet, hangi ölçülerle? Hangi aklî, hangi ruhani değerlerle?

Bir şeyin nefsinden daha yakın ne var kendi özüne, ona Hakk'ın ruhundan üflemesiyle hayatiyet verilmişse! Ve kalem maddi ve manevi surete bürünerek âlemlerde zuhur etmekteyse! Gönül, özünün kitabını okumak üzere yüzünü Hakk'ın vechine döndürmüştü.

Işıkla nûr arasındaki fark nedir? Işıkla eşya görünür hâle gelir. Kalıp, suret ve renk ışık altında belirgin olur. Nûr odur ki kalıp ve suret onda görülmez; nûrun zâtından gayrı bir mevcudiyet belirmez. Velâkin sureti olmadan da nûrun kimliği bilinir.

Ses ve söz kalıpları olmadan nûrun hitabı, maksadı ve fiili bellidir. Ameller suretsiz icra edilir.

Ruh ne yaptığını kalben bilir.

Rabbin huzuruna çıplak gidilir.

Çıplaklıktan kasıt suret giysisi olmadan ruhun kendi sâfiyetiyle hazır bulunmasıdır. İpekten giysi olarak târif olunan mânâ ise ruhun nûrudur. Nûrunun aydınlığının ipek gibi yansımalarıdır ama bir şekil ve suret olmaksızın. Ruh o nûrla yol alır.

İhrama girmenin anlamı da dünya yaşamında bu mânânın tadılmasıdır. Suretteki örtüye takılmamak kaydıyla! Suretin ve çıplaklığın farkına varılması zıtlar âlemine iniş, çokluk hayatına dönüş demektir. Yalan dünyadan kastedilen mânâ da budur. Hakk'ın kuluna açtığı rahmet onu, âlemleri algılama yanılığısından kurtarmasıdır. Zirâ nûrunun aydınlığına kavuşmamış olanın, karanlıkta kalması onun gerçek zindanıdır. Tevhidi idrâk edip, tekliğin farkına varanın farkındalığına uymayan yaşamı, onun kendi hakikatini örtmesi ve küfrüdür. Keyifli yaşam tutkusu ise kişiyi aldatan en büyük hasmıdır.

Bir şeyi kabullenmek, onu kendinden bilmek demektir. Her kim kendi hakikatinin Hakk olduğuna imân ederse Hakk'ın bütün güzelliklerini de kabullenmiş olur. Bu benimseyiş ister fiilleri, ister güzel isimleri, isterse O'nun sıfatları yönünden olsun. Aksi takdirde O'nu nasıl kabullenir, O'ndan nasıl razı olunur?

Hayatın akışını yönlendirebileceğini zannedenler zanlarının yükünü de taşımak durumundadırlar. Oysa rıza ve huzur yaşamı Hakk'dan geldiği gibi kabullenmek ve an'ın değerini zamana ertelememek demektir ki, insan ziyanda olmasın.

Hiçliğin Gizemi (53)

Sevginin lezzetiyle avunan âşık sevginin sâfiyetine eremez. Kalbini yöneldiği her mânâdan arındırmayan yolcu mânâların ötesine geçemez.

Her bir mânâ, sureti ve aslı üzerine kayıt altındadır. Dünya âlemine has kayıt hissiyat ve duygulardır ki, işin özüne erilmesine manidir. Âhiretteki nimet ve azap kayıdır ki, kulu nimetin sahibinden perdeler.

Dünya hayatındaki hangi his ve duygular, kişinin benliğini sarmışsa, karşısında zuhur eden her suret, o mânâların kayıt altındaki ifadesidir. Eşyanın mahiyetine göre gölge şekil değiştirir.

O hâlde duygulardan arınmadan benlik, suretlerin oyalamasından kendini kurtaramaz. Zirâ her ümid ve korku yeni bir suretin zuhuruna vesiledir. Duygu ve hislerin ifade ettiği mânâlar kadar surete bürünmüş hayalden heykeller âlemde gezinir.

Ey Sevgili! Hükmün haberi geldiğinde, haberle değil, hüküm sahibiyle beraber ol. Suretler gider, kalıcı olan asıldır. Öfke bitti mi huzur kalıcı olur. Tutku gitti mi sükûnet asıldır. Kişinin kendine ettiği azaptan daha büyüğünü Hakk kuluna göstermesin.

İlâhi! Bizlere nimetlerini eksik eyleme ancak, nimetlerine dalıp Zât'ına yönelişimizde eksiklik ve kusur içinde bırakma.

İlmin ışığı içinde yürümemizi ihsân eyle ancak, meşguliyetimizle bizleri hikmetinden mahrum eyleme. Ruhumuzu yükselt ancak, vuslatının sâfiyetinden noksan kılma.

Beşeri kabirlerimizden bizleri çıkar ancak, âhiretin lezzet veya azabıyla mukaddesatının cemâlini görememekle mahzun eyleme.

İbadetimizle bizlere dinlenme lütfeyle ancak, ulûhiyetini tesbihimizde bizleri gayretsiz bırakma. Kim kendini nasıl bir cilve içinde bulacağını nereden bilsin!

Kişinin şهادeti kendi hâlinedir. Şahid olarak Hakk Teâlâ kendine yeter. Âşık âşıklık sıfatını terk etmeden sevgilinin sıfatlarıyla sıfatlanamaz.

Gönül kendinden kaybolmadıkça cemâl aynasının sırrı olamaz. Nice güneşler dürülür, nice mehtaplar baş verir bu yolda, nice yürekler dağlanır.

Sır aynasının zuhuru sessiz ve resimsizdir velâkin, ona bakan kendini görür. Kişinin sırrı onun nûrudur.

Kudsiyetten nasibi kadar sırrı nûrlu olur. İnsanın öz dili gönlünün dilidir. Varlık kitabı öz dilden bildirilir. Benliğinin ağırlığından azad olunan ferd gönülden işitir.

Hiçliğin Gizemi (54)

Mânâ semâsı gülün yanık rengine büründüğünde, misâlin heybetini gönlünde buldun mu? Mukaddes mânâlar gönlü diriler içindir; zâhirle bâtındaki denge ve ölçüyü koruyanlar içindir. Güzel kokunun mevcudiyetini kim inkâr edebilir? Bu yol kimin daha çok bilgili olduğu değil, kimin daha güzel ahlâka boyandığı nûr âlemine açılır.

Gördüğü şeyle özdeşmesi nedeniyle nefsin kabiliyeti sonsuz ve sınırsızdır. Böyle bir kabiliyete, belirli bir suretle kalıcı beraberlik sağlamak muhabbetin işidir.

Âşık olmadan birliktelik olmaz. Uyum olmadan denge ve ölçü sağlanamaz. Muhabbeti ancak bir şeyin karşılığı olarak algılayıp sunanlar, karşılıksız ve koşulsuz vadideki yolda ayaklarının tozundan henüz arınmamış olanlardır.

Muhabbet ve mârifet denizinde yol alan hikmet gemileri yolcularını her an yeni bir yaratışın mânâsına iletirler. Sır denizinde yelken açmak için gönlü bilmek gerek zirâ sır, gönül teknesindeki akıl dümeninde gizlidir. Ancak manevi enerjisi güçlü olanlar maddenin ve mânânın çekiminden geçip gidebilirler.

Varlıklarının hakikati amelleriyle dokudukları öyle bir giysidir ki, deryanın derinliklerindeki inci ve mercan gibi sual ve sorgunun sıcaklığından korunmuşlardır.

Tevhid ağacının yeşilliğinden fışkıran ruhani kabiliyet huzur kaynaklarından varlığının hakikatini talep eder.

Sâfiyeti nispetinde nispetsiz âlemden hitap bulur. Mânâdan anlatılan her şey anlatanın kendisidir. Anlatılabilecek olan hiçbir şey O değildir. Velâkin O'ndan gayrı da değildir.

İdrâke sığmayan âlemleri, idrâkin gözleriyle görebilir misin? Rivayetlerin ötesinde, gönüllerden gözleyen dîdarın cemâlini seçebilir misin?

Kendisine nûr verilenle, nûrsuz bırakılan bir midir? Çatısı yakîn çeliğinden inşa edilmiş tavanla, kuruntu samanıyla döşenmiş ev aynı kuvvette midir?

Mânâ gülü yanık gönlün kıyameti kopmuş demektir. Varlığın huzurunda yokluğun sesi sükût demektir. Sözü en çok uzatan mânâdan yana en boş olandır. Kâmilin sözü onun sade yaşamıdır; hayatı küçümsemeden, dünyayı özüne tercih etmeden.

Yaşamı küçümsemek, izâfi benliği önemsemektir. Dünyayı özüne tercih etmek, özün değerini bilmemektir. Denge ve ölçü ârifin sanatıdır.

Aklın bir kâtibi var, bir de gönlün. Akıl sahipleri ilim arar, gönül sahipleri muhabbet sunar. Vaktin kâtibi akı ve gönlü zâtında toplar. Âşığın hâli ahından, ârifin sırrı niyazından bellidir.

Def sesi nefse hoş gelir. Hakk'ın sesi garibin gönlünden yükselir. Cennetin gözlerinde müminin yüzü var; onu bekler onu gözler. Müminin gözlerinde Hakk'ın nûru var; O'nu gözler, O'nunla gözler. Ümmünün nasibi özünde bulduğu hikmettir; O'nunla söyler. O'ndan söyler.

Hiçliğin Gizemi (55)

Gönlün yöneldiği mânâ onun niyetidir.

Niyetine uygun duruş onun hâlidir.

Hâlin gereğini ifâ onun ibadetidir.

O ne hâlin mağlubu, ne de galibidir.

Hâlini gönlünden dahi sakla ki gönül bir haz talep etmesin ya da burulup sızlanmasın.

Mânânın hakikatini ancak hakikat sahibi okutur; bir şeyin tevili de elbet Hakk'ın işidir. Bilinen her şey nisbîdir. Kati bilgi maddi ve manevi her miracın fevkindeki Zât'ın nezdindedir. Bildirildiği kadarıyla bilinen bilgi, kumsaldaki kum zerrecilerinin misâli dahi değildir. Nerede kalmış, kum yığınının dönüşmüş zıtlık dağlarının eridiği mânânın ve an'ın hakikatinden bilgi vermek! Kim mânâdan bir sezgi alırsa hâlin örtülmesi hâllerin en güzelidir. Sevgilinin sevgisinde saklananın hâli bilinmez.

Kim ihtiyacını ne ile gideriyorsa, onun dayanağı muhtaç olduğudur. Her hâlinde Hakk'ın dışında ihtiyacı bulunmayanın hâli, hâllerin ötesindeki sırdır. Sırrın kudsiyeti onun nûraniyetidir ki, yürüdüğü yolu aydınlatır.

Güneşin yakıcılığı da aydınlığı da aynı kaynaktan gelir. Yakıcılığına razı olmayan aydınlığın da mahrum kalır.

Manevi ve maddi yükselme, her miractan münezzehe olan için düşünülemez. Yükseliş ancak O'na müteveccihen olur. "Nereye dönerseniz O'nun vechini görürsünüz"ün sırrında her ruhani yükselişte Hakk'ın fiillerinin, isim ve sıfatlarının müşahedesini, her maddi keşifte üstün yaratışının ilmî delillerine işaret vardır.

Bir şeyin maddi sureti mânânın kalıbıdır.

O mânânın aslî sureti mânânın ahlâkıdır.

Suret, aslî olan mânâyâ yönelince ahlâken yükselir.

Ondan yüz çevirince manen düşmeye başlar. Şu hâlde insan, kendi hakikatine daimi yükselen bir miracın ve davetin muhatabıdır; “isteyerek veya istemeyerek.”

Bu yükseliş ve öze dönüş içindeki temizlik, ruhaniyetine uymayan mânâlardan arınması içindir ki, ağır titreşimlerdeki sufli âlemlerden, hızlı titreşimdeki ulvî âlemlere intikal etsin.

Yaradılıştaki kabiliyet ve ahlâkın özellikleriyle donansın. Zirâ bir âlemden diğerine intikal için, intikal edilecek âlemin hususiyetlerini kendinde toplamak gerekir. Az yemek ve az uykunun anlamı budur? Velâkin bu arınış ve hafifleyiş içinde kişinin vazgeçebileceği hiçbir şey onu daha mümtaz yapmaz. Meğerki verebileceğine inandığı şeylerin sahibi olduğu yanılgısından tamamen kurtulmuş olsun. Zirâ dünya uykusu (mâsiva) kişinin kendine ait bir hayatı olduğunu zannetmesidir.

Dualite uykusundan uyanan, kendi gözyaşlarında hayat suyunu bulur. Hiçlik âlemindeki hiçliğini bilir. Varlık âlemindeki hakikatine (melekûtiyetine) yönelir. Seçen ve seçilenin birliğine şahid olur. Bazıları önden gider, diğerleri takip eder. Geride kimse bırakılmaz.

Bu yolculukta gözün gördüğü her şey kendisidir çünkü göz gönlün aynasıdır. Mâsiva uykusundan hakikat sabahına kalkan her ferd her mânâyı kendinde bulur zirâ, vicdan güneşiyle gönlün mehtabı bir araya getirildiğinde kendi kendinin şahididir insan.

Kâmil insan olgunluğunu kemâlât aynalarında görür. Kemâlât aynaları dostların gönlüdür. Şundan ki, gariplerin gönlünde Hakk’dan gayri görülmez.

Hiçliğin Gizemi (56)

Bütün yaşamı bir 'an' olan için kaybedilmiş veya kazanılacak bir zaman yoktur.

Kişi kendi yaşadığının tutsağı olunca hayatın bölünmez bütünlüğünün farkına varmaz. Kendi hayallerini görmeye düşkün benliğin savaşı, kendi kendisiyle değil midir?

İnsanoğlu kişisel ölümsüzlüğünün peşinde koştuğundan Hakk'ın varlığında yokluğunun mânâsına varamıyor. Kendini kendinden kurtaramıyor.

Din gününde tecellideki tekliğin, kulun fenâsından, Hakk'ın bekâsından geçtiğine rıza göstermeyip ısrarla izâfi benliğine mekân arıyor. Oysa zaman ve mekân olarak tanımlanan kavramlar, birinin mevcudiyeti düşünülmediğinde, diğerrinin de var olmadığı ve kişisel idrâke göre zamanın akışının ve mekânın görünümünün anlam değiştirdiği fenâ (yokluk) âlemleri değil midir? Kalıcı olmayan fenâ âleminden zaman ve mekân ötesi âleme geçiş için kişiselliğin ve farklılık hissini sona ermesi gerekmiyor mu? Her nispet ve mukayesenin yansımasından soyutlanmış âleme intikal, farkındalık ve muhabbet 'burak'ının eşliğindeki haccı gerekli kılmıyor mu?

'Din günü'nden murad edilen mânâ, görsellikten azad olan ruhun müteal var oluş boyutuna hicreti değil midir ki? Din günündeki tecellinin dünya günündeki zaman ve mekânı renklendiren tecellinin aynı olduğunun farkına varan ferd, izâfi benliğin gerçekte hiç mevcut olmadığını gördüğünden, nefsine farklı bir varlık aramaz. Bilir ki dünya gününün bâtınında din günü, din gününün zâhirinde dünya günü saklıdır.

Bilir ki Hakk'da fenâya davet her 'an' içindir. Farz olan hac'dır zirâ davet Hakk'tandır. Kurban olarak kendi kişiliğini bir kez sunabilse insan, her yıl kan dökme gereğini hissedebilir mi? Zirâ nefsinin Hakk'a teslim etmek üzere hacca bir kez davetlidir ömründe, her yıl değil. Velâkin kişiliği gibi fâni suretlerin ve tasvirlerin bağımlısı benlik, öz varlığını; et, kemik ve kan yığını olarak gördüğünden kurbanını da her yıl hayvan suretindeki şekilde sunmaktadır. Yeter ki nefsanîyetine dokunulmasın! Şu hâlde kurban, bireyin idrâk ve farkındalık boyutlarına göre anlam kazanmaktadır. Görselliğin kurban edildiği fenânın hakikatinde Hızır misâli ölümsüzlüğün sırrıyla tanışan ferd, Hakk'ın varlığında Hakk'la bâki olan insan-ı kâmil değil midir? Hakk'ın huzurunda kul fâni, Hakk bâki değil midir?

Özünde Hakk'a varmayan hiçbir inanç yoktur. Farklılık yolların kısa ve uzunluğudur.

En kestirme yol sevginin yoludur zirâ içinde yorum yoktur. Karşımızdaki her suret bize sevginin zuhurunu ifade etse, onu farklı görünümde arar mıydık! Paylaşılan şey sevginin birliğine, paylaşılmayan ise bencilliğine delil değil midir?

Kendine tercih ettiğin her şey seni yakınlığa, kendini tercih ettiğin her sebep seni uzaklığa taşır. Acı ve ıstırap görselliği taşımanın yükündendir. Ahlâkı güzel olmayı edep doyurmaz zirâ o, nefsinin oburudur. Bu nedenle kurban ettiği şekille beslenip, her yıl kurbanlarını artırmakla meşguldür.

Hiçliğin Gizemi (57)

Ahadiyet mahreminde mahfuz olan tevhid hareminden ayrılamaz; Bir'in birliğinin dışında nefesine zaman ve mekân bulamaz. Fâni varlığı Hakk'ın bekâsına şهادettir ki bilgisi ve görgüsü yoklukla varlık arası bir nizamdadır.

Ey dost! İçinde tevbekarın bulunmadığı bir tevbe göster ki tevbe makbul olsun. Benlik iddiasının bulunmadığı bir hâl göster ki ancak Allah için olsun. Öyle bir yaprak ki üzerinde geçmiş gelecek kaydı bulunmasın. Öyle bir murad ki her muraddan arınmış olsun.

Bilmez misin ki Sevgilinin sevgisinden gayrıyla yapılan her ibadet nefsanîyet barındırır. Âşığın ibadeti ise sâfi muhabbettir.

Öyle bir yâr ki can değil cânân değil.

Öyle bir dâdar ki dâr değil dâreyn değil.

Şu âleme verilen değer nefse verilen önemdendir.

Oysa dünyanın gerçek değeri onda tecelli edendedir.

İnsanların davranışlarını gören Hakk'ın fiilini göremez.

Kulluğun kemâline eren Hakk'dan gayrını göremez.

Zeval vakti kişilerin birbirlerini değil, nefislerini ezme vaktidir. Hakikat güneşinin yükseldiği 'an' zamana sığmaz, mekânla sınırlanamaz. Bencilliğin ve güzel ahlâki vasıfların zıtlarının taşlandığı zaman ömrün her anıdır; tek bir vakte sıkıştırılmış şekilde kalmış bir amel değil.

Nefsanîyetin yedi kapısı kilitlemeden özün sâfiyetine ermek mümkün müdür?

Nefsine layık gördüğün her mânâdan arınmadan tevhid sırrıyla tahakkuk mümkün müdür? Kendini araya koyduğun müddetçe karşıdakiler ya iyidir ya da kötüdür. Kendini aradan çıkardığın an hepsi Hakk'ın tecellisidir. Zannının bulunduğu her işte mânâlar zıddıyla birlikte oluşur. İradenin bulunmadığı her iş kendiliğinden oluşur.

Yokluğu hangi renge boyarsan boya ona renk veremezsin. Varlık hangi renge bürünürse bürünsün ona şahsiyet atfedemezsin. Hiçbir şeyin kişileştirilmediği farkındalıkta, hakikat ne görülür ne bilinir. Hakikati gören bilen kendisidir, gayrı değil!

Asıl olan sevgidir, seven ve sevilen değil! Seven ve sevilen sevginin büründüğü birer giysidir. Giysiler değişir, sevgi değişmez zirâ hakkâni sıfatlar ölümsüzdür.

Taşı duvarlara değil görsel varlığına at ki ne taşıyan ne de taşlanan kalsın! Tevhidin hakikatinde “taşı sen atmadın ya kulum” hitabı fiilin gerçek sahibini açıklasın.

İzâfi benliğin hiçliğini bilen nefesine bir varlık aramaz. Özdeki mevcudiyetin söz ile değil varlığı varlıkta yaşamakla idrâk edildiğini bilir.

Öze ermek her şeyi bilip mutlaka onu açıklamak değil, her şeyi kucaklayıp onu olduğu gibi yaşamaktır.

Hiçliğin Gizemi (58)

Hüviyet birdir. Hüviyetin tekliğinde kişilik izâfi bir kimliktir. İbadetin gayesi menfaat temini değil, tevhidi yaşamaktır. Tevhid, bölünmüşlüğü bulunmadığı birliktir.

Bir'in tekliğinde mikro ve makro dengeler ahenk içindedir; içi dışında, dışı da içinde gizlidir. Tekliğin her tanımı onu yaşayanın deneyimidir. Bir'in tekliğinde deneyimle deneyimsizlik, çare ile çaresizlik iç içedir. Bilinmeyen bir mânâ bilinen kelimelerle nasıl ifade edilebilir!

Karanlığın karanlığı sinesinde barındırdığı gibi, aydınlığa erişenin aydınlığı da kendisindedir. Karanlıkta olana aydınlığı anlatmak çare değildir. Gecenin içinden gündüzün doğduğu yaşanılarak idrâk edilir. Bizzat yaşamayan şüphecidir; yorum ve varsayımlara yönelir. Yaşayanın deneyimi ise idrâki nispetindedir.

Kişiselleştirilmeyen yaşam idrâkin ve tevhidin özüdür. Ekilen tohumun vakti geldiğinde filizlenmesi için yoruma gereksinimi yoktur. Kiminin kabiliyeti toprağın altında gelişmektir. Kimi de toprağı deşip semâya yükselir. Yorumsuz ve yargısız hayat ifadesini sessiz oluştta dile getirir.

Eşyanın hakikatini gören için eşya yoktur. Eşyanın suretinin görülmediği âlemdeki tecelli vardır. Eşyayı gören ise ancak tecellinin zaman içindeki görünümüne şahid olur.

Tayin edilen vakit geldiğinde olacağı tehir tohumun işi değildir. Yerden biten yere geri döner.

Eşyanın suretine kanmayan özün âlemine intikal eder. Zaman ve mekânla sınırlı heykelleri yegâne gerçek olarak kabul edenler için 'tevhid' taşıması ağır bir sözdür.

Zihinde anımsayıp gönülde zikrettiğimiz her mânâ bizde varlığını gösterir.

Ey dost! Kendi varlığından soyutlanmış bir kalıp göster ki, sana hakikati göstereyim! Sahiplenmediğin bir düşünce göster ki, sana seni göstereyim!

Her sıkıntı ve baskı kişinin zihnindeki kavramlardan gelir. Kavramlardan arınmış bir gönül kendinden de arınmıştır; onun barındığı ne yuvası ne de benliği vardır. Ne evi, ne yuvası bulunmayan kuşun mekânı mekânsızlık âlemindedir.

Gariplerin kanatları zihinde değil gönüldedir. Nereye konarsa gönlüyle konar. Nereye bakarsa gönlüyle görür. Akarsu kaynağından temiz çıkar. Onun akışını yargı ve zanlarımızla kirleten bizleriz.

Benliklerimizin müdahil olmadığı her şey arı su gibidir; berrak ve temiz. Nispet ve kurallarımız kendi bağınazlığımıza tutsak oluşumuzun ispatıdır. Bir taraftan tevhidden söz ederken diğer taraftan karşımızdakileri yobazdır diye yargılarız. Değerlendirmelerimiz kendi bakış açımız, kendi gözlemlerimizdir. Gözlemleyen benlik gözlemlenen gibi geçicidir, bilmeyiz.

Herkes, herkesi herkesten kurtarmaya çalışıyor. Kendini kendinden kurtarmaya çalışan yok!

Hiçliğin Gizemi (59)

Âlemden boşanmışsın ne fayda, kendinden boşanmadıktan sonra! Titreşimlerinin izleri her zerrede seni gözlemliyor. Zikrettiğin her şey sende anlamını buluyor.

Âlemde bıraktığın sesin yankısını dinle, kendini göreceksin. İkilik âleminin zıtlık levhasında bütün yönelişler kişisel tercihleri yansıtıyor. Mutluluklar, mutsuzluklar, sevinçler, kederler; beklentiler, beklentiler...

Nefislerinden kurtulduğunu iddia edenler ise zanlarındaki sanal âhiretin özlemi içinde, yine her şey kişisel ve beklentiler, beklentiler... Hani nerede Hakk'ın muhabbetiyle yetinenler! İçinde senlik-benliğin bulunmadığı bir aşk göster ki o, muhabbetullah olsun! Nefsaniyetin barınmadığı bir ağız göster ki 'lebbeyk' diyenin haccı Allah için olsun.

Hakikat âlemindeki ahenk ve düzen halkın kalıp kurallarına uymaz. Halkın kanunları değişir. Hakk'ın düzeni değişmez. Kişiyi özünden ayıran perde kendi zannında çizdiği imajlar ve zorlamalardır. Zihinde tahayyül edilen hayallerden ne denli kurtulursa o denli öze yakın olur insan.

Kır vehimlerdeki algılama ve zorlama putlarını! Doldur gönlün yelkenlerini koşulsuz sevgi ve özgürlüğün esintisiyle! Deryada deryayla yol almak varken ancak izafî benliğini önemseyenler farklılık mendireğine zincirlenmeyi tercih eder. Varlığın bölünmez tekliğine erenler, tecellinin içte ve dışta, beliren ve belirmeyen birliğine şahid olurlar. Onlar için şekil ve suret, zaman ve mekân Tek'in birliğini görmeye mâni değildir. Aslında hakikati gören ile görmeyen birdir velâkin gördüğünü bilenle, görmediğini zanneden aynı idrâkin farklı hâllerine misâldir.

Bir önceki hâlinde mutlu olduğuna inanan bireyle, bir sonraki hâlinde mutsuz olduğunu ileri süren birey aynı varlıktır. Hâllerdeki değişim varlığın tekliğini değiştirmez. Değişim algılamaya itibariyledir.

Benliğin odaklandığı her idrâk geçicidir, görseldir. Beklentisine cevap bulmaya yönelik her çaba şekilseldir. Beklentinin ve benliğin bulunmadığı her an sâfi huzurdur. Zirâ sen kendinden kaybolduğunda var olan ancak O'dur.

Huzurun içinde deneyim yoktur, deneyimleyen yoktur. Benliğin gaybında sükûnet vardır. Özün sâfiyeti vardır. Varsayımsız, şekilsiz, kalıpsız, yargısız, yorumsuz kendi özüyle varlık olduğu gibidir. Suyu hangi kaba koysan, onu doldurur.

Tevhid; Tek'in hükümdarlığıdır. Onu ifade edecek her gayret ikiliği doğurur. Oysa O doğmamış ve doğurmamıştır.

İdrâk ettiğin her şeyde izâfi benliğini bulursun. İdrâk edilemeyeceğinin farkına varan da yine kendisin. Sordukları suallerde kendi cevaplarını duymak isteyenler, Hakk'ın hazinelerinde sonsuzluğun barındığını henüz anlamamış olanlardır.

Gönül gözünün nereye dönerse dönsün O'nun yüzünü gördüğünü duyup okumuşlardır ancak, O'nu arama telaşı içinde O'nda fâni ve O'nunla bâki olduklarını görememişlerdir.

Her şeyin sona erdiği anın her şeyin başlangıca döndüğü an olduğunu bilmezler. Varlığın varlığını sürdürmesi için varsayımlara ihtiyacı yoktur. O var olduğu için vardır. Tek olduğu için birdir.

Hiçliğin Gizemi (60)

Cahil herkesi cahil bilir

Ârifi ancak ârif bilir

Aşkı Mevlâdır garibin azığı

Tevhid nûrunu görenler bilir.

Hikmetin, taşıyıcısının üzerindeki etkisi ona yüklenen ferdin taşıdığı ilimle âmîl olmasıdır. Zirâ hikmet hayra vesile olunması için Hak Teâlâ tarafından karşılıksız hibe edilen bir anahtardır ki, onunla marifet sırları açılır. Kullanılmayan anahtarın hiçbir kapıyı açtırmadığı gibi emanet edilene vebal yüklenmesi de bilenlerin malûmudur. Bu nedendir ki emanet mânâ ehline verilir, dava ehline değil.

Bir şeyi harekete geçirecek en önemli vasıta sevgidir. Sevginin şiddeti ve cezbesi en ağır cezalardan daha etkilidir. Hakkâni sıfatıyla muhabbet her kusuru örten ve her maksada ulaştıran en yüce bir nûrdur.

Mânânın suretiyle yetinenler mânânın hakikatine eremezler. Meğerki Hakk'ın inayeti ve mağfireti yardıma koşmuş ve onu ondan arındırmış olsun.

İnsanları küçümseyen hiçbir marifet hakikat ilmi değildir. Zirâ hakikat nûru ayırıcı değil birleştiricidir; aşağılayıcı değil, yükselticidir. Başkalarını hakir görenin kendisinin üstün olduğunu zannetmesi nasıl bir çelişkidir! Hâlin getirdiğiyle övünenin hâlden hâle döndüren kudretin sınamasından emin olması nasıl bir gaflettir!

Deryada yol alan gemilerin her birine aydınlığıyla istikamet gösteren fener, hangi geminin bilgili kaptan, hangisinin cahil tayfa tarafından yönetildiğine bakmaksızın hepsine aynı ışığı yansıtır.

Kaptanın hüneri fırtınada, ferdlerin samimiyeti nefsanîyet sınavında anlaşılır. Maksudına gönlünü verenden daha sevimli kim vardır? Ahdına sadık olandan daha emin kim vardır?

İbadetin siyasetle işi yoktur. Hakk'dan gayrına yönelmeyenler halkın önünde yürümezler. Hakk'ın gözünden ayrılmak istemeyen halkın gözünden kaybolur. Halkın varlığı Hakk'ı görmesine engeldir velâkin; Hakk'ın halka yakınlığına engel değildir.

Mekânı olmayanı hangi mekânda ararsınız? Gariplerin barınağı yoktur zirâ onlar O mekânsızın huzurundadır. Beşeri ev taştan, ahşaptan, davadan. Ruhani ev isimden, sıfattan, mânâdan. Şu hâlde Hakk'a yakınlık ahlâki yöndendir.

Âhîret elbisesini ferd amelleriyle giyer. Hakk'ın sıfatlarını kuşanan halkın sıfatlarından soyunur. Kusurları sarmalayıp örtmek nerede! Kusurları teşhir etmeyi mağrifet bilmek nerede!

İğneyle ipliği eline vermişler! Ne dikersen, nasıl dikersen onu giyecek olan yine kendinsin. Kim kimi karikatürize ederse, kendindeki ilmin resmini çizmiş olur. Kim çizilmiş bir imaja tepki gösterirse, tepkisiyle o imajı üstlenmiş olur. Hakikat hiçbir imaja, hiçbir tepkiye sığmayacak kadar geniştir. Suretten gayrını görmeyenler suretlerin kavgasını ederler. Şekilden öze dönenler her suretteki Hakk'ın ilmîne şehadet ederler.

O ki hem davadan hem de mânâdan münezzehtir. Cilvesiyle hem davayı hem de mânâyı icad edendir.

Hiçliğin Gizemi (61)

Kişi bilmediği şeyden çekinir. Bilinmeyi dileyenin çekinecek şeyi yoktur. Kendine dost olmayan kimseye dost olamaz. Kendi değerini bilmeyen kimsenin değerini göremez.

Hiçliğe eren ne hiçliğini bilir ne de onun gizemini; hayali dünyada gezinir, kimliği ise kaybolmuştur. Özendikleri gibi olmayı hayal edenler, zanlarındaki hayallerin esiri olurlar. Oldukları gibi olmayı özümseyenler özlerindeki Hakk'ın sesini takip ederler.

Sözcüklerin büründüğü mânâ giysilerinden soyunup deryaya çıplak dalanlar var ya, onlardır deryanın çocukları. Gönül işçilerinin amelini Hak Teâlâ'dan gayri bilmez. Nerede aşka rağbet duyan bir gönül bulsalar ona ondaki cevheri gösterirler, öyle bir cevher ki seven ve sevilenin ayrılığının kalmadığı, resim ve suretlerin hayallerden kaybolduğu, nûrların nûruna şahid kılındığı, varlıkla yokluğun silindiği, gönlün hazinelerini.

Hızır'ın bastığı topraklar yeşerir, dokunduğu ölü gönüller dirilir. Tevhid sırrına erenin hüviyetidir o.

Aklın kimyası kalp gözünün basiretini fesada uğratar. Yaşama sahip çıkmaya çalışan ayrılıkçı bir zihin konuştuğunda, tevhidin sessiz erdeminden uzaklaşır insan. Gönül evine idrâk kapısından girilmez. Aşkın anahtarlarıdır o kapının çilingiri. Hakikati kendi dışında arama! Kendi dışında gördüğün her şey gönlün bir yansımasıdır.

Hakk'ın rahmeti ve hikmeti özün tekliğindedir. Dinleri farklı görenler, imânın hakikati olan tevhid sırrını göremeyenlerdir.

İnsanın kendi nûrudur ruhunun şahidi. Zerre kadar her yönelişinin gözlemleyicisi.

Öz kardeşini hırsız bilen insan, ruhunu çalan bağımlılıklarından taviz vermeyi bilmez. Anne ve babasına bakmayı çok gören insan, ruhunun faziletinden söz etmeyi yücelik zanneder. Kendi korkularını seyretmeye o kadar tutkundur ki özün davetini duymaz insan.

Senlik-benlik âlemi ki, duygu âlemidir; duygusallığa kaçmadan duyguları temiz tutmak en güzel ibadettir. Karşımızdakileri küçülterek kendimizi nasıl yüceltebiliriz ki! Benlik örtüsünün içinde uyuyan güzel, bireyin kendi özüdür. O uyandığında gaflet örtüsü atılır; özün aydınlığı cehâletin karanlığını aydınlatır.

Kendi dünya görüşlerini ulûhiyete mâl etmeye çalışanlar var ya, onlardır en çok Hakk'tan, hakikatten bîhaber olanlar. Üzerlerindeki iğreti şan ve nam elbiselerinin düşmesinden ürkerer de ruhun çıplak güzelliğini göremezler. Hiçbir kalıba, hiçbir idrâke sığmayacak olanı, kendi dar zihinlerine sığdırmaya çalışırlar. Bütün gayretleri oysa ruhlarını nefsanîyetlerine zincirlemek ve o zincirlerle bedenlerine eziyet etmekten ibarettir. Şayet samimilerse inançlarında, ulûhiyeti ve azizliği Hakk'a terk ederek benliklerinin ölümünü dileseler ya!

Hiçliğin Gizemi (62)

Kimi kalbini kaybeder aşk için

Kimi kendini kaybeder Hakk için

Aşkın Hakk, Hakk'ın aşk olduğunu bilenler aşkta kaybolanın Hakk için var olduğunu görürler. Şekiller, sesler ve renkler Hakk'ın halktan gizlenişidir. Her gönül Hakk'ın muhabbetine birer aynadır. Aynada görünen O'nun vechinden gayrı değildir.

Kim ki sevdiğini sanar, gerçekte seven O'dur. Kim ki sevildiğini sanar, gerçekte sevilen de O'dur.

Nûrun ne yüzü, ne de şekli vardır. O, bütün varlığı dolduran öyle bir himmettir ki, her titreşim ondan feyz alır, her renk onun renksizliğine delil olur.

O, bilinen ve bilinmeyen her şeyi kapsayan öyle bir cevherdir ki, her suret onun saklanışına vesile olur. Hislerle algılanan âlemin her zerresi nûrun bir yansımasıdır. Yansıma titreşimlerde ifadesini bulur. Renk ve ses, suret aynalarında dostun zikrine dalar. Mâsiva tozu hikmet incisine dönüşür.

Her dostluk dostun dostluğuna vesiledir. Dostun dostluğu her vesilenin ötesindedir. Kendini öne çıkaran dost gerçek dost değildir. Gerçek dost dostluğunu herkesten gizli tutar ama dostluğun gereğini yerine getirir; dostlarını kendinden önce bilir.

Bütün ruhsal deneyimler değerlidir zirâ her birinin özelliği onu has kılan birliğidir.

Gönül istiridye gibidir. İçindeki kum tanesini sabırla inciye çeviren istiridye, mesleğini aşkla yerine getirir. Gönlün nasıl ulvî bir güzelliğe mazhar kılındığına gönlün sahibi karar verir. Gönül her anında aşkla Hakk'ı hatırlasın ki her nefesi zikrinin incisi olsun. İstiridye nasıl dış âleme karşı kapalıysa, gönül de Hakk'ın gayrına öylesine kapalı olmalıdır. Her şeyin her şeyden boşalıp âlemin karardığı mânâda ulvî nûrun billur ışığı gönlü aydınlatır. Böyle bir gönlün ibadeti inci üretmektir zirâ tecelli öyledir. Şeriatı aşktır zirâ Hakk öyle dilemiştir.

Sevgiliyi bulan sevgiliden gayrını nasıl hatırlasın! Benliğini Hakk'a veren Hakk'ın dışında nasıl var olsun! Her vasıtanın terk edildiği yolda öz, kendi hakikatiyle birliktedir.

Sonsuzluğu ve ulviyeti kucaklamak kişinin gücünde değildir velâkin sonsuzluk ve kudsiyet ferdi kucaklar. Manevi kucaklayış içinde izâfi kişilik erir; özdeki gizli hüviyet sonsuz ve sınırsız birliğini gösterir. Ruhtan ruha üflenen meltem deryanın sinesinde teneffüs edilir. Yaşamın sahibi tektir ve o sâfi muhabbettir. Hakk'ın rahmetine en yakın olunan an, en çok çaresiz kalınan andır.

Dünyayı talep edenlere dünyayı bırak. Âhireti dileyenlere de âhireti ver. Her talep ve dilekten soyundunsa çıplak gel. Sessiz, renksiz ve suretsiz yürü. Nefsinden ruha geç, ruhu da bırak ekildiği yerde...

Hiçliğin Gizemi (63)

Ulvîyetin rengine bürünmeye çalışanlar var ya işte onlardır O'nun renksizliğini tanımayanlar.

Dalgayı deryadan, canı bedenden saklayabilir misin! Allah aşkı hayat gibi canlı, aşkı gönülden gizleyebilir misin!

Cenab-ı Hakk zâtî muhabbetiyle kullarını yalnızlığın hakikatine davet eder; kendilerini seçenleri ise halkla meşgul eder. Yalnızlıktan maksat Hakk'dan gayriyle meşgul olmamaktır; tek başına oturup kalkmak değil! Gönül küpü neyle doluyorsa ondan o akar. Sebep ve şekille meşgulken yalnızlıktan nasıl söz edilebilir?

Güneşle ay bir araya getirildiğinde ışık ile ışığı yansıtanın ikiliği ortadan kalkmış farklılığın kıyameti görünürde kopmuş olur.

Dünyaya sırtını, Rabbine yüzünü çeviren insanın dünya davası kararır, varlığının mânâsı aydınlanır. Gönül ayı muhabbet nûruyla dolunca, kemâlât tacı varlığının tümünü sarar.

Ey Sevgili! Bir gün sevdiğini söylediğine diğer bir gün aksini gösteriyorsan, sevginin hakikatini yaşadığına kendini ikna edebilir misin? Sevgide eriyen bireyin sevgi dışında bir varlığı yoktur.

Dost-düşman, iyi-kötü, dindar-dinsiz ayrımı yapan kişi sevginin sâfiyetine ermemiş kişidir.

Beşeri sıfatların gözlüğüyle âleme bakmakta, tevhid gözüyle tecelliyi görememektedir. Güneşteki tecelliyi farklı, aydaki zuhuru gayrı bilmektedir. Halil'in gördüğü gibi, hepsinde Rabbinin vechini görmemektedir.

Ey dost! Halkın hakikati yokluksa, yok olanı görmek mümkün müdür? Halkı gören, ona halkın sıfatlarıyla baktığındandır. Hakk'ı müşahede eden için görülecek bir âlem kalmamıştır. Hakk'dan gayrı bir mevcudiyet bulunmamaktadır. Mevcudiyetten maksat Hakk'ın tecellisidir. O'nun tecelli eylemediği bir hakikat mevcut mudur? Tek'in tekliğinden ifade edilen hakikate idrâk gözüyle bakılamaz. Kulluk örtüsüyle örtünmeden mânâ yaşanamaz.

Hakk'ın tecellisini mahdut ibare ve işaretlerle görmek nerede, "nereye dönersen O'nun vechini görürsün'ün" hakikatiyle Hakk'ı müşahede nerede?

Kusuru kimse de değil, kendi yönelişinde ara. Aldığın her nefeste varlığının mânâsı gizli. Her titreşiminden hâlinin hakikati belli.

Bildiğin ve bilmediğin her bilgiden boşalırsan gönül sırrını verir; onun adı sonsuz ve sınırsız sevgidir.

Hiçliğin Gizemi (64)

Her zerresi Kâbe'dir âlemlerin
Hakk'ın dâdarı gönüldeyse,

Her nefesi muhabbetir ârifin
Sırrının nazarı tecellideyse.

Her ne ki bir şeyi bir şeye kavuşturan bir vesiledir, o vesile aradaki perdedir.

Âlemle gönlün ilişkisi incelince söz sükûta yönelir, kuvvetlenince her vesile söze kafiye olur. Gönlü dikenli olanın sözü de dikenli olur.

Nefsaniyetten arınmış muhabbet dikensiz gül suyu gibidir. Muhabbetimizle, ibadetimizle, kıyafetimizle nefislerimizi süslemeyelim; Cenab-ı Hakk kendimize yakıştırdığımız her mânâ ve sıfattan münezzehdir.

Her sınavın vesilesi kendimiziz. Hakk'ı sınımayalım. Bütün denizler kurumuş olsa şayet Hakk dilemedikçe nefisler susuzluktan ölmez. Bütün pınarlar şayet şerbet olsa Hakk'ın gayrı ârife bir dem nasip olmaz.

İmân eden müminin imânı gönüldedir, gayrını ilgilendirmez. Görenin gördüğü mânâ sırrındadır; sırrından bîhaber olanın müşahedesi beklenemez.

Topraktan yükselen her şey bir gün toprağa geri döner. Cennete bakmaktan, cehenneme göz atmaktan yorgun düşen gönül gözü elbet kendine geri döner.

Hakikat ile hayal arasında ince bir çizgi vardır. Herkes kendine göre çizginin bir tarafında saf tutar.

Suret, ismin mânâsı ile kayıt altındadır velâkin onun eğitimliğinde aslen sonsuz ve sınırsızlığın da şahididir.

Yaşanılan hâli anlatmak mânâyı sınırlandırmak demektir ki ismin hakikatine dönenin ne sözü ne de tarifi kalır. Zirâ sonunu bilen başlangıca dönüşü onun küçük kıyametinin kopuşudur.

Sahiplenilmeyen hiçbir hâlin tepkisi de olmaz. Duyduğunun hakikatini gönülde bulanın ispata ihtiyacı yoktur; çünkü zâtı, ispatın vesilesi olmuştur.

O titreşim ki gönülden ruha, ruhtan sırra erişir, varlığın teklığının ve yüceliğinin naçiz şahididir. Sevgi hayatın neşesidir. Sevgisiz yaşam secdesiz ibadet gibidir. Zirâ secde etmek muhabbetullah önünde kendi izâfi varlığından fâni olmaktır. Bir sevgi ki kişiyi daha çok bencilliğe taşır, onda hayr yoktur. Bir sevgi ki her şeyi sevenin benliğinden daha değerli kılar, ondan hayırlısı yoktur. Tıpkı muhabbetullahı sırrında, Habibullahı zürriyetinde taşıyan Âdem'in önünde meleklerin secde etmeleri gibi.

Ey dost! Herkes seni kötü bilse de, sen herkesi iyi bil. Akrebin zehri akrebe dokunmaz. Güneş kendi ateşinden müteessir olmaz.

Gerçek aşk ne sevdiğini bilir, ne de sevildiğini zirâ o, her ibareden azad olmuştur.

Hiçliğin Gizemi (65)

Gönlün mehtabı sır deryasından yansınca her can onu kendi nazarınca görür. Özünün sesini yanık kalpler işitir.

Yıpranmış bedenler hüznün vadisinin şahididir. Şahidin gözleri gönüller, aşkın şehididir.

Niceleri var ki kendi yargılarının rehinidir. Niceleri var ki kendi zanlarının esiridir. Gel ey dost gönlüm gönlünün sinesidir. Ne aynı ne de gayrı aşkın cilvesidir.

Kalp kalbe ayna olursa
gören görülen pir olur,

Can cana kurban olursa
seven sevilen bir olur.

Kalp evinde ağırladığın mânâları bir bir gözle, göze görülen ne varsa ya hayaldir ya da gölge. Bu âlem gelip geçen gölgelerle doludur. Gönül gözünü aydınlatan muhabbetullah nûrudur.

Kişi hâline razı olsa hiç dertlenip üzülür müydü? Dünyanın aldaticılığına kanmasa hiç sevinir miydi? Herkes her sıfatı taşıyamaz. Sevabın ve cennetin talibi çoktur. Hakk'ın muradına teslim olanın tercihi yoktur.

Âşık gönül, âşıkları bilip tanır; taklitçileri sırrından uzaklaştırır.

Kim ki gönlüyle ve aklıyla dünyaya yön vermeye çalışır, onun yönlendirmesi karşısında çaresiz kalır. Başa dönmek doğduğu mânâyâ dönmek demektir. Doğduğu mahalleye dönmek değil!

Ey dost! Geleceğini devret ki bir beklentin kalmasın; geçmişini unut ki nefsin hayale kanmasın.

Göz ya hakikati görür ya da gördüğü kendi zannındaki fantezidir. Kişinin korku ve umutları rüyalarında surete bürünüp gönlünü çalar; yaman hırsızdır şu zihin kurguları. Zanların ötesindedir hakikat ilmi.

Hem zorluk hem de kolaylık Hakk'dandır. Zirâ her zorlukta mutlak bir kolaylık vardır. O hâlde ne zoru seç ne de kolayı, bırak ki Hakk'ın muradı seni seçsin. Seçenlerden değil, seçilenlerden ol.

Varlığın sesini ancak varlıktan yok olan duyar. Bilmez misin ki O'nu görmek isteyende ne göz kalır ne vücut! Özünde nûr olmayan neye baksa zaten görmez. Muhabbeti gönlüne göz yapan her baktığında O'nsuz görmez.

Gaflet torbasının ağzını kapatan, hikmet torbasının bağını çözer. Nice gönüller "hayretimi artır" diye inler. Deryayı derya diye bilmek mârifet değil, o deryaya daldıktan sonra.

İnsana kâmilidir diyebilmek mümkün değil, kendi özünü bilmedikten sonra.

Her bulut yağmur getirmez. Her nefes gönlü diriltmez. Öyle bir rüzgâr essin ki görmeyen gönüller Hakk'ı görür olsun; ölü canlar Hakk'la bâki olsun.

Hiçliğin Gizemi (66)

Her şeyin hakikati Hakk'ın katındadır. Nefislerin tarumar olduğu sınav gününde, kimileri meleği şeytan, şeytanı melek bilir. Oysa hiçbir şey görüldüğü gibi değil, hiçbir iş söylenildiği gibi değildir.

Hakk'ın örttüğünü halk göremez. Gözsüz, kulaksız ol ki hakikati Hakk'tan duyusun. Seni Hakk'a kavuşturan her iş, isterse günah gibi görünsün senin için sevap olur. Günahların sevaba dönüşmesindeki sır budur.

Ekilen tohum zamanla sırrını gösterir. Zâhir bahçeni öyle güzelleştir ki, bâtın bahçende de sır çiçekleri açsın; gözün kulağın tecellinin gayrına kapalı olsun.

Gönül kuşlarını cezbeden ne vardır, muhabbetten başka! İnsanın sırrına erenden ne beklenir, tevazudan başka! Eğer birini affedilmeye layık buluyorsan, kendini ondan üstün görmenden ötürüdür. Şayet kendini görmeseydin, ne affeden ne de affedilen kalırdı, Hakk'ın takdirinden başka!

Bir şeyi ateşe sürmenin amacı, o şeyi kendi hakikatine kavuşturmak, onu saf kılmak içindir. Muhabbet ateşinin eritmediği hangi benlik kalmıştır ki kendini ayrı öbürünü farklı görürsün.

Fenâ vakti geldiğinde ve tecelli zâhir olduğunda ay misâli yarılır gönül. Kırık kalplerde nûrun azametinden gayrı ne kalır?

Tûr dayanabildi mi ki Hakk'ın tecellisine, izâfi benlik dayansın!
Her göz kendi gördüğüne inanır. Görüşünü Hakk'ın gayrından
kaldıran gönül tecelliye inanır.

İkilik kabrinden çıkmadan Tevhid'in mânâsı zuhur etmez.
Hiçlik vadisine inmeden ismin hakikati belirmez. Kalbin
hakikatini bilmeden, kulağın peşine takılma. Özünün
hakikatini görmeden, zannının gözlüğüyle bakma.

Şayet bilmek yetseydi, sınava ne gerek vardı! Şayet ölmek
yetseydi, dirilişe ne gerek vardı! Başlangıca dönmeyen bir
çember var mıdır? Hakk'ın muradına karşı gelecek bir er var
mıdır?

Ham meyveye tat veren kimdir? Çatlamış toprağa can veren
kimdir? İnsanın sırrı tohumunda gizli. Her tohumu insandır
diye bilme!

Riyakâr göz herkesi kendisi gibi görür. Âşık gönül her
gördüğünü Leylâ bilir.

Ceza yargıcını yaşlandıran verdiği kararlardır. Sakın adalet
dileme. Sen, sen ol mağfiret dile. Başkası için ettiğin niyaz
senin için de geçerlidir. Başkasına ettiğin beddua bil ki başa
gelecektir.

Sevgi olmasa barış olur muydu? Dost olmasa dostluk kalır
mıydı?

Nice renkli resimler göründü bu âlemde; bir nefes
muhabbetten gayrı ne kalır?

Hiçliğin Gizemi (67)

Dedim; öyle bir sır söyle ki varlık yokluğa geçsin,
zerre umman kesilsin.

Öyle bir cilve edâ eyle ki gönül güle dönüşsün,
her hâlinden razı olup huzura erişsin.

Dedi; Bahçevan değilsen gülistana bahçe ol.
Dertli değilsen âşıklara çare ol.

Her can gönlündeki mânâları dile getirir. Güle teslim bülbülün
kokusu gül bahçesinden gelir. Her beraberliğin sırrında sevgi
vardır. Her ayrılığın içinde yine aşk tohumu gizlidir.

Ruha can veren nedir, muhabbetten gayrı! Gönle aşk veren
kimdir, dildârdan gayrı!

Çamuru çömlek yapan sırrındaki cevherdir. Gönlü mübarek
kılan özündeki edeptir. Bir iş göster ki, sonu Hakk'a varmasın.
Bir aşk göster ki, amacı Hakk olmasın.

Kumsalda uçuşan kum zerreleri gibiyiz hepimiz. Nereye
savrulup konsak yine de hepimiz zerreyiz. Misâller akla hizmet
etmek içindir. Gönlünü akıl yapmış canlar Hakk'ın
hizmetindedir.

Herkesin özleminde ne var, bir nefes huzurdan gayrı. Huzurun
özünde ne var, bin nefes sükûttan gayrı. Nefsin huzursuzluğu
kimliğindedir. Gönlün huzuru hiçliğindedir. Her işin hazırlığı
önceden yapılır. Sebep ve fiiller mânânın gömleğidir.

Her son bir başlangıcın habercisidir. Yağmurun sonu kuraklığın başlangıcı, ikiliğin sonu huzurun başlangıcıdır.

Can ile cânânı ayıran nedir, vehmindeki ikilikten gayrı. Canı yarâna eriştiren nedir, Lâtif'in lütfundan gayrı.

Deme ki, yağmur ormanları neden eksilir de artmaz. Dünyanın nüfusunu neden artar da eksilmez. Nuh tufanı öncesinde de nüfus kalabalıktı. Tufandan sonra geriye ne kaldı? Her devrin kendine göre bir tufanı vardır. Her âşığın varlığı bil ki onun tufanıdır.

Her kabiliyet kendi zaafını da içerir. Her nefsin ölümü tadışı bir değildir.

Biri sana seni seviyorum diye hitap ederse bu, ben kendimi seviyorum demektir. Zirâ sevgiyi özünde bulmayan âşık olamaz. Aşkta can vermeyen nefsinden kurtulamaz. Çiçeğe bakmak zevk verir de, leşi görmek iğrenti getirir.

Mânânın görünümü büründüğü suret iledir. Her suretten görünen birdir. O hâlde O Bir'in aşkına farklılık evhamına gözlerini kapa. De ki hepsi O'ndandır. Hakk'tan gayrı yâr yoktur.

Cümle âlem peşine düşmüş
ne önünü ne sonunu bulan yok.

Her can gönlünde Seninle olmuş
ne şanını ne Zâtını gören yok.

Hiçliğin Gizemi (68)

Ey dost! Küçümsediğin her şey seni küçük düşürür.

Önemsediğin her değer değerini artırır.

Yüreğinin yağı gül yağına dönüşürse bu senin hikmetinden değil,
Hakk'ın inâyetindedir. Gönlünün yolu âşıklar yurduna erişirse bu
senin yürüyüşünden değil, Hakk'ın hidâyetindedir.

Bir gönül ki aşkın elinde can vermiştir
onu Hakk'ın nûru canlandırır.

Bir can ki yâranâ hayran kalmıştır
sırrını Hakk'ın lütfu nûrlandırır.

Cihan kaval çalanlarla dolmuş
gönül canibinden feryâd nerede,

Zümrüd-ü Anka destan olmuş
dağ deviren Ferhâd nerede,

Gecenin örtüsü gündüzü sarmış
nûr saçan mehtab nerede.

Ey dost! Yüzümü değil özümü gör.
kendini görmüş olursun

Söylemime değil eylemime bak
sırrımı görmüş olursun.

Yıldızların ışığı gecenin içinde gizli değil midir?

Gönlün nûru müminin yüzünde âşikâr değil midir?

Aşkın davetini almayan, Sevgilinin yüzünü nasıl görsün?

Özün hitabını duymayan gönül deryasına nasıl dalsın?

Ey dost! Hakk'ın kullarını horlama.

Bu âlemde herkes âlim olsaydı, bilenle bilmeyen kimliği kalır mıydı? Herkes kâmil olsaydı, noksanlığa talip bulunur muydu?

Her mümin Musâ'lığa özenir. Firavunun yerinde olmayı kim diler? Velâkin her devirde firavunlaşan yüz binlerce iddia dolanır dünya semâsında. Ve her gece nice ahlâr duyulur mânâ semâsında.

Hiç kimse gönlünü kendi gayretiyle elde etmedi. Hiç kimse aczini nasipsiz bilmedi.

Nemrud tohumludan ancak nemrudluk biter. Gülü gül yapan tohumundaki sırdır.

Herkes kendi bahçesiyle meşgul olsa, başkasının bahçesine özenmezdi. Herkes kendi özüne yönelse, âlemde kusur görmezdi. Gönül sahibi gönlünü bırakmadan muradına nail olamaz. Günah ve sevaptan arınmadan varlığından kurtulamaz. Bülbül güle kavuşsaydı hiç feryâd eder miydi? Âşık aşkından ölseydi hiç ah çeker miydi?

Ey dost! Yüzünü güneşe döndür ki gölgeyi görmeyesin.

Özünü gayrından ayır ki hâlden hâle dönmeyesin.

Yok, olanın ne yokluğu bilinir ne varlığı,

Kendini varmış gibi gösterenlere aldanma.

Şu âlemden gülerek geç, ardında iz bırakma.

Musâ gibi papuçsuz gir Tûvâ'ya,

Kendinde vücut bırakma.

Hiçliğin Gizemi (69)

Ey dost! Kokunu o sümbülden al ki Hakk'tan gayrı mânâ barındırmassın.

Gönlünü o yâra ver ki yârandan gayrı gönül bırakmassın.

Kalk ey sevgili! Aşkın şerbeti gönüllerden akar.

Hakk'ın rahmeti âşıkları ağırlar.

Zikredilen kelimenin titreşimi nasıl suda zâhir oluyor ve suyun letafetine göre mânânın ruhaniyeti belirginleşiyorsa, sudan lâtif ruhunun zikrindeki heybeti düşündün mü?

Aklın göremediğini gönül görür.

Gönlün göremediğini Hakk gösterir.

Sessizliğim gizliliğin olsun. Ne kadar gizli kalırsa zikir, o kadar aziz olur.

Ne kadar sâlih olursa muhabbet, o kadar lâtif olur.

Aşkın özelliği âşığın aşkta yenik düşmesidir. Zirâ aşkta erimeyen âşık âşık değildir. Âşığı eritmeyen sevgi aşk değildir.

Farklı şişelere konulmuş olsa da gülün kokusu birdir, koklayan bilir. Söyleyen dil birden fazla görünse de söylenen mânâ birdir, işiten bilir.

Devirler gelip geçer, mehtap yine karanlık geceleri aydınlatır. Âşıklar gelip geçer, aşk yine aynı nâmeyi hatırlatır.

Söyleyip dinleyen olmasaydı, mânâ nasıl söze, sese dönüşürdü? Seven sevilen olmasaydı, aşk nasıl cilvesini dile getirirdi?

Yaşama renk veren cilvedeki ahenktir. Cilvenin hikmeti cilve sahibinin bilinip tanınması içindir. Cilve gizli olduğu takdirde sihirli olur. Âşikâr olduğu an halkın dilinde olur.

Ey dost! Herkes seni çirkin görse de sen herkesi güzel gör. Çirkinliği gösteren çok olur. Güzelliği herkes kendine saklar. Çirkin söz sahibini zehirler. Zehirin şifa olduğu nice dertler de vardır. Batı tıbbı sırrı bilmez velâkin amazondaki Hakk'ın kulu bilir. Zirâ halkın bilgisi zihinde, Hakk'ın hikmeti gönüldedir. Vicdanî değerlerin gönüllerde değil sözde hüküm sürdüğü beldede cezalar ne kadar yüklüyse o belde sakinleri o kadar zalim olur. Zirâ onların vicdanı zulmün şiddetinden anlar.

Zoraki edep edepsizye yakışmaz. Yüzdeki makyaj gönlü güzelleştirmez. Suretin güzelliği geçici, gönlün güzelliği kalıcıdır.

Herkesin kavgası kendisiyledir. Huzuru bulan kimseyle çekişmez çünkü karşısında hasım bulmaz.

Her makamın kendine has edebi vardır. Hiçliğin edebi edeplilikten de arınmaktır. Sizi rahatsız eden her şey sizde mevcut olan şeydir. Sizi memnun eden her mânâ da sizdeki hayalin görünümüdür.

Ceylan ne kadar güzel olursa avcısı o kadar çok olur. Nice gönüller mârifet ağıyla avlanır. Her yiğit kendi sınavını kendi ağıyla hazırlar. Kulluk sınavı sınavların en ağıridir.

Hiçliğin Gizemi (70)

İnsandaki sırrı duyup bilmeyen cahil kalmadı. Sen o sırla ne iş tutarsın onu söyle! Hak Teâlâ kullarını kendi güzelliğiyle bezedi. Onun için sende onları O'nun güzellikleriyle gör ve tanı.

Noksan olan kâmilin hâlini bilmez. Kâmil olan noksanın hâline bakmaz.

Herkes kendi zannını sırtında taşır. Taşdığıının nadir olduğuna inanır. Heybe sahibine “gel heybemizi temizleyelim” denilince, “benim gönlümü çirkin mi buluyorsun” diye isyan eder. Oysa arınmaktan kastedilen mânâ her gönlü güzel görmektir. Heybedeki kusuru gözden örtmektir. Ârif olan bilir ki, gönül zaten güzel yaratılmıştır, kişinin kendi heybesi arındı mı âlemde çirkinlik kalmaz. Güzelliğin, çirkinliğin taşıyıcısı aranmaz.

Hakk'ın rahmet bulutlarından bir damla hikmet gönle düşse kendimizi aşmış görüp, nûr damlasının içindeki muhtaçlığımızı ve hiçliğimizi göremeyiz. Ne kadar gafiliz ki dostlarımızı düşman bilip can düşmanımıza kucak açarız. Kendimizi edîp zannedip Hakk adına Hakk'ın kullarının kalbini kırarız. Bilmez miyiz ki kırılan bütün kalpler Hakk'ın kıymetlisidir. Bütün edîp sözler kendi heybemizin yüküdür.

Kendi âlemimizdeki olayların yorumu içinde kaybolmuşuz. Kümestekiler gibi görüşümüzü düşüncelerimizin çiftleriyle çevrelemiştir. Yaşadığımız sandığımız rüyalardan bir an için uyandırılırsak, kümesin kapısının açıldığını görünce uçmasak da kendimizi uçar biliriz. Ciğerciden ciğer çalan kediden farkımız ne? Kapıp kaçtığımız kul haklarını nasıl ödeyeceğiz.

Bilmez miyiz ki boyacıya renk sorulmaz. Renksizliktir bizim boyamız. Ölüye toprak sorulmaz. Sessizliktir bizim sözümüz.

Kimin namazının eğri kiminkinin doğru olduğuna bakan kendi namazının faziletinden mahrum kalır. Sakal bırakmakla haccın faziletine ermiş olmak bir nişan olsaydı her sakallının Aziz Allah'ın yüce ahlâkıyla ahlâklanmış olması gerekirdi. Şekli ve sureti takip edenler maddeden öteyi göremeyenlerdir. Mânânın zevkine erdiğini zannedenler lezzeti terk etmeyenlerdir. Onlar ki, her âlemden vazgeçmişlerdir, âlemlerin sahibiyeleridir. Kimin eğri kimin doğru olduğuna bakmazlar. Zirâ Hakk'da fâni kulun bakışı Hakk'ın bakışında yok olmuştur.

Kişi ne kadar aydın olursa olsun ancak kendi aydınlığı kadar görür. Hakk göstermedikten sonra peygamberlerin dahi melekleri görüp tanıyamadıkları Hakk'ın kitabında yazılıdır. Hz. İbrahim'e gelen melekleri düşün. Ulu peygamber onları Hakk misafiri olarak görüp, en değerli yemeklerle ağırladı. Yemeğe el sürmediklerini görünce gönlüne korku düştü. Keza Hz. Lût onları insan sanıp kavminin onları kirletmesinden çekindi.

Abdülkadir Geylanî Hz.leri çölde şeytanı Hakk'ın inayetiyle tanıdı. Defettiği mânâ aslında nefsindeki şeytaniyetti. Sakın bu sözü yanlış anlama. Her Hakk yolcusu kendindeki şeytaniyeti ve Hakk adına kullarına önderlik iddiasını defedemez. Çoğumuz nefsimizin ateşini Hakk'ın nûru sanırız. Hakk'ın rahmeti yardımına koşarak ona göstermeseydi Hz. Yusuf Züleyha'nın yani nefsinin ateşine tutulmuştu.

En ağır yükler Hakk'a talip olanların yükleridir. O yüklerin altında ezilmek seçkinler için bile işten değildir. Başarı ancak Allah'tandır ve Allah'ındır.

Hiçliğin Gizemi (71)

Kokusunu aşktan almasa sümbül, ahû gibi gülendam açabilir miydi? Hâluk gibi olmasa gül, huysuz dikenle bir olabilir miydi? Canlar canı Mevlâ'nın cemâlini görmek istersen şu katmerli petunyaların bahardaki şen edâsına bak. Yusuf önünde hepsi sanki birer Züleyha.

Güz vakti geldiğinde o ölümsüz cemâlin huzurunda nasıl da vücudlarından fâni olup tohumlarını toprağa saçıyorlar. Tohumdan maksat çiçekse; çiçekten maksat da cemâlin vechidir.

Ya sen ey Aziz! Söz vermişsin ezelde... Sevgilinin meclisinde... Cemâlin cemâline geri döneceğine...

Muhabbetin ağır basarsa hayvanatı önünde sevişir bulursun. Hayvanatın ağır basarsa muhabbetin boynunu bükük bulursun.

Küskünlük benlikten ileri gelir. Benliğinden kurtulana iğneli söz aşkın cilvesi gibi gelir.

Kendini zalim düşüncelerden ne kadar arındırırsan karşında göreceğin suretler de o kadar narin olur. Ne var ki o narin endamlılara aldanma zirâ suretler vefasız olur. Suretin işi bu dünyayla benliği kandırmaktır. Mânâyâ yönelirsen bil ki tuzağın daha da bol olur.

Gönlünü yücelere, yüzünü toprağa çevirirken her nûranî parıltıya aldanma.

Leylâ'nın yolunu Leylâ'ya sor, her yol gösterene kanma.
Pamuk Prenses misâli mânâ cadılarından zehirli elma alma.
Seni gaflet uykusundan uyandıracak gönlü muhabbet dolu bir
can bulamazsan ölülerden farkın kalmaz.

Yedi cüce gibi mütevazı ol. Hayal aynasında endamına hayran
olanlardan olma. Hakk'ın cemâlne ayna ol; nefsine endam
arama. Şu âlemde vaaz veren çok, susan yok. Sakın buğulu
aynalara sır olma.

Gönlün kilidi açılınca kalem yazmadan duramaz. Hakk'ın
şerbetini âşıklardan sakınma.

Suretlerin itişip kakıştığı âlemde sıkışıp kalmak istemiyorsan
hiçliğe gel. Hiçliğin ferahlığı hiçbir âlemde bulunmaz.

Canlar canı çağırırsa varlık nûruna, muhabbet oltasına kamış
ol, yeter ki rahmet deryasından nasibin olsun.

Hakir nefsinden gayrı sunacak bir şeyin olmasa da ver onu,
yeter ki satın alan Rahman olsun.

Belânın içindeki hikmeti görene belâ nimet olur. Yokluğun
içindeki nûru görene, yokluk varlık olur. Her işin sırrı ortaya
konulduğunda kimileri çok şaşırıp çok utanır.

Herkesin utancını sen heybende topla, kimseler sıkılıp
utanmasın. Herkesin günahını sen kendinde topla, kimseler
cehennemde kalmasın.

Hiçliğin Gizemi (72)

Bir gönülden diğer gönle aktarılan mânâ iksiri aynı zevki verir zirâ çeşme aynı çeşmedir.

Sâkî bir olunca ne kadehin ne suretin farklılığı kalır. Sevgili'nin yüzü belirince âlemlerdeki bütün yüzler silinir. Sevgili'nin varlık hazinelerinin yansımaları kendi güzel isim ve sıfatlarında belirir. İsim ve sıfat tecellisidir ki halkı alınından çekip götürür. Kimine umut ile kimine korku ile kimine cemâl ile kimine celâl ile yolculuk ettirir.

Herkesin seçtiği kendi rehberidir. Yolculuğun sonu yoktur meğerki han sahibi yolcuyu zâtına hizmet için mahremine kabul etmiş olsun.

Tefrik âlemlerindeki kişiler kendileriyle uyumlu olanı seçerler. Tevhid âleminde ise uyumlu-uyumsuz ayrımı yoktur. Cemâlle celâl birdir. Tefrik âlemleri bilindiği üzere his ve zan, lezzet ve nefretin sergilendiği zıtlık âlemleridir. Halkın çoğunluğu tefrikin ayrıntılarında kaybolmuştur. Hakk'ın lütfuyla hakikati görenler ise hem tevhidi hem de tefriki kendilerinde toplamış ferdlerdir.

Kişinin uygulamadığı ilim seyredilen bir resimden ibaret kalır. Resmi seyredenle onu renklendiren bir değildir. Tefriki sabit kılmak için Âdem misâli herkesin kendine has bir memnû ağacı vardır. Kişinin zaafı kendi iddiasıdır.

Kimileri olamadığı için, kimileri de olduğu için sınanır. Nefsinde zerre kadar varlık bulunanın sınavı ağırdır. Beşeriyet çarmihında izâfi benliğinden ölen yolcu, İsâ gibi ruhu ile yol alır.

Fenânın sırrına erenlerin iseviyetten nasibi vardır. Beşeriyet çarmıhı kişinin tefrik heybesinde taşıdığı her şeydir.

Mecnun'a sormuşlar "ne hâldesin" diye. "bilmem demiş, Leylâ'ya kavuşalı hâlimi unuttum. "Kim olduğunu hatırlıyor musun" diye sormuşlar. "Leylâ'dan başka kimseyi hatırlamıyorum" demiş.

Âşğın gözleri sevgiliden gayrını görmez.

Ârifin gönlü gördüğünü ifşa etmez.

Herkes inançlarına uygun yaşasaydı huzursuz kimse kalmazdı. Kendi vicdanından daha hassas bir terazi var mıdır? Zirâ o Hakk'ın ellerindedir.

Kendi gönlünden daha duyarlı bir kulak var mıdır? Zirâ o Hakk'tan duymak üzere icat edilmiştir.

İnsanların tabiat içinde huzur bulmalarının nedeni onun bize sessizliği sunmasıdır. Sessizliğin ahengi içinde dünyevî düşünce ve hayallerimizden uzaklaşırız.

Bir şeyler söylemeye değil, dinlemeye hazır olduğumuz zaman yaşamın sunduğu güzellikleri kendimizde bulup, duyarız. Çünkü hepimiz Hakk'ın sevgilileriyiz. Teheccede kalkan gönül gaflet uykusundan uyanır. Her gönül kendi rızıkında bulduğuyla hakikate erer. Bu lâtif rızık mağfiret deryasının sırrıdır.

Güneşin yüzünü görüp de açmayan çiçek var mıdır? Muhabbetullah çeşmesinden içip de kendinden geçmeyen gönül var mıdır?

Hepimiz şu ten-beden ilişkisinde hem cenneti hem cehennemi hem de dünyayı birlikte yaşayıp tadarız. Hepimiz Hakk'ın hizmetkârıyız. Halkın Hakk'a hizmeti O'nun kudretine misâl olmasıdır.

Hiçliğin Gizemi (73)

Gülistana fidan olmuş, dikenine bakılır mı hû!

Gül yüzünü gören olmuş, gayrına bakılır mı hû!

Aşkından ölen olmuş, ardına bakılır mı hû!

Gözün nûru Sevgili'nin cemâlidir. O nûr ki sâfi güzelliğin cevheridir, her güzelin cemâlden nasibi vardır.

Gölge hiçliğini bileli, tecelli önünde sükûttur edebi;

Sevgiliyi özünde görelî, görmez oldu gönül âlemleri.

Gönülden gönüle fark var. Çamurla sıvanan çanak var. Karışık suyla dolu bardak var.

Bir gönül ki affedici değildir o, kendi öfkesinin esiridir. Bir gönül ki kör değildir o, tecellinin şahididir.

Kim özünü mânâ güneşine çevirirse gönül gözünün bundan nasibi vardır. Hakikat güneşinin gecesi gündüzü yoktur, o hiç batmayan nûrun aydınlığıdır. Her kim içinde bulunduğu mânânın gelip gittiğine şahid oluyorsa, mânânın kendisi için sabit olmadığına işaret eder. Hakikat ise değişken değildir. Hâllerin değişkenliğini tadanın edâ etmesi uygun edep, Rabbine sıdk içinde tutunmasıdır ki, şüphe med-ceziri kalmasın. Değişkenlik yakîn nûruyla sabitlensin. Kulu hâlden hâle döndüren ve hâlini muhkem kılan Rabbidir. O hâlde, kimin ahlâk sahibi, kimin ahlâksız olduğuna hüküm vermek kula düşmez.

Hakk dilediğini dilediği boyayla boyar. Her kuşun kendine has bir titreşimi vardır. Bülbülün zikri gülün hikmetindedir.

Mecnun'a sormuşlar "ne iş çeviriyorsun" diye. "Leylâ'm nereye çekerse oraya çevriliyorum" demiş.

Kişinin inancının sağlamliğı inançsız olanları da inançlı yapar. Kalpleri duyarsız kılıp kaplayan karanlık olumsuz düşünceler ve şekilde kalan amellerdir. Karanlık kişinin kendi gözündedir. Taklit ettiği itibari değerlerdir ki onu kendi zanlarının ötesine, suretten mânâya, şüpheden yakîn'e taşımasına engeldir.

Bir gün Mecnun'u uzay mekiğine bindirip âbidlerle birlikte fezâya göndermişler. Uzay mekiği dünyanın yörüngesinde hızlı döndüğünden kible tayini yapılamıyormuş. Namazı edâ vakti geldiğinde âbidler telaşla Mecnun'a koşup sormuşlar "kıbleni nasıl tayin edeceksin ey Mecnun?" "Leylâ'mın yüzü neredeyse kıblem de orasıdır" diye cevap vermiş. "Leylâ'nın yüzü nerededir ya Mecnun?" demişler. "Gönlümde, gönlümün görebildiği ve göremediği her yerde" demiş.

Ölü candan bir seda gelir, diriliş ne zaman, diye. Lisani mezardan bir cevap gelir, zaman ve mekândan vazgeçince. Kimi ölmeyi bekler, kimi dirilmeyi. Dünya ile âhiret iç içedir. Kimi candır kimi cânân. De ki hepsi tek bir ruhtan.

En ağır çevre kirliliği gönlün kirliliğidir. Zirâ çevremizdekiler gönlümüzün bir göstergesidir. Gönlün hikâyesi hiç bitmez. Denilir ki gönlü dar olanın ufku da dar olur. Gönlün genişliği ise onu heybenin yükünden kurtarıp ferahlığa eriştirenin hikmetindedir.

Gönül muammasını çözemeyip çaresiz kalanlar Mecnun'a gidip sormuşlar; "gönlün geniş mi, dar mı?" Mecnun cevap vermiş; "gönlümü Leylâ'ma verdim vereli bende gönül kalmadı."

Hiçliğin Gizemi (74)

Her kavmin bir meşrebi var

Hâl ehlinin meşrebi aşktır,

Her hâlin bir sahibi var

Aşk ehlinin sahibi Hakk'tır.

Kişinin kendi önemsizliğini benimsemesi nefsinin ölümüne bir adımdır. Kendini önemsemesi cehenneme koşar adımdır. Tecellide noksanlık yoktur. Noksanlık onu algılayandadır. Kavalı neresinden tutarsan öyle tut, üflendi mi sesi kaval sesidir. Gönlü nasıl istersen öyle dinle, sözü aşkın özü Hakk'ın sesidir.

Her mânânın bir sureti vardır. Aşkı ilâhının sureti gönlü insandır.

Bütün âşıkların ruhaniyeti Mecnun'da toplanmıştır. Günlerden bir gün Mecnun'u çarşı pazarda görenler çok şaşırılmışlar. "Hayırlar ola Mecnun, burada ne arıyorsun?" diye sormuşlar. Mecnun, "ben aradığımı buldum, bulamayanları arıyorum" demiş. "Kimdir onlar ey Mecnun?" demişler. "Dünya panayırının alaca karanlığında kendi takvalarına hayran kalıp, eve dönüş yolunu bulamayanlar" diye cevaplamış.

Kimileri Hakk'a teslim olduğunu zanneder ancak Hakk'ın kendilerine teslim olmasını beklerler. Hakk'ın tekliğine şehadet ederler ancak her şeyi Hakk'la paylaşmayı dilerler.

Kendi icad ettikleri ilmi din ilan ederler. Dinin gönülde tecelli olduğunu bilmezler.

Ey dost! Ben nefsimi levm ediyorum, kimseleri değil. Kendimden kendime nâz ediyorum, âşıklara değil. Yüzündeki boyayla değil sinendeki nûrla tanınırsın, sureti aşkla değil ilâhi aşkla alınırsın.

Her zorluğun kolaylığı Sevgili'nin dîdarındadır. Dîdarının görünmediği bir an var mıdır! Mevlâ'nın dîdarını görmeyen gönül karanlıktadır. An'ın içindeki aşktan hem ziyandadır. İsim ile sıfat zâhirde aynı saftadır. Cümle âlem her an niyâzdadır. Can ile cânân surette gayrı görünse de, seven ile sevilen zâtında bir candadır.

Yaptığın her tevhid seni senden alır, ettiğin her tefrik seni sana iade eder. Her mânânın bir talibi var. Suizan sahibini yaralar. Hüsnüzan Hakk'a rehber olur.

Âşığa can değil cânân lazım

Ârife ad değil zât lazım

Söyle cancağızım. Deryada eriyen zerreye ne lazım!

Kimi hangi adla çağırırsan o adla görünür. Güzeli çirkini aşkla kucaklayan zâtı irfan görünür. Kimi hangi sıfatla çağırırsan o sıfatla görünür. Her sıfatın mahzarı zât zâtı insan görünür.

Hiçliğin Gizemi (75)

Herkes seçtiğiyle beraberdir. Hangi mânâ ile beraber olursa olsun, hangi sıfatı kendine layık bulursa bulsun, yeter ki seçiminin farkında olsun. Zirâ kişinin seçtiği kendi sıratı müstakîmdir.

Nefsin titreşimi onun mânâ vücudundaki zenginliğinin delilidir. Gönüldeki mânâlar hem kendi yüzünde hem de âleme baktığında zuhura gelen suretlerde kendini gösterir. Titreşimlerinde hırçınlığın ağır bastığı nefis, karşısında hırçın kişilikleri bulur. Huzuru özümseyen huzura yönelenlerle beraber olur. İyiler iyilerle, kötüler kötülerle beraberdir hikmetinin anlamı bir yönüyle budur.

Her gönül mânâ bahçesinde gezinmez. Gül bahçesinden eksik olmayan âşık bülbüldür. Akbabaların gözü leşden gayrını görmez. Gözler nasibinde olanı görür. Âhir gözünün gördüğü evveldeki hükümdür. Zâhirin işlediği fiil hâlindeki hükümdür. Suret gözü şekilden gayrını görmez. Kalp gözü mânâdan gayrına bakmaz. O bunu yaptı, ben bunu; o bunu söyledi ben bunu tahtirevanından inmeyen nefisler kendindeki cevheri göremezler. Ne var ki zıtlıklar tahtirevanındaki oyun oynanmasa âlemlerde renk ve çeşni kalmaz.

Çakılsız dere var mıdır? Varsa bile çok nadirdir. Her bir duygu ve hayalin görünümüne büründüğü yap-boz âlemlerindeyiz. Bazı mânâlardaki şehadet genel ve müşterek, bazı mânâlar ise kişinin yönelişine göre özel.

Duygu ve tepkiler sandığından saçılan hayaller kişinin vehmindeki mânânın ifade ettiği görünüme bürünüp zuhura geliyor.

Zan âleminin cin ve perileri hayvani-insani, zulmani-nûrani suretlerde belirmeye hazır. Duyguları deneyimlemek isteyen izâfi benlik, odaklandığı her titreşimin mânâ ve suretini kendinde ve karşısında buluyor. Bu âlemde kimi hayvan var doğurduğunu yiyor, kimi insan var yavrusu için kendisini yiyor. Sen insansan hayvan da insaniyetten nasibini alıyor. Gönül temiz kılan arı su onun, Hakk'ın gayrından arınmasıdır. Gönül abdestli olmadıktan sonra suretin abdesti şekilde kalır. Hakk'ın nûruna kavuşulan hanenin temizliği onun sessiz amelinden belli olur. Şahidi ise Hakk'ın gayrı değildir.

Feryad eden gönül henüz kendinden geçmemiştir zirâ ölü nefis sessizdir. Kazdığın yeri derin kazmışsın ancak o çukurun içinde kendin kaldıktan sonra ne fayda! Ölüden kimseye bir yarar yoktur. Asıl olan o kuyudan su bulup çıkarmak ve onu Hakk için dağıtıp, yararlı olmaktır. Çünkü nefsinden ölen ruhunda diridir.

Rahmet yağmurları yağınca gönül dereleri hikmetle dolup taşar. Musluklardan su kesilirse çaresiz suların gelmesi beklenir. Her uyarıyı Hakk'tan duy ancak kimseyi uyarmayı kendine vazife edinme. Kendi çeşmenin musluğuna dikkat et yeter. Gerisi Hakk'ın işidir, O'nun hiçbir işte ortağı yoktur.

Hakk herkese güzel bir ses ihsân etmiyor. Suretinin güzelliği tavus kuşunun sesini güzelleştirmiyor. Güzel ses odur ki onu dinleyen gönlün hâli hoş olsun, Hakk'ın cemâlini kendinde bulsun.

Hiçliğin Gizemi (76)

Dünya nasıl içten içe yanıyorsa mecnun gönül de öyledir. Hatta hakiki yangın gönüldedir. Dünyanın özündeki yangın gönlün şulesinden bir kıvılcımdır. Gönül bir kez muhabbetullah nûruyla tutuştu mu için için yanıp sahibini kor eder. O korun sıcaklığı aşka hazır gönülleri tutuşturur.

Gönül sevince sevmez oldu aşkından gayrını

Göz görünce görmez oldu Zât'ından gayrını

Kul kaybolunca bilmez oldu Rabbinden gayrını.

Dünya dostluğu ile gönül dostluğu bir değildir. Nefsin dünyaya zaafı, gönlün ruha özlemi vardır. Aşk galebe çalınca nefis mat olur, gönül şahına kavuşur. Nefis ile ruh evlendi mi tevhidin hakikati yaşanılır. Nefis sen-ben davası içinde olduğu müddetçe ruhtan uzaklaşır.

Ruh Rabbinin emri üzerinedir. O emir ki onun isminin sırrıdır, nefis o mânânın hilkatı ile teçhiz edilmiş kabiliyet ve cevherin kendisidir. Kabiliyetin aslıyla olan münasebetindeki zıtlık onu uyumsuz ve huzursuz kılar. Huzursuzluk özünün hakikatiyle uyumsuzluktur. İhtilafın aradan kalkması için nefsin fâni, ruhun Rabbin emri üzerine bâki olması gerekir.

Nefis ölü, ruh diri olunca ikilik ortadan kalkmış olur. Nefsi kendinden vazgeçirecek tılsım ise muhabbettir. O aşk ki nefsi ruha âşık eder, âşık maşûkunu, can cânânını bulmuş olur.

Hayatın her anında her iş ve oluşta, her duyuş ve görüşte gönlün Hakk'la beraberliğinin anlamını dünya dostları anlayamaz.

Böylesine bir ilişki hatta onlara gına getirir, kaldıramazlar. Gönül dostlarının ise gayrına tahammülü yoktur. Dostun cilvesini görmemek, O'nun isim ve sıfatlarındaki mânâları müşahede etmemek cansız bir cesedin başında nöbet tutmak gibidir.

Mecnun'a sormuşlar; "Leylâ'ya bu âlemde mi, öbür âlemde mi kavuşulur?" "Leylâ'yı gören için bu âlem öbür âlem yoktur. Yalnızca Leylâ vardır" demiş.

Gönül dostları gönlün kendilerine ait olmadığını bilirler zirâ dostların dostluğu ezelde takdir edilmiştir. Âlemler takdiratın zâhir olduğu boyutlardır.

İster dünya olsun ister ukbâ, yazılmış olan belirir. Hiç kimse hangi kapının açıldığından, hangisinin kapatıldığından emin olamaz. Asıl olan Hakk kapsından ayrılmamak ve kendinde hiçbir mânâyâ layık olduğu ya da olmadığı zannına mahâl verecek vücut bırakmamaktır. Yanmış küllerin Ganj'a savrulmasındaki maksat budur. Öldükten sonra beden küllerini değil, ölmeden evvel ölerək nefsin küllerini deryaya salmak o mânânın sırrıdır.

Mecnun'a sormuşlar; "şu âlemden göçmeden evvel son sözün var mıdır?" "Evet" demiş; "her kimden incinmişsem onu Leylâ'mın lâtifesi bileyim. Her kimi incitmişsem onun gönlünü öpeyim."

Hiçliğin Gizemi (77)

En büyük âşık Leylâ'dır zirâ o, kendi güzelliğine âşıktır. Ezeldeki aşkı nedeniyle O âşıkları sever, onlarda O'nu. Mecnun'a sormuşlar "Leylâ'nın suretinin güzelliği miydi seni kendinden geçiren?" "Vuslatına duyduğum muhabbetti" demiş. Bir hâli hakikatiyle kendinde bulmak, o hâlin gereğini yerine getirmektir ki, hâl sahibinin yaşamı hâlin kendisi olsun.

Bazen kalbe öyle bir mânâ iner ki o mânânın ağırlığı altında kalp kaybolur. Aranılsa bulunamaz. Lâtif mânâ kalbin yerini almıştır. Letafetinin titreşimi bütün varlığı sarar ve hayatın anlamı o an için o mânâ olur.

Her ışığın aydınlığı, mevcudiyetindeki kabiliyete göredir. Ay ile güneş bir araya getirildiğinde gecenin yüzünü aydınlatan ay gündüzün nûrunda yok olur.

Herkes kendi gönlünde yaşadığının şahididir. Şahidin gözleri cümle mevcudattır, hem cemâl hem de celâlin nazarıyla. Hem isim hem de sıfatlarıyla. Kemâlâtın gözleri ise insan-ı kâmindir. Cümle gözlerdeki göz nûru olması hasebiyle. Dünyadan gözlerini ayıramayanlar gözleri açık giderler. Dünya hayalinden kurtulan gönül, sırrın handanına kavuşur. Kendi cömertliğindeki tecelli Yusuf gibi güzelliğin asumanındadır. Bahtiyar odur ki gönlün öpücüğünde ab-ı hayatı bulur. Akrabalığın hakikatinde, kendinden kendine daha da yakın mânânın hakikatiyle bir olur.

Kimi suret vardır endamına aldanan onu insan sanır. Kimi mânâ vardır şiddetine aldanan onu hicran sanır. Tecelli semâsında her gönül bir Yusuf değildir. Âşıkların gönlü gurur ve kibre kapalıdır. Maşûkhanenin özelliği her mânâ ve sureti kendinde barındırmasıdır.

Mecnun'u çeşme başında su dağıtırken görenler her çanak uzatana su vermesine hayret etmişler. Kimileri "suyun sâkiliğine soyunmak ona mı kalmış" demiş. Kimileri "Hakk ondan razı olsun" diye dua etmiş. Kimi "haramilere ve günahkârlara su verme" diye nasihat etmiş. Kimi "bedavadan su dağıtılır mı" diye tenbih etmiş. Kimileri "bu su kime yetecek" diye isyan etmiş. Kimi de "hayatta su dağıtmaktan daha önemli işler de vardır, git de kendi karnını doyur" demiş. Kimi suyun tatlılığını damağında bulmuş. Kimi suyun acılığını kursağında bulmuş. Mecnun'u her söz önünde sükût eder bulunca; "bu ne iştir ey Mecnun?" demişler. Mecnun, "Hepsi de söylediğinde ve hissettiğinde doğrudur. Her bir yaşanılan mânânın hikmeti bu çeşmenin suyundandır" demiş.

Ey dost! Eleştirdiğin her mânânın sende de mevcut olduğunu günü gelir bir bir gösterirler. En güzel edep sükûttur. Ahadî bilen dilinin tutulması edeptendir. Zan sahipleri kendi ön yargılarına uygun sözleri karşısındakinden duyduklarında, "ben zaten biliyordum" derler. Aynada zanlarının kendilerine gösterildiğini bilmezler.

Hiçliğin Gizemi (78)

Tekâmül ruhanidir. Her birimin kendi bünyesinde gelişip olgunlaşır. Nasıl ki meyva kendi dalında olgunlaşıp tatlanır, dalından koparıldığında ham kalır; yaradılışının sırrına ermeyen insanın da olgunluğu yarım kalır. Bu takdirde meyvadan umulan maksat hâsıl olmaz; sureti insan insan-ı kâmile yabancı kalır.

Mecnun'a sormuşlar, “aşığın günahı nedir?” “Leylâ'nın suretine kanmaktır. O'nun isim ve sıfatlarında fâniye varlık aramaktır” demiş. “O günahı arınmanın yolu nicedir?” “Bahr-ı Zât'a dalmaktır. Varlığın küllerini o deryaya salmaktır.”

Her gönlün bir sureti leylâsı vardır. “Ben kulumun zannındayım” bu mânânın izahıdır.

Ezelde mânâ âleminin zevkine erip mâsivaya inmek istemeyen gönülleri dünyada tutabilmek için onu Leylâ'nın suretine âşık ederler. Muhabbeti, sureti aşkıta yaşayan gönül aslına rücû etmek isteyince de hem dünyayı hem de mânâyı talep etmekten arınması gerekir. Hiçliğin sırrına ermesi için yakınlığın uzaklığında uzaklığın yakınlığında pişirilirler.

Sakın ola, “ben zaten yanmışım” deme. Yanmadığını ilk yangında tadarsın. Kendi noksanından gayrına bakma, aczini görüp şaşarsın.

Beşeri ilişkilerde duygusallık hâkimdir. Hislerin egemen olduğu benlik ne kadar bilgili olursa olsun dünya ve ukbâya gözlerini kapamadan ruhun safiyetine uzak kalır.

Ölmeden önce dünyaya göz kapamak ise herkesin nasibi değildir. Zirâ kendi gayretine ve ibadetine bağlı değildir. Hiç olmazsa gözler açık bulunduğunda yalnızca gözlemci kalınabilse ve duygulara ve tepkilere yenik düşülme, bu da çok değerli bir nimettir. Çünkü gönül gözü her canda Hakk'ın fiilini görür değildir.

Her şeyin cevabını arayan bulduğu cevapla nefsinin kandırır. Ne sual ne de cevap aramayan varlık ve yokluktan arınmıştır. O ki hem dünya hem de âhiretin cezbelerinden korunmuştur, her iş ve oluşta, her ad ve sıfatta Hakk'ın gayrını bulmamıştır.

İnsana emanet edilen nimet kudsi bir nefestir. O nefes ancak Hakk'ın lütfuyla diridir. O nefes ne doğudan, ne batıdan, ne dilden, ne gönülden, ne geçmiş, ne gelecek kaydına girmeyen anın letafetini zâtında toplayan muhabbeti sâfiyenin misâli olabilir.

Mecnun'a sormuşlar; “âşıklar neden hüznülüdür?” “Muhabbetteki haşyetten”, demiş. Yine sormuşlar “âşıkların gözleri neden ıslık ıslıktır?” “Nûru muhabbetten” demiş.

Gönlün nûru yüze vurmamışsa suretteki güzellik mânâdaki hicranın saklanması sebebi olabilir. Aşk mecazide suretin güzelliğini temaşa eden kendi güzelliğinin şahidi olabilir.

Hakikati duyduğunda mahmurlaşan gözler gövdesine hasret kuruyan bir dal gibidir.

Bahr-ı aşkın terennümü tevhid ağacının gölgesinde kaybolan bir tohum misâli hiçliğin toprağına karışmak olabilir.

Hiçliğin Gizemi (79)

Kimileri halkta kaybolur, kimileri Hakk'da. Kişinin niyeti onun yoldaşdır. Neye niyet etmişse ona rehberlik eder. Hakk'ın gayrına niyet etmeyen, niyetinin hakikatini özünde bulur. Şah damarından daha da yakın olanı başka nerede arayalım?

Noksan sıfatları tanımayan insan kâmil sayılmaz. Sahifeler tamam olmadan varlık kitabı, kitab-ı ekreme ayna olamaz.

Doğruluğun eşiği eğriliktir. Hatadan dönmenin fazileti hatayı işleyen kişiye bağışlanan bir nimettir. Zirâ o hatadır ki sahibine kılavuzluk eder noksanlığın mânâsını gösterir. Eğrilik doğruluğa nasihat olur. Her kim bu mânâyı doğru anlarsa, hata işleyeni ayıplamaz. Yermek ya da övmek, hakikatin tek bir yönünü görmek demektir. Hakikat ise görenin kabiliyetiyle sınırlı değildir, velâkin gördüğünün gayrı da değildir.

İnsan ki gördüğüyle âriftir. Ârifin nazarı bil ki kimindir? Beraberliğin anlamı karşılıklı olarak kusurları gözleyip göstermek değil, belki kusurdan doğan fazileti aramaktır.

Mecnun'a sormuşlar; "kusurlu fiili nasıl tanırırsın?" "Leylâ'nın her işi sır doludur. Gülün endamında kusur mu aranılır! Kusur varsa onu gören gözdedir. Sevgili'nin yüzünü gülün dikeninde de gördüğün an kusur diye bir şeyin mevcut olmadığını anlarsın." Yine sormuşlar; "kusur görmekten nasıl kurtulunur?"

“Kusur arayan varlıktan erimekle” demiş. “Varlıktan erimek nasıl olur?” “Kendindeki Leylâ’yı bulup, kendinden kaybolmakla. Kendinden kaybolan için ne arayan kalır, ne bulan. Kendi Zât’ıyla Hakk kalır.”

Deryanın köpüğüne takılıp neden köpürüyor diye köpüğe bakılır mı?

Herkes tepki ve davranışlarıyla nasıl bir örtüye büründüğünü gösterir. Örtünmek inat için değil inanç içindir. İncanın örtüsü ise güzel ahlâktır. Nefsin örtüsü ki hâlindeki sıfatlardır, şekilde kalan suretin örtünmesinin hiçbir değeri yoktur. Bunun kavgasını verenlerin takva örtüsünden nasibi yoktur. Dava ehli örtünmenin mânâsını tulûata döndürür. Mânâ ehlinin sükûtu örtünmenin özüdür.

Cahil cehlîni sergiler. Ârifin sergileyeceği varlığı yoktur. Gönül hanesi oyunla, oyuncularla doluyken sahibinin haneye teşrifi nasıl talep edilebilir?

Yaşanılan yeri güzelleştirmek Hakk’ın cemâlini görmeye niyet etmektir. Gönül ki ölümsüz dirinin bahçesidir, güzel ahlâk o bahçenin sümbülle gülüdür. İnkârcının hâli zerrenin umman içindeki miyopluğu gibidir. Taklitçinin hâli, ne olur ne olmaz kabilindedir. Âşıkların hâli, aşkı kendilerine tercih ettiklerinin delilidir. Bu âleme gelmekteki maksat sevenin sevdiğini bulmasıdır.

Mahbubuna muhabbeti nedeniyle âlemler boşuna mı yaratılmıştır? Astronotun hayali, dünya semâsındaki Ay’a erişmektir. Âşıkların gönlü mânâ semâsındaki mehtaba ermiştir.

Hiçliğin Gizemi (80)

Bir satırın içinde mânâlar var, gönülden gelince

Bir noktanın içinde dünyalar var, kalem değince

Bir gönlün içinde deryalar var, cânâna erince

Gönlünde bulduğu azığı dağıtmayan o nimetin zekâtını vermiş sayılmaz. Aşkın zekâtı ise aşığın kendisini vermesidir. Ârifler bilir ki aşığın vücudu Hakk'a perdedir. O vücut kalkarsa perde kaybolur. Vücuttan kastedilen mânâ kişinin arzu ve istekleri, beklenti dolu zan ve hayalleridir; kendisine hizmet eden bedeni değildir. Beden nasıl olsa bir gün toprağa dönüşecektir, asıl olan nefsin yokluğa dönüşüdür ki varlığın cemâli görünsün. Yokluğun yokluğunda yokluğun işini Varlık hâlletsin. 'Attığın zaman sen atmadın' sırrı yüzünü gösterebilir.

Bir can ki canında cânânı bulur, cümle âlemden fâni olur. Çöle su götürsen çöl yeşerir. Mühürlü kalplere ne söyleyen boş gelir. Yaşanmayan hâl bilmeyene masal gibidir.

Gönlün mührü, 'ben bilirim' zannıdır. Âdem'in zikrini aczin sırrını bilen anlar. Mecnun'un hâlini aşkın yolundan giden anlar. Kolay elde edilen bir şeyin kaybı da kolaydır. Emeğe bağlı işin değeri ona göredir. Bir ilim ki ne gayrete ne emeğe bağlıdır, hikmetin değerini tartacak bir ölçü yoktur.

En doğurgan mânâ gönüldür. Bu nedenle "gün doğmadan neler doğar" denilmiştir. Zirâ gece-gündüz ayrımı, farklılığı yaşayanlar için geçerlidir. Vahdeti yaşayanların gecesi gündüzü yoktur. Gönül her an yeni bir mânânın doğuşunun şahididir. O, vaktin cahili değil, vaktinin ârifidir.

Bir mânânın yanlış anlaşılması o mânânın yanlışlığını göstermez. Anlayış sahibinin anlayışını gösterir. Kişinin inkâr ettiği şey aslında kendi anlayışsızlığıdır. İdrâk edemeyen inkâr eder. İdrâk edemediğini itiraf eden kişisel akıldan evrensel akla yükselir.

Cevherin kendi sâfiyetine erişebilmesi için yakılan ateşe odun atan herkesten Allah razı olsun.

Mahrum kalınan şey değerli oluyorsa, ondan daha değerlisi aşına olunan şeyin kıymetinin peşinen bilinmesidir. Kibir, gururun içinde gizlidir. İnsanların gurur diye sarıldıkları mânânın yüzde doksan dokuzu gizli kibirdir. Geri kalan yüz de bir ise fuzulidir. Zirâ Hakk'ın dışında bir mevcudiyet olmadığına göre o gurur acaba kimedir?

Mânâlar herkesin ihtiyacına göre belirir. İhtiyacın özelliği ihtiyaç sahibini hakikat sahibine muhtaç kılmasıdır ki, aczin içinde faziletin kemâli zuhur etsin, muhtaç olan muhtar olana yönelsin.

Hakk'ı kendi yaşamının dışında arayanlar, bulmakta zorlanırlar. Hakk'ı bulmuş olan her âşık, özünde yaşayan varlığın gerçekte Hakk olduğunu ilmen bilmiş. Onun isim ve sıfatlarını görerek ve Hakk'ın muhabbetinde benliğinin yokluğuna ermiş, yaşayan varlığın Hakk'ın Zâtı olduğunu özünde bularak Hakk'la dirilmiştir. Ölüden dirinin çıkması Hakk'ın ezeldeki rahmetindedir. Öz varlığını Hakk'ın dışında kabul edenler, ayrılık ve farklılık tortusundan henüz arınmamış benliklerdir. Hiç şüphe yok ki vakti geldiğinde onlar da kendi safiyetlerine ereceklerdir. Hakk'ın muhabbeti ve rahmeti kimseyi dışlamayacak kadar geniştir zirâ o kendinden kendinedir.

Hiçliğin Gizemi (81)

Nefsini hicrâna salan

onu seyrânda bulmuş,

Gönlünü imâna salan

onu heymânda bulmuş.

Her vaktin bir gafletçibaşısı vardır. O gafletçibaşı kimdir? Her vaktin bir davulcubaşısı vardır. Gaflet uykusundan uyandıran davulcubaşı kimdir? De ki hepsi emir kuludur. Biri geldi mi diğeri kaybolur. Bir gönülde ikiliğe yer yoktur. Muhabbet şiddetlendi mi haşyete dönüşür. Haşyet yükseldi mi rahmete erişir.

Çamura dokunan el yıkandı mı çamurdan arınır. El ile olan ilişkisindeki yakınlık çamurun sıfatını değiştirmez. Meğerki çamur, kudret eline teslim ola. Sanatçının eli çamurdan çanak, çömlek yapar. O zaman çamurun hüviyeti değişir. Hayrın hizmetine vesile olur.

Çağrılmadan bu âlemden gitmeyi talep etmek hâlinden şikâyet etmek demektir. Dünyaya şikâyet için değil, bilip sevmek için, sevip de sevdiğinle bir olmak için geldik. Sevgili'yi bu âlemde bulan için gitmekle kalmak birdir. İş belkiye kalırsa kul hata eder. Mânâya dönerse Hakk hidâyet eder.

Rızkını bulan hayvanat rızk kapısından ayrılmaz. Görünürde o, kapı sahibinin değil nimetin peşindedir. Ya insanoğlu neyin peşindedir? Hayvandır dense hayvan değil velâkin o da nimet peşindedir. İnsandır denilse, öyleyse neden apaçık aşikâr iken insanîyetin değerini bilip, görememektedir?

Hayvan dahi muhabbet ehlinin göğsündeki hikmetin titreşimini hissedip başını ona yaslarken, insanoğlu neden ateşe yaslanmaya düşkündür? Bütün bu oluşlar tecelli sahibinin cilvesidir; hikmeti sorulmaz. Kendinden kendine akışın lâtifesidir; fiiline bakılmaz.

Onun bunun ayıbını gören göz kalp gözü değil nefsanîyetin gözüdür. Göz odur ki baktığında Hakk'ı görsün, gördüğüyle özünü bir bilsin.

Bahçende buldum bülbülü gülizar,

Ölüp de dirildim aşkınla gülizar,

Cihane bürünmüş hayalin gülizar,

Canımda gizli cemâlin gülizar.

Tevhid ehlinin özelliği kendilerine tevhid gözlüğünün hediye edilmiş olmasıdır. Şaşılarla, miyopları ayıplamamak lazım. İhsân sahibi yüce Zât onlara da en alâsından hibe ederse sizden bizden daha iyi müşahede ederler. Miyoplar nefsinin gayrını göremediğinden mustarıptır. Şaşılıkların rahatsızlığı ise isim ve sıfatlarını birden çok görüp Zât'ın tekliğini idrâk edemediklerindedir.

Cezbe ehlinin özelliği gönüllere önce mânâ iner, açıklayıcı bilgi suyu sonra erştirilir. Muhabbet ehlinin özelliği her iş ve oluşta aşkın galebe çalmasıdır.

Sorup bulunacak olan hakikat kendinde mevcut olan hakikattir. Onu gayrında aramaya gerek yok.

Hiçliğin Gizemi (82)

Tevhid kitaptan okunduğu gibi değil, gönülde yaşandığı gibidir. Müminin kâtibi kendi gönlüdür. Gıdası imân, ışığı muhabbettir. Mânâ balı cennet ırmaklarından akıp gönüllere süzülür. Onu tadan şükürden aciz kalır.

Aşk ateşiyle odun ateşi bir değildir. İlki Hakk'ın gönüllere lütfeylediği mânâ kıvılcımıyla başlar. Diğeri halkın kendi elleriyle hazırladığı nefsanîyet yangınıdır. Muhabbet ateşinin külü yoktur. Nefsanîyetin külleri senlik-benlik vücudunun kalıntılarıdır. Vuslat rüzgârı esti mi onun da izi kalmaz.

Gönüllerdeki mânâlar bir olunca kim söylese söylesin aynı mânâyı dile getirir. İsa'nın beşeri sureti görünümünden kaybolunca Hakk'la diri ruhaniyeti cemâlinin misâli insan-ı kâmil olarak belirir.

Bireyin insaniyeti gönlünün hâline göredir. O gönül ki, özünde Hakk'ın gayrıyla dolu değildir, Hakk'ın cemâlinin tecelli evidir. Hakk'ın gayrı bulunmadığına göre, O'nun gayrıyla gönlün dolu olması nasıl olur, denilirse; gönlün kendisine ikram edilen nimet ve lezzetlere dalması ya da zorluklar karşısında sebeplerden medet umması 'gayr' gibidir. Aynı mânâyı sevenler için yaşın, cinsiyetin bir önemi yoktur. Resim sevgisinde, müzik sevgisinde buluşanlar gibi gönülleri aynı mânâda buluşanların birbirlerine olan akrabalığı suret akrabalığı gibi değildir. Dünya akrabalığı dünya ile sınırlı, mânâ akrabalığı ezelden beridir.

Birinin canı yanmışsa bundan her birinin nasibi var demektir. Kim bir hayr islemişse hayrın erişemeyeceği zaman ve mekân yok gibidir.

Dünya mahsulüyle âhîret mahsulünün eşit olmadığı gibi, dünya bahçesiyle gönül bahçesi de bir değildir. Kusur arayıp bulduğu kusuru diğerine yükleyenle fazilet arayıp fazileti Hakk'tan bilen aynı yakınlıkta değildir.

Âlemler titreşim ve ahenk üzerine kurulmuştur. Titreşimlerdeki hız ve frekans boyutları mânâyı surete, sureti de mânâyâ taşımaktadır. Korkunun titreşimiyle umudunki bir midir? Aşkın titreşimiyle zihnin titreşimi, ateşinkiyle suyunki aynı mıdır?

Cahillikle hikmet aynı frekansta mıdır? Sükûnet ile hezeyan aynı ahenkte midir? Huzursuzluk gönlün titreşimini zihnin reddetmesidir. Gönlün ve aklın titreşimi uyum içinde olursa orada huzur ve sükûnet vardır. Her bir harfin ihtiva ettiği mânâ kendi titreşimini özünde taşır. Yenilip içilen her şey titreşimleriyle madde vücudunu, zikredilen her söz ve amel mânâ vücudunu inşa eder. Bu nedenle zerre kadar hayr ve şer ahlâkını davetkârında bulur. Gönüllerin çöpçülüğüne soyunmak herkesin talebi değildir velâkin, âlemi çöplüğe çevirmek de kimsenin hakkı değildir.

Gençliği zehirleyerek geçinenlerin lokmaları kalplerindeki zehirdir.

İstikametine ulaşamayanlardan olmak istemeyen, gayreti elden bırakmasın. Hakk Teâlâ sabredenlerle beraberdir zirâ O, sabredeni seyredir. Sabreden de O'nu seyrettiği için O'nunla sabreder.

Hiçliğin Gizemi (83)

Hakk'ın muradı ne ise, muradıyla zuhur eden kendi tecellisidir. Kişinin hâli sorduğu sualden bellidir. Sorgu ve sual kalkmışsa o, müşahede ehlidir. Karşısındakinin suretinde kendi hakikatini görmeyen insan ârif değildir.

Mecnun'a sormuşlar; "aşk nedir?" "Leylâ'nın cemâlidir." "Hayat nedir?" "Nûru cemâlini seyirdir" demiş. Hakk'ın cemâlini gören âhirete bakmaz. Dünyayı düşleyen mânâya dalmaz.

Görünümdeki her suret kalıcı değildir. Malumdur ki gölgenin varlığı güneşle kaimdir. Güneş battığında gölgenin görünümü de kaybolur. Dünyayı kalıcı kabul etmek, kalıcı olanı bilip tanımamak demektir.

Kibrini ve gururunu kurban etmeyen nefsinin fenâsını göremez. Nefsin fenâsının şahidi kimdir, denilirse O Zât ki varlığı aşktır, aşk sıfatıyla Zât'ının şahidi Hakk'tır. Kim Lâilâhe'yi kalpten söylese "illallah" cevabını Hakk'tan alır. Asıl olan dilin değil gönlün gaybda kaybolmasıdır.

Her gün gönül bahçesini istiğfar çapasıyla çapalamayan yabani otların istilasından kurtulamaz. Muhabbet pınarından bahçesini sulamayan hikmet çiçeklerini göremez. Her çiçek kendi tarlasında yetişir. Her mânâda Hakk'ın cemâlini seyreden gül bahçesinde gezinir.

Bir ağaç meyve veriyorsa onun hangi dalından yersen aynı zevki verir. Meyve vermeyen ağacı küçümsemek tevhidin hakikatini bilmemektir.

Bilenle bilmeyen arasındaki fark mânâların okunuşundadır. Biri bilerek okur hikmet meyvesini tadar. Diğeri bilmeyerek okur meyvetsiz ağacı seyrederek. Herkes mânâsını almaya hazır olduğu kitabı okur.

Tevhid kitabını tevhid ehli okur. Kulluk kişinin seçiminde olan bir olgu değildir. Seçiminde olan şey nasıl ve kime kulluk edeceğidir. Hakk'a kul olmayanlar dünyaya kul olurlar. Âhirete kul olanlar cennet nimetlerine kulluk ederler. Pek çoğu kendi benliklerine kulluk ederler de bunun farkında bile değildirler.

Ezel ebed elbisesini giyinmiş olanın kostümünü değiştirmek kimin haddine! Kimin nasıl kulluk edeceği kaza ile takdir edilmiş olduğundan, kaderiyle buluşanları hoş karşılamak gerekir. Zirâ yaptığı tercih ezeldeki hükümdür. Aşka yenik düşmeyen âşık, âşıkların kaderini paylaşmıyor demektir.

İnsanların birbirlerini sevmesi sevginin zekâtı, Allah aşkı için kendilerinden vazgeçmesi tevhidin zekâtıdır. Âşıkların namazı miraçlarına vesile olan nûrdur. O nûrla muhabbet burağına binilir, halkla Hakk arasındaki berzah denizinden geçilir; nûr nûru görür. Ruh o hakikatten göz aydınlığını alır. Namazın gözlerin nûru olması, bu mânânın vakde bağlı kalmayıp, aşkın cezbesiyle her an cânânın cemâlinin görünmesine delildir. Gönül Hakk'ın nûruna kavuşunca göz daimi aydınlık içindedir. Günün beş vaktiyle sınırlı değildir.

Bakar görmezlerin gönülleri dünyaya takılmıştır; kendi zanlarını görür, hayalleriyle yürürler. Âşıkların imamı ise gönüllerindeki nûrdur. O'nunla görür, O'nunla yürürler.

Hiçliğin Gizemi (84)

Mecnun'a sormuşlar; "yokluğun hakikati nedir?" "Varlığın cemâlidir" demiş.

Aşkın hakikatinde seven ve sevilen farklılığı yoktur. Aşkı tatmayanların nasibi aşkın dedikodusunu yapmaktır. Biri demiş ki, "şu Mecnun yaman adam, Leylâ'nın kendisini görmemiş ama her gördüğünü Leylâ bilmiş. Görmediğini bu kadar çok seven kişi, ya görürse neyler!" Diğeri demiş ki; "Acaba Leylâ nasıl bir güzel? Kendini göstermeden bunca insana aşkını tattırmış, ya görüldüğü zaman kim bilir kime ne eyler!" "Sen ne dersin ey Mecnun! " "Neylerse cemâlini eyler" demiş.

Tadının doruğundaki meyvenin tatlılığı kendi varlığına zehir olur. Onu kurtarmanın yolu kendindeki varlıktan almaktır. Olgun meyveyi ağacının dalından koparırlar, insanıyet dalına koyarlar. İnsan tarafından yenilen meyve bitkisel ağaçtan insanıyet ağacına mirac eder. Tıpkı bunun gibi aşığı da bütün mecazi sevgililerinden ayırırlar, maşûğun muhabbetinde yokluğun hakikatine uruç ettirirler ki âşık-mâşûk gayrılığı kalmasın. Hakikat kendi cemâliyle bâki kalsın.

Her ayrılığın gayesi vuslattır. Dünyadan ayrılan âhirete kavuşur. Nefsaniyetten ayrılan ruhaniyetin hakikatine kavuşur. Allah'ın arslanı hatıralarda yaşayan bir kahraman değildir. Mânâ ve suretiyle her âlemde insan-ı kâmil olarak belirir. Elindeki zülfikar ile dava ehlini mânâ ehline döndürür. Gönlündeki nûr ile benliğinden ölenleri hiçliğin sırrındaki cemâle eriştirir.

Yeter ki ölmeye hazır can mevcut olsun. Bu âlemde gönlün mânâ semâsında uçanlar var, dilde uçuranlar var.

Kimin Tayyar olduğunu Hakk bilir. Gönlün hâlini, onu hâllerle sınavan bilir. Sözün hükmü hâlin önünde hükümsüzdür. Halkın önünde dökülen gözyaşları riyakârlıktır. Hakk'ın huzurunda dökülen yaşlar nefsaniyettir. Her hâlinden razı olanda ne yaş bulunur, ne keyif. Yokluğun hâli varlığın cemâlini sessiz seyirdir; gerisi Hakk'a cilvedir.

Baş gözü her şeyin suretini görür, kalıba bakar. Gönül gözü her şeyin misalini görür, mânâyâ bakar. Sırr gözü her şeyin ölçüsüdür, gönlün safiyetine bakar. Dilin ne büyük söz söylediği değil, gönlün ne ölçüde hikmete mazhar olduğu, özdeki hakikate ne kadar müdrik olduğu önemlidir. Ahenk ve huzur temiz kalbin sonucudur. Hakk'ın huzurunda bulunan her şey mübarektir. O'nun huzurunda bulunmayan var mıdır? İsterse o mevcut, bunun müdriki olsun, isterse olmasın. Ne var ki müdrik olan O'nun cemâlini seyrederek, olmayan neyin seyrinde olduğunun farkında değildir. Anlayarak okumakla, anlamadan okumak bir midir?

Aslında bilerek ya da bilmeyerek her zerrenin O'nu zikrettiği malumdur. Malum olmayan zakirin zikrinde zikrettiğine ne kadar kavuştuğudur. Kavuşanın sesi çıkmaz zirâ nefsanî varlığı kalmamıştır. Bilinçsiz kürek çeken ise akıntıya kapılmış, yokluğunun huzuruna ermemiştir. Mecnun'a sormuşlar; "Bu işin sonu nasıldır?" "Kanlıdır" demiş, "kesilmedik benlik başı kalmaz." "Bir temennin var mıdır?" "Evet" demiş, "Leylâ'mın nûru cemâli herkesle beraber olsun."

Hiçliğin Gizemi (85)

Mecnun'a sormuşlar; "aşkı yaşamak ne demektir?" "Varlığını yakıp külliyen aşk olmaktır" demiş.

Nefis öldü mü diri kalan, gönlündür aşkın mazharı ölmez,

Cisim öldü mü diri kalan, özündür hakkın mazharı ölmez.

Hakk'ın kelimelerine bir son bulunmadığının en güzel misali âşıkların gönlüdür. Ne söz biter ne gönül, aşkın hududu yoktur. Varlığın sırrı muhabbetedir. Hakk'ı arayan aşkı bulsun velev ki sureti aşk olsun, aşkın tilsimi onu muhabbettullaha sürükler, yeter ki kalp nûrlu olsun.

Hakikat ehli her an tevhid kitabını okur zirâ kendi varlığı o kitaptır. Can kitabını okuyan âşık cânânın cemâlinden başka bir şey görmez. Buluşmalar, ayrılıklar her şey aşk için. Nazlar, sohbetler birer vesile. Muhabbete gelenler birbirlerine sevgi sunmak için beraberdirler. O sevgi ki Hakk'ın muradıdır, muradıyla zâhir olan aşk hakktır.

Bir sarmaşığa dolandım

ehli aşk imiş,

Bir güzele dadandım

ehli Hakk imiş,

Bir ummana daldım

ehli irfan imiş,

Bir limâna vardım

ehli insan imiş.

Anlayışı kıt insan vehmini kendine zindan eder. Özünün hakikatinden mahrum kalan zannıyla nefsine zulmeder. Kimileri aşk denizinden bir avuç suyla kabını doldurmayı yeğler, hayatının aşkını yaşamayı düşler. Kimileri kabını kırıp o deryada eriyip gider. Kimileri gönlünde olmayan mânâları diliyle hikâyeye eder. Kimilerinin gönlü mânâ aynasına sır olmuştur.

Mecnun'a sormuşlar; "Leylâ'dan bir dileğin var mı?" "O'nun dileği benim dileğimdir. O'nun varlığı benim yokluğumdur", demiş.

Nefsinden ölen için mekân ve zaman yoktur. Vâsıl olanın varlığı kalmadığından mefhumlar da ortadan kalkar. Zaman ve mekâna bağımlı olan dünya âşıklarıdır. Hakikat âşığının vakte uyması edeptendir. Zaman ve mekânda kalanın kaderi, her an yeni bir iş ve görünümde olanın takdiridir. Tevhid ehli takdiratın tepkisiz şahididir. Kişinin gösterdiği tepki kendi hâlinin aynasıdır. Hayrı takdir etmeyenin şerre muhatap olması kendi davetidir. Aşkta erimeyenin katılığı kalbindeki zulmettendir.

Dünya ehlinin sohbeti dünya üzerinedir. Bitip tükenmeyen istekler nefislerinin hayallerini süsler. Âhret ehlinin sohbeti cennet ve cehenneme yöneliktir. Kiminin gözü köşkte, huridedir. Kimi kendini kâmil tanır. Kimi korkutmayı mârifet sanır. Kimi sakalı, türbanı hakikat sanır. Zan ehlinin sandalı deryada bir sandal boyu yol alır. Sırat köprüsü yaşamın kendisidir. Nasıl yaşadığına, ahlâkına bak, köprüdeki hâlini görürsün. Mecnun'a sormuşlar; "Leylâ'ya nasıl âşık oldun?" "O'nun beni sevmesiyle" demiş.

Hiçliğin Gizemi (86)

Bir zamanlar deniz kenarında yaşayan yaşlı bir gariban varmış. Gün doğmadan sandalına atlayıp deryaya açılmayı çok severmiş. Ne balık tutmasını bilirmiş ne de olta atmasını. Denizden bir talebi yokmuş. Bütün arzusu deryanın sinesinde sessizce yol almakmış. Denizin kabaran dalgalarını hayran hayran seyredip kendini unuttur, deryanın dışında her şey gözünden, gönlünden silinirmiş. Günlerden bir gün o sessiz gece yolculuğunda deryanın derinliğinden bir ses gelmiş. Yaşlı adam ne olduğunu anlayamadığı için önce ürkmüş, sonra düşünmüş; “Duyduğum ses ne kadar da kendi sesime benziyor. Acaba bilmeden bir çağrıda bulundum da sesimin yankısını mı duydum?” Karaya döndüğünde heyecanı geçince olayı unutmuş.

Aradan günler, haftalar geçmiş, denizin sevdalısı yolculuklarına devam etmiş. Yine bir gün alacakaranlıkta deryadan bir kez daha aynı sesi duyunca şaşkınlığı iyice artmış. Ancak bu kez denizden gelen mesajı anlamış. Deniz diyormuş ki; “Sandalını bırak da öyle gel!” yaşlı adam, “sandalım olmadan nasıl olabilir ki” diye düşünürken, deryanın davetini duymuş. “Bin sırtıma seni dalgalarımın köpüğünde taşıyayım. Sarıl boynuma sana sırrımdan bir nişan koyayım!” Denizin âşığının gönlünde ne sandal kalmış, ne kürek, kendini deryanın kollarında bulmuş. Denizden gelen ses devam etmiş; “Bil ki bütün varlığın seni bindirdiğim köpükten öte bir şey değildir. Sînemdeki hazinelerimi hududu koruyanlara gösteririm.” Muhabbetten hayrete, hayretten haşyete geçen gariban gayri ihtiyarı sormuş. “Hudud nedir? Hudud nasıl korunur?” Denizden cevap gelmiş. “Hudud edeptir. Dalgalarımın arasında kendini onlardan üstün görmemendir.

“Bu ölçüyü korursan varlığım karşısında yokluğunun hududunu aşmamış olursun.” Ses devam etmiş; “yokluğunu bulduğun mânâ deryadır. Kulluğunu bulduğun mânâ yokluğundur. Sırrındaki âhir âlem sendeki yokluğun nasıl bir varlığa dönüşeceğini kaydır.” Denizi dinleyen gariban sessizce boynunu büküp sormuş, “Nasıl bir niyette bulunayım ki sırrımdaki kayıt saf ve temiz olsun. Varlığın varlığım olsun?” Denizin cevabı denizden gelmiş; “Bir şeyler elde etmek gayesiyle yapılan her iş, ister dünyaya ister âhirete ait olsun, saf ve bakir değildir. Temiz niyet odur ki, bir şeyin karşılığı olmasın, kalp selim olsun.” Denizin cemâli karşısında muhabbet ağır basınca cesaret bulan gariban yine sormuş; “Bir sevgilini yunus balığının karnında ağırlanmışsın diye duydum. Tıpkı Yusuf’unu kuyunun içinde sakladığın gibi Habibini de mağarada gizlemişsin. Hikmeti nedir bu gizemli işlerinin?” Deryanın içinden bir tebessüm yüzü belirmiş. “Sevdiklerimi yâd etmen beni yâd etmendir. Sevgimin mazharı sevdiklerimin gönlüdür. Sevgililerimin suretlerini gören beni görmüş gibi olur. Kalıplarının nerede buldukları karadakiler için önemlidir. Balığın karnıyla kuyunun karanlığı muhabbet ehli gözünde birdir. Gönülleri mühürlü olanlar ne kadar baksalar, mağaranın taşlarını görür, içindekini göremezler. Kulaklarında balmumu bulunanlar, dünyanın sesini duyar, ummanın sesini duyamazlar.” Bir an derin bir sükût olmuş. Yaşlı adamın gözünden akan iki damla yaş denize dökülüp incilere dönüşmüş. Hayreti iyice artan gariban edeple sormuş; “Bu inciler acaba bir sevabın mı karşılığıdır?” Deryadan gelen ses şöyle fısıldamış; “Sevabın karşılığı ummanın sırrıdır. Lûtuft incileri geçmiş günahlarının karşılığıdır.”

Hiçliğin Gizemi (87)

Ey dost! Senin için hakikat, kendin hakkındaki bilgindir. Mârifetullah Hakk'ın kendisi hakkında sana bildirdiğidir. Gönlünü Hakk'a bağlamış olanların nezdinde âlemlerin hepsi birdir. Kalemlerin sükût edip, gönüllerin dürüldüğü günde boynu bükükler birliktedir. Küsenlerle küstürenler, gücenmişlerle gücendirenler ayrılığı fâni dünyadadır. Kalbi selimler her âlemde daimi huzurdadır. Muhabbet gömleğiyle örtünenlerin gönülleri huşu doludur zirâ örtünmenin hakikati kalbin tevazuundadır.

Bir insan ki doğruları duyar ve öğrenir, doğruluk köprüsünde dosdoğru yürümek herkes için zorlu bir geçiştir. Her duruşun rahmet ve muhabbet, her amelin bilgi ve adalet, her sonucun affetmek üzerine kurulduğu ibret köprüsünden düpedüz geçebilmek büyük bir lûtuftur. Ancak birleyen insan tevhide yaşar. Ayrım yapan ayrılığa düşer. Her ferdin tevhide kendi ilmine göredir. Kişinin haris olduğu şey onun zinciridir. Zincirin kilidi ise tevbedir. Toprağın çalımı kendisi gibi toprak olanadır. Dünyada ayak basılmadık toprak kalmadıysa varlığının çiğnenmiş ve çiğnenecek bir avuç toprak olmaktan öte hükmü nedir? Görsel akıl hâl ile yaşayamadığına, idrâk ile algılayamadığına yasaklar koyar.

Cahillerle beraberliğin kazancı ibret almaktır. Vaktin fazileti her an Hakk'ı hatırlamaktır ki yakınlığın kazancı uzaklığın ziyanına dönüşmesin. İnsanın ziyanda olduğunu duyanlar Mecnun'a sormuşlar; "Vaktini nasıl ziyan etmiyorsun?" "Leylâ'dan gayrı hiçbir şeyi hatırıma getirmeyerek" demiş.

Gönül sâfiyetini ahlâkının güzelliğinde bulur. İnsan demek ahlâk demek; ahlâk demek irfan demek. Hakk Teâlâ kendisine cezbetmediklerini halkın ilgisi ve iltifatlarıyla oyalar. Zâti muhabbetine seçtiklerini halkın arasından ayırır.

Dünya insan yutan balığın karnına benzer. Kişinin hüznü, yutulduğu dünya içinse bunun bir kıymeti yoktur. Takva içinse onun kıymetini tartacak beşeri ölçü yoktur.

Ey dost! Ölü nefisten değil, sinmiş nefisten sakın! Araya girdiğin her şeyde Hakk'ın ya rızası ya da izni vardır. Aradan çıktığın her işte ancak Hakk'ın muradı vardır. Her ârif insan-ı kâmil olarak beliren kelimeden nasibinde olduğu kadarını alır; güzel söz Hakk'a yükselir, salih amel onu yükseltir. Kişinin yetindiği kendisinedir.

Er kişilerin susuzluğu bir değildir. İçtikleri şerbet şişiren değil, hafifleten bir nimettir. O nimet ki Hakk'ın dilediğine ihsân eylediği hikmettir; hikmetin mazharı olan insana hayırlar verilmiştir. Hikmetten murat hayrdır, rahmettir. Gönüllere yayılan rahmeti kısacak, O'nun kısıtığını O'dan gayrı açıp yayacak yoktur.

İğreti duran her şey ve ilişki aldatıcıdır. İnsanın hayallerinin dünyasında daha da aldatıcısı, aldandığının kendisine güzel gösterilmesidir.

Sandaldakilere işittirecek olan O'dur. Hangi gönlün sulanacağına O karar verir zirâ göğüslerin içindekini o bilir. Kabirler puthane değil, ibrethanedir. Gönüller kibirhane değil, ibadethanedir.

Ey dost! Korkularının kulu olma, Allah'ın kulu ol. Ümitlerinin kulu olma, Allah'ın kulu ol. Mağrurların kahır dilediği âlemde, herkese hayr ve rahmet dile. Dosdoğru ol!

Hiçliğin Gizemi (88)

Aşkın tozla toprakla ne işi var o, güzelliğine ayna olacak gönül ister! Mânânın etle kemikle ne benzerliği var o, kelâma kalem olacak can ister! Gün ışıldarken benlik uykusundan ayılamayan nazende gece miracına nasıl kalsın! Bülbülün sesini duymayan sağır sultan gülün yüzüne nasıl baksın!

Kuru bir ot gibi sararıp gitmek istemeyen akıl yüce dağların eteğine çimen olur. Heybete bürünmüş ulu dağların rahmet bulutlarını kendilerine cezbettiğini bilir.

Hayallerini gönlüne kandil yapan şaşkın, yol ortasında nûrsuz kalır. Gönlünü muhabbet nûruyla aydınlatan âşık yolda kalmışlara kandil olur.

Elinde bir ayna ile 'kayıp eşya' ofisinin önünde Mecnun'u nöbet tutarken bulanlar, kaybettiklerini aramaya gelenlerin yüzlerine ayna tuttuğunu görünce hayret edip sormuşlar; "o aynayla burada ne yapıyorsun ey Mecnun?" "Aradıklarının nerede bulunacağını onlara gösteriyorum" demiş.

Ey gönül! Muhabbetullah gemisine bin ki seni derya taşısin. Kulaç atmakla ihsân içinde seyahat bir midir? Sitem eden sitem ettiği şeyde nefsaniyetini bulur. Hayra vesile olan hayrın özünde insaniyetini bulur. Âlemlerdeki her kelime gaybdaki bir mânânın görünümüdür. Sözün özüne, kulun Rabbine dönüşü o mânânın ifade ettiği sırrın varlığıyla uyumlu hâle gelişidir.

Uyumsuzluğu deneyimleyen kendi tercihlerinin sorumlusudur. Mânâyı idrâk etmek yetseydi nefisle mücadeleye ne gerek vardı. Leylâ'nın yüzünü her bakan görebilseydi Mecnun gönle ne gerek vardı.

Nefsinde canlı olan, varlığı seyrettiğini zanneder oysa gördüğü kendi nefsaniyetidir zirâ nefis ölü taklidi yapar. Nûrun değmediği gönül karanlıktadır. Seven için ne kadar sevgili de olsa, sevdiğine el verilememesi Hakk'ın muradıdır.

Fakirin biri rüyalarında malının çalındığını görür telaş içinde uyanırmış. Odasında bir tur atıp, çalınacak bir şeyi bulunmadığını hatırlayıp rahatlar yine uykuya yatarmış. Az zaman uz zaman bu böyle gitmiş. Sonunda hâline tahammülü kalmayınca işin aslını öğrenmek üzere dağ eşiğinde yaşayan bir uluya başvurmuş. Meramını anlatıp derdine derman aramış. Yaşlı zât demiş ki “görünürde belki çalınacak malın yok ama kendini varlık sahibi olarak gören bir nefsin var ki dünyadan gözünü çekmediğinden zanlarının uykusunda vehmini hakikat sanıyor. Derdinin devası tevbe edip, kendinden vazgeçmektir. Benliklerinde varlık bulan mağrurlarla beraber olmaktansa yokluğun sessizliğinde tekliği yaşamak evladır.

Sevgilinin suretindeki iki kaş iki gözle yetinen gönül, Tek'in suretlere sığmayan güzelliğini nereden bilsin.

Her can özüne erseydi kimse sıla hasreti çekmezdi. Hasret kalıp beklemektense ölmeden önce ölmek daha güzel.

Hiçliğin Gizemi (89)

Mânânın galip geldiği mağlup kendini her şey zanneder. Her mânânın ancak bir kadeh olduğunu gören ârif her kadehten tevbe eder.

Hayallerdeki sevgili sevgi sıfatına misal olur. Truvalı âşık gönlünü Helen'e kaptırdı mı gönül şehri tarumar olur. Sevgilinin yüzü tek bir suretten değil, her bir suretten görünür. Gönül çanağını çer çöple dolduran aşkın safiyetinden mahrum kalır.

Resimlerdeki ay cansız bir çizgidir. Dolunayı kendi gönlünde ara, aşkın mazharı çizgi değil dipdiridir. Mânâ âleminden her an yeni bir lûtuf inmektedir. O, her an yeni bir iş ve oluşta bulunanın rahmet hazinelerinden. Rabbin her iş ve oluşu rahmetini yaymak için vesile sayar. O'nun ahlâkına boyanan her gönlü O'nun nûruna vesile sayar. Gönül yüzünü rahmet sahibine döndür ki gözün gönlün açılsın; muhabbetin sahibi gönlünden tutup kendine cezbedince, karşılıksız sevginin hakikati sırrın sırrında zâhir olsun.

Ey gönül! Sen kendin aşksın, kadehe ne gerek. Dünyayı talep edenlere dünyalık varlık verirler. Âhirete yönelenleri âhiretle donatırlar. Hem dünyayı hem de âhireti dileyenlere her ikisini birden verirler.

Hakk'ın gizlediğini yokluğa salarlar. Rabbin karşısında her âşık yokluktadır. Muhabbetin nûrunu görende ne göz kalır, ne gönül. İyi ahlâkın olmadığı bedende gönül de arama. Gördüğün yüz güzelliği gönül değil midedir.

Kursaklarını doldurmakla meşgul olanlar gönlün gıdasından habersizdir. Onlar kendi akıllarını kendilerine âyet edinmişlerdir. Dillerinde sattıkları 'ben de bilirim' kumaşı kendi zanlarıdır.

Gönüller ne kadar kurumuşsa kırılması da o kadar kolay olur. Kırılğan gönül ancak kendi nefsanîyetine karşılık olur.

Nefsin kanıyla yazan kalemlerin yazdıkları ölümsüz olur. Bir gün gelir bütün âlem tek bir satırda bir olur 'maşuğa yakınlık' oyununda rol alanlar bin bir eda ile Mecnun'ı ziyarete gitmişler. Yalnız yaşantısına bakıp demişler ki; "sen ne biçim âşıkısın ki çevrende ilâhiler, şarkılar söyleyip Leylâ'ya olan aşkına tanıklık edecek âşıklar yok. Hani nerede sazlar, nerde o coşku?" Mecnun gülümseyip onlara mezar taşlarını göstermiş. "Ölülerin şahidleri çevrelerindeki mezar taşlarıdır. Diri gönlün şahidi ise ölümsüz Diri'dir" demiş.

Ey dost! Dünya işlerini sakın küçümseme. Temiz giyinip, bulunduğun yeri güzelleştirmek de ibadettir. Yemek yapıp, bulaşık yıkamak da öyle. Bir köşeye çekilip surat asmak, çevresindekileri azarlamak şımarıklıktır. Hakk'ın şımaranlara uyarısı malumdur.

Bahçede ağaç dikip, çiçek sulamak da zikirdir. Yaşlılara hizmet edip, hastalara koşturmak da öyle. Hakk'ın hidâyeti yan gelip yatanlarla değil, gayret edip koşuşturanlarla beraberdir. Karşındakıyla uğraşacağına kendinle uğraş ki bir netice elde edesin. Sendeki cevheri gören de kendi özüne yönelsin.

Hiçliğin Gizemi (90)

Ey gönül! Boyunlardaki incilere aldanma. Sahtesini hakikisinden ayırt edemiyorsan her gördüğünü satın alma. İnciye gönül bağladınsa kendin inci avcısı ol. 'İnci avcıları' operasını dinlemedin mi? Perdenin ardından yükselen güzel ses, âşıkları incinin hakikatine davet eder; "istiridyeden maksat incidir. İnciden maksat deryanın rahmetidir. 'Sevgi verene sevgiler sunulur, gönlünü verene inciler verilir" diye fısıldar.

Her gönül kendi bahçesinde amellerinin baharını bulur. Hemcinslerinin içinde rahattır tembel olan. Gayretli birini gördü mü rahatı bozulur. Gayretlinin gayreti de kendinden değil lûtuftur sahibindedir.

Önce dalgıçlığı dalgıçlardan öğren sonra deryaya teslim ol ki incilerin sırrını sana derya göstere. O dilerse gönlünü öyle bir istiridyeye döndürür ki içine boncuk dahi konsa imân sedefi onu inciye dönüştürür. Bilmez misin ki istiridyeye gözlerden uzak kendine uygun derinlikte, sebeplerin içinde gizlidir. Gizlilik ve örtünme bu sanatın edebidir.

Cahillere söz atıp Donkişot'luğa kalkışan çaresizlerden olma. Her ne kadar o, hayal âleminin erlerinden olsa da, zamansız ve yetkisiz girdiği uğraşta sağır ve kör hayaletler için nefesini tüketir.

Gökten inen melekler gibi dünyalıkların işlerine karışıp, şaşırma. Gökte yaşayan iki melek bir gün merak etmişler. Dünya yaşantısı nasıldır? Yerdeki ne âlemde, ne iştedir? Gidip görelim demişler. Bir şehrin kenar mahallesine inip, insan suretine bürünerek yolda yürümeye başlamışlar. Ayakları ikide bir sürtünce bir de bakmışlar ki yol boyunca sağa sola atılmış pet şişeleri, kırık bira camları, kullanılmış adet bezleri, çarşaf, yorgan kendilerini selamlıyor.

Bu manzaradan irkilen biri diğesine demiş ki; “Burada yaşayanlarda imân olsa bunları yapmazlardı, temizlik imândan gelir. Daha fazlasına bakacak heves bende kalmadı, gel biz geldiğimiz yere geri dönelim.” Diğesi demiş ki; “öyle söyleme. Hüsnüzandan ayrılma, onların nüfus cüzdanlarında İslâm’dır diye yazılı. Kendilerini sağlama almışlar. İmânlarından şüphe etme. Bu işi yapmalarındaki maksat gönüllerinin güzelliğindedir. O güzellik görünmesin, kem gözler haset etmesin diye kamuflaj yapıp gizleniyorlar. Ciğerlerindeki şefkat ve merhamet nedeniyle tevazuda bulunuyorlar. Asıl amaçları temizlik işçilerini işlerini kaybetmelerini önlemektir. Onların bu fedakârlıklarını küçümseme. Biz melekler yerdekilerin işlerindeki hikmeti anlayamayız. En doğrusu biz kendi yaradılışımıza avdet edelim de mazlum halkın günahını yüklenmeyelim. Sonra bir de bakarsın içlerinden biri çıkar; bir elinde çöp torbası, bir elinde eldiven, bu tuzakların hepsini toplayıp biz göktekileri utandırır.”

Ey dost! Tabiatı kirletenler halkı da kendileri gibi olmaya davet ederler. Dünyadan âhirete taşınanlar dünyada da âhireti yaşarlar. Sevgiliyi bulana başka âlemleri beklemek ne lazım! Bulamayan kendince gelin alayı hazırlığının telaşındadır. Bulanın her gece gerdeğe girdiği aşikârdır.

Hiçliğin Gizemi (91)

Ey Sevgili! İsrâfil gönlünden üfler. Beden kabrinden çıkıp, huzura erme vakti gelmedi mi? Âşık gönül sılaya dönmüş. Gülistana göçme vakti gelmedi mi? Öl ki ölmeden önce, suretin hükmü sona ersin; resmin silinsin. Öl ki ölmeden önce, dünyanın âhirete dönsün; sırrın dirilsin.

Âlemlerin yaratılışı Yaradan'ın aşkıdansa aşktan daha güzel ne var iki cihanda. Varlığın aydınlığı muhabbetullah coşkusuydu nûrullahdan daha ferah ne var iki cihanda.

Bütün sırların mazharıdır kâmil insan.

Bütün canlara bedeldir makbul can.

Gönül hangi mânânın göğsünden süt emmişse dudaklarından onun mânâ balı damlar. Mecnun'un sütü, balı Leylâ'nın aşkıdır.

Güzel ahlâk kemâlât bahçesinin şadırvanı gibidir. Çeşme kurudu mu bahçe de susuzluktan kırılır.

Zahmet nerdeyse kolaylık da oradadır.

Zulüm neredeyse rahmet de oradadır.

Öylesine değerlidir ki insan, yalnız cennet değil cehennem dahi onu kendi özüne ulaştırmak için hazırlanmıştır. Zaman dehlizinde ziyanda olan Âdemoğlu, kendisini bulması için yaratılmış dünyaya bakıp dünyayı bulur; kendini bulamaz. Duygusal varlığı özünün düşmanıdır. Fitneyi anlayamaz. Denizden çıkmış balık denizin anlamını suya hasret kalınca anlar.

Yüzünü göstermeden gül, dikenin sırrı bilinir mi?

Âşık kendinden geçmeden dağlar geçit verir mi?

Gönlün iç çekişi, gönül sahibini Hakk'ın kendine çekişidir.

Âşıkların gözlerindeki sürme Hakk'ın nûrunun cezbesidir.

Kaybolan gönlü dünyada arama o, gayba aittir. Aşkın hakikatini sînelere bağlama o, Hakk'a aittir. Bilgi odur ki, seni senden kurtarsın, kendine kul yapmasın. İlim odur ki, seni özüne kavuştursun, oyunla oyalamasın.

Sevenler sevilenlere yük olmazlar. Âlemlerin yükü âşıkların gönlündedir. Âşığın yükü gönlünün safasıdır zirâ o, Hakk'ın emanetidir. Ârifin değerini artıran gönlündeki gizli hazinedir. Hikmetsiz bir gönül susuzluktan çatlamış toprak gibidir. Yavrularına güven veren unsur ananın şefkatidir. Ârife duyulan güven imânındaki huzurdandır. Onlar ki akıllarını gönüllerine bağlarlar, yolları gülistana çıkar. Nefsinden ölmüş gönlün huzur şehrine ermesidir gülistan.

Gönül sahibini arar; bulunca ferahlar. Hakk'ın haremine kabul olunanın mahrumiyeti kalkar. Gönlün sahibi, sureti halk değil, Zâtı Hakk'dır.

Seven gönül her sevdiğinde Hakk'ı sever. Sevilen gönül her sevgiyi Hakk'dan alır. Kimin sesi yükselmişse onun nefsi kabarmıştır. Kimin huyu eğilmişse onun ahlâkı ağarmıştır. Her can kendi gönlünün bahçivanıdır. Bahçivanın ektiği koşulsuzluk tohumudur. Şöyle olsaydı böyle olurdu diyenin bahçesinden sümbül yetişmez. Bahanelere sığınanlara sır verilmez. Çöldeki kaktüs susuz yolculara çölün muhabbetidir. Gönüllerdeki dert âşıklara derman gülüdür. Her devirde Musa'nın, İsa'nın, Mustafa'nın ruhaniyeti mevcuttur. Her nefiste Muhammedîyet tohumu bulunur. Âşık gönüllere ölümsüz Diri'nin hikmetinden sunulur.

Hiçliğin Gizemi (92)

Göz tokluğu gönül tokluğundan gelir. Hakk'ın irfan sofrasından nasibi olanın halkın dünya sofrasında gözü yoktur. Ezelde kime takdir edilmişse emanetin taşıyıcısı bellidir. Halkın halka verebileceği bir şeyi yoktur. Kul kula ancak onda mevcut olanı gösterebilir; sırrındaki cevhere işaret edebilir. Veren Hakk'dır. Çare Hakk'tandır. Karanlığı nûruyla aydınlatan O'dur. Kim hangi kokunun talibiyse onun ardından gider. Gülün kokusu gönlün kokusudur, âşıklar izler. Aradığının özünde olduğunu gören her vasitadan soyunup çırılçıplak gider.

Mecnun'a sormuşlar; "Leylâ'ya olan aşkın yüzünden herkesin dilinde olmaktan çekinmiyor musun?" Cevap vermiş; "Sevgilinin koynunda olduktan sonra kim ne demiş, kime ne!"

Varlığımız can sunmaktır Cânâna zirâ hepimiz O ölümsüz Diri'nin erleriyiz.

Mânâlar yarı açık yarı gizli söylenir ki herkes nasibinde olanı alsın. Açık olanı herkes görür. Gizli kapalı olanı mânânın mahremiyetine kabul olunan görür. Günün yirmi dört saati ihsân içinde yaşayanla, ihsânı beş vakit ile geçiştiren bir midir?

Dünya ehli hâlleri dünyaya bağlar.

Hakikat ehli hâllerin hâlikine bakar.

Körlüğün müsebbibi dünyevi düşüncelerdir. Görsel benlik fuzuli düşünceler, evham ve hayallerle dünyaya sarılmakta, özünü kuyuda bırakmaktadır.

İnsanı yaşlandıran şey kendi düşünceleridir. Oysa gönlün ihtiyarlaması yoktur. O hep genç kalır. Her kim gönlünün gençliğini irfânın hizmetine verirse, ârif odur. Huzur, her düşüncenin ötesinde, düşüncelere sığmayan letafetin gönüldeki mevcudiyetidir. Düşünceler birer fotoğraf misâli zihinden gelip geçer; kendilerini kabul edip, onlara varlık verecek benlik arar. Varlığın ancak her düşüncenin fevkindeki Subhan'a ait olduğu anlaşıldığında gönül huzura dalar. Tohumunun yerini bellemeden nasıl fide yetiştireceksin? Muhabbet tohumu gönlün sırrındadır. Onun aslını dünyada arama. Sevgi, Hakk'tan şartsız, karşılıksız gelir. Gönlünde huzuru bulmayanlardan geçişken mutluluk talepleri gelir. Sevgiyi kendilerinin dışında arayanlar aslın suretiyle avunurlar. Özünde bulanlar tohumundan binlerce sevgi sunarlar.

Kaybettiğini bulduğunda seviniyorsan seni hâlâ dünyanın eşekleriyle oyalıyorlar demektir. Eşekten vazgeçersen gönlün sâfiyetine kavuşmuşsun demektir.

Halkın kitap açıp okumasıyla, Hakk'ın kuluna kendi mânâ kitabını, vücudun hakikatini, özdeki mevcut insan-ı kâmilî okutması bir midir?

Kitab-ı Mecîd Hakk'ın kuluna verdiği emanet değil midir? Kulunda görmeyi murad ettiği şey kendi sıfatları değil midir? Kulluğun her sayfasını aydınlatan O'nun nûru değil midir? Mânâların suretleri gönlün hâline göre görünür. Her suretten görünümüne gelen mânâ, aynı Sevgili'dir.

Hâlin icabı neyse rıza o duraktadır.

Ârifin niyazı neyse lütûf o niyazdadır.

Hiçliğin Gizemi (93)

Gölgeler durgun sulara akseder. Titreşimlerin en yoğun olduğu akışta ne resim, ne çizgi görünür. O hızlı frekansta renkler gayba dalmıştır. Görünümden kaybolan her şey yokluğunu bulur.

Hakk'a âşık gönül halktan ayrılır. Ayrılık kavuşmanın şartıdır. Özüne susamış can amellerinde kendini arar. Aldığı cevap onun ihtiyacına göredir. Gönlün hâlini her gönül bilmez. Canın sırrını her can görmez. Göz kimdeyse akıl ve basiret ondadır. Gönül kimdeyse aşk ve hikmet ondadır. Güzel ahlâk kimdeyse edep ve insaniyet ondadır.

İddia sahibi gönül sahibinin hâlini tanımaz; suretine bakar sırrını görmez. Söz cambazlarını kendi iplerine bırak. Diledikleri gibi oynasınlar. Onlar sözden, nazdan hiç usanmazlar.

Hastalık gelmeden doktora başvuran, tedbirini önceden alan akıl nerede? Ecel gelmeden gönlü teslim eden, ölmeden önce ölen şehit er nerede? Nefsaniyetin sıfatlarından alınıp, kulluğun sıfatlarına taşınacak tevbekâr can nerede?

Kulakları mühürlü olanlar herkesten aynı mânâyı duysalar da haberin Hakk'tan geldiğini anlamazlar. Kasvetli gönüller huzurun aydınlığına bakamazlar; durgun sularda kendi gölgelerini seyretmeye tutkundur onlar. En alıngan olan en kibirli olandır. En mütevazı olan en yapıcı olandır.

Herkesin kitabı kendi varlığıdır. Kitap okumaktan murad edilen mânâ özdeki varlık kitabının okunmasıdır. Ümmiliğin ifade ettiği mânâ öz kitabının Hakk'ın lütfûyla kuluna bilâvasıta okutmasıdır. Şöyle ki, varlık ağacının meyvesinin kul tarafından tadılması ya da Tevhid ağacının meyvesi olan kulun insan-ı kâmil tatlılığına ermesidir.

Sıladan ayrılan vuslatın anlamını bilir. İnsan, yaşamaya alışık olduğu yerdeki güzelliğin farkına varmaz. Her hayvan kendi türünden olanı takip eder de, sözde insan kendi cinsine tahammül edemez. Uyum sağlamak istiyorsan, uyumsuzluğu kendinden bil. Aczini tanımak istiyorsan, kusuru kendinde ara. Gönül gönlü cezbeder, zulmet zulmeti. Cehalet ilimden kaçır, ateş sudan.

Toza toprağa bulanmış olanda değil, koşarak gelendedir tertemiz gönül sayfası. Durgun akan derede değil, coşup koşturan deryadadır sâfiyetin aynası. Gönül sayfasına yazan erler var; yazılanı okuyan gönüller. Muhabbetin tarifini yapan diller var; tarifsiz aşkı yaşayan gönüller.

Öze susamışların dili susmaz.

Vuslata erişenlerin gönlü susmaz.

Dil ile gönül arasındaki berzahta koşuşturanlar, Mecnun'a gidip sormuşlar; "Susanlardan mısın, konuşanlardan mı?" cevap vermiş; "ne dildenim ben ne gönülden. İlle de Leylâ'danım bütün hiçliğimlen."

Hiçliğin Gizemi (94)

Bülbülün dilinde her mânâ güzeldir. Çirkinin gözünde güzel de çirkindir. Nûrla yıkanmış kalbin sırrını kanından arınan bilir. Varlığın sırr dilini varlıktan arınan bilir. Kendi zanlarına yem olan elleriyle hayallerini besler. Yemden yamyamdan kurtulan eri ârifler özler.

Nerede bir kuzu varsa kurt da oradadır. Nerede bir âşık varsa Hakk'ta ordadır. Hayrın hizmetine koşmayan nefsi için koşturur. Her mânâyı Hakk'tan bilen Allah için koşturur. Taklitçinin bilgi tezgâhlayıp pusu kurmasıyla susuz kalmış canları sulayan çobanın sırrı bir midir?

Gururunu sevdiğinin üstünde tutanın aşkı küle dönmüş kömür gibidir. Rüzgâr estikçe alevlenir, uzaklığın soğukluğunda söner. Ölümlünün sevgisi ölümsüz gönülde yanan muhabbetullah ateşi değildir.

Derya zâtına seçtiği muhabbet balıklarını incilerle besler. Sedefthen inciden vazgeçen garibi kendi sıfatlarıyla bezer. Hakk'ı inkâr yalnızca dilde değil, seçilen yaşam biçimindedir. Onun bunun kusuruna bakıp, sen-ben kavgasıyla günlerini geçirenin âhiretten nasibi de odur.

Kadirşinaslık dağıtılırken gönül çanağını uzatmayıp geri çekenler vefasız olur. Her gönül ancak kendinde mevcut olanı verebilir. Dostluğu karşılıksız olanın meyvesi ezeli muhabbettir. Kelâm sıfatı sahibinin elinden kalemle dile gelir. Mânâları varlık kâğıdına yazan kalemidir.

O hâlde, sahibine ‘daha da yakın’ olan kalemdir. Benliğiyle karalanmış kâğıda yazılacak yeni bir şey yoktur. Riyakârın ikiyüzlülüğü kendisinedir. Gözlerinin renginden, sesinin titreşiminden kendini ele verir. Gönlün huyu neyse akıbeti de odur.

Farklı kulaç atışlarına aldanma, huysuzların yaradılışları aynı havuzun suyundandır. İş lafa kaldı mı hepsi dillerini koşturur. İş erliğe kaldı mı hepsi huylarını konuşur. Diri gönüldedir gözle kulak; ölüler görüp duymaz. Kevserin havuzundadır diri canlar; ölülere sunulmaz. Her mânâdan vazgeçen her mânânın muradı olur. Hem kadehten hem de şaraptan kesilen mânânın tadı olur.

Dava âşığının rehberi masanın üstündeki şişedir; her gece sofradakilere nasihat verir. Mânâ aşığının şarabı gönlündeki muhabbettir; her gece Sevgili'den öğüt dinler. Yazın kavurucu sıcağında Mecnun’u bahçede kazma sallarken görenler hayretle sormuşlar; “Bu cehennem sıcağında kendine eziyet etmeye kıymıyor musun? Akrepten, yılandan yılmıyor musun?” Mecnun gülümseyip cevap vermiş; “Hakk başımı sevgi bağıyla bağladığından beri gülde, lalede ne gördümse, bahçenin her zerresinde O’nun yüzünü görürüm. Sıcaklık-soğukluk, yakınlık-uzaklık Leylâ’mdan gayrını görenler içindir. Nefsimdeki gizli akrepten, riyakârlık yılanından Sevgili'nin rahmetine sığınırım.”

Hiçliğin Gizemi (95)

Misâli gören misâle aldanır. Misâlsizliği misâlsiz anlatsan yelkenin rüzgârsız kalır.

Dostluğu dostunun davranışlarına göre değerlendiren kişi gerçek dost değildir. Dost odur ki dostu nasıl davranırsa davransın dostluğu değişmez. Zirâ gerçek dostluk davranış ve tepkilere göre değil, karşılıksız sevgiye göredir. Bu nedenle dostun kapısı her çalana açıktır.

Her değer aynı terazide ölçülmez. Odunu tartan kantarla altının mehenki bir değildir. Korkağı ne kadar cesaretlendirirsen yine ürkek kalır. Âşığı ne kadar caydırırsan yine aşka tapar. Kendini sevdiği gibi başkasını sevemeyen, sevildiğinden de şüphe duyar.

Gönül gönlü seyreder, muhabbet muhabbeti. Dertli gönlü dünyada tutmanın dermanı mecazi aşk mıdır? Sevgilinin sevgisinde kaybolan gönlün hayali suretlerle avunması aldanma değil midir? Değil midir ki âşık aşkın hakikat semâsına ermiştir, benliği dünya çayırında otlatmanın anlamı tat aramaktan başka nedir? Sevgiyi yaşamak için cinsiyet şart değil; tabiatı, hayvanatı sevmenin özünde şehvet yoktur.

Hakk'ı sevmek Sevgili'nin belirli bir sıfatını değil, Zât'ını sevmektir. Varlığından soyunanın eşyayı sevmesi haramdır; ister o muhabbet dünya süsü bir surete, isterse âhireti bezeyen bir nimete yönelik olsun.

Yol kesenlerin yolları ezelden kesiktir. Yol gösterenlerin işareti kerem sahibinin muhabbetidir.

Yol ağzına gelen kendi yazgısını izler. Yolcunun kılavuzu cezbedildiği yoldaki mânânın kokusudur.

Zan gözlüğüyle olayları okuyup koklayanlar, her işin ve oluşun Hakk'tan haber alındığından haberdar olmayanlardır. Hırsın altında ezilmeden yürümek gariplerin yoludur. Kurumuş bitki ne kadar sulanırsa sulansın cansız kalır. Ne kadar aydınlanırsa aydınlansın kör gönül gözü karanlıkta kalır.

Hayata geçirilmeyen kültür yalnızca dilleri süsler. Mecazi aşkı alevlendiren her ateş bir parıldar, bir söner. Dünya sevgisini gönülden aldı mı, zâtî muhabbetini ihsân eder yüce Allah. Gönlü daralmaktan kurtarıp ferahlığın genişliğine çıkarır aziz Allah. Gönünden üfleyip diriltelen ölümler, ölmez yalan bir rüya uğruna bir daha.

Berberliğin maksadı Hakk'ın sırlarını karşılıklı olarak müşahede etmek içindir, zıtlaşmak için değil. Gönül kendindeki mânâları görmek için gönüldaş arar. Tekliğin sırrına ermek için çokluğa bakar.

İki gönül bir araya geldiğinde birbirlerini övüyorlarsa bil ki Hakk'ın cemâlini seyrettiklerindedir. Birbirlerini yerenler ise gözleri cehennemde takılı kalanlardır. Gün gelir onlara da kendi özlerini görmek nasip olur. Zirâ her iş sonunda Hakk'ın muradına varır.

Görünmeyen tehlike görünenden daha sakıncalıdır. Beklenmeyen hediye beklenenden daha değerlidir. Kişi kendi tercihlerine göre hareket eder velâkin seçtiğinin karşılığını bulunca şaşırıp kalır. Böbürlenmektense çaresizlik her mânâda daha sevimidir.

Hiçliğin Gizemi (96)

Hayatı güzel ya da çirkin gösteren insanın kendisidir. Bakışı güzel olanın gördüğü de güzeldir.

Muhabbet başı sonu olmayan tertemiz bir kaynaktan akar, gönül tarlasındaki ekinlere hayat vermek için; bir gayretin karşılığı değildir. 'İnsan için ancak çalıştığı vardır' incisi tarlaya ekilecek tohumlarının niteliğine dikkatleri çeker.

Ey gönül! Ne tohum senin bir becerin, ne de rahmet senin gayretin! Tarlayı sürmenin teşviki de bil ki sahibinin lütfundandır. Marifet nûru Hakk'ın seçip dilediğine verdiği bir rızktır. Ne hesabı sorulur ne hesabı verilir zirâ o karşılıksızdır. Subhan'ın subhaniyetine yakışan da odur.

Gafil gafletini kendi diliyle bildirir. Huysuz karakterini tepkisiyle gösterir. Fakir yokluğunu sükûtuyla bildirir. Gönlün ayarı bozulursa kime baksa düşman görür. Kimden ne işitse duyduğu zehir olur. Rahmetsiz dere hangi yöne aksa orada kurur. Ayıpları deşen kendi çıbanını açığa çıkarır. Kusurları örten benlik ayıbını örtmüş olur. Her gönlün bahçesi tohumuna göredir. Her kitabın maksadı ilmine göredir. Her canın meyvesi kulluk ağacına göredir.

Gösterişe ve şekle tapanlarla mânâyâ âşıklar aynı ışığı alsalardı. Görenle görmeyen arasında ne fark kalırdı! Yokluğun gözleri ancak varlığın nûruyla görebilir. Hırstan, hasetten arınmış gönlün evi şükür yeridir. Birliğin değil farklılığın hâkim olduğu idrâkte kirliler temizlerden kaçır. Suretin değil mânânın hüküm sürdüğü yaşamda gönül gönlü kucaklar.

Leylâ'nın güzelliğini duyan bir grup genç, onu gören bir âşığı aramak ve gördüğünün sırrına şahid olmak maksadıyla Mecnun'un yanına gitmişler; evinde yemek pişirip, elinde süpürge ile etrafı temizlerken bulunca kendi aralarında "acaba doğru bir yere geldik mi" diye bakışmışlar. İçlerinden bazıları "bu da bizim gibi biri, burada ne işimiz var" deyip geri dönmeye karar vermiş. Bazıları "ne sakal var ne bıyık, ne takke var ne hırka, ancak o kadar uzak yoldan geldik ki hiç değilse soğuk bir su içip öyle ayrılalım" demiş. Şeklin ve kalıbın ötesini görebilen bir genç edeple söze girmiş. "Efendim" demiş, "duyduk ki Leylâ'nın yüzünü görebilmek için O'na âşık bir gönül sahibini bulmak gerekiyormuş. Acaba bize böyle birini gösterebilir misiniz?" Mecnun gülümsemiş, "O'na âşık olmayan bir gönül gösterin ki size âşık gönlü göstereyim," demiş. "Çoğu insan neye âşık olduğunu bilmez velâkin cezbedildiği aşk bahanesi Leylâ'nın cilvesidir. Her aşkın ve sevginin özü Leylâ'dandır ve Leylâ'yadır. Kimi bunun farkındadır, kimi değildir, aradaki fark budur." Bir diğer genç araya girmiş; "hiç olmazsa bize Leylâ'nın cemâlini tarif edebilir misiniz?" Mecnun cevap vermiş; "hiçbir gölge bilmiyorum ki onu güneştir diye tarif edebileyim. Hiçbir güzellik tanımıyorum ki Leylâ'nın gayrıdır diyebileyim." Bir diğeri sormuş; "Leylâ'nın sevgililerinde üzüntü ve keder kalmazmış. Bu nasıl olur?" Mecnun "Leylâ'nın sevgisinde kaybolmakla" demiş. Bir başkası sormuş; "aşkın hakikati nedir?" Mecnun cevap vermiş; "Leylâ'nın muhabbet sıfatını Leylâ ile yaşamaktır." İlk soran sormuş; "aşkın hakikatini yaşadığınızı nasıl bilirsiniz?" Cevap vermiş; "ne aşkı ne de âşıklığınızı bilemediğiniz zaman."

Hiçliğin Gizemi (97)

Dünya ehli hırsla boyanmış
yalancı âşık görür yüzünü

Mânâ ehli nûra boyanmış
gönlü garib görür özünü

Beyaz sayfada içi delik bir göz gibidir. Bakan gözü görür; gözün ötesini göremez. İnsanın Rabbine karşı dürüstlüğünün ölçüsü kendine karşı dürüstlüğüdür. Zirâ kişinin dönüp dolaşıp varacağı yer kendi hakikati, kendi özüdür.

Kimi bilgi peşindedir kültürü ile varlığını pekiştirir. Kimi hiçliğin içindedir yokluğu ile varlıktan bezmiştir.

Leylâ'nın aşkına aşktan da geçmişim.

Cânânın çağrısına candan da geçmişim.

Gıybetten kaçmak için gıybet ağacında astım dilimi

Duyguyu aşmak için duygu tufanında bıraktım nefsimi

Dosta varmak için dost evinde giyindim kefenimi

Şüphe zandan doğar, müşahede ise imândan. Eğer görüşün güzel değilse, gönül gözü karanlıkta kalır. Şayet görüşün güzelse, çirkinlik sahipsiz kalır. Kötülük kötülüğü dile getiren dildedir. İyilik iyiliği gören gözdedir. Vesveselerle tuzak kuran bir örümcek değilsen özünü yücelere döndür; muhabbet ehlinin himmeti de muhabbettir.

Benlik balonu şişmiş kişiye dikenli bir söz batırdın mı balonu patlayıverir; varlığının boş hava ve heves olduğu açığa çıkıverir. Nefsinin aşağılanmasına tahammülü yoktur balon sahibinin. Başkalarının balonlarını nasıl uçurduklarını seyreder de, kendi şişkinliğine karşı gözleri kördür.

Zirvelere tırmanmak için dağcılığın töresinde hem tedbirli olmak hem de muhabbet vardır. Zât kapısının eşiğine varmak için hem isimden hem de sıfattan soyunmak vardır.

Sevgiyi belirli bir suretle tanımlayan insan aşkın mânâsını beğendiği misâllerde arar; incirin kabuğunu soyan insan aşkın hakikatini yemişin her zerresinden tadar.

Kitabın mânâsını kılıfında değil içinde ara. Hikmetin tadını kitaplarda değil gönlünde ara. Halkın verebileceği halkın imkânlarıyla sınırlıdır. Hakk'ın lütûf rüzgârına bir son yoktur. Kimin gönlünde bir damla sevgi varsa, bilsin ki o sevgi Hakk'ın kuluna duyduğu muhabbetin delilidir. Kimin özünde bir demet edep varsa, bilsin ki o hürmet Hakk'ın kuluna duyduğu şefkatin gereğidir.

Leylâ'nın yüzü belirirse dağlar yerinden oynar. Hakikat gönle doğunca varlık yokluğa dalar.

Ey aziz! Sen gönlünde bulduğunu söyle. Dinleyen yorumunu kendi yapsın. Her birey kendi sâfiyeti nispetinde mânâyı tefsir eder; sözün özünü en doğrusu Allah bilir.

Gül suyunu bulan yüzüne gözüne sürünsün. Sözün yorumunda kalanın nasibi gülün şeklini, rengini anlatmaktır; gül suyuna dönüşüp benlik dikeninden kurtulmak değil. Uludağ eteğinde bir şeyler mırıldanırken Mecnun'u görenler merak edip yaklaşmışlar. İçlerinden biri seslenmiş; "ey Mecnun tek başına öyle neler söylüyorsun?" Mecnun yarı dalgın fısıldamış; "kim ne söylerse gerçekte kendine söylemiş olur. Kim ne duyarsa gerçekte kendinden duymuş olur. Dağın kucağında yaşayanların şarkısı budur."

Hiçliğin Gizemi (98)

İnsan her an kendi hüviyetini keşfeder. Ayın evreler geçirmesi gibi gönül de evreler geçirip bir hâlden bir hâle intikal eder. Bazen gecenin karanlığında varlığının yokluğuna karışır. Bazen bir hilâl misâli kendi nûrunun dolunayına hasret kalır. An olur kendine dost olur, an gelir kendine düşman kesilir. Kendini dener, kendini tartar Âdemoğlu. Surete bürünmüş duygular hem birer vesiledir özvarlığını tanımak için, hem de birer tuzaktır kendi âlemlerinde yolcuları tutsak kılmak için.

Her kim gönlünü Sevgili'ye verirse O da ona sırrını verir. Her kim varını yoğunu Sevgili'ye verirse O da ona Zâtıyla dirlik verir.

Âşığın boynu kıldan ince, aşkın cilvesi kılıçtan keskindir. Gönül gözü açık olmayanın yüz gözü de olsa yine sureti görür özü görmez. Yüzüne bakar nûrunu görmez.

Et ve kemik hayvanda da var. İnsanı farklı kılan onun ahlâkındaki ulvi sıfatlar, özündeki mânâdır. Toprağın tozuna bakan ondaki gönlü nasıl görsün! Aşkın rengine aldanan sırrındaki cevhere nasıl ersin! Âşıklar bir araya gelmişler; aşkın erdeminden, faziletinden söz etmişler. Her biri aşkın kendilerine oynadığı cilveyi anlatmış; aşka çağırana aşka çağırılanın ikileminde çaresiz kalmışlar. Hepsinin hâli aşkın hakikatine bir perde olmuş. Hiçbiri aşkın varlığının sırrına varamamış. Âşığın günahı âşık olmaktır. Âşıklık sıfatıyla kendine varlık vermektir. Muhabbet ki, sıfatı zâta bağlayan bir bağıdır, her bağın cezbesinden azad olmayana âlemi Zât mahremdir.

Benlik arayana süslü zan ve hayal verilir velâkin, o ateşin kendisidir. Benliğini verene taze bir can verilir, o can nefsi sâfiyenin nefesindedir. Şu dünyayı başına çekenle, dünyadan başını çeken bir midir?

Gölgelerin bulunmadığı aydınlıkta kazanılacak ya da kaybedilecek suretler de olmaz; sevinilecek veya üzülnülecek olay da. Zirâ her şey olması gerektiği gibidir. Dünya işleri dünyayı bağlar. Âhiretle ilgili amel âhirete bakar. Hem geçmiş hem geleceğin deneyim kaydından bağışlanan, mutlak aydınlığın hakikatiyle yaşar.

Duyguları deneyimlemekten yorulmayan aynı plağı defalarca çalar. Duygusallık âleminin talipleri çok, oyuncularının daveti ustacadır. Kazılan duygu çukurlarında nice başlar gömülüdür. Cinsellik ve dinsellik en çok rağbet gören iki sahnedir. Zihin buranın koridorlarından hiç ayrılmak istemez, nefesine mutlak bir rol arar. Ürettiği fantezilerin senaryolarını kendi yazıp kendi oynar.

Ey dost! Kendi irâdenle bir şeyler yapmayı reddet; yapmamayı da reddet. İrâdenin sahibi Hakk olsun. Halkı yok say. Yokluğun şeklini, rengini, sesini de yok bil. Zirâ yokluktan gelenin varlığı zaten yoktur. Ölümlü kişiliğin gözleriyle bakma hiçbir işe, bir kimseye.

Bütün varlığın göz kesilmeden hakikati göremezsin. Bütün varlığı Hakk görmeden halkı gözünden silemezsin.

Hiçliğin Gizemi (99)

Kokusu ruhumdadır mânânın
yokluğum varlığına işaret,

Gülüm dikenimde gizlidir
sarhoş gönüllere işaret,

Dolunay gönlümdedir benim
kararmış zanlara basiret,

Dünyam âhiretimdir canlarım
cennetim cehennemime kıyamet,

Kalemim muhabbetullahtır benim
sırrım nûr-u Muhammed.

İşin teferruatında kaybolan, işin aslını göremez. Hiçbir iş ve olay yoktur ki, Hakk'ın hikmetine bir delil olmasın. Hiçbir hüsnüzan yoktur ki cehaletin karanlığından hakikatin aydınlığına varmasın.

Gönül tarlasında ektiğin her tohumun karşılığı şu hayal âleminde belirir; gönlünün hâlini sana gösterir. Her gönül kendi mânâ ülkesindeki hemşehrileriyle yüzleşir, seçip yerleştiği beldenin ruhaniyetiyle kaynaşır; gönlü güzeller güzelliklerle, iyiler iyiliklerle birliktedir. Öfkesine yenik düşenler kendi gazap üzümelerini yer, kendi hışımlarının suretlerini seyrederek. Kendi zanları benliklerini hapsettikleri oyun kafesleridir. Ne uçabilir, ne kaçabilirler. Örümcek, ördüğü ağın tutsağıdır.

Kimi gönül bahçeleri vardır sümbülle gülle bezenmiştir. Kimi kalpler vardır yakıtı öfke ve inat olan ateşin talibidir. Çamurdan öze dönenler suretten mânâyâ geçmişlerdir. Yürüdükleri yolun eğriliğini görenler kendi kalplerinin derdine düşmüştür. Dermanın kendinden vazgeçmekten geçtiğini işitmişlerdir velâkin, kendi kalplerini her kalbe tercih etmişlerdir.

Bencil kalpler dikenli tarladır. Tarlayı dikenlerinden arındırmaya çalışanların ayaklarına sivrilerini batırır.

Dostun kıymetini bilmeyen kalbe kendi vefasızlığı düşman olur. Zirâ onlar ne kendilerinden hoşnutturlar ne de çevrelerindekiilerden. Soludukları her mânâ nefislerine nispetle iğnelidir. Onlar, 'en güzel ahlâk' rüzgârından nasibini almamış küskünlerdir. Küskünlükleri aslında kendi dikenlerinedir. Kendi yaşam biçimleri kendi düşmanları, noksan bilgileri cehaletleridir.

Memleket memleket gezip akıl ve nûr arayanlar, aradıklarının kendi gönül şehrinde bulunduğuna inanmayanlardır. Surete bakıp, şekle tapanlar, keramet putlarının kendi heves ve fantezilerinden gayrı bir şey olmadığını göremeyenlerdir. Oysa kendi öfke denizini aşabilmek suda yürümekten daha büyük bir keramettir. Görmeyen hayal arar, keramet arar. Görene her gördüğü hakikat olur. İşiten her haberi Hakk'tan alır. Koklayan her kokuyu kıbleden alır. Âşığa sunulan her kadeh yeni bir susuzluk verir. Mecnun'a her aşk Leylâ'yı anımsatır.

Her kim yaptığı dualarla yakınlarına mucizevi sıhhat ve hayırlara vesile olduğunu öne sürerse, hem kendisine hem de onu teyit eden yakınlarına ağır sınavları davet etmiş olur. Başkalarının önünde her kim böyle bir mânâyı kendini ya da yanındakini yüceltmek için ağzına dolarsa Hakk'a şirk koşmuş olur. Hakikatini yaşamadıkları ve bilincine dahi varamadıklarını dile getirenler bilmezler ki kendi söylemlerinde ancak saplantılarını dile getirmiş olurlar. Kul kula ancak yaşantısı ve ahlâki sıfatlarıyla misâl olabilir, kerametleriyle değil. Bütün güzel misâller aziz Allah'a aittir.

Hoş görün canlarım, noksan sıfatları yüklenen küskünleri. Arayan kendi kabiliyeti ölçüsünde arar. Denge ve teraziden ayrılan özüne hasret gider.

Hiçliğin Gizemi (100)

Varlığın bürümüşse güzelliği
güzellere ne gerek
kulun olayım,

Aşkın sarmışsa benliğimi
benliğe ne gerek
kulun olayım,

Başlangıcı yokluksa ârifin
ârifeye ne gerek
kulun olayım,

Sonu topraksa yolculuğun
yolcuya ne gerek
kulun olayım.

Gönül aynasında sana seni gösterir; her şekil ve kalıptan münezzehtir O. Hayal sahnesinde duygu ve düşünceleri renklendirir; her zan ve histen münezzehtir O.

Her görünüme gelen sureti gerçektir sanma; hiçbir gölge güneş değildir. Her güzel yüzlünün kalbini aydınlık bilme; her gönül Mecnun'un gönlü gibi değildir.

Duygu ve din tüccarlarına rehin olmayın canlarım, sülükler kanla, zanla beslenir.

Riyâkârlar karşısındakilerin yüzünde kendi yüzlerini görürler. Mânâ ehlini törelerde değil, arınmış gönüllerde bulursunuz. Aşkın hakikatini ölü kalplerde değil diri canlarda bulursunuz. Delik kaba su koymak akıllıların işi değil de, sırsız aynalarda kendini görüp bilmek hangi aklın işidir!

Aldanmaya hazır talipleri olmadıkça dünya kimseyi aldatamaz.

Hakk'a erenler için dünya hakikati bulma yeridir. Bulamayanlar için bekleme ve oyun yeridir. Ölmeden önce dünyaya gözlerini kapatmak, bir köşeye çekilip, yaşamdan vazgeçmek demek değildir. Hayatın her anında, olan biten her şeyde Hakk'ı görmek, tecellisindeki mânâyı doğru okumaktır; Allah için yok olup, Allah için var olmaktır. Hakk'ın gayrı hiç bir şeyin kulu olmamaktır.

Baş gözünün ufku, gördüğü suretler kadardır. Gönül gözü, şekilsiz, renksiz, başsız görür. Her gönül sahibi, mümin kulun gönlünde kendi hâlini görür. "Kötü koku koklamaktansa, burnu tıkalı gezmek evlâdır" diyorsan, kal olduğun yerde! İçinde erimediğin aşk gerçek aşk değildir! Zorluk ve vefa sınavından geçememiş dostluk güvenilir değildir. Cennet kokusunu koklamak istiyorsan, nefsindeki pislikten arın; kötü zarlardan, yersiz telaş ve vesveselerden, saplantılardan kurtul. His ve zarlardan arınmak, yokluğun içinden varlığı seyretmektir. Dava ehli her şeyden davacıdır; hem düşmanlarından hem de dostlarından, hem dünyadan, hem de ukbâdan.

Huysuz insan kendisi gibi huysuzlukları görür. Âşıklar aşkın büyüünde aşkı görür. Lütûf eli değdi mi, her âlem lâtif olur. Gönül hangi yöne baksa kendini cennette bulur.

Mademki insan öz benliğine yönelmiş derin bir bakıştır, o hâlde sır gözüyle görmek, kendindeki sırrı görmektir.

Can sırrını bildiğinden beri
bilmez oldu ötekini berikini,

Gönül Zât'ını sevdiğinden beri
görmez oldu hiç birisini.

Hiçliğin Gizemi (101)

Sevginin hakikati belirdikten sonra suretler aşka bahane olur; sebepsiz, vesilesiz, dikensiz yaşa muhabbeti!

Gül bahçesine girince dikenler görünmez olur. Gül kokusudur ruhun varlığını saran. Ne görmüş, ne duymuşsa ezelde, yediverenler her mevsim açar. Hakk'ı görüp, Hakk'tan işiten gönüller de her an O'nun muhabbetini dile getirir. Güllerin aşkı dile getirmesi sessiz ve harfsizdir. Kelimelerle değil, kokusuyla sarhoş eder gönülleri. Renkleri, sevginin soluğunu iletir âşıklara.

Yaratığı yaşama bağlayan bağ sevgidir. Gönülleri güle dönüştüren de Hakk'ın muhabbeti. Aslında kalplerdeki sevgi hep aynı aşk; onu idrâkimiz ve tanımlayışımız farklı.

Gönüldeki Sevgili sevabında şahidi, günahında “yeter ki O Sevgilim olsun, razıyım her cilvesine” diyorsan, hazır ol cilve denizinin dalgalanmasına.

Bağdan, ipten beklenen hizmet talibini bağ sahibine ulaştırmak için vasıta olmasıdır. Yaşam ve sevgi bağından murad edilen mânâ da gerçek Sevgili'ye kavuşmaktır. Kavuşan ne hasret çeker, ne de bir bağ arar. Sevgili'nin sinesinde huzurdadır o.

Aşk talep edende aşkın yarısı mevcut demektir. Tamamı kendisinde olsaydı hiçbir talebi olmazdı. Bülbül gülü kendinde bulmuş olsaydı, bağ bahçe dolaşp hasretini dile getirir miydi?

Ey dost! Su kaynağını dağın tepesinde ara, kurumuş dere yataklarında değil.

Benliğiyle mağrur gönüller, mahzen karanlığıdır ancak, isterse küpleri bilgi dolu olsun. Dallarını silkeledin mi meyvelerinin ham olduğu ortaya çıkar zirâ hiç biri dökülüp secdeye varamaz. Meyvelerinden tatsan, lezzet alınmaz.

İnsanların en çok eleştirdikleri şeyler, kendilerinde en çok mevcut olan vasıflardır. Kusuru gören gözler kendini görse, bakmaz hiçbir kusura bir daha.

Çam ağacı kurumuş kozalaklarını nasıl döküp bedenini arındırıyor sen de nefsindeki çürümüş beşeri vasıflarını döküp arın ki davadan mânâyâ mirac edesin.

Kibir ne kadar yüksekteyse düşüşü de o kadar şiddetli olur. Kabir ne kadar derinse toprağı o kadar bol olur. Yaradılışı bir olmayanlar bir arada olamazlar; kurtla kuzunun beraberliği nerede görülmüştür!

Ateşin yakmadığı ağaç var mıdır? Meğerki o ağaçtan görünüp, ses veren Hakk'ın nûru olsun.

Kimi vardır İsâ'nın asâsına dayanır, ona yaslanıp, onunla yol alır velâkin asânın sahibini görmez. Hem asâdan hem de İsâ'dan mahrum kalır. Asâdan kasit dosttur. İsâ ise senin tertemiz ruhun. Her kim dostun değerini bilmezse, kendi değerine hasret kalır.

Gayret de kendimizden gelir tembellik de.

Cennet de içimizdedir cehennem de.

İnsanların en çok değer verdikleri şey sevgidir; onun değerini bilmeseler de. Gizlendikçe açılan, açıldıkça gizlenen özün sırrını gönüller görmeseler de.

Hiçliğin Gizemi (102)

Zihinle kavramaya çalıştığın hiçbir şey Hakk değildir. Zirâ o kavranamaz; aşkı akıl etmeye çalışmak akılsızlık olur. Gönlün yaşadığını akıl anlayamaz. Gönlün gördüğünü akıl göremez.

Muhabbet gönül bahçesinden eksilirse, her zerren zan kesilse aşka yol bulabilir misin? Öz nûru beden evinden çekilince, her zerren mânâ olsa surete can verebilir misin?

Kendinde bulmadığın hiçbir değer senin için gerçek değildir. İsâ gibi yaşamadıkça Hristiyan değilsin. Ali gibi er olmadıkça alevî de değilsin. Mustafa'nın ahlâkıyla ahlâklanmadıkça Muhammedan değilsin.

Gönül güzelliği ahlâk güzelliğidir; taklitçi bilgelik değil! Olumsuz ve uyumsuz kişiden uzak dur. Kendi kötümserliğini yanındakilere satmak ister o. Ne kendisinin ne de yanındakilerin değerini bilir. Değerli olmanın, her şeye değer vermekten geçtiğini bilmez. Hikmetin, sessizliğin içinden sözsüz ve renksiz davetini işitmez.

Cinci hoca cinleri görmüş de ne elde etmiş, nefsindeki cini görmedikten sonra! Yarattığıyla oynaşıp ne fazilet kazanmış, Yaradan'ı özünden duymadıktan sonra!

İmân, taraftarı olduğun spor takımlarına benzemez ki renkleriyle avunasın. Sloganlarda kalan hiçbir söz sahibini yüceltmez; meğerki yücelttiğin ancak Hakk olsun.

İki arkadaş aralarında sohbet ediyorlarmış. Biri demiş ki; “ben Hakk'ı gördüm.” Diğeri sormuş; “ne zaman?” öbürü cevap vermiş; “falan filan tarihte. Şöyle bir zaman ve hâlde. Öyle muhteşemdi ki!”

Arkadaşı yine sormuş; “ya şimdi?” Öbürü inlemiş; “heyhat nerede?”

Ey dost! Zaman ve mekân boyutları içinde görülen ne varsa, gören ve görülen ikileminin mevcudiyetindeki her hâl ve âlemde, dualitenin hayal perdesinde yansıyan bir mânâdır ancak; idrâk edenin idrâkindeki algılamayı canlandırır, her ne kadar o hayale de can veren Hakk olsa da. Zaman ve mekâna bağlı olmayan, suret ve şekle sığmayan Hakk’ın vechinin görünmediği bir an var mıdır ki O’nun tecellisi deneyimleyenin deneyimi içinde sıkışıp kalsın! Gönül gözünün görüşü, zihnin şekil ve vehmine kul olsun!

‘Gözlerin kaymadığı’ mânâ, ne beşer gözünün ne de aklın tanımlayıp, idrâk edebileceği nispetsiz âlemdir. Zan âlemi manevi uyku âlemdir. Zannından uyanan, hem uyku âleminden kurtulur, hem de taklitçilikten.

Benlik sarhoşu yokluğunu varlık görür. Muhabbet sarhoşu yokluğunda varlığı görür. Hakk’a kavuşmanı engelleyen vehm kendinsin! Zannındaki görsel benliğinin mevcut olmadığını bilersen mevcudun kim olduğunu da görürsün.

Her hayalin kendi özünde yok olduğu âlemde, âlemlerden ganî olanın hakikati gönle doğar. Güneşin aydınlattığı her şey kendi suretiyle görünür velâkin aydınlanan şey güneş değildir. Ruhun can verdiği her mânâ da kendi hakikatiyle görünür velâkin her canlı insan-ı kâmil değildir.

Hiçliğin Gizemi (103)

Kendi güzelliğini Zât'ında beyan etmeyi dilemişse, bütün suret-i güzelleri siler gönülden Cenab-ı Hakk. Kendi nûrunu özde yüceltecekse, bütün karanlıkları fâni eyler Nûru'l Hakk. Bir şey ikilikten çıktı mı, ne gören ne de görülen kalır; kendi Zât'ıyla Hakk kalır. Muhabbet maksadına uçtu mu, ne seven ne de sevilen kalır; sıfatı aşkla Hakk kalır.

Gönül yelkenlisine binenin yolculuğu Hakk'a kulluktur. Gül suyuna karışan tenin, ne rengi ne kokusu kalır. Kimi gönül vardır, âlemi kendi benliğiyle doldurmuştur. Kimi gönül vardır, âlemleri doldursan onda yok olur. O gönül ki gözlerden gizlidir, onu gören Sevgili'nin gözleridir. O gönül ki ölü gönüller işitmez, onun sessiz bestesi diri gönüllerin muhabbetindedir. Dikenlerin içinde kalsa da gül, zerafetinden hiçbir şey kaybetmez. Beşeri sıfatlarla çivilense de ruh, letafetine olan özlemine eksiltmez. Her çiçek güzelliğini kendi tohumundan alır. Fıtratı garip olanın kendisi de gariptir.

Gönlün gönlü emzirmesi, hakikat bilgisini tevhid ehlinden içmek gibidir. Sırrın sırrına erilmesi, kevser havuzundan gönlün sulanması gibidir. Her solukta O'nun nefsinin duymadan can sahibi sayılmazsın. Deryadaki sedef ve mercanların, derelerde, çaylarda ne yerleri var! Onlar derin ve temiz sularda can bulur.

Ey aziz! Hakk seni çağırdı mı, ruhunu da bırak öyle git. Zirâ O, sana yepyeni bir can verir. Hakk'la can bulan insan, sureti ölse de ölümsüzdür. Size ait olmayan bir şey elden gitti mi üzülmeyiniz. Giden can size ait midir ki, her gidenin ardından feryat edersiniz!

İşrâk vaktinde dünya susar

mânâ konuşur,

Kıyamet vaktinde can susar

cânân konuşur,

Muhabet vaktinde bülbül susar

aşk konuşur,

Vuslat vaktinde kul susar

Hakk konuşur.

Yokluğun hükmü neyse efendiliği de odur. Benliklerinize efendiler aramayın, gönüllerinizin hükümdarını özünüzde bulun. Candaki gizli imân gönlünüzdeki aşka bakar. Her sevdadan vazgeçene sırrından nûrlar saçar.

Arayan kişi henüz kendinden vazgeçmemiş kişidir. Her zahmeti kendisine varlık verdiği içindir. Huzurun tebessümü ey dost, yokluğun içindedir. Her göz sahibi görebilseydi, körlük kalır mıydı? Her gönül sırta erebilseydi, zahmet kalır mıydı?

Her kuş ötmesini bilir velâkin bülbülün nâmesi başkadır. Her dil söz söyleyebilir velâkin ârifin okuyuşu başkadır. Hakk'ın rahmet sıfatına yönelen gönül merhametin timsali olur. Kendi gazabına yenilen gönül, gazabı önünde bulur.

Hiçliğin Gizemi (104)

İnsanın kendi hakikatine uyanıp kalkışı kıyamettir. Kıyamındaki hâli ise çeşit çeşittir. Nasıl bir mânâ kumaşı ile dikilmişse âhîret giysisi, canı sarıp, kuşanılacak mânâ da odur. Mahşerin atlıları gönüldeki mânâların görünümleridir. Ârifler mahşeri her an yaşar. Gönüldeki suretler ârifler önünde kıyamdadır. Örtünen, nasıl örtünürse örtünsün ârifin önünde çırılçıplaktır.

Ruh güzelliğinin beden güzelliğiyle ne işi var, ona suret mi dayanır! Aşkın hakikatinin sözle ne işi var, ona kalem mi dayanır! Gönül ırmağı deryaya ulaştıktan sonra, dünya hırsının ateşi kimin umurunda! Can özüne vardıktan sonra, sureti toprağa düşmüş kimin umurunda!

Âşık, aşkta erimişse suret peşinde koşuşturan avcı kim? Gönül, Hakk'a ermişse Hakk'tan gayrını gören göz kimin? Buğday, sapından ayrılmadıkça değirmen taşına ulaşır mı hiç? Tahıl, un olup ateşte pişmedikçe nimet sofrasına alınır mı hiç?

Bir nefes ayrı düşse Leylâ'dan, zulümdür o Mecnun'a. Aşkın galip geldiği her hâl Hakk'ın zaferidir.

Her iş vaktinde edâ edildiği zaman daha güzel. Sevginin her anı ise doyumsuz güzel. Zirâ sevilen her şeyden Sevgili görünür; isterse o aşkın suretine bürünmüş olsun.

Kumsaldaki suların her işleri deryayladır; isterse güneş altındaki görünüşleri zerre misâli olsun. O deryanın sahilinde yıkanır gönlün ay ışığı. Deryanın sıfatlarıyla sıfatlanmadan sahilde görünen kişi köpükten başka bir şey değildir. İkilikten, bencillikten kurtulan dalganın sırrında derya görünür.

Gönülde aşk yoksa yüzdeki berraklık aldatıcıdır. Akşamsefası yüzünü gece kalkan âşıklara gösterir. Hayale kaşık sallayan insan hakikat iksirinden tat almaz. Kendindeki köpükten vazgeçmeyeninin sırrı Hakk'a varmaz. Kevserin mânâsından tatmayan gönül, nefsinin acılığından habersizdir.

Zihinleri süsleyen masalların peşindedir taklit ehli. Dünyaya doymuş kişinin hâli yürüyen bir ölü gibidir. Oysa onun gönlü dipdiridir.

Dildeki imânla gönüldeki imânın hakikati her zaman bir değildir. Gönül kendinden boşalmadıkça imânı zandan başka bir şey değildir.

Aşktan ölmeyecek kişiye aşk verilmez zirâ o ancak gelip geçici sevdaların peşindedir.

Hiçliğin Gizemi (105)

Emrine kul, muradına kurban olduğum Allah'ım! Yine dalgalandı muhabbetullah denizi; şu garip gönlü, nereden esse Sevgili'nin kokusuna döndürür. Bazen yağmur gibi iner hikmet her yanın göz, her yönün kulak kesilir. Bazen çöl gibi kavrulur gönül, hüznün meltemleri kulu örtünüp gizlenmeye çeker.

Makamlar arayanların olsun; hâlden hâle buluşmadadır bizim sevincimiz. Suretler sevginin gölgesidir ancak, velâkin gölgeyi gören onu aşkın aslı sanır.

Kendi bedenine tutkundur insan, gölgesini gerçek benliği olarak tanır. Sevgisiz gönül cansız heykele benzer; suretsiz muhabbet ise kadehsiz şaraba. Maksat, elde kadehle gezinmek değil, mânâ şarabından içip kendinden geçmektir ki, Sevgili'den gayri her şey silinsin. Tevhid sarhoşu, dindar-dinsiz ikiliğinden de arınmıştır. Her kavmin hoşnutluğunu kendi hoşnutluğu bilir. Her inancın özünde Hakk'ın tecellisini görür. Bireyin sessizliği hâlinin örtüsüdür. Olaylara verdiği tepkisiyle örtüsünü aralar, zâtından haber verir. Ârifin örtüsü ise onun yokluğudur. Yokluğunun içinde takvasının sırrı gizlidir. Her söz, her anlatım aşkın hakikatini örter. Sözsüz ve suretsiz muhabbet, özdeki sevginin kendinden kendine akışıdır. Gönlün sevdiği şeyin mânâ ve kıymeti, kendindeki sevginin de değerini ortaya koyar.

Şu âlemde herkes bir oyun tutturmuş onunla yuvarlanıp duruyor. Oynadığın oyun hiç olmazsa dürüstlük olsun, hayırseverlik olsun.

Ağzından çıkan her söz güzel olsun ki, gönlün güzelliği başka yöne kaymasın. Gördüğün her şey güzellik olsun ki, basiretin güzelliğinin timsali olsun.

Garibin biri evde yıkadığı çamaşırları kuruması için bahçedeki ipe seriyordu. Çamaşır hangi renkte ise mandallarını da aynı renkten seçiyordu; yeşili yeşille, sarıyı sarıyla, beyazı beyazla eşleştiriyordu. Fakiri izleyen kapı komşusu merakla seslendi; "Yâ Hû! Güneşin altında nasıl olsa kuruyacaklar. Mandalların seçiminde bu itina, bu titizlik neden? Kim görüp, kim bakacak?" Gariban komşusuna gülümseyip cevap verdi; "Hû diye çağırdığın görmüyor mu? O'nun ahlâkında her şeyin hakkını vermek vardır. O, güzelleri ve güzellikleri sever. Hiçbir işinde ahenksiz ve uyumsuz bir yön yoktur. Her şey O'nun zârif ve lâtif yaratışına uygun olması içindir. Tecellisinin ahenk ve ihtimamı karşısında çamaşırlarımın ve mandallarımın rengine itina göstermem çok mu?"

Ey dost! Her gün yıkayıp arındırmak durumunda olduğumuz çamaşırlarımız nefsimizin ahlâkıdır ki temizlik gönül evinde yapılır. Ahlâkımızla uyumlu olan mandallar ise amellerimizdir. Amelleriyle Hakk'ın doğruluk ipine bağlanmayan çamaşırlar ilk hevâ ve heves rüzgârlarında yere düşüp kirlenir.

Bedene tapanlar bedeninin ölümüne hayıflanır. Hakk'a tapanlar bedenden değil, benliğinden ölüp, yeni bir mânâda dirilir.

Hiçliğin Gizemi (106)

Yokları toplarım yokluğumda

yokların yokluklarında,

Canları salarım cânâna

canların yokluklarında.

Tevhid sırrına ermiş, ruhuna üflenmiş insanın yaşantısı kendisine ait değildir. O, Allah için tohum eker; Allah için hasat toplar. Toplum içindeki her ilişkisi de bu mânâdadır.

Gönül olmadan yiğitlik olmaz.

Aşka ermeden mâşuk bulunmaz.

Zannetmeyin ki biri bir şey, diğeri başka bir şey.

Hiçbiri, hiçbir şey hayal perdesinde.

Dünyayı ehline bırak

ukbâyı mânâ sevdalılarına

Hakk'ı Hakk'la yaşa

anın içinde,

Cânânı canda ara

aşkın içinde.

Nûrdan yansıyan aydınlık nûrun kendisi değildir. Güzellik, hangi şekle bürünürse bürünsün, güzelliğin kendisi değildir. Aşkın sureti gelip geçer; suretsiz aşk gönlün kendisidir. Kendinde mevcut olanı, suretlerde aramak niye! Mademki herkesin kazandığı kendisine, ne arayacaksın kendinde ara. Kendisi surete muhtaç olanın ihtiyaç sahibine verebileceği şey ancak kendi aczidir. Bu nedenle kulluğun güzel yüzü hiçlik; çirkin yüzü kibirliliktir.

Gül bahçesine giren bülbül gülden gayrını koklar mı? Kurtulmaya çalıştığın her dert ruhunun yükselmesine bir vesiledir. Nimetler, vesileler oltasına takılıp öyle gelir. Malumdur ki âlemde her şey zıddıyla verilir. Birini kabul edip diğerini reddedemezsin.

Tevhid ehlinin her muradı Hakk'ın muradında erimiştir. Göz, görmesi gerektiğini gördükten sonra gayrına kapalıdır. İçinde nûr olmayan her bakış basireti bağlar. Nûrun aydınlattığı her göz nûrun sahibini görür. Pislik gören göz ancak kendindeki kirliliği görür. Tevhid gözüyle bakan, pisliği değil tarlaya yararlı dışkıyla olgunlaşan hasadı görür. Dağın dış yüzünden sular akar, içinde kaynayan lavlar gizlidir. Nefis de bir yanardağ gibi sinsidir. Ne zaman patlayacağı belli değildir. Ne dışından akan sular seni umutlandırır. Ne içteki yanardağ seni korkutsun. Secde eden benlik başı hiç birine bakamaz. Zirâ nazarı Hakk'ın gayrına kaymaz. Onun ruhu cömertlik sahibi Rabbinin elindedir.

Madden secde etse de manen secde etmeyen kişi kendini görür, kendiyle uğraşır. Nefsine eziyeti kendi varlığıyla. Her mânâda secde etmek ise yokluğa ermek demektir. Ancak nefsinin yokluğunu gören Hakk'ın varlığıyla varlık bulmuş olur; Hakk'la duyup, Hakk'la görmüş olur.

Hiçliğin Gizemi (107)

İnsanların inanmak istedikleri şey onu gerçek kılmaz. Hayalini göremediği mânâyı idrâk edemediğinden, hayal sahnesi içinde yaşayan insan, şekil ve kalıp putlarını kıramaz. Evham, kuşku ve zan duvarları yıkılmadıkça, hayalin benlik evinden kurtulamaz.

Gül kokusu gönlün kokusudur. O gönül ki Rabbinin huzurundadır bil ki o, gülistandadır. Gülistan nedir bilir misin? O, Rabbinin arşı istivâsıdır; isim ve sıfatlarıyla gönlü sarmasıdır. Gönül Hakk'ı zikrettikçe gül bahçesinde gezinir. Hakk'la aldığı her nefes bil ki zikirdir. Her gönül kendinden haber verirken ondaki zikrin hakikatini de beyan eder. O zikir ki özdeki mânâ kitabının okunmasıdır, okumaya teşvik eden her vesile onun için mürşittir.

O ki öfkesine hâkim değildir o, âlim değildir. O ki herkesi kucaklayıcı değildir o, ârif değildir. Her mecnun gönlün bir Leylâ'sı var velâkin Leylâ o Leylâ değildir. Her canın bir İsâ'sı var velâkin her yâr O İsâ değildir.

Dünya, gönüldeki mânâların hayali suretlerdeki görünümüdür. Âhiret ise şekil ve suretten mânâ ve öze dönüşümüdür. Miracın da maksadı budur. Gönlünün hâli neyse dünyan da odur, âhiretin de o. Aksi takdirde 'dünya âhiretin tarlası' olur muydu!

Ârifin gönlüne ermek, onun gönül gözüyle gördüğünü görmektir. Mânânın özüne ermek, onun hakikatiyle tahakkuk etmektir.

Sahile vuran damlalar her ne kadar topraktanmış gibi gözükseler de onlar aslen deryaya aittir. Nitekim toprağı yıkadıktan sonra denize avdet ederler. Tıpkı insanın maddi âlemde görünüp mânâyâ dönmesi gibi. Zirâ o, aslen mânâ âlemindedir ki, hakikati nûrdur.

O hâlde gönül gözüyle görmek, gönüldeki Hakk'ın nûruyla görmektir; idrâk edilmeyeni nûrla nûrlanarak yaşamaktır.

Mânâyı surete bağlayan şey ne, muhabbetten başka! Sureti mânâyâ döndüren ne, muhabbetullahtan başka! Sen-ben nedir, Hakk'ın dışında nefesine varlık vermekten başka! Sen-ben gitti mi, geriye ne kalır, Zâtı Hakk'tan başka! Göz görmekten mahrum ise şekil ve surete bakar. Gören için isim ve sıfat nedir, Tecelliyi Hakk'tan başka!

Kişinin noksanı kendi hakikatini bilmemesidir. Onun kemâlâtı ise kuşluk vaktine ermesi, özündeki nimete, ruhunun nûruna yükselmesidir. Ancak o zaman gecenin örtünmesi gibi beşeri varlığı sükûna erer. Rabbini öz varlığında bulamayan O'nu cennette dahi bulamaz. Zirâ O, nimet değil, nimeti ihsân edendir.

Hırsızın hırsızlığı gönül sahibinin gafleti yüzündendir. O gaflet nedir, dersen; kuşku ve şüphedir. Kendisi emin olmayan bir belde güvenilir değildir. Emniyete ermiş insan, incir misâli cemâl ve celâl sıfatlarını özünde olgunlaştırmış, zeytin misâli nefsin yedi kat taşlarından sızdırılarak sâfiyetin erdemine ermiştir.

Hiçliğin Gizemi (108)

Ressamın hakikati onun fırçasından görünüme gelir velâkin, zâtı sanatında gizlidir. Ne resim ressamın sanatından ne de sanatı ressamdan gayrıdır. Ancak, resim ressamın aynı değildir. Gel gör ki resim olmadan ressamın mânâsına nasıl ulaşılır? Esersiz sanatkâr bilinemez! Yaradılışın gayesi kendini bilmektir ki sanatkârın mânâsına eresin. Şu hâlde her kim kendi özüne dönerse hakikatte Hakk'a dönmüş olur. Her kim kendi özüne cahil kalırsa, Hakk'ı tanımamış olur.

Fırça, ressamdaki feyzin aynasıdır. O ayna vasıtasıyla resim belirir. Seçilen vasıta doğru olduğu takdirde kabiliyet kendini ifade edebilir. Aksi takdirde örtülü kalır. Gönül ki Hakk'ın aynasıdır. Gönlün görüntüsü âlemin resmidir.

Her mânâ kendinden olan değerle gelişir. Faziletin yükselişi erdemli işlerle, sevginin yücelişi her zerreyi kucaklayıp sevmektedir. Dava ehli iddialarıyla beslenir, mânâ ehli manevi değerlerle.

İbadet ancak güzel ahlâkla hamdın mânâsına ulaşır. Şeklin takipçileri Ramazan'ın mânâsını on ikide birle sınırlandırır. Hakk âşıkları on iki ayın tamamını Ramazan ahlâkıyla değerlendirir.

Kulun ibadeti bir bitkinin çiçek açması gibidir. Çiçek açmayan bitki ürün veremez. İbadetinde ahlâkı güzelleşmeyen kul imânın hakikatine eremez.

Her şeyi idrâk edebildiklerini zannedenler, gerçekten idrâk edebilselerdi hepsi ârifibillâh olurdu; kendi idrâksizliklerinin dışında hiçbir şeyin idrâklarına bağlı olmadığını fark ederlerdi.

Herkes hakikati Cenab-ı Hakk'ın kendinde tecelli eğlediği mânâ kadar bilebilir. Kendindeki mânânın farkında dahi olmayan neyi bilebilir? Hayatın her anı kişiyi kendindeki mânâyâ ulaştırmak için hazırlanmış cilvelerle güzelleştirilmiştir. Gönüldeki her fırtına rıza limanına sığınmak için vesiledir.

Aldığın her nefes O'nunla beraberliğin şükrüne vesiledir. İster geçmişin hatıralarında olsun, isterse geleceğin hayallerinde, benliğini taşımaya çalıştığın her zaman boyutunda nefsinlesin. Yaşamın her anından razıysan, nefsinde ölü, Hakk'la dirisin; huzur ve sevgi içinde.

Aklın nerdeyse yöneldiğin fiil de oradadır. Muhabbetin kimdeyse gönlünün hakikati ondadır. Bir insanın mânâsı onun melekutiyetidir. Şeytaniyeti ise onun iddiasıdır. İddiasını dışlayan şeytanını taşlamış olur. Mânâsına yönelen melekî sıfatları özünde bulur.

Her iş ehliyle beraberdir. Her gönül sevdiğiyle birliktedir. Uçmayan kuş yaşayamaz. Sevmeyen gönül uçamaz.

Hiçliğin Gizemi (109)

İnsanın içinde bulunduğu mertebe itibariyle zikri onun ism-i azamıdır. Zikrine uyan hâli ise onun mânâsıdır. Sırrındaki tecelliye göre her gönlün değeri belirlenir.

Örtülü fiil niyettir. Fiilin mânâsı, niyetin sâfiyetine göre Hakk'ın nazarına mazhar olur. O hâlde fiil kabuğunun içindeki niyet, iç varlıktır. Kişisel beklentileri barındırmadığı oranda saf ve temizdir. Zirâ her beklenti zıddını doğurur. Bâkir niyetin hakikatinde Hakk'ın muradı zâhir olur. Gönlün yüceliklere yönelmesi sâfiyetinin derecesine göredir. Yücelik niyetinin içinde 'sen' varsa o, yücelik değil hamallıktır. Ancak senin varlığının taşınmadığı niyet yücelere taşınır. Şu hâlde lâtif ve hafif gönül, her yükten boşalmış gönüldür. Gönlü Hakk'tan gayriyle meşgul eden her şey bil ki gönlün yüküdür.

Kulun dervişliği yani yoksulluğu nefsinin ağırlıklarından kurtuluşu yönündedir. Gönlün yükselişi ise onun olgunluğu yönünden olup, istidadındaki sırra uygun olarak ilâhi nûrdan yansıyan isim ve sıfatlardan feyz almasıdır.

Kulun seyyahlığı mânâ âlemlerindeki yolculuğudur ki o, dört kapının da ârifidir. Hâl böyle olunca dünyadayken âhireti yaşamak mânâyı gönülde yaşamak demektir.

Hakikate ermek için bilmek yeterli değildir. Bildiklerinden de vazgeçmek gerekir.

Bu neden böyledir? Çünkü bilinen her şey surete ve şekle bağlı misâller iledir. Görsel benliğine odaklanmış zihin, misâllerin ötesindeki suretsiz ve şekilsiz mânâyı idrâk edemediğinden, kendisine rehber olarak misâller sunulmuştur. Bu nedenle mânâyı anlayabilmek için suretlerin peşinden koşturur. Oysa her misâl mânâdan zuhur etmiştir. O hâlde talip olunan şey aslında suret değil, onun ifade ettiği mânâdır.

Bir heykeltıraşa âşık olan genç, gerçekte heykeltıraşın suretine değil, onun yaratışındaki sanata âşık olmuştur. Şayet aşkını surete bağlarsa aşkın hakikatine eremez; o sevgi onun ızdırabına vesile olur. Mânâya bağlarsa, kendindeki Hakk sevgisine ererek, huzur bulur.

Hakikate ermiş insan için suretlerin hepsi birdir. Leylâ'nın hakikatini gören için Leylâ'nın büründüğü suretlerin ne önemi vardır, dersen; suretlerin önemi ve değeri, Leylâ'nın cemâlinin onlarda zâhir olmasıdır, denilebilir.

Vaktin sahibi vaktini ziyan etmeyendir. Tecelliyi her hâlinde görüp, gözetleyendir.

Gönlü mânâ rüzgârlarıyla doldurup yol alan yelkenliyle görsel benliğinin karanlığında batmakta olan sandal bir midir?

Aşkın sesini duyup da ona koşmayan gönül var mıdır? Hakk'ın sesini duyup da kendinden geçmeyen âşık var mıdır? Mânânın hakikati gönülde okunmaya başladığı an, rahmete nail olmayan kul var mıdır?

Hiçliğin Gizemi (110)

Kim kendini nasıl bilirse Rabbini de öyle bilir. Her gönül kendindeki sır kadar mânâ aynasına tercüman olur. Sırlara ayna olan sır ise nûr üstünde nûrdur. Manevi yakınlık zanda değil candadır.

Vehmin uyku âlemindeki can ne yakınlığın ne de uzaklığın farkındadır. Farkındalık âlemindeki canın hayatı 'daha da yakın' sırrının nûruyla aydınlanmıştır.

Ruhun bir sıfattan diğer bir sifata intikali hakikat güneşi vasıtasıyla. Hakikat güneşi insanın kâmil ruhudur. Gaybdaki ölümsüz imân odur.

Hakk'ın ayetleri ruhun nûrunda gizlidir. 'Nûrumu tamamla' niyazı, sıfattan zâta, vuslatın hakikatine yöneliştir ki insan-ı kâmil mertebesidir.

Mânâ semâsındaki her bir konak Rabbin kulunda tecelli eğlediği ismin nûrunu ağırlar. Bu mânâdan olmak üzere Hz. Ali'nin Cenab-ı Hakk'ın aslanı olarak zâhir olması ondaki tecelli nedeniyledir. Zirâ Hakk Teâlâ zât ism-i şerefiyle tecelli eğlediğinde irfân güneşinin, aslan mânâ burcunda olması takdiri ilâhidir. Keza Recep ayının Allah-ü Teâlâ'nın ayı olarak tasdiki aynı hikmet incisinin mârifetullah deryasından bir hibe olduğu bildirilmiştir.

Ey dost! Hakikate ermiş kişinin davet edeceği makam yokluktur; orada oyun yok, oyuncu yok. Zan ve hayal hakikat değildir. Suret, gerçeğin bir yansımasıdır. Hepsi o kadar.

O hâlde hayalden ölmek, hakikatin varlığında dirilmektir. Nefsinden ölenleri mezar taşlarında arayanlar Hakk erenlerini diri gönüllerde göremezler.

Mârifetullah nazariyelere sığmaz. Kitabının mânâsını özünden duymayan insan, özün sırrına varamaz.

Bireyin tercihi hayalden yana ise, hayalindeki âlemi vehmince yaşar. Gerçek olanı kendine tercih ediyorsa, hayali varlığından vazgeçer.

Müminin imânının cezbesi ve hakikate duyduğu özlemi hayale olan tutkusundan daha şiddetlidir. Zirâ aşkın hakikati her mânâda Hakk'ı görmek, sıfattan Zât'a ulaşmaktır.

Sadıklar için hiçbir zorluk yoktur; zorluk zandadır. Muhabbetullah ateşi insanı hayalin kulu olmaktan kurtarır. Hiç kimse bir başkasının kusurundan sorumlu tutulmadığı gibi, ibadeti başkaları adına edâ eyleyip, onları ibadetin zâhirdeki biçimsel suretinden ve bâtındaki mânâsını ifâ etmekten bağışlayamaz. Birinin diğerleri adına kurtarıcı olması, öze ermemişlerin zannıdır. Zirâ herkesin ektiği ancak kendisi içindir.

Söz ve sesle anlatılamayacak olan, anlatılmaya çalışılırsa o, bilim kurgu olur ve ona nefsinin cahilinden başka kim inanır! Hakikati kaldıramayacak olanlara, kendi fantezilerine uygun tasvirlerde bulunulursa, onlara göre onun adı ilim olur, tarikat olur. Kişi, kendi hayallerini sabit tutamaz. Hayalleri sabit tutan kudretin varlığını, kendi yokluğunda özümseyenin adı sevgili olur, aşk olur.

Hiçliğin Gizemi (111)

Kefene girmekle ölmez gönül

bütün âşıklar fakrin yolundadır,

Tarikata sığmaz özgür gönül

bütün canlar Hakk'ın yolundadır.

Mânâ semâsındaki her bir kapının önünde bir aslan durur. Her kim vücuduyla kapıdan geçmek isterse, o kapının aslanına yem olur. Aşığı Hakk kapısının eşiğine götüren cezbi aşktır. Bil ki Dârul-bekâ kapısı dâru'l aşktır. Anahtarı, sevip sevilmeyi dileyen vücudu aşk kapısında bırakmaktır. Mânâ vücudu sevgiyle beslenir zirâ aşkın lezzeti her mânâdan daha çekicidir. Sâfi muhabbetin hakikati aşkı da terktir ki, sıfattan Zât'a urûc edilsin; zâtı muhabbet benliksiz belirsin.

Ne dünyaya küskünüz biz

ne ukbâyla beslenen,

Hakk aşkının müflisiyiz biz

her mânâda eriyen.

Bilinçli yaşanmayan her an ziyan olunan cansız ruh gibidir. Zan ve hayallerinden ölüden gayrı kim, hayallerini hapsedebilir. Aşk kazanında erimeden kim sâfiyete erebilir?

Sırrını sır bil gayrına açma

Özünü hakk bil surete bakma.

Sırra ermekten murad olunan mânâ başkalarının sırrlarını araştırmak değil, kendindeki sırra ulaşmaktır. Günahkârın dahi günah işlemesindeki sır onun, günahı arınmasıdır.

Zirâ günaha giren tevbe kapısını bulur. Tevbenin hakikati olan rahmetin zâhir olmasına vesile olur. Zannındaki varlık günahından arınır.

Ey dost! Kimi nefsinin dilinden söyler. Kimi hâl diliyle konuşur. Kimi de sırrından seslenir.

Kiminin hâli mânâsı gibidir.

Kiminin sırrı hâli gibidir.

Mânâ cahiliyle mânâ ârifi bir değildir. O ki varlığın cahilidir, onun dili Ebu Celil'in dilidir. O ki özünün ârifidir, onun dili Süleyman'ın dilidir. Hâli lâtif olan diğerlerini de kendi hâline döndürür. Hâli kesif olan kasvetiyle kendi yoldaşlarını bezdirir. Muhabbet ehliyle imân ehli Muhammed (s.a.v) ve ümmeti gibidir.

Kaybetmeyi göze alamayan kazanamaz. Vehmindeki korkularının ve duygularının kulu olan özündeki sırrın mânâsına varamaz.

Şiddet ve öfke gazaba uğramış acizlerin dilidir. Bireyin kendi içinde duyduğu gazap Rabbin kulundaki azabıdır. Ancak samimi nedamet, sâfi muhabbet ve şefkat o azabı kaldırır.

Niyet olmadan fiil olmaz. Fiil olmadan hayr ve şer belirmez. Niyet tohumdur. Fiil ise ekilen tohumdan yetişen ürün. Kimin niyetinde kendisi varsa o niyet saf değildir. Kendinden arınmayan kirli kalır. Kendinden arınanın guslü tam olur. Fıtratı asil olan özündeki cevhere tez vâsıl olur.

Hiçliğin Gizemi (112)

Hakikati kabullenmek yalanı benimsemekten daha zordur. Zirâ görsel akıl fantezilerle beslenir. Dini ve tecelliyi kendi akıllarının erdiği kadarıyla sınırlandırılanlar şekilden öze dönemeyenlerdir.

Taşı taş üstüne koymakla mânâ mescidi inşa edilemez velâkin o, gönülde imâr edilir. Tıpkı insanların davranışlarıyla ne bir kimseyi küçültüp ne de yüceltebildikleri gibi, tepkileriyle küçülüp yücelen kendileridir.

Nerede zıtlar varsa o, hasret âlemidir

Nerede muhabbet varsa o, vuslat âlemidir

Nerede yokluk varsa o, varlık âlemidir.

Kalp güzelliği imândan gelir. Suret güzelliği dünya boyasıdır. Mânâ güzelliği âhiret boyasıdır. Her iki boyadan da arınan gönül Hakk'ın boyasıyla boyanır. Sırlar âlemindeki gönlün hikmet dolu titreşimi sessiz ve suretsizdir. Her kap sahibi, genişliği kadar oradan nasibini alır; onun rengine boyanır. 'Mümin kulumun gönlüne sığarım' ferahlığı o gönül için gerçekleşir ki, feyzi akdes güneşinden nasibini alan dolunay odur. 'Nimetimi bildir' hitabının muhatabı olan gönül oldur. 'Nimetlerinden hangisini dile getireyim' niyazı ondandır.

Can özünü sırrından görür

Aşk içinde kendinden erir

Hâl ile huzura varır

Hakk'la bekâ fâninin sırrıdır.

Hakk'la bekâ her şeyden soyutlanmış bir yaşam demek değildir. Hz. Peygamber (s.a.v) ve ehlibeyti ruhban hayatı yaşamadığı gibi dünya ve âhiret dengesini de her mânâda korumuştur.

Suretin mürşidi Zâhir ise mânâ da Bâtının müridir. Suret Zâhirin aynası ise Bâtın da mânânın sırrıdır. Zâhirle Bâtını nikâhlamak soyut ve somutu bir araya getirmek ve terazideki dengeyi tesis etmektir.

Nikâh sünnet ise uygun ve uyumlu olanı seçmek onun şartıdır. Bâtındaki nikâh kul ve Rabbi arasında, zâhirdeki nikâh etken ve edilgen suretler arasındadır. Rabbiyle nikâhlanan kul fâni olup Rabbiyle bâki olur; etken ve edilgen suretler bir vücut olup, tevhidin mânâsına varır. Mânâ ve surette birlenmeyen nikâh ancak şekilde kalır.

Fâni gönül mâsivadan yana doludur, mağrifetten yana boştur. Bâki gönül Hakk'tan yana doludur, mâsivadan yana boştur.

Gerçekte âşık olmak özdeki sevgiye tanık olmaktır. 'Seni seviyorum' demek, 'özdeki sevginin tecellisini sende görüyorum' demektir. İmânın hakikati birbirini sevmektir.

Zâhirdeki yedi denizin karşılığı bâtında da yedi deniz mevcuttur. Bütün denizler bir olsa Hakk'ın hikmeti ve rahmeti tükenmez.

Hiçliğin Gizemi (113)

Mağrifet meyvesini tadan gayrını tatmak istemez. Taşımaya tâkat getiremeyen hakikati duymak istemez. Zıt mânâlar birbirlerini tanımak için beraberdirlər velâkin aralarındaki sınırı aşamazlar. Meğerki tecellinin mânâsı zâhir olsun, tadan için acıyla tatlı eşit olsun.

Tevhid şarabının mağrifet kabından süzüldüm

tadan için tahûr, tatmayana zehirim,

Yokluk dergâhının şalıyla örtünür yüzüm

gören için kâfur görmeyene kâfirim,

Leyla'nın rengine boyanmış Mecnun gömleğim

seven için her şey, sevmeyene hiçbir şeyim,

Her misâlin özündeki emsalsiz bahçeyim

bulan için gülşen, bulmayana gizliyim,

Yedi deryanın sinesinden görünür hüviyetim

eren için bâki, ermeyene fâniyim.

Kimi duyduğunu canıyla duyar. Kiminin duyduğu kulakta kaybolur. Kiminin duyduğu kendi zannıdır.

Her beden kendi cesedini taşır; her hâl kendi mânâsını. Her günah kendi azabını taşır; her sevab kendi rayahasını.

Nefsin hikmeti, beraber olduğu her şeyle kendisini özdeşirmesidir; bu bir duygu veya suret olabilir. Bir kuşku veya inanç olabilir. Benliklerini örtemeyen nefisler başlarını örtmenin telaşına düşerler. Kimi vardır kendi kendisini düğümler. Kimi vardır atılan düğümleri çözer. Her titreşim bir mânâyı kaydeder.

Bir avuç suya üflenen nefes, o nefsin zikri hafîsindeki titreşimini resmeder. Kimininki rahmani, kimininki şeytanidir.

Bilgi zihinde, mağrifet ise gönüldedir. Hidâyet güneşi gönlün mânâ ufkundan yükselir, gönlün sırrından bîhaber pehlivanlar, kendi zanlarının kantarlarında Hakk erenlerini tartmaya çalışırlar. Tevekkülü kemâle ermemiş canlar, kendi kuşkularını karşısındakilerin mânâsında ararlar.

Şehvet ehli dünyaya sahip olup, onu yönetmeye heveslenir. Âhret ehli dünyada sahip olamadıklarının hasretini ukbâda düşler. Muhabbet ehli her iki âlemin lezzetinden de arınmıştır. Akıl küreklerinin tâkat getiremediği deryada gönül yelkenlisini hikmet rüzgârları taşır.

Misâlsizlik âleminden zâhir olan misâller yaratılışın, düşüncenin ötesinden gelen tasarrufun varlığına en kesin delil değil midir?

Örneksiz yaratılışının hakikatine ermeyen kişi, suret ve kalıplara takılı kalır, kendi koyduğu kuralların yükünü sırtında taşır. Bilmez ki muhabbetullah ruhu kendini ifade etmeyi dilemişse, her mânâda kendini dile getirir, her surete bürünür.

Ey dost! Kendinden hoşnut olmamak Hakk'ın tecellisine razı olmamaktır velev ki o, noksan bir ibadet nedeniyle olsun. O'na teslim olmak her hâlimden hoşnut olmaktır velev ki o, her kusuru kendinde aramak olsun. Bir gönül ki her zıtlıktan arınmıştır o, meleklerin sıfatıyla kanatlanmıştır.

Hiçliğin Gizemi (114)

Bir cevher ki zâtı canlıdır, cansız suretlere can verir. Bir suret ki zâtı ölüdür, kime ne verebilir! İdrâk edilemeyen her mânânın izahı çok uzun olur. Nitekim cahilin sözü de çoktur. Oysa bütün kelimelerin sırrı bir harfin içindedir, her bir harf bütün bir âlemin özüdür.

İnsan ki zâhir ve bâtın âlemlerini kendinde toplayan zâtın ismidir. Kemâlâtı mânâ âlemlerindeki seyriyle belirir. Âhirete yükselen manevi varlığı gayretine, tercihlerine ve hidâyete bağlıdır. Unsurların oluşturduğu maddi varlığı ise beyaz perdede yansıyan bir hayalin görüntüsü gibidir. Bu nedenle maddi sureti zâhirin aynı değildir, velakin ondan gayrı da değildir.

İnsanın örtündüğü iki mânâ vücudu vardır. Biri kemâlât vücudu olan ahsen-i takvim, diğeri nakıslık vücudu olan esfel-üs sâfilîndir. Her iki suret giysisini birey kendi elleriyle diker.

Yaradılışının istikameti olan Sırat-ı Müstakim'in dostluk ve muhabbet köprüsü olduğunu idrâk eden can, öze dönüş yolunu da bulmuş olur.

Gönüldeki mânâların madde âlemindeki bir suretle görünümüne gelmesi, bâtının zâhirde kendini ifade etmesidir ki, Âdem'in bâtını âlemin zâhiridir.

Her harf mânânın kökü gibidir. Kelimeler mânânın dalları, güzel sözler tatlı yemişleri, nakıs sözler ise çürük meyvesi gibidir.

Bil ki Hakk'ın sevgilileri Hakk'ın hurileridir. İnsanın en güzel sureti Hakk'ın kulunda görmeyi murad ettiği surettir. Hayal perdesinde görülen her suret diri değildir. Diri odur ki kalbi aşkla dolu olsun. Her sözünde lanet değil, rahmet olsun.

Sır âlemi aşkta varlık bırakmayanların âlemidir. Her nefeste Mevlâ olsun.

Hakk'la muhabbet O'nunla bütün kulları arasındadır. Dostluğun ve muhabbetin genel mi özel mi olduğu kul ile Rabbi arasındaki bir sırdır. Sohbetle kalan muhabbet gönle girmez. Muhabbetullahı kendinde bulmayan gönül hikmet diline eremez.

İnsandaki güzellik Hakk'ın cemâline boyanmaktan gelir, zebaniliğe soyunmaktan değil. Gönlü canlı ve taze tutan sıfat aşktır velakin şehvet değil. Nefsinin sıfatlarını güzel ahlâkla tıraş etmiş kişinin örtünecek iddiası yoktur. Muhabbet ehli muhabbetullah nûruyla örtülüdür, şekil ve zanla değil.

Sinelerdeki bahçeler cennet ırmaklarının suyuyla sulanır. Cenneti gökte arama o, âşğın gönlündedir. Her gönül kendi gönüldaşlarıyla beraberlikte huzur bulur, aksi takdirde o birliktelik azap olur. Her kim kimde neyi dilemişse, onda dilediğini kendinde bulur. Laneti dileyen lanete, rahmeti dileyen rahmete vesile olur.

Hiçliğin Gizemi (115)

Her insan kendindeki hakikatin elçisidir.

Kendinden vazgeçmeden,

kendine varamazsın

Kendine dalmadan,

kendinden vazgeçemezsin.

Dedi ki; dolunaya dönmeyen bir hilâl var mıdır?

Yokluğunu görmeyen dolunay var mıdır?

Dedim; şu hâlde her varlıkta bir dolunay ümidi vardır!

Dedi ki; yanıp da aydınlatmayan bir varlık var mıdır?

Velakin tutuşmaktan tutuşmaya fark bulunur. Kimi vardır haset ve öfkeyle tutuşur o, ancak kendini yakıp kavurur. Kimi vardır güneş gibi hem yanar hem de cihanı aydınlatır.

Âşık olmadan aşkı bilemezsin. Âşık olunca hâlini bilemezsin. Aşkta yanmadan kendini bilemezsin.

Âşıklar dalmışsa muhabbet deryasına

her Mecnun'a bir Leylâ gerek,

Nûrlar inmişse gönül semâsına

her mânâyâ bir şahid gerek,

Canlar varmışsa hikmet bağına

her sırâ bir derya gerek.

Hiçbir şey temiz bir imân kadar güzel değildir.

Hiçbir şey yozlaşmış bir zan kadar çirkin değildir.

Gönlünü temiz tut zirâ o, Sevgili'nin meskenidir.

Sıfatını aziz bil zirâ o, Cemâl'in suretidir.

Herkese nasip olmayanı diliyorsan, her dilekten vazgeç. Mânâ semâsında uçmayı biliyorsan, her tünekten vazgeç. Herkesteki muhabbeti gören insan gönül ehlidir; zirâ aşkın sureti değişir, zâtı değişmez.

Her hasret Şirin'inin dağ delen bir Ferhad'ı vardır. Her vuslat Yusuf'unun gönül kapan bir Züleyha'sı vardır. Cemâlini görüp de Mecnun'a dönmeyen bir gönül var mıdır? Kimi severse sevsin Mecnun gönül yine Leylâ'yı sevmiş olur. Zikrettiğini gönlünde bulanın gayrını zikre ihtiyacı kalmaz. Cânânı canda bulanın, gaybı aramaya ihtiyacı kalmaz. Gam ve kederin sebebi izâfiliğin kendisidir. İzâfi benlik kayboldu mu üzüntünün müsebbibinden de kurtulmuş olursun; varlık göründü mü yokluk kaybolur. Peşinde koşturduğun şey seni ya özüne kavuşturur, ya da ondan uzaklaştırır. Her can gönlüne ektiği mânânın karşılığını alır.

Esen rüzgârlara göre yön arayan tozun içinde savrulur. Hiçbir şeye sahip olmadığını, gördüğün an dertlenme. Asıl dert bir şeylere sahip olduğunu zannettiğin andır.

Bir insanın değerini artıran da eksilten de kendisidir. Her kötü, kötülüğü başkalarında arar. Her iyi, iyiliği başkalarında görür. Ne kötülüğe ne de iyiliğe bakan, ne başkalarını ne de kendini görür.

Aramakla bulunmaz, aramadan durulmaz.

Bakmakla görülmez, görmeye doyulmaz.

Ölmeden erilmez, erince ölünmez.

Hiçliğin Gizemi (116)

Ne umudun bekçisiyim

ne korkunun esiri

Hakk cânân olunca

gönlün hükmü kalmadı,

Ne mânâ sarhoşuyum

ne suretin nedimi,

İmân ayân olunca

küfrün cürmü kalmadı,

Ne hayalin elçisiyim

ne zulüm dikenini,

Sükût kelâm olunca

dilin hükmü kalmadı,

Ne günahın zehriyim,

ne sevabın zevki

Dert derman olunca,

nefsin hükmü kalmadı.

Tevhid erlerinin nefes verdiği gönül, canlar için cânânın sesi gibidir. Her suret kendi mânâsını bir aynanın karşısında seyreder. Aynanın karşısına ayna konulmuşsa söyle ey gönül; kim neyi seyreder! Her atan kalbe gönül denilmez. Gönül odur ki hem görür, hem işitir, beden gömülse de o hep diridir. Seni sana kavuşturmayan her şey batıldır. Seni özüne eriştiren her şey hayrdır. Gönül aynasında yansıyan her mânâ idrâkin suretinde belirir. Bir mânâ ki renksizdir o, idrâkin ötesindedir.

Yokluk yokluğun ötesini nerden bilsin! Her şeyi bilen varlığın bizzat kendisidir. Her gözcüye şahid denilmez; şahid odur ki, her bakışında Hakk'ı görsün. Her sevene âşık denilmez; âşık odur ki, her sevdiğinde Hakk'ı sevsin.

Her kim derman peşinde koşturursa dert de onun peşinde koşturur. Her kim her hâlinde Hakk'ın sevgisini bulursa, Hakk'ın sevgilisi odur. Zor olan insandaki değeri bulup onu ona kavuşturmadır. Kolay olan herkese değersiz olduğunu imâ etmektir. Söz taşımakta değil sözden arınmaktadır, dilsiz sohbet. Can almakta değil can vermektedir ruhani himmet. Kişi ne kadar noksansa iddiası o kadar sert olur. İnsan ne kadar kâmilse ne sert, ne de kırılğan olur.

Hakk'ın güzelliğini dile getiren her şey ibadettir. Benliği öne çıkaran her şey kıyamettir. Kimileri kıyamet vaktini bekler, kimileri kıyametten hakikate geçmiştir. Hakikat, sözde tarikat saplantılarına sığmayacak kadar yücedir. Hakikatten gelen hakikate geri döner. Bâtılın ne gelişi ne de dönüşü vardır. Zirâ o, hiç mevcut olmamıştır. Mevcud olan ancak hakikattir. Bâtıl inanç yoku var zannetmektir; Hakk'ın gayrına varlık vermektir. Gönül karardı mı göz, zulmeti nûr zanneder. İdrâk karardı mı zihin, sureti öz zanneder. Dikeni ekilmeyen hiçbir bahçede gül yetişmez. Derde düşmeyen hiçbir gönül aşka erişmez. Her aşığın aradığı kendi gönlündedir. Her arayanın bulduğu kendi özündedir.

Hiçliğin Gizemi (117)

Hayaller silindi mi gözden;

gören gönüldür her mânânın içinden.

Sözler silindi mi dilden;

söyleyen gönüldür her sükûtun dilinden.

Kimileri güzelleri sever. Kimileri güzelliği sever. Kimileri de kendini sever. Sevenler sevgiyi yüklediğini sanır; aşktan ölenleri taşıyan zât-ı aşktır. Hakikat belirdi mi ne kazanç kalır, ne ziyan, ne küffar kalır, ne dindar.

Bütün gözler aydınlık olsa güzel çirkin kalır mı? Bütün gamlar sevinç olsa, ferahlık sıkıntı kalır mı? Bütün gönüller bir olsa, dost düşman kalır mı? Deryada olup da deryaya teslim olmayan balık var mıdır? Âşık olup da aşkta yanmayan benlik kalmış mıdır? Kalıcı olmayanın sevinci de kalıcı değildir, derdi de.

Âlem senden bıkmadan, sen âlemden vazgeç. Nefsin senden bizar olmadan, sen ondan vazgeç. Güneş doğduğunda kırağı ne kadar kalıcıysa, hakikat karşısında görsel benliğin vakti o kadar bile değildir.

Kıran gönül benliğinin kurbanıdır. Kırılan gönül benliğinin hayranıdır. Ne kırılan ne de kıran gönlün benliği kalmıştır. Başkalarının vicdanlarını sorgulayanlar, kendi vicdanlarını temiz bulamayanlardır.

Sözle gönül avunabilseydi, aşka ne gerek vardı? Kendini kutsamakla benlik arınabilseydi, nefsin ölümüne ne gerek vardı?

Nefsini kurban edinceye kadar, nefsidir diye sevdiklerini kurban eder insan, onlara verdiği acıyı lâıyıkıyla sorgulamadan! Efendiliği çok çabuk benimser de, kulluğu bir türlü hazmedemez sözde mütevazı insan!

Kim kimi kmserse, kmsediğine hasret kalır. Kim kimi nemserse, önemsediğini özünde bulur. Herkesin hamallığını yaptığı yk, kendi zannıdır. Yolun sonunda yükünden boşalan kendi sâfiyetini bulur. Suretten kaçan mânâya tutulur; mânâdan da soyunanın tutunacak kimliği kalmamıştır.

Suretler silindi mi, gönül kâbesi putlardan temizlenmiş demektir. Kimlikler silindi mi özün sahibi hüviyetine döndü demektir. Bir can ki canında cânânı bulur, cümle âlemlerden fâni demektir.

Yol kesenlerden değil, gönül kesenlerden sakın! Mânâ haramileri, tarikat kapılarında pusu kurmuştur. Ferdin inancının sağlamlığı inancı tanımayanları da inanca bağlar. Bülbülün zikri gülün cilvesindedir. Gönlün güzelliği tecellinin hikmetindedir. Mahrum kalınan şey kıymetli oluyorsa, ondan daha değerlisi aşına olunan şeyin kıymetinin peşinen bilinmesidir.

Ölüm nedir? Sevgili'yle kucaklaşmaktan başka!

Hayat nedir? Sevgiyi Sevgili'yle yaşamaktan başka!

Aşk nedir? Sevgili'nin kendi sıfatını izharından başka!

Hiçliğin Gizemi (118)

Zâhirini görmediğim her âlem
mâsivâdır bana,
Bâtınından duymadığım her ses
hicrandır ruhuma,
Geceye bürünüp gelen mehtap
yârândır bana,
Gönlümün ateşi güle vurmuş
şahiddir aşkıma.

Gerçek bir bağ ne bir anda kopar, ne bir anda doğar. O, ezeldeki bir yazılımın her an zuhura gelişidir. Tuşlar, yazılımın görünümüne bir vesiledir ancak.

Gönlün suretlere kanma zamanı bitti.

Seni sevince gönül elden gitti.

Ey dost! Gerçek huzur, içinde senin bulunmadığın an'dır. Senin bulunduğun zaman ise görselliğin kendini güvende hissettiği günlük alışkanlıklardır. Alışkanlıklarından uzaklaştırıldığını hissettiğinde benlik paniğe kapılır. Kişiliğinin boşluğa kaydığını kaygıyla izler. Fâni benlik denilen söz konusu hayali şahsiyet, güncel alışkanlıklar yumağı olup, zan ve anılarda odaklanmayı benimser. Duygulardan yansıyan imaj ve tepkiler kendisinin gerçek olduğunu ilham eder.

Her zannın avutulduğu bir suret vardır; kişilik kendi zannınca eşkiya olur, kendi zannında evliya olur. Kendi kehanetiyle kendisini kandırmayı sever. Özdeki kişilik dışı 'hüviyet' sessizce benliğin yolculuğuna tanık olur.

Kişi, tanımlayamadığı her şeyden çekinir. Kendi bilgisi içindeyse o şey güven verici, aksi takdirde korku sebebidir. Her mânâya suret veren kendi yönelişi ve idrâkidir. İmkân âlemindeki olasılıklar, tercihlerimize bırakılmıştır ki, sonuçlarıyla birlikte ve tuşlara basanın sorumluluğunda kader ekranına yüklenir.

Zıt mânâlarının isim ve sıfatlarındaki görünüşleri benliğin hâllerine tanıklık yapar. Görsel benlik her yönelişinde kendi umut ve kaygılarını karşısında bulur. Görselliğinden arındığı kadar, zan ve hayal âleminden hakikat semâsının mübarek menzillerine iner.

Sebepler oltasıyla kısmet aramak niye!

Maksat muhabbetse at kendini deryanın sinesine!

Hakikat hiçbir zan ve duyguya sığınmayacak kadar sonsuz ve sınırsızdır. Bu nedenle de kişilik dışıdır. Duygusallığın o denli yaşandığı zan âleminde, ruhsal dengede kalabilmek ancak sınırsız bir sevginin zaferidir. Zirâ sevgi ne suretlerle, ne de zamanla kayıtlıdır. Her suret ve zamana can veren Sevgili'nin sevgisidir.

Âşıkların sevgisi her an Sevgili'nin huzurundadır. Suretleri ise zan ve hayal dünyasında gurbettedir. Sessizlik, yalnızca dışsal gürültünün sona erişini demek değildir. Sessizlik, her düşünce ve duygunun sükût ettiği derin denizdir. Gönlündeki mukaddes kitabı okumayan insan, suallerinin cevabını basılı sayfalarda arar. Gönlünü Sevgili'ye vermiş âşık, suallerinin cevabını deryanın her zerresinden alır. Kimin Hakk'a teslim olduğu sınav zamanı belli olur. O sınav dilde, elde ve beldedir ve ziyadesiyle gönüldedir.

Hiçliğin Gizemi (119)

Kime hangi gözle baktığını gör, kendini görmüş olursun. Davranış ve tepkilerindeki farklılık özdeki birlikteliği bozmaz; suretlerdeki benzerlik mânâdaki benzerliği ifade etmez.

Her kuşun nasibi gül bahçesi değildir.

Her sureti insan insan-ı kâmil değildir.

Leş peşindeki akbabaların sesleri yükselir. Gülün letafeti önünde bülbülün dili tutulmuştur. Amacına ulaşan için araç amaç olmaktan çıkar. Hakikate eren için yaşam rüya olmaktan çıkar. Varlığın her zerresi bir hikmet aynasıdır. Gönül gördüğünü yalanlamazsa, basiret nûru göğsü genişletir. Misâller âleminin hakikati gözler önüne serilir. Gönül gözünün bağı ve kilidi kişinin zanlarıdır; ister o zan suizan, isterse hüsnüzan olsun.

Kendi zannının kulu olmayan gönül Hakk'ın kulu olur. Ârif'e sormuşlar; Hakk'ı neyle buldun? "Suretten kaybettiklerimi mânânın hazzında, dünyadan kaybettiklerimi âhiretin letafetinde buldum. Nefsimden kaybettiklerimi, rızanın huzurunda, yokluğumdan kaybettiğimi O'nun varlığında buldum. Gönlümü zannın her çeşidinden arındıran Hakk'a hamdolsun; Hakk'ı Hakk'la Hakk'ta buldum.

Sensiz alınan her nefes haramdır canıma

Damarlarımdaki akan kandan irak değilsin,

Gönlümün bağı çözülmüş muhabbet kıblesinde

Aşka ermiş gönülden gayrı değilsin.

İnsan, kendine verdiği değeri başkalarına da verse aradığını bulmuş olur.

Bizim idrâk ve beklentilerimize uymasa da, hakk ve adalet her an yerine gelmekte, varlık yeni bir iştedir. Her an yeni bir yaratış ve fiil olmasa iki günün eş geçtiğine tanık olurduk. Oysa yaşam öyle mi! Kendini ve ilmini yenilemeyenden gayrı kim iki anını eş geçirmektedir ki!

Kendisi aydınlık olmayan şey hiçbir yöne ışık veremez. Herkesi kendinden daha sevgili görmeyen ferd Sevgili'ye eremez. Sevginin yakınlık ateşinde yanar âşık, uzaklığın azabına ne gerek! Ferdin hayatı onun kitabıdır. Kitabının sahifelerinde yazılanlar onun tasarrufudur. Kimileri orada korkuyu bulmayı sever, kimileri bir müjde arayışındadır. İki zıtlığın bir arada olması, birinin diğerinin aynası olması nedeniyledir. Sevabın bulunmadığı yerde günah da bulunmaz. Çirkinliğin olmadığı mânâda güzellik de olmaz. Zıtlık aynı mânânın iki farklı yüzüdür. Her ferd görmeyi tercih ettiği yüzü kitabına yansıtır.

Yağmurun ıslatmadığı ten yağmurun ne olduğunu bilmez. Rahmetin inmediği gönül hikmetin ne olduğunu bilmez. İlham ve feyz gönüldeki mânâların imamıdır.

Hakk'ın hidâyet ettiği rehberi Hakk'ın hidâyetidir. Vazgeçtiğin her şeyde huzur, sahiplendiğin her şeyde gam seni bekler.

Kulu bilmese de Hakk'ın bilmesi kuluna yeter.

Kulu görmese de Hakk'ın görmesi kuluna yeter.

Kulu olmasa da Hakk'ın varlığı Zât'ına yeter.

Hiçliğin Gizemi (120)

Görmekten mahrum bir insan için aydınlığı ve karanlığı olmayan bir dünya ne ise, Hakk'ın ayetlerini okuyan bir kul için de mânâ âlemi odur. Aydınlığa bakanın yüzü aydınlık, karanlığa yönelenin gönlü karanlık olur.

Hakk'ın cemâline bakmak, varlığın her zerresinde O'nun nûrunu görmek demektir. Yüzlerin parıldaması, gönüldeki muhabbetulahın yansıması nedeniyledir.

Maddi kıymetlerden öteye yönelmeyen ve her şeyi beşeri imkânlarla değerlendiren bireyin yüzü elbette dünyaya dönük olacaktır. Oysa dünya nedir? Hakk'ın gayrına varlık vermekten başka! Gönüldeki dünya sevdası gözlerdeki körlüğünde nedenidir. Gördüğünü idrâk edemeyene görüyor denebilir mi? Basîr sıfatıyla sıfatlanmayan, eşyanın hakikatini nasıl görsün! Bir hayvan da trene bakabilir velakin onun bir taşıt aracı olduğunu bilen bir insan gerçekte onu görüyor demektir. Şu hâlde görmek, bakılan şeyin mânâsına ermektir. Nitekim herkes bir resme bakabilir ve fakat aydınlık bir gönül resmin mânâsında ressamı görebilir. Bencilliğin kir ve pasıyla kararmış kalbin mânâ âlemini görmesi mümkün müdür?

Ak olan aydınlığı yansıtır, karanlığın nasibi karanlıktır. Hem imân edip hem de imânın gereği gibi yaşamayan kişinin görüşü ne kadar berrak ve net olabilir? Şu hâlde gören bir ferdin görüşü de gönlünün aklı nispetindedir.

Rabbiyle yalnızken ilham alan kişi hadiseleri yaşarken feyzden mahrum ise o, henüz halkla perdeli demektir. Oysa tecelli her an ve kesintisizdir.

Varlığında hüküm süren zikrin mânâsını düşün, mânâ vücudunu görmüş olursun. O zikir ki, Hakk'ın isim ve sıfatlarındaki manevi yolculuğundur, her an zuhura gelen zâhir ve bâtın vücudunun hakikatidir.

Aynı şeyi tekrarlamak, yeni bir yaratıştan yoksun olmak demektir. O ki, her an yeni bir yaratış ve görünümüdür, mânâ ve madde bir öncekinin tekrarı değildir. Manevi varlığını görebilmen için zannındaki kıyameti beklemeye gerek yok; hâline bak kendini görürsün. Bil ki kıyamet senin için her an kopmaktadır.

Hakk'ın ayetlerinin tecelli eylediği gönlün miracı ruhani olup yükselişi manevidir. İnsanı kâmilin miracı onun kulluğa nuzulüdür. Zirâ kendi hakikatini müdrik bir insan Hakk'ın kuludur. Mânâsı olgun olmayan insana kâmil denilemez. Semâdan kastedilen mânâ manevi değerler olup, gönlün bâtınıdır. Gönlün zâhiri ise onun niyet ve amelleridir. Kıyamet günü tevdi edilen kitap âhiret vücududur ki, yaşanılan hayatın ifade ettiği mânâ ile dokunmuştur. Kıyameti kopmuş kulun varlığı ise bütünüyle Hakk'ın varlığıdır. Gönüllerdeki sevgi O'nun varlığının kuldaki zuhurudur ve ruhani feyz, onun zâtî muhabbetinin taşmasının sonucudur. Ancak korkaklar zorba olur, ancak âşıklar talip olur. Hakk'ın sıfatlarıyla sıfatlanan kul sırrı ilâhının mazharı olur.

Hiçliğin Gizemi (121)

Bir zevki ki ondan tadanlar erer
Bir aşk ki tenden geçenler erer
Bir sır ki aslını görenler erer
Her başak kendi tarlasında olgunlaşır
Her ferd kemâlini kendinde bulur.

Âdemin insaniyeti özündeki sırda gizlidir. Gülün kokusu gülün varlığına delil olur. Hayatın getirdiklerini olduğu gibi kabullenen insan imânın suretinden imânın aslına ermiş kişidir. Zirâ yaşamının her anı imânının varlığına delildir. Bir şeyin itibari değeri o şeye giydirilen bir giysi gibidir. Giysi üzerinden alındı mı, itibari değeri gider, zâtî değeri kalır. Bu mânâda çıplaklık itibari değerden zâtî değere dönmek demektir. Fakruriyetin ifade ettiği yalınlık budur.

İdrâksiz yaşanan dünya hayatı, itibari değerlerin önemsendiği aldatıcı giysidir. İzâfi giysilerden soyunan kişi, kendi gerçek değerine yönelmiş olur. Maksadına eren için son, işin başındadır.

Yıldızların en belirginleştiği hâl, gecenin örtündüğü yokluktur. Görselik karanlığının fenâsından tevhid aydınlığının bekâsına erilir. Zirâ ruhani hayat nefsanî karanlığın güneşidir.

Hasret çeken âşık, farklılık ve gayrılıkta kalandır. Vuslatta her zerre deryada kaybolmuştur. Dalga deryayı nasıl görüyorsa, halk da Hakk'ı öyle görür; şu hâlde deryayı gören aslında deryadır.

Zâhirde görünen suret dalga olarak isimlendirilse de, gerçekte görünen zâtı deryadır. Söyle ey gönül! Deryanın sinesinin derinliğinde dalga mevcut mudur?

Korkuyla umudu yüklenen garip, kendine varlık vehmedip uçtuğunu zanneder; oysa uçuran Hakk uçan hakk'tır.

Şeker çuvalından beslenen arının doldurduğu dünya kovaniyla, dağ gülünden filizlenen arının hikmet balı bir midir?

Toprağa yayılan gübre eriyip fâni olsun ki ondan bir fayda hâsil olsun. Tarlaya rahmet yağmurları yağsın ki muhabbet öze işlesin. Ekilen tohum zan ve hayal ise elde edilen de odur. İsmet ve sâfiyette ise bencilliğe yer yoktur.

Ey dost! Demek ki, dikensiz gül olur mu? Hakk dilerse her şey olur. Derdin dahi sana derman olur. Gönül âşıkların kıblesi olur.

Sözle değil, hâl ile yol alır erler.

Başla değil, aşk ile varır erenler.

Hâl ile zevk âşıkların dünyasıdır.

Uyuşturan her şey gafillerin dünyasıdır.

Mademki dünya âhiretin tarlasıdır, kazanılan her mânâ gönüldeki hasadındır. Kaybedilen her şey bu dünyada kalandır. Yolunu şaşırma ey gönül!

Dindarla dinsizin buluştuğu makam toprağın kursağıdır. Ârifin en güzel elbisesi elbette takvadır. Zirâ o, sakınanların örtündüğü mânâdır. Yokluk örtüsünün hakikati odur ki Hakk'ın varlığı dışında varlık yoktur.

Hiçliğin Gizemi (122)

Sevmek her gönlün kârı değil

Ölmek her canın hâli değil

Niceye dek savup savrulacaksın

Şehâdet her erin nasibi değil,

Güneş doğunca yıldızlar susar

Gönül ağlayınca bülbüller susar

Niceye dek feryad edeceksin

Mâşuk görününce âşıklar susar.

Mânânın ahengini mekânda arama

Sonsuzluğun hazinesi zamana sığar mı?

Aşkın hakikati cefadır sanma

Hakk'ın cemâli idrâke sığar mı?

Ne dindarlık giysisi sureti örter. Ne inkâr örtüsü teni gizler. Her âlemde vazgeç kendinden; ölmeden önce ölenlerin yolunu izle.

İslâmı övenler mânâdan bîhaber

İslâmı yerenler imândan bîhaber

İnsandan söz edenler kendinden bîhaber

Bireyin kendi sırrını bulması gerçekte mevcut olanın hüviyetini tanınması demektir. Mânânın hakikatini yaşayan ferdin zikri, ondaki feyzin zuhurudur. Bir mânânın anlaşılabilir olması için o mânâda vücud kazanmak gerekir. Nitekim dünya âleminde beliren ruhani emir, özündeki kabiliyetin mânâsını beşeri suretiyle olan ilişkisinde yaşayarak ilâhi tasarrufun ve isminin mânâsını keşfeder.

Her kalbin titreştiği bir zikir vardır. Zikrin içindeki kolaylık gönlün yöneldiği mânâdır. Zorluk, kalbin zanları, kolaylık ise imânıdır. O ki kendi hakikatini bilir, onun titreşimi aydınlık, huzurlu ve dengelidir, bilmeyeninki karanlık, tutarsız ve huzursuzdur.

Söylediğini duymayanlardan olma

Sırrını bilmeyenlerden olma

Nereye döndürürsen yüzünü

Sevgili'yi görmeyenlerden olma.

Manevi yakınlık cennetinden tadılan irfan meyveleri hikmet salkımlarından sunulur. Ârifin ruhani varlığı, kalbinden dökülen öyle bir pınardır ki, tadanlar tatlı bir su kaynağından içtiğini bilir. Cennet hâli içinde yaşayan kalbin bulunduğu sıfatlar âlemini, sıfatların feyzini ve zevkini kendinde bulan gönül anlar. Çevresine huzur ve ferahlık veren insanın gönlü ulvî sıfatlarla parlayan bir inci gibidir.

Vuslata mani olan insanın kendi kaygılarıdır. Ruhun sahibinden, sevenin sevdiğinden gayrılığı yoktur. Cefayı hisseden âşıklara şöyle seslenilir; "Ben sen'sem, sen de ben'sen, kucakla kendini, beni kucaklamış olursun."

Bir değil bin kez sevse

âşık yine de aşkı diler,

Bir değil bin kez ölse

toprak yine de âdemi bekler.

Hiçliğin Gizemi (123)

Çevir hayatın yapraklarını fuadım çevir. Başı sonu olmayan bir kitaptandır gönlün okuduğu. Beşer libası altında sürer ruhun dünya yolculuğu. Maddi âlemden mânâ âlemine yükselmek için uygun olanı seçmek gerek. Geçişken olandan kalıcı mânâyâ yönelmek gerek.

Mânânın hakikati ne tenzihe, ne teşbihe sığar. Gönlün işittiğine ermesi için hakikati hakikat sahibinden dinlemek gerek. Sözün şeklinde kalan mânâyı takip etmemiş olur. Nefsine varlık arayan nefesine zulmetmiş olur. İlhamı gönülde bulmayan varsayımlara sarılır. İnsanoğlu zannettiği üzere değil, emrolunduğu üzeredir. Hayalden yansıyan her şey bulanık görülür. Gönül gözünün gördüğü mânâ kendindedir.

Herkesin bir şeyler olmaya çalıştığı misâller âleminde işçi, sanatçı, hâkim, savcı olmak kolay. Genç, yaşlı, karı, koca, ana, baba olmak kolay. Fakir, zengin, mürid, mürşid, imam, hacı olmak kolay. Asıl hüner kendi zâtında insan olmak.

Her nefsin kendine layık bulduğu bir hâl vardır. Ârifin hâli her hâline tevbe etmektir. Talip olduğuna kavuşmak istersen her talepten vazgeç. İnsan-ı kâmilî tanımak istersen kendini tanı. Cefâ dikeninin sivriliğine razı olmadan, gönül gülendamaçabilir mi? İbret gözüyle bakılmadan gölgenin hakikati görülebilir mi?

Ârifin sırdaşı kendi gönlüdür. Sırlarının açığa çıkmasını istemiyorsan, Hakk'ın mührüyle gönlünü mühürle.

Aklın ve gönlün bir araya getirildiği gün mahşer günüdür. Suretten mânâyâ intikal eden insanın beşeri varlığı her an ziyandadır. Ruhani varlığına anlam kazandırılan mânâ âleminde her an artıdadır. Kazanılan mânânın hakikati dünyayı terk ettiğinde değil, suretle-mânâyı, zâhirle-bâtını birlediğinde anlaşılır. Bâtıl zulmani sıfatların yerini nûrani sıfatların aldığı gün, cehâlet zulmetinin içinden hakikat nûru doğmuş demektir.

Kemâl güneşinin ne olduğunu bilinmesi için geceyle gündüzü yaşamak gerek. Dermanını söyleyebilmek için derdin sebebini bilmek gerek.

Hakk'ın isim ve sıfatlarını müşahede eden gönül sır bahçesinin dışında değil içindedir. Sevgili'nin sıfatlarıyla sıfatlanmış gönül gülün gayrı değildir. Sırrı Hakk'a rücû edenin varlığı dünyada kalmaz. Ölmeden önce ölene dünya ve âhiret yar olmaz.

İlâhi! Kime sıkıntı verdimse, sıkıntısını ruhunun kemâline vesile olmasını ihsân eyle. Kimden sıkıldımса onu rahmetine vesile eyle. Her an huzurunda olmanın farkındalığı içinde sesini yükseltenlerden değil, sessizliğin edebiyat kelâmını duyanlardan eyle. Sevgiyi bencilliğe çekenlerden değil, Zât'ından bahşeylediğin zevkle koşulsuz ve karşılıksız verenlerden eyle. Tecellini zan ve hayallerde arayanlarda değil, öz varlığında bulanlardan eyle.

Hiçliğin Gizemi (124)

Mihnetsiz muhabbet nasip olmaz,

hikmet fikre sığar mı?

İmânsız vuslat sahih olmaz,

irfân fitneye sığar mı?

Gafil şirkini ibadet sanar,

derya tekneye sığar mı?

Cahil suretini put yapar,

Güneş haneye sığar mı?

Dertsiz gönül karîb olmaz,

ressam resme sığar mı?

Aşksız insan kâmil olmaz,

ihsân ilme sığar mı?

Dünya ehli varlık yükünü sırtında taşır. Fakirin taşıyacağı ne yükü, ne de kendim diye tanımladığı yapay kişiliği kalmıştır. Ağırılıklarından kurtulan mahbubun yüzü asık değildir zirâ o, her an Sevgili'nin yüzünü görür. Gönül almak kendinden arınmaktır. Sevginin zekâtı sevgidir.

Ateşe atılan şey kişinin kendi iddiasıdır. Ateşin özelliği ona sunulan cevheri gayrından arındırmaktır. Tıpkı bedende yükselen hararetin vücudu mikroplardan temizlemesi gibi.

Ruhani ve fiziki titreşimlerdeki uyumsuzluk kişideki rahatsızlığın asıl nedenidir. Zan ve hayalin etkisinde kalan ferдин titreşimlerinin dengeli ve uyumlu olmasını teminen dua ve zikirle temiz bir nefes iletilir ki huzur ve sıhhat tesis etsin.

Melâike, noksan olanı tamamlayan mânâ ve suretin ismidir. Mânâ yönünden ruhani enerji, sureti yönünden bedene yarar sağlayan ve sağlığa hizmet eden her şeydir. Özün sırrı, onun melekûtiyeti olarak ifade edilir ki mânânın belirmesi bâtının zâhir olması demektir. Kulun ihtiyacına göre tecelli eden cemâl ve celâlin hikmeti, kulu kendinden arındırarak Rabbine kavuşturmasıdır. Kimine nûr ile kimine nâr ile, her ahvâlde Hakk ile.

Bahçıvanın işi eldeki tohumun kabiliyetine göre mevsiminde çiçeğin açmasına vesile olmaktır. Hakikat ehlinin muradı da, gönül ehline sırrındaki feyze göre ondaki cemâli ona göstermektir.

Gönül özün sırrını hiçliğinin penceresinden görür; isimsiz ve dilsiz hâlin güzelliğini gülistanda bulur. Kendini tekrar eden hiçbir şey diri değildir. Aradığını mânâda bulamayan, vaktini dünya hayaliyle doldurur. İlimin zekâtı ilimdir, ehline verilir.

Varlığın zekâtı varlıktır; nefsinden arınan fakire verilir. Şekil ve surete muhtaç olan kemâle ermemiş olandır. Her iş ve oluşta, her mânâ ve sıfatta Hakk'ın tecellisine şahid olan ihsâna ermiş candır. Bugün canda, yarın mezardasın. Şükrün edâsını yarına bırakma.

İlâhi! Yıllandıkça katılaştan değil, cemâlinle tatlanan bir kalp ihsân eyle. Seni tarif eden cahillerden değil, Sende kaybolup, Seninle var olan kâmillerden eyle.

Hiçliğin Gizemi (125)

Gönül, mânâ âleminde yazılan hikmeti bildirir. Ârifin gönlü ki Hakk'ın kalemidir, zâtında bulduğu feyzi okumaya istidadı olan mânâ ehline iletir.

Nûrun kendine has bir sureti yoktur. O nedenle nûr içinde aynılık ve gayrılık yoktur. Her kim dost-düşman ayrımı yaparsa onda muhabbetullah nûrunu görecek göz yoktur.

Âlemlerde görünüme gelmesi murad olunan letâfet, bir suretle zâhir olur. Cismin sureti suret-i halktır; unsurlar âleminde vücud bulur. Kalbin sureti suret-i hâl'dir; zıt mânâlardaki değişimi hâlden hâle geçerek yaşar. Ruhun sureti, suret-i emr'dir; mânâ ve misal âlemlerinde gezinir. Sırrın sureti, suret-i Hakk'tır; varlığın muradıdır. İnsan-ı kâmilin zâhir ve bâtınında vücud bulur.

Dünyadan fâni olan gönül ehli âhiretin mânâsını dünyada yaşar. Şekil ve kalıptan kurtulan insan isim ve sıfatların mânâsıyla coşup taşar. Kimin hangi suret ile zuhuru takdir edilmişse varlık öyle vücud bulur.

Her ferd kendindeki hâkim mânânın manevi çekim ve rehberliğinde aslına yönelir. Kimileri umut ve muhabbetle rahmete uçar. Kimileri korku ve kasvet ile dibe çöker. Varlığının hakikati insani yükselişe ters düşen kişi, insaniyetinden iniştedir. Kalpteki katılığın nasibi azap, şefkatin nasibi rahmettir. Nefsin vesveseler vermesi sebepsiz değildir. Kişinin izâfi benliğini önemsemesi vesvesenin kendisidir.

Her Deccal kendini Mehdi bilir zirâ her mânâ gönülde zıddıyla belirir. Vehmindeki hayalin suretine müptela benlik, zan ve hayal âleminde yaşadığının farkında değildir. Her nefis kendi çarmihini sırtında taşır. Suretler çarmihinde fâni olmadan suretsiz âleme erilmez.

Âlemi davadan ölmeden âlemi canda dirilmez. Nefsinin Deccalını öldürmeyenden gayrı kim, nefsini Mehdi ilan edebilir! Sırrını gizlemeyenden gayrı kim kendini teşhir edebilir!

Suretlerin ifade ettiği mânâ kulluğun ifade ettiği anlamdır. Kulluk bir örtüdür ki onunla takva sahibi, hakikat ehli örtünür. Hakikat Hakk'ın gayrına nispet edilemez. Zirâ Hakk'ın gayrının, suretlerini dahi taşıyacak takati yoktur. Ondan gayrı kim âlemlere hayat öpücüğü verebilir! İlâhi öpücük bütün varlıkta tasarruf eden öyle bir nefestir ki, takdir edilmiş vakte kadar suretlere can verir.

Kâmil kul odur ki, Hakk Teâlâ nûru cemâlini kulunda temaşa eder. Gerçek mürid odur ki, mürşidin kemâli onda görünmeye vesile olur. Gönül darlığı körlükten ileri gelir. Mânâ kitabını okuyan ümminin gönlü ferahlığa eriştirilmiştir. Manevi yakınlık damarlarındaki kan bağı ile değil gönüldeki nûrun tevhide iledir. Kimin ehl-i beytten olduğunu Hakk'ın nazar eylediği gönüller bilir. Gönül ki mânâ âleminin kâbesidir, ona kalemle okutan ve okuttuğunun anlamını açıklayan, gönle gönülden de yakın olan kimdir?

İmân takkeye sığar mı? Sübhan cüppeye sığar mı?

Hiçliğin Gizemi (126)

İnsanın inandığı değer onun kendisiyle buluştuğu değerdir. Sevgi rüzgârlarla bir suretten diğer bir surete savrulan bir yaprak değildir. O öyle bir sıfattır ki rahmet ehlinin mânâsında kalıcı olarak vücut bulur. Suretler mânânın kendini ifade etmesine bir vesiledir.

Sevgi sınavı yabancılardan değil kendine en yakın olanların eliyle gelir.

Nefsi için değil Hakk için mevcut olan O'nun kendindeki tecellisinden hoşnut olur.

Ölmeden önce herkese onu sevdiğini söyle; bir başka an kalmayabilir. Hiçliğini görmeden mânâ belirmez. Her zerreyi sevmeden sırrına erilmez. İşittiğini kalbiyle duymayan kişi, işittiğinin hakikatine eremez. Davet edildiği mânâyâ şeklen değil, kalben evet diyen insan yaşamıyla onu yüklenmiş olur. O mânâ ki tevhid sırrıdır, onu ancak sadıklar taşır.

Eğreti olan hiçbir şey kalıcı değildir. Benliği azapta tutan kendi iddiasıdır. Hayale gerçeklik kazandıran hikmet kimdeyse onu görünümünden silecek olan da odur. Dönmek kolay, kalmak cesaret ister. Ölmek kolay, katlanmak yürek ister.

Bazıları berzahta yaşar. Onların ne dünyayla irtibatları kalmıştır ne de âhirete intikalleri tamamlanmıştır.

Sureti toprağa düşmeden, izâfi benliği toprağın mânâsıyla eşleşene ne mutluluk!

Her tohum, oluşumuna istidadı olan mânâyla buluşur velâkin, her görünümü insan olanın mânâsı insan değildir. Mânânın tahakkuk etmesi istidadında gizli isim ve sıfatlara yönelip onlarla amel etmesine bağlıdır. Öz benlikte mevcut titreşimlerin harekete geçmesi, zikrin gerçek maksadıdır.

Kim neyi zikrederse, zikrettiğinin mânâsı zuhura gelir. İnsanda tasarrufta bulunan ve yaşamına enerji veren isim ve sıfatlardaki tecellidir. Kimseye kaldıramayacağı mânâ yüklenilmez. Hiç kimse hazır olmadığına eremez. Her can nefsindeki sayfalarda yazılı olanı okur. Can kitabı ancak Hakk'ın okutmasıyla okunur. Bilinmeyen mânâyı okumak onun görünümüne gelmesi gibidir. Uyur-gezer âleminin karanlığından uyanan insan okuduğunu bir daha unutmaz. Varlığın hakikatine erilmesi mânâ güneşinden gelen feyizle sırrın aydınlanması gibidir.

Her toplumun kendine uygun nasibi vardır. Kimileri elemle beslenir. Kimilerinin gıdası manevi feyzdir. Hakikate susayan her can kendine bir öğütçü arar. En doğru öğütçü akıldır. Aklına yaslanmayan ateşe yaslanır. Ne korku vadisinde gezin, ne umudun gölgesine sığın. Bir insan ki ne nefsinden ölüdür, ne sırrında diridir o, elem ve korku cehennemindedir. Derdin derman olduğunu bilmeyen kendine şifa arar. Şükrün irfan olduğunu bilmeyen nefesine azap arar.

İlâhi! Kulundaki her tecellini sevdim. Mevcudiyetim Varlığındır.

Ey yüce tecellin üzerine gönlümü sabit eyle.

Hiçliğin Gizemi (127)

Hayatın mânâsı yaşanarak anlaşılır, anlatılarak yaşanmaz. Her zerre çok değerlidir velâkin kendi değerini bulan zerre nadirdir.

Bir şeyin varlık nedeni kendindeki kemâli bulması içindir. Kendi hakikatine hasrette kalanla, hayrette kalanın seyrettiği mânâ bir değildir. Her mânânın kendine ait kanatları vardır. Kanatlar, mânânın hayatiyetinin menzillerini gösterir. İnsan ki hayatiyetini, yüklendiği isim ve sıfatların mânâsından alır, yaradılışın sırrını sevenlerin gönlünde bulur. Bir mânâdan bir mânâyâ intikal gönül itibariyledir, idrâk itibariyle değil. Zirâ zihin, hareket kabiliyetini beşeri unsurlar âleminden alır; gönül ise Hakk'ın nûruyla yol alır.

Herkesin semâsı kendi mânâsıdır.

Ârifin gönlü muhabbet semâsıdır.

Her bakanın gördüğü yer herkesin gördüğü yerdir. Gönül ehlinin gördüğü mânâ her gözün göremediği mânâdır. Hiçbir göz hazır olmadığı mânâyı göremez. Hiçbir gönül hazır olmadığı kitabı okuyamaz. Âşığın gözünden görmedikçe Sevgili'nin cemâli belirmez. Hikmet sahibi lütfetmeden tevhid sırrı okunmaz.

Sırrından bîhaber olan nasıl şahid olsun?

Ruhunu tanımayan mârifeti nasıl bulsun?

Gönül, muhabbetullahın evidir, örtülü hazine ondadır.

İnsan-ı kâmil ism-i azamdır. Zirâ her mânâ onun nefsinde gizlidir. Varlığının örtülü kalması gece gibi gizliliğin hikmetindedir.

Örtünmenin zıddı kendini belli etmektir. Dikkatleri üzerine çekecek bir şekilde örtünmek ise kendini teşhir etmektir.

İnsanın mânâsı gönülden akan öyle bir şaraptır ki tadını ahlâkından alır. Mânâlar hâl diliyle anlatılır. Sözle anlatılan her şey yaşanmamış tatlar olarak târifte kalır. Herkesin dilinden konuşmak için her gönlün hâlini bilmek gerek. Aranılan değeri bulmak için her mânânın değerini bilmek gerek.

Tellal yollamakla gönül ehli bulunmaz.

Söz yuvarlamakla tevhid evine varılmaz.

Kiminin nasibi şekil ve suret.

Kiminin nasibi mânâ ve hikmet.

Manevi feyzin tamamlanması mânânın kemâle kavuşmasıdır. İnsanın tattığı hâl kendi elleriyle hazırladığı kaptandır.

Her sevinci bir elem takip eder. Elem ve sevincin ötesini gören zâtındaki sırra erer.

Kusursuz kul dengede olmaz. Yargılayanı bağışlamak, yargılayanın yargısından kurtulmasına yardımcı ve vesile olmaktır. Başkalarından şikâyetçi olmak kendi hâlinden hoşnut olmamaktır.

Gün suskun gece suskun,

fısıldamasa muhabbet gönül nasıl işitecek,

Gül suskun bülbül suskun,

sevdirmese mâşuk âşık nasıl sevecek,

Derya coşkun sahil coşkun,

erdirmese Hakk hâlk nasıl erecek.

Hiçliğin Gizemi (128)

Garipleri tutan Hakk'ın elidir

Âşıklar herkesi sevgili bilir

Cennet şarabı gönülden içilir

Erenlerin kalbi Hakk'ın evidir.

Bir şeyin sureti o şeyin mânâsı ile ilgilidir. Zirâ her mânâ kendini ifade edebilecek bir suret arar. Suretler gönülden kaybolunca, suretteki varlığın görünümü anlamsız gibi gelebilir. Oysa algılayanın kişisel bakışı varlık nedeni değildir. Zuhur edenin varlık nedeni varlığının bizzât kendisidir. Dilerse bir suretle zâhir ve aşikâr olur. Dilerse suretsizliğe bürünerek bâtın olarak gizli kalır. Her iki durumda da mevcudiyetinde bir noksanlık veya fazlalık yoktur.

Suretler zâhir âlemde iz bırakır. Bâtına geçen için izin yerini mânâ alır. Varlığının hakikatine yönelen her ferd maddi ve manevi, dava ve mânâ pabuçlarını da çıkarmış olur.

“Nefsinden ruha geç; ruhu da bırak ekildiği yerde.” Sâfiyet vadisi bilinen şekil ve malum kalıptan, izâfi benlik ve ruhsal kişilik izinden arınmış kalplerin davet edildiği huzur makamıdır.

Nefsin dalgalandığı derya yedidir. Her deryanın bir bedeli vardır. Her kapıyı açan anahtar deryaların içinde gizlidir. Deryalar tükenir, Hakk'ın kelimeleri tükenmez. İsimlerin değerini ve yüceliğini bilen için her isim aynı değer ve yüceliktedir.

Bir şeyin anlaşılabilir olmaması onun değerine ve yüceliğine halel getirmez. Yücenin mânâsını yüce olan bilir; ancak cahiller herkesi kendisi gibi bilir. Kiminin nimeti kesik kesiktir. Kimi gönlün nimeti kesintisizdir. Talip olduğu mânâyı kendinde aramayan ona ulaşamaz.

Açığa çıkan sır, vafedildiği mânâ olmaktan çıkar. O hâlde onun örtülü kalması tabiatı icabıdır. Sırrın kudsiyeti bağlı olduğu zâtın sâfiyetidir. Malumdur ki bir şeyin kanıtı o şeyin zâtıdır. Hangi mânânın tasarrufu altında bulunduğunu bilmeyen hâlini bilmez. Hangi zikrin zâtını şereflendirdiğini bilmeyen aslını bilmez.

Birbirine zıt olguların yaşandığı değişimler gönüldeki hâllerdir. Hâller sona erer. Her an sabit olan mânâ ise kalıcıdır.

Ey hâl sahibi! Hâlinle avunma. Her hâlden fakruriyet mânânın övüldüğü hamddır. Değişime uğrayan her şey halkın nazarındadır. Değişime uğramayan kelime Hakk'ın katındadır. Ruh mu gökten yere indi! Gönül mü yerden göğe erdi!

En yücenin yüceliği târife gelmez.

Sevenle sevilenin birliği misâle gelmez.

Çokluğun mânâsı, söyleyen, dinleyen ve işitenin farklı algılanmasıdır. Tevhidin mânâsı, farklılığın ve aynılığın kalmamasıdır.

Baba-oğul, ana-kız, karı-koca birbirlerine aynadır; her birinin kendi değerini görebilmesi için. İnsanın değer ölçüsünü onun davranışları belirler. Davranışlar ise ahlâki sıfatların elçisidir. Kişinin zâtı değişmez. Değişime uğrayan onun sıfatlarıdır.

Âşıkların gözlerinde ışık vardır, bakanların gönlü aydınlanır. O ışık karşılıksız seven Mâşuğun muhabbetidir. Varlığını ölü sonu olmayan nûrların nûrundan alır; her şeyin hakikati O'dur.

Hiçliğin Gizemi (129)

Seni sevmek hayatsa

Seni sevmeyi seçtim,

Senin olmak ölümse

Senin olmayı seçtim,

Gönlümü kapattım gayrına

Senin nûrunu seçtim

Muradın muradımdır zâtımda

Zât'ına kulluğu seçtim.

Varlığın görüldüğü suret büründüğü ismin mânâsıdır. Her suretin özünde o suretin hakikati gizlidir. Suret zâhir, mânâ bâtın, hakikat onun zâtıdır.

Suret bedenlere üflenerek görünüme gelip vaktin gereğini yerine getirir. Bâtın ise sureti zâtına bağlayan mânâdır. Kap boşalmadan içine taze su konamayacağı gibi gönül boşalmadan içine tecelli sırrı bırakılmaz.

Hakk'ın gayrından boşalmadan gönül boşalmış sayılmaz. Hakk'ın gayrına şahid olan ise kendi gafletini seyredir. Hakk'ın tecellisine şahid kalp için ibadet her andır. İbadetin belirli vakitlere münhasır kılınması şekil ve suretle yetinenler içindir.

Her mânâyı kendi âleminde değerlendirmek gerek. Bir kıymeti, değerinin takdir edilemeyeceği bir mahalle koymak, o kıymete layık olduğu özeni göstermemek demektir. Gönül ki, en lâtif mânâların görüldüğü bir âlemdir, insanın kendi kalbine en yakın olduğu yer, varlığını sürdürmesi en uygun olan yerdir. Güneşin en çok görüldüğü yerle en az görüldüğü mahâl bir midir?

En yüce mânâların titreştiği evle, en olumsuz düşüncelerin barındığı mahâl eşdeğerde midir? Muhabbet ve himmet barınağı ile korku ve şiddet evi aynı letâfette midir?

Kilidin kendine en yakın olduğu eşya anahtardır, kapıyı açan anahtar kapının sırdaşı sayılır. Gönlün anahtarı ve sırdaşı gönül sahibini zikretmek, Hakk'ı anmaktır. O hâlde gönlün ibadeti her an O'nu hamddır. Her kim zan ve hayallerini önemsemek istiyorsa seçiminde serbesttir. Hayale gelen her şey hayal edenin kendi âlemiyle sınırlıdır. Hayallere sığmayan hakikat, zan ve kuruntularla nasıl sınırlı olsun! Törelere, yörelere göre değişebiliyorsa hiç değişmeyen hakikat hangi törenin kalıbına sığsın!

Karşılıklı duran her şeyde biri diğerine misâl olur. Bir şeyin bilinemeyeceğini bilmek de mârifet sayılır. İnsanın itikad ettiği mânâ nefesine seçtiği mânâdır. Sureti gören göz, kendi hâlindeki mânâyâ göre gördüğünü tanımlar. Hırsızın herkesi hırsız görmesi kendi hâli nedeniyledir.

Dünya hicran ve zorluk âlemi, gönül ise tevhid ve muhabbet âlemidir. Farklılaşma zorluğun sebebi, muhabbet tevhidin vesilesidir.

Her nefeste Hakk'ı tevhid sırat-ı müstâkîmdir.

Aşkın sesi Hakk'ın sesidir

ölü canlar onunla dirilir,

Tevhid nûru gönül gülüdür

onu koklayan sırrı bilir.

Hiçliğin Gizemi (130)

Hayatı sevmeyen hayatın anlamını anlayamaz. Bir mânâyı tanımlamak onu anlamak için yeterli değildir. Onu sevmek gerekir. Hiçbir şey beklemeden yaşamak, hayatın getirdiklerini değil, hayatın kendisini sevmektir. Karşılıksız sevmek sevginin kendisi olmak demektir. Sevginin varlığı zâtına yeterlidir. Sâfi sevginin ne sevene ne de sevilene ihtiyacı vardır velâkin, hem sevene hem de sevilene varlığını vermiştir. Böylece hem seven, hem de sevilen sevginin varlığında 'bir'leşmiştir. Hayatı sevmek Hakk'ı sevmektir. Zirâ sıfatlarıyla zâhir olan sevgi ve hayat O'dur.

Kişi nefsinin tahakkümünü gönlünden çektiğinde, gönlün nasıl rahmet ve muhabbetle dolduğuna şahid olur. Dağda, bayırda, gönlün semâsında rahmet kanatlarıyla uçanları görmez misin? Rahmette muhabbet, öfkede ise gazap vardır. Muhabbeti öfkesinden üstün olan, rahmetin gazabı geçmesine şahid olur.

Mânânın görünümüne gelmeden önceki hakikati Hakk'ın ezeli ilmindedir. Yaratığın kendisindeki bilgiyle iş tutması Yaradan'ın her şeyi ilmiyle kuşatmasının bir sonucudur. İlmiyle amel edenlerin ilimleri yükseltilir, bildiğini uygulamayanların bilgisi eksiltilir.

Her şey mizandaki dengeler üzerinedir. Dengede olmayan her şey hastalıktır. Manevi dengelerdeki düzensizlik ruhsal bozuklukların, maddi gıdalardaki dengesizlik bedensel rahatsızlıkların müsebbibidir.

İnsanların mutsuzluklarının ve huzursuzluklarının temel nedeni kendilerinde şahid oldukları mânâ ve hâlleri beğenmemeleridir.

Zirâ insan hayatın ve mânânın en güzeline layık olarak yaratılmış ve her güzellik ve nimet ona amade kılınmıştır. Oysa yaradılışın hikmetini bilmeyen izâfi benlik, her geçici haz ve maddi değerlerin peşinden koşar ve ona sahiplenmeyi amaç edinir. Varlığın öze davetini duymadığından her kuruntu ve hayalin, her eğreti sözün ardından gider. Kendi hakikatinden uzaklaştığını görüp acı çeken ruhunun hâline şaşırın insan, "neden ıstırap içindeyim?" diye kendini sorgular. Çektiği acının uzamamasını talep eder.

Bir mânânın uzayıp ksalması ise yaşayanın hâline göredir. Kiminin yaşadığı hâl ferah ve aydınlık, kimininki kasvetli ve karanlık olabilir. Aydınlığı yaşayana göre mânâ kısa karanlığı tadana göre mânâ uzun gelebilir. Oysa her iki hâl de aynı zaman birimi içinde yaşandığından mânâ ne uzun ne de kısadır. Şu hâlde herkes mânâyı kendi hâline göre yaşar, irfanına göre olaylara tepki verir. Kişinin davranış ve tepkileri onun mânâ vücududur. Zirâ insanın kendinde barındırdığı mânâlara göre manevi sureti inşa edilir. Nitekim âhir vücudun, kişinin manevi suretinin âhirete intikalinden ibaret olduğu bildirilmiştir.

İnsanın sahip olduğu manevi değerler ve mârifeti, insaniyetine uygun amelleri ve büründüğü sıfatlar, âhirette nasıl bir mânâ giysisi ile görüneceğinin ipuçlarını gösterir. Hâlin hakikatinde Hakk'ın tecellisi vardır. Mânâdaki güzel, tecelli eden güzelliğe meftun olup izâfi varlığından geçendir.

Hiçliğin Gizemi (131)

Bir hâlden başka bir hâle intikal mânânın hakikatini değiştirmez. Mevsimlerin dört hâlini yaşamak gülün gül olmak vasfını bozmaz. Gül bahçesine ekilen tezek toprakta malum etkisini gösterse de, goncalar açtığında gül kokusu daha da belirgin olur. Zirâ asıl olan gülün ifade ettiği mânâdır. Dikeninin sureti mânânın ifadesine vesile olur. Gül kokusunu duyan her gönül gülüzardan sayılır.

İnsanın zâtı onun hakikatidir. İnsanlık hayatın sırrını nefsinde ve yaşamın her zerresinde bulmaktır.

Ârifin nefes almasıyla nefes vermesi birdir zirâ onun için yaşam ve ölüm birdir. Ârifin mülkü onun kulluğudur, ister nefes alırken ister nefes verirken olsun. Her ferd kendinde açığa çıkmış ulvî nefes kadar bilebilir. Bildirilen nimetlerden hangisi yalanlanabilir ki, gönüldeki hikmet mülkün mutlak sahibinden bildirilmişse!

Bir divan ki gönle yazdırılan sahifelerden müteşekkil bir mânâdır, “Rabbinin adıyla oku” emri, özdeki nimetin kendine has zikirle okunuşudur. Mânânın açıklanması da elbette okutanın tasarrufunda gerçekleşecektir zirâ tertibi ve inişi hidâyettir.

İlâhi tecelliyi zâtında yaşayıp gönlü fetholunmuş kişi ferddir; yaşantısı tektedir. Varlığının içi dışi Hakk’la dolmuştur. Çoklukta yeri yoktur. Ne orada, ne burada gönül semasındaki yerini almıştır. Ferdiyet, ulvî tecellinin odaklandığı noktadır. Noktanın hüviyeti divânın içinde gizlidir velakin divân, noktanın varlığına delildir.

İnsanın zâtının hakikati nûrdur, aydınlık ve ferahlıktır. Zâtının hakikatine ters düşen her şey ise karanlıktır, kasvet ve zulümdür. Kişinin kendi nefesine zulmetmesi kendini karanlıkta bırakması nedeniyledir. Kuyunun dibini mesken edinmiş kişinin semâyı görmesi mümkün müdür? Meğerki o kuyu gayb hazinelerinin nûruyla aydınlanmış olsun. Aslında aydınlanan kör kuyu değil, gönül Yusuf'unun aydınlığının dünya kuyusundaki yansımasıdır.

Gönül kulağı tıkalı kişiye ne söylenirse fayda vermez. Zirâ o ezberindeki hayali kendi kendine tekrardadır. Şekildeki örtüden kurtulamamış olanlar yakınlığa ermemiş manevi çıplaklardır. Örtünmesi murad edilen ziynet gönüldeki incidir. Görsel akıl kendi cehlini dahi örtmekten acizken, manevi ziynetlerin örtüsü takvanın ruhundan nasıl haberdar olsun!

Kendilerinin seçilmiş olduğunu iddia eden şaşkınlık Hakk'ın bütün gönüllerdeki tecellisine nasıl şahid olsun! Cehaletin örtü zannedildiği toplumlarda insanlar birbirlerine zulmeder. Karşısındakinin değersizliğini göstermeye çalışan kişi kendi değerine ermemiş kişidir. Elindekini yeterli görmeyeni doyuracak hiçbir zenginlik yoktur.

Her işin başlangıca döndürüldüğü, dönenlerce malumdur. Kişinin fiillerinin kendine geri dönmesi ister hayr ister şer olsun sahibine iadesi demektir. O hâlde kim kimi bağışlarsa rahmetin kendine döndüğüne şahid olur. Kim kime lanet okursa gazabın tadını kendinde bulur. Paylaşmasını seven kişinin rızkı da geniş olur.

Hiçliğin Gizemi (132)

Kusurları örtmek güzellikleri göstermekten daha faziletlidir. Maksadı bilmek sebepleri bilmekten daha ileridir. Hatayı kabullenmek, haklı olduğunu iddia etmekten daha hayırlıdır. Her kim diğeriyle inatlaşırsa, inatlaştığı kimsenin kusurunu da yüklenmiş olur. Her kim diğeri için kendinden vazgeçerse, vazgeçtiğinin muhabbetini de kendinde bulur.

Herkes kendi zaafıyla yüzleşir; her mânâ kendi zıddıyla sınanır. Tercihini doğru kullanmayan kişi kendi fiiline teslim olur. Bir insanın rehberi onun amelidir. Kişinin nereye çekilip götürüldüğü fiilinden bellidir. Reddedilmek istemiyorsan kimseyi reddetme. Küçümsenmek istemiyorsan kimseyi küçümseme. Rahmet kendini muhtaç görmeyene değil, aczini itiraf edene gelir.

Hiç kimse kendinden gayrını aciz bırakamaz. Kendi vicdanında bulduğun değer, kendine atfettiğin değerdir; kimse onu senden daha iyi tartıp ölçemez. Varlık mülkünü Hakk'a teslim eden fakirden daha değerli kim vardır! Kendi hâline hayran kalan mağrurdan daha şaşkın kim vardır! Şu dünyada kötülerini kimse umursamaz, asıl iyiler töhmet altındadır. Aczin kemâli fakruriyet, kulluğun nasibi ihtiyaç içinde olmaktır. En çok muhtaç olan rahmete en yakın olandır.

Gönlün süzgecinden geçirilmemiş hiçbir şey güven verici değildir. Gönlün sahibi zât kimse, süzgeci vesile kılan da odur. Hem gönlünü hem de aklını mülkün mutlak sahibine teslim eden ferd için hiçbir şey Hakk'ın gayrı değildir.

Beşeri ilişkilerdeki en hayati unsur önemsenmek duygusudur. Oysa Hakk'tan gayrı önemsedğin her şey Rabbinle senin arandaki perdedir. İsterse o dünyaya ait bir lezzet ve suret olsun, isterse âhirete yönelik bir zan ve ürün olsun.

Okuduğunu yorumlayarak aktaran kişi yazılanı değil, kendi idrâkindeki anlamı bildirmiş olur. Zan ve yorum katmadan aktaran ise suyun sâfiyetine tuz katmamış olur.

İnsanın hayatı ki, mânâ kitabının okunuşudur, hayatı olduğu gibi severek yaşamak, onu okumanın en doğru yoludur; okutan Hakk Teâlâ olduktan sonra! Gönlü titremeyen gönlün ifade ettiği mânâyı bilmez. Öze dönmeyen hikmetin kaynağını bilmez.

Meşakkatli olan şeyin karşılığı da büyük olur; gönül veren gönül bulur. Herkesin nazarı görebildiği kadar. Her gönlün nasibi verebildiği kadar. Ârif odur ki, sözün en güzelini dile getirir, iğneli söz onda görünmez. Kâmil odur ki, sendeki değeri sana gösterir, kendisi görünmez.

Hiçliğin Gizemi (133)

Nefeslerin birleşmesi güzel sözün kendisi gibi güzel olanla bütünleşmesidir. Zirâ gönül ehlinin nefesi güzel sözden gayrı değildir. Güzelliğin her târifi yetersizdir; insan ancak görebildiği kadarını dile getirebilir. Güzele uymak güzelliği yaşamaktır.

Davet edilen davete icabet ettiğinde, davet edenle davet edilenin ayrılığı kalmaz çünkü ismin sureti ismin hakikatiyle buluşmuş olur. Tıpkı sevilenin sevgiliyle buluşmasında sevgi nûrunun gönül kabını aydınlatması gibi. Gönül abdesti sevgiyle alınır. Beşeri sıfatlar kanı, muhabbetullah nûrunun sâfiyetiyle yıkanır.

Sevginin içinde nefretin, dindarlığın içinde şeytaniyetin gizlenişi gibi, zıt mânâlar birbirlerinin içinde saklıdır. Şu hâlde zıt mânâlar farklılığın ve ayrılığın hicran aynalarında görünür. Aynalar kırıldı mı, Zât'ını Zât'ıyla müşahade eden Zât'ın kendisidir.

Hakk'ın tecellisine şahid olan gönül için âlemler gül bahçesinde gezinmeye benzer. Gül ve diken aynı bedenin farklı görünümüdür. Suretten mânâya intikal eden her nefes, o bahçenin sevdalı gülüdür.

Her birim kendindeki mânâ diliyle Hakk'a yönelir. Mânânın içeriği yönelişinin istikametini gösterir. Yönelip zikrettiği mânânın hakikati kendinde tamamlanıncaya kadar kişi kemâle ermiş sayılmaz. Zirâ kemâl nimetin ve nûrun tamamlanmasıdır.

Nimet ve nûr, gönül kabı kendinden boşalmış olana gelir.

Fakirin çanağı tam takır

ne damlarsa deryadan damlar,

Nefsin yolu yokuştur

kim zorlarsa kendini zorlar,

Öfke bir ateştir

kim tutarsa kendini yakar,

Sevgi bir nimettir

kim ekerse kendine eker.

Yöneldiği istikamette izâfi benlikten arınan ferd, gönlünde ve dilinde Hakk'ın hikmetini bulur. Hikmet, her nispetin fevkinde ilâhi bir bağıştır. Bağış, bağışlayanın muradını taşır. Hakk'ın muradı sâfi hayrdır.

Dünyanın geçici ve sınırlı bir duruş yeri olması, titreşimlerindeki yoğunluğu nedeniyledir. Letâfet yoğunlaştıkça kabiliyetini de sınırlandırmış olur. Her şekil ve suret mânâyı kısıtlayıcıdır. Âhiret yurdunun kalıcılığı ise, emir âleminde beşeri tahdit ve sınırlamanın bulunmadığı sırrını ifade eder. İnsanın letafetinin bulunduğu mânâ, hakikatinin bulunduğu mânâdır.

Her ârif hikmet diliyle söz söyler. Her kulak kendindeki ilim kadar işitir. Her sözü Hakk'tan bilen tevhid ehlidir. Her fiil, sahibini gözler. Her bağış, bağışlayanı özler. Hayatın Hakk'ın tecellisi olduğunu gören her ferd, yaşamın her anından hoşnut olur. Zirâ o, hâl ile değil hâlin hâliyle birlikte.

Hiçliğin Gizemi (134)

İnsanın en mutlu ve huzurlu anı, Hakk'a rücû ettiği ândır, zirâ ânın içinde Hakk'ın gayrı yoktur.

Dünya misafiri odur ki ev sahibinin evinde yok gibidir. Kulun yokluğunun ispatı Rabbin Mutlak Varlığıdır. Yokluk olarak ifade edilen mânâ kendinde varsaydığı varlıktan olan yokluğundur. Yok olanın rengi de yoktur, sesi de. O hâlde kulun sessizliği onun yokluğudur. Nitekim Hakk'ın huzurunda her ses sükûta ermiştir.

Sessizliğin sesi, her ses ve sözden öte Mutlak Varlığın sesidir. Varlığın hakikatine ermemiş kişinin ilmi kâmil değildir zirâ bizzât yaşayarak gerçeği görmemiştir. Kendi özünü bilmeyen insan imânın hakikatini tanımayan imama benzer.

Görsel varlığından alınan ferd tevhid örtüsü olan ihramı hakikat yönüyle de kuşanmış olur zirâ ihram örtüsünde izâfi benlik dikişi yoktur. Tıpkı ölünün kefeninde dikiş olmadığı gibi.

Kendini kanıtlamaya çalışan her benlik nefsiyle didişir. Görselliğinin hiçliğini görüp nefsinden ölen için ölüm kurban edilir; Hakk'ta fâni ve Hakk'la bâki kul için hayat ve ölüm eşdeğerdedir.

Her işin maksadı Hakk'tır

kim koşarsa kendine koşar,

İster bilsin ister bilmesin

kim severse Hakk'ı sever.

Kişinin kendi benliğinde kabullendiği mânâ onun için Hakk olan mânâdır zirâ insan kendiyile özdeştirdiği mânâyı kendisi için doğru bilmiştir. Temiz olmayandan temiz bir mânâ yükselmez. Temiz kalpten, sevgiden gayrı bir mânâ yükselmez. Bilgisizlik, kişinin kendini kendisiyle perdelemesidir. Benlik, kendi kültür ve düşüncelerinin gölgesi olmamalıdır.

Kendi hakikatine yüz çeviren kişi Hakk'ı reddetmiş olur. Reddedilen hikmetin nimetinden de yararlanılamaz. Şekil ve kalıba yönelip, biçimselliği altın bir buzağı misâli suretlerle putlaştırıp hakikati tanımlamaya çalışanlar, idrâksizlik çöllerinde kırk yıl kalsalar da nefsin huzur vadisindeki vahalara varamazlar. Tuva vadisi vaad edilen öyle bir huzurdur ki oraya gecenin aydınlığına kalkanlar varabilir.

Sevgi hayatın kendisidir. Yaşamın her zerresi sevginin kendini ifadesidir. Bu gerçeği doğru algılamayanlar onu kendi koşulları içinde kabul ederler velâkin, koşullu sevgi saf değildir.

Koşulsuzluktan maksat, Hakk'ın sıfatlarıyla sıfatlanarak beşeri sıfatlardan arınmaktır; kişinin kendi koyduğu koşullardan temizlenmektir ki sevgi mutlak sâfiyetle buluşsun.

Teheccüd yürüyüşü Sevgili'yle Sevgili'ye yapılan bir aşk yürüyüşüdür ki, Hakk'tan gayrı bir mânâyâ yönelmeyen sevgililer muradlarına nail olurlar.

Hiçliğin Gizemi (135)

Her şeyin yokluktan görünümüne geldiği bir ışık vardır. Gündüzün ışığı güneş, gecenin aydınlığı dolunay, insanın gerçek varlığının aydınlandığı ışık muhabbetullahtır; sahibinden geldiği gibi her şeyi kucaklayıp, rahmetle aydınlatan sâfi sevgi.

"Âlemde yayılan pür nûr gibi

Deryaya boşalan billûr gibi."

Güneş dahi aydınlattığı cisimler arasında iyi-kötü, güzel-çirkin ayrımı yapmaksızın nüfusu altındaki her zerreyi nasıl kucaklıyorsa, güneşe o enerji ve tasarrufu bahşeden mutlak kudretin rahmet ve şefkatinden kim umut kesebilir ki!

Tecellinin her zerresi Hakk'ın muhabbetini taşır. İnsan ki nefsinin hakikati itibariyle en yüce mânâdan nefes alan kutsal bir değerdir, kim onu küçümseyebilir ki! Benciller kendi nefsanîyetlerini görebilselerdi, kendilerine sunulan muhabbeti küçümseyip onu çarmıha germezlerdi.

Zihin, doğru olmasını dilediği şeyi doğru olarak kabul eder ve onunla kendini perdeler. Aşk ise imkânsızı kabul eder. Sevginin varlığını suret aşklarıyla yaşayarak keşfeden gönül, duygusal yönelişler sessizliğe bürünse de, sâfi sevginin hiç bitmeyen mevcudiyetine hayatın her anında şahid olur. Zirâ sevginin hakikati hislerin varlığıyla kaim değildir. Suretler mânâların ifadesine ancak bir vesiledir.

Vesileler ise Hakk'ın muhabbetiyle her an yeni bir görünümüdür. Gönlün kadınlığı, erkekliği yoktur. Edilgenliği Hakk'a secde edip, varlığını O'na teslimiyeti yönünden, dolaylı etkenliği ise Hakk'ın sıfatlarıyla Hakk'ın tecellisini sevecenliği yönündedir.

Kim kime hangi sıfatla yaklaşırsa, yaklaştığı mânânın hakikatini gönlünde bulur.

Gönül sahibinin ailesi aynı mânâda birleşmiş gönüllerdir. Beşeri kan ve ırk akrabalığıyla ilişkisi olmayan bu yakınlık, sıfat ve fiillerdeki yakınlık olup iyilik ve hayr yönündendir. Onlar aynı mânânın ehlidirler. Ehl-i muhabbettirler, ehl-i tevhiddirler, ehl-i Kur'andırlar.

Hiç değişmeyen mânâya erebilmek için hâlden hâle değişim tecellinin cilvesidir. Her ferдин kemâlâtı kendine has bir letâfet ve zarafet içinde tertip edilmiştir. Atılan her adım yanlış gibi zannedilse de gerçekte doğrudur ve olması gerektiği gibidir. Zirâ programın özüne sadıktır ve kimseye kaldıramayacağı bir mânâ yüklenmemiştir.

Ey dost! Denenmeyeceğini zanneden aldanıştadır. Zannın kendisi tevbeye vesiledir. Tevbeye tevbe etsen de tevbenin sonu yoktur; sen var olduğunu zannettiğin müddetçe! Kişi kendi fiiliyle kendini azapta bırakır. Fiilinden tevbe eden birey, fiilinin azabından Hakk'ın rahmetine sığınmış olur zirâ rahmet Hakk'ın sıfatıdır. Rahmetin azabı geçmesi Hakk'ın muhabbetinin kullarının fiillerini örtmesidir ki, kul kendi nefsinde yokluğu, Hakk'ın muhabbetinde varlığın hakikatini bulur.

Hiçliğin Gizemi (136)

Görünümden kaybolursa da

ayrılmaz sevenin gönlü Sevgili'den,

Mânâlar erise de

birdir âşıkların sırrı ezelden.

Sevgi, varlığı itibariyle sevgi diler. Her gönül verdiği karşılığını kendinde bulur. Sevenlerin seveni çoktur. Sevginin Hakk'tan gelen bir hibe olduğunu bilen ârif onu herkesle paylaşır. Kimin ona layık, kimin layık olmadığını sorgulamaz. Değerini bilene karşılıksız verir. Bilmeyene değerini gösterir.

Herkesin yaşadığı kendinedir. Kimse kimsenin yerini dolduramaz zirâ tecelli her an yeni bir oluşadır. Yaşanan her şey dile gelebilseydi, ifade edilebilecek olanla, ifadeye sığmayan sırlar bir olurdu. Bazen gönlün müşahedesi ifadeden öndedir. Bazen ifadenin gücü müşahedenin zevkidir. Sırlar akılla sınırlı değildir. Aklın bilemediğini gönül keşfeder. Sırların müşahedesi sır gözüyledir.

Aklın bir gözü kördür zirâ kendine dönüktür. Kişinin zindanı onun korkularıdır. Nefsin kafesi kendi umutlarıdır. Özgür ruh, ne zindanda ne de kafestedir o, hayatın her anında hayatın mutlak sahibiyedir. İlmîyle amel eden kişi âlimdir, etmeyen ise kendine karşı zalimdir zirâ kullanmadığı bir yükü nefesine taşıtmaktadır.

Bazı sıfatlar vardır ki onunla kusurlar örtülür. Bazı sıfatlar vardır ki, onunla gıybet edilir. O hâlde rahmet ve gazap kişiliğe göre değil, içinde bulunan eylemin niteliğine göredir.

İlâhi! Gazabın gelmeden önce bizi rahmetine kabul eyle!

Kusuru gören göz kusurludur. Herkesi seven gönül eğrilikten arınmıştır. Kim Hakk'ı nasıl tanır, Hakk da onu kendisine öyle yaklaştırır.

Hakk'ın sıfatlarıyla O'nu sevmek, varlığını bilip, tecellisini görmek, hayatın her anında maddeden mânâyâ mirac etmektir ki, ibadetin maksadı budur. Semâdan kasıt mânâdır. Yedi semâ yedi mânâ boyutudur. Her boyutun kendi içinde güneş ve yıldızları vardır. Mânâ semâsının ötesi, farklılığın ve aynılığın kalmadığı, sevenle sevilenin bir olduğu ilâhi aşk boyutudur ki, imânın hakikatidir. Mânâyı görmek mânâ sahibiyle sohbet etmek gibidir.

Zaman ve mekân içinde görünen her şey gidicidir. O hâlde gelen ve giden Zât-ı Mutlak değildir velâkin O'nun tecellisinin gayrı da değildir.

Âlimlerin haşyet, âşıkların muhabbet ettikleri âriflerin malumudur. Hakk dostlarının mânâ âlemindeki giysileri ipek gibi parlayan nûrdandır. Büründükleri sırrın heybetinden suretleri görülmez velâkin hüviyetler malum olur. Mânâ surete hâkim olunca, görünen mânâ olur. Madde mânâyâ üstünse nefsin sıfatları zâhir olur.

Hiçliğin Gizemi (137)

Bütün isimleri kendisine verdim

Kendimde kalmadı Allah'tan gayrı,

Kendini tanıyan kendine yeter

Kendimde kalmadı Allah'tan gayrı.

Bir şeyin hakikati kendi varlığıyla belirir ve o şeyin hakikati varlığı nedeniyle bilinir. O hâlde ismin suretine bürünüp gelen varlık söyle ey dost kimdir?

Kişinin doğurgan olduğu mânâ gönül canibinden görünür; herkes kendi gönlündeki mânânın misâlidir. Misâlin mahiyeti aydınlık ise gönlü ferahlık kaplar zirâ gönül tutkusal duygusallık ve zorlayıcı zandan arınmıştır; karanlık ise gönlü kasvet basar zirâ zulmetin içinde gizli arzunun lezzeti ve korkuların kokusu sinmiştir.

Suret-i Hakk bütün mânâların seyredildiği camîdir. Hakk'ın nûrunun kemâliyle yansıdığı ayna insandır. Her güzel güzelliğini seyredebileceği bir ayna arar. Her kâmil kemâlâtını görebileceği bir gönül arar. Kâmil insanın güzelliği, her mânâyı kendinde toplayan ve her mânânın hakkını veren ferd olmasından ötürüdür. O, birini diğerine tercih etmeyen kişidir.

Senin için düşman olan

benim için dosttur,

Senin için zehir olan

benim için aşktır,

Senin için yokluk olan

benim için varlıktır.

Her zorluğun içinde kolaylığın, her şerrin özünde bir hayrın bulunduğu malumdur. Akılsızlığın kefareti akıl, sabırsızlığın kefareti sabırdır. Kimseyi itham etme, bil ki sana eziyet eden nefsinden arınmana vesiledir. Eziyetin kefareti karşılıksız muhabbettir.

Kusurları örtmek Hakk'ın, teşhir etmek ise halkın sıfatıdır. Nefsinden fâni olanın Hakk'tan gayrını görmesi mümkün değilken, nerede kalmış kusur görebilmesi!

İlâhi! Kendimce sevdiğim gibi değil, senin sevdiğin gibi gönlümü sevgilendir. Kendimce bildiğim gibi değil, senin bildiğin gibi özümü hikmetlendir.

Gönül dostluğunun güzelliği güzelliğin paylaşılmasındadır. Kul, kulluğun hazzını Rabbinden alır. Bu hazzı almayana anlayış ve şefkat gösterilir. Mânâyı nefesine bağlayan acı çeker; varlığından soyunana elem ve keder yoktur. Gerçek âşık odur ki, âşık olduğunun farkında bile değildir. Zirâ o, ne kendini ne de Sevgili'den gayrı bir varlık görmektedir.

Amâya vebal yoktur. Hakk'ı görmekten perdeli kişi, izâfi benliğinin ve zanlarının gönül gözüne bağ olduğunu görmemektedir. Tecelliyi gören ise görme sıfatını da Hakk'a teslim ettiğinden Hakk'ı Hakk'tan gayrı gören yoktur. Vebal, emaneti Hakk'a iade etmemekte direnenin üzerinedir velakin, Hakk dilerse her direnç kırılır ve Hakk dilemeden hiç kimse bir şey dileyemez.

Hiçliğin Gizemi (138)

Herkesin cenneti manevi ufku kadardır; cehennemi de öyle. Cenneti arayan gözler Hakk'ı göremez; cehennemden korkan gözler de öyle. Zirâ ilki mânâ ehlinin ikincisi dava ehlinin gözlerine bağıdır. Tıpkı dünyanın müşriklerin gözlerine bağ olması gibi. Hakikat ehli ise sağır, dilsiz ve amâdır çünkü emanetleri sahibine iade etmiştir. Hakk'ın gayrına amâ olan, gerçekte görmesi gerekeni gören kişidir. Hakk'tan gayrını görmeyen "amâya vebal yoktur." Amâ o kişidir ki, yüzünü nereye döndürse şekil ve suret görmez. Kalıp ve heykel görmez. Halkı görmez velâkin Hakk'ı görür. Sağır o kişidir ki, Hakk'ın gayrından işitmez. Gıybet ve iddia dinlemez. Dünyanın sesini duymaz. Duyduğu her ses Hakk'tandır. Dilsiz o kişidir ki, şikâyet etmez. Kusuru dile getirmez. Sükûtun ibadet olduğunu bilir. Ağzından sevgiden gayrı kelime dökülmez. Şu hâlde Hakk'la duyan, Hakk'la gören, Hakk'la söyleyen kul, Hakk'ın gayrına sağır, amâ ve dilsizdir.

Ey dost! Âşığın hazinesi muhabbet, kulluğun ziyneti de ibadettir. Hayr, onu arayana kendini gösterir, şer de öyle. Bilsin ya da bilmesin insan her ve defasında kaderini seçer. Herkesin tepkisi kendi hâli nedeniyledir.

Olaylar ve karşında beliren suretler, gönüldeki hâlin belirmesine ancak birer vesiledir. Hâller ise tecelli sahibinin cilvesidir.

Bir önceki nefesi verdiğinde, ne onu geri alabiliyor ne de bir sonraki nefesi reddedebiliyorsan, hangi hâlin ve varlığın sahibiyim diye övünebilirsin ki!

Her mânânın değerini veren, onun değerini bilendir. Kabiliyetinin hakkını veren kemâle erer. Bulmayan hasret çeker.

Her iş kendi gereksinimini oluşturur. Rabbin sunduğu muhabbet gülü her gülendamlıdan öndedir.

Sevenler pervasızdır. Âşıқта hiç uzaklık kalır mı! Nitekim “Cennet yaklaştırılır.” Uzakta kalan kalb-i selim sahibi değildir. Bir şeyin karşılığında kalbini verenler kalb-i selim değildir. Karşısındaki ile zıtlaşıp uğraşanlar barış ehli değildir. İzâfi benliğiyle yaptığı savaşı tamamlamamış olanlar henüz barış evine dahil değil. Zirâ cennet yurdu barış ve emniyet boyutudur. Orada ne küçük ne de büyük cihad vardır.

Gönül gözü Sevgili'den gayrına yönelenler Sevgili'yi göremezler. O'nun yüzünden gayrını düşlemeyenler yüzlerini nereye döndürseler O'nun yüzünü görürler. Karşılıksız sevenler kalb-i selimin mânâsına ererler.

Dolunaya bakan her yüz aydınlanır. Dolunayın baktığı her gönül sırrını bulur.

Hiçliğin Gizemi (139)

Hakikat ehlinin hayatı O'nun güzel isimlerinden, O'nunla O'na dönmektir. O, Allah ki ekberdir. Kime karşı ekberdir? O'nun varlığından gayrı gerçek bir varlık bulunmadığına, ulûhiyet bölünmeyi ve ortaklığı kabul etmediğine göre kime karşı ekberdir O? Yaradan'la yaradılan mukayese edilemeyeceğine ve O'nun bir benzeri bulunmadığına göre O'nun ekberliği kime karşıdır? Hakk'ın halka karşı 'en büyük' olması düşünülebilir mi? O'nun ekberliği o hâlde kendinden kendinedir.

Bütün güzel isim ve sıfatlarının yüzü Allah ismine dönüktür ve O'nun ulûhiyet ismiyle hükmedicidir. İsim ve sıfatlar irade ve ifade ettikleri mânâ bakımından birbirlerinin aynı değildir. Ancak isimlerin mânâları Allah ismiyle zâhir olduklarından birbirlerinden gayrı da değildir. Bütün güzel isimlerin kendi içlerinde ifade ettikleri murad yüzünden kapsamı belirli olup, Allah isminin hepsine karşı ekber olması, hepsinin Allah isminin tasarrufunda hükmedici olmasındandır.

Şu hâlde ulûhiyet ismi olarak bildirilen Allah kendi isim ve sıfatlarına karşı ekber olup, ulûhiyet sırrı paylaşamaz. Rububiyet ise bilinip, tanınmayı irade eder. Gizli hazinenin bilinip, tanınma muradı çokluğu zorunlu kılar. Zirâ bilinip, tanınma O'nun isim ve sıfatlarındaki seyr-i süluk ile gerçekleşir.

Aslında yolculuk kendinden kendine olup, hâlden hâle dönerek, isim ve sıfatların rengine bürünen ferd, yolculuğun sonunda isim ve sıfatlar emanetini bütünüyle O'na iade eder.

Kimi yolcuların mânâları bazen bilginin, bazen görmenin hudutları içinde kalır. Zirâ oluşan her işte hükmü kendilerine, isimlerin suretlerine bağlamak yanılıgısına düşmüşlerdir; kimi zaman lezzet yönünden, kimi zaman red yönünden. Kul olarak güzel isim ve sıfatlar giysisini kuşanan ferd, emanetleri aslî sahibine iade ettiğinde, kulluğun mahremiyetini korumuş olur.

Yolculuğun rububiyetin tasarrufunda olacağı, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” hitabı ile ezelde belirlenmiş olup, her an o hitabı duyup maksada eren bir er bulunur. Yolculuk boyunca hâlden hâle dönüldüğü için, emanetleri izâfi benliğe bağlamak vehminden arınmak, onları iade etmek demektir.

O'nun isim ve sıfatlar giysisinden soyunarak ihrama girmek, varlığı bütünüyle sahibine iade etmektir. Hayatın maksadı O'dur.

O'nunla O'ndan O'na dönmek her an ibadet etmektir. Bir sırrın kendi hakikatiyle ortaya çıkması onun zâhir olmasıdır. Zuhura gelen şey ise zâhirin bilinmesine vesiledir. Misâli övmek, aslı bilmemekten ileri gelir. Gönül bağı kaldırılmadan önce kişinin gördüğü ancak surettir. Perde kalkınca suretin hakikati görülür.

Hiçliğin Gizemi (140)

Sevgili'yle her an daim olan

gurbette kalır mı hiç vatandan,

Hâlden hâle göçse de gariban

gönül yorulmadı hiç aşktan,

Âlemde kendinden halas olan

gülsüz kalır mı hiç gülistan,

Renkten renge bürünse de insan

ruhu ayrılmadı hiç ahfadan.

Kimseden verebileceğinin üstünde bir şey bekleme; hiç kimse kalbindeki zenginlikten daha fazlasını veremez. Zamanında ifade edilmediği için anlamını kaybeden hiçbir değer ebedi değildir. Ebedi olan odur ki, ifade edilsin ya da edilmesin zamanın her anındadır.

İnsanların birbirlerini suçlaması kendilerindeki suçluluk duygusu nedeniyledir. Kendisiyle barışık insan herkesi kucaklar. Nefsindeki kırılğınlıktan kurtulamayan herkesten kaçır. Dolunay apaçık ortadayken mehtabın karanlık yüzünü kim arar!

Bilmez misin ki Hakk'ın haremi kulunun gönlüdür. Hilâlken dolunaya dönüşen nûr o değil midir?

Bir an için olsun kulunu reddedip, terk etmeyen muhabbet Hakk'ın rahmetidir. Suretler rahmetten ancak nasibi kadarını alır.

Hakk'ın muradı safi hayrdır. Halkın muradında hayr ve şer karşılıklıdır zirâ o muradın içinde benliğin kirleri gizlidir.

Nitekim insanın kendisi için önemseydiği ve yaptığı her Şey nefsaniyet barındırır, isterse o, ibadet olsun. Allah için yaşanılan her Şey mutlak hayrdır, isterse o, mahrumiyet olsun.

İnsan farkında olmasa da hep kendini arar. Bireyin içinde bulunduğu hâl ona kendi değerini gösterir. Hâl ve Őartlar ne olursa olsun bireyin nefsinden ayrılmayan özelliği onun insanıyetidir. İnsanıyetten aldığı pay nispetinde manevi suret belirir. Âhirete intikal eden mânâ vücudu odur. İdrâk edilen mânânın idrâk edende yerleşimi uzaklığın yakınlığa gelişidir.

Ey gönül! Hiçbir güzellik görmedim ki onda, Hakk'ı görmüş olmayayım.

Hiçbir sevgi tatmadım ki onda, Hakk'ı sevmiş olmayayım.

Hiçbir hâlde olmadım ki onda, Hakk'la beraber olmayayım.

Ey gönül! Ölüleri ölenlerin yanına koyarlar,

ya aşktan ölenleri kimin yanına koyarlar?

Bil ki; Sevgili'yi Sevgili'nin yanına koyarlar.

Dostları dosttan ayrı bilen dostluğun keremine ermeyendir. Her an dostla nefes alan dosta erendir. Takdirattan kaçmayan takdiratın eridir. Fetholunan kale fatihin kendisidir.

Hiçliğin Gizemi (141)

Bir mânâ ki sırrını taşır, zuhur eden bil ki odur. Mânâsı zengin olanın mezarı belirsiz olur. Mezarı belirgin olanın mânâsı belirsiz olur. Mânâ tatmadan tanınmaz, tatmakla sırrına varılmaz. Bir şeyin lezzeti onun mânâsına ermeğe perdedir.

Denilir ki, tarif etmekle bal anlatılamaz, onu tatmak gerekir. Velâkin tatmakla da onun sırrına varılamaz ancak lezzetine şahid olunur. Balın mânâsına ermek için bal ile bal olmak gerek, balın sıfatlarını kendinde toplamak gerek. Sevgili'nin güzelliğini görmek için onu âşığın gözleriyle görmek gerek. Aşkın sırrına ermek için aşkın gözleri olmak gerek. Kim kime hangi gözle bakarsa onu, baktığı gözün suretinde görür.

Ey sevgili! Güzelliğini seni sevenlerin gönül gözlerinde bulursun. Çirkinlik çirkinliği arayanların yanındadır. Halktan utanan onun kusurunu görmez. Hakk'tan utanan kendini görmez. Aşka düşmenin güzelliği kendindeki sevgiye erişebilmendir zirâ muhabbet aynasında gönül, cânânını seyreder.

O'ndan ayrılacağın hiçbir şeyin kalmadan aşkın hakikatini yaşayamazsın; kendinden kopmadan sırra varamazsın. Her şeyi kişisel alıp, kişisel yaşayanlar, hayatın anlamına henüz ermemiş olanlardır.

Kendinden önce karşısındakini sevmeyen sevginin sırrına eremez. Kendinden önce karşısındakini tercih etmeyen yaşamın sırrına eremez. Hiçbir şey insana kendi zaatlarından daha fazla eziyet veremez. Hiçbir şey insanı kendi zanlarından daha fazla esir edemez.

Azap insana kendi eliyle gelir. Rahmetin gelişine vesile yine kendisidir. Her şeyin kendisiyle güzelleştiği cevher insanın ahlâkıdır. Her şeyin kendisiyle değerlendirildiği cevher insanın sırrıdır.

Hangi renge boyasalar hanif yine de haniftir. Hangi kaba koysalar lâtif yine de lâtiftir. Hangi kadehten sunulsa zehir yine de zehirdir. Hangi gönülden aksa sevgi yine de sevgidir. Her şeyin cevabını veren, kendini bilmez. Kendindeki sırta eren, kendini görmez.

Kaybedecek çok şeyi olanın daimi huzuru yoktur. Nefsine mülk arayanın gönlünde nûr yoktur. Hiçbir dayanağın kalmadığında Hakk'ın cemâlini görürsün. Hiçbir dostun kalmadığında Hakk'ın dostluğunu bulursun. Hiçbir varlığın kalmadığında Hakk'ın varlığıyla olursun.

Hiçliğin Gizemi (142)

Sunmasan rahmetini garip gönüllere,

Seni sevebilecek gönül fânide ne arar!

Vermesen hikmetini dilediğin fakire,

Seni görebilecek göz, ârifte ne arar?

İnsanın bildikleri sınırsız bilginin sınırındır. Sınırsız bilgiden nasiplenmek için bilinenlerin önce yaşanılması sonra unutulması için gereğidir. Sınırsız bilgi her an kendini yenileyen bilgidir, zirâ o her an yeni bir iştedir.

Hâl ile yaşanan mânâ bilgi olmaktan çıkar, yaşayan için hakikat olur. Bilgide kalan her kavram hakikatin yaşanılmasına engel olur. Mânâyı yaşayarak kalplerinde bulmayanlar onun hikâyesini dillerinde bulurlar. Yaşanılan mânânın Hakk'a iade edilmesi kalpteki huzurun edebidir.

Âşığın cezası aşka kul olmaktır.

Ârifin saadeti aşkta yok olmaktır.

Fâni âlemde âşığın dayanağı Sevgili'nin cemâlidir. Zihnini zan ve hayallerle dolduranın hakikatten nasibi zihnindeki vehimler kadardır.

Oluşan her işte Hakk'ın muradını görüyorsan O'nun zuhurunu görüyorsun demektir. Halkın fiiline bakıp, hatalıdır diye düşünüyorsan Hakk'ın işini görmüyorsun demektir.

Cahiller zuhurun nedenlerini izah eder.

Ârifler Hakk'ın işini seyreder.

Âlimlerin aynası ilimdir, kendilerini bilmek için,

Âşıkların aynası aşktır, Sevgili'ye ermek için,

Âriflerin aynası huzurdur, Sevgili'nin cilvesini seyretmek için.

Ey dost! Başkalarının senin hakkındaki düşüncelerini önemsemen kendi nefsinin önemsemekten başka bir şey değildir.

Hiçliğin sırrı hiçliğin ne olduğunu bilmemektir. Beşikteki bebeğin yanındakilerin düşüncelerinden rahatsız olması veya haz alması beklenebilir mi? Doğduğu andaki sâfiyetine dönüşmeden nefsinin hükümranlığından kurtulabilir misin? Kendini görmekten vazgeçmeden huzura erebilir misin? Dünya ehli kalplerinde dünya aşkı ile yaşar. Âşıklar kalplerinde aşkın şevkiyle yaşar. Kalbini Hakk'a vermiş olanlar huzurun sükûnu içinde yaşar.

Ey dost! Hakk'ın meclisindeki âşıklar O'ndan hiç ayrılmadılar ki O'na geri dönsünler!

Gönlünü Sevgili'ye vermiş olanda gönül ne arar! Canında cânândan gayrı bulunmayanda cânâna hasret ne arar?

Kesret, surete düşkünlerin evidir. Vahdet, hakikat erlerinin evidir.

Kimi neyle ararsan onu onunla bulursun. Sevgili, aşksız bulunamayacağı gibi mârifetullah takvasız aranamaz.

Gönül aşkın gözüdür. Kul Rabbini muhabbet gözüyle görür. Hakk'ın kuluna yakınlığı ise muhabbetten de öte sâfi rahmettir.

Hiçliğin Gizemi (143)

Hayale fırça çalamam

hayalin kalemi değilim,

Dünyaya yâr olamam

dünyanın nedimi değilim,

Sırrımın zuhurundaki gözdeyim

sırrımın gayrı değilim.

Hakikati göremeyen körlüğünün kusurunu eşyada arar; gören ise gördüğünde yok olur.

Seni senden uzaklaştıracak olan, seni sana kavuşturacak olandır.

Âlemdeki huzur, huzuru kalptir. Sessiz ve sözsüz sohbet gönüldeki huzurdadır. Renksizliğin sırrına ermeyenler renklerin cümbüşüyle avunurlar. Bil ki aydınlık sükûttadır. Beşikteki bebeğin kuruntuları var mıdır! Kabin temiz tutulması içindekilerden boşaltılması hâlinde mümkün olur. Sıddıkın gönlü o kap gibidir ki içeri giren her mânâdan arındırılmıştır.

Ey dost! Sadece sana iyilik yapanlara teşekkür etme; kötülük yaptıklarına inandıklarını da kucakla. Seni senden arındırmaya vesile kıldıkları için.

Sadece gönül kırdıklarından bağışlanma dileme. Gönlünün kırılmasına müsebbip olanları da kucakla. Nefsinin kırılmasını göstererek seni senden çekip çıkardıkları için. Kalpleri kıran her kusurlu damgalanacak olsaydı, âlemde damgasız tek bir can bulunamazdı.

Kimileri başkalarını bağışladığını söyleyerek onlara karşı büyüklük tasladığının farkında değildir. Bağışlamak Allah'a aittir, bağışlanmayı dilemek ise kullara. Bağışlamak ululuk, bağışlanmayı dilemek ise tevazudur. Ululuk Allah'ındır. Kendi küçük dünyasıyla Rabbine meydan okuyan benlik, Hakk'ın rahmetine nasıl şahid olsun! Herşeyi kendisi için seven bencil, aşkın sâfiyetine nasıl vâsil olsun!

İşe geç kaldığı için yolda telaşla koşturan garip kendi kendine mırıldanıyordu; "nasıl olsa bir gün ne cismin ne de ismin kalacak. O hâlde bu telaş kimin için!" Sessizliğin derinliğinden bir ses işitti. "Önemseyip, benimsediğin şeyler zaten hiç yoktu ki! Telaşının nedeni onların var olduğunu zannetmendir." Garip yine sordu; "deniliyor ki bu âlem bir hayal ve illüzyondan başka bir şey değildir. Buna ne dersin?" Hatiften gelen ses cevap verdi; "hayal ve illüzyon kişinin zihnindedir. Mâsiva denilen âlem ikiliği yaşayanın görüşüdür. Âlemlerin her zerresinde zuhuruyla Hakk'ın tecellisine şahid olanlar için Hakk'ın dışında hiçbir şey yoktur ki, hayal ve illüzyon mevcud olsun!"

Ey can! Gönül öyle bir yanardağdır ki bir kere kendini aştı mı, aşkın lavları dokunduğu her şeyi yokluğa salar. Ah! Bir görülebilseydi âşıktan ne de güzel mâşuk çıkar.

Hiçliğin Gizemi (144)

Ruhumu nefsime, nefsimi de ruhuma ayna yaptım. Kim hangi mânâyâ bürünerek aynaya bakarsa orada kendi hâlini görür.

Ne kazancın ne de kaybın bulunduğu düzlüktedir koşumuz. Ne başlangıcın ne de sonun bulunduğu andadır soluğumuz.

Kaybolan hayali arama

o gerçek değildir,

Sönen yıldıza aldanma

o kalıcı değildir.

Gerçek aydınlık odur ki, onun ne gecesi ne de gündüzü vardır. O, her aydınlığın onunla nefes aldığı her andır.

Kişisel kuruntu ve saplantılar Hakk'ın tecellisini görmenin önündeki en zorlu engellerdir.

Kişinin hırçınlığı kalmadığında, karşısında hırçın insan bulamaz. Kendisiyle kavgası kalmadığında karşısında düşman bulamaz. Kim ki yüzünü hayaline çevirir, onun arzularını kible edinmiş olur. Kim ki yüzünü gönlüne çevirir o, hoşnut olacağı mânâyâ yönelmiş olur.

Huzura karşılık lezzetleri satın alanlar, satın aldıklarının suretlerini nefislerinde bulurlar. Hakikate karşılık varlıklarını satanlar, Hakk'ın ayetlerini gönüllerinde bulurlar.

Soran sordu; "Hem Hakk'ı hem de kendini gören iddiasında doğru olsaydı, kendini görmez Hakk'ı görürdü.

İkilik tekin görünümüne engel değil midir?" Söyleyen söyledi; "Gören, O'ndan gayrı bir şey görmeseydi, suretlerin mânâsında da Hakk'ı görmüş olurdu. Böylelikle görünende görünmeyeni, görünmeyende de görüneni bulmuş olurdu."

Bir işte başarılı olunmadığı takdirde üzüntü duymak, güç ve kuvvetin kendinde olduğunu zannetmekten başka bir şey değildir. Şifayı veren Allah'tır. Derdi verenin O olduğu gibi. Hangi güzellik ve yetenek varlıkta görünmüşse bu O'nun cömertliğindedir. Hangi hâl elden alınmışsa bu O'nun kudretindedir. Yaşadığın mânânın hakikati sende zâhir olunca, onun ahlâkı senin ahlâkın olur.

Mânânın suretiyle yetinirsen bil ki o bir gün kaybolur. Hâlin edebine riayet eden hâlinin maksadına muttali olur.

Denizi görmekle denize dalmak bir değildir. Sevgili'yi sevmekle Sevgili'nin olmak bir değildir. Fâni bir varlığın fenâyâ ermesi vehmindeki "benlik" iddiasından arındırılmasıdır.

Vehmindeki bilgi nasıl oraya geldi diye sorulacak olsa, o da ilâhi cilvenin hikmetindedir denilebilir.

Nefisleriyle birlikte yaşayanlar örtünme telaşındadırlar. Ruhlarıyla birlikte yaşayıp nefislerinden kaybolanlar çıplaklığın farkına bile varamazlar. Tıpkı tevhid cennetinde yaşayan Âdem ile Havva'nın ruhaniyetleri gibi.

Hiçliğin Gizemi (145)

Aşkî suretlerde aramanın bedeli hicrandır. Ahlâkî muhabbet olanın muhabbetin dışında tavrı yoktur. Yaşantısı Hakk'da olanın Hakk'ın gayrında varlığı yoktur.

Kiminle birlikteysen, birlikte olduğunla sen 'bir' değilsin demektir. Zirâ 'birliktelik' gerçekte ayrılık ve farklılık demektir. Birlikteliğin yokluğu hâlinde varlığın vahdeti gerçekleşmiş demektir. Bil ki, teklikte aşkın hakikati vardır.

Gönlüm Sevgili'mle beraberken

seven ve sevilen vardı,

Gönül Sevgili'de kayboldu

ne seven ne sevilen kaldı.

Sevgili'min güzelliğine dayanacak yürek kimde var? Bulutun güneşi örtmesi güneşin şefkatindedir. Ne kadar örtünse de güneşin sıcaklığı mâşuğu hatırlatır. Yalın hakikat çıplaktır. Kim bir yorum ve tefsirde bulunursa ona bir giysi dikmiş olur. Elbise ne kadar alımlı olursa olsun onun sâfi güzelliğini örtmüş olur.

Ey gönül! Birlikteliğin getirdiği zevk uzaklığa düşmenin sebebidir.

Mecnun'a sormuşlar; "Leylâ'ya kavuşmanın vesilesi nedir?" "Aşk" diye cevap vermiş. "Leylâ'dan uzaklaşmanın sebebi nedir?" demişler. Yine "aşktır" diye yanıtlamış.

Seven sevgilinin aşkında erimedikçe aşk hem birleştiren hem de ayıran bir cilvedir. Gönüldeki sevginin şahidi aşkın kendisidir. Gönül sevdikçe yakınlaşır. Kendini şahid gördükçe uzaklaşır. Şahidliğin kendine ait olmadığını itiraf eden gönül, aşkın sahibine teslim olur. Teslimiyetin delili teslim olanın yokluğudur.

Seni severek Sana ulaşabileceğimi zannettim,

Meğerse seven Sen, sevilen de senmişsin.

Söyle ey sevgili mukaddesatın aşkına; aşkı gönlüme niye musallat ettin?

Dedi ki; sıfatıma sarılan Bana vâsıl olur. Zâtımda yok olan aşkın kendisi olur.

Ey dost! Aşkta erimeyen benlik hissiyatının esiri olur. Her kaybın ardından bir kazancı düşler, hissiyat kendi varlığını besler. Asıl olan gönül taşımak değil, onu Sevgili'ye teslim etmektir. Verilen gönül ise artık senin değildir. O hâlde söyle ey can, hissiyata yer nerededir? Kendini unutandan daha arınmış bir fâni var mıdır? Kendine iade edilenden daha şaşkın bir gönül var mıdır? Bu âlemde tevbekâr olduğu müddetçe günahkâr da olacaktır. Aksi takdirde ikilikten arınmanın cilvesi nasıl mümkün olacaktır? Âşığın kendi varlığına tevbesi mâşuğun en sevdiği temizliktir.

Hiçliğin Gizemi (146)

Her mânânın hakikati Hakk'ın katındadır. Kim onu tefsir ederse ancak kendindeki idrâki açıklamış olur.

Halkın Hakk'ı bilgiyle kavraması mümkün değildir. Velâkin Hakk Teâlâ halkını ilmiyle kuşatır. Hakk'ı seyretmek sadece hoşnut olduğun mânâlarda O'nu görmek demek değildir. Kendini araya koymadığın her an O'nun zuhurunu görürsün; her iş ve oluşta.

Hakk'ın işinin seyredildiği her fiil zuhurdur. Hakk'ın sıfatının görüldüğü her zuhur nûrdur. Hakk'ın zâtıyla var olan her nefes huzurdur. Sırrının varlığı nûrdur. Varlığını aydınlatan ışık o nûrdur. Gönlünü Hakk'a verene Hakk'ın ihsân eğlediği bir nûrani huzurdur ki, her iş O'nun için ve O'nun huzurundadır. Seslerin kısılması, ilâhi huzurda bulunmanın şuurudur.

Ey gönül! Lütûfla nefisler avlanır. Ruhun cemâldeki seyri O'nun celâlinedir. Her mânâ yolcusunun ağırlandırdığı bir lütûf çeşmesi vardır. Lütfûn lezzetine kanan o çeşmenin bendesi olur.

Âşık odur ki, hangi çeşmeden tatsa susuzluğu giderilemez. Ârif odur ki, hangi çeşmeye varsa Sakî'nin gayrını görmez. Kevser odur ki, ne kadar içilse Hakikati Muhammediye'ye doyulmaz.

Nefsin konuşması zan ve kuruntu ile, gönlün konuşması aşk iledir.

Ten kokusuna aşına olanın sohbeti nefsinin keyif ve zevkidir. Gül kokusuna aşına olanın sohbeti cânânın cemâlidir. Nefsinin celâlınden kurtulmayan, ruhunun cemâlini müşahede edemez.

Nasıl ki gönül gözüyle görmek baş gözüyle görmekten daha berrak ise, muhabbetle kucaklamak, öfkeyle uzaklaşmaktan daha hayırlıdır.

Ey dost! Gönülde bulduğun sohbetin lezzeti seni Hakk'tan ayırmasın!

Sükût eden nefis Hakk'ın huzurundadır. Zirâ dile gelen her söz O'nu hamddan acizdir. Sese bürünen her mânâ kendi letâfetinin hayalidir. Ahadî bilenin dilinin tutulması hem dilde, hem gönülde hem de sırrındadır. Bil ki makam-ı huzur sükûttadır.

Abidin düşmanı ibadetinden aldığı lezzet, ârifin düşmanı gönle inen mânâların söze dökülüştündeki keyiftir. Zirâ orada sükût makamından inilir, ağdalı sözün zevki belirir. Alınan her lezzet gizli kibrin delilidir.

Kucakladığın sözün şerrinden sakın.

Hakk'ın 'ol' emri söylediğin sözde gizlidir.

O hâlde konuşacaksan öyle şeyler söyle ki rahmetin inişine vesile olsun. Dildeki zehir gazabın şiddetini çağırmasın.

Hangi güzel bir mânâ senden zuhur etmişse bil ki onun zıddı da sendedir.

Hiçliğin Gizemi (147)

Benliği deryada eriyenin özünde bulduğu deryadır. Gönlü muhabbetle dolanın her gördüğu Leylâ'dır. Sevgi, kendi coşkusuyla kabarıp dalgalanan eşsiz bir umman gibidir. Dalgalar kendindeki mânânın ifadesini bulduğu suretlerdir. O suret ki, kokusu, vasfı ve zuhuru itibariyle denizden gayrı değildir; o hâlde denizi arayan suret onu kendi hüviyetinde bulur.

Tutarlı ve kararlı olunmayan hiçbir ilişki kalıcı değildir. Dünyanın geçici heveslerini kendi ruhundaki keşiflere tercih eden benliğin ruhsal yürüyüşü de kalıcı değildir. Oysa kapıların hiç biri kapalı, fenerlerin hiç biri karanlık değildir.

Nasıl ki güneşin aşkına nar gibi kızaran gece gündüze erişirse, kendi mânâ güneşine hasret, âşık da aşk ateşinde fâni emellerini yakıp Rabbinin nûruna eriştirilir; nûrların nûru O değil midir?

Ey dost! Benliğini hesaba çekecek olan kendi nefesine olan şahidliğindir. Çığırtnkan tellal halkı kendi nefesine çağırır.

Candaki sessiz şahid sükûtuyla Rabbine seslenir. Renklerinden arınan gönül solgun görünür. Renklerin en afet olanı gizli kibirdir. Çevresindekileri küçümseyenden daha hakir benlik var mıdır? Yanındakini ârif bilenden daha kâmil insan var mıdır?

Gönlünde huzur olanın hâlinde de huzur vardır. Nefsine hangi aynayı seçersen sana seni öyle gösterir. Tevazu aynasından tevazu, dev aynasından benlik putu görünür.

Karşısındakine kızıp öfkelenmek kendini üstün zannetmekten başka bir şey değildir. Kendisi gibi olmayanı gizlice alaya almak onu hakir görmekten başka nedir?

Niceleri vardır ki dindarlığı temsil ettiğine inandıkları örtülere sarınarak nefsanîyetlerini şişirdiklerinin farkında bile değildir. Zirâ kalıbına büründükleri hayali köpüğün kokusundan benlikleri mest olmuştur. Koku sürünmekle güle dönüşülebilseydi kalb-i selimin ne hükmü kalırdı?

Bilmezler mi ki, köpük uçup gider, Hakk'a yükselen takvadır. Rabbinden gayrı her emeli gönülden boşaltmak takvadır.

Hakk'ın ipi nûrdur, ipe kim un serebilir? Aşkı tanımlamanın kime ne faydası var. Aşkı yaşarsan aşkın ne olduğunu bulursun. Bulursun da ne demek! Onun kendi özün olduğunu görürsün.

Aşkta kaybolmayan gönül âşık değildir. Yokluk aynasından bakan benliğin yokluğunda Varlığı görür.

Onlara yer verirsen zan ve hayal, kuruntu ve üzüntü kalbine yerleşir. Rabbinden gayrına yer vermeyen gönül, yaratıldığı anın sâfiyetindedir.

Hiçliğin Gizemi (148)

Ey dost! Senden zâhir olan bir mânânın başı ve sonu yoksa bil ki içinde sende yoksun demektir. Bırak ki mânâ feyzi bildiği gibi aksın, hikmetini kendi muradınca yaysın.

Güzelliğin yansıdığı gönüller, nûrlu yüzler vardır velakîn hiç kimse onun mutlak sahibi değildir. Gönlünü nereye döndürürsen yöneldiğin aşk odur. Hakk'ın inayetine yönelen gönül, huzuru bulur. İçinde huzur ve sükûnun bulunduğu gönülde Rabbin lütfû vardır. O lütûftur seni özüne, kulu Rabbine ulaştıran.

Gönülde yansıyan mânânın ahlâkıyla ahlâklanırsa öz ve söz bir olur, kulun namazı daimi olur. Uyumsuzluk dağları aşılır; vahdet köyüne varılır. Aksi takdirde idrâk, kokladığı mânâdan mahrum kalır. Gönül doğurgandır. Zikrettiği ismin mânâsına hamile kalır. Aşkın rahminden doğan her güzellik anın hikmetine ayna olur.

Sese ve surete bürünmese de aşk kendi hakikatidir. Bir erkek erkek olamadığı için, bir kadın kadınlığını yaşayamadığı için hırçınlaşıyorsa gönülde huzuru nasıl bulsun!

Bir kadın erkek olamadığı için, bir erkek kadına sahip olamadığı için saldırganlaşıyorsa nefsinin saldırganlığından nasıl korunsun?

Paylaşmayı sevmeyen ne varsa ahlâkta bil ki o bencilliğin hakikatidir.

Nefsin hakikati nefsi terk etmektir. Kimin neye layık olduğuna bırakın onun sahibi karar versin. Varlığının toprak olduğunu idrâk için bedeninin ille de toprağa düşmesi mi gerek!

Ruhun kendi sâfiyetine ermesi için nefsin ille de ateşi tatması mı gerek! Mademki her benlik ölümü tadacak, aşktan ölmek daha zârif değil mi?

Muhabbetullahın hakikati odur ki, O'ndan gayrını gönülden silenin gönlünde dert kalmaz. Evham ve kuruntu nefsindeki şüphenin çocuğudur. Veledi zina odur. En büyük dert kişinin kendi hakikatine duyduğu şüphedir.

Şüpheden arındığın an gönlün ve idrâkin bir olur. Görsel akıl ne gönlünü ne de gerçek hüviyetini tanımaktadır. Fâni benlik kendi zuhurunu ve zihnindeki evreni sistematik bir tezle açıklayamadığı takdirde kendini kaybolmuş hisseder. Her şeyin cevabının kendi görselliğinde olmasını ister. İlâhi hikmet ummanından gelen oluşumların kendi inisiyatif ve kontrolünde bulunmasını arzu eder. Bilmez ki Hakk'ın kendi Zâtına olan şahidliğinde ortağı yoktur.

İlâhi! Seni Senden gelmeyen ilim ve fikirle bilmek kimin haddine. Bağışla bütün görselliğimizi mutlak rahmetinle.

Güzelliğini gözlerimden sakındığım

Sırrını gönlümden gizlediğim

Aşkınla eriyip aşkınla dirilen

Kendimden bezdirip kendine erdiren Rabbim, hamd ve senâ Zât'ınadır.

Hiçliğin Gizemi (149)

Lütfûn görünümüne geldiği belde âşıkların sığındığı viranedir. O gönül ki hiçbir haneye hiç bir beldeye sığmaz, cümle âlemin onda toplandığı hanedir.

Şahidliğin bittiği yerde müşahede devam eder. Zirâ şahidlik gözde, müşahede gönüldedir. Eşyanın kendisiyle aydınlandığı cevher güneştir. Güneşe bakmayan eşyanın gölgesini görür. Gölgeler ise hem uzar hem de kısalır.

Hakk'ın fiilini görmeyen göz kulun fiiline şaşırır. Kendi muradını bırakan gönül Hakk'ın muradına şahid olur. Denilir ki, her hâl sahibi hâl lisanıyla konuşur. Kalpteki rahmet dile geldiğinde lisan-ı hâl muhabbetullah olur.

Gönül irfan semâsına yükseldiğinde suret ve şekiller kaybolur.

Bir gönül kendini ne kadar aşmışsa sırrı o kadar nûrlu olur.

Hakk'ın ayetini okuyan can, ayetin kendisi gibi rahmet olur.

Surelerin hakikatiyle tahakkuk eden insan surelerin nûruyla lisanı Hakk olur. Birinin diğerini görmediği tecelli Hakk'ın nûrunun zuhurudur.

Gören ve görülenin kaybolduğu âlemde kendi varlığından kaybolan fâni, Allah'ı ancak Allah'ın göreceğine imân eder.

Hakkın muhabbeti rahmettir, hidâyettir, inayettir, mağfirettir.

Kim ki 'Rabbin sana yeter' hitabını işitmiştir o, ölüp de dirilmiştir. Mevlâ'nın yetmediği kalpler bil ki ne ölü ne diridir. Diri gönüllerin görmesi için göze, işitmesi için kulağa, söylemesi için dile ihtiyacı yoktur. Aşkın lisanından âşıklar anlar. Ârifin lisanı hikmet doludur.

Güzellik kozmetik dükkânlarında satılan bir koku değildir; O gönlünü O'na verene koşarak gelir. Gönlün güzelliği, gördüğü güzel nedeniyledir. Ârifin güzelliği, gönlündeki güzel nedeniyledir. Kâmilin güzelliği, güzelin güzelliğine ayna olması nedeniyledir. İnsanın tanıdığı âlemler nefsinin hakikatine muttali olduğu mertebeler itibariyledir.

İnsanın kemâlâtı 6 devirde tamamlanır. Cennet boyutundan dünyaya inen ruh, dönüşünde saadeti arınmışlığında bulur.

İnsanı kâmilin ne zâhiri ne de bîatını nefesine ait değildir zirâ o Rabbin nefsinden üflediği Hakk'ın elçisidir.

Ey dost! İnsanı baskı altında tutan kendi egosudur. Kendi kendine attığı her düğümle kendini hapseder.

Hoşnutsuzluğun müsebbibi gönlün hâlden hâle dönüşünden razı olmamasıdır. Bir önceki hâlini özleyen bir sonrakinin telaşına düşer.

Hâlinin her anında Hakk'ı bulan, gönlünü hâle değil Hakk'a vermiş olur.

Hiçliğin Gizemi (150)

Sergileri gezmekteki maksat sadece sanat eserlerini görmek değil, kendindeki sanatçıyı bulmaktır.

İnsanın hakikatının yansıdığı ayna gönüldür; aynaya bakan kendini görür.

Bireylerin birbirlerini değerlendirmeleri çok renklidir. Herkes karşısındakini onu görmek istediği renge boyar. Varlığı kendi şeffaflığıyla gören göz pek nadirdir.

Ey gönül! Âlemlerdeki her şey olması gerektiği gibidir, istersen sen onu farklı mânâlarda yorumla. İkiliğin bakışıyla tevhid gözü bir değildir. İlkinde nefisler zıtlıkları görür; Tevhid gözünden ise Hakk'ın cilvesi görünür. Cilveden murad tecellidir. Gönlü yanıklar anlar cilvenin ne demek olduğunu. Fikrin susup, sevginin coştığı sulara dalanlar anlar cilveleşmenin ne olduğunu.

Dünyaya gözlerini kapayan mânâyâ gözlerini açar. Kimseyle kavgası kalmayanın gönlünde güller açar. Beden dahil varlığın özü hâlis su olduğu hâlde, bulanık su aramak için çukur kazmak niye! Âlemlere sığmayan gönül zan ve kuruntu çukuruna nasıl sığsın!

Huzur kemalin aynasıdır. İhlâsın muhabbetin aynası olduğu gibi. Huzur ne varlıktadır, ne yokluktadır. Huzur, huzurun hâliyle beraberliktedir.

Dil, gönle ya asidir ya da gönlün emrindedir. Kalpte mevcut olmayan mânâ dile sığar.

Kalpte mevcut olan hikmet dile sığmaz. Aşktan ne kadar kaçsan da Sevgili'nin aşkı seni bırakmaz. Gönül sahipsiz değil ki onu dizginleyebilesin. Can senin değil ki ona söz geçirebilesin.

Tevhid gözlü insan her surette, her işte Sevgili'yi ve O'nun cemâlini görür. İsterse huri gözlü olsun, nefsanîyetin gözünden hırs ve şehvet görünür.

Şehvetin ezanın önüne geçtiği an, hayânın unutulduğu andır. O'ndan hayâ eden O'nun gülünü koklamaz. O'ndan yansımayan güzellik var mıdır? Sırr, şahidi olmayan bir akittir, kul ile Rabbi arasında.

Hâlini teşhir eden, hâl sahibi değildir. Sırrını ifşa eden, akdine sadık değildir.

Canlar canı, kendi sıfatlarıyla canları kendine yaklaştırır. O'nun sıfatlarında nefsinden arınmayan, ne kadar bilgili de olsa sâfiyetin dışında kalır. Gönlü hoş olanın zâtı da hoş olur. Gönlü karanlık olanın basireti de karanlık olur.

Gönlün âdeti gönül almaktır. Nefsin âdeti intikam almak. Nefsiyle yaşayanlar için ecel vakde bağlanmıştır. Sevgili'nin aşkından ölenler için ecelin hükmü kalmamıştır.

Ey dost! Gönlünde bulduğun hikmet, yüzlerce kitap okumaktan daha gerçektir.

Evindeki ışık sokaktaki lambadan gelen ışıktan daha aydınlatıcıdır. Sakın yalancı bahara aldanma. Erken açan tomurcukları don kapar. Sırdaş olmayan kalpten dostlar kaçar.

Hiçliğin Gizemi (151)

Gönlü Sevgili'ye verdim vereli gönülsüzüm âlemlere
Hüzünlü bekleyiş var gözlerimde cemâlini görmeğe
Ne kadar seyretsem de yine de doyamam gözlerine
Gören ben değilim şahid sensin güzelliğine.

Bütün âlemler Hakk'ın sanatıdır. Sevgili'nin tecelli sanatını
müşahede etmek özdeki sırrını görmeye davettir.

İkiliği gören göze göre davulla zurnadır dünya. Mecnun
bakışlıya göre Leylâ'nın cilveli hayali.

Aldandığın için dünyayı suçlama o, kendisine verilen görevi ifa
etmektedir zirâ o, vefasızların aldanma mahâllidir.

Dünya Âdem'e dar gelmişse, gönlü âlemlere nasıl sığdıralım.
Gönül kuşu bir kere mânâ semâsına açıldı mı, bir daha dünya
kafesine girmek istemez. Aslanın aslanlığı ormanda belli olur.
Kafese tıklandı mı aslanla fare bir olur.

Altın arayan dünya madenini peşinden koşturur. Dünyadan
vazgeçenin her tuttuğu altın madeni olur. Âhret için kendini
mumyalatmaya çalışma, kendinden vazgeç o sana yeter.

Neyin var neyin yoksa hepsini unut; ne gam kalır ne keder. De
ki; Sevgili'nin muhabbeti bana yeter. Gönül aşkla dolunca
aşktan nasıl kaçsın.

Aşksız can susuz deniz gibidir. Kadehler bir kere tadlandı mı,
âşğın her anı muhabbet niyazı ile geçer.

Her vaktin söyleyiŒi kendine hastır. Bütün vakitlerin ortak özelliği O'na duyulan aŒktır.

Kahır gitti mi yerinde âhı kalır.

AŒk gitti mi yerinde cefası kalır.

Ölmek için aŒka hazır olmak gerek,

AŒksız ölüm haramdır âŒıklara.

HoŒnutsuzluđun sebebi gönlün kendine yabancı olmasıdır. Dostluk kuruldu mu, her yeni gün hoŒmekân olur. Gökteki bulut neyse gönüldeki gam da odur. Kimi zaman rahmet olur ten toprağını ıslatır. Kimi zaman Sevgili'nin yüzüne tül olur.

Sana seni çok seviyorum diyenlere sakın aldanma. Sevmeye değil, sevilmeye âŒıktır onlar. Kimin kimi sevdiği gönül elden gittiğinde belli olur. Gönlünü Sevgili'ye kaptıranın gönlü gülizâr olur.

Gecenin sessizliğindedir Sevgili'nin sesi. Duymak için dünyaya vurdumduymaz olmak gerek. Sessizliğe alıştın mı, sohbetin de sessiz olur, muhabbetin de. Yeter ki Sevgili'nin sesi de gönlünde olsun. Seçilip sevilmeyi seven benlik, istenilmediğine inandığı an sevdiği her Œeyi defterinden siler. Bilmez ki en çok itelenip, hor görülen garip odur ki Sevgili'nin nazarında sevgilidir.

Dindarlık kimsenin tekelinde değildir zirâ din gününün sahibi Tek'tir.

Yürüdüğün yol kendinsin, varacağın yer de gönül Œehrin. Bir Œehir ki nasıl inşa edersen öyle geliŒir, bil ki mimarı da, çöpçüsü de kendinsin.

Hiçliğin Gizemi (152)

Masallardaki hayal değilim canlıyım dipdiri içinizde, gönüllerde çağlayan sevgi bağındayım gören gözlere.

Ey dost! Ağzına bir tutam bal çalındıysa onu bal kovanıdır sanma. Gönül kovana her lezzetten boşalmadan bal arıları dolu kovana gelmez. Salih amel peteği işlenmeden gönül, kara kovana dönüşmez. Her ân yeni bir cilvededir Sevgili velakîn ne âna ne cilveye sığar eşsiz güzelliği. Petekteki bal misâli gönüllerdeki rızık, cennette nasip olan meyvenin benzeridir sanki. Tattığın için kendini onun için sahibini bilme.

Her güzel fiil O'nun işidir, nefsinindir diye görme. Damakta kalan tadı, balın kendi sâfiyetidir sanma. Tat ancak misâldir, misâlsiz olana.

Dünya cenneti nefsanîyetiyle değil ruhanîyetiyle yaşayan sevgililer içindir. Tertemiz zevce gönül aynasında Sevgili'nin cemâlini müşahede edenlerindir. Hiç kimse bağına bahçesine güvenmesin, esen meltem her an tufana dönüşebilir. Hakk'ın sınavından hiçbir gönül muaf değildir.

Dünya arzı dava, iddia ağırlıklarıyla doludur. Mânâ semâsı güneşle dolunay misâli nûrani değerlerle dengesini bulmuştur.

Misâlleri idrâk etmeyen isimlerin hakikatine eremez. Hakk'ın misâl göstermediği bir mânâ var mıdır? Misâlleri nefsinde bulmayan bir ârif var mıdır?

Bazı bedenler vardır, bütün kış dikenlerini gösterir, gülleri yaz mevsiminde açar. Bazı güzeller vardır, güneş gönüllerinden hiç batmadığından her mevsim açar.

Ey gönül! Sen de Hakk'ın yedi sıfatıyla sıfatlan ki hakikat güneşi gönlünden doğsun. Güllerin mevsimlik değil yedi veren olsun. Gönlün tülünü çek ey gönül, karanlık hiç basmasın. Bütün günün aydınlık olsun, güllerin hiç solmasın. Dileyen kişi nefsinin hayallerinin lezzetiyle avutsun. Aşka doymayan âşık aşkta yok olsun.

Gönlü nereye koyarsan onun çevresinde dolanır. Koyduğun yer virane olsun yeter ki Hakk'a vardırırsın. Günlerdir, gecelerdir kaçan gönlümü ararım da bulamam. Bir çift sözüm vardı, boğazımda kaldı, haykıramam.

Ne mutlu ona ki, misâllerde misâlsizi görür, sabah akşam nereye dönse yüzünü O'nun yüzüne döndürür. Mânâyı görmek, mânâ sahibiyle sohbet etmek gibidir. Yarı çıplak atlılar nefsin bulanıklığından arınmamış, özüne yabancı kalanlardır. Kim ki gönlünün dizginlerini Hakk'ın eline verir, safkan gönül kırsağının koşturduğu çayır, saffet rüzgârının estiği uysallıktır.

Gönül evinde ağırladığın misâfir kendinsin. Her misâl sana seni gösterir. Okumaya davet olunduğun kitap kendi mânâ kitabıdır. Duyan gönüller için her sure kendi ruhaniyetini okur. Hakk'ın rahmeti seni sana kavuşturmak olsun. Âlemlerin Rabbine hamd olsun.

Hiçliğin Gizemi (153)

Güler yüzlülük gönüldeki muhabbetin gonca açmış hâlidir, aşka erdikçe güle dönüşür.

Kucaklardaki bebek hâlin çocuğudur, kemâle erdikçe hâlin babası olur. Seni sana senden okutan hikmet Hakk'ın hidâyetidir, öze erdikçe vaktin kâtibi olur.

Kendisiyle yüzleşmekten kaçan kişi etrafına karşı saldırgan olur. Hilkatın hakikatini arayan insan kendindeki sırları okur.

Muhtaç olanın çaresizliğini yüzüne vurmak ona çare bulmak değildir. Çare aramak onu kucaklamakla mümkün olur.

Uzaklığı Sevgili'de değil kendi sevginde ara, gururun bulunduğu gönülde aşkın hakikati yoktur. Eleştirmenin işi laf üretmektir, sanatçının işi sanat.

Cahilin küfrü dini korumaktır, ârifin işi dine uymak. Varlığı karanlıkta olduğu hâlde güneşin ışığıyla aydınlanan eşyanın aydınlığı ödünçtür. Gönülleri aydınlatan nûr olmasa çoktan karanlıklara dalmışız hepimiz.

Varlığımız yokluğumuzda, yokluğumuz varlığımızdadır. Dost da düşman da bize, kendimiziz. Kendisiyle barışık olanın düşmanı olmaz. Kendine düşman olan dost bulamaz. Dilimizden diken gidince sözümüz bülbüle dönüşür. Gönlümüzden gaflet gidince dikeniniz güle dönüşür.

Gözümüzden hayal gidince canımız cânâna dönüşür.

Şekille kalıba tapanlardan değildir gönlümüz.

Put yontmuyor, put kırıyoruz gece gündüz.

Gönül arayanlardan değil, gönül verenlerdeniz.

Kurban arayanlardan değil can verenlerdeniz.

Uyurgezerler âleminde iz sürenlerden değil,

Dünyadan ölüp ukbâda dirilenlerdeniz.

Saadet evinde muhabbettir kiblemiz.

Âşıkta mâşuğu, mâşukta âşığı görenlerdeniz.

Sevgiyi sazda sözde bulmadık.

Sevgili'nin nefesiyle sevgiye erenlerdeniz.

Varımızın yoğunumuzun gamı yoktur.

Kulluk borcunu edâ edenlerdeniz.

Mehtaba dönüşmüş sinededir sesimiz.

İlim belleten bağ bahçedeyiz.

Zikreden huriler var vildanımızda.

Kevser sunulan gönülhanedeyiz.

Aşkın aşka doymadığı can evinde

Canlar canı Cânân'ın bendesiyiz.

Gözlerin görmediği gayb âleminde,

Nûrun nûra boyandığı nûrhanedeyiz.

Çek ey gönül sır perdesini.

Sırrın sırdan haberi olmasın

Hakk'ın elinden aşk içen

Sarhoş gönüller belli olmasın.

Hiçliğin Gizemi (154)

Ey dost!

Rengi değişse de kokusu değişir mi yaseminin?

Sureti değişse de zâtı değişir mi Sevgili'nin?

Dilediği renge bürünüp öyle görünür muhabbet gülü; her mevsim bülbülü kendine cezbetmek için. Deryanın sinesinde kimin avcı, kimin av olduğunu öğrenmek isteyen gönülde çalkalanan dalgalara sorsun.

Ne deniz ne denizci söyler sırrını. Her mânânın cevabı kendi sırrında gizlidir. Sırrın anahtarı soranın kendi kimliğinde gizlidir. Her sese kulak verirsen kendi sesini duyamazsın. Her eşyayı eve alırsan kendine boş mekân bulamazsın.

Gürültü dışarıda değil kendi zihnimizdedir. Sessizlik dilde değil gönül evimizdedir. Sevgili'nin hangi sıfatına bağlanırsan gönlünün üzerine düşen Hakk'ın ipi odur. Bağlandığın ip bencillerin ipiyse dipsiz kuyudan çekip çıkaracak olan bil ki yine O'dur.

Ne kadar bağlansan da bir gün bırakacaktır dünyanın ipi seni. Ecel bıraktırmadan döndür yüzünü hayal ve zanlarından beri. Seni senden uzaklaştıranla değil, seni sana kavuşturanla beraber ol; tevhidi yaşa. Uzaklık içinde beraberliği soluyup da kendine yabancı kalma.

İş seyretmekle işi yapmak aynı şey değildir. Kusuru dillendirmekle sükûta ermek eş değildir. Kimseden senin için özveride bulunmasını bekleme. Kendinden kendini verecek olan sensin. Varlık sebebini bilersen ibadetin maksadına da erersin.

En büyük hayal kırıklığı hayatı kendin için yaşamaktır. Yakınlık kılıfı altında nefsinin duymak istediklerini sundukları için muhabbet tacirlerini suçlama. Hayalleri satın almakla sanal sevgi ticareti yapan kendinsin. Sevginin kaynağı gönül bahçendeysen, kimseden sevgi dilenmezsin. Hiçbir şeye sahiplenmezsen kaybettiğine üzülmezsin.

Zamanla yarışma sakın, anın sunduğu güzelliği göremezsin. Sivriliği kendi mânâ gözünde ararsan, kimsenin bakış ve davranışlarından rahatsız olmazsın. Karşıdakileri suçlayarak tercihlerinin sorumluluğundan kurtulamazsın.

Bir kişiyi üzmele bin kişiyi üzme arasında bir fark yoktur, çürük elma bütün çuvalı fesada uğratar. Tatlı suyun değerini bilmeyen susuz kalınca tuzlusuna boyun eğer. Şikâyet eden şikâyetiyle nefesine zulmeder. Tohumunda sâfiyet olan bir gönül bul ki sırrının sırrına ayna olsun; benden bu kadar deyip havlu atan çığırtkanlardan olmasın.

Arı suyunun kaynağına eren kişi, dağın meşakkatine katlanıp yolundan geri dönmeyen kişidir. Kâtip birdir velakîn kalem tutanlar birden fazladır. Hakikat iksiri aynıdır velakîn kadehler renklidir. Her gönlün bir derdi vardır. Derdine derman bulanın gönlü Sevgili'ye kaçmıştır.

Hiçliğin Gizemi (155)

Tasavvufun hikâyesi olmaz, muhabbeti olur. Muhabbet onu yaşamaktır. Hikâye onu noksan anlatmaktır. Hiçbir şeye sahip olmamak, beraber olduğun şeyin sana sahiplenmesinden daha iyidir.

Kimileri vardır sahip olduğu değerler nedeniyle, kibriyle etrafına soğukluk ve karanlık saçar. Kimileri vardır varlığındaki muhabbet ateşiyle çevresine aydınlık ve sıcaklık yayar.

Halkın sevgisi sevdiğine ya sitem etmektir ya da şikâyet. Hakk'ın sevgisi sevdiğini kırılğınlıktan çekip çıkarmaktır.

Doğru sözlüler de, eğri sözlüler gibi bir gün görünümünden kaybolur. Hiç kaybolmayan doğru sözlerdir. İyiler de kötüler gibi ölür; ölmeyen iyiliklerdir. Yeri doldurulamayacak olan şahıslar değil, onlardan geride kalan güzel fiillerdir.

Mecnun'a sordular; "gönül huzuru nasıl bulur?"

"Sen ondan o da senden kurtulduğunda," dedi.

"Saadete eren kimdir?" dediler.

"Gönülle yatıp, gönülle kalkılan bir vakitten, içinde ne gönlün ne de gönül sahibinin bulunduğu an'a intikal eden insan saadete ermiştir" dedi.

"Buna nasıl erilir?", denildi.

"Ne gönlün ne de yaşamın sana ait olduğunu öğrendiğin zaman", diye yanıtladı. Gönül derli toplu olduğu zaman halkla beraber olur. Darmadağın olunca kendini Hakk'da bulur.

Kimileri vardır manevi rızıkla doygunluğa hazır değildir, maddi rızıkın hemen kendisine ulaşmasını talep eder. Kimileri vardır mânâları kendi kabul edebilecekleri bir seviyede görmek isterler zirâ kendi zanlarının üstüne takatları yoktur.

Her ay ramazan olsaydı inananların kaçığı rağbet gösterirdi!

Cahil cehâletini örtünmekle gizleyebilseydi bütün cübbeliler kendilerini peygamber ilan ederdi.

Ey dost! Diri bir yaşam için hayale avuç açma. Sürüngenlerden değilsen rızıkını hakikat deryasında ara. Hamken olgunlaşan meyve hamlığa özenir mi hiç! Âmâyken gören göz karanlığa aldanır mı hiç! Belirgin olanın derdi de belirgin olur benliği de. Belirsizliğe daldın mı ne dert bulunur ne de dertli. Kahırsız aşk arayan aşkın cilvesinden kaçır. Dertsiz derman arayan Hakk'ın cilvesinden kaçır.

Deryada açılıp da fırtınaya yakalanmayan denizci var mıdır? Sevginin zekâtı onu herkesle paylaşmaktır. Kendine sakladığın her nimet nefesine külfet olur. Aynayı cansızdır sanma canın güzelliğine tercüman olur. Gönül deryası ya Rabb, kimin sırrına ayna olur! Hayattan aldığın tat sarımsakla sirkeyse varlığının anlamı da odur.

Aşk varlığına ayna yaptınsa Sevgili'nin cemâli odur.

Uyan ey sevgili! Geceyi aydınlatan mehtap gönülden doğır.

Gönlü aydınlatan nûr Rabbinin zikrinden doğır.

Hiçliğin Gizemi (156)

Bir mânâdan bir mânâyâ intikal etmek kemâlâtın gereğidir. Zirâ kalpleri hâlden hâle döndüren Hakk'ın muradı insanın kendi hakikatine ulaşmasıdır.

Her varlık kendindeki mânâyla kendini gösterir. Gönüldeki mânâlar Tek'in birliğinde sükûnete erdiğinde maksat hâsıl olur.

Dedim ki; "Ben hiçbir şey, sen herşeyken, ben nasıl sen olurum, bilemem?" Dedi ki; "Senle beni kaldır dillendirmekten, benim sen, senin de ben olduğunu görürsün özün derinliğinden." Kulaklardaki sağırlık gönüldeki müziğin işitilmesini önlemez. Renklerdeki farklılık güneşin teklğine hâlel getirmez. Hilalin görünmediği gece aydınlığın karardığını düşünme; sırr-ı mehtap gönlündedir. Bülbülün sükûtu gülle kucaklaştığının delilidir; sırr-ı anka özündedir.

Sevdiğin her suret Tek'in cemâliyle bütünleştğinde her sevilen Tek'in varlığı için olur.

Âşık değil aşkın kendisiyim
Söyle ey gönül şeyda mısın,

Suret değil sîretin nefesiyim
Söyle ey can azra mısın?

Ey dost! Hepimiz hepimize, hepimiz Dost'a, dostluğuna muhtacız. Birbirimize söylediğimiz sözlerin mânâsından ötürü sevdiğimize uzak düşeriz. Sözün ağırlığını hissedip nedâmet getiren tevbe eder. En yüce sevginin sahibi Tevvab tevbe edenleri sever. Sözlerinin mağruru kalan, uzaklığın ayazında geceler.

Gönüllerin temizliği kötü alışkanlıklardan arınmakla mümkün olur; kişinin zaafı onun nefsiyle imtihanıdır.

Herkes kendi yaşantısının hesabını verir. Bireyin sınavdaki başarısı ancak kendisi için geçerlidir. Herhangi bir gruba mensup olmak kişiyi kâmil yapmaz. Onu cennete de sokmaz.

Bazı inanç sahipleri onlara tâbi olmadıkça, kendilerinden olmayanları hakikat ehli bilmezler. Hakikate ulaşmaktaki en büyük engelin kendi kuruntuları olduğunu görmezler.

İnsanın varlığı Hakk'ın isim ve sıfatlarının toplandığı bir mescittir; ona uygun olmayan fiiller onu harap etmekten başka bir şey değildir.

Sadece yaratılanlar değil, hayatın kendisi de bir deney ve sınavdır. En ulvî yaşam Hakk'ın hâlk ettiklerinde görmeyi dilediği güzellik ve sevgi dolu yaşamdır. Herkesin muradı kendi zâtına uygun olanıdır. Hakk Teâlâ güzel olup güzelliği sevdiğinden O'nun muradı güzelliğin ve sevginin kemâliyle tezahürüdür.

Güzellik gören göze, sevgi seven gönle göre anlam kazanır. Şu hâlde noksanlık, ne güzellikte ne de sevgidedir. Kusur, güzelliği yeterince göremeyen gözde, kemâliyle sevemeyen gönüldedir.

İlâhi! Yaratışındaki kusursuz tecellin için Zât'ına hamd ederim. Aldığım her nefeste seninle olmayı, verdiğim her nefeste Sana dönmeyi niyaz ederim. Muradına uygun kemâlât içinde Senden Seninle huzur ve selâmet dilerim.

Hiçliğin Gizemi (157)

Gönül sahibi kendinden değil
mânâdan söyler,

Sır sahibi sırrını değil
sırrından söyler,

Söyleyen noksan söyler söylerse
Hakk söyler.

Hakk'ın güzel isim ve sıfatlarını hâlka emaneten tevdi edilmiş olması, isim ve sıfatlarda buluşmak içindir. Zirâ isim ve sıfatlar halkı Hakk'a kavuşturan sırat-ı müstakim köprüsüdür. Sevgi köprüsünden geçen âşığın sevdiğinde kendini bulması gibi, nefsini kime teslim edersen onda kendini, kendinde de onu bulursun.

Hayırsever kişinin yardımı sevmesi, zalimin de zulmü sevmesi gibi her kim kendini hangi ahlâkla ahlâklandırmışsa, aynı ahlâk sahibine iştihak duyar. Her gönlün hoşnut olduğu bir yön vardır ki yüzünü oraya çevirir. Yüzünü ve gönlünü Hakk'ın ahlâkına döndüren daha güzel kim vardır?

Emanet edilen değerler kul için sınav, sınav yeri dünya hayatıdır. Sevdiğine kavuşmak isteyenler hayatın sırat köprüsünden geçerler.

Hakk için mal veren
Hakk'ın mülkiyetinde dirilir,

Hakk için can veren
Hakk'ın muhabbetinde dirilir.

Görselliği sevenler dünyanın sunduklarıyla kifayet eder, zirâ onlara göre kendi gördüklerinin ötesinde hiçbir şey yoktur.

Dedim ki; gönüllerdeki düğüm ne zaman çözülür?

Dedi ki; kendini âlemde, âlemi de kendinde bulduğun zaman.

Dedim ki; vuslat ne zaman?

Dedi ki; her an Fuadım her an.

Hakk'ı sever gibi sevme dünyayı

Allah için sev ehl-i dünyayı,

Sevenler hepten terk ettiler gamı sevdayı

Allah için sev esmâ-ı hüsnayı.

Ey dost! Kendin için değil Allah için ağla. Kendin için değil Allah için gül. Nefsin izi kalmasın. Aldanma sunulan giysilere, nasıl geldinse âleme öyle dönülür deryanın sinesine.

Damla değil deryanın sinesiyim

Söyle ey sır Zehra mısın?

Ârifin gönlü cimri değil cömerttir

Kâmilin gönlü kesret değil vahdettir.

Kimi şimşek vardır benlik öldürür

kimi berk vardır gönül diriltir.

Sen zikre ermeden sana el vermezler

sen öze ermeden sana nûr vermezler,

Sen seni bilmeden sana söz vermezler

sen gönlü vermeden sana aşk vermezler,

Sen seni vermeden san sır vermezler

sen canı vermeden sana can vermezler,

Leylâ Leylâ Leylâ Leylâ

Leylâ Leylâ Leylâ Leylâ.

Hiçliğin Gizemi (158)

Susuz kalmış gönüller Safa'dan Merve'ye koşturur.

Mârifetle diri gönüller zemzemle ölüleri coşturur.

Âşığın gönlünü kim görse âşık olur
Görünen gönül değil, gönüldeki yarıdır,

Gönlün şahid olmadığı mânâ esrar olur
Dürre-i beyza gayrında değil özdeki zâttır.

Kuruntu ve evham zandan doğar.

Tevekkül ve imân aşktan doğar.

Sırr ve esrar candan doğar.

Biri noksan olsa tamam olmaz
Kırkı tamamlamayan imam olmaz
Âşık Hakk'dan gayrını bilmez
Kendini bilmeyen ârif olmaz
Dünya gülistan olsa cennet olmaz
Dertle dertlenmeyen derman bulmaz
Nefsinden geçmeyen sırrı bilmez
Öze ermeyen Kâmil olmaz.

Gece gündüzden ayrılmaz

Aşksız menzile varılmaz

Gönlü dosta verdin mi

Dost dosttan ayrılmaz.

Gönülden tadılan cennet ırmakları biri diğerinin üzerine akar.

Temiz su ırmağı insandaki güzel ahlâktır.

Tadı değişmeyen süt ırmağı insandaki pozitif ilimdir

İçenlere zevk veren şarap ırmaklar gönüldeki muhabbettir

Saf bal ırmakları gönüldeki hikmettir.

Karşılıksız olarak Hakk'ın gönüllere indirdiği mânâyı ücret karşılığı satanlar, satın aldıklarının azap olduğunu bilmezler.

Gönüldekini seve seve verenler, mânâyâ sıdk içinde girip mânâdan sıdk içinde çıkarlar.

Ey dost! Gönüldeki hilâli idrâk ile müşahede edenin hâli şehr-i Ramazandır zirâ o, Hakk'ın gayrına oruçludur.

Her kim gönüldeki furkanın okutulmasına talipse, tecelliyi kendi yokluğunda bulup orucun maksadına muttali olur; onun her anı Ramazan her hâli isimin mânâsı olur.

Özün hakikatinde sabit durmayıp Hakk'ın gayrında sefer edenler ve gönüldeki sâfiyet seyrinden mustarip olanlar, ismin hakikatine erinceye kadar oruçtan izinlidirler. Suretten asla rucû eden, mânânın gereğini yerine getirir.

Gözlerden uzak olan gönüldeki yakîni bulur.

Sözlerden uzak olan özündeki nûru bulur.

Güneş olmasaydı dünya da olmazdı ay da.

Gönül olmasaydı aşk da olmazdı insan da.

Yol birdir velakîn yoldaki işaretler birden fazladır.

İstikamet birdir velakîn işaretlerin dilleri farklıdır.

Yıldızlar birden fazladır velakîn hepsi de geceyi aydınlatır.

İlimler birden fazladır velakîn hepsi de insanı aydınlatır.

Diri olan ölüyü diriltir.

Ölü olan ruhsuz kemiktir.

İlâhi! Ne kadar şükretsem azdır hikmeti İlâhî'ne. Kendi bildiğimle değil, sırrınla donattığın sırrımdan okut yokluğun sırrını, varlığıyla dirilt kullarını.

Hiçliğin Gizemi (159)

Güneş doğup batarmış âmâyâya ne fark eder?

Gece karanlıklara bürünürmüş mehtaba ne fark eder?

Suretin saadeti kendi aslına dönüşündedir zirâ Sevgili diyor ki; “dönüş bizedir.” O hâlde hâltan Hakk’a dönen aslına döner. Nefsinden ölen Ölümsüz Diriye rücû eder. Kendi hakikatini bulan huzura erer. Hakk’a dönüş için bedeninin mezara girmesi elzem değil. Neşenin gönle girmesi için cana eziyet elzem değil. Hastalıkta, yoksullukta kulluğa sarılmak kolay. Asıl hüner sağlıklı ve varlıklıyken kul olmakta. Kulluk öldü mü beden diriymiş ne fark eder! Nefsinden öldün mü âlem delirmiş ne fark eder!

Âşık aşkıta kendini buluyorsa o henüz canlı demektir. Kendini taşımadığın her işte Hakk’ın nûru seninle demektir.

Ey dost! Cennetin mânâsını gönlünde bulanlar cennete çıplak girerler. Dünya hayalinde kalanlar zanlarının tahakkümü altına girerler. Zan ehli için unvan ve lakaplar en gözde giysilerdir. Mânâ ehli için güzel ahlâk aşkın kendisidir.

Her gönül kendi varlığının kâtibidir. Senden zâhir olan mânâ kâtibin ismidir. Her ismin sırrı onun ruşenidir. İster uykuda ol istersen uyanık, gördüğün her şey sana ismin mânâsından görünür.

Sureti gören suret gözüdür. Mânâlar gönül gözüne görünür. Mânânın kalem ve kâtle bir olduğu âlemde her şey vahdet gözünden görünür.

Ey dost! Hakk’ı hayatın dışında arama. Hayallerin fantezisine aldanma.

Seni özüne kavuşturacak şevkin zıddında, seni yıldırıp özden uzaklaştıracak her tuzak misliyle hazır bekliyor. Zaman kararlılık zamanıdır, yılgınlık değil!

Gönülde yaşayanın her anı farkındalık doludur zirâ akıl gönülde, gönül de akıldadır. Yaşamı beşeri fonksiyonlar olarak algılayanlar özlerinde mevcut ebediyet pınarını müdrik olmayanlardır.

Ey sevgili! Herkes gönlündeki mânânın hakikatiyle beraberdir. Sevenin gönlüne bakan sevgiliyi görür. Her bestekâr kendi gönlündeki mânâyı besteler.

Sendeki titreşim ne ise senden zuhur eden ahenk de odur. Ebediyet pınarındaki tecelli her an yeni bir görünümdeyken, iki anını eş geçiren gönül anın gizemini kaybetmiş demektir.

Her kim kendini araya koymuşsa gönüldeki mânânın akışına set koymuş demektir. Kim kendindeki setleri yıkmışsa o, gönüldeki tecelli için, gönüldeki tecelli de onun için demektir. Varlığı yokluğu Allah için demektir.

Renksiz cam her renge boyanır. Renklisini boyamak için önce arındırmak gerekir.

Dostu sına ey dost, kendin sınavdasın. Hoşgör saldırganın saldırganlığını özüne hasretindendir. Hoş gör diken gösterenleri gülü göremediklerindendir.

Rahmet dileyen gönül kabını boşaltsın.

Dolu gönle Dost nazar eylemez.

Hiçliğin Gizemi (160)

Hakk'ın yaratışında değersiz hiçbir şey yoktur; değerini idrâk etmeyen vardır.

Varlığının gizeminde insan kendi hakikatini koklar. Her etkiden arınmış varlık kendi güzelliğiyle kokar. Her mânânın kemâlâtını taşıyan bir suret bulunur. Gülün endamı dikenindeki surette gizlidir.

Hakk'ın örtüsü O'nun halka en yakın oluşudur. Kendi hakikatine en yakın insan kendini görmez. Ölümlünün körlüğü kendini görüp kendindeki ölümsüz dirliği görmemesidir.

Kendini görenin gönlü daralır. Hakk'ı görenin gönlü genişler. Kişi bilmez ki kendi diye bildiğinin aslı yokluktur. Dünya diye tanımladığı âlem yokluğun körlüğüdür. Kör olan hırsı, tamahı, öfkeyi bilir; güzellikleri bilmez zirâ özündeki güzelden gafildir.

Kendini bilmeyen kendindeki gafleti nasıl defetsin? Nefsinden vazgeçmeyen nefsinin hakikatine nasıl ersin? Gübreyi gönlün gül tarlasına dökerler; zannın kurak çöllere değil. Kişinin benlik iddiası onun taşkınlığıdır. Taşan her şey kendi hakikatinden sapmıştır. Zannın tahakkümü odur ki, her iddiayı kendi ahlâkı bilir, mânâyı bilmez. Beden teknesini kendi varlığı bilir, dümendekini bilmez.

Çaresizliğini bilmeyen kendini çare zanneder. Zalim, âlim olsa ne fayda, ahlâkı bozuk olduktan sonra! Âşık, cahil olsa ne fark eder, Hakk'ın sevgisinde kaybolduktan sonra!

Ey dost! Komşusunun çatısının akmasına razı olan, kendi çatısının akmasına mani olamaz.

Hakk'ın programına razı olan kendine program hazırlamaz.

Sorduğın suallerin cevabını başkalarından değil, kendinden duy. Sana soru soran kudret sana senden cevabını da verir.

Özüne cahilin, varlığı çamurludur. Ârifin varlığı gönlündeki nûrdur. Kim ki nefsinin iyilik çamurundan arındırır, karışık sudan arı suya kavuşur.

Kendi hakikatini müdrik olan nefsinden konuşmaz. Özünden konuşanın Hakk olduğunu idrâk eden, nefsinden sükût eder. Ağzından çıkan her söze dikkat eder. Hayatı kişisel beklentilerin tatmini olarak yaşayan insan, kırgınlık ve kırılardan soyutlanamaz. Dünyanın ibret için gelinen geçici bir ziyaret yeri olduğunu göremez. Farklılığın ve ayrılığın yaşandığı mânâ hakikat olamaz.

Hakk'a uzak düşen kişi ayrışma ve zıtlarla meşguldür. Hakk'ın varlığıyla dolu gönlün mânâsı onun kemâlidir. Hilal dolunaya dönüşmeden geceyi layığıyla aydınlatamaz. Gönül nûra boyanmadan ayrışma pasından arınamaz. Gecenin içinden gündüzün gelişi, karanlıktan aydınlığın, yokluktan varlığın bulunduğu delildir.

Karanlıklara alışık olmayan bir göz eşyayı seçemez. Güzelliklere aşina olmayan bir gönül cemâli göremez. Sınırı belirli olan rahmet, öfkeyi aşmayan merhamet olur. Rahmetin gazabı geçmesi Hakk'ın cemâlinin kulluk aynasından tezahürüdür.

Hiçliğin Gizemi (161)

İnsan, kendinde bulduğu mânânın sureti üzerine varlık gösterir. Âlemle ilişkisi mânânın hakikatine uygun hâl ve davranışlar yumağı içinde gerçekleşir.

Bir mânâdan diğer bir mânâyâ intikal, hâlden hâle dönüşen gönlün büründüğü sureti ifade eder. Zirâ bâtinî mânâlar bir suretle zâhir olur.

Her surete bürünüp de hiçbir surette benzeri olmayan varlık, âlemlere sığmayan ve fakat büründüğü suretlerle gönülde görünen varlığın kendisidir. Şu hâlde suretler mânâların bilinmesine vesiledir. Vesileye sarılmak mânânın hakikatine erişmek için niyet etmek gibidir. Tıpkı dua etmekteki niyet ve maksadın duanın hakikatine uygun hâl ve amel ile buluşmak olması gibi. Zirâ ettiği duanın mânâsıyla ahlâklanmayan kul kendi duasına icabet etmiş olmaz. Şu hâlde kişinin kendindeki sırra ermesini engelleyen perde kendi niyetindeki samimiyetsizliğidir.

Malumdur ki her işe kendine uygun vasıflarla yaklaşılır. Manevi yakınlığın şartı mânâ sıfatlarını kuşanmak ve her iddiadan soyunmaktır. Çünkü gönülde beliren suretin mânâsı ne ise, tasarrufu da ona uygun olur. Kendinde bulduğu manevi hâlleri kendine uygun olmayan amaçlarla kullanmak haksız mal yemek gibidir.

Ertelenen her şey anın içindeki değerinden uzaklaşır.

Ey dost! Kendinden uzaklık öze yakınlığın vesilesidir. Halktan ayrılık Hakk'la birlikteliğin vesilesidir. Hakk'ı duymak Hakk'ın sıfatlarını zâtında bulmak demektir.

Kişi zâhiren halktan işitse de bâtinen Hakk'tan duymuş olur. Böylece kulağı halkla gönlü Hakk'la birlikte olur.

Âşığın gönlü Hakk'ın cemâl sıfatlarının büründüğü mânâlar âlemidir. Ârifin gönlü Hakk'ın bütün sıfatlarının toplandığı semâi bir hanedir.

Suretin secdesi suret ile hakikat secdesi gönül iledir. Bâtınî secde yeri gönüldür. Secde edilen ise gönüldeki varlıktır. Şu hâlde gönlün büründüğü mânâyı insan dikkatle takip etmelidir.

Gönüldeki mânânın ârife görüldüğü ilk suret hilal, mânâların tümünün gönülde kemâlini bulduğu suret dolunaydır. Manevi hâllerin takvimi gönülde beliren hilâlin dolunaya dönüşümü ile kayıtlıdır.

Ey aziz! Âmâyâ gözlük vermezler.

Aklı olmayanın dünyadan nasibi yoktur.

Gönlü olmayanın âhiretten nasibi yoktur.

Aklı ve gönlü olmayanın hakikatten nasibi yoktur.

Sevmek beğenmekten daha doğaldır. Zirâ sevgi Hakk'tan gelir. Beğeni ise kişinin değer ölçüsüdür. Kişisel değer ölçüleri zamanla değişebilir; sevgi ise gönlün aslî sahibidir.

Hiçliğin Gizemi (162)

Ey dost! Gönül vermeyen gönül bulamaz. Hakikat birdir velakîn tecellideki görünüm çok zengindir. Onu idrâk kafesi içinde zapt edemezsin.

Sırr deryasındaki mânâ dalgalarının sonu yoktur. Her mânânın bir önü bir de ardı vardır. Her şey kendi zıddıyla belirir. Karanlık olmasa mehtap da olmayacaktı. Günah olmasa bağışlanma da olmayacaktı.

Kömürün karalığı, kabiliyetindeki ateşi hıfsetmesindedir. Elmasın parlaklığı, içindeki zehrin karanlığını gizlemesindedir. Her mânânın taşıyıcı bir sureti vardır. Suretine bakıp aldanan kendini deryadan ayrı bilir, hakikatine bakan deryayı kendinle bir görür.

Suret dalgasını görüp deryayı görmeyen mânâ yoksulu benlik, özveride bulunmayı benimsemez zirâ deryanın zenginliğini kendi suretiyle sınırlı bilir. Taşdığı suretin ismini yegâne hakikat olarak algılar. Deryanın isim ve sıfatlarındaki sınırsız zenginliğini göremez. Ayrılık ve farklılık evhamı içinde, kendi görselliğine tahammül edemediğinden sinirli, saldırgan ve isyankâr olur. Aslında isyan ettiği şey kendi hâline olan cehâletidir. Karşısındaki dalgaları farklılık ve ayrılık gözüyle gördüğünden kendindeki noksanı onların kusuru bilir. Öze vuslatın hasreti içinde çalkalanıp, deryanın koynunda yüzdüğünü göremez.

Bilmez ki, kendini özünden farklı kılan yalnızca vehmindeki zandır. Velâkin zanlarına o kadar düşkünlükler ki, zannı elden gitti mi varlığının tükeneceğinden korku duyar.

Şüphe ve evham zannın temelidir. Kumsalda yapılan kumdan kale ne kadar sağlamısa zan ve şüpheye dayanan inanç da o kadar sağlamdır.

Ey dost! Gönülde beliren her şüpheli mânâ kendi hakikatine uzak kalır zirâ imânın zıddıdır. Şüpheden arınmış bir gönül kendi hakikatinden gayrı bir varlığı kalmamıştır.

Her yolculuğun kendine has bir hazırlığı ve azığı vardır. Hakk'a gidişin hazırlığı benlikten feragat ve azığı takvadır. Benlik sesinin duyulduğu gönülde Hakk'ın sesi duyulmaz olur. Beklentilerin gönlü doldurduğu mahâlde nefsin azığı haddi aşmak olur.

Ey gönül! Âlemde nasıl görüldüğüne dön de bak bir kere! Âlemdeki görünüşün kendinle midir, yoksa Hakk ile midir? Âlemlere bakışın nefsinle midir, yoksa Hakk'ın gözüyle mi? Hakk'ın varlığında kaybolanın görsel varlığı kalmış mıdır? Sırrının sırrı Hakk olanın sırrının gayrı kalmış mıdır? Kimilerinin varlığı şefkat ve merhamettir, âlemde öyle görünür. Kimilerinin varlığı mârifet ve hikmettir, öyle görünür. Kimileri ise gayba dalmış, Hakk'tan gayrı ne gören ne de görülen kalmıştır.

Âdem'in âleme inişi âlemi şereflendirmek, cansıza can vermek içindir. Zirâ kendi hakikatini müdrik olmayan diri sayılmaz. Hakkani nefesle nefeslenmeyen gönül Âdem'den sayılmaz.

Her ayet şahittir varlık sırrına
Her can davetlidir aşkın sırrına
Fakir odur ki nefsine varlık vermez
Muhtaçtır her nefeste hakkın sırrına.

Hiçliğin Gizemi (163)

Görenin üstünde bir gören, sevenin üstünde bir seven vardır. İnsanlar arasındaki sevgi kırılımandır. Kuldân rabbine yükselen sevgi ise pek nazlıdır. İlk sınavda nemlenip esen kader rüzgârlarına kederlenir.

Muhabbet ancak Hakk'dan kula ulaştığı takdirde sağlam ve kalıcı olur zirâ o, Hakk'ın gönüllere yazdığı ve kendinden bir nûr ile desteklediği bir kimliktir. Bu nedenle asıl olan insanın tanındığı kişilik değil, büründüğü kimliktir. Bil ki fakirin kimliği hiçliktir. Allah'ın sevgilisi; Allah sevgisinin değil, Allah'ın sevgisinin tecelli eylediği gönüldür.

Muhabbet önce gönle düşer sonra göze, kulağa dile yayılır. Âşıklar gönüllerindeki tecellinin suretini gözde, kokusunu burunda, sesini kulakta bulurlar. Dil ise aşka şahidliği söze taşır.

Gönül ressamının işi gönlü aşka boyamaktır. Sırr sahibinin hikmeti gönülleri nûra boyamaktır.

Ey dost! Gönlünün üzerine yatma ki, gönlün uyanık olsun; yanını yataktan kaldıranlardan olsun.

İnsanlara kırılığın sevgi sunarak, onları olmadıkları bir şeye inandırmak, gerçek hâllerini onlara göstermekten daha kolaydır. Karşılıksız seven gönül kolayı değil, zoru seçer çünkü o, Allah için sever.

Dost odur ki kendini araya koymadan dostuna ayna olur. Ayna berrak değilse görüntü hayal olur. Hakikati yaşayan hayalleri düşlemez, düşleyenin yaşantısı hayal olur.

Duygusallık nefsanîyet barındırır. Hassasiyet edep kılavuzu ile birlikte yürür. Gönüller Hakk'ın haremidir. Basireti kısıtlı kişi bilgisinde olmayan her ilimden çekinir. Tanıdığı suretin dışında bir suret görüp alışık olmadığı bir ses duyunca din ve imânın elden gittiği korkusuna kapılır. İmânın hakikatine erip, huzuru bulmuş olsaydı, her akan nehrin denize koşturduğunu görüp, telaşın vehminden kaynaklandığını anlardı.

Ey dost! Ateşi olmayan fırıncı olamaz.

Sabretmeyen gönül maya tutmaz.

Aşk seven gönüldedir. Güzellik gören gözdedir. İmânın hakikati özdedir.

Susuz kalmış yolcular bir kuyudan diğerine koşturur. Suyun kaynağını bulan, koşturanlara işaret olur. İnsanların birbirlerine karşı gösterdikleri saygı ve değer, Hakk'a duydukları muhabbetin bir ölçüsüdür. Hakk'ın muhabbetinin ölçüsü kendi muhabbetidir. Günahkârın rahmetle buluşması günahsızın rahmetinden daha şiddetlidir. Zirâ günahsızın günahsızlığı ezelde takdir edildiğinden rahmete muhtaçlığı da o nispettedir. En çok muhtaç olan ise rahmete en yakın olandır. O hâlde günahkârın Hakk'ın rahmetine kavuşması günahı nedeniyle olup, rahmet katmerlidir. Zirâ günahın varlığı Hakk'ın rahmetinin gazabını geçmesine vesiledir.

İlâhi! Tecellindeki güzelliğe kullarını şahid kıldığın için görmeyenlerin gönüllerini rahmetinle örttüğün için şükrederim Hamd mukaddes Zâtınadır.

Hiçliğin Gizemi (164)

Her insan karşısındaki kişiye davranış biçimiyle gerçekte kendi benliğine verdiği değeri tanıtmış olur. Başkalarıyla uğraşan benlik kendi değerinin hakikatini henüz bulamamıştır.

Kimileri dost sohbetini dağarcıklarında biriktirdikleri kültür seviyesinde yapmayı mağrifet bildiklerinden mânâ derinliğine inemez. Bunun nedeni gönüllere vurulmuş olan mühürdür ki, kişideki açık ve gizli her türlü kibirdir. Farklı düşünce ve inançlara saygı göstermeyen insan tevazu sahibi olamaz. Tevazu gönülde yerleşmeden kibir gönülden ayrılmaz.

Kimi gönüller ise farkındalığın berraklığına erişmediğinden her mânâyı kaldıramaz. Gönülde mahrum kalınan mânâ, taşımaya takat getirilemeyen o mânâdır ki, Hakk'ın şefkati onda mahrumiyet olarak tecelli eylemiştir. Mahrum kalınan mânâ gönülde tecelli eyleyen mânâdır ki, tadanın yokluğunda o, zevk olarak belirir. Sohbet ehlinin kendini göstermediği her mânâ zevk olur. Söyleyenin dilinden dökülen mânâ gönüldeki tecellinin sureti olur.

Ey dost! Ziyetler gizlidir. İbadet ki kulluk ziyetidir, gizli yapıldığı takdirde mahremiyetini korumuş olur. Uzletin maksadı budur. Sükûtun sebebi budur. Taklitten öteye geçemeyen imân kendi hakikatine hasret gider. Felsefi kavramları, varsayıma dayanan uhrevi iddiaları gönle taşımak, onun berraklığını bulandırmaktan başka bir şey değildir.

Ruhsal değerler ahlâki değerlerdir. Ahlâki değerler ise zihinsel seviyede tartışılan fikirler değil, her an onunla yaşanan amellerdir.

Amelden kaçınan tembeller işin gevezeliğiyle yetinir. Kendindeki cevhere ermeyen benlik için hakikat erişilmez görünür. Hakikat ehline yakınlık perdeli gönüller için yeterli görünür.

Fitili ateşlenmeyen kandil aydınlatıcı değildir. Kişide yaşama geçmeyen hiçbir bilgi onun için canlı değildir. Gönle ferahlık ve huzur vermeyen ilim hakikat bilgisi değildir. Hakikat ilmi odur ki, ona erişen kimsede sıkıntı ve zıtlık kalmaz. Aşırılık ve dengesizlik barınmaz. Ayrılık ve vuslat, aynılık ve başkalık bulunmaz. İnanıldığı gibi yaşayan insan saygınlık kazanır. Kalbinde bulduğu hakikate uyumsuz olan hakikatten uzaklaşır.

Kendindeki varlığın hakkını vermek onu Hakk'a teslim etmek demektir. Böylece her şey olması gerektiği gibi olur. Kişinin günlük yaşantısı ruhani bir zevk içinde geçmiyorsa o, henüz zâhir ve bâtınını birlememiş demektir. Kimseyi hor ve hakir görmemek gerekir zirâ herkes yaratılışına uygun amel etmektedir. İnsanın en iyi arkadaşı güzel ahlâk, en kötü arkadaşı da ahlâki bozukluktur.

İnsanoğlu temiz yaratılmıştır. Kirliliği attığı yanlış adımlarında bulur. Yanlış adımdan nedamet duymak temizliğe niyet etmek, tevbe etmek ise kirden arınmak demektir. Kötü huylardan uygunsuz alışkanlıklardan ve yanlış işlerden arınmak gusül abdesti almak demektir.

Hiçliğin Gizemi (165)

Hakk'ın sıfatlarıyla sıfatlanan kulun âlemlerdeki görünümü, kendi nefsiyle değil Hakk'ın nûruyladır; kulun varlığı ve her işi Hakk içindir, kendisi için değil.

Nefsin iddiası nûrun mânâsında fâni olmuş, bâki kalan ise Hakk'ın sıfatları olmuştur. Ölmeden önce beşeri huylarından ölen benlik, Hakk'ın ahlâkıyla dirilmiş olur. İmân kendi hakikatiyle buluşmuş olur.

Hakk'ın hitabını duyan gönlün Hakk'ın gayriyle sohbeti yoktur çünkü onun her duyduğu Hakk'tandır; isterse söylenen söz halkın ağzından çıkmış olsun. Duyan kul Hakk'ın sıfatıyla kendinden kendine duyar. Kulun şahidliği Hakk'ın hitabına mazhariyeti yönündendir. Hiç kimse gönüldeki tecellinin mahiyetini tecellinin sahibinden daha iyi bilemez. “Daha da yakınlık” uzaklığı ve gayrılığı ortadan kaldırır velâkin, kulun kulluğu, Rabbin Rabbliği sabit kalır. Kul Rabbinin fırçasıyla O'nun nûruna boyanmış olur.

Ey dost! Dünyadan âhirete intikal etmiş hakikat ehlinin gönülde belirmesi onun sırrının sende dirilmesi demektir; gerçekte ölüyken dirilen bil ki senin gönlündür.

Sırrın mânâsıyla ahlâklanan kişi mânâ ehlinin varisi sayılır. Gerçek varis ise kulunu varis kılan Cenab-ı Hakk'tır. Kulun varis kılınması kulun ondan yararlanması içindir. Hakk'ın varis olması ise her şeyin Hakk'a rücû etmesi nedeniyledir. Makamlar kendilerine bir sınır konulmasını talep eden kabiliyetlerin karşılığı olarak belirir.

Böylece mânâlar suret kalıpları içinde kendi sınırlarını tanır; kurbanın mânâsının koç görünümünde zuhura gelişi gibi.

Suret görünümünden ayrılınca, mânâ kendini ifade edecek yeni bir mazhar arar. Mânâyâ varis kılınan gönül sırrın emanetçisi olur. Kalıcı olan mânâdır. Mânânın mazharı olan suret ise zamanın boyutları içinde değişkenliğin muhatabıdır. Değişim, kalıplar ve onların isimlendirilişi yönündendir, hakikat yönünden değil.

Her devirde mânânın bir veya birden fazla taşıyıcısı olabilir. Mânânın mazharı olan varisin birden fazla sırra emanetçi olması da takdirdendir. Kul için unutulmaması gereken husus sırrın emaneten tevdi edilmiş olduğu gerçeğidir.

Emanetçi yed-i emindir ve sıdk sahibidir. Zirâ varis olan gönül Hakk'ın hoşnutluğunu kazanmış bir dosttur. Dostluk ise Hakk'ın hediye eylediği bir nimet ve mirastır. Cenab-ı Hakk mirasçılarının en hayırlısıdır.

Hz. Süleyman'ın (a.s.) Hz. Davud'un (a.s.) mirasçısı olarak kuşdilini konuşması gibi, sırrın mirasçıları da hakikat dilinden konuşurlar. Hakk sohbetinde gönlün söylediğini bazen söyleyen de ilk defa duymuş olur. Zirâ gönülde beliren mânâ söyleyenin bilgi dağarcığından değildir. Kelâm sıfatıyla tecelli eyleyen Hakk sohbetin gerçek sahibidir. Her gönlün onunla can bulduğu bir mânâ vardır. Âşıkların gönlünün can bulduğu şerbet muhabbetullahtır. Ârif'lerin kanı, canı mârifetullahtır zirâ o, Hakk'ın vahyettiği nûrdur. Ölü gönüller bu nûrla dirilir. Hikmet sahibi ruh diri gönüldeki nûrdur.

Hiçliğin Gizemi (166)

Kişinin ilmî kapasitesi, sorduğu سوالin içinde gizlidir. Âlemlerin sırrını Âdem'den daha çok sorgulayan başka bir yaratılış mevcut mudur? İnsanın yaratılışı sorgulamasındaki zenginlik, Cenab-ı Hakk'ın isimlerini kendinde toplamasındaki hikmetten ileri gelir. Zirâ insanoğlu, bütün isim ve sıfatların mazharıdır. İsimlerin titreşimleri itibariyle yayılışındaki kabiliyet, ismin hamilerini en ulvî mânâ kapılarına taşır. Şu hâlde her isme ait has bilgi, bir bilenin üstünde her zaman bir bilenin bulunduğu en kesin delildir.

Güneş ışınlarının farklı mahâllerdeki yayılışı ve birden fazla eşyayı aydınlatması, onun tek aydınlatıcı olma özelliğini değiştirmez. İnsanlardaki farklı karakter ve huylar da, insanlık hakikatinin ayrı hakikatler olduğunu göstermez. İnsanlık hakikati, kendi varlık âlemini aydınlatan bir güneştir ki, o ışık sırrındaki nûr ve ruhtur.

Ey dost! Değişime uğrayan şey mutlak hakikat değildir. Velâkin ondan gayrı da değildir. Malumdur ki hâller Hakk Teâlâ'nın yarattığı değişimlerdir ve Zât-ı Hakk her değişimden münezzehtir. Nitekim Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarında değişim yoktur. Buna mukabil kulun sıfatları ve hâlleri değişir, tepki ve davranışları farklılaşabilir velakin zâtı değişmez. Zirâ özü itibariyle insan Hakk'ın gayrı değildir. Sureti itibariyle Hakk'ın isimlerine ve sıfatlarına mazhardır. Bu nedenle bütün mânâların kendinde toplandığı bir merkezdir. Kuldaki değişimin hikmeti, kendi elleriyle hazırladığı mânâyı buluşmak içindir.

Nitekim “kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayınız” uyarısı, değişimi arzulayan kişinin yönelişindeki sakıncaları belirtmek içindir. Kulun yönelişi Hakk’ın hoşnutluğuna ve rızasına uygun ise, benliğindeki değişim huzur, sükûnet ve barış getiricidir. Uygun olmayan mânâları davet etmek sufli âlemlere düşüşün temel nedenidir.

Ey gönül! İbadetin amacı nefsi uhrevi hayallerle avutmak değil, Hakk’ın emrini yerine getirmek olmalıdır. Zirâ Hakk Teâlâ’nın huzuruna efendi olarak değil, kul olarak gidilir. Nihai maksat bir şeyler olabilmek değil, yokluğun şuurunda, Hakk’ın varlığını tanımaktır. Kulun Rabbine sunabildiği şey, ne onun ilmi, ne ibadeti ne de salih amelleridir; kul Rabbine ancak nefsinin hiçliğini sunabilir. Rabbi de kulunu varlığıyla donatır. Yokluğun varlıkla buluşmasında, yokluk varlığa dönüşmez ve fakat varlık, yokluğu varlığıyla kuşatır. Mânâlar kendi hakikatlerinde sabit kalır.

İnsanın varlığının dışı itibariyle mescid ül haram, içi itibariyle Kâbe olduğu seyyidlerce bildirilmiştir. Bedenin abdestli olması mescidin temizliği için, Hakk’ın gayrına oruçlu olmak, kemâlât Kâbe’sinin kudsiyeti içindir. Şu hâlde secde eden insan, secde organlarını ve secde mahâllini her mânâdan arındırmış olmalıdır. Hakk’ın Mutlak Varlığı önünde kulun izâfi benliğinin yokluğu temizliktir. “Secde et ve yaklaş” hitabı, yakınlığın secde ile gerçekleştiğine, yokluğunu itiraf eden kulun Rabbinin varlığıyla Rabbe kavuştuğunun delili değil midir?

Hiçliğin Gizemi (167)

Hakk'ın hakikati varlık, halkın hakikati yokluktur. İnsanın gönlü Hakk'ın nazar eğlediği sırlar âlemidir. Her mânânın hakikati orada bir suretle görünümüne gelir. Kimi suret nimeti, kimi suret zulmeti taşır zirâ her mânâ zıddıyla buluşur. Ne nimete ne de zulmete itibar eden gönül, sırların kokusu olmuştur. Her ferd içinde bulunduğu mânâ itibariyle âlemi algılar. Her gönlün kokladığı sırr çiçeği kendine hastır.

Hâli Hakk ile dolu olan âlemlere Hakk ile bakar. Kendini âlemlerde arayan, âlemlerin kendinden olduğunu göremez. Mânâ âlemindeki ferdlerin sırlarının parlaklığı kemâlâtları itibariyledir. Sırlarının kudsiyeti nûrlarını Hakk'ın nûrundan aldıkları içindir. Zirâ Cenab-ı Hakk göklerin ve yerin nûrudur.

Ey dost! Sana senden yakın olanın varlığı sende senlik bırakır mı? Bıraktığına inanıyorsan vehmindeki zan ve evham sendeki o perdedir ki, onunla sadece kendi idrâkini karartmış olursun.

Hakikat kapısını açmaya cesareti olmayan kişiye müdahâle edilemez. Kişinin taşıyamayacağı bir mânâ ona ağır yük olur. Asıl olan kulluktur. Kulluğun rengini saptıran her ahlâk ona kendi sâfiyetini kaybettirmiş olur.

Evinin camını boyamakla ışığı kendi rengine katmış sayılmazsın. Evden dışarı çıktığında onun her renge can veren renksizliğine şahid olursun. Şu hâlde aydınlığı, ondan yansıyan bir vasıta ile bilmekle, aydınlığı aydınlığın kendisiyle bilmek arasında fark vardır.

Hakikati vesilelerle görmek ile hakikat ile vesileleri görmek arasında fark olduğu gibi.

Ey gönül! Sen zanlarını taşımaktan yorulmadığın müddetçe zanların da seninle beraberlikten yorulmaz. Sen kabını boşaltmadan kabın boşluğın ferahlığına varamaz. Hakk'ı kendine bağıladığın sevgi ile değil, O'dan geldiği gibi her şeyi kucaklayan muhabbet ile seversen, halkı da O'nun tecellisi olduğu için ayrımlar yapmadan sevmiş olursun.

Hakikati başkalarından duyup, okuduklarından değil, Hakk'ın tecelli eğlediği kendi gönlünde yaşayarak öğrenirsen, bilmediklerine de şahid olursun.

Gönlüne koyduğun her tahdit kendi tahammülsüzlüğünün delilidir. Özgürlük, sınırların kalktığı o yaşam biçimidir ki, O'nun ahlâkıyla ahlâklananın nasıl ve nerede olduğunun hiçbir önemi kalmamıştır. Zirâ gönül her hâlinde hamdın huzurunu yaşamaktadır.

Ey dost! Nergisin kokusunu göremezsın velakin onu koklayarak sırrına şahid olursun. Mânâları koklamak Hakk'ın cemâlini görmek gibidir. Çiçekler burunla, mânâlar gönülle koklanır. Kimin gönlünün neyi kokladığı değil, senin gönlünün neyi kokladığı sana senin hâlini gösterir. Özündeki cevheri koklamayan gönüllerin koku peşinden koşturmasına şaşarım. Kimin haddine ki O'nun izni olmaksızın huzurunda koku koklansın!

Hakk'ın varlığında fâni olmayanın taşıdığı yük ona ağır gelir. Hakk'la kaim olana mânâları müşahede ağır gelmez zirâ o, O'nun kucaklaması ile vardır. Kim ki gönlün hakikatini Hakk'ın beyti olarak tanır, Kâbe'nin hakikatini koklamış olur.

Hiçliğin Gizemi (168)

Her gönül Sevgili'yi sevdiğinin aynasında görür. Hz. İsa'yı (a.s.) kendine ayna kabul eden Hakk'ın cemâlini Hristiyanlık suretinde, Hz. Musa'yı (a.s) ayna kabul eden Hakk'ın celâlini Musevilik suretinde görür. Hz. Muhammed'in (s.a.v) nûrundan tevhidin kemâli görünür. O gönül ki Kur'an'ın gülüdür, onu koklayan zıtları zâtında birlemiştir.

Her gönlün zevkine erdiği mânâ kadar ilmi vardır. Zevkten nasibi, Hakk'ın kendisine hibe eylediği hikmet kadardır. Kulun hayırlara vesile kılınması nasibindeki hikmetin gereğidir. Kişinin olgunluğunun delili, hayatın içindeki varoluşuyla bizzat kendisidir. Yalnızca söylemlerine bakılarak kişiyi kâmil bulmak hatalı olabilir, nice doğruları konuşanlar vardır ki, yaşamları söylemlerine tanıklık etmez. Sözüyle hâli bir olan insan hakikat ehlidir zirâ onun varoluşu Hakk iledir.

Ey dost! Hakikat yolunda yürümek isteyenler için Hakk'ın tecelli eylediği her zerre ona mürşid olur. Gönlüyle duyduğu her söz Hakk'ın hidâyeti olur.

Hiç kimse Hakk'ı kendi ilmiyle bilemez. Hiç kimse kendi fikriyle âleme yol gösteremez. Her ferd O'nun ona nasip eğlediği sırrın talibidir. Her ferd kendindeki mânânın ahlâkıyla ahlâklanarak kulluğunu edâ eder. O mânâ ki gönlün süvarisidir, gönlü dilediği istikamete çekip götürür.

Hakk'ın muradını Hakk'ın kelâmıyla Hakk'tan niyaz etmek duanın sırrıdır; Kendi muradına Hakk'ın icabet etmesi Hakk'ın lütfudur.

Lütfuna bağı tuttuğı her fiil Hakk'ın hidâyetidir. Her kim, kim için ne dilemişse karşılığını kendinde bulur. Hakk Teâlâ ise kendisinden dilekte bulunanın hayrına olanı kuluna verir; şefkati gereğı hayırsız olanı, kulun dileğinin karşılığı olsa da ona vermez zirâ kişi neyin hayırlı neyin hayırsız olduğunun cahilidir. İnsan razı olmadığı şeyden mustarip olur. O hâlde rahatın vesilesi rıza, rahatsızlığın müsebbibi nizâdır. Kulluk bilincinin bulunmadığı hâl nizâdır ki Rabbin hidâyet nûrundan mahrum kalınır.

Kendi kültür ve felsefesinin kulu olan benlik Ahad'a kul olamaz. Onun kulluğı birden fazla sebep ve farklılıklardır. Tevhidin hakikatini gayrılıktan ve aynılıktan arınan gönül tadar. Zâhirde farklı gibi gözüken suretlerin bâtındaki birliğini gören gönül özün mânâsına erer.

Yaşamın her kademesinde, ferahlık ve zorlukta, sağlık ve hastalıkta her şey Hakk için olduğu takdirde Hakk'ın birliği tesbih edilmiş olur. Bazılarının nefis için, bazılarının Hakk için olması hâlinde, ayrılık ve farklılık bulunduğundan tevhidin sâfiyetinden sapılmış olur.

İbadetim Allah için dünyevi zevkler benim için diyorsan gizli şirki yaşıyorsun da farkında bile değilsin demektir. Hepsi Allah içinse Hakk'ı birliyorsun demektir. Tevhidin hakikatini hâl ile yaşayan ferдин kendisi için ayrıcalık talep etmesi mümkün değildir zirâ Hakk'ın gayrı varlık mevcud değildir.

Hiçliğin Gizemi (169)

Dua, gönülden kopup gelen bir feryat ile kulun kulluğunu Rabbin de Rabbliğini teyit eden sessiz bir sesleniştir. O seslenişte kul imânın hakikatini görmeyi Rabbinden niyaz eder, gönlünün yatışması için. Kulunu karanlıktan aydınlığın ferahlığına çıkaracak olan Hakk'ın velayet nûrudur zirâ Veli O'dur.

Her işi kendinden zanneden nefsin karanlığı ise onun benlik iddiasıdır. Ancak özüne cahil kalan iddia sahibidir. İddia ateşleri benliklerini yaktığı için onlara nârehli denilir. Hakikati göremeyen benlik uykudaki can gibidir. Gaflet uykusundan farkındalığın aydınlığına uyandığında Hakk'la dirilir.

Hayat, kişiselleştirilmeseydi âlemde kavga ve çekişme olur muydu? Farklılık ve ayrılık kalır mıydı?

Mutluluğun vesilesini eşyada ya da duygularında arayan insan hâlin hamdına varamaz. Her hâl içindeki huzur nergisini koklayamaz. Hakikate yönelmeyen ilminde haşyet bulunmaz zirâ haşyet cahillerin değil âriflerin gönlündedir. Hakk'ın kendisine bağışladığı hikmet ile O'nu bilenler en çok haşyet edenlerdir. Nitekim sevgi sevenin gönlünde bulunduğu için sevene âşık denilir. Vele ki aşığın sevdiği kişi sevildiğinin farkında olmasın veya aşığı onun sevdiği gibi sevmiş bulunmasın.

Şu hâlde ferd olarak mânâların zevkine varmakla, mânâları kişisel amaçlarla yaşamak için onları kullanmak arasında fark vardır. İlkinde mânâyâ şahid olmak, ikincisinde ise ona sahip olmak hırsı vardır. Hırs kişiyi çatışma ve mukayeseye, şehadet ise gönlü hayrete taşır.

Ey dost! Değişim kişinin kendi gönlündedir. Karşısındakinin değişmesini bekleyen hâlin hakikatine ermeyendir. İnsandaki değişim gönlünün tepkisindedir, onun ahlâkıdadır.

Kişi değişimi kendi duruşunda aramalıdır. Hakk'ın sıfatları sende zâhirse ve beşeri sıfatların Hakk'ın sıfatlarıyla örtülmüşse, sen Hakk'ın rahmetiyle örtündün demektir. Örtünmenin ve örtünün anlamı budur. Et ve kemiğin örtünmesi halk için, nefsin örtünmesi ise Hakk içindir. Kişi örtündüğü şeyle kendini öne sürüyorsa onun hâli örtünmek değildir. Örtünen kulun ne hâli ne de hakikati Hakk'ın gayrınca bilinmiyorsa o, örtülü demektir. Ziyetlerin örtünmesi emri edâ edildi demektir. Mânâsı örtülü olmayanın davası da örtülü sayılmaz. Buradaki dava, suretin 'ben örtündüm' iddiasıdır. Mânânın örtülü olması, Hakk'ın varlığı karşısında varlıktan soyunmuş olmaktır. Çıplağı Cenab-ı Hakk kendi sıfatlarıyla örter. Kulunu önce beşeri sıfatlarından soyan ve kemâlât sıfatlarıyla giydiren Hakk'ın cilvesi ne yücedir.

Sevdiği tarafından öpüp okşanılan âşıktan daha mutlu kim vardır? Hakk'ın sevdiği kulunu öpüp okşaması kendi sıfatlarıyla onu kuşatmasıdır. O hâlde aşkı talep eden gerçekte Hakk'ı talep etmektedir, isterse talip bunun bilincinde olmasın.

Sanatında sanatçıyı alkışlamak Hakk'ın mazharındaki Hakk'ı hamd etmek demektir. Çünkü gerçek sanatçı ve sanat kendisidir. Görmez misiniz ki, alkışlayan da alkışlanan da birdir.

Hiçliğin Gizemi (170)

Her ferdin âlemde temsil ettiği bir mânâ vardır. Âlemdeki misâli kendi mânâsına yakın bulan gönül beraberliği diler, misâl misâli cezbeder.

Tekliğin farkındalığında sabitlenmeyen gönül, misâller arasında tercihlerde bulunur. Mânâsına yakın hissetmediği misâllerden uzak durur. Gel gör ki varlığın nûrunda kendinden kaybolmuş bir gönül için bütün misâller birdir ve Hakk Teâlâ'nın tecellisini müşahedenin vesilesidir. Şayet âhirette misâller arasında fark kalkmış olsaydı, cennet ve cehennem ehli ayrılmazdı. O hâlde tecellinin özelliği zâhir olduğu isimlerdeki zenginliği nedeniyle misâlleri var etmesidir. Zirâ mânâlar ancak, misâller görünümüne geldiği takdirde varlık kazanır. Böylece her misâlden münezzehe olan Yaradanla, misâlin mazharı olan yaratık arasındaki varlık perdesi belirlenmiş olur.

Ey dost! Kendisiyle yüzleşmeye hazır olmayan talip, hakikat yolunda yürüyemez. Bil ki bir şeyi talep etmek, talip olduğu şeyden uzak düşmeye sebeptir de. Zirâ talibin varlığı, onun talip olduğu şeyden ayrı düştüğünü gösterir. Hasret, ayrılığın bulunduğu her hâl ve mânâdadır. Şu hâlde talibin talebi onun özlem ve hasret kafesidir. Gönül kuşunun hürriyetine ve kendi hakikatine kavuşması için özlemlerinden vazgeçmesi gerekir. İşte bu nedenle kişinin nefsiyle yüzleşmesi zorlu bir mücadeledir.

Hakikat ehli kişisel olan her talepten ayrı, kişisel olmayan her murad ile birliktedir. Kişisel olmayan talep, Hakk'ın kulunda görmeyi murad ettiği değerdir. İlâhi murad, kişinin izâfi benliğinin değerlendirmesiyle değil, Hakk'ın hakkâni değerlendirmesiyle ezelde belirlenmiştir. Ruh, Hakk'ın emrinin zâhir olduğu o muraddır ki insan onunla âlemde varlık kazanır.

Ey gönül! Âriflerin yolu acımak ve acındırmak yolu değil, yokluk içinde öz varlığı bulmak yoludur. Hiçbir ayna, sana sende olmayanı gösteremez. Ne güzellik buldunsa âlemde o, gönlündeki güzelliğin aynadaki görüntüsüdür. Hangi eğrilik gördünse âlemde, nefsindeki eğriliğin yansımasıdır aynada.

Başkalarını suçlayan insan, kendi yanlışlarından arınamaz. Sen kabını boşaltırsan nefsinden, Hakk Teâlâ onu zâtî muhabbetiyle doldurur rahmetinden.

Herkesin yüzünü çevirdiği an senden, Hakk'ın yüzü belirir varlıktaki her yönden. Halkın gözünde değersiz gözüken şey Hakk'ın gözünde değerlidir zirâ Hakk'ın değersiz yarattığı hiçbir şey yoktur. Matlub olan, her şeyi kendi gerçek değeriyle görebilmektir. Fakirin tanıdığı zenginlik kendi fakrurietini, kendi çıplaklığıdır. Hakk'ın cömertliği ise her fakirin fakrurietini rahmetiyle örtüp, kendi lütfuyla onu doyurup giydirmesidir.

Bil ki karşısındakilerin hâleriyle hâllenmeyen insan, onların hâllerinin hakikatinden habersiz kalır.

Hiçliğin Gizemi (171)

Kim ne görürse misâller âleminde kendi gönlündekini görür. Görselliğe aldanan beşer gözü, aldanış yurdunun gölgelerini görür. Gönlünden Hakk'ın muhabbeti yayılan can, her baktığında Hakk'ın nûruyla Hakk'ın vechini görür.

Ey dost! Varlık sahibinin huzuruna dolu çanakla gidilmez. Kap boş olsun ki lûtuflarından doldurulsun.

İspatlayamayacağın bir işe girişme! İzâfi benliğinin yetersizliğiyle Hakk'ın zâtını nasıl ispatlayabilirsin ki! İspatlarsa O, kendiyle kendini ispatlar. Şahid olarak Hakk zâtına yeter. Sana düşen idrâkdaki aczini bilip, gönlünde O'nun tekliğine O'nu tanık göstermendir.

Her kim kendi kulluğuna tanık olursa, Hakk da onun doğruluğuna tanıklık eder. Her kim kendini ulu ilan ederse, Hakk da davasının hiçliğini ona ispat eder. Duymadın mı ki, Sevgili'nin sevgilileri ne demişler; “her kim Hakk içinse, Hakk da onun içindir.” Her kim gözündeki bir damla gözyaşını O'na sunarsa, O da âlemlere sığmayan muhabbet deryasını sevenin gönlüne sığdırır. Muhabbetin hakikati kendinden kendine olmasıdır. Renge ve kokuya bürünmüş suretler sevginin kendini ifade etmesine vesiledir.

Kimi gönül vardır ki, dağarcığı kadarını taşıyabilir. Kimi gönül vardır, sevgiyle doldukça muhabbeti kabarır.

His ve zanlarından arınarak her mânâyı öz benliğinde taşıyan can, nefsanî sevgiden sevginin sâfiyetine erendir. Aşkın değerini bilmek, karşılıksız ve sitemsiz sevmektir.

Değerini bilmemek ise sevgiyi nefsiyle sınırlı bilmektir. Kişi her sözünde kendinden ve başkalarından bahsediyorsa bil ki özüne ve âleme olan cehâletindedir. Bilmez ki bir kez olsun kendinden vazgeçerse gönlü Hakk'ın mabeti olur. Geçmişinden ve geleceğinden el etek çekmeyen gönlün aydınlığı kalıcı olmaz.

Ey can! Gönüllerin aydınlığı günün aydınlığından daha şendir. Zirâ güneş battığında aydınlık karanlığa boyanır. Gönüllerdeki hakikat güneşinin aydınlığı gece gündüz kalıcıdır. Kişiyi şaşkınlık azabında tutan kendi inadı, kendi iddiasıdır. Nefsi dahil hiçbir şeyi gerçek yüzüyle görüp tanımamasıdır.

Huzursuzluğunun temel nedeni, özündeki cevhere erişememesi, onu taşıyabilecek mecali kendinde bulamamasıdır. Zirâ o henüz görsel benliğinin yükünden kurtulamamış, yaratılışındaki en güzel kıvama ulaşamamıştır. Değişim bilgide değil, gönlün kırılmağından kurtuluştadır.

Halktan halka iletilen sır kişiyi kâmil yapmaz velâkin manen hazır olmadığı bilgi onu şaşkın yapar. Hakk'tan halka intikal eden tevhid sırrı Hakk'ın muvaffakati üzerine nûruyla birlikte nüzûl eylediğı için huzur ve hikmetin kaynağı olur. Hakk Teâlâ her isteyene değil ve fakat dilediğine hikmeti verir. Kabiliyetleri mukayese etmek doğru değildir. Herkesin manevi ufku onun sınırır.

Kendini bilgili bilmek öğrenmenin sınırı, manevi dereceleri gördüğünü iddia etmek, halkın hâleriyle perdelenerek Hakk'ı görmeyin sınırıdır. Gönülde şahid olunmayan mânâ hâli yaşamayan için hakikat değildir. Yaşayan için sırrını açıklamak zârif değildir.

Hiçliğin Gizemi (172)

Bîçare olmadan çare bulunmaz
Aşka ermeden yâr bulunmaz
Dertsiz gönül derman olmaz
Sırta ermeden insan bulunmaz,
Renkten renge bürünür âlem
Âlemden geçmeden dergâh bulunmaz
Ârifin sırrı ifşa olmaz
Serden geçmeden esrar bulunmaz,
Hâlden hâle döner kalpler
Davadan ölmeden mânâ bulunmaz
Hikmetsiz ilim deva olmaz
Öze ermeden Mevlâ bulunmaz.

Gönle inen mânâ nûruyla birlikteyse o hikmettir. Aksi takdirde o söz âriften bir nüktedir. Suretlerin taşıdıkları isimlerdeki benzerlik onları aynı mânâ sahibi yapmaz. Mânâların içinde gizlendikleri suretler, mânâların âlemlerdeki izharına vesiledir. Hakikat ehli bîâtını zâhire, zâhirini de bîâtına taşıyandır. Muhabbetin gönlün bîâtındaki çekimi ne kadar güçlüyse aşığın zâhiri olan sureti o denli sıcaklığı hisseder ve bütün varlığını sarar.

Yaşama neşe ve enerji veren o manevi hararettir ki varlığın soğumasını önler. Kişinin basîreti nerede toplanırsa toplandığı yönden eşyanın hakikatini görür. Basîreti nerede tıkanmışsa tıkanıldığı hâliyle sureti görmekle yetinir.

Manevi hâli nefsanîyeti üzerine yoğunlaşmış kişinin âlemlere bakışıyla, manevi hâli ruhanîyeti üzerine toplanmış ferdin basîreti ve gördükleri aynı değildir. Hakk'a yönelen gönlün basîreti Hakk'ın nûrundan kuvvet alır. O zaman âlemleri beşeri sıfatlarıyla değil, Hakk'ın sıfatlarıyla müşahede eder; her şeyi özvarlığıyla görür. Böylece Hakk'ın nûruyla Hakk'ın tecellisini görür.

Ey dost! Kemâlât, insanın kendi değerini bilip bulması, bildiği değerini mertebesinde amel etmesidir ki bâtınını zâhire, zâhirini de bâtınına taşımış olsun. Yaşamın her derecesinde uyumlu ve huzurlu olsun. Hakk'ın huzurunda bulunan gönül için her mânâ Hakk'tandır. Esirgenip bağışlanan gönül, esirgeyip bağışladığı nispette rahmete nail olur. Nûra boyanan can nûrun yansımasına vesile olur.

Akmayan su sâfiyetini koruyamadığı gibi nûrdan mahrum gönül de durgunlaşır. Herkes aynı manevi hâl içinde değildir. Titreşimlerdeki farklılık mânâların okunuşunu da farklı kılar; aynı mânâdan değişik algılamalar çıkar. Ne var ki yönelişler bir olduktan sonra mânâyı idrâkteki farklılıklar mânânın hakikatini değiştirmez. Farklılıklar, hakikate yönelişteki genişliğin neticesidir. Herkesi aynı manevi kalıpta toplamak onları zorlamaktan başka bir şey değildir.

Aşk, hangi idrâke, hangi kalıba sığmış ki onun bir sahibi çıksın!
Hakk, sıfatıyla zâhir olmuş kime ne!

Hiçliğin Gizemi (173)

Ey dost! Kişinin manevi vasıflarının hâkim olduğu unsurlar onun hâl evinin durumunu gösterir. Zirâ insanın yaşadığı hâl ne ise onun mânâ evi de odur.

Şekil ve surete kânan insan, kendi hâline uygun düşmeyen hiçbir sureti hakikatin tecellisi olarak kabul etmez. Hâline uygun olanı ise tasdik eder.

Gönüllerin hâlden hâle dönüşmesi, mânânın büründüğü suretlere gönlün aşına olması içindir. Böylece her şeyin hakikatinin Hakk olduğu ve O'nun hiçbir şekil ve kalıpla sınırlanmayacağı ispat olunsun.

Gönüllerdeki mânâlar onun hâl evinden yayılan kokular gibidir. Nitekim zaman zaman güzel mânâların kokusuna hâl sahibi bizzat şahid olur. Gül kokluyormuşçasına gülün kokusunu ruhunda bulur. Hâlin güzelliği kişinin bâtınının Hakk'a yönelmesinden ileri gelir ki, gönüldeki berzah âlemidir. Hâlin sıkıntısı ise onu kendi tasarrufu altında bulundurma vehminden kaynaklanır ki nefislerdeki dava âlemidir.

Köprüden geçmeyen yolcu karşığı sahili tanıyamaz. Mânâyı açıklayabilmek için maksadın ne olduğunu bilmek gerekir. Şekil ve kalıpla yetinenlerin mânâyı idrâkları da o çerçevede kalacaktır. Mânânın ruhaniyetine yönelenlerin gönüllerinde buldukları ilham ise, gönüllerin sâfiyetine ve bâtınî hâllerine göre değişir.

Gönüllere ve topluma huzur ve ferahlık getirmeyen hiçbir tefsir maksadına uygun değildir.

Zirâ mânâdan maksat, insana yaradılışındaki en değerli unsur olan Hakk'ın vekili olma şerefine ona gösterilmesidir.

Kendi hakikatinden haberdar olmayandan daha muhtaç kim olabilir?

Ey gönül! Nefsine zannının giysilerini arama. Ak da kara da O'ndadır. Taç da taht da O'nundur. En temiz örtü O'nun ahlâkıdır. Kendi heveslerine uyanın vekilliği kendi nefsidir.

Bakışların neredeyse gönlün de orada demektir. Kimin tesbihi sürekiyse, Hakk'ın kulu odur, isterse sureti hayvan olsun. Kimin gönlü Hakk'tan yana boşsa nefsinin kulu odur, isterse sureti insan olsun.

Deryaya dalıp da rengi bulanık kalan dere var mıdır? Cânâna teslim olup da candan geçmeyen bir can var mıdır? Kişinin korkusu nefse varlık vermesindedir. Korkulacak şey odur ki, gönül Hakk'ın gayrıyla meşgul olsun. Hiç kimse kendi korku ve umutsuzluğunu toplumlara taşımak hakkına sahip değildir. Kimse kimsenin üzerine bekçi değildir. Kim neye yönelmişse kendi benliği için yönelir. Mânâ ehli mânânın mirasçısıdır. Dava ehli de iddialarının mirasçısıdır. Kul olmaktan çekinenler kibirlerine saplanmış olanlardır.

Ruhun ruhla konuşması harfsiz ve sözsüz olur. Ruhun ruhu duyması kulaksız sessiz olur. Ruhun ruhu görmesi onun varlığını zâtında bulmasıdır.

Hiçliğin Gizemi (174)

Varlık açlık doğurur, yokluk ise tokluk. İçinde letafet taşımayan her söz insana ağır gelir. Hakikati sevgi olan inanç gönülleri taşır.

İzâfi benliklerimizi araya koymadığımız takdirde hepimiz birbirimizi çok seviyoruz. Birbirimizi hesaba çekmeye yöneldiğimizde kendi hesabımızın altından kalkamıyoruz.

Maksadımız kimseyi kırmak değil, kırılan gönülleri onarmaktır. Gönül ki Hakk'ın tecellisinin seyredildiği muhabbethanedir, Hakk'ın evlerini, Hakk'ın sevgilileri onarır, arındırır.

Kişinin ruhuyla görsel benliği arasındaki iletişim bozukluğu onu karanlıkta bırakır. Ne zaman ki hakikat nûrunun aydınlığıyla içiyle dışı bir olur, bencillik bulutu mânâ semâsından kalkmış olur.

Nûrsuz ilim mânânın hakikatinden mahrumiyettir. Nefsaniyet perdesi nedeniyle hakikat güneşini göremeyen kişi âmâ sayılır. Nitekim izâfi benlikler kendi icat ettikleri şeylerin ve önemsedikleri kavramların peşinde koştururlar. Kendi evham ve hayalleriyle doldurdukları gönüllerini bulutlandırır.

Kim yaşantısını nasıl yorumlarsa, yorumladığı mânâ üzerine kaim olur. Kim yürüdüğü yolun yegâne yol olduğunu zannederse mânâ semâsını daraltmış olur. Kim ki her güzel yorumla beraber ve her yorumdan da bağımsızdır o, her mânâda Hakk'la ve Hakk'a doğrudur.

Ey aziz! Hakk'ı kendi sırrının dışında arama. Kendini de Hakk'ın nûrunun dışındadır sanma. Deryaya kavuşmuş her akarsu deryadan sayılır. Aşkla dolup taşan her gönül Hakk'a akar zirâ sevginin hakikati O'ndandır.

Berberliğin güzelliğini göremeyen yalnızlığın hikmetini bilemez. Yalnızlığın güzelliğini göremeyen beraberliğin hikmetini bilemez. Yalnızlık odur ki, Hakk'ın gayrı bulunmasın, gönül ferdiyetin hakikatini tanısın. Beraberlik odur ki Hakk'ın inayetine mazhar olunsun, kul Rabbinin huzurunda daim olsun.

Ey dost! Yüce lûtf sahibi, lûtfunu senin sahip olduğun meziyet ve amellere göre değil, ilâhi rahmet ve muhabbetine göre ihsân eder. Güzel ameller ve onlara vesile olan sebepler O'nun ihsânıdır. Övgüye layık meziyetler ve güzel ahlâk da O'nun lûtfudur. Kusursuzluk arayanlar iddialarının kusur olduğunu bilmeyenlerdir. Hakk'ın yüceliğini görenin nefsine üstünlük araması düşünülemez. Boynu bükükler bizden, biz boynu büküklerdeniz.

Kim kimi sınırsa kendini sınava sokmuş olur. Kim kime şefkat gözüyle bakarsa Hakk'ın rahmetine doyamaz. Âşıkların örtüsü muhabbettir; Hakk'ın muhabbetine sarılıp örtünürler. Âriflerin örtüsü takvadır; Hakk'ın varlığı karşısında varlık göstermekten sakınıp, ittika örtüsüne sarınırlar. Kâmillerin örtüsü yokluktur; fâni varlıklarının yokluğunda Hakk'ın nûruyla örtülüdürler.

Hiçliğin Gizemi (175)

Ey gönül! Saygı gösterene saygı göstermen asalet değildir. Muhabbet gösterene muhabbet göstermen cömertlik değildir. Saygı odur ki varlıktaki her zerreye karşı olsun; muhabbet odur ki karşılıksız ve koşulsuz olsun.

Hakk'ın gönüllere indirdiği letafet ve kerem nûrlarıyla dolu olsun. Herkes güzelliğin hazzına varamaz zirâ güzellik dışarıda değil, insanın içindedir.

Benlik âleme kendini yansıtır. Âlemden de kendi yansımasını alır. Hayatı nasıl kabullenirsen öyle yaşarsın. Kime hangi gözle bakarsan bakışının sırrını kendinde bulursun. Niceleri vardır ki okudukları ilmin hakikatini nefislerinde bulamamışlardır. Niceleri vardır ki nefislerinde şahid oldukları mânâları tarifte aciz kalmışlardır.

Her tohum kendi sırrını, her meyve kendi rayahasını taşır. O hâlde kimseye taşıyamayacağı bir mânâ yükleme. Bilmez misin ki Hakk'ın izni olmaksızın benlik imân nûruna kavuşamaz. Öfkesine kul olan Hakk'ın rızasına varamaz. Saldırganlık nefsinin kendini aşağılamasıdır.

Kendi muradından kaybolmayan can, Hakk'ın muradına eremez. Nefsine itibar arayan benlik, itibar sahibini tanımaz. Zanna dayanan bilgide ilmin hakikati yoktur zirâ zan, benlik sahibinin hâline göre renge bürünür. Mârifet ise katıksız ve kesin ilimdir.

Ey aziz! Nefisler yaratılmış olmasaydı ruh ikiliği tadamaz, seven ve sevilenin sevgideki ortaklığı belirmezdi. Canların birbirlerine ayna olmaları mümkün olmazdı.

Bu nedenle ârifler yakînen bilirler ki teklik ancak Cenab-ı Hakk'a aittir. O'nun tekliğinin ortağı yoktur. Şu hâlde âlemde şahid olunan her şey Hakk'ın tecellisidir. Yaradılana bakıp Yaradan'ın ondaki tecellisini göremeyenler, O'nun her an yeni bir oluşumdaki kusursuz güzelliğine; fiil, isim ve sıfatlarındaki kudretine şahid olamazlar.

İnsanın görüşünü karartan gölge gönüldeki benlik kiridir. Nefisler arındıkça özdeki cevher, dünyevi yapay kişilikten kopar ve mânâ semâsına yükselir. Bil ki müşahede edilen tecelli deryadan ancak bir damladır. Görüş ehlinin kendi kabiliyetiyle sınırlıdır. Hakikat deryası her görüşün fevkinde, her hâl ve mânânın üstündedir.

Dalgalar ne kadar çırpınsa da deniz akacağı istikamete akar. Özdeki sessiz şahid, nefsin çırpınmalarına aldanmaz o, deryanın sonsuzluğunu seyirdedir.

Ey dost! Çiçeğin cemâli onun tohumunda gizlidir velâkin, tohum toprağa ekilip yetişmedikçe ondaki güzelliğe kimse şahid olamaz. Misâl âleminde görünüme gelmekteki maksat kabiliyetlerin kendilerini ifade edebilmeleridir. Melekûtiyet âlemindeki ruhani ibadet sürekli olup, sureti ve şekli kalıp ve kurallara bağlı değildir. Misâl âleminde ise ibadetin bildirildiği üzere yapılması, ekilen imân tohumunun nefsanîyet toprağında çiçek açması içindir. Böylece Âdem'in içiyle dışı dengede ve korunmuş olur. Bu mânâ yaradılışın her kademesinde seyredilebilir. Tabiattaki bitkilerin nasıl rükû ve secdeye vardıklarını hiç gözlemlediniz mi?

Hiçliğin Gizemi (176)

Âlemde bulmayı dilediğin mânâ ne ise, senden zuhur edecek olan da odur. Bir şeyin hissi değerini onu özleyen bilir, gerçek değerini ise onu en iyi tanıyan bilir. Bir mânânın hakikatini kendindeki anlama eren bilir. Kendini tanıyan, tanıdığı ölçüde hakikatlerin sahibini bilir.

Meyve ağacının değerinin bilinip tanınması ondan yarar sağlayanların mevcudiyeti ile mümkün olur. Meyvesinden kimsenin istifade edemediği bir ağaç, kendindeki kemâli müşahede edemeyen can gibidir. Ağaçların en hayırlısı, zeytin ve incir misâli, meyvesinden an çok yararlanan ağaçlardır. Meyve, ağaçtaki nimetin kendini bildirmesidir. Eser, bestekârdaki mânânın bildirilmesidir. Önemli olan en güzel şeye sahip olmak değil, sahip olduğun her şeyin en güzeli olduğuna inanmaktır.

Her mânânın hakikati bir suret ile görünür; ister uyanıklık isterse uyku âleminde olsun.

Surete bürünmüş ismin işaret ettiği misâl bir haberdir, ister mânâ semâsından, isterse dünyaya ait olsun. Mânânın hikmetini gönül kabını boşaltmış olan okur zirâ onun okuması nefsiyle değil Rabbiyledir.

Denizler akarsuları davet eder, gönüller sırları cezbeder. Bir şeye yaklaşmak başka bir şeyden uzaklaşmak demektir. Âhirete yaklaşan dünyadan uzaklaşır. Mânâya yaklaşan iddiadan uzaklaşır. Güneşe yaklaşan karanlıktan uzaklaşır. Karanlık kendisi gibi karaltıdaki gölgelere hükmeder.

Güneş doğunca karanlığın hükmü sona erer. Hakikat güneşi mânâ semâsında doğmadan önce nefis her ışıltıyı güneş zanneder. Günün aydınlığına eren can, güneş ışığının güneşin varlığından ayrı bir mevcudiyeti olmadığını bilir. Gönülden yayılan aydınlık, dolunayın suretinde sırrındaki cevherin değerini görür ve oradan dünya semâsındaki beşeri suretine yansır. Manevi hakikatleri ruhunda bulan benlik, farkındalığın sabahına erer. Mânâların surete bürünmesi; aşkın, seven ve sevilendeki tecellisidir.

Sevgi olmasaydı, canlar birlikte olamazdı. Hikmet erişmeseydi, gönül sırrındaki mânâyâ eremezdi. Nûr aydınlatmasaydı, yokluk varlığa çıkamazdı. Hakk'a ibadet, varlıktaki her zerre ve her nefesledir.

Hikmet, şeriat ırmağında ruhun arınıp kendi hakikatine kavuşmasıdır. Şeriat ırmağı, kimilerinin zannettiği gibi biçimsel ve donuk kurallar yığını, ruhsuz yönelişler değil, muhabbetle akan ırmağın her zerresinden Hakk'ı müşahede edip, kulluğun mânâsına ermektir. Hakikatin sonsuz ve sınırsız tecellisini kendi itikadıyla sınırlandırmamaktır. Hakk'tan değil halktan sakınan zihin zan kabını boşaltamaz. Gönül kabını boşaltmayan can hakikat deryasına kavuşamaz. İçinde yüzmediği deryayı yok saymak hakikate ermemiş kişilerin bilgisidir.

Her an yeni bir iş ve görünüşte olan tecelliyi kim hangi kalıba sığdırabilir ki! Hakikat örtülemez. Örtülen her şey örtünün kendisi gibi sınırlı ve mahdut olmalıdır. Her tanımlamadan soyutlarsan varlığı, kendi sâfiyetinde bâki kalan ancak hakikattir.

Hiçliğin Gizemi (177)

Ey dost! Bu âlem bensiz de güzel, sensiz de. Senlik-benlik ayrımı kalmayınca seninle de güzel, benimle de.

Varlığın hakikatine eren ferd ikilikte kalmaz. Sen-ben ayrımı hayal ve gölgeler dünyasının berzahıdır. Tek'in sırrına kavuşan için her şey Tek'in varlığıdır. O varlık ki 'bir'dir. O, ne ikilik ne de birleşiktir. Hangi âlemde olduğunu bilmenin hiçbir değeri yok, Hakk'ta yok olmadıktan sonra! Hangi âlemde bulunduğunun hiçbir önemi yok, Hakk'la var olduktan sonra! Cenneti düşünme ey gönül cennet sana gelir, sen Allah'a ait olduktan sonra!

Ey aziz! Seni küçültüp aşağılayanlarla birlikte değil, gönül deryasından mânâ semâsına yükseltenlerle beraber ol. Baktığın her şeydeki gizli değeri gör. Değersizliği araştırmak, kendindeki değere erişememiş kişilerin hüsranıdır. Hayatından pişmanlık duymak istemiyorsan kendine karşı dürüst ve tutarlı ol ki, çevrene güven veresin. Hayata sevgi ve yumuşaklıkla yaklaş ki, yaşam sende sertlik ve olumsuzluk yaratmasın.

Âlemde çatıştığın her şey kendinsin. Bil ki kaderiyle barışık insan huzurludur. Deniz sakin olduğu zaman herkese güven verir. Sen de varlık denizinde sükûnetin hazzına var ki, titreşimlerin kimsede huzursuzluk ve endişe yaratmasın. Gönlünden huzur ve hoşgörü kokusu yayılsın. Ne yaz güneşi gibi kavurucu ol, ne de kış güneşi gibi aldatıcı. Tohumlara can veren, ruhları tazeleyen baharın cömertliğinden ilham al ki, hayatın neşesini ve her an yeni bir mânânın doğurganlığını gönlünde bulasın.

Kişi kendinden hissettiği her mânâyı sevmeyi sever. Zirâ kabiliyetinde sevmek ve sevdiğiyle özdeşmek sırrı gizlidir.

Hiçliğin sırrı özdeki her mânânın keşfidir. Muhabbet, her sıfatı kendinde birleyen aşkın sahibinden gelir. Nûrla beslenip, desteklenen sevgi âlemlere rahmettir. Âlemleri varlığa taşıyan himmet Hakk'ın muhabbetidir.

Ruhunun nûru gönlünün sırrından akar. Nefsin kanalları temizse nûr tıkanmadan akar. Kendinden önce başkalarının selametini tercih ettiğin zaman, kanallar billurlaşmış demektir.

Evham ve korkularının müsebbibi kişinin kendi nefsini başkalarına tercih etmesidir. Bilmez ki 'bir başkası' diye algıladığının hüviyeti de kendindedir.

Ey sevgili! İnsaniyetin değerini bulan can insan olur. Özdeki cevherin sırrını aramayanın ancak sureti insandır. Kişi hâlinin hakikatine can ve mal sınavında muttali olur. İnsanın sırrındaki cevhere ulaşmak çaba ve gayretle değil Hakk'ın inayetiyle mümkün olur. Çaba ve gayretsiz ise hiçbir şey kalıcı değildir.

Bulduğu her manevi değerde kendi yokluğunu ve fakat Hakk'ın varlığını gören insan kemâlât vadisinde Hakk'ın huzurunda bulunur. Hakk'ın lütfu ihsânı odur ki kendinle idrâk edemediğini Hakk'ın onu sende yaşatmasıdır. "Lûtuf Hakk'ın elindedir. Onu dilediğine verir."

Hiçliğin Gizemi (178)

Aşkın mânâsını gönülden sor, iki denizin arasındaki berzahı Tâ Sin'den. Hidâyetin kendisinde gizlendiği yetenek insanın varlığında dostluk kazanarak muhabbet nûruyla görünür. İlâhi heybetin yayıldığı öyle bir kokudur ki onun mânâsında vücudun her türünden arınılır. Hakk'ın cemâlini seyre talip, aldığı zevkten burada soyunur. Her lezzetin sona erdiği, iki denizin hadlerini aşmadığı, özelliklerinin açıklanamadığı hüküm ordadır. Dedim ki; ey aşk! Âşıklarla oynaşma. Onların canlarını al ki kudretin zâhir olsun. Can çekişmelerine izin vermen lütfuna sığar mı?

Dedi ki; aşk öyle bir aynadır ki seven onda Sevgili'yi görür. Kim hangi sıfata sarılırsa, sıfatın varlığını kendinde bulur. Bil ki dostun aynasından dost görünür. Aşkın dilinden âşıklar anlar; sözden anlamayan, mânâdan ne anlar?

Her mânâ ihtiyaca göre, her hikmet gönle göre iner. Lütfun gazabı geçtiğini bilmeyen aynalarda kusur arar. Kusur arayanın bulacağı kusur bakışlarındaki eğriliktir. Düzgün bakan doğruluğu, eğri bakan eğriliği görür. Kimin kabiliyetinde hangi cetvel varsa her şeyi onunla görür. Kimilerine kendi nefsanîyetleri ziynet gibi görünür. Oysa ziynet gibi görünenin hakikati şirrettir.

Ârifin yanında herkes kendi rengine bürünür. Kimin elinde, eteğinde ne varsa hepsini döküverir. Diller gönüllerin hâlini açığa çıkarır.

Kimileri kendilerini tanıdıklarını zannediyorlar.

Bu nasıl bir tanımadır ki, uyumsuz beslenme ve uygunsuz alışkanlıklarla her fırsatta bedenlerini zehirlemekten çekinmiyorlar. Maddi vücuduna bu kadar lakayt olan kişi, mânâ vücudu olan ruhuna ne kadar ârif olabilir ki? Can çekişen kişinin kendi zorlayıcı zanlarıdır. Bir zerrelilik ilmine tutkunluğudur. O ilmin ne değeri var ki hakikat ilmine perde olabilsin!

Bireyin evham, korku ve olumsuz zanları nefesine attığı birer düğümdür. Düğümlerin çözümünü yalancı hocalardan bekleme. İmânın hakikati kişiyi her dertten kurtarır. Yeter ki inanç sözde değil, özde olsun. Şeriat nehirlerinin hepsi hakikat deryasına akar. Deryaya varınca ârif görür ki hepsinin özü orada toplanmıştır. Bütün din ve inançlar onun yüzdüğü derya olmuştur.

Ey dost! Bil ki kendine mal ettiğin her ilim kendine perdedir. Vardığını zannettiğin her mertebe bir sonrakinin evvelidir. Aczini bilen secdeye varır. Bilmeyenin ilmî sureti ortalıkta dolandır.

Kişinin taşıyamadığı mânâ kendisine azap olur. Hâlis niyet nice gizli kapıları açar. İhlâslı ibadet sırrın da sırrına açılır.

Okuduklarından bilgi toplayabilirsin ama akıl toplayamazsın. Âşıkların hâllerine şahid olabilirsin velâkin kendin aşka düşmeden hâl ehli olamazsın.

Geçici bir sevgi için yaşamaktansa ölümsüz Sevgili için nefsinden ölmek daha güzel. Bilmez misin ki tende ölenler gönülde diridirler.

Hiçliğin Gizemi (179)

Tenin erişemediği yere gönül erişir, gönlün erişemediği yere can erişir. Bunların hepsi de aynı hakikatten gelmedir velâkin mertebeleri farklıdır.

Dünyanın yaratılmasındaki maksat insansa, insan-ı kâmilsiz dünya bahçivansız bahçeye benzer. Müminsiz cennet, sahipsiz köşke benzer. Cenneti şenlendiren müminin ruhudur zirâ o, nûrunu Hakk'tan alır.

İnsanoğlu en değerli şeylerini saklar, herkese göstermez. Her göz onu görsün istemez. Bireyin en değerli varlığı ki canında gizlidir onu, canından daha sevgili bulduğuna verir.

Ey dost! Gönül elden gitti mi sen de gönlün peşinden git velâkin onu geri döner diye bekleme. Özgürlüğe uçan kartal kafese geri döner mi? Serçe akılla gönül ankâsı birdir zannetme!

Dostlara sevgi ve saygı göstermek güzeldir. Daha güzel olanı düşmanca yaklaşıma sevgiyle yaklaşmaktır. “Bunu kim yapar?” dersin. Kulla gönlü arasına girenin muhabbeti yapar. Kapalı kapıların açılmasını istiyorsan anahtarsız gezinme. Gönüllerin anahtarı sevgidir, kapıyı hem dışarıdan hem de içeriden açar.

Bu âlemde herkes konuşur, hikmetli söz ise dilden değil, gönülden gelir. Kuyuda ne varsa, çekip çıkaracağın da odur. Ne mutlu berrak bir su kaynağı bulup onunla yâr olana.

Herkes her şeyi sevebilir. Bir insanı sevmek ise onu kusurlarıyla da kabullenmektir.

Bütün kusurlarımıza rağmen Hakk'ın muhabbetinden ve rahmetinden umut kesilmemesinin istenmesi, sevginin öfkeyi geçtiğinin delili değil midir? Pozitif değişim, beşeri ahlâkın yerini hakkâni ahlâkın doldurmasıdır.

Gönül almasını bilmek bir hünerdir. Nice din ve ahlâk hocaları vardır ki bu hünerin cahilidir. Faydasız ilim cahili konuşturur. Faydalı ilim ârifi susturur. Namazsız, niyatsız, dindarlık imânın şeklinden ibaret kalır. İbadetine, ameline bel bağlamak ise şeriatın suretine takılıp kalmaktır. Hakikat ehli, din gününün sahibi ne murad etmişse emrin gereğini yerine getirir. Kendini peygamberden üstün gören, mânâyı kendince yorumlar. Bak bakalım Hz. Resul nasıl iş tutmuş, sen nasıl iş tutarsın? O nasıl yaşamış, sen nasıl yaşarsın?

Nazariyyat kapıdaki zil gibidir. İçeriden açan olmazsa, kapı zilini çalmak boşunadır.

Ey aziz! Hakk'ın huzurunda kendi aleyhine şahidlik yapmak istemiyorsan haksız bir söz söyleme. Söylenen söz döner dolaşır, sahibiyile hesaplaşır. Kimseyi kendi hâlinle mukayese etme. Hâl sahibi hâlinde bahsetmez, ilmiyle amel eder ki faydasız ilimden korunmuş olsun.

İnandığı gibi yaşayanlara kim ne diyebilir. Kendine saygısı olan inancıyla yaşar. Kimseye saygı duymayan herkesin yaşantısını kınar. Bir gönül ehliyle beraberlik bin dünya ehliyle birliktelikten daha ferahlatıcıdır. Zirâ gönül sahibinde kendini bulursun.

Hiçliğin Gizemi (180)

Akşamın gelişi güneşten mahrum kalınacağına habercisidir. O hâlde geceni değerlendir ki karanlık çoğalmasın. Dünyanın karanlığı gönlün karanlığındadır.

Gönüller aydınlık olunca gözün gördüğü her şey berrak olur. Kim sevdiğini gönülden severse, sevdiğinde kendini, kendinde de sevdiğini bulur.

Hâlini sözüne dolayanlardan, sözüne hâl arayanlardan aydınlık ve ferahlık gelmez. Ölmeden önce ölenlerden söz duyulmaz. Ölümsüzlüğün sesi duyulur. Nasıl ki hiçliğin gizemi Hakk'ın varlığının kulunda belirişidir.

Dünyanın sesi dinlenilmezse sessizliğin aydınlığı gönle doğar. Sükûtun derinliğinde ille de bir mânâ aranılmamalıdır. Mânânın da ötesinde kendinden kendine hakikat var. Söz çoğaldığı yerde mânâyâ perde olur.

Kendi muradından vazgeçen muradın muradı olur. Kim ki Hakk'a özlem duyar, O'na kavuşmak yollarını arar; aranan yolu gösterecek olan yine O'dur. Hakk'ın hitabı gönüldedir. Onu işiten can için hayat ve ölüm nedir?

Hayat, kesintisiz varoluş olup ölüm, gaybdan görünüme geliş ve görünümünden gayba dönüşür. Her nefsin ölümü tatması, intikalin gerçekleşmesi içindir. Dünya görünümünden kaybolduğunda âhiret görünüme gelir. Dünya denilen hayal, kişinin âleme bir bakışıdır; o bakışta ne varsa dünyada da o bulunur.

Ağızlardan çıkan her söz gönüllerde ya bir kapı açar, ya da bir kapı kapatır. Dostun tevbe kapısı ise hep açıktır.

Kişinin hâinden hoşnut olmaması Hakk'ın kendisi hakkındaki hükümden razı olmamasıdır diye düşünülebilir. Doğrusunu Hakk Teâlâ bilir. Hâlin içindeki güzelliğın görülmesi Hakk'ın gönüllere bağısladığı muhabbet ve şefkat nedeniyledir.

Tahinin acılığı pekmezin tatlılığında kaybolur. Gençlik celâli kemâlâtın cemâlinde rahmet olur.

Biri demiş ki; sırrım bana malum oldu.

Öteki sormuş; ya sırrın sana perdeyse, sana malum olan nedir?

Halk için sır olan Hakk için değildir. Gönül Hakk'ta fâniyse sır kimin içindir.

Toplumun gözü iptedir. Oysa hüner ipte değil, ipin sahibindedir. Kimi ip vardır kuyudan su çıkarır. Kimi ip vardır kördüğüm olur. "Hakk'ın ipine sarılın" uyarısı gönlüyle duyanlaradır.

Kendindeki noksanı bilen ve noksanı yüzüne vurulduğunda bundan gücenmeyen insan güzelliğı kabule hazırdır. Nefislerdeki öfke ve şiddet güzelliğın görülmemesindedir. Kime hangi gözle bakarsan onu öyle bulursun. Kendini nasıl bilersen âlemi de o gözle görürsün.

Arayan nerdeyse aranılan da ordadır. Şu hâlde kavuşmaya mani olan nedir? 'Bir gönle birden fazlası girmiyor' sözü, görsel gözler için değil, gönül gözülürer içindir. Gönlü verenler bilir.

Hiçliğin Gizemi (181)

Suret, aşkın hakikatının örtündüğü bir tül gibidir. Tüllere bürüneni seçemeyen göz, sevgiyi suretleriyle anımsar. Seçtiğini zanneden ise ancak hayalindeki bir mânâyâ varlık atfetmiş olur. Kendi zanlarının tortusundan arınmamış hiçbir gönül billur kap değildir.

İlâhi! Ulûhiyetine inanmayanları da rahmetinle bağışla! Seni tanımıyorlar ki! Ya tanıdığını iddia edenlerin imânlarının hakikati nicedir? Lütfunla kutsiyetini tanıtmasan, tecellinin esrarı nasıl idrâk olunabilir ki?

Âşıkların dahi yüce katından cemâlini görmeyi niyaz ederken, celâline bakabilecek göz ve takat kimde var?

Ey dost! Gönül cemâle vurgundur. Âlemde görünen suretler, cemâl nûrunun yansımalarıdır. Celâl nûrunun heybetiyle suretler görünümünden kayboldu mu, gönül de Hakk da kaybolur; gönül ehli yalnızca Hakk'ın kulu olur.

Kendinden gayrı herkesin gönlünü kirli zannedenler, zanlarının kirinden nasıl arınabilir? Şu âlemde feryat koparanlar var ya, çılgınlıkları kendi itibarları içindir, Hakk ve hakikat için değil.

Bilmezler ki sessizliğin erdemi kimseyi incitmez. Kişinin ihtiyacını en iyi kendisinin bildiği farz edilir. Velâkin, kulun ihtiyacını kulundan daha iyi Hakk Teâlâ bilir. Madem ki Hakk'ın Kerim kitabında O'nun kelâmıyla ibadetin edâ edilmesi irade edilerek, kulun ihtiyacı bildirilmiştir, nasıl edâ edileceğini de O'nun peygamberi (s.a.v) göstermiştir. O hâlde bu naz, bu burun kıvrıma kimedir?

Bedeni olmayan fidan gül açar mı? Susuz kuyuyla gönül bahçesi sulanır mı? Yoksa canlı görünenler hepten ölü müdür?

Herkesin kolayca ulaşabildiği şeyin değeri bilinmez. Cevher ne kadar derindeyse, zahmetin karşılığı, değeri de o kadar yüksektir.

Balın tadını kendi kimyana uydurmaya çalışma, kendi sıfatını balın tadına uydur ki bal ile hâl olasın.

Sevgili ki gönlünde başka bir muradı olmayanın yârıdır, sevenin sevinci de hüznü de hep o yârdır. İnsâniyet ve inanç kılık kıyafette değil, gönüldedir. İmân kuru sözde değil, ameldedir. Doğu da batı da kişinin içinde bulunduğu mahalle göredir. İdrâkı da ahlâkı da gönlünün hâline göredir.

Her an yeni bir işte olan Varlık, her çağın kendi özelliklerine göre kulunun gönlünde ve hâlinedir. Olgun insan çağın ve hâlin hakikatini müdrik kişidir. İbadeti ve niyazı insanları birbirine düşürmek için değil, Hakk'ın muhabbetini ve rahmetini birlemek içindir. Benim inancım senin inancından üstündür diyen şaşkın, bütün din ve inançların Hakk'a ait olduğunu göremeyendir. Batıl göz Hakk tecellisini nasıl görsün? Taklitçinin inancı, kendinde mevcut olmadığını zannettiği bir mânâyâ sarılmaktır. Kesin inanç ise, kendinde mevcut olanı görüp inanmaktır. Gaybdan gelen sensin! Gayba dönüş farkındalığın kendi hakikatine intikalidir.

Hiçliğin Gizemi (182)

Mânâ özdeyse sözü neyleyim

Sevgili sinedeyse sureti neyleyim

Sevginin ışığıyla her şey sevgili görünür.

Yaşam, her an yeni bir mânâ ve güzelliğin keşfidir.

Kendini tekrar eden anı neyleyim. Kendini tekrar eden an kemâlini bulmamış nefestir. Canın varlığını canlıdan dinle. Ölüler ölümsüz diriye ne bilsin.

Bu âleme her an biri gelir, biri gider. Gelenin giden olduğunu âlem bilmez. Herkesin âlemi bir başkadır. Gönlün hakikatini gönülde yaşayanlar bilir.

Ey dost! Zannın gözleriyle değil, aşkın gözleriyle bak. İmânın hakikati birbirini sevmektir. Kimileri vardır ki sevdiklerini zannederler oysa onların gönülleri benlikleriyle doludur. Birine gerçekten sevgi vermek ve karşılığını beklememek, benliği aradan çıkarmanın sırrıdır.

Mânânın güzelliğini gönülde bulunca kelimeler yetersiz kalır. Gönül sevgiyi dile getirebilmek için sözcükler arasında dolanıp çaresiz kalır.

Hakk'ın muradı muradın olunca her murad yetersiz kalır. Sevgili'nin hayali de hoş, cilvesi de. O'nun hayallere bürünmesi seni şevke getirmek içindir. Hayalleri gönülden silmesi ise kuluna olan muhabbetindedir. Bencil düşünceler, beklentiler, kuruntular Sevgili'yle aramıza giren aldatıcı tuzaklardır. Hangisinde takılıp kalınırsa yola devam müşkül olur.

Her şeyin aslının nûr olduğu âlemde yürümeğe hazır mısın? Sakın orada kendine varlık aramaya çalışma, bulamazsın. ‘Orası neresidir?’ diye sorarsan, bil ki orası burasıdır.

Herkes ne söylerse kendi hâlinde söyler. Her hâlin fevkinde bulunan mânâdan kim ne söyler? Her mânâ idrâk edildiği ölçüde sahibini bulur. Her güzel, görenin görüşünde güzelleşir.

Kendini tanımayan benlik Rabbini nasıl tanır? Kişi, nefsinin en ulvî mânâlara, yüceliklere layık görür de, yüce mukaddes Zât'ın en değersiz zannedilen kuluna gösterdiği ihtimam ve şefkatin sırrına eremez. Büyüklük, kendini üstün görmek değil, kimsenin önem vermediğine eğilip, ondaki gizli değeri görebilmektir.

Nefes aldığın havayı göremezsın velâkin bütün gün onunla alış veriştesin. Nefes almak kadar nefes verebilmek de takdire bağlıdır. Verilemeyen nefes bütün nefeslerin sonudur.

Ey can! Sen sende olanı aramazsan arananı nasıl bulursun? Yüce Mutlak Varlık her zannın fevkindedir. “Ben kulumun zannına göreyim” denilirken kastedilen mânâ hüsnü zandır, suizan değil.

‘Meyvesini toplamadıktan sonra ağacın meyve verdiğini bilmek neye yarar’ diyenler çıkabilir. Güzel olan davranış ise toplanan meyveyi halka dağıtmaktır.

Gönül nûru suret aşkının ateşini söndürür.

Mümin'in nûru nefsin ateşini nûra döndürür.

Hiçliğin Gizemi (183)

Bütün değersizlikler bizim, bütün değerler sizin olsun, yeter ki bütün canlar Sevgili'nin yüzüne dönük olsun. Bütün noksanlar bizim, bütün erdemler sizin olsun, yeter ki bütün gönüller Sevgili'ye yâr olsun.

Bin dostum olacağına bir Dostum olsun, yeter ki Dostun varlığında varlığım yok olsun.

Ey cennet düşleyen! Bütün düşlerinden arın ki, cennet sana gelsin. Sen senden arın ki, özdeki Sevgili sana cemâlini göstere.

Kimin ne olduğunu, ne olacağını bilmek kişiyi kâmil kılmaz. Kulluğunu bilen nefsine ârif demektir. Her varlığın ışığı yansıtması kendine göredir. Gönlünü nefsenden boşaltmayanın yansıttığı şey kendi benliğidir.

Sanatçı odur ki, varlığını bütünüyle sanata verir. Kendine bir şey saklamaz. Sanat da sanatçıya sırrını verir. Ayrılık-gayrılık kalmaz. Kul odur ki her şeyiyle kendini Rabbine verir. Nefsine varlık aramaz. Hem besmele çekip, hem de 'ben yaptım' diyen kişi gönlündeki benlik tozundan henüz arınmamış demektir. Ayrılık hüzdür. İkilik farklılıktır. Hu deyince her iş rast gider. Dert ve kuşku sen-benle başlar.

Çirkinliği dile getirenlerin sözlerinde güzelliğe yer kalmaz. Hakikati yaşayan gönülde şüphe ve zanna yer kalmaz.

Nefsinin bencilliğinden kurtulamayanın programında, kendinden daha bencillerle beraberlik hazırlanmıştır. Gönlündeki değere ulaşmış olsaydı insan, dünyanın peşinden koşar mıydı?

Gönlünle okumadığın hiçbir eser mânâ olmaz, söz olur. Varlığı görmeden dirliği yaşayamazsın. Varlığında neşe bulmadan diri kalamazsın.

Bir gönül ki içinde kişinin benliği oturur, orası doludur. Gönül dolu olunca tecelli gönülle kişilik arasında kalır. Gönlünde tevhidi yaşamayanın hâli ikiliktir. Kişilik aradan çekilsin diye, 'Rab benlik ile gönlü arasına girer.' Benlik gönülden gidince kul Rabbin olur; Hakk gelince batıl kaybolur.

Gönlünü kendine saklayandan dost olmaz.

Dost odur ki herkesin gönlüne gönül versin.

Gönül gözlü insan karşısındakilere iyi-kötü ayrımı yaparak bakmaz. Varlığı Hakk'ın tecellisi olarak görür, farklı gören göz, nefsindeki sıfatların suretlerini görmüş olur.

Her birey kendi sıfatına uygun bir hâlde yaşar. Hakk'ın sıfatlarına cahil olan kendi bencilliğinde yaşar. Işığı görmeyen çiçeğin boynunu bükmesi gibi, hakikat güneşinden mahrum kişi de hayallerinin karartısıyla meşgul olur.

Ey dost! Sahibine geri dönmeyen amel salih ameldir; güzel sözler gibi yüceliklere ulaşır. Sahibine iade edilen işten sakınmak gerekir zirâ o, tevbe gerektirir.

Her hâlin kendine özgü bir lisanı vardır. Gönlün hâli kendinde bulunduğu mânâ ile kayıtlıdır. Kulluğun lisanı kemâl-i hâl ile Rabbine ibadetidir.

Hiçliğin Gizemi (184)

Nûrun büründüğü suret giysileri nûrun hakikatini değiştirmez. Görünümündeki anlama renk katar.

Nefsin boyandığı renkler kendinde bulduğu vasıfların niteliğine uygundur. Tıpkı tabiattaki renklerin unsurların niteliklerini, kimyasal yapılarını açıklayan mesajlar ihtiva etmesi gibi. şu hâlde kişinin sıfatı neyse, büründüğü renk de odur. Kişinin inancı neyse âlemlerdeki görünümü de odur.

Ey dost! Hiçliğin gizemi Allah'tan aldığını Allah'a iade etmektir. Ruhani oruç, benlikte varlık bırakmamaktır zirâ kemâliyle varlıkta mevcut olan Hz. Allah'tır.

Renkler âleminin özelliği Hakk nûrunu temaşa etmeye takat getiremeyen gözlerin avutulduğu suretler diyarı olmasıdır. Suretin aldığı zevk hissî hayali seyretmekten ibarettir. Hayal görünümünden kayboldu mu, varlık kendi hakikatiyle belirir.

Sırr sahibi, hitabın kendisinde belirlediği mânâ ile hâlin gereğini bilir. Kendi hakikatine yükselen letafet, hiçbir kayıtle raptızabt altına girmek istemez. Çünkü suretle kayıtlı mânâ hayal kafesine hapsedilmiş ruhaniyet kuşu gibidir.

Herkesin kiblesi yöneldiği mânâyâ göre belirir. Hayalin her kademesinde yönelişi Hakk Teâlâ olanın kiblesi yalnızca O'dur.

Manevi sureti güzel ahlâk olan ferdin her amelinden bir hayr belirir. Hayrın lâtif sureti huridir. Misâl âlemi idrâk âlemidir.

İdrâk edilemeyeceğinin idrâki, misâllerle sınırlandırılmayacak varlığın soyutlanmasıdır.

Bireyin kendi hakikatine ulaşması için beşeri şahsiyetinin yokluğa, ruhunun nûra intikali gerekir. O nûr ki âlemlerin varlık sebebidir, Muhammediyet (s.a.v) nûrunu gören Hakikati Muhammediye'den Hakk nûrunu görmüş olur.

Narı ararken nûru buldurmak Hakk'ın hidâyetidir. Halkın dilinden Hakk'ın kelâmını duyurmak Hakk'ın sohbetidir. Suret aşkından Zâtına cezbetmek Hakk'ın cilvesidir. Hayalin rengine bürünüp gelen, yine hayalle gider; meğerki hakikat fırçasıyla Hakk nûruna boyanmış ola. Hakikat ehlinin sureti gitse de mânâsı diri kalır.

Diriyken görmeyen göz mezarda nasıl görsün?

Sevmeyen gönül aşkın hakikatini nasıl bulsun?

Gölgeye bakmakla hakikat güneşi görülmüş olsaydı imânâ ne gerek vardı?

İmân, delille kayıtlı kalsaydı gönül kuşu semâya nasıl uçardı?

Sanatseverler için sanatçının eserlerini görmek sanatçıyı görmek gibidir. Bestekârı bilinmese de müziğini dinlemek suretiyle onun hazzına ermek bestekârı sevmek için yeterlidir.

Ey aziz! Soluk bitti mi sınav da bitti demektir.

Can gitti mi amel de bitti demektir.

O hâlde ibadetin güzelliğini candan esirgeme. Gönül huzurunu sevdiklerine çok görme. Bedeni toprağa verdin mi, ne güzel kalır ne çirkin! Üzüm salkımından taneler birden çok görünür. Suyu sıkıldı mı hepsinin özü bir olur.

Hiçliğin Gizemi (185)

Göz seyretmeye doyamaz, gönül sevmeye. Gönlünün hâli neyse gözünün seyrettiği manzara da odur. Dualite âlemi, kendi hikâyesini seyredenlerle doludur.

Ey dost! Haz duyduğun her şey gönüldeki hazzın zuhuruna vesiledir. Vesileler kaybolsa da hazzın kendisi gönlün neşesine vesiledir.

Sende kalmayan hiçbir değer sana ait değildir. Hiçbir tartıya sığmayan güzel her bir değer sahibidir. Geçici şeylere o kadar önem verilmeseydi, kavga ve telaş o denli belirmezdi. Senin için gerçek değeri kendi yokluğunda bulursun.

Huzurun bedeli, sahiplenmekten vazgeçmektir ki nefsin yönelişi kendi hakikatine olsun. Aşka ve Hakk'a sahiplenmek, hem aşktan hem de Hakk'tan mahrum kalmak demektir.

Kişinin zahmeti kendi gafletidir. Bildiğini iddia edene bir şey öğretilemez.

Dindar oldukları için övünenler kendi zanlarına kul olduklarının farkında değildir. Aydın oldukları için böbürlenener, kendi benliklerine kul olduklarının farkında değildir. Hakk'a kulluk, ne dindarlıkla ne inkârcılıklardır. Belki o, Hakk nûrunu görmenin aşkıyla dökülen iki damla gözyaşındadır.

Gün ağarınca kimin yüzü kara kiminki ak belli olur. Sınav vakti kimin sözü kuru kiminki yaş anlaşılır. Aşk gönlü sarmadan gönlü veremezsin. Gönülden de vazgeçmeden sırrın nûrunu göremezsin.

Deryada çırpınan dalgalar kendi y6nlerini seçebilirler mi zannedersin? Ardından esen “k6n fek6n” r6zgârı olmasa, dalga deryada nasıl g6r6n6me gelsin?

Her 6zlem bir varlık gerektirir. Hakk'ın cezbesinde ne varlık kalır, ne 6zlem. Sevgili'nin busesinde ne d6nya kalır ne âhîret!

Ey aziz! Hakk'ın varlığında yokluğa erenin varlıktan haber vermesi m6mk6n m6d6r? Haberi Hakk Teâlâ habîr sıfatıyla kendisi verir. Elçilik, haberi iletmekten ibarettir.

İki adım kulluk y6r6y6ş6n6 erlik y6r6y6ş6 zannedenler er meydanından tez ark ederler. Hakk'a y6r6y6ş odur ki, y6r6yenin izi dahi kalmasın. Teslimiyet toprağında varlık-yokluk pabuçları çıkarılsın. Y6r6y6ş, Mecnun'un y6r6y6ş6 gibi olsun; g6ze ne yol, ne yolcu g6r6ns6n. Leylâ'dan gayrı her iki âlem de niyetten silinsin.

Aşk ile yola çıkanın aşkta varlığı kalmasın. G6n6l şad olsun diye sırra y6nelenler, kendi benliklerine secde etmiş kimliklerdir. Secde odur ki ne g6n6l kalsın, ne g6nl6n kimliği; bâkî kalan Hz. Allah olsun.

Ey can! G6n6l Kâbe'nin Rabbine kamıssa kendinden kurtuldun demektir. Anın içinde bulunamayan cevher ne geçmişte aranılır ne de gelecekte bulunur.

Vakit, nefes aldığın her idrâkli andır.

Farkında olmadığın vakit heba olan andır.

Bil ki Hakk'tan gayrı g6nl6 oyalayan her şey hicrandır.

Hiçliğin Gizemi (186)

Ey dost! Hakikati bu âlemde değil öbür âlemde bulacağına inanıyorsan, âhiretini dünyaya taşı; öbür âlem bu âlem olsun. "Ölmeden önce ölmenin" anlamı budur.

Âleme zihnin gözüyle değil, gönül gözüyle bakarsan, bu âlem silinir öbür âlem görünümüne gelir. Dünya yolcusunun yolculuğu âhiret yolculuğuna dönüşür. Bil ki, öbür âlem de sendedir, bu âlem de! Bütün âlemler senin tertemiz ruhunda bir niteliktir. Asıl olan sensin! Sen kendini bildin mi, her âlem senden bilinir. Hakk'ın sırrı sendedir; âlemlerin sırrı sensin! Önemli olan Hakk kapını çaldığında sen evde misin? Yoksa zan ve hayallerinin kafesinde misin?

Zan ve iddia ehlinin kuşları kafesten ayıramazlar. Hakikat semâsına kanat açıp mârifet ormanlarındaki hikmet ağaçlarına konamazlar. Özgürlükleri görsellik kafesinin hudutları içinde kısıtlandığından, sonsuz ve sınırsız nimet meyvelerinden yararlanamazlar, ne de irfan ırmaklarında yıkanıp varlıklarından arınamazlar. Hakikat ehli ise kanadı kırık, yolda kalmış öksüz kuşları gönül evine taşır velâkin onları muhabbet evinin himmet odalarında serbest bırakır. Zaman içinde kanatlarının olgunlaşmasını, güç ve kuvvet toplamalarına nezaret eder. Onları asla kafese kapatmaz ki cesaretleri kırılıp, uçuş kabiliyetinden mahrum kalmasınlar. Nitekim kanat çırtıklarına şahid olduğu an ait oldukları mânâ semâsına özgürce dalabilmeleri için evin pencerelerini ardına kadar açar. Kuşları kendi varlığına bağımlı kılmaz.

Ey dost! Ârifler için bu âlem, öbür âlem yoktur. Âlemlerin Rabbi vardır. Varlığın her zerresinden Hakk'ın tecellisi görülmüş olsaydı, şüphecilerin benliğinde zan ve tereddüde yer kalmazdı.

Evham ve şüphe, kendi hakikatine bilgisizlikten üreyen karanlıktır. Vahyin nüzul sebeplerinden habersiz kişilerin, kendi zanlarının türettikleri kelime oyunları ile Hakk'ın kerîm kitabı okunabilseydi, herkes Kur'an ehli olurdu. Zihinlerinin fantezisinden medet umanlar, gönülden ve aşktan bîhaberdirler. Kendi sırrını tanımayanın Hakk'ın sırlarına şahid olması mümkün müdür?

Görsel akıllarının zorlamasıyla hakikate erişebileceklerine inananlar gidip Mecnun'a sormuşlar; "Beyinlerimizi fethederek Leylâ'ya ulaşabileceğimize inanıyoruz, sen ne dersin? Mecnun aşka gelip cevap vermiş; "aşk olmasa, âşık olmaz, aşka ermeden mâşuk bulunmaz. Fetih kuldan değil Hakk'tandır. Leylâ'm gönlümü ve aklımı fethedeli ne zihin kaldı, ne baş, ne sırr kaldı ne sırdaş. Her şey kendi hakikatine vardı. "Fethi mübin" in anlamı odur ki, her mânâ aydınlığa çıksın. Hakk'ın ihsân ettiği hikmeti zâtında toplayan insan-ı kâmil Hakk'ın ayetlerine ayna olsun. Hidâyet nûrunu sırrında bulan ferd huzuru bulsun. Leylâ'mın hidâyet etmediğine hidâyet edici yoktur. Mevlâ'nın aşkı her şeyden üstün gelmedikçe seni senle oyalar. Beyninle ancak görsel benliğini görürsün; nûrla nûr olmadan zâtının hakikatini nasıl görürsün?

Hiçliğin Gizemi (187)

Bir ilim ki gölgeler âleminin ötesinden nûra bürünerek gelir o, hikmettir. Gölgeler âlemindeki bütün zıtlar, kendini yolcu bilen görüşündeki surete bürünmüş hayallerdir.

Mânâ yolunu uzatan yolcunun kendisidir. Kendini kendisiyle mevcut zannetmesidir. Görsel varlığından kayboldu mu gerçek mevcudu bilir. O'nun mevcudiyetindeki sonsuz ve sınırsızlığı tanır. Hiç mevcut olmayanın ne varlığı ne de yokluğu olmuştur. Tanımlayanın varlığı kalmayınca, tanımlanan dostla düşman, dindarla dinsiz nerede kalır?

Binaların görünümündeki şekil ve suretler gönüllerden silince câmi ile kilise ayrımı ancak tarifte kalır. İzâfi nispetlerin yokluğunda ne düşüş ne yükseliş bulunur; ne kabul ne de ret vardır. Hakikat semâsında ne boşluk, ne doluluk, ne tarikat, ne şeriat kalır. Sen senden kurtulunca ne gıybetçinin sesi duyulur, ne müezzinin ezanı. Hiçliğin sessizliğinde yalnızca Sevgili'nin hitabı kalır.

Şöyle bir hikâye anlatılır; "Deryayla kumsalın bütünleştiği sahilde yabancı bir seyyahı kumsalda dolaşırken bulan yerliler, onun kumdaki ayak izlerini takip ederek yürüyüşünü merak edip sormuşlar; "Ey yolcu! Islak kumdaki ayak izlerini takip ederek ne bulacağını zannediyorsun?" Garip yolcu gözlerini izlerden ayırmadan cevap vermiş; "onları takip ederek yolu kaybetmemeğe çalışıyorum velâkin, nerede olduğumu, hangi hâlde bulunduğumu bilemiyorum."

"Güneşin altında yandım, kavruldu; kimseye yâr olamadım. Ümidim odur ki izler tükenmeden kendimden tükenirim. Böylece muradıma ererim." Seyyahın hâline üzülenler sormuşlar; "muradın nedir, ey iz süren yolcu?" Gariban cevap vermiş; "beni buraya bırakırlarken kimseleri görmedim ancak şöyle bir fısıltı işittim. "Kim bu yolun sonuna ulaşırsa, bütün âlemlere bedel öyle bir güzele kavuşur ki, ne tasası ne kederi kalır, gönlü gül suyuna dönüşmüş katıksız kevserle doldurulur. Ancak bu yürüyüşün şartı odur ki, yürüyenin sahilde varlığı kalmasın ve âlemdeki hiç kimse o yürüyüşten rahatsız olmasın, güneşin altındaki gölgeler sahilden kaybolsun! İşte bu kavurucu sıcak altındaki zorlu yürüyüşümün sebebi budur.

Bu sözleri işiten aksakallı bir zât yolcuya seslenmiş; "Ey dost! Gül suyunda hiç diken bulunur mu! Kendini taşıdığın müddetçe bu yolun sonu gelmez. Sen senden bezmedikçe yoldaki dikenler tükenmez. Gölgeler âleminde gönül kendine eğlence arar. Her yolu, her dostluğu eğlencesine vesile sayar. Sende benlik kalmamışsa kimse varlığından haberdar olmaz. Eğreti durmayan hâlden kimse huzursuz olmaz. Gönlünden halk silinmişse, bakıp gördüğün Hakk'tan gayrı olmaz. Muradına varmayı beklemekle aşkta erimek bir değildir. Malı beklemekle malı terk etmek her yiğidin harcı değildir. Aşktan ölmek varken her sevdayı dert etmek niye! Halktan vazgeçmek varken halkı mevcud zannetmek niye! Sahildeki izleri bırak da deryaya bak. Deryaya dolanın sahilde gölgesi kalmaz. Cânâna can sunanın varlığı kalmaz."

Hiçliğin Gizemi (188)

Yokluğun Varlığa sunabileceği tek şey kendi hiçliğidir. Ne buldunsa hiçliğin içinde o, Varlığın hibesidir künhünde. O ki Hakk'tan geleni Hakk'la alır, Hakk'a gideni Hakk'la verir, Hakk'ın kuludur.

Güneş, varlığından yayılan ışınlarının neyi aydınlattığına aldırılmaz. Mahiyeti gereği ayırım yapmadan her şeyi karanlıktan aydınlığa çıkarır. Sevgi de özü gereği, her zerreye yayılan nûrani bir ışıktır. Dokunduğu her şeyde neşe ve yayıldığı her yönde dirliğini gösterir. Sevgiyi gönlünde bulan kişi izâfi benliğinin sınırları içinde tutarak ona sahiplenmek isterse, sevgiye zulüm etmiş olur. Aksine onun akışına müdahale etmez ve nefsiyle yönlendirme yanlışına düşmezse, sevginin koşulsuz ve karşılıksız akışına şahid olur. Nitekim sevginin güzelleştirdiği insan, her an yeni bir görünümde olan Sevgili'nin sâfi güzelliğini seyirdedir. Mânâdan surete inen insan ise, güzelliğin gerçek sahibi değil güzelin güzelleştirdiği suretleri seyirdedir.

Hilal değil, dolunaydır kemâliyle tâbi olan güneşe, Muhabbetullahın zâtıdır görünen suret, insan-ı kâmilde. Dünya semâsı, ölümlerin ve dirilerin toplandığı bir semâdır. Mânâ semâsı, ölmeden önce ölenlerin semâsıdır. Toprak altına girmeden önce ört yüzünü ey fâni! Bakan göz yokluğu değil, Varlığı görsün. Her yönden Sevgili'nin yüzü görünsün.

Ağaç olmadan meyve olamayacağı gibi, insan olmadan da hikmet olmaz.

Tevhid nûru ölenlere dirlik versin. Ölümsüz dirlik bulan Hakk'la yürüyüp Hakk'la görsün...

Ey aziz! Kişinin kendi nefsinde bulduğu Varlık Hakk'ın gayrı değildir.

Rahmetin gazabı geçmesi, şefkatin gereği olup, kulun hakikat ilmiyle bilgilendirilmesi, Hakk'ın hidâyetidir.

Elde ettiğin şeyi kendi ameline bağlarsan basîretin bağlı demektir. Nimet gibi, ameli de Hakk'tan bilersen bilgin, Hakk'ın okuttuğu gibidir.

Hakk'ın kulunu nûruna kavuşturması nûranî fetihtir. Hakk'ın onda tecelli eylediği ismin hakikatini kuluna açıklaması fethi mümindir ki, gölgenin güneşe çekilmesidir. Fetih zihinde değil, gönülde gerçekleşir zirâ huzur ve emniyet gönülde tecelli eyler. Nefsin mutmain olması, fücür ve takvasını ilham eyleyen Rabbine teslimiyeti mertebesindedir. Fethin tamamlanması, gönüldeki dalgalanmanın da sükûnete ermesi demektir. Kalıcı huzur ve güven olan (sekînet) öyle bir mânâda tesis edilmiştir ki huzurun varlığı hariçten değil ve fakat bizzat nefsin kendisindedir. Bu nedenle 'dostluk' makamının en zorlu sınav anında dahi kendisine yardım teklif edildiğinde 'Rabbinin hâlini bilmesini' yeterli görmesi, fethin mutlak kemâlini gösterir. Zirâ Cenab-ı Hakk 'karîb' sıfatıyla kuluna sarmıştır. O hâlde fetih olunan fethedenin gayrı değildir. Böyle birine mümin de denilse, kâfir de denilse birdir zirâ o, 'küfrün' hakikati olan nefsinden örtünerek Hakk'ın varlığında fâni, hakikat güneşinin varlığıyla aydınlığa hizmet eden bir şule olmuştur.

Hiçliğin Gizemi (189)

Mevcudiyeti belirmeyen bir mânânın tanımlanması da mümkün olmaz. İdrâk ve farklı suretleri müşahede, cisimler âleminin mevcudiyetini gerektirir. Zirâ mevcud olmayanın algılanması ve görüşü de yoktur. Şu hâlde şehadet âleminki var oluş anlayış ve âleme bakış ile birliktedir. Suretlerin görünümündeki benzerlik, manevi hâllerindeki ayrışmayı kaldırmaz. Ruhani âlemdeki var oluş ise kişiselleştirilmeyen farkındalık, nûrani ve manevi haz iledir. Manevi hazzın ağırlığı ve hazımsızlığı yoktur zirâ ruhani gıda dışa atılması gereken beşeri gıda gibi değildir.

Ne azalan ne de çoğalan âleme intikal edenin noksanlığı veya fazlalığı yoktur.

Ey dost! Dostluk makamı ateşin nûra dönüştüğü mânâdır. Yanıcı ve yakıcı hâlin serin ve selim hâle intikalidir. Rahmandan Rahime kavuşmadır. Gölgenin güneşe çekilmesindeki sır odur ki aydınlığını hariçten değil, özündeki nûrdan alır. Hak Teâlâ'nın lûtfu ilâhisi, kulunu âlemi Rahman'dan âlemi Rahime intikal ettirmesidir. İnsanı kâmilin suretteki görünümü âlemi Rahmanda siretinin sırrı âlemi Rahim'dedir.

Anın içindeki sır o nûrdur ki Hakk'ın tecellisi her an yeni bir yaratıştıdır. Nûrı hakikat erleri tecelli nûrundan gayrını görmezler. İsim ve sıfatlar aynasından Hakk'ı müşahede ederler.

İnsanın hayatı maddeden mânâya, dünyadan âhirete bir intikaldir. Geçişin tamamlanması ile kul âhir vücuduna kavuşur. Mânâ vücudu kişinin kazancına tâbidir.

Yeniden yaratılış, kazanılmış vücudun kendisidir. Diriliş, insanın kendindeki gerçek varlığı görebilmesindedir. Özdeki sırra ermeyen ferd ne kadar bilgili olsa da manen ölüdür.

Dünya hayatının nihayeti âhret varlığının bidayetidir. Başlangıcına dönen insan gerçek varlığını bulur. Kişinin benlik inadı onu, karanlığın azabında tutar.

Ey aziz! Sözün suretinde kalanlar, mânânın hâl ile yaşanmasına tanık olamazlar.

Hayalinde yaratmaya çalıştığın kişi ben değilim; ne de zannındaki şahsiyet sen değilsin. Bil ki insanın hakikati zihnin ve zannın terk edildiği yerdedir.

Edâ edilemeyen amel kalbin kabullenemediği şeydir. Namaz, kalbin doğruladığı takdiratın edâ edilmesidir. Namazı edâ etmeyen kulun Muhammediyet nûrundan nasibi, kalbin kabullenmediği mânânın mahrumiyeti kadardır. Zirâ namaz gözlerin nûru olup basîret onunla aydınlanır. Kendi görüşüne uygun bir söz işiten insan duyduğunun etkisi altında kalır. Şu hâlde etki, sözü duymaya hazır olanın talep ettiği bir hâldir. Hâllerin en güzeli bütün hâllere hamdedenin hâlidir.

Hiçliğin Gizemi (190)

Ey gönül! Sır sahiplerinin sırları nakş olunsa da gönüllere,

Sırlarını dile getirme.

Dile gelmeyen dert derindedir.

Sırrını gizleyen hikmet ehlidir.

Boş sözün ardına düşmekle, ağır sözü yüklenmek aynı şey değildir. Görünmeyeninin sırrı onun görünüşünde gizlidir. Gönül, gayb âleminin hem cilvehanesi hem de vâridat evidir. Aklın kanatları, ruhun hakikati olan varidatı gönle taşır. Her bir ayet-i kerime Cebrail'in kanatlarında taşınmıştır. Ayetlerin sureti Cebrail ile, Cebrail ise ayetlerin siretinde taşınmıştır.

O gönül ki, her zerresi Muhabbetullah'a mazhardır. Aklın kanatlarından damlayan süzme bal, necip gönlü gönlün sultanına taşır.

Ey aziz! O akıl, sendeki görsel akıl değil, sensiz ve niteliksiz akıldır. O gönül, sana ait değil, aşkın sıfatında kaybolmuştur.

Âlem-i Rahman'da hayra vesile olan her amelden bir huri doğar; şerri davet eden fiillerden zebani. Mânâ vücudu âhirete huzur ya da azab meleklerinin kanatlarında taşınır. Haşr âleminde mânâlar sahiplerini bulur.

Her ferдин Hakk'a dönüşünün doksan dokuz yönü vardır. Her ismin mânâsına yüzünü döndüren birey kendi dönüş yolunu bulmuş olur.

İnsanın nefsi kendinde bulduğu manevi hâllerle ya yükselişte ya da iniştedir. Yükselişte olan insan ruhunun hakikatine miractadır. Düşüşte olan kişi, azabın mânâsını esfel-i sâfilin olan görsel benliğinde tadar.

Her ferd ruhunun bürüneceği giysiyi kendi amelleriyle dokur. Âlemi Rahman'ın varlık-yokluk âleminde, hakikati Muhammediye nûrunun 'kabe kavseyn'deki zuhurudur ki, onun nûruna boyanan gönül, daha da yakınlığın lütfuyla 'ev edna' da kendi hakikatini bulur. Farklılık ve ikilik karanlığından çıkan can, hakikat nûruyla tevhid sabahını bulur.

Âlem-i Rahman, kayıt ve şartlara tâbi tutulan bir varlığı gerektirir. Âlem-i Rahimde kayıt ve şart kaldırılmıştır.

Ey dost! Her birinin ibadeti kendine göredir ve makbuldür. Kim ki ibadetini Resûlullah'ın (s.a.v) ibadetine uydurur onun alacağı feyz risâlet nûrundandır. Her kul kendi kabiliyeti ölçüsünde âlemlere bakar. O bakıştan nice mânâlar doğar. Dünyaya bakanla ukbâya bakanın görüşleri birbirine uymaz. Hakk'ı gören göz hiçbir âleme bakmaz.

Âbide sormuşlar; "dostlarını nasıl seçiyorsun?" "Biz seçmiyoruz, seçilenlerle buluşuyoruz" diye yanıtlamış.

Mecnun'a sormuşlar; "ya sen nasıl seçersin ey âşık?" "Dostlukla düşmanlık sendeki bir niteliktir" diye yanıtlamış ve eklemiş, "Leylâ'mın yüzünü görelî iyi-kötü bir oldu. Güzel-çirkin bana yâr oldu."

Hiçliğin Gizemi (191)

Ahlâkın güzelliğiyle donanmış ilim nimettir. Nimetin dile getirilmesi şükrün ifadesidir.

Kaleminden aldığı feyzi gönlünde bulan kâtip onu, yaşam satırlarına nakletmek suretiyle, hâl ilmini varlık kitabı hâline getirir. O kitap ki insanın özvarlığıdır, mânâ vücudunu hâl ile yaşayıp bulan insan özün hikmetine ermiş olur. Bil ki herkesin kitabı onun derecesidir. Her gönlün görüşü kendi kitabına göredir.

Varlığın kendine özgü bir şekilde kendini ifade edişi tarikatın hakikati değil midir? Deryaya varmak için arı suyun akışına vücudu bırakmak şeriatın anlamı ve maksadı değil midir? Hakk'tan gayrı bir varlığın bulunmadığı yaşamdaki yalnızlık halvetin sırrı değil midir? Nice manevi rızkların nice yokluklara varılmadan sunulmadığı hâl ehlinin malumu değil midir? Bütün mânâlara hamile kalan gönlün doğurganlığı, âlemlerin surete bürünüp görünümüne gelmesinden belli değil midir? Toplum içindeki yaşam gerçekte Hakk'la beraberliğin teneffüs edildiği celvet'in mânâsı değil midir? Tuttuğun el Hakk'ın eli, görünen yüz O'nun vechi değil midir?

İnsanın varlık kitabı onun sırrıdır. Hangi kitap kime verilmişse onun sırrı ve mânâsı da ona verilmiş olur.

Kitabı sağından alanlar olduğu gibi solundan alanlar da olacaktır zirâ murad edilen hâsıl olacaktır.

Hakk'ın yazdığından dışında yazılan hiçbir şey yoktur. İyiliğin kula hibe edilen bir ihsân olduğunu idrâk eden ferd, gerçek hayr sahibinin Hakk'ın gayrı olmadığını da bilir.

Hakikat hiçbir kişiye nispet edilemez zirâ kişilikler geçici mutlak fail ise kalıcıdır.

Her ağaç dalına göre meyve verir. Her gönül sırina göre ayna olur. Hiçbir terazi kendi kapasitesinin üzerindeki ağırlığı tartamaz. Hiçbir varlık kendi kabiliyetinin ötesindeki mânâyı taşıyıp kaldıramaz. Bu nedenle her mânâ, ehline verilir. Her sıfat, sahibini bulur.

Hayatın hiçbir anında uyumsuzluk ve düzensizlik yoktur. Uyum ve düzeni görmeyenlerin gözleri yorgun düşüp, şaşkınlıktan nasibini aldıktan sonra, Hakk'ın muradından gayrı bir murad bulunmadığını anlar, tasarrufu terk eder.

Hakikat şehri kendi vücudlarında aramayanlar mahalle sokaklarının taşlarından ayrılamazlar. Öze hasret nice ferd sırrındaki cevheri dışarıda arar. İçin dış, dışın da iç olduğunu gören insan tatlı su membağını bulmuş olur. Ne kadar idrâk edilmiş olsa da yaşanarak özümsemeyen hiçbir mânâ kalıcı değildir. Niyet etmekle su bulunabilseydi, kuyu kazmaya ne gerek vardı. Temenni etmekle maksada erişilebilseydi, zikre, ibadete ne gerek vardı.

Hiçliğin Gizemi (192)

Hâlinin hakikati kulluk olan ferdin, gönlünde ve Hakk sohbetindeki bir mânânın görünümüne gelmesi ve olaylar içinde ifadesini bulması gerçekte, Hakk'ın kullarına olan rahmet ve muhabbetinin tecellisidir. Zirâ yakîn nûrunun delili Hakk'ın kendisidir.

Denge ve ölçü varlığın temelidir. Karanlık ve umutsuzluk tohumu ekenin hasadı, aydınlık ve huzur olamaz. Aşırı korku ve evhama insan, öz benliğine zulmetmiş olur; toplumlar da öyle! Bâtıla güç ve kudret vehmeden kişi kendi elleriyle ona varlık atfetmiş olur. Güç ve kudretin ancak Hakk'a ait olduğunu bilen için bâtıl hiç mevcut olmamıştır.

Ârife sormuşlar; “sadece ateşi gösterip, cehennemle korkutan rehberi kim takip eder?” “Cehennem ehli” diye cevap vermiş.

Hakk'ın varlığı karşısında kendine varlık vermektan kurtulmanın çaresi, Hakk'ın davet ettiği yol olan ibadettir ki o, ya bir şekil ve vakte bağlı olarak edâ edilir ya da her an O'nun tecellisini müşahede ve tefekkürdür. Tefekkür, şekil ve zamana bağlı olmayan ibadettir. Gönlün ve aklın beraberliğinde olgunlaşır. Tefekkür zikirle bütünleşirse Hakk'la birlikteliğin doyumsuzluğuna erişilir. Zirâ kişi gönlünde ve ruhunda zikrettiğinin sıfatıyla sıfatlanır. Akıl ve gönül müminin mânâ kabıdır. Kabın zâhiri akıl, bâtını gönüldür.

Özüne ermemiş kişi kendini kanıtlamaya çalışır. Sırrı bilen kanıtlayacağı hiçbir şeyi yoktur.

Hakk'ın tecellisi kendi hikmeti ve kudretiyledir. Kişisel idrâk ve öngörü sırra güç getirebilseydi, Hakk'ın nazargâhı mümin kulun gönlü değil, zihni olurdu.

Zihin, yokluğun hakikatini yaşayamaz. Mânâyı idrâk etme gayreti içinde kendi görselliğinden saklanmaya çalışır velâkîn her tepkisinde kendini ispatlama yanılığına düşer. Kendini kendiyile ispatlayanın Hakk Teâlâ olduğunu göremez. Bu nedendir ki imân ve muhabbetullah gülünün koklanma mahâlli gönüldür. Gayb âlemi gönülde yaşanılır. Fetih gönülde gerçekleşir. Gönlün zihnın tahakkümünden boşalması kulun yokluğudur; yokluğu varlık doldurur. Hakk'ın nûruyla yokluğun varlığa kavuşması, fâninin Hakk'la bekâsıdır. Nitekim bütün âlemler Hakk'ın kemâlinin yansımasıdır.

Fâni olan zihin gözü hata ve kusuru gözetler, mükemmelliğin peşinden koşturur. Gönül gözüne göre her şey olması gerektiği gibidir ve kusursuzdur.

Ruhu maddi âlemden manevi âleme taşıyan vesile burak'tır. Burak, her iki âlemin niteliği olan sevgiyi kendinde birleyen nûrun adıdır. Zihnın yüzlerce yıl gayret etse de elde edemeyeceği hikmete gönül, nûrun şimşek hızıyla bir anda kavuşabilir. Gecenin gündüze, yokluğun varlığa kavuştuğu gibi, zıtların birbirini tamamlaması nikâhtır. Nikâhtaki keramet, karşıt mânâları kendinde toplayan zâtın kemâlâta ayna olmasıdır. Hakk'ın iradesi kulda tecelli eyleyip, O'nun isim ve sıfatlarıyla nikâhlanan âdem Hakk'ın suretinde zâhir olur. Gören, sureti değil, Hakk'ı görmüş olur.

Hiçliğin Gizemi (193)

Manevi yükselişin vesilesi ve kulun Rabbine iştiyakı olan muhabbetullah nûrunun kimliği 'burak' Hakk'ın kuluna ihsân ve tahsis eğlediği zâtî muhabbet nûrunun hüviyeti refref'tir. Hakk Teâlâ en doğrusunu bilir. Muhabbetullahın eşliğinde ve rehberliğindeki kul, nefsinde tecelli eyleyen ilâhi ismin sırrına mirac eder.

Hakkâni aşk olan refref'le Hakk Teâlâ kulunu ulvî sıfatlarıyla kuşatıp onu, zâtının nûruyla nûrlandırır. Nûrun nûruyla nûrlanan kul nûrun gayrını görmez zirâ onun zâtı pür nûr olmuştur.

Hakk'ın kulunu hakkâni muhabbetle sevmesiyle onun gören gözü, söyleyen dili misâli, kulun bütün fiillerinde ve sıfatlarında Hakk'ın zuhuru söz konusudur. 'Attığın zaman sen atmadın' hitabıyla refref'e bürünmüş kulun bütün işlerinin failinin Allah olduğu beyan edilmiştir. O hâlde burak nûrunun bir yüzü halk âlemine, bir yüzü hakkâni âleme dönükken, refref nûrunun her yönü ve yüzü Hakk'a dönüktür. 'Yüzünü nereye döndürürsen O'nun vechini görürsün' sırrı hakkâni aşkın her yönünün ve yüzünün Hakk'ın yüzü olduğunu bildirir. Kuldân Hakk'a olan yükselişin varabileceği mertebe ve derece kulun kabiliyetindeki en son kemâlât durağı 'sidre'nin hududu olmasına mukabil, hakkâni aşkın başlangıcı ve sonu yoktur. Zirâ refref'in hakikati olan Evvel ve Âhir O'dur.

Yüce mukaddes Zât izzet ve azametiyle kulunu sarmış ve kendi sıfatlarıyla onu donatarak ilâhi aşkını kendinden kendine Abdullah'ına sunmuştur.

Feryad eden kuluma kurban olayım
Kulumun kulluğunda kulluğa varayım,
Ne başı ne sonu vardır muhabbetimin
Sırrımın cilvehanesinde aşkın simgesiyim,
Azamet nûrunu bürünmüşse izzet ve celâlim
Âdem'in suretinde zahîrdir cemâlim.

Selam olsun Hakk'ın dostlarına,

Dostun dostlarından Dost yüzünü görmeyen âmâdır. Her bir zerreden aşkını hatmettiren Zât-ı Mevlâ'dır. Fakir bulup zengin eden, fâni kılıp bekâ veren Hakk'a hamd olsun. Nefsini her süsten arındırıp miractan fakre, efendilikten kulluğa dönen canlara selam olsun. Suret müptelası kuşlar efendilerinin kafesine müşteri ararlarmış. Hakikati o kafesle sınırlıdır sanırlarmış. Bir gün Mecnun'un muhabbeti onlara da erişmiş. Duyduklarından etkilenip, bir mektup yazarak onu efendilerine davet etmişler. Demişler ki; "Ey âşık! Aşkın pek güzel, pek hoş. Aşkını dile getirmenden de çok haz aldık velâkîn, sen Leylâ'nın suretini görmezsen aşkın kemâline eremezsin. Sakın kalbin kırılmasın ama sana Leylâ'nın hakikatini gösterecek bir mürşid gerek."

Mecnun saygıyla cevap vermiş; "sevgili dostlar, Allah sizlerden razı olsun. Kalbim bende değil ki kırılsın. Varlığın her zerresinden Leylâ'mla Leylâ'mı görürken heykeli neyleyim. Aslına kavuşmuşken gölgesini neyleyim. Suret odur ki, suret-i Hakk olsun. Leylâ'mın cemâline ayna olsun. Âlemlerin sırrını kendi kulluğunda bulsun."

Hiçliğin Gizemi (194)

Görünen âlemden görünmeyen âleme intikalin gerçekleştiği manevi hâl olan 'isra' o yürüyüşdür ki andaki tecelli ve yükselişin mirac olduğu bildirilmiştir. Nitekim teheccüde kalkmanın maksadı ve anlamı da ruhun gece yürüyüşü isra'ya iştirakidir. Hakk'a yürüyen kul O'nun zâhîr ve bâtındaki ayetlerine gönül âlemine miractan sonra şehadet eder.

Hakk'ın ayetlerinin sığıdığı mümin kulun gönlünde ibadetin hakikati yaşanıldığından gönül ve çevresi mübarek kılınmış ve meşid olarak tanıtılmıştır. Hakk'a yürüyüş meşid-i aksaya intikaldir. Gönlün aksâ, nihai hedef olarak kabul edilmesi, Hakk'ın isim ve sıfatlarının tecelli eylediği en mümtaz mahâl ve mazhariyeti nedeniyledir.

Madde âleminde (nefsaniyetten) mânâ âlemi gönül aksâsına mirac etmemiş ferdin Hakk'ın işaretlerine şehadeti düşünülemez. Zirâ mirac zihinde değil gönül semâsındaki manevi mertebelerdeki yükseliştir. Suretin erişemeyeceği hıza gönülde erişilir zirâ o, hem lâtif hem de nûrani kanatlarla desteklenmiştir. Gönül âlemi, Hakk'ın iki parmağı arasında cemâl ve celâl nûrlarının müşahede edildiği sırlar âlemidir.

'Yakîn gelinceye kadar ibadet et'mekteki maksat görünen âlem olan suretten, görünmeyen âlem olan gönüldeki fuada miractır. Yakîn nûrları gönül âlemini aydınlatır. İlme'l yakîn, ayne'l yakîn mertebelerindeki manevi âlemler Burak'la ziyaret edilir. Gönlün ve kimliğin Hakk'ın vahdetinde fenâsı neticesinde ziyaret edenin görsel varlığı da kalmayınca, Hakk'al yakîn nûru olan refref'in cezbesiyle nitelik ve keyfiyet olmadan insanın sırrı Hakk'ın ayetlerinin hakikatine cezbedilir.

Rabbin doyurduğu kullar ehli gönüldür. Manevi rızık ve hazlar Hakkâni âlemden gelen hikmet dolu feyizlerdir. Emir ve yasakların hükmünü sürdürdüğu suretler âlemini ziyaretten maksat, 'haram'dan 'aksa'ya miractır. Mescid-i Haram'a güven içinde girmek demek huzura kavuşması demektir ki, Hakk Teâlâ gönlü yakîn nûrlarıyla kuşatıp, karîb ismiyle fetheder.

İlme'l yakîn akıl mertebesindeki imânın hakikatidir. Velâkîn o akıl, her bilginin deryaya boşaltdığı kaba huzurun derinliğinden gelen mârifetle beslenmiş akıldır. Ayne'l yakînde gönül, mârifete şehadet ederken tecelli eyleyen Hakk'ın ayetleri gayb âlemindeki manevi yükselişlerdir.

Gönül âleminin semâsına yükselmiş bir ferдин herhangi bir kimseyi azarlayıp küçümsediğı görülemez. Kalp temizliğı gönüldeki güler yüzlülükle kendini dile getirir.

Zirâ gönül gözlünün gördüğü her suret Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecellisinden gayrı değildir. Hakk'ın gayrından arınmış gönül aksâsının ve çevresindekilerin mübarek kılınmış olması, sırr sahibinin manevi hâllerinin Hakk'ın nûruyla nûrlanmış olmasındandır. Zirâ fethedilmiş gönül Hakk'a aittir.

Ey dost! Amelleri ve gönlün hakikatini küçümseme. Zihinde birikmiş ve ezbere alınmış hiçbir şey sende kalmaz velâkîn, gönüldeki ayetin hakikati olan mânâ vücudu kalıcı olarak âhirete mirac eder.

Hiçliğin Gizemi (195)

Okuyazarlarla değil ümmîlerledir halvetimiz. Sevenlere değil sevgililere talibiz.

Sır sahibi cennete varsa sırrını açıklamaz zirâ açmak ve bildirmek Hakk'a aittir.

Bir başkası hakkındaki zannı dile getirmek, Hakk'ın o kişi hakkındaki hükmüne yorum getirmektir.

Hakk'ın tecellisine şehadet eden kul için tefsirde bulunmak maneviyattan değildir.

Hâllerin özelliği ona muhatap olan kişiye göre değişimlidir. Birine uygun bir hâl diğerine uyumlu olmayabilir.

Mânâlar yaşanan hâller ile ifadesini bulur. Her çiçek, gönül toprağına göre ifadesini bulur.

Her ferd, mânâ vücuduna uygun hâlin talibidir. Kimileri çok iyi tarla sürebilir velâkîn, çiçek yetiştirmekten bîhaberdir. Kimileri dini terimleri ve usulleri ezbere bilebilir velâkîn, kendinden bîhaberdir.

Bilgilendirildiği ilmin letafetine ermemiş kişi onu hazmedemez. Fiili kendinden gören, Hakk'ın işini göremez. Tecellide kaybolan kendini göremez.

Manevi hâllerin tedrici bir şekilde ve bir ölçü içinde verilmesi terazideki dengenin sıhhati içindir. Zirâ gönül o terazidir ki fazlası taşkınlık yaratır. Mânânın hakkını vermeyen ve yaşantısında ölçü ve teraziyi korumayan kişi zâtında tecelli eyleyen ismin hakikatine muttali değildir çünkü o, Rabbinden perdelidir.

İsmin hizmetkârlığı KAF ile başlar SÂD ile nûr tamamlanır.

Güler yüzlülük yakınlaştırılmışların yüzlerindedir. Zirâ nimetin görüldüğü yüz özün kendisidir. Asık suratlar uzaklaştırılmışların yüzlerindedir. Zirâ gözlerdeki perde kendi nefsanîyetleridir.

Tevhid ehli için manevî dereceler öylesine bir içkidir ki, içenleri sarhoş etmediği gibi benlik şişkinliği de yaratmaz. Sevenlerin içkisi rahîk, sevilenlerin şarabı tesnim'dir. Ehl-i sîn ilmiyle âmil, ihsândaki kemâlâtın talibidir. Ehl-i sâd liyakat sahibidir. Varlığı o zikirdir ki mânâ güneşinden aldığı ışığı dünyaya yansıtır.

Sîn, insan-ı kâmilse, sâd ruhun kemâlâtıdır. KAF, Hakk nûruyla görmek, SÂD, âlemin ruhuyla bütünleşmektir. KAF, velayet mertebelerinin başlangıcı SÂD tamamlanmasıdır. Hakk Teâlâ en doğrusunu bilir.

İstanbul o misâli mânâdır ki, hem doğuyu hem batıyı, hem bîatını hem zâhîri birleyen varlık şehridir. Fethinden önce doğunun Rabbinin, fethinden sonra batının Rabbi olduğu anlaşılır zirâ Bîatın ve Zâhir O'dur. Fetheden kumandan (velayet sahibi) ne güzel kumandandır (insan-ı kâmilidir). Fethe mazhar olan şehir bil ki kendi varlığıdır.

Âfak ve enfüsteki mânâlar okutturulduğu gibi açıklanabilseydi, gönüllerdeki tecelli nimetini ifadede kul acz içinde kalırdı.

Ey dost! Kalbi canlı tutmak istersen Hakk'ı zikret. Gönül, isimlerin kuvvetinden mahrum kalmasın.

Hiçliğin Gizemi (196)

Dürre-i beyza'da dürr-i yektâ'dır,
(nûrlar âleminde) (seçilmiş incidir)

Âlemi Sin, insanın sırrıyla buluştuğu semâdır.

Suretlerin mevcud olmadığı, misâllerin bulunmadığı âlemi Hâ'dan nüzul eyleyen ilâhi murad ve feyz, kulluğun mânâsı Mim'de nûruyla zuhur ederek ifadesini bulur. Beşeri akıl aczini burada görür.

Vasıtasız ihsân olan ilâhi ilime (ilm-i Ledünn) kalem, hikmet incisinin belirlediği gönle kâtip denilir. Ümminin okuması Hakk'la Hakk'tandır.

Nûrlar âleminin hakikatleri olan ve Hakk nûruyla âlemleri aydınlatan nübüvvet kandilleri yüce peygamberlerin ruhaniyetleridir. Peygamberlerin nûruyla nûrlanmış insan hakikat ehlidir. Onlar ki, nûrunu aldıkları resûlün meşrebiyle ahlâklanırlar, Dost'un dostları olurlar. Her resûlün nûru onun ahlâkı ve kitabıdır. Dostluğun manevi mertebesi ve sırrı nûrlar âleminde olup, cismin gömülü olduğu toprakta değildir.

Suretin ziyareti suret mertebesinde, ruhun buluşması ruhladır. Zirâ cisimler halk âleminde, ruhlarda emr (gayb) âleminde.

Sırr, Hakk'ın bağışladığı öyle bir nûrani giysidir ki, varlıktan soyunan kul, suretsizlik âleminde o hikmetle zâhîr olur. Feyzinin derecesine göre nûraniyeti kuvvet kudret ve kutsiyet kazanır. Ruhun nûrlar âleminde giyindiği nûrani giysinin beşeri âlemdeki misâli olan ihrama bürünmenin maksadı, mânânın zevkine dünyada ermek içindir.

Hakk'ın tecelli eylediği isim ve sıfatlarla zâhir olan kul, çokluk âleminden birlik âlemine dönüşünün sembolü ve maksadı olan Hac farzını yerine getirmekle mânânın hakikatine davet olunur.

İsim ve sıfat suretindeki âlemin Allah'a rücû etmesi, haccın hakikati olan kesretten vahdete dönüşüdür. Kâbe'nin Rabbinin huzurunda farklılığın kalmadığı ihram örtüsüyle nefsanîyetlerin örtünmesi, nûrlar âlemindeki varlığın hazırlığıdır.

Hakikati Muhammediye nûru gönüldeki Kâbe'de yansımaları bulur. Sırrının lâtifelerinden mahrum kişi surette diri, mânâda ölüdür. Ölüyü diriltecek olan Hakk'ın elçileri manevî ve ahlâkî değerlerdir. İnsanın hakikati olan bâtındaki bezm-i elest'den zâhirdeki bezm-i cihana gelen Hakk elçilerini tanımayarak taşlamak ve küçümsemek, özdeki tecelliden haberdar olmamak demektir. Mânâ âlemine intikal etmiş kulun zâtındaki isim ve sıfatlarla buluşması, Hakk'ın kulunu kucaklamasıdır. İkram edilen nimet ve tevhid sırrıdır.

Mânâların açıklandığı Yâsin suresinin en faziletli sure kabul edilmesindeki hikmet, âlemin ruhu insan-ı kâmilin, Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla bezm-i cihanda zâhîr olduğu gerçeğidir. Zirâ bâtındaki âdem'in âlemdeki zuhuru insandır.

Elif, Lâm, Mim ile hidâyete eren kulun Rabbine kavuştuğu mânâ Râ'dır. O hâlde üç Râ'nın anlamı fakir için malum olur. Zirâ Rauf, Rahman ve Rahimin sıfatıdır. Zaman ve mekânda görünümüne gelen hiçbir suret Mutlak Hakikat değildir velâkîn, O'nun gayrı da değildir.

Hiçliğin Gizemi (197)

Nübüvvet kandili olan NUN ilâhi kaynaktan aldığı feyz ile ehl-i kalemin sırrını aydınlatır. Hikmet, Cebrail'in kanatlarıyla akıldaki kâtibe, İsrail'in kanatlarında gönüldeki kâtibe taşınır. Tıpkı cüzi nefslerin Azrail'in kanatlarında nefs-i külliye olan hakikati muhammediyeye taşındığı gibi. Zirâ âlemlerin ruhu tek bir ruhtur. Ehl-i kalemin satırlara dizdikleri mânâlar gönüllerdeki hikmetin kendini dile getirmesidir.

Mârifetullah deryasından gönüllere akan her feyz bâtına dalıp, zâhire sıçrayan sanki bir yunustur. Yunusun sinesinde kulluğun hakikatine ermeyen hizmetkâr davet sahiline çıkamaz. Zirâ sahilde bekleyenleri çağırmak için deryanın sıfatlarıyla sıfatlanmak gerek.

Kırk kapıdan geçmeden kırklar meclisine girilmez. Aşk-ı Mevlâ'da külliye ermeden şehir-i gülistana girilmez.

Subhan, zan ve hayal kafesinde değil, gönlün derinliğindedir. Nûrlar âleminden inen mücerred ruh surete bürünerek örtünür. Bil ki, gördüğün suret isimle sıfattır.

Zâtı-ı Hakk'ı ancak Allah görür. İkilik âleminde her şey zıddıyla algılandığına göre ancak mutlak yokluğun karşısında mutlak varlığın mevcudiyeti ârifler için malumdur.

Görenin yokluğunda, görülmesi murad edilen belirir. Aşığı yokluğa taşımayan sevgi aşk-ı mutlak değildir. Nefsini hiçliğe taşımayan açlık, orucun maksadı değildir.

O halde güzelliği hoşa gitse bile her suret, âşığı maşuğa taşıyamaz. Birlikteyken eşleri eritmeyen ilişki Ferhat ile şirin'in aşkı değildir. Sadece güzelliğlerin zuhuruna vesile olmak kemâlâtın şartı değildir. Nefislerdeki zehrin boşalmasına vesile olmak da manevi bir hizmettir. Pek çok kişi Musâ'nın asâsına özenir velakîn hiçbiri, firavunluğunun farkında değildir.

İnsanın insanı sevmesi, insanda tecelli eyleyen Hakk'ı sevmesidir. Karşılıksız vermek hakkâni bir fazilettir velâkin bazen bedel ödetmek de kul hakkı bırakmamak içindir. Zirâ insanoğlu kendisine hibe edilen nimetin karşılığını ödeyebilecek idrâk, şükür, ibadet ve mârifette değildir.

Amel etmeyen için ilim ağır bir yük olur. İlmiyle âlim olunduğunda ameller onu taşır. Ameliyle mağrur olan ise Hakk'tan gafildir.

Birliktelikte alınan haz, nefsanîyetlerin önemsenmesi ise bu gerçek dostluk değildir. Zirâ dostun huzurundaki dostluk varlıktan soyunmaktır. Kimin hangi irfan içinde olduğunu göstermek değil.

Kişi kendinde bulamadığını bir başkasının ona göstermesini hoş karşılamalıdır zirâ gözden göze, gönülden gönle fark vardır. Asıl olan mevcut olanın değerini bilmektir. Gelen gittikten sonra dövünmek kime yarar?

Ey dost! Dostluk sınavında herkes kendi dostluk derecesini görür. Saf tutanların arasında boşluk bırakılırsa araya zan ve kuruntular girer. Hayal hayalle beslenir. Dostluğun gıdası muhabbettir.

Hiçliğin Gizemi (198)

Sorarsan ey gönül
bedrin nûru kimdedir,

Gel ey cânân
aşk-ı sultan sendedir.

Sorarsan ey can
âlemlerin ruhu kimdedir,

Gel ey sultan
sırr-ı Rahman sendedir.

Yazılan her eser okunmakla değer kazanır zirâ bilinmeyen cevher gizli, güzelliği ve kıymeti örtülü kalır. Bilinip tanınan bir değer ise topluma kazandırılmış olur. Şu hâlde 'bilinmeyen hazinenin' tanınma iradesi, onu bilmek isteyenlerdeki tecellidir. Okumak, tecelliye şahid olmaktır; yaratılmışı tanımak Yaradan'ı tanımaktır. Zirâ yazılan eser yazarının aynasıdır.

Yaratılmış olan eşya surettir. İnsan ise hakkâni surettir. Hakkâni sureti eşyanın suretinden ayıran hikmet ulûhiyet-ubûdiyet ilişkisidir. Cebrail, ulûhiyet-ubûdiyet ilişkisindeki melekuti köprüdür. Hakkâni suretin kendi hakikatine yönlendirilmesi İsrail'in üflemesiyle ölümlerin dirilmesi simyasıdır. Mânâların gönüllerde zevk edinerek açılıp tanınması Sûr'un üflenmesidir.

Hakk'ın sıfatlarını zâtında toplamak, câmiye gitmenin bâtinî anlamıdır. Hakkâni sıfatlar sıfatlanan suretin Hakk'ı zikretmesi cuma'nın farzıdır.

Câminin meskenlere olan üstünlüğü toplayıcı mekân olmasıdır. İnsan ki hakkâni suretin mazharı olarak Hakk'ın isim ve sıfatlarını zâtında cem etmiştir, âlemdeki en üstün câmi kemâlâtı itibariyle insan-ı kâmidir zirâ o, kevn-i câmidir.

Meleklerin secde ederek Âdem'in varlığında fenâya ererek insaniyete yükselmeleri gibi, Hakk'ın varlığında fâni olan insan Hakk'ın sıfatlarıyla bekâ kazanır. Zirâ ilâhi sıfatlar ölümsüzdür. Âdem'in yaradılış hikmetini bilmeyenin kendini bilmesi sınırlıdır.

Mumun aydınlığı kendi varlığı kadar kalıcıdır. Eşyanın ışığıyla aydınlanmak ise vesileye dayanmaktır. Sebeplere dayanan aydınlık ve huzur kalıcı değildir. Sebepler kalkıp mum eridiğinde huzur da sönmüş olur. Her sebep ve vasıttan bağımsız huzur gönüllerdeki tevhid sırrıdır. Ehl-i nûr için gönüllerdeki imân nûrundan gayrı aydınlık yoktur. Nûra boyanan gönül karanlıklar ülkesinin gölgeleriyle avunmaz. Bil ki Hakk'ın gayrı olan her şey bir gölgedir. Gölgenin akıbeti ise bellidir.

Beşeri âlemdeki dört nikâh; toprak, su, hava ve ateş unsurlarıyla olan izdivaçtır. Mânâ âlemindeki nikâhlar ise şariat, tarikat, hakikat ve mârifetullahtır. Câmideki dört minarenin bâtinî anlamı budur. Bir mânâdan diğer mânâya akan ubûdiyet vücudu minarelerdeki uruc ve nüzul ile nefsinin hâllerine şahid olur. Bütün nikâhların özü olan tevhid nikâhı ubudiyetin ulûhiyetle (Kulun Rabbiyle) izdivacıdır ki bozulması mümkün olmayan kutsal akit odur.

Hiçliğin Gizemi (199)

Ey aziz! Şeriata takılma; şeriatın hakikatine geç.

Tarikata takılma; tarikatın hakikatine geç.

Hakikate takılma; hakikatin hakikatine geç.

Şeriata takılmak, bütün şeriatların maksadından bîhaber olmaktır. Tarikata takılmak, seçtiğin yolu yegâne yol olarak tanımlamaktır. Hakikate takılmak, nefsinde kabullendiğin tecelliyi kendinde sınırlı sanmaktır.

Mârifetullah deryasındaki mercan ormanlarında inci nimetleri sedef kaplar içinde örtülüdür. Şükrün edâsını ilim ve amelleriyle yerine getirenlere ihsân edilir. Deryanın cemâline Hakk'ın tecellisini müşahede edenler şahid olur.

Mercanların zenginliği mânâ âlemlerinin gizemindedir. Tecelli mertebelerini görebilmek için deryanın davetine ibadetle icabet gerekir. İbadet, yakîn'in gelmesinin vesilesidir. Vesile ve hâller içinde Hakk'ı görene, hâller ve vesileler perde olmaz. Zirâ deryanın sinesindeki her tecelli Hakk'ı yakîn'en görmenin vesilesidir. Yakîn gelince ibadeti terk etmek vesileyi Hakk'ın gayrı bilmektir. Vesileyi Hakk'ın dışında bilenler tecelli deryasındaki vahdeti göremeyenlerdir. Teşbihin içinde tenzihe, tenzihin içindeki teşbihe şehadet etmeyenlerdir. Şeriat, tarikat ve hakikat birdir ve birlerinden gayrı değildir. Zirâ hepsi mârifetullah deryasında toplanmıştır. Tıpkı bütün isim ve sıfatların kevn-i câmi olan insanda toplandığı gibi.

Her bir harfin bir âlem olduğu ehline malumdur. Âlem-i Tîn'in melekûtî ve hakkâni âlemden olduğu ehl-i Kur'an tarafından bildirilmiştir. Varlığın görünümüne gelmeden önceki âlemi olduğu anlaşılmaktadır. Âriflere göre isim ve sıfatların zuhurundan önceki vahdet hâlidir ki 'incir' Âlem-i Tîn'in zâhîrdeki suretidir.

İncirin dış kabuğunun örtüsü açıldığında incir çekirdeklerinden vahdet deryası görünür. İncire tat veren onun ahlâkıdır. Lezzeti mânâsının zenginliğinden gelir. Terazi burcundayken kemâle erer.

Âlem-i Zeytûn, Varlığın görünümüne gelmesi nedeniyle bir ayağı âlem-i nasûttaadır. Zirâ bâtında olan her şeyin zâhîrde bir misâli vardır. İsim ve sıfat da tecelli eyleyerek varlık-yokluk âleminde belirir. Nefsin yedi mertebesi bu âlemin cilvesidir. Fenâ ve bekânın misâli olan zeytinin suretinde sırrını dile getirir. Cüzi nefsleri sembolize eden zeytin taneleri ezildiğinde (fenâyâ erdiğinde) nefsi külliye'nin misâli olan sızma zeytinyağına dönüşerek, tanelerin hakikatının bir olduğu vahdet hâlini özümser. Zeytinyağının âhlakı onun güzel kokusudur. Şeriat, tarikat ve hakikat zeytin ağacının gövdesi, dalları ve meyvesidir. Mânâların idrâk ve yaşam içerisinde birer sınav hâline dönüşmesi yani 'onların sınanması' vahdeti, o ve onlar olarak ayrı zannetmeleridir. Bu zan, Turî sîn'de kendini ele verir. İzâfi benlik yerinde durduğu müddetçe kul Rabbinden perdelidir. Tecellinin azametiyle benlik dağıtıldığında Zât-ı Hakk'ı Hakk Teâlâ görür. Zâtı görmek maksadıyla yola çıkan seyyah, nefsinin fenâsına şahid olur. Hakikati Muhammediye nûru o emin beldedir ki (beled-i emin), nefsinden fâni Hakk'la bâki insan şehr-i gülistandadır.

Hayr ve güzelliğe koşuşturanlar Hakk'ın onlarda hayr ve güzelliği murad ettiği kullarıdır. Hayr ve hasenat (vahdet ve vahidiyet) Allah'a aittir. Kul, hayr ve güzelliğin mazharıdır, incir ve zeytin misâli.

Hiçliğin Gizemi (200)

Bir şeyin değerinin bilinmezliği onun erişilmezliğinin özelliğidir. Yaradılışın zenginliği her varlığın kendine has özellikleri ile zuhura gelmesinin vesilesidir.

Yusuf'un (a.s) sırrının kokuya dönüşerek Yakup'a (a.s) erişmesi gibi âhireti dünyaya taşımak, âhiretin mânâ ve misâlini nefsinde yaşamaktır. Âdem'le Havva'nın cennet boyutundan dünyaya intikali misâli insan tayy-î mekândır. İnsanın davası dünyada mânâsı ukbâdadır. Her varlık kendi mertebesinde belirir. Nitekim Âdem'in melekûtiyeti bezm-i elest'de, sureti bezm-i cihandadır. Anti maddenin maddeye, maddenin anti maddeye dönüşümü gibi, görünmeyi görüldüğü mahâlde, görünümde olanı görünmeyen âleme (gayba) nakil tayy-î mekân değil midir? Beşeri sıfatlardan ilâhi âhlaka akan Cafer'in yeri umman değil midir?

Ey sevgili! Aradığın kayıkçı kendindedir

Deryanın gözüne sürme çek,

Âlemlerin sırrı sinendedir

Muhabbet meclisini aşkla yıka.

Özde tecelli eyleyen ilâhi ismin hizmetkârısın. Zâhîrdeki suretin itibariyle bir harf, bâtındaki mânânın hakikati itibariyle o isimsin. Herkesin bir başkası önündeki görünümü, onu görenin gönlündeki suretin misâlidir. Görünen bir harf olup gönlündeki mânânın bütünü değildir.

Gönlün hakikati isim ve sıfatların toplanma mahâlli olmasıdır. Dünya ve âhiretin misâlleri gönlün bâtınından tayy-î mekân eyler. Süleyman'a (a.s) boyun eğen rüzgâr gibi, mânâ âleminde himmet rüzgârına binen ruh, âlemden âleme geçer. İnsan gönlüyle yaşar; düşünceleriyle yaşamı sorgular.

Bir bestekâra neden müzik bestelediği, bir ressamına niçin resim yaptığını sormak, bir canlıya neden acıkıp, neden susadığını sormak gibidir.

Hayat ve dostluk zan üzerine değil, tecellideki ihsân ile dir.

Edebin hakikati edepli olduğunu sözle ifade etmek değil, edebe uygun vicdani bir mânâyâ bürünmektir ki kişinin hâli (vicdani) onun makamı (vildani) olsun. Zirâ makamın hakikati güzel ahlâktır. Sıfatların mânâsına eren kişinin hâli güzel ahlâk olup, ahlâki varlığı onun makamıdır.

Aşkta erimeyen gönül, aşktan dem eder.

Aşkın künhüne eren mâşuktan söyler.

Taklit ehli satırlardan okuyup, sohbet meclislerinde duyduklarını kendi aralarında tekrar eder. Taklitten tahkike geçen ferd, gönlünde bulduğu mânâdan söyler.

Hakk'tan korktuğunu dile getirenler, Hakk'ın kâhir varlığı karşısında izâfi benliklerinde güç ve kuvvet bulanlardır. Zirâ nefsinde varlık vehmeden, vehmettiği güç (varlık) nispetinde korkuya kapılır. Hakk'tan 'ittika edenler' (sakınanlar) Hakk'ın varlığında kaybolan nefislerine varlık aramayanlardır. Kendilerinde varlık bulanların zorluğu, emanetleri yüklendikleri vehmidir. Emaneti sahibine iade edenin görsel benliği Hakk'ın vahdetinde eridiğinden taşınacak ne yük, ne de taşıyacak ehl-i yük kalmıştır. Aşkta eriyen aşığın varlığı mâşukta kaybolmuştur.

Hakk'ın ilmine bir şey eklenemez, ondan bir şey de eksiltilemez. Herkes kendince doğru bulduğu yolda yürür. En doğru yol, Hakk'ın kulunu yürütmeyi murad ettiği yoldur. Her şeyi kendi hakikatiyle tanımak doğru yoldan ayrılmamanın desturudur. Sapan kendi aleyhine sapmış olur.

Hiçliğin Gizemi (201)

Sordu; 'Deryanın gözüne sürme çekmek' ne demektir?

Söyledi; âşıkların gönlü deryadır. Sürme Esmâ-ı Hüsnâ'dır. Deryanın gözü gönül gözüdür. Her kim Hakk'ı güzel isimleriyle zikrederse gönül gözüne sürme çekmiş olur. Allah Teâlâ güzeldir, güzelleri sever. Sürmeli güzeller Hakk'ın sıfatlarında ağırlanır. İçtikleri şarap kerem bağlarındanadır.

Kovan olmadan bal olmaz. Aşk olmadan muhabbet olmaz. İbadet muhabbetin ihlâsa bürünmüş ifadesidir. Katıksız bal şifalı, suni tatla tatlandırılmış bal aldaticıdır. Sâlih amel kara kovan gibidir; katıksız nimet balının zuhuruna vesiledir. Balın peteklerinde nimetin gerçekleşmesinde nefsinin katkısı bulunduğu inananın balı hâlis değildir. İçine gizli şirk şekeri karıştırıldığı için tadanların genizlerini yakar.

Hayatın her kâdemesinde görsel benliğinin katkısını arayan kişi, varlığın mutlak tekliğini henüz tanımamıştır. Nefsinden fâni birey günahsız doğmuş bir vildan (çocuk) gibidir. Yeni doğan her çocuk tertemiz doğar zirâ o, yaratılışındaki özellik olan, Hakk'a teslimiyetin hakikati olan İslâm fıtratıyla varlıkta belirir.

Yeni doğmuş bir bebeğin ecdadının geçmiş günahlarını yüklenmiş olarak doğduğuna inanmak ilâhi kanunları tanımamaktır. Hiç kimse bir diğerinin fiilinden sorumlu değildir. Fıtrat ilâhi bir oluşturmaktır. Bu nedenle tam ve kusursuz, saf ve temizdir. Sanki dağ zirvesinin kaynağındaki suyun berraklığındadır. Suyun sâfiyetini kaybetmesi toprakla temas ederek dağın tepesinden vadiye akışı esnasında oluşur.

O vadi ki kulluk vadisidir, bütün zıt mânâlar o vadide tadılır. Doğruluk ve eğrilik, riyâ ve ihlâs orada yaşanılır.

Kalıcı olan Hakk'ın yüzünü değil ve fakat geçici olan fâninin yüzünü istediğini zannedenler, gerçekte her yüzün Hakk'ın yüzü olduğunu bilmeyenlerdir. Velâkîn, Hakk'ın muradını talep etmekle nefsin muradını temenni etmek bir değildir. Zirâ nefsin muradında insanın kendi elleriyle kazandığı, Hakk'ın muradında da daha hayırlı olan vardır.

Zorluk döneminde Bâkî'nin yüzüne yöneliş, rahmet tadıldığında fâninin yüzüne geri dönüş uruc ve nüzule delil değil midir? Hakk'ın yüzünü (zâtını) talep edenlerin vereceği zekât varlıklarının tamamı değil midir?

İnsanların birbirlerine sundukları aşk kendi varlıkları değil midir? Başkasından geçerek O'na gönül vermek, her sevdiğinde Hakk'ı sevmek demek değil midir? O'nu görüyormuşçasına insanlarla muhabbet etmek, ihsân içinde ibadet değil midir?

Hakk'ın kulunda tecelli eylediği isim onun ismi azâmıdır. Kim zâtında zuhur eyleyen isimle dua ederse, duasının karşılığı tamdır zirâ söyleyen ve duyan birdir. Yol ehli yola mensup olmayan ümmî'nin sırlara yol bulamayacağını zanneder. Kendileri gibi görmeyenleri Hakk'ın gördüğünü bilmez. O, O'dur ki ümmîye içinden hikmet gönderir, ayetleri gönülden öğretir. Bütün ümmîleri hanif kılmak üzere sırtlarındaki 'mensubiyet' kanburundan arındırır. Yüzlerini (özlerini) Hakk'ın yüzüne (zâtına) döndürür.

Hiçliğin Gizemi (202)

Muhabbet meclisi dostların gönlüdür

Aşksız velâyet olur mu?

Hikmet ehl-i nûrun nasibidir

Muhammed'siz muhabbet olur mu?

Ey aziz! Eğrilik yolda değil, yolda dosdoğru yürümeyenlerdedir. Suizan ile göçmektense hüsnüzan ile geçmek daha hayırlıdır. Zirâ her zan ile dönüş Hakk'adır.

Her taşkın mânâdan, her eğri zandan arınma Allah iledir. Benliğin olarak tanıdığın izâfi şahsiyetten arınma Allah iledir. Kişi kendisiyle nefsini temizleyemez. Benliğe odaklanan murakâbe nefsini putlaştırmaktan öteye geçemez. Meğerki Cenab-ı Hakk varlık katından ihsânda bulunsun, kuluna hidâyet edip varlık hazzı hibe eylesin. Yok olanın, yokluğu üzerine yoğunlaşması yalancı varlık düzmekten başka bir şey değildir.

Zâtını zâtıyla tevhid Hakk'ın zâtına aittir. Kişi kendinden arınıp, hiçliğini idrâk ettiği takdirde huzur ve sükûna erer; kendini seyretmekle nefesine zulmeder.

Bütün yüzlerin (nefislerin) O'nun yüzüne (zâtına) dönük olması, benliğin hiç bir şeyin sahibi olmadığını, ilk ve sonun içsel ve dışsal her oluşun sahibinin Zât-ı Mutlak olduğunu ifade eder.

Her ferd yöneldiği mânânın çerçevesi içinde nefsini kul eder. Kimi dünyanın lezzetleriyle kimi de âhiretin hazzıyla nefsini efendi ilan eder. Hakk'ın Zâtına kul olanın ne efendiliği ne de kulluğundaki kimliği kalmıştır. Zirâ, nefsinde O'ndan gayri bir varlık kalmamıştır. Yaşamı ve ölümü Allah için; aşkı ve muhabbeti Allah iledir. Nefse yönelik murakâbede kişi nefsindeki varlığı zikrederken nefsini Hakk'a teslim edeni Hakk Teâlâ zikreder.

Hakk'ın kulunu zikretmesi, kulun Hakk'ı zikretmesinden daha hayırlıdır zirâ Hakk'ın zikri kulunda tecelli eylediği has ismiyle olup, perdesizdir.

Ey dost! Esmâ-i Hüsnâ gönüllere çekilen sürmeysel, kul bilsin ya da bilmesin bütün gönüller Esmâ i Hüsnâ sürmelidir. O hâlde bütün âlemler Hakk'ın muhabbetinin vesilesidir. İki gününü eş geçirenin hayatı kayıptadır zirâ kendini tekrardadır. Oysa her an yenilenen yaşam, mânâ ve ihsân doludur. Benlik, kendini hapsettiği zan ve hayal âleminde sıkıntı ve huzursuzluk içindedir. Benliğin ötesindeki âlemlere kapalılığı zorlayıcı zanları nispetindedir. Kişi kendini ne kadar kaparsa o kadar çok kendini tekrarlamış olur. O hâlde kendini aşmak kendinden kurtulmakla mümkün olur, kendine odaklanmakla değil! Kendinden önce başkasını tercih etmek kendinden kurtulmanın yoludur. Kendisi için değil Allah için var olmak hakikat yoludur.

İnsanın olgunlaşmasına vesile olan sıkıntılardan kaçmak, kemâlât basamaklarındaki kolaylıktan vazgeçmek demektir. Nimete şükretmek velâkîn gözde büyütmemek gerekir. Şükredilir ki nimet artırılsın, gözde büyütmemek gerekir ki nimet, nimeti ihsân edenden önemli olmasın. Hakk Teâlâ dilediğine mülk verir, dilediğinden çekip alır. Her iki hâli de olduğu gibi kabullenenin yüzü Hakk'ın yüzüne dönüktür.

Faydasız bilgiden Hakk'a sığınmak boşuna değildir zirâ insanın sapkınlığı eğri bilgi nedeniyledir. En hayırlı bilgi kulu Rabbine kavuşturacak olanıdır. Emrolunduğu üzere yürümele yükümlü olan kuldur. Kendi zannınca doğru kabul ettiği bilgiye göre değil, dosdoğru kitaba ve sünnete uygun olarak.

Hiçliğin Gizemi (203)

Hakk'ın kulunda tecelli eylediği isim, onun sıfatı ve ahlâkı olunca kul Rabbiyle buluşmuş olur. Zirâ sıfatındaki mânâdan kul, Rabbine müşahede ve nefsinin hüviyetini idrâk eder.

Gönüldeki mânâların bir surete bürünüp görenin gözünde zâhir olmasındaki hikmet, gönlün levh-i mahfuz olması itibariyledir. Mânâların hakikatlerini kabul etmesi yönünden ise ruh varlık kitabıdır. Bil ki kapıyı açan anahtar yedinci anahtardır, her anahtar değil.

KÂF HÂ YÂ AYN SÂD belirli bir hikmete göre tertib edilmiştir, gelişigüzel değil! Zirâ her biri o varlık kitabıdır ki zâtları itibariyle 'kifâyetuna' liyâkat sahibidir.

İnsanlık cevheri her âlemde o âlemin keyfiyetine uygun bir suret ile görünüme gelir.

Varlıkta görünüme geliş ve ayrılış bir bütündür. Ölüyken dirilmek, Hakk'ın tecellisini müşahede etmekse, diriyken ölmek de Hakk'ın tecellisinde kaybolmaktır. Hakk'tan gelen Hakk'a avdet eder. Her şey aslına rücû eder. Fâninin yüzü bâkinin yüzünde gayba dalar. O hâlde ölümler için ağlayıp, yas tutmak Hakk'ın ayetlerini inkâr olur. Bâki kalan Hakk'ın vechidir; fâninin görünümünden kaybolmasına yapılan feryadın imânla bir yakınlığı yoktur. Ağlayacaksan nefsinden ölemediğine ağla!

Bil ki uzaklığın, yakınlığın kaldırıldığı âlemde gülmek ve ağlamak yoktur. Zirâ Hakk'ın gayrı yoktur.

Ey aziz! İsim cennetinden sıfat cennetine geç. Hangi sıfatla âlem-i gayba dalarsan, kalkışın da o sıfat ile dir.

Hiç kimsenin sana ihtiyacı bulunmadığını görmen fakrın bâtinî yönüdür. Her şeye ihtiyaç içinde olduğunu bilmen fakrın zâhirî yönüdür. Hakk'la dopdolu olman fakrın gerçek yönüdür.

Ne kadar züll olursan

O kadar zülfâ bulursun,

Ne kadar zülf dilersen

O kadar zünnâr bulursun.

Kesretten vahdete dönmeden müşkül kesilmez; saçlar kesilmeden vahidin sırrı belirmez. Kimi sevdiyse insan onda kendini bulur. Kime yöneldiyse insan onda Hakk'ı bulur.

Sevilmek isteyen, kendindeki muhabbetin hakikatini dileyendir. Maddi iletkenliğin manevi iletkenliğe dönüştüğü hâl, bireyin nefsini bilmeye müsait olduğu hâldir. Zirâ tecelliye mazhar olan her ferd ruhundaki ilâhi ismin mânâ ve himmetini duyup, iletmekte vazifelidir.

Gönül kulağı açık olanın duyduğu her söz Hakk'ın sohbetidir. Sohbet meclisini insan suretindeki melekler ziyaret eder. Sualleriyle ihsânın hakikatine dikkat çeker.

Fakre hizmet eden Meryem'in mânâsı sâd'ın gönlünden fakirin suretiyle örtünür. Hakk'ı müşahede eden gönülle, Hakk'tan perdeli gönül bir midir? Biri kıyamda diğeri secdededir.

Hiçliğin Gizemi (204)

Ey dost! Her ferdin cevabı kendindeki kemâl mertebesindedir. Herkes aynı kemâli ve isimlerin hakikatini kaldıramaz zirâ yaradılışındaki kabiliyet söz konusu mânâlara uyum sağlayamaz; gönülde suretini resmettiği mânâyâ Hakk'ın dirlik verdiği anlayamaz. Suyun iletkenliğini gönüldeki titreşimlerin sudaki yansımasını bilemez.

Gönül mühürlü olunca görsel akıl mahrumiyet içinde kalır zirâ imân Hakk'ın iznine bağlıdır. İmânı kendi gayretlerine bağlayanlar imânlarını nefisleriyle kirletmiş olanlardır. Hakk Teâlâ dilerse rahmetiyle o nefsi arındırır.

Gözün gördüğünü kalbin yalanlamaması, zâhir ve bâtındaki tecellinin içsel ve dışsal boyutlarıyla 'bir' olduğunu, gözün gördüğünün gönüldekinden farklı olmadığını gösterir.

Suretlerin görünümündeki farklılık, özdeki mânâyı farklı kılmaz. Bu nedenle basîret gözünün gördüğünü kalp reddetmez. Çünkü göz gönül, gönül de göz olmuştur. Görünümdeki farklılıklar, Hakk'ın her an yeni bir işte olmasının neticesidir ki insan kendini tekrarlamaktan arınsın; mânâlar kişide bezginlik yaratmasın. Bedbinliğin ve umutsuzluğun sebebi kişinin andaki yeni tecelliyi görememesidir.

Ey aziz! Her harfin bir nûru vardır. Her nûrun kendine has cazibe ve himmeti (manevi enerjisi) bulunur. Mânâlar nûr ile kemâlini bulur. İnsan her bir harften aldığı nûrani giysiyle âlemde görünür.

Hâ'dan nüzul eyleyip Mim'de tenezzülünü bulan ilâhi feyizler Ayn Sin Kâf (himayetuna) korunma altındadır.

Bütün nefsleri nefsinde bulan insan ilâhi feyizin muhatabıdır. Cüzî nefslerin sığındığı yer külli nefis olup Ayn'da anlamını bulur. O ferd ki ferdaniyet âleminde insaniyetinin kemâlâtını Sin'den alır, katıksız ilâhi rahmet ve hikmet Kaf'ta varlık bulur. Mânâların sırrını gönlünde bulan kul her faziletin ilâhi âlemden geldiğini yaşantısı ve amelleriyle teyid ve tasdik eder ki harflerin hakikatleriyle tahakkuk etsin; âhirete intikâl eyleyen sureti ilâhi murada uygun olsun. Zirâ ilâhi murad Aziz ve Hâkim'in kuluna ilham olarak vahyettiğidir.

Azîz'in Hâkîm'den önce zikredilmesindeki mânâ nûrunu ve dinini nefsine alet etmeyen insanın temiz ve muhterem olduğunu, hikmetin maksadının arınmış gönle hayr verilmek olduğunu bildirir.

Hakk'ı hak, bâtilı bâtil bilmek eşyanın hakikatinden haberdar olmaktır. Şu hâlde Cenab-ı Hakk kulunu önce arındırır sonra yüce katından ona hikmet ihsân eyler.

Ey aziz! Kim sana bir tercihte bulunmayı teklif ederse, Hakk'ı seç! Zirâ Hakk'ın kulu, her seferinde Hakk'ı seçendir; bil ki seçen ve seçilen birdir. Hakk'ın gayrını dost edindiğini zannedenler Hakk'ın onları gözetlediğini bilmezler mi?

Hiçliğin Gizemi (205)

Elif Lâm Mim tevhid nûrunun zuhurudur. İlâhi sureti kabul eden varlık öyle bir nûrdur ki gönlün hakikati odur.

Yedi âlemin rahminden geçen kabiliyet cevheri, kabz ile bast arasında vücud kazanır.

İlâhi feyz Hayy'dan Elif'e gelir. Lâm'ın aynasından bir lütûf olarak âleme yansır. Ruha ilham olduğunda sırrı nûr taşıdığından kula yük olmaz. "Kullarından dilediğine irâdesiyle ilgili vahyi indirir" yüce ayetiyle bu mânâ dile gelir.

Derecelerin yükseltilmesi mertebeler itibariyledir. Hayy'dan aldığı ilâhi feyz ile gönül beden kabrinden çıkarak ait olduğu ruhani âleme yükselir. Burada kul Rabbini Rabbiyle bilir.

Rabbinden öğrendiğini şükrün ifadesi olarak yaşantısının her anında uygular; yalnızca belirli vakit ve malum günlerde değil.

İnsanın varlığı hem ilâhi hem de beşeri âlemleri kapsadığından zâtı itibariyle külli bir kitaptır. Kitaptaki mânâları taşıyan harfler ait oldukları âlemleri ifade eder. Bazıları ait oldukları âlemleri ifade eder. Bazıları emir âleminden olup yaratılış âleminden tamamen soyutlanmışlardır. Bazıları ise beşeri âlemle olan ilişkilerinde mânâların elçileridir.

Harflerin yan yana gelmesi belirli hikmetlere göredir.

KAF ile HÂ'nın birlikteliği emanetin ilâhi âlemden iktibas (ödünç) edildiğine, AYN ile SÂD'ın birlikteliği külli nefis ile kâmil ruhun vahdet hâlindeki bütünlüğüne işaret eder. Cenab-ı Hakk en doğrusunu bilir.

YÂ'nın ortada yer alması (Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd) kün ve kevnin (ol emri ve oluşun) birlikteliği gibi hem ilâhi hem de beşeri âleme dönük hitabeti yönündendir. Yâ Rabbi! (Ey Rabbim) Yâ eyyûhelleziyne! (Ey inananlar) hitabı gibi.

Lâm'ın hem Elif ile hem de Mim ile münasebeti vardır zirâ hem vücudu hem de nûru yansıtır. Mim iki nûr ile külli nefsi barındırır. Nûrlardan ilki hikmet ve basîret nûru olup rengi ak, diğeri zulmet nûru olup rengi karadır. İlki varlık diğeri yokluk nûrudur. Hikmet nûru Risâlet nûrundan nasibini alır; nefsin dünyasını âhirete yöneltir. Zirâ kişinin ruhaniyeti onun âhîret âlemidir. Zulmet nûrunun özelliği yaratılmışlığı ifade edişidir. Nitekim yaratılmış (kevn) olan her şeyin yoklukla mühürlü olduğu âriflerce bildirilmiştir. O hâlde Mim'de hem cemâl hem de celâl hükümandır.

Ey aziz! Değer veren değer bulur. Kendini veren Mevlâ'yı bulur. Nefsaniyetin yönlendirdiği insan hakikat âlemine ermiş değildir. Zirâ o her an Hakk'ın huzurunda bulunduğu idrâkinde değildir. Her işte Hakk'ın işini görüyorsan aradan çıktın demektir.

Hiçliğin Gizemi (206)

Bir şeyin hakikati onun suretinde görünür hâle gelir. İnsan ki hakikatini Hakk'tan alır bu âlemde görünen sureti hakikatin yansımasıdır.

Kimilerinde ilim vardır velâkîn aşk yoktur. Kimlerinde aşk vardır velâkîn ilim yoktur. O ki onda hem aşk hem de ilim vardır, o hiç yoktur. Kişinin kendi kendisiyle beraberliği onun gerçekte Hakk'la olan beraberliğidir. Nitekim 'nefsini bilen Rabbini bilmesi' nefsin, kendini oyalayan her sebepten ayrılarak Hakk'la olan yalnızlığına çekilmesi demektir. Ferdaniyet vadisindeki yalnızlığın hikmeti budur. Olaylar ve sebepler sizi cezbetmeye başlayıp, hissi tepkilere yöneltiyorsa yalnızlığın huzuru tehlikede demektir.

Herkesin gönlü kişinin sığınabileceği bir mağaradır ki (kehf) yalnızlık birlikteliğe hazırlıktır. Birlikteliğin niteliğine Cenab-ı Hakk karar verir.

Suret hâzır olunca can verilir.

Âşık hâzır olunca Sevgili gelir.

Birlikteliğin şartı odur ki, kim Hakk'a sahiplenmeye kalkarsa Hakk onu sahipsiz bırakır. Mânâ birdir velâkîn herkesin o mânâdan aldığı nasip kalbinin hâline göredir.

Hangi ismin kalpte yansıdığı, kalp cilâlandığı zaman belli olur. Gönlü sis basmışsa aynada ne görülebilir?

Gönül mabedinde inzivaya çekilenin yalnızlığı mukaddestir. Gönül ehlinin (ashab-ı kehf) hakikatini ya bir örümcek ya da iki ayağı mağaranın önünde duran Hakk'ın bekçisi örter. Bekçinin niteliğini en iyi Allah Teâlâ bilir. Kimileri de mezar dibinde aslanların ayakları altında korunmadadır.

Nûrun karşıtı karanlıktır. Gönlün hâline göre ya mânâda nûrani suret ya da karanlık gölgeler görünür. Bakışlar birdir velâkîn bakışlardaki niyet kimine göre fesat kimine göre muhabbettir. Başkasının sırrını araştıranın yüzleştiği şey kendi nefsinin ayıbıdır. Hakk'tan sakınan kulun Hakk'ın kulları hakkındaki suizanni dilsiz gıybettir. İnsanoğlu imânâ değil, tartışmaya meraklıdır. Kendi zanlarının doğruluğundan o kadar emindir ki! Oysa kimsenin bir başkasının hayatına ortak olamayışının nedeni Hakk'ın kendi hükümranlığına kimseyi ortak koşmamasıdır.

Nefisin özelliği değişime olan kabiliyetidir. Değişime intibak etmeyen şey ise şeytanidir zirâ o, kendini tekrar edip boyun eğmemekte ısrarlıdır.

Mim'deki Ayn'ın bir yüzü cennete diğer yüzü cehenneme dönüktür. Zirâ her iki âlemin ahâlisi külli nefste kayıtlıdır. Gönlün uçtuğu âlemde akıl yaya kalır.

Titreşimlerde harmoni olmasa ses, muziki olur mu? Gözlerde sevgi olmasa ferâset, mümini bulur mu?

Hiçliğin Gizemi (207)

Hiç kimsenin bilmediği bir bilgiyle Hakk'a yönelmek, Hakk'ın kuluna ihsân eylediği hikmet nedeniyledir.

Canın bildiğini cânândan kim gizleyebilir? Hakk'ın tecellisini O'ndan gayrı kim örtebilir? Her devrin Musâ'sı, her anın İsâ'sı var. Ölmeden önce ölen Muhammediyet nûruna kavuşur. Bir şeyin görünümüne gelmesi nûr iledir; ister bâtın, isterse zâhir olsun.

Hakk'ın ayetlerini görmek Hakk'ı görmek gibidir. O'nun isimlerinde seyahat hilâlin dolunaya dönüşümü gibidir. İsim ve sıfatları zâtında toplayan kul dolunay misali ilâhi suretin emrindedir.

Sorgulayan insan henüz kendindeki cevaba ermemiştir. Oysa her cevap O'nun sonsuz ve sınırsızlığına ancak bir misâldir. En doyurucu cevap gönlü huzura eriştiren cevaptır. Bil ki gören ancak O'nun tecellisini görmüştür. Deryaya vâsıl olmamış nehirlerin özelliği ayrı ayrıdır. Kavuşmuş olanların niteliği deryanın hüviyetinin gayrı değildir. Zâtında tecelli eyleyen sırrın hakikatine kavuşan insan nefsinin tahakkümünden kurtulmuş olur. Yaşantısı nefsiyle değil Rabbiyledir. Kendi varlığından hoşnutluğu Rabbinin varlığı nedeniyledir. Zirâ nefsi ölmeden önce ölmenin huzuruna ermiştir.

İbadetin sevimsisi, içinde kulluk hazzı bulunmayan ibadettir zirâ sâlih amel Allah'a aittir. İbadetten alınan haz ise O'na ortak koşmaktan başka bir şey değildir. Nitekim âdet hâline gelen her nafil ibadet, alışkanlıklar yumağı içinde nefsin kendinde varlık bulmasına vesile olabilir.

Oysa lütûf kahrın altında gizlidir. Nafilelerle Rabb'a yaklaşmak belirli zaman ve miktarlarda nefsin meşgul edilmesi demek değildir. Bazen nafilenin terki dahi ibadetin kendisidir. Hakikat deryasında lütûf rüzgârları olmasa, nafile yelkenlerin ne işe yarar!

Deryanın mânâsını "kitap verilenlerle ümmilere sor" uyarısı boşuna değildir. Kitabı veren Hakk'tır. Kitap verilen Hakk'ın Resulüdür. Kitap verilenin nûruyla kitabı okuyan ümmidir. Gözden önce gören gönüldür. Göz gönlün gördüğünden bîhaber olabilir. Göz ve gönül birlikte görüyorsa o, nûr üstüne nûr demektir. Kim yüzünü Hakk'a çevirirse Hakk'ın vechini görür. Kim yüzünü O'ndan çevirirse görsel benliğini görür. Gönüllerde aşka bürünüp zevk olarak görünse de göz görmeyi dileyince dağlar hiçliğini görür. İlâhi suretini insanda izhar edip zâhir olsa da kâmil kemâlâtını kendi yokluğunda görür.

Her can Hakk'ı doğrulayıcı olarak zuhura gelir, isterse o can doğurgan olmasın. Canı alınan kul ise Hakk'a yükseltilir. Anın İsâ'sı Hakk'a yükselen kuldur. Sevenlerin sevdiklerine kavuştukları an, sevginin özünde kendi benliklerinden geçtikleri andır. Bu ise muhabbetin ve sevgiyi tadan her nefesin Hakk'la bütünleştiği zâhir ve bâtının tekliğidir. Sevgi sıfatının suretleri seven ve sevilenin hayalinde görünümüne gelir. Şu hâlde görünümüne gelen sevginin zuhurunda Hakk'ın ayetleridir zirâ tecelli ilâhi muhabbettir.

Hiçliğin Gizemi (208)

Her birey kendindeki mânâyla kendini bilir. Kendinde bulunmayan hâl ile kendini tanımlamak varlığı tanımamaktır.

Mânâların suretleri kendilerindeki kabiliyete göre görünüm kazanır. Görünümdeki farklılıkları reddetmek hakikatin sınırsızlığını reddetmektir.

Her kim sevgiyi kendi bildiğince yaşamayı dilerse bilsin ki Rabbinin muhabbeti sınırsız ve cömerttir. Allah için sevmek, sevgi pınarından pay almayı dileyenlere karşı merhamet ve şefkati gerektirir.

Gönlünün hâli neyse görünüme gelen her suret sendendir. Gönül ferah olunca ondan zuhur eden mânâ suretleri de lâtif olur. Gönül daralırsa, onu ferahlığa ancak Hakk'ın rahmeti çıkarır.

Muhabbet Hakk'ın sıfatı olup sonsuz ve sınırsız olduğundan, sevgiyi bir suretle tanımlayıp onu sınırlandırmak isteyenleri huzursuzluğa götürür. Zirâ sonsuz ve sınırsızlık, sınırlılık kabul etmez. Böyle bir durumda sevgiyi bir suretle tanımlayanın hayal perdesi yırtılır. Sevginin kendisi olarak kabul edilen hayalin sureti sevginin sınavı olur. Gönül hüznün melteminin eşliğinde kendi hakikatine geri döner. Kim ferdaniyet örtüsüne bürünmüşse o iş ona tattırılır. Bil ki sevgi ne surete ne de hayale sığar; kendi varlığını Hakk'ın sıfatından alır.

Ey dost! Sevginin ve sevgilinin kıymetinin bilinmesi Hakk'ın sıfatına duyulan saygı nedeniyledir. Zirâ gönül sevgiyi Hakk'tan alır, Hakk'a verir.

Hâl böyle olunca seven ve sevilen ayrımı kalmaz. Sevginin sahibi kendi sıfatıyla Hakk Teâlâ olur.

Sevgiyi malum bir surette arayanlar Hakk'a da kendilerince kabul edilebilir bir mânâ ile yaklaşmış olurlar. Kendi yönelişlerine uygun olmayan her yön ise Hakk'ı müşahedelerine engel olur.

Şu hâlde Hakk'ı her mânâ ve her yönden görmeye engel olan perde, kişinin kendi yaklaşımıdır. Her fiilin bir taşıyıcısı vardır. Sırrı ancak takdir edilmiş olan taşır. Öfkesini taşıyanlar ağır bir yük altındadır zirâ bir yanılğı hâli olan öfke anın içinde Allah'tan gafil olmaktır. Yanılğı ve olumsuzluktan olumluya geçildiğinde öfke yüreklerden dışlanmış olur. Gönlün doğal hâli olan merhamet ve sevgi gönle hâkim olur. O hâlde kalp kendinden eridiğinden, karşısında öfkelenip tepki gösterebileceği hiçbir şey bulamaz.

Ey dost! Herkes kendi tercihlerinin karşılığını bulur. Sorumluluk gücün yettiği ölçüdedir.

Hiç kimse için korkutan ve korkulan insan olma. Mağrifet musluğu kesilirse gönül bahçeni öfkeyle sulayamazsın. Herkese karşı anlayışla ve nezaketle davran. Cenab-ı Mevlâ hidâyet ederse sevenlerden ve sevilenlerden olursun.

Sana benzeyenleri bir kenara, benzemeyenleri diğer kenara ayırmak Hakk'ın tecellisini her yönden görmeyi engeller. Bil ki en ağır sınav, muhabbetullah sınavıdır zirâ orada gönül elden alınır. Kimi zaman canı teslim etmek gönlü teslim etmekten daha kolaydır. Hakk'ın sevgilisinin ise hem malı, hem canı, hem de kalbi Hakk'ın yeddindedir.

Hiçliğin Gizemi (209)

Her mânânın senden ve seninle can bulduğunu bilersen edebî hakikatiyle yüzleşmiş olursun. Zirâ Hakk'ın huzurundaki edep, kimin nasıl davrandığına bakmak değil, kendinden şahid olduğun mânâlar karşısındaki tutumundur.

O ne hâldir ki avcı avına yem olur;
Gönlünü örtmeyen aşkın cilvesine esir olur.

Ey aziz! Hakk'ın huzuruna bölük pörçük çıkma; canınla kanınla her zerrenle çık. Nehirler deryaya kendilerini bütünüyle verir. Bir yüzünü dünyada, diğer yüzünü âhirette bırakıp Hakk'a yönelme; varlığının her yönü Hakk'a dönsün. Öyle ki sana ait bir yön kalmasın.

Sordu; avcı avına nasıl yem olur?

Söyledi; kim ki kendini 'avcı' görüp, varlığını bir kimlikle tanımlar, kendini tanımladığı sıfat onun yemi olup, avcı avı tarafından ayağından bağlanmış olur. Kendini kendiyile sınırlayan kişinin kendisidir.

Sordu; gönül nasıl örtülür?

Söyledi; gönülden vazgeçmekle.

Sordu; gönülden nasıl vazgeçilir?

Söyledi; gönlün Hakk'a ait olduğunu bilmekle.

Sordu; aşkın cilvesine nasıl esir olunur?

Söyledi; cilveleşme kavuşmaya perde olursa.

Sordu; aşkın cilvesi nedir?

Söyledi; uzaklığı yakınlığa taşıyan her vesiledir.

Sordu; perdenin hakikati nedir?

Söyledi; Hakk'ın zuhur ettiği her şey O'na perdedir.

Sordu; aşkın cilvesi kavuşmaya nasıl perde olur?

Söyledi; âşık aşkıta eridikten ve maksat hâsıl olduktan sonra aşkıta varlık aramak ona perde olur. Bil ki cilvenin bir sonu yoktur.

Sordu; madem ki her cilve O'nun zâtına perdedir, o hâlde müşahede nedir?

Söyledi; tecellinin her mertebesindeki cilveyi görüp, tanımak müşahededir.

Sordu; müşahede eden kimdir?

Söyledi; tecellisine şahid olarak kendini gören yine kendisidir. Hakk kulunu sevince onun gören gözü olur. Müşahedeyi fail olarak yerine getiren kulunun gözünden gören göz olur. Hakk kullarında hak sahibidir.

Sordu; Hakk'ın kullarındaki hakkı nedir?

Söyledi; ibadetler Hakk'ın kullarındaki hakkıdır. Hakk'ın emanetleri olan ibadetler edâ edilmek suretiyle Hakk'a iade edilir. Emanetleri iade etmek hususunda gayret göstermeyen Hakk'ın huzuruna yükümlü çıkar. Edâ eden ise irâdesini Hakk'ın muradına teslim etmiştir. İbadetin gizlenmesi ibadete verilen değerdedir. Kendini ibadet ehli olarak teşhir etmek ibadetin ruhaniyetine muhâlefet etmektir. Bil ki aldığı her nefes nefsin ibadetidir. Zirâ anın içindeki nefes O'na olan hakkâni ibadettir. Hakk'ı Hakk'ın muhabbetiyle ve O'ndan gelen hikmetle bilmek Hakk'ın muradı olan ibadettir.

Ey aziz! Gönlün sınırsız ve sonsuzluğa olan özlemini akıl dengeler. Zirâ taşkınlık akılla önlenir. Buna mukabil gönülsüz idrâk topal ördek gibidir. Aşksız yol alınmaz zirâ hasreti hayrete dönüştüren tılsım aşkıtır.

Hiçliğin Gizemi (210)

Ey dost! Ne ararsan kendinde ara. Aradığın son başladığın yerdedir; ister rahmet isterse zahmet olsun. Ne bulursan kendinde bul. Bulacağın değer kendi gönlündedir; ister muhabbet isterse nedamet olsun. Gördüğün her âlem senden oluşur; ister cennet isterse cehennem olsun. O hâlde hayatı olduğu gibi aşkla, hikmetle yaşa.

Zorlandığın her şey her kuruntu nefsin oyunudur. Nefsine üstünlük arayan alt olur. Hayata muhabbetle sarılan zâtındaki sevgide Hakk'ı bulur.

Kendinde bulduğun bir mânâ başka bir şeyin tekrarı değildir. Velâkin taklidi benimseyenler, kendilerinde tekrar etmek suretiyle taklit ettiklerine ulaşacaklarını düşünürler. Hakk'ın her an yeni bir iş ve yaratışta olduğundan gafildirler. Her devrin kendine özgü oluşumu, her kalemin kendine has akışı vardır.

Hakk'ın zuhur ettiği şeyin O'nun zâtına perde olması, Hakk'ın kullarıyla perde ardından konuşmasıdır. İlâhi sohbet, gönüller şahid kılınarak mümkün olur. Mümin kulunun gönlü Hakk'ın hitabına mazhar olur. Mânâların surete bürünmeleri gönlün Hakk'la olan sohbetinin mertebesini gösterir. Nûrani olan suretlerle, beşeri surete bürünmüş mânâların her birinin ifade ettiği değer gönlün hâline göredir.

Yüceliğin sahibi Refî, gönlün derecesini yükselterek ruhani anlamları gönle yükler. Zirâ yalnız O, dilediğini hayr ve hikmet hibe eyleyendir.

Hoşnut olunmayan mânâların surete bürünmeleri hâlinde, onları suçlamak ve yargılamak yerine, gönlün arınması için Hakk'a yönelmek daha olumlu bir davranış olur. Olumsuzluğu olumluluğa dönüştüren amel ibadettir. Zirâ kimse kendi nefisini temize çıkaramaz.

'Mânâ âleminin mülkünden nasip ihsân eyleyen ve âlemlerdeki oluşların tevilini öğreten Hakk'a hamd' duası kanatlanmış bir ayettir. Zirâ her ayet okuyanını mânânın nûruna eriştirir. Mânâlar ancak gönlün doğurganlığını hissettiği zaman zuhura hâzır hâle gelir.

Bil ki gönülde kendin için resmettiğin değer ne ise, senden zuhur edecek olan mânâ da odur. O hâlde kulluğun ifade ettiğin anlamdan ayrılma ki Hakk'ın kulu olasın. Sırrındaki ilâhi surete cahil kalma ki kendi hakikatinden mahrum kalmayasın.

Mânâlar kendisini davet edenlere göre varlık kazandığından, bazı zanların günah oldukları uyarısı, olumsuz zanların görünümüne gelme imkânına dikkatleri çekmek içindir. Nitekim her zannın taşıdığı bir titreşim vardır. Bu titreşim insanın yalnızca mânâ vücudunu değil, beşeri vücudunu da sorar. O hâlde maddi ve manevi afiyet bireyin kendisi ve çevresi hakkındaki olumlu ve yapıcı algılamalarında saklıdır. Her şeyi hayırla yâd etmek hayrın vesilesidir. Şer, şerri dile getirenlerin dudaklarından hayatîyet kazanır. Hakk'ın "kulunun zannına göre olması", Rabbi hakkında kulun daimi hüsnîniyet içinde olmasını ilzam eder ki rahmet ondan eksik olmasın.

Hiçliğin Gizemi (211)

Kendisine yönelene aşk, kendinden gayrını göstermezken zâtına yönelene Hakk, vechinden gayrını neden gösterebilir? İnsan kendi varlığının şahidi değil midir?

Kişi kendini anlayabildiği ölçüde özüne yakındır. Bireyin varlığının hakikatini görmesinden daha anlamlı ne olabilir? Zirâ âlemde gördüğü her şey gönlünün hâlidir. Aklını ve gönlünü birlemeyen tecelliyi göremez.

Muhabbet âşığın hâlidir; mârifet ise ârifin. Kâmil odur ki bütün hâllerinde Rabbiyle birliktedir. Varlığında tecelli eyleyen mânâyı taşımakla yükümlüdür insan. Çünkü gönüllü veya gönülsüz onu kabul etmiştir.

Bir mânâ ki Hakk'ın ulûhiyetini ve yüceliğini anımsatır, yaratılışın hakkını en doğru dile getiren odur. Hakk'ın nefsinden üflediği ulvi mânâ suretlere bürünmüş öyle titreşimlerdir ki zâhir sıfatıyla âlemlerde beliren nefes O'nundur. Varlık sırrını taşıyan insandaki her bir nefes özdeki mânânın zuhura gelişinin ifadesidir.

Hepsi tevhid pınarından fışkırsa da titreşimlerindeki farklılık, mânâların görünümündeki çokluğun da vesilesidir. Âlemde onlarla iletişim gerçekleştiği gibi bâtındaki ruhaniyetler de titreşimlerle mevcudiyet kazanır. İnsanın kendini bilmesi kendindeki zıt mânâlara şahid olması demektir. Gönlün hâlden hâle dönüşmesinin temel nedeni söz konusu mânâları gönlün yaşaması içindir ki nefsindeki sır belirsin ve nefsini bilen Rabbinin bilsin.

Yüzleşmeye hâzır olduğuna inanmadığı bir hâlle karşılaşan kişi onunla birlikteliği dilemez. Oysa bilmez ki hepsi Hakk'ın yüzüdür.

Her şeyi olumsuz gören göz olumsuzluğun kendisidir.

Ey dost! Senin bilmediğini gönlün bilir. Zirâ o, Rabbinin elinden hem cemâli hem de celâli tatmıştır.

Bir meyvenin tatlanması için her mevsimin hâlinden feyz alması onun ihtiyacı değil midir? Kulluk halısının sâfiyetine kavuşabilmesi için bazen riyazatla taşlanması gerekir ki özdeki insan-ı kâmilin manevi deseni belirsin. Zirâ ancak cilâlanmış bir gönül tecelliyat nûrlarını yansıtabilir.

Gönlün cilâsı ise onun ziyneti olan ibadetleridir. O hâlde giyilen her sâlih amel giysisi Hakk'ın kulunu nimetlendirmesidir.

Ey can! Kötürüme değnek, âmâyâ göz oldun mu?

Dertliye sırdaş, âşığa muhabbet oldun mu?

Kâfire rahmet, mümine Muhammed oldun mu?

Sıkıntı hâlinde sığınmayı kendine hakk gören insan, ferahlığını paylaşmak istemediğinde sığındığından ne kadar da uzaktadır. Oysa insanın başıboş bırakılmadığının şahidi bizzat özündeki sessiz gözlemcidir. Kimin kalbi hoşnut olursa gönül şad olur. Kimin canı burkulmuşsa gönül buruk canlarla olur. Tevhid ehlinin hâli onun imânı olur. Her gönül erdiği zevke göre mânâyâ misâl olur.

Hiçliğin Gizemi (212)

Hiç kimse kendindeki mânâ ve değer ile tecelliyi sınırlandırmak hakkına sahip değildir. Hakk'ın sonsuz ve sınırsız mânâlarda tecelli ettiğini bilen gönül ve akıl sahipleri kendi gölgelerine varlık vermezler.

Nefsine yönelik bilinç sahibi bir bilenle, ilâhi isim ve sıfatlarla yükseltilmiş bilinç sahibi bilenin mârifeti elbette bir değildir. Nitekim 'bilenin üstünde mutlaka bir bilenin' bulunması, tecellinin bilgi sıfatıyla kendini kayıt almasına cevaz verirken, bilenin üstündeki bilenin mevcudiyeti, tecellinin evrenselliğindeki sınırsızlığının da delilidir.

Hakk'ın ayetleri Hakk'ın sonsuzluğunu tekrarlar ki 'yedi'nin bâtınî anlamı O'nun zâtî sıfatlarıyla sınırsız cilvesinin de sembolü olmasıdır. Varlık kitabının Âdem'e verilmiş olması, insandaki hakkâni suretin potansiyeline işaret etmek ile azîm Kur'an'ın insanın hakikati olduğunu beyan etmesidir. O'nun isimlerinin mazharı olarak âlemde yolculuk yapmayan hiçbir benlik yoktur. Derler ki; isimlerdeki yolculuk avamın yolculuğu, sıfatlardaki seyr seçilmişlerin yolculuğu, zâttaki seyr seçilmişlerin seçilmişinin yolculuğudur.

Sırrı olmayan bir cam ayna olamadığı gibi aydınlanmamış bir gönül de tecelliye tercüman olamaz. Aynadaki sır Hakk'ın 'yakîn' nûrudur. Nûru kabullenen fanus ise gönüldür. Velâkin her gönül değildir. "Mümin kulumun gönlüne sığarım" şerefli hadisleri, tecellinin ve tecelli mahâllinin niteliğine dikkatleri çekmektedir. Nitekim 'yakîn gelene kadar Rabbine kulluk yap' emri, gönlü sekizinci cennet, zâtî tecelliye hazırlamak içindir. İlk yedi cennetin sıfatlar cenneti olduğu ehline malumdur.

Ey dost! İbadetsiz kulluk onu secdekâr yapmaz. Zirâ bâtındaki secde zâhirdeki secdeyle bütünleşmediği takdirde insanın mânâsı cem edici değil, tefrik edici olur ki tevhidin ruhuna aykırıdır.

İnsan-ı kâmil hem bâtını hem zâhiri kendinde birleyen varlıktır. Şu hâlde insandaki makbul olan nitelikler kulluk ve yakîn nûruyla aydınlanmış mümin gönüldür.

Kulluk, yaşamın her anında ve alınan her nefeste nefsi kontrol altında bulundurmaktır. Farzları edâ eylemeyen gönlün kulluğu sözdedir zirâ Hakk'a yakınlığın vesilesi “secde et ve yaklaş” emrini bütünüyle yerine getirmemiştir.

Ey aziz! Şayet gönül secdesi yeterli olsaydı camilere, kiliselere, sinagoglara ne gerek vardı! Peygamberin (s.a.v) sünnetini uygulamamak, onu yalanlamak olmasa da kabullenmek demek de değildir. Kulluk âhlakı, ‘yüce bir âhlak üzere’ bulunan peygamberin (s.a.v) sünnetine uymaktır.

İnsan ki ruhaniyet denizi ile beşeri balçık arasında seyirdedir, balçıkların arınması hakikat deryasına ‘koşulsuz’ dalmasıyla mümkündür. Nefsinin çamurundan arınan kulun efendiliğe özenmesi kulluğun tabiatına aykırıdır. Zâhirî ve bâtınî ibadet, kulun kulluk sınırında durmasını temin eden değerli denge olan namaz, gönül gözünün nûrudur. İmân nimetine şükür sohbetle değil ibadetle gerçekleşir. Nitekim her lütfa mazhar olmasına rağmen ibadetini eksiltmeyen yüce İslâm peygamberinin (s.a.v) sözleri ibret vericidir; “şükreden bir kul olmayayım mı?”

Hiçliğin Gizemi (213)

Ey dost! Namazı muntazam edâ eyleyen kul mirac eder zirâ namaz müminin miracıdır.

Hâ Mim, ulûhiyeti ubudiyetle birleyen sırdır. O hâlde namazın sırrı Hâ Mim âlemindedir. Hâ; her şeyin ondan yaratıldığı âleme yükseliştir. İlâhi ahlâka boyanarak vahdet-i vücûdun zevkine varıştır. Her resmin yırtıldığı, her rengin silindiği âlem-i celâldir. Mim; nüzûldür. Kulluğa iniş, vahdet-i şuhûdun hazzına eriştir. İlâhi surete beşeri âlemde hilafettir. Âlemin ruhu onda zâhir olur. Âlem-i cemâldir. Her misâl ondadır. Her aşk onda yaşanılır. Gönüldeki bütün mânâlar kulluk aynası Mim'den suret giyer.

Her gönlün seçtiği birliktelik nefsinin nikâhlandığı surettir. Suretin aslı nefsin icadıdır. Âlem denilen her şey Âdem'in gönlünün bir yansımasıdır. Yansımaya can veren kudret ise mülkünün ortaksız sahibi ve mutlak hâkimi olan Zât-ı Hakk'tan gayrı değildir. Makronun içeriğinin mikroda ifade edilmesi murad edildiği içindir ki gönül, mânânın zevkine erilebildiği âlem-i letafettendir. Evrensel akıl makroda kendini izhar ederken, gönülde zevkine erilmeyen hiçbir mânâ, onu tatmayan birey için hakikat değildir. O hâlde Kur'an ehli namazı edâ eylediği müddetçe ruhani miracın vârisidir. Zirâ müminin mirası peygamberinin ahlâkıdır. Kişisel akıl bu hazza takat getiremediğinden "akıl ve gönül sahipleri" tanımıyla, evrensel akıl ve benlik kirinden arınmış gönül tarif edilmiş olmaktadır.

Nitekim gönül cenneti, nefsaniyetten arınmış gönül sahiplerinin değil midir? Akıl cenneti, kişisel idrâkin aczinden nasibini alarak, kişilikten halas olmuş akıl sahiplerinin değil midir? Rabbinin izniyle gönlünü ve aklını hayrın vesilesi kılanlar kalb-i selim sahipleri değil midir? İmânın kökü sabit, manevi vücudu semâda olan ve Rabbinin müşahedesiyle mânâ yemişlerini halka sunan ârif, güzel bir ağaç gibi değil midir? Evrensel akıl, yemiş veren meyve ağacı, selim kalpli insan güzel sözlü değil midir? Hakk'ın tecellisinde, kendinden kendine vahdetin vahidiyetteki güzel sözü, 'selâm' değil midir? Gönül, hakikat nûruyla aydınlanmadan, kul namazla mirac etmeden, kendindeki sırrın farkına varabilir mi?

Ayetin mânâsına ermeden okuyuş, dilin okumasıdır. Mânâyı nefsinde bulmak suretiyle onun zevkine ererek okumak gönlün okuyuşudur. Gönlü Hakk Teâlâ okutur. Hiçbir insan bir diğerinin aynı olmadığı gibi, ilâhi hikmet her an kaynağından fışkıran arı su misâli kendindeki mânâların feyzine varacak susamış gönül ehlini arar. Bu nedenledir ki her asırda 'varlık kitabı'nın okunuşunda yeni bir nefes vardır. Nitekim insan yaşamındaki her değişim, hayatın hiçbir anının aynı olmadığıdır. Zirâ O, her an yeni bir ifadededir. Kişi fenâyâ ermedikçe kendini tekrarlayan bir puta dönüşür ki Hakk'ı görmesini engelleyen şey kendi 'şahsiyet' putudur. İster sevda olsun ister mârifet, ister dünya olsun ister âhiret, nefesine layık bulduğun ve bulmadığın her şeyden geçmeden Hakk'ta fâni olamazsın.

Hiçliğin Gizemi (214)

Aşkı tattım yokluktan azad oldum

Gamı tattım varlıktan azad oldum

Deryaya koştum balçıktan azad oldum

Hakk'a koştum benlikten azad oldum.

Ey dost! Realitenin görünümü onu görene göredir. Hayr, Hakk'ın rahmeti olup, hayrdan mahrumiyet ise şer'dir. Şu hâlde şer, Hakk'ın rahmetine olan körlüktür. Zirâ ilâhi rahmeti göremeyen benlik negatif enerji olan olumsuzluğa zannında varlık vermiş olur. Oysa rahmeti görmüş olsaydı, bâtilin hiç mevcut olmadığını tespit ederdi. Kişi hangi mânâ ile birlikte olduğuna inanıyorsa, ondan yayılacak olan da o mânânın kokusudur.

Birey kendindeki ruhaniyete ve öze ermediği sürece görsel benliğini tekrarlayan bir dehlize girer ki olgunlaşmasını engelleyen şey vaktin zıyanıdır.

O ki tattığı mânâ ile kendini kayıt altına almıştır, kendindeki hikmeti tahdit etmiştir. Oysa var oluşun esası tahdit değil ilâhi rahmetin muhabbetle kucaklaşmasıdır.

Dikeninden korkan gül koklayamaz

Canından korkan cânâna varamaz.

Sanır mısın ki celâl gelirse cemâl yok olur! Oysa celâlin bâtını cemâldir. Sevgili gelince gönül elden gitti diye gamlanma, gönül gülüzar, sevgili dildâr olmuştur.

Ey aziz! Benlikten azad olmanın rehberi secdedir. Zirâ secde etmek fenâyâ ermek demektir.

Melekler ilâhi suret olan insanı varlığında, insan da Hakk'ın mutlak varlığında secdeye erer. Secde eden mirac eder. Meleğin miracı insaniyete yükselişi, insanın miracı beşeri sıfatlardan hakkâni sıfatlara yükselişidir. Secdeyi erteleyen benlik diriliş gününe kadar mühlet verilendir. Ey can! Diriliş günü benliğinin secde ettiği gündür. Kendi varlığından vazgeçip varlığı bütünüyle Hakk'a teslim ettiğin gündür! Nefsinden ölüp Hakk'la Hakk'ta dirildiğin gündür. Şeriata takılıp kalmamak tarikata da takılıp kalmamayı ilzam eder ki, fâni benlik kendinde varlık bulmasın. Kendince tanımladığı hakikat ve mârifet vücutlarından da erisin ki secdesi tamam olsun; nefsindeki "benlik gölgesi" ulûhiyet güneşinin nûrunda kaybolsun.

Bil ki gölge, kulun nefsinin Hakk'ın gayrı bilmesidir. O hâlde secdeyi erteleyen, kendinden vazgeçemeyen nefistir. Mirac, secde eden kula lütfedilmiş bir nimettir ki gönül cennetine ermek miracın neticesidir.

Kalp fenâsı gönül cennetine girmek için yeterli değildir. Nefsinde fenâsıyla fenâ tamamlansın ki gölgenin görsel varlığı tümüyle güneşe çekilmiş olsun. Gönül cenneti her ferd için Hakk'ın gönülde tecelli eylediği mânâ ile görünümüne gelir. Hakk'ın tecelli eylediği mânâ ile Hakk'ı görmek, Hakk'ın vücudunda fâni kulun vahdeti şuhududur. Hakk Teâlâ dilemedikçe hiç kimse secde edemez. Kimse kimseyi secdeye götürmez.

Hiçliğin Gizemi (215)

Ey dost! Bir insanın yaşamı kendinde bulduğu mânâ ile dir; her mânâ, sahibine göre değerlendirilir. Nefsinin mânâsı dost olanın her iki âlemi de dostluk üzerinedir. Gönül dostluğu Hakk ile dir. Hakk'ın gayrından nefsi mahrum bırakmak ona gerçek dostu ve dostluğu tanıtmak içindir. Gönül huzurlu olunca dostunu arar. O hâlde maksat gönlü huzura eriştirecek mânâyâ taşımaktır.

Sordu; terkedilen şey ister dünyaya isterse âhirete yönelik olsun, Hakk Teâlâ'dan gayrı her şeyden gönlü boşaltmak zühd değil midir?

Söyledi; bir şeyi terk ettiğini zannetmek, terk ettiğinin ardında kendini önemsemek değil midir? Terk edenin ve terk ettiğinin görsel varlığı senin için bir hiçse terkedilecek herhangi bir şeyde zaten yok demektir. Zirâ Hakk'ın varlığının gayrında terkedilecek hiçbir şey yoktur.

Ey aziz! Hakk Teâlâ gönülde nasıl tecelli eylemişse görünen âlem de odur. Gönülde düşündüğün her şey bir zikirdir. Zikir ise mânâları zuhura taşıyan himmettir velâkin, himmet kula değil, himmetin asli ve mutlak sahibine aittir.

Kimileri Hakk'la birlikte yaratışa iştirak ettiklerini zannederler. Öze erenler ise her işi ve varlığı Hakk'a terk etmişlerdir. Tecellinin şahidi olan kul, oluşmakta olan işe ne müdahil olabilir ne de müdahil olmaya kendinde bir güç bulabilir.

Meğerki kudret sahibi Rabbinin muradı, kulunu takdir ettiği mânâ ve hâle taşımış olsun. Her nehir öngörülen yatağından akarak deryaya kavuşur; nasıl ve ne şekilde ulaşacağı kader sırrıdır.

Ey can! Görsel benlik kendi yokluğuna ermeden Hakk'ın varlığına şahid olamaz.

Davut'un (a.s.) Callutû öldürmesi gibi, ruhun elinden izâfi benliğinin ölümü tatması mukadderdir. Zirâ her nefis ölümü tadacaktır. Riyazat fidyeleri karşılığında nefsaniyeti esir olarak elde tutmak ruha yaşmaz. Zirâ izâfi benlik varlık iddiasını sürdürdüğü müddetçe ruh hakikat semâsına uçamaz.

Dervişin bir dergâhtan diğerine göç edişi kendinden göçemediği içindir. O ki kendinden geçip Hakk'a erer, sırların sırrını gönül evinin gayrında aramaz. Bil ki, sırrında gizli kalan mânâ daha da değerlidir. Özündeki değere ulaşmanın hazineler peşinde koşması beklenemez. Ellerinde sirke ve pidelerle kabirlerden medet umanlar sırlarındaki değerden mahrum kalanlardır; “onlar sadece zannederler.”

Ey dost! Titreşimlerinde harmoni ve derinlik olan hitâb ilham vericidir. Duyduğuna gönlünü vermeyen benlik hitabın muhatabı değildir. İnanıldığı gibi yaşamayan insan ihsân ehli değildir, isterse o Müslüman olsun.

Hiçliğin Gizemi (216)

Ey dost! Her zerrenin çok değerli olduğunu gördüğün an kendindeki değere erdiğin andır.

Kişi gönlünde duymadığını idrâk edemez. Sırrında görmediğine şahid olamaz. Ruhunda bulmadığına eremez. İzâfi benlik dünyanın rahminden doğar. Nefsaniyettin üç katlı karanlığından arınanlara ruhaniyet cennetinin kapıları açılır. Cehâlet, inkâr ve iddia nefsanîyetin zulmet kapılarıdır.

Karşısındakine kendini ispatlamaya çalışan benlik henüz kendi hiçliğinin huzuruna ermemiştir.

Boşa harcanmış bir hayat kaybedilmiş bir servet gibidir. İyiliğin ömrü uzatmasındaki hikmet, değersiz geçen bir ömrün hayırlı amellerle değerli bir ömür hâline dönüşmesidir; yoksa sayılı nefeslerin artıp eksilmesi değil. Sorulan suale verilen cevap irşad edici nitelikteyse cevaplayanın kimliği örtülü, gönlü saran huzur belirgindir.

Gizliyle açık malum olunca, görünenle görünmeyenin birliği âşikâr olur.

Kimilerinin birlikteliği belirli bir vakte bağlıdır. Kimilerine göre her vakit Hakk'ın huzurunda olmalarının vesilesidir. Ertelenen vakit kaybedilen andır. Mânâlar sayıya ve kaba sığmaz; zikirler de öyle! Sürekli olmayan ibadet devamlı olmayan sevgi gibidir. Amelin güvenilirliği onun sürekliliğindedir.

Hâle uygun düşmeyen hiçbir söz güven verici değildir. Âşıkların muhabbeti geceyle gündüze göre artıp eksilmez.

Aşk öyle bir sıfattır ki onu kuşanan gönül ehli hiç kimseyi âmellerine göre değerlendirmez.

Ârif bilir ki her kul gönlündeki mânâ ile yol alır. Kimileri dünya yollarında koşar. Kimileri dünyadan âhirete koşar. Kimileri de hem dünya hem de âhiretten Allah'a koşar.

Ey sevgili! Muhabbetullah her an kendini tazeleyen öyle bir pınardır ki ârifin gönlü o pınardan içilen çeşme gibidir.

Güneşteki patlamalar misâli, âşıkların gönlü mânâların zevke bürünüp aşka gelmesine vesiledir.

Gönle aşk, ruha dirlik, nefse huzur veren davet Hakk'tandır. Gizlisi açığı Hakk için olanın varlığı Hakk'tandır.

İmânın hakikati amelle güzellik kazanır. Amelin içtenliği şükrün hakikatidir. Malumdur ki gönül tecelli mahâllidir. Tecelli eyleyen ise Rabbidir. Farkı gözetmeyen birey kulluk bilincinden uzaklaşır. Rab akdes, kulluk ise mukaddestir.

İlâhi feyz Zât'ı Akdes'ten iner. Feyzi kabullenen gönül tecellinin şahidi olur. Şu hâlde kulluğun mukaddesatı Hakk'ın nûruna olan şehâdeti nedeniyledir.

Nûra boyanan nûr olur. Hakk'ta fâni kulunun kulluğu Hakk'ın varlığıyla mukaddes olur. Dostun dostları dostluk çadırındadır. İrfan sofraları o çadırda kurulur. Kulluğun ve insaniyetin sırrını taşımaya, hâzır gönüller davetlidir. Sofranın adabı zıtlaşmak değil bütünleşmektir. Tevhid bilincinde fâni kişilikten erimektir. Hikmet, Hakk'ın kullarına bağışdır. İbadetler de öyle!

Hiçliğin Gizemi (217)

Nûrun aydınlattığı her zerre değerlidir velâkin tecelli mahâlli kendinde kabul ettiği mânâyâ göre değerini bulur.

Şu hâlde farklılaşma nûrun kendisinde değil, onun aydınlattığı şeydedir. Nitekim gönlün değeri taşıdığı irfana ve muhabbete göredir. Gönle huzur vermeyen hiçbir bilgi irfan sofrasından değildir. Hakk'ın ilmiyle indirilen bilgi hikmettir, fazilettir, rahmettir. Halkın ilmiyle aktarılan bilgi hikâyedir, taklidi sohbettir.

Sordu; imân ilme bağlıysa, ili unutulduğu an imân tehlikede demektir! İmân amele bağlıysa, amel eksilirse imânın derecesi nicedir?

Söyledi; imânın hakikati yakîndir. İmân nûru yakîn nûruyla kâmil olur. Yakîn gönülde yerleşirse faydasız ilim gönle sokulamaz. Faydasız bilginin unutulması ise imânı eksiltmez.

Amelin artıp eksilmesi, imânın hakikatine hâlel getirmez zirâ ecir, imânın değil amelin karşılığıdır. İmân bulunmasa dahi amel hak ettiği karşılığı bulur. Gel gör ki imân amelle güzelleşir zirâ sâlih amel sahibini güzel ahlâka ve yakîne taşır.

Amelsiz imân, imânın hakiki yüzü değil, suretidir. Benliği öne çıkaran her amel ise nefsin kendini önemsemesidir. Bilgi fâni benliğin gıdasıdır; amel ise âhîret vücudunun gıdası. Âhîrete açılan kapı gönüldendir; dünyanın kapısı ise dilden. Ârifin sükûtu hikmettendir. Cahilin sükûtü cehâletten. Teslimiyet karşılıklıdır. Sen Rabbine teslim olursan Rabbin de seni teslim alır; seni sana bırakmaz.

Rabbinin hükmünü sorgulayan benlik, yargıçlık kürsüsünden inerek Hakk'a teslim olmamıştır. Hakikat ehli için O'na teslim olmayan hiçbir zerre yoktur. Teslimiyetinin bilincinde olmayan zan ehli ise çoktur. Çokluk görüntüsüne kapılan izâfi benlik, teslimiyetine zan ve şüphe katar, imânına ortak koşar. Gönül gözüyle görüp, tevhidin hakikat evinde yaşayan yakîn ehli huzuruna huzur katar.

Güzel söz kullarını O'na davet eden sözdür. Yakîn nûru, güzel sözün gönlünü aydınlatan ışıktır. Önlerinde nûr ile yürüyenlerle, gönüllerinde nûr ile yürüyenler ve saklı ortak koşarak imân edenlerin irfanları bir değildir. Bil ki fâni benlik saklı ortağın kendisidir. Şeriatın kabuğuna sarılanlar onlardır. Gönlünde yakîn nûru ile yürüyenler hakikat ehlidir. Tecellinin şahidleri onlardır. Aydınlattığı yolda ışığın ardından yürüyenler tarikat ehlidir. Misâlin yokluğunda karanlık üzerlerine çökünce oldukları yerde kalanlar, imânın hakikati yakînden nasibi olmayanlardır.

'Kendilerine ilim verilenler', Hakk'ın gönüllerine hikmet hibe eylediği yakîn nûru sahipleridir. 'Kendilerine imân verilenlerin', kendilerine ilim verilenlerden sonra zikredilmesi, yakîn'in imâna olan üstünlüğüne işaret eder. Yakîn nûrunun basiretiyle görenin taklîdi imâna ihtiyacı yoktur. İmân ise göremediğine inanmaktır. Yakîn ehli inandığı gibi yaşayan ferdtir. İmân ehli ise gayret gösterenlerdir. 'Nûrumu tamamla' niyazı, imân sahiplerini imânın hakikati olan yakîn'e davettir.

Hiçliğin Gizemi (218)

Sevgilinin kokusu her haberden daha güzeldir zirâ kokunun bizzat kendisi haberdir.

Kim sükûtu söze tercih ederse Rabbinden işaret alır. Bil ki okuyan yakınlaşır. Herkesin kitabı kendisine öğüttür. Mânâsıyla kitabını taşıyıp, uygulayan ferd, öğütten nasibini almış olur. KÂF HÂ YÂ AYN SÂD öylesine tertiplenmiş beş lâtaifedir ki ilme'l yakîn KÂF ile başlar SÂD ile hakke'l yakîn tamamlanır. Subhan Allah en doğrusunu bilir. Dereceleri yükselten O'dur. Kudret elinde kalemdir gönül. O'dur gönül kaleminden bilmediğini öğretip, dilediğine muradıyla ilgili mânâyı indiren.

Beş salât vakti beş letaifenin nûruyla müşerref olmak içindir; vaktin sahibi birdir. Mevsimler dört değil, beştir. Yaz sonuyla sonbahar başında beşinci mevsim yer alır ki mevsim-i vustâ olan Ramazan bu vaktin ruhaniyetindedir. Terazideki denge Ramazan'ın sırrından gelir; kul ile Rabbi arasındaki sohbetin Fâtiha'nın sırrından geldiği gibi.

Ey aziz! Aldığın her nefeste bir hamd, verdiğin her nefeste şükür vardır. Zirâ Rahmanın kulu, Hakk'ı hamd ederek yaşar, şükrederek nefesini O'na teslim eder.

Velâyet mertebeleri her mevsimden nasibini alarak kemâle erer. AYN SÎN KÂF kâmilleri bekler. Her bir harfin misâli bu âlemde zâhir olmuştur.

Her harfin sırrı malum zâtın ruhunda vücûd bulmuştur. Harfler ruhun giyindiği mânâ giysileridir. Her biri bir sıfatın misâlidir. Her harf mânâ semâsındaki yerini alır. Dereceler misâllere göredir. Rahmet mertebeleri nûr ile nûr olanlarıdır. ELİF LÂM MİM imtihan edilen değil, imtihan edendir. Başarısızlığı başarıya çevirendir. Yol gösterip kulluğu kabullenenlere hidâyet mertebesidir. SÂD ilâhi rahmetle nasihat edip ELİF LÂM MİM ile öğüt verendir.

RÂ hikmet ve mârifetle mücehhez kılınmıştır. Hikmet ehli mânâyı sağlamlaştırarak sırrını Hakk olarak açıklayan, ELİF LÂM MİM'le karanlıkları aydınlığa çıkarandır.

Kur'an ehlinden her biri zâhirde canlı kitaptır. Harfler onların sıfatlarıdır. Her bir mânâ bir harfin zuhuruyla tecelli eder.

Bil ki zâtında topladığın her sıfat âhir vücudundaki harftir. Her kim Hakk'ın gayrından temizlenirse tertemiz ruhunun sayfalarına dokunabilir. Sıfatın sıfatımdır HÂ MİM gel ey cânân Muhabbetullah evine!

Bülbüle sorma aşkın rengini
Gülden gayrını görmez gözleri,
Mecnunun sırrına ermez görmeyenler
Âşikârdır amma bilmez ermeyenler.

Hiçliğin Gizemi (219)

Ey dost! Gülün kokusu bülbülü mest eder velâkin onu güle dönüştürmez. Güneşin ışığı eşyayı aydınlatır velâkin eşyayı güneş kılmaz. Zerrenin deryadan gayrı bir varlığı yoktur velâkin hiç bir zerre deryayı taşıyamaz.

Sır açıklamak kimin haddine! Kul ancak gönülde bulduğu ihsânı dile getirir. Hakikatlerin hakikati Hakk Teâlâ'nın katındadır. Hamdın sahibi O'dur.

Ey aziz! Sen kendi hiçliğini Hakk'a sun ki, Hakk da sana kendi varlığından ikramda bulunsun. Her an için Hakk'ın nazarında bulunduğunu kul, bir an için unutmasın. Her canın miracı ve haccı kendi ruhaniyeti nispetindedir. Kulu nefsinin oyunundan koruyan amel, görsel benliğini Hakk'a kurban eylemesidir.

Bütün mânâları kendinde toplayan gönül, tecellinin suretlerine tecelligâh olması nedeniyle levh-i mahfuzdur. Levh-i mahfuzdaki kayıtlardan nefse düşen izleri ve yansımaları özümseyenler velâkin tevhidin idrâk ve şahidliğinde öze ermeden Hakk'ın gayrına, gölgelere varlık vehmedenler, defalarca dünya hayatında bedenlenerek tekâmül ettikleri zannına düşerler. Bilmezler ki tekâmül insanın kendindeki insan-ı kâmile ulaşmasıdır. Hakk'ın yaratışında asla bir tekrar yoktur. Hakk'ın tecellisi tektir ve her an yepyeni bir görünüm ve oluşudur.

İzâfi benliğin özelliği, ölümsüzlüğü nefsine layık bularak önemsenmeyi benimsemesidir. İlim değil velâkin zan sahibi benlik Hakk'ın dışında bir mevcudiyetin bulunmadığı gerçeğini kendi görselliğine henüz kabul ettirememiştir.

Doğu ve batının taklide dayanan bilgi ve felsefesine dayanarak arayanlar bilmezler ki, her bir harf o ilâhi nefestir ki âlem-i Rahman'da surete bürünerek zuhur eder. Zuhur eden tecelli 'bir'dir ve onda Hakk'ın hüviyeti gizlidir. Bilmezler ki âlem-i Rahim gönlün bätını ve gayb âlemidir. Ruh her iki âleme, zâhir ve bätına müteveccih olması nedeniyle berzahta durur. İki denizin arasında hâlden hâle dönüşen kalp vasıtasıyla her mânâdan nasibini alır. Zirâ mânâlar karşılıklıdır.

Her bir harfin Hakk'a dönük vechi bulunduğu gibi halka dönük nispeti vardır. "Yüzünü nereye döndürürsen O'nun vechini görürsün kutsal kelâmı, zâhir ve bätında, âfâk ve enfüste O'nun tecellisine şahid olunacağını beyan eder.

SÂD'ın Hakk'a dönük vechinde Hakk'ın samedâniyeti (ulûhiyeti) ifade edilirken, halka dönük vechinde üçü birliktedir (s.a.d.). Sâd, sureti Hakk olarak tecelli eden halkla cilveleşmesinde elifle, unsurlarla (ateş, su, hava, toprak) olan ilişkisinde dal ile birliktedir. Zâhir ve bätın itibariyle mülkündeki yayılışında ELİF LÂM'ın MİM ile birlikteliği gibi.

Sıfat zâtın ne aynı ne de O'nun gayrıdır. Kul her hâlinde Rabbine muhtaçtır. İhtiyacı nispetinde O'nun lütfuna yakındır. Hakk ise kuluna lütfundan da daha yakındır.

Ey dost! Hayata izâfi benliğini taşıma! Hayatın aziz Allah'a aittir. Kendin için yaptığın hiçbir amel seni senden kurtaramaz. Allah için aldığın her nefes seni sendeki Hakk'a kavuşturur. İbadetin maksadı da budur.

Hiçliğin Gizemi (220)

Ey aziz! Yâsîn öyle bir yüce hitaptır ki Âdem'in ruhaniyetini suret-i hakk olarak âlemde zâhir kılmıştır. Yâsîn ehli, kendi varlığında insaniyetinin hakikatiyle buluşmuştur. Âlem-i nâsut'la âlem-i lâhût'u kendinde bulmuştur. Yâsîn, nûrunu Hâ Mim'den alır. Hakk'ın muradıyla âmil olanlar Hâ Mim'den nasibi olanlardır. Nûrunu Hâ Mim'den alanların Hakk'ın huzurunda edebi insan-ı kâmil ahlâkıdır.

Elif Lâm Mim. Hakk'ın sevgililerine izzet ve ikramıdır. Hakikati melekûtiye âleminde olan Mim'in bir vechi beşeriyete (nâsût) diğer vechi lâhûtiye âleminedir.

Akıl ve gönül sahipleri, takvanın kılavuzluğunda kulluğun erdemine ermiştir. Hâ Mim feyziyle tahakkuk etmiş ferdler âlemlerin ruhunu zâtında birleyen yüce peygamberin (s.a.v) nûruyla nûrlanmış sevgililerdir. Yaşamları kitap, sohbetleri hamddir.

Tâ Hâ'dan nüzul eyleyen zâtî tecelli nûrları Tâ Sîn Mim'den yansır. Harflerin melekûtiyet âlemindeki hakikatleri mânâyı yaşayan zâtın varlığında, nâsutiye âleminde zâhir olur. Zâhir olan ayet odur. Hakk nûruyla diri zâtların sözleri Sîn ve Mim'in bütünleştiği besmeledir. Has kullara bağışlanan mülk odur. Elif Lâm Mim âlemlerinden gelen varidat SÂD ve RÂ'nın nûruyla âleme yansıtılır. Hikmet nûru olan RÂ bütün âlemi, inanan ve inanmayanları da kapsarken, SÂD ilâhi aşkla imânın hakikatine yönelen yakîn ehlinin gönüllerini aydınlatır.

“Kullarından dilediğine emriyle vahiy indirir.” İrfan sofrasındaki ikram Hakk’ın hikmet ve muhabbetidir.

Malumdur ki kul nafilelerle ilâhi aşka yaklaşır. Âşık aşkında gönüllü olarak suret-i fenâ şarabından tadar ve kendinden geçerek ilk ölüm gerçekleşir. Kul henüz kimliğiyle birliktedir velâkin mâşuğu gördüğünden aşkla örtünmüş nefsinin görmemektedir. Aşk kemâle erip Hakk’ın kulunu sevmesi hâlinde âşığın varlığı son kez fenâyâ erer. Bu kez izâfi varlığı Hakk’ın varlığında kaybolur. Hakikat-i fenâ olan bu ikinci ölümden gölge bütünüyle güneşe çekilmiştir.

Suret-i fenâ ehli ‘diriden ölünün çıkartıldığı’ kişidir. Hakikat-i fenâ ehli ‘ölüden dirinin çıkartıldığı’, kiminin bekâ rızıkıyla nimetlendirildiği, kimine mülkün bağışlandığı kullardır. Suret-i fenâ şarabının sarhoşluğuyla mest olanlardan kimileri ulûhiyet sırlarına erdiklerini zannedip nefislerine Lâhût'un giysisini layık bulurlar. Fâni varlıklarının yer aldığı harfler âleminden ruhlarının hakikati olan melekûtiyet âlemine intikal etmedikleri gibi, en yüce mânâları hâmil harflerin hakikatinden de bîhaberdirlere. Zirâ Hakk’ın sonsuz ve sınırsız tecellisinin önünde yetersizliklerinin ve O’na olan muhtaciyetlerinin idrâkinde değildirler. Bilmezler ki bir sonraki harfle bir evvelki harfin yer aldığı âlemler ve mânâlar bir değildir. Her surenin başındaki mânâlar surenin hakikatiyle ilgilidir. Hakk’ın tecellisinde mânâların tekrarı yoktur. Varlık her an yeni bir iş, hikmet ve oluşmadır.

Hiçliğin Gizemi (221)

Ey dost! Hakk'ın zâtî muhabbetini talep etmek, Hakk'ın dışındaki her fâni muhabbeti terk etmek demektir. Varlığını bütünüyle Hakk Teâlâ'ya teslim eden kuldun gayrı kim bu mânâyı dileyebilir?

Ârif kişi kendi yokluğunu velâkin Hakk'ın varlığını bilen kişidir. Hakk'ın varlığını Hakk'la gören insan ise kemâlât sahibidir. Kâmilin gönlü muhabbet ve hikmet arşıdır. Zirâ o, hem gönül hem de akıl sahibidir.

Malumdur ki her mânâ gönülde resmini bulur. Renklere bürünen suretler, zaman tünelinden âlemlere intikal eder. İdrâk mertebeleri kabiliyetlerine göre kendilerini izhar eder. Bütün denizlerin mürekkep, bütün ağaçların kalem olması hâlinde dahi, Hakk'ın tecellisini ifadede yetersiz kalması, O'nun sonsuz ve sınırsız mânâ deryasının hiçbir kap ve kalıpta mahfuz tutulamayacağını, her mânâ ve ibarenin Hakk'ın zâtında sakıt olacağını bildirir. Zirâ Zât-ı Hakk her şeyden münezzehtir.

Kâmilin yaşamı kendisine değil ve fakat Hakk'a istinat ettiği için, kendinden zuhur eden hayr ve hasenat Hakk'ın fiil ve eylemidir. Nitekim güzel sözün Hakk'a yükselmesi aslî sahibinin Hakk Teâlâ olduğunu gösterir. Bu anlamda sevab kulunun eliyle gerçekleşen sâlih amelin, Hakk'ın kuluna 'hayr' olarak hibe etmesidir.

Her ruh kendi varlığının Hakk'tan gelen elçisidir. Ruhunun yönelişlerine uyum sağlamayan benlik, Rabbinin elçisini tanımamış olur.

Sûr'a üfleniş o ilâhi iletîşimdir ki, gönül sahibini kendi ruhaniyetiyle buluşturur.

Kul nefsinden arındığı ölçüde zannındaki olumsuz hayal ve suretlerden arınmış olur. Ruhuna iştiyâk ettiği nispette de izâfi benliğinden soyunup arınmış olur. Ruhun diliyle gönlün dili bir olduğunda, öz ve söz bir olur.

Muvahhid odur ki, her duyduğu Hakk'tan her gördüğü Hakk'ladır. Kulluğundan gayrı kendine nispet edeceği kimliği kalmamıştır. O bilir ki varlık, Hakk Teâlâ'nındır. Cenab-ı Hakk'ın dilediğini nûruna eriştireceğini bildiğinden hiç kimseyi küçümsemez. Kimseyi dinsizlikle suçlamaz. Zirâ yerde ve göktekilerden her birinin kendilerince Hakk'ı tesbih ettiklerini bilir. Herkesin nasibinde olan ibadet ve eyleminin dışında hareket edemeyeceğini bilir. İbadet biçimlerindeki farklılığın, görünümdeki farklılıklar olduğunu, farklılığın yalnızca hâli yaşayan kişilikler için geçerli olduğunu bilir. Bireylerin kişisel dini inanç ve algılamalarının, din gününün gerçek sahibi Hakk Teâlâ'nın tecellisinin üstünde olmadığını bilir. Yine bilir ki, her ferd Hakk'ı kendi öz benliğiyle bilir. Bireyin öz benliği hakkındaki bilgisi izâfi benliğinden arınabildiği ölçüdedir.

Hiçliğin Gizemi (222)

Ey dost! Seni beğenenle beğenmeyi kucakladığın zaman, âlemi kendi benliğinin tercihleriyle doldurmamış olursun; imân edenle, inkâr edeni kucakladığın zaman insanîyetindeki öz benliğine buluşmuş olursun.

Hakk'la görüp, Hakk'la işiten, Hakk'ın varlığıyla var olanın Hakk'ın dışında tuttuğu bir yol, ilgilendiği başka bir şey yoktur. Zirâ Hakk'tan alıp, Hakk'a verenin kendinde barındırdığı kimliği yoktur. Ne mutlu ona ki Hakk'ın hüviyet deryasında fâni olanın, kulluğunun dışında bir şahsiyeti yoktur.

Yakîn ehli, âhireti dünya hayatında da yaşayan kullardır. Ehl-i yakînin ahvali Ta Sîn'de kayıtlıdır.

Ârifin hâli ve hakikati huzurdur. Gönle huzur vermeyen bilgi faydasız bilgidir. Huzura ermemiş bir ferдин ilmî derecesi ne olursa olsun o, henüz kendi sâfiyetini bulmamıştır. Zerre kadar dahi olsa nefsanîyet sahibi birey, nefsanîyeti olmayan sâfiyeti tanıyamaz. Kendi ağırlığından kurtulmamış insan, hakikati kaldıramaz.

Tûbâ ağacı o kâmil ruhtur ki bâtını ûlvî âlem olan gökte, zâhiri sûflî âlem olan yerdedir. Hakk Teâlâ onu insan-ı kâmil olarak yetişmesi için ilka-i ruh ile dünya toprağına ekmiştir. Onun makamı, tecelli önünde daimi huzurdur. Muhabbetinin özelliğı ruhani yakınlıktır. Özünü aydınlatan nûr hikmettir. Zirâ hikmet, Hakk'ı müşahede nûrudur. Nûrani hikmet, Hakk'ın kullarına bağışladığı en yüce hayr ve nimettir.

Cenab-ı Hakk onu kullarından dilediğini hibe ve ihsân eyler. Bil ki ilka-i ilâhi karşılıksızdır.

Kişinin sohbeti ve ilmi bazen söz ile bazen hâl ve amel iledir. O nûr ki varlığını gönlünde huzur ile belirler, huzur nûru sekinet, ârifin zâtından yayılır. İlmî terakki ile amelî terakki aynı hakikatin iki vechidir. Bâtın ve zâhirin uyumlu olabilmesi için ilmî ve manevi terakkinin amel ile teyit edilmesi gerekir. Aksi takdirde zâhirdeki mevcudiyet kendi bânınını inkâr etmiş olur. Şu hâlde siret secdesi suret secdesiyle tasdik edildiği takdirde akılla gönül bir olur.

Ey aziz! Kimseye kaldıramayacağı mânâyı yükleme. Hakikatini tatmadıkları mânâ ve sırları dillerine yükleyenler, kendi dilleriyle kendilerine eziyet ederler.

Nefsini yüceltme ihtiyacını duyan kişinin, yücelikten anladığı mârifet, fâni benliğin önemszenmesidir. Bilmez ki, Hakk'ın yüceliği karşısında kulun yüceliği onun fakruriyetidir. Cenab-ı Hakk her mânâ ve yücelikten münezzehtir. Zirâ en yüce tabiri dahi onu idrâk edenin yücelikten anladığı mânâ ile sınırlıdır. Âlemler yaratılmış olmasaydı, Hakk'ın tecellisindeki yücelik ve kudreti, halk tarafından anlaşılamazdı. Zirâ halk ancak misâllerle idrâk eder. Misâllerden anladığı ise manevi görüşün idrâk ufku kadardır. Gördüğü kadarıyla varlıktan aldığı haz ve feyiz, yücelikten anladığı mânâ ile eşdeğerdedir. İdrâk gözünün O'nu ihata edememesi, hamdın hakikatinin Aziz ve Hakîm Allah'a ait olmasındandır.

Hiçliğin Gizemi (223)

Sevenin sevdiğinde kaybolması aşkın gayesi, görenin gördüğünde kaybolması ilmin gayesidir. Varlığının her anından neşe duyanın varlığı Hakk ile hakkı yaşamaktır.

Kendine hayran kişinin kulluğu kendi benliğinedir. Nefse giydirilen her elbise öz benliğe çekilen bir perdedir; meğerki ârifin elbisesi takva olsun.

Hakk'ın kullarıyla olan sohbeti sonsuzdur. Hakk'tan aldığı ilhamı kulun kendi nefesine bağlaması ise bir iddiadır. Sonsuzluk içindeki her nispet ve iddia kendi çelişkisini tadar zirâ Hakk'ın tecellisinde O'nun ortağı yoktur. Görsel benlik tevhid sırrına ermediği için ilhamı nefesine bağlar, böylelikle tecelliyi bir'den çok görerek, onu üç'tür diye tanımlar. Uyarı ve tenbih Hakk'ın tekliğini çokluk olarak görenleredir; renkler içindeki renksizliğin sırrına eremeyenleredir.

Nefislerine kulluğu değil tanrısallığı layık görenler, nefislerinin oyununa geldiğini göremeyenlerdir. Bilmezler ki ulûhiyet hiçbir surete nispet edilemez. Suret-i Hakk olan Âdem, insanın suretindeki şekil ve kalıp değil, Hakk'ın isim ve sıfatlarını öz benliğinde taşıyan insan-ı kâmilidir. Hakk kulunun zâtında olanı bilirken, isterse insan-ı kâmil olsun kul, Hakk'ın zâtında olanı bilemez. Tecelli eğlediği Rabbani isimle kullarındaki varlığının ve yaratışının özelliğini tayin ve takdir eyleyen Hz. Mevlâ her zanın fevkindedir.

Ey dost! Gönlündeki ve dilindeki bağlar çözülsün ki Hakk'ı tesbih edesin.

Sen O'nu andığın kadar O'nunlasın, O ise O'nu anmadığın anlarda da seninledir.

Her kul kendi istidadı açısından Hakk'ın tecellisine misâl olur. Hakk'ın kendine seçtiği kul O'nun zâtî tecellisiyle şereflendirdiği kâmil insandır. Zâtî tecellinin özelliği ise insanın her anının Hakk'la dolması, her nefesinin Hakk'ta bulunmasıdır.

Ey aziz! Her nefsin kandiği bir ilim, her gönlün avunduğu bir aşk vardır. Gönül gözünün gördüğünü nefsin gözü idrâk edebilseydi, varlıkta ne iniş ne yokuş kalır, Hakk'ın huzurunda sesler kısılırdı. Ârif için O'nun huzurunda olunmayan bir an var mıdır?

Kendi rengini bulmayan canlar,

Er meydanında Cânânı ararlar.

Her açan çiçek gül değildir.

Her atan kalp gönül değildir.

Yuvanın yolunu bulmayan kuş ağlar

Her yanan ateş nûr değildir.

Hakk'la sohbet edecek gönlün abdesti daimi olmalıdır. Gönül abdesti Hakk'ın gayrını gönülden boşaltmaktır. Ölü gönül Hakk'ın kelâmını işitmez. Nefs ölmeden gönül dirilmez. Nefsine methiyeler arayan kişi değil mürid, Hakk'a mürid olamaz.

Varlığın önce mânâsı belirir sonra hakikati. Hem mânânın hem de hakikatinin kaybolduğu hâlde varlığın kendisi kalır.

Ahlâkı, sıfatları ve amelleriyle kulluğu zâtında bulmayanın yapması gereken ilk iş tevbe etmek olmalıdır.

Hiçliğin Gizemi (224)

Bir varlığın önemini ortaya koyan şey ona atfedilen değerdir. İçtenliğin ve hayata bakışın, Hakk'a verdiği değer de ölçüsüdür.

Gecenin özelliği sayısız yıldızları tanıma fırsatını vermesidir, isim ve sıfat tecellisi gibi. Gün ışıyıp güneş doğduğunda ondan gayrı her şey mânâ semâsında kaybolur; zâtî tecelli gibi.

Gönülde beliren mânâların, ki onlar gönül sahibinin zevk ve neşesidir, söze ve sese bürünmesi bâtinî hakikatlerin zâhiren kendilerini ifade etmek irâdesidir.

Mânâ ne kadar soyutsa o kadar renksiz, ne kadar somutsa o kadar çok renklidir. Satırları okuyan idrâk sahibi her ferd kendi kabiliyetindeki zevk ve neşeye göre mânâdan nasibini alır.

Hakk'ın dilediğine hikmet vermesi, kendi katından ilim ve idrâk ihsân eylesidir. Hikmet verilene hayırlar verilmiş olması, verilen ilimle kulun amel etmesidir; öz ve söz uyumlu, içsel hayr dışsal boyutuyla da belirmiş olur. Zuhurun en güzel örneği sevgidir. Her varlıktaki gizli değeri gören göz, her sinedeki güzelliğin belirmesine vesile olan söz sevgidir. Sevgi âlemlerin yaratılışındaki cevherdir. Varlık, bilinmezliğini en yüce boyutta sevginin zuhuruyla dile getirir. O hâlde varlığın sırrı ve kıymeti kendini aşan sevgidedir. 'Kendini aşmak' bâtinin zâhirde zuhuru, mânânın madde boyutunda da beliridir.

Seven sevdiğinin nefesini kendinde hissetmek ister. Zirâ nefes sevginin kendisidir. Bil ki Hakk'ın nefesi kulundadır. Muhabbetullah, Cenab-ı Hakk'ın nefesinden üflediği zâtî sevgisinin kulunda tecellisidir. Sevginin sırrına eren insan, varlığının sâfi sevgi olduğunu idrâk eder. Sevgiyi âleme yayan insan yaratılışın hikmetine hizmet eder.

Ey dost! Çirkinliğin görülmediği her yer güzelliştir. Güzelliğin de ötesinde sâfiyet var.

Varlıktan soyunmak, kulluktan soyunmak demek değildir; fakruriyetimiz ibadete olan muhtaçlığımızın vesilesidir. Şeriattan mârifete yükselen insan, mârifetten şeriata dönerek kulluğun kemâline varır. Manevi sarhoşluk geçici bir haz, farkındalık ise ilâhi ikramdır. Noksanlık tekâmülün vesilesidir. Noksanı ayıplamak ise geriliğin vesilesidir.

Hayalin getirdikleri hayalle birlikte gider. Ruhani olgunluk, suretin kılık kıyafetinde değil, nefsin ahlâki sıfatlarındadır.

Bütün âlemler gönülden süzülür. Her bir mânânın sureti gönül tezgâhında dokunur. Ne zaman ki her zan ve hayal gönülden ayrılır, gönül kendi sâfiyetine yönelir. Gönülde gördüklerini kendinle özdeşlemediğin takdirde 'hayal çocuğu' olmazsın. Her hayale Hakk'ın vücud verdiğini bildiğinde, gerçek mevcudu görmüş gibi olursun. Yaşamın genişlemesi zamanı, daralması anı ifade eder velâkin tecelli ne zamana ne de ana sığar. Gönlün hayallerden arındırılması, zâtî tecellinin her renk ve mânâdan münezze olmasına nedeniyledir. İdrâklerin erişemediği sahib-i tecelli için her ifade nafi değildir.

Hiçliğin Gizemi (225)

Her şeyin O'nunla varlığa geldiği velâkin hiçbir şeyin O'nu var edemediği varlık hakikattir.

Nefsiyle diz dize oturduğu hâlde kendini ârif bilen nice ehl-i zann var. Sırrını canından dahi gizlediği hâlde aşkla sırdaş nice ehl-irfân var.

Hikmet, Hakk nûruyla gönüllere yazılmış ilimdir. Hiç kimse 'ben hakikate erdim' demekle ona ermiş olmaz. Bir mânânın gönül sofrasına yüklenilmesi için sayfanın boşalması gerekir. Mânânın yüklenildiği gönlün, mânânın edep ve adabıyla tahakkuk etmesi gerekir. İnsani değerleri yansıtmayan kapların, insanın sırrını yüklenmiş olması boş bir iddiadır. Herkesi kucaklamayan gönlün ayna olması mümkün değildir. Yakîn'e ermeyen imân suya hasret toprak gibidir. Kişinin ruhani zemzem olan hikmetle abdest alması umut edilir ki aldanış yurdundan kurtulsun. Zirâ ancak hakikat bilgisi insanı aslına kavuşturur. Bu nedenle 'nefsine ârif Rabbine âriftir' denmiştir. Kendi hakikatini müdrik olmayan benlik, insan suretinde görünse de kemâlâtı itibariyle insanı henüz buluşmamıştır.

Âdem'in gönlü ki Hakk'ın tecellisini kabul etmiştir, yerde ve gökteki hiçbir canın taşımaya razı olmadığı sırrı insan-ı kâmil yüklenmiştir.

Gönül evinin zemzemle yıkanmasındaki sır Kâbe'nin putlardan arındırılmasındaki hikmetle birdir. Zirâ her zorlayıcı zan ve yargı kişinin gönlünde barındırdığı bir puttur. İnsan-ı kâmilin zâtî tecelliden nasibi Muhammedî nûr iledir. Muhammedîyet nûruyla bütünleşen ârif, tecellinin gerçek muhatabı peygamberin (s.a.v) ruhu vasıtasıyla tecelliden zevk alır.

Muhammedî nûru görmek Hakk'ı görmek gibidir. Görmek ise bilmekten ileridir. Peygamberin (s.a.v.) ahlâkıyla ahlâklanmak O'nun yaşantısını ve manevi değerlerini kendinde bulmak demektir.

Ey dost! Her birim yaratılış muradına iade edilir. Her ferd kendi hakikatiyle yüzleşir.

İnsanoğlunun yaratılışındaki muradın Hakk'a ibadet etmek olduğu bildirilmiştir. Kimine göre ibadet O'nu bilmektir. Kimine göre bildiğiyle amel etmektir. Kimine göre alınan her nefes bizatihi ibadettir. Bil ki namaz ilâhi bir rahmettir. Kuldaki öfke ve şiddetin yerine rahmetin doldurulduğu, nefsanî sıfatlardan hakkânî sıfatlara yükselindiği nûrdur.

Her canın namazı edâsı nefsindeki sâfiyeti nispetindedir. Namaz, Dost'a olan yakınlığın bir ifadesidir. Yakınlığın nispeti ise kulun izâfî varlığından boşluğu ölçüsündedir. Söz konusu boşluk Hakk'ın gayrı olarak nitelenen her şeyden boşalmış olmaktır. Muntazaman edâ edilmeyen ibadetin hükmü, kulun Hakk'a yönelişindeki noksanlıktır. Oysa Subhan Allah her noksanlıktan arîdir. Muntazaman edâ edilen namaz ise kulun Rabbine olan aşkının samimiyetini gösterir. Nitekim sevgisindeki içtenlik ve sâfiyet kulu Dost'a dost eder. Hakk'ın kuluna olan muhabbeti, kulun Hakk'a olan muhabbetiyle namazda buluşur. O hâlde namaz, bâtındaki muhabbetullahın zâhirdeki zuhurudur. Ateşle korkutanın karşılaşacağı ilk şey kendi nefsinin ateşidir. Sevgi tohumu ekenin toplayacağı ürün elbette muhabbettir.

Hiçliğin Gizemi (226)

Zâtı ile yüzleşmesi murad edilen insan tekliğin talibidir. Ferdiyetin hakikati, ister farkındalık boyutunda tanınmış olsun veya idrâk boyutuna henüz inmemiş bulunsun, yaşanması gereken mânâ yaşanacaktır.

Suret-i Hakk olan insan-ı kâmil, Hz. Âdem'in (a.s) ruhaniyetinin bütün tekâmül safhalarını kendinde toplamıştır. Her Suret-i âdem ise âdemiyyetin nihai hakikatine ermemiştir. 'Kuru çamur' tıynetindeki suretle, 'karışık su'yun ifade ettiği beşeri ve ruhani mânâyı nefsinde barındıran suretler arasında idrâk ve ahlâki mertebe farkı vardır. Özünün hakikati karanlıkla örtülü olduğu için nefsanîyetinin hırçın sesi duyulan âdem 'kuru çamur' tıynetindedir. Nitekim meleklerin 'kan dökücü' olarak tanımladığı suret, kuru çamur ahlâkındaki âdemdir. Gönlüne rabbanî 'ilim suyu' ilka edilip, manevi iletişim ve yapışkanlık kazanarak, ruhani melekelerle can bulmuş âdemin kazanmış olduğu mertebe ötekinin aynısı değildir. Hz. Âdem'in zürriyetinden olduğu hâlde kan dökücü Kâbil ile Hakk için canını veren Habil'in fitratlarının bir olmadığı gibi. Keza teslimiyetin sembolü toprak unsurundan yaratılıp sonra mârifetullah deryasının misâli bir damla (nutfe) olarak zâhir olan ve varlık sırrına şahid 'kâmil insan' gibi.

Suret-i Hakk olan her ferd tekâmül safhalarına uygun olarak mânâdan nasibini alır. Bireylerin kemâlâtlarının tamamlandığı mânâ semâsı her suret için aynı değildir.

Urûc ve nuzûl (manevi yükseliş ve iniş) tıynetlerin vasıfları olan manevi sıfat ve hâllerde gerçekleşir.

Bireyin manevi bir sifattan, bir üstteki sifata yükselişi onun urûcu ve miracı olup, bir üst manevi hâlden daha alttaki mânâyâ inişi de nuzûlüdür. Her insan kendi tıynetini bilir ve içinde bulunduğu hâlin sıfatlarını tanır. Şu da var ki, her iniş bir noksanlık değil ve fakat yeni bir yükselişin başlangıcıdır.

Zirâ urûcdan maksat yüce sıfatların mânâsına boyanmak, nuzûldan maksat da kulluk bilincine avdet etmektir. Kabın boşaltılması onun doldurulmasına bir hazırlıktır. Hazırlık tamamlanmadan kabiliyet kendi kemâlâtını tanıyamaz. Nuzûl urûcun urûc da nuzûlün hazırlığıdır. Her kul kendinde bulduğu mânâ ile urûc eder. Her ferd kabiliyet ve derecesine göre Hakk'ın tecellisine şahid olur. Ârif'in nefsinde bulunduğu gerçek değer, Hakk'ın tecellisindeki mükemmellik ve güzelliştir.

Hakk'ın ayetlerinin anlamları vaktin idrâkine göre her an âşık gönüllere inmektedir. Gönle inen mânâ, gönlü de ayetlerin sırrına yükseltmektedir. Bu deveran, her an ve taptaze nefeslerde tecelli eylemekte, özdeki sessiz gözlemci Hakk'ın sonsuz rahmet ve hikmetine şahid olmaktadır. Her Ârif gönlünde bulmuş olduğu hikmetin, mârifetullahın sonu olmadığını bilir. Yine bilir ki, kimi ilim ehli kendi kemâlâtlarını tamamladıklarına inandıkları için âhir zamanda yaşadıklarını zannederek kıyamet alametlerini gözlerler. Kâmil insan bilir ki bütün bunlar urûc ve nuzûlün cilvesindeki parıltılardır. Muhammedî gönlün varisleri lütfedildiği kadar ihsânın mazharı olur. Hakk nûrunu görmüş kâmil insan her parıltıdan uzak durur.

Hiçliğin Gizemi (227)

Ey dost! Hakk'ın vermiş olduğu hiç bir hüküm yoktur ki içinde O'nun lütfu ve rahmeti bulunmasın; vev ki Hakk'ın muradı, kullarınca kendilerine verilmiş bir ceza ve kahır olarak tanınmış olsun.

Bireyin kendi özüne yakınlığı ve uzaklığı Rabbinin ona yakınlığı uzaklığı gibidir. Kim ki gönül evinde öz varlığına tanık olur, bulduğu varlık Hakk'ın varlığıdır. Gönüldeki mânânın görünümüne gelmesi mânânın suretiyle tahakkuk eder. Farklı suretlerin birbirlerine olan iştiyakı, aynı mânânın kendi hakikatine kavuşma irâdesidir. Nitekim sevgi köprüsü, seven ve sevilen farklılığını ortadan kaldırmaya tavassuf eden en güzel bir vesiledir. Zirâ muhabbet, kendi hakikati içinde zâtın ne aynıdır, ne de ondan gayridir. Görünümündeki farklılıklar, muhabbet sıfatının kendini ifade etme iradesinden doğar.

Âşığın mâşuğunun sevgisi içinde erimesindeki maksat sevgiyi (vesileyi) perde yapmaksızın seven ve sevilenin suretlerindeki ayırımın gerçekte aynı hakikatin farklı görünümleri olduğu bilincine varılmasıdır. Şu hâlde, varlığın kendi hakikatine kavuşma muradına 'lütûf' (cemâl), kavuşmaya engel her perdenin ortadan kaldırılması hükmüne 'kahır' (celâl) diyebiliriz.

Ey aziz! Bireyin inancının gerçekleşmesi, onun imânındaki içtenliğe ve Hakk'ın muvaffakatına bağlıdır. İnandığı gibi yaşayan insan, muvaffakata daha yakın olandır.

İnancın mahiyetine göre suretler şekil alır. Kişi kendini taşıdığı müddetçe zan ve hayallerindeki korku, evham ya da umudun suretleriyle karşılaşır. Dostluğun özelliği gönüllerdeki güzelliklerin ve sırların belirlenmesine vesile olmasıdır. Kalplerdeki katılık ise Dost'a ve dostluğa ulaşmadaki en büyük engel olmasıdır.

Hakk'ın tecellisine gönül gözüyle şahid olmayanlar ve yaşadıkları hâllerin ve hâdiselerin şuuruna varmayanlar, kendi zanlarındaki 'hakikat imajını' birbirlerine baskı unsuru olarak kullanırlar. Kendi nefislerine imam olamayanların halka nasihat vermeleri ne kadar inandırıcıdır?

Ey sevgili! Varlığın kendinde kabul ettiği hâl onun kaderidir; bilerek ya da bilmeyerek, isteyerek ya da istemeyerek. Çıranın kaderinde tutuşmak vardır. Âşığın kaderi sevmektir. Ârif her hâli kendinde kabul edendir. İnsanın kaderi kendi değerini bulmaktır. Zirâ kendinde bulunduğu değer Hakk'ın tecellisidir.

Kişi kendini taşıdığı müddetçe önemsizliğini ve hiçliğini yaşamak durumundadır. İzâfi benliği sükûta ermiş, Hakk'ta fâni ferd, Hakk'ın sıfatlarıyla bekâ bulmuşsa o artık Hakk'a ait bir varlık olduğundan, Hakk'la bâki her şey gibi çok değerlidir.

Gönül aşkla dolmuşsa, gönül görünmez olur.

Varlık Hakk'la dolmuşsa görünümü pür nûr olur.

Hiçliğin Gizemi (228)

Sözlerime bakıp bana bağlanma
Sevgilim ruhumdadır gönlümden söyler,
Suretime aldanıp aşktır sanma
Mâşuğum gönlümdedir kendinden söyler.

Bir insanı değerli kılan şey, gönlünü aydınlatan o nûrdur ki ârif onunla yürür, onunla görür. Nûrsuz ilim, faydasız yük gibidir. Nûrsuz güzellik, küpüne zararlı keskin sirke gibidir. Nûrsuz nefes, boşa akıp giden su gibidir.

Nûrun sureti, âlemlerde beliren renge bürünmüş görünüşlerdir. Suretler görünüşten kaybolda da nûrun varlığı her mertebede devam eder. Bir şeyin mevcudiyeti onun vücudu olmaksızın da mümkündür. Nitekim sevdiğin kimsenin sıfatlarını kendinde toplarsan, sevdiğinin nûruyla buluşmuş olursun; velev ki teneffüs edilen nefesler farklı zaman boyutlarında yaşanılmış olsun.

İnandığı değerlere sahip çıkmak isteyen kişinin yaşamı inancına uygun olması gereklidir. Zirâ varlık sınırına zıt düşmeyen insan, kendinde beliren ismin mânâsına ulaşır.

Malumdur ki her isim ifade ettiği mânâ ile tanınır. Kendini tanımak, zâtında tecelli eğleyen ismin mânâ ve hakikatine ulaşmaktır. Böylece Hakk'ın kulunda murad ettiği mânâ ve hüküm, tecelliye şahid kul için malum olur. Bu şehâdet aynı zamanda, Hakk'ın sonsuz ve sınırsızlığına, kuldaki hâl ve mânâ ise onun Hakk'a olan muhtaçlığına delil olur.

Kuldaki hâlin sınırlılığı, varlığına zıt mânâdaki başka bir hâli, farklılığı yönünden algılamasıdır.

O hâlde kulun kendini aşması, bütün zıt hâlleri ve mânâları zâtında kabullenmesiyle mümkün olur.

Suret-i Hakk olan Hz. Âdem Hakk'ın bütün isim ve sıfatlarını zâtında toplayan zâtın adıdır.

Bütün mânâ, sır ve hakikatleri ihtiva eden tecelli Hakikat-ı Muhammedîye'dir. Tâ Hâ, Hakikat-ı Muhammedîye'yi kendinde barındıran zâtın ismidir. Zâtî tecellinin aslî muhatabı O'dur (s.a.v). Her ferd Hakikat-ı Muhammedîye'den beliren mânâ ve sır ile âlemde zâhir olur. Öze eriş, o mânâ ve sırrın hakikatine vâsıl olmaktır, Tâ Sîn Mîm. Zâtına kavuşmak olan 'vuslat'ın anlamı budur. Şu halde her ferd için zâtî tecelli kendi hakikatine ermektir.

Ey dost! Hayatı eziyet hâline getirmeden yaşamak, yaşamın anlamını tanımaktır. Hayatı huzur içinde yaşamak, hayatın sırrını kendinde bulmaktır. Ölmeden önce kendini tanımak, yaşamın insana sunduğu en anlamlı hediyedir.

İnsanlar öleceklerine inandıklarında değişime uğrarlar. Ölmeden önce ölenlerin değişimleri öncelikle idrâke ermeleri nedeniyledir. Lütfun içinde kahrın, kahrın içinde lütfun bulunması, aynı fiilin farklı gözler tarafından idrâki itibariyledir. İdrâk hazinesi ise idrâk kabı kadardır. Nitekim gözler onu ihata edemez. Gördüğüne erebilmesi için görenin gördüğünde fenâyâ ermesi gerekir. Aşk olmadan âşık maşuğunu bulamaz.

Ey gönül! Hem can hem de cânânsın. Bil ki O yüce Rahman'dansın.

Hiçliğin Gizemi (229)

Ey dost! Amelsiz imân ekinsiz tarla gibidir.

Takvasız amel gülsüz diken gibidir.

Aşksız ibadet balsız kovan gibidir.

İhlâs ambarın ne kadar genişse, içindeki feyz de o kadar bol olur. Fazilet kabın ne kadar temizse, sırrındaki hikmet de o kadar emniyette olur. Gönül dünyanın nasılsa, tanıdığıın âlem de odur.

Dünyadaki lezzet ondan zevk alanlar için geçerlidir. Âhîret lezzeti nefislerine cennetleri layık görenler içindir. Yalnızca Hakk'a yönelenler için lezzetlerin her çeşidi tükenmiştir. Asıl olan gönlün yönelişindeki sâfiyettir. Ne dünyanın ne de âhîretin yaratılışında kusur vardır. Kusur, köpüğüne aldanıp deryayı görmemektedir.

Mecnun'a sordular; "kusur nedir?". "Yeterince sevmemek, belki de kusurdur". dedi. Sordular; "kusursuzluk nasıl olur?". "Sevgili'den gayri her şeyi unutmakla" dedi ve ekledi. "Aşkın çalmadığı bir kapı var mıdır?". "Hakk'a davetsiz bir fâni var mıdır?"

Gecenin aydınlığına kavuşmak, ruhun nûra kavuşmasıdır. Ölmeden önce ölenlerin hâli huzur ve sükûndur. Hâle vakıf kişi tecellinin şahididir. Hâle mağlup kişi tecelliden perdelidir.

Hiç kimse bir diğerrinin hayatını sorgulamak yetkisine sahip değildir. Sorgulanacak olan şey bireyin kendi yaşantısıdır. Bunu yapacak olan da ferdin kendisidir; kimseyi katmadan, diğerrinin yaşantısına bakmadan.

Kimin amelinin nasıl sonlanacağını ancak Hakk Teâlâ bilir. Her ağaç kendi bahçesinde çiçek açar. Mevsimine göre meyve verir. Her can nefsinde erdiği mânâdan haber verir; sırrındaki dile getirir. Ses veren her su aynı sâfiyettendir sanma; içtiğin suyla döktüğün su bir değildir.

Şeriat ehli imânın şekliyle yetinir. Tarikat ehli Hakk'ı murad eder. Hakikat ehlini Hakk murad eder. İnsan-ı kâmil kendisine ihsân olunan mârifetullah ile hepsinin hakkını hakkıyla yerine getirir.

Ey can! Kim hangi mânâyâ yönelmişse onun tafsilatını gönlünde bulur. Her gönlün avunduğu hâl onun mânâ bahçesidir. Bahçesinde dolaşmaktan haz alan birey, bahçedeki peyzaja ve onun bütün detaylarına şahid olur.

Gönlün özelliği bütün bahçeleri kendinde seyretme kabiliyetini haiz olmasıdır. Zirâ mümin kulunun gönlü Hakk'ın tecellisiyle doludur.

İmân bahçesindeki amel, ekilen tohumlara özen göstermektir. Elbette içten gelen muhabbet ve ilgi ile. Bahçıvanın bahçeye göstereceği ihtimam ve sakınma onun takvasıdır. Yabani otların bahçeyi sarmasından sakınmayan bahçıvan, mevcudiyetinin gereğini layıkıyla yerine getirmiyor demektir.

Kalbinde bulduğu mânâ ile tahakkuk eden insan için imân dışta değil içtedir. Kendine hasret kişilerin, Sevgili'ye kavuşmanın târifini yapma çabaları içinde kavramlar birbirlerini ezer. Sevgili'ye eren canlar ise yalnızca Sevgili'den söyler.

Hiçliğin Gizemi (230)

Kişinin kendindeki insan-ı kâmilî aramaması bir noksanlıktır; bulması ise bir lütûftur. Bireyin yetkinliğe erebilmesi için, yetkin olmayan bir suret dahi vesile kılınabilir. Bu iş Hakk'ın sırlarından bir sırdır ki her hayrın ve kemâlin Hakk'tan, her noksanlık ve kusurun halktan geldiğine delildir.

İmân zayıfsa delile muhtaç olur. Gönlüyle gören zât için her şey delil olur.

Hakk'ın yetmediği bir iş var mıdır ki, O'nun gayrından medet umulur? O hâlde ey dost! De ki Allah bize yeter.

Noksanlığı ve kusuru göstermeye talip çok ayna bulunur.

Nadirattandır ki sırrın sahibi güzelliğe ve kemâle ayna olsun.

Yardan aldım aşkın neşesini
giderim Dost'a dostlar şad ola

Hakk'tan aldım canın şulesini
giderim Dost'a dostlar şad ola

Sal gönlünü sidreyi aşsın
rahmet sahibi nûrlar saçsın

Güller bezenmiş hidâyet yoluna
giderim Dost'a dostlar şad ola

Nûrun örtüsü suret ile
vahdet örtüsü kesret ile

Âşığın yolu muhabbet ile
giderim Dost'a dostlar şad ola.

Talepsizlik yokluğun nişanesidir, istekte bulunmak ise varlığın. Nefsin muradı eriyince Hakk'ın muradı kulunun muradı olur. O hâlde ey dost! Bırakman gereken varlık kendinsin. Kendinle olduğun müddetçe öze perdesin.

Gönüldeki mânâlar istekle doluysa görünen suretler de dünyevi lezzetlerde olur. Gönüldeki mânâlar uhrevîyse her gördüğün suret nûrani olur. Bütün suretler fâni olunca bâki kalan Hakk olur.

Sıfatı verince deryaya
Deryadan öte ne kalır

Sureti verince aslına
Zâttan öte ne kalır.

Kim kimi yâd ederse, yâd edilen yâd edende bulunur. Kim kimi severse, sevilen sevenin zâtında hâzır olur. Denizci varmışsa karşıki sahile, kayığa gayrı ne gerek. Can ermişse cânânına, gönlün tavassutuna gayrı ne gerek.

Ey dost! Bu sözlerden imânın şartlarını yerine getirmekten uzaklaştığımızı sanma. Kulun kul, Rabbin de Rab olduğunu unutma. Şifre çözücülerden değiliz biz. Kendimizden çözümlenin gayreti içindeyiz.

Aşkın gayretiyle yüzünce deryada
Gönül aşk özün derya olur,

Dosta erince erler meydanında
Gönül dost sözün Mevlâ olur.

Ey aziz! Gaflet kendini hatırlaman, hayret Hakk'ın işini seyretmektir. Hidâyet Hakk'ın ilmini Hakk'tan öğrenmektir.

Hiçliğin Gizemi (231)

Gönül gülistana erince
Söylerse şehnâzdan söyler

Aşk kanat takınca
Uçarsa âşiyâna uçar.

Kim vaktini neye sarf ederse, sarf ettiğinin karşılığını bulur. Arayanın bulunduğu şey kendinde mevcut olandır.

Hakk'ın muradı yerine gelmeden kul nefesini iade edemez. Zirâ her canlı kabiliyetinde olanı bulmakla yükümlüdür. Allah için yaşayanın yaşantısı kendisine ait değildir. Mârifet semâsını kendi ilim ve tecrübeleriyle sınırlı sananlar, idrâklarına sığmayan her hâl ve mânâyı akıl ve gerçek dışı olarak ilan ederler.

Suretin peşinden koşan çok
Yâri gören göz nerede,

Damak tadını arayan çok
Dikene katlanan gülgönül nerede.

Kudret helvası Hakk'ın ikramıdır ki onunla, gönüller ruhani hazza erer. Beşeri zevkleri arayana hakikat ehli demezler. Hakk'ın dışında bir şey görmek şirk olur. Zirâ tecellinin dışında hiçbir şey yoktur. Aşka talip mürid için Sur'a kâmilin gönlünden üflenir. Vakte eren için boş söze yer yoktur.

Dünyaya bakan nefsin gözü
Âhireti gören gönül gözü

Varlığın her zerresi hâlisse
Misâlsiz görür hakikat gözü

Sıkıntı veren şey inkârdan, ferahlık ise imândan gelir. Ömrünün bütününü Allah'a teslim etmeyen kul imândan ihsâna ulaşmış sayılmaz.

Zirâ ihsân nûru kulun her anını Hakk Teâlâ'nın huzuruna taşıyan nûrdur.

Kalp sırra teslim olmuşsa sırrın nûru kalbi aydınlatır, gönlün genişliğini, tecellinin hikmetlerini ona gösterir. Nefsin sıfatlarından soyunan gönül ihrama girmiş olur. İdrâklar nûru algılayamaz velâkin gönül gözü onu görür. Âmâ olan göz nefsin gözüdür ki mânâyı göremez, ne bu âlemde, ne de başka bir âlemde. Nefsin körlüğü kendi aleyhine delil olur. Tıpkı görenin ufkunun kendi lehine açılması gibi. Körlüğün sebebi nefsin kendini büyük görme arzusu ve 'ben bilirim' iddiasıdır. Gönül gözünün özelliği, tevazu içinde tevhid nûrunu kabullenebilme yeteneğidir.

Ey aziz! Kur'an ve sünnetin uygulanmadığı beden, içi boş câmi gibidir. İçinde ibadet edilen bina câmidir. Sadece sohbetle yetinilen bina ise kahvehaneden farksızdır. Şunlardan sakın ki bini bir araya gelse bir gönül etmez. Hepsi birleşse bir nefes vermez. Tümünü sağsalar bir damlaya ermez! Vakit o ilâhi nefestir ki vaktinin sahibi hakkâni nefes ile doludur. Vakti israf, hakkâni nefesin farkına varmamak demektir. Bu nedenle her kim vaktini, nefesini neye ayırırsa, mânâdan nasibi de o olur. Her ibarenin yetersiz kaldığı âlemde Rabbinden gelen hikmeti gönül, nefesinde bulur.

Kelimenin mânâsını bilen mânânın ârifi olur.

Varlığının sırrına eren sırrının şahidi olur.

Hiçliğin Gizemi (232)

Hayatını sorgulayan insan, yaşadıklarının mânâsını gönlünde arasın. Gönlün hâli neyse, zâhirde gerçekleşen her olay gönlün mânâsını yansıtır. Zirâ zâhirde oluşan her iş bâtındaki bir mânânın surete bürünmüş hâlidir.

Basiret gözü hem zâhiri, hem de bâtını bir bütün olarak görür; zâhiri farklı, bâtını farklı bilmez. Bilir ki zâhir bâtına, bâtın da zâhire aynadır. Zâhirdeki suretler bâtındaki isim ve sıfatlardır.

Avni ilâhinin bâtındaki mânâsı zâhirdeki Avni'nin derde düşenlere medetkâr olmasıdır. Kader aynasındaki hükümler olaylar zinciri içinde zuhura gelir.

Mânânın bâtınına ermek için öze yolculuk yapılır. Gönlün bâtınından akan arı suyla gusül edilir ki vesvese ve şüphelerden bütünüyle arınılsın. Zâhirdeki dini ve ahlâki hükümler ve yollar bâtındaki hakikatin dışında kalmassın.

Bin dalı birlemeye bedel
bir ağaç görmek için

Bin dünyadan ölmeye değer
bir âleme girmek için

Bin sureti terke bedel
bir aslı bilmek için

Bin sevdadan geçmeğe değer
bir aşkı bulmak için

Bin denizde seyre bedel
bir ummana varmak için

Bin can vermeğe değer
bir sırra ermek için

Sordu; bin tohum ekip bir yemiş elde etmek hüner değil. Bir tohum ekip bin ürün almakta değil midir mârifet? Söyledi; varlığın hepsi tek bir emirden ibarettir. Emre bağlı her hüküm, her iş ve suret emrin 'bir'liğine hâlel getirmez. Bir çiçek bin tohum verir velâkin, bin tohum dahi çiçeğin vasfını ve tekliğini değiştirmez. Zeytinyağı elde etmek isteyen bahçe sahibi suretteki bin zeytininden vazgeçmek durumundadır. Bil ki yağın her litresinde bin zeytinin ruhaniyeti mevcuttur.

Bin vildan kurbanı bedel bir Musa'yı bulmak için
Bin eli kesmeğe değer bir Yusuf'u görmek için
Bin nefsi terke bedel kâmil nefse ermek için.

Bin hüzne bedeldir Yakub'a, Yusuf'un kokusunu duymak için. Yâkub'un özleminin, zâhirdeki suretidir gömleğin kokusu. Bâtında Yakub'un gönlünün kokusudur Yusuf'un kokusu.

Bir kitabı değerli kılan onun içindeki hikmettir. Bir insanı mümtaz kılan kabullendiği ahlâktır. Şayet ahlâkı ve hikmeti birleşmişse kişi, kendindeki kitapla bütünleşmiş demektir. Zirâ insan-ı kâmil hem cemâl hem de kemâldir.

Dostluğun mânâsını Dost'tan duymak gerek, kendindeki kitaba ulaşmak için Dost'un kitabını öğrenmek gerek. Bâtındaki nimet sofrası olan Maide'nin zâhirdeki sureti seccadedir. Varlık sandığı boşalsın ki içindeki gizli hazine seccade olarak zuhura gelsin. Ferd kulluğun hakikatiyle özdeşsin.

Ey aziz! Cahilin dilinden gurur konuşur. Ârifin hâlinden huzur konuşur. Hakk açıklarsa her mânâ yerini bulur.

Hiçliğin Gizemi (233)

Kiminin gecesi onun aydınlığıdır; kiminin gündüzü onun körlüğü. Ne gecesi, ne de gündüzü farklı olmayan gönlün huzuru onun sırrına delil olur.

Âmâ için perdenin varlığı ya da yokluğu onun körlüğünü değiştirmez. Gören gönül için perdenin kalkması onun aydınlığına bir şey katmaz. Ölmeden ölenler için tüllerin kalkması, sır gözündeki bağların kaldırılmasıdır ki eşyanın hakikati sebepsiz ve vasıtasız müşahede edilsin. Zirâ eşyanın hakikatini görmeyen gözler zulmü görür, zulmün kendi elleriyle geldiğini görmez. İhsânı görür ihsân sahibini görmez.

Mecnun'a sordular; "Leyla'yı arıyoruz ama onu hiçbir yerde bulamıyoruz." Dedi ki; "sen sen olduğun müddetçe O'nu bulamazsın. Sen senden gittiğin zaman o seni bulur."

Varlığın karşısında yokluğun yeri yoktur. Güneş doğduğunda karanlık yok olur. Kişinin gafleti görsel kimliğine tutunmasıdır. Gölgeye yaslananın hâli nice olur? Suretin ölümünden sonra perdelerin kalkması ve gözlerin keskinleşmesi sahibinin aleyhinedir.

Mânâ ve hakikat âlemine yükselen insan, dünyadayken âhirete ermiştir. Âhiretin ötesine intikal ise yaratık için mümkün değildir.

Hayy ve Kayyûm'un hazinesinden gelen feyzler KAF'tan ruha intikal eder. Her mânâ ve sıfatın belirli ölçüde indirilmesi, sonsuz ve sınırsızlık hazinesini taşımaya takat getirilememesindedir. Her kula kaldırabileceği kadar yüklenmiştir.

Adalet terazisi tartıda ölçüyü aşmaz. Her muvahhid gönlünde bulduğu hikmet nûru ile Hakk'ı tevhid eder. Tevhid ehlinin hâllerini mukayese etmek, tevhidin zıddıdır; ayrılığa sebep olur.

Kim Hakk'la sohbet ederse halkın sohbetinden uzaklaşır. Hakk'ın sohbetinden mahrum kalan hâlkın sohbetine muhtaç olur. Her kim ki her anında Hakk ile dir, halkı Hakk'ta fâni kılıp, daim Hakk ile sohbettedir.

Ey dost! Göğün mavisini denize vurmuşsa köpüğün rengine aldanma. Sese, söze dolanıp da sessizliğin derinliğinden uzaklaşma.

Köpüğün kantarıyla deryayı tartmak kimin haddine! Sırlar ormanına daldığında kaçan her ceylanın ardından üzülme. Her avcı kendi rızığında olanı avlar. Avcının tuzağı onun kendi zaafıdır. Bu nedenle ava giden avlanır. Mânâ ceylanının güzelliğine avlanan avcı, nimete kul olur! Hayatını Allah'a adayandan daha güzel kul, kim olur?

Duygusal sevgi karşılık bekler ve çabuk söner. Karşılıksız aşkı yaşamak için varlığı aşkta yakmak gerek. Kim ki Muhammedîyet nûrunda fânidir, bekâsı da elbette o nûr ile dir.

Kişinin seçip yürüdüğü yol kabinin istikametidir. Gönül neye meylerse iştiyakı onadır. Nefsin meyli ise kendi aleyhinedir. Talepte bulunmak nefsi ileri sürmektir. Her talepten vazgeçmek ise Hakk'ın talebiyle buluşmak demektir.

Hiçliğin Gizemi (234)

Ey aziz! Bir insan için yapılacak en güzel dua, hayatta iken ona hizmet etmektir. En güzel ibadet Hakk'ın kullarına muhabbet etmektir. En güzel amel halkın dert yükünü hafifletmektir. Et ve kemikle örtülüyken en yüce âleme yönelmektir. İyi-kötü, günahkâr-günahsız ayrımı yapmadan her insanı sayıp selâmlamaktır. Ummanın içinden bir zerre, Hakk'ın nefesinden bir esinti olduğunu unutmadan, edebe bürünmektir.

Muhabbet meclisinde buluşan iki dost söyleşiyorlardı. Biri diğerine sordu; "gönül sahibi her ferd, yaşadığı en ulvî mânâyı en anlamlı cümlelerle anlatıp eriştikleri hazzı ve ulaştıkları mertebeyi ifade etmeye çalışıyorlar. Senin yaşadığın en güzel ve faziletli hâl hangisidir, benimle paylaşır mısın?" Dostu cevap vererek dedi ki; "hayatta tanıdığım en güzel hâl, yaşarken farkında olmadığım bir mânâ ve ondan geride kalan anılardır. O da âhirete intikallerinden önce anne ve babama ettiğim hizmet anlarıdır ki, edâ ederken onlara bakmanın ne kadar değerli olduğunu bilmiyordum. Dönüp baktığımda o nimet vaktinin dışında kendimle ilgili bir güzellik bulamıyorum. Bunu hatırlamama vesile olan şey ise, sık sık insaniyetin erdeminden ve Hakk'a duydukları muhabbetten söz edenlerin en insani hizmetleri edâ etmekten kaçınmalarıdır. Görsel benlik ulûhiyete sahiplenmeye bayılıyor da insaniyetinin gereğini umursamıyor."

Ey dost! İmân sahipleri emanetleri zâhirde, yakîn nûrunun sahipleri ise emanetleri gönlün bâtınında taşırlar. Kimi ibadethanelerdeki şatafat ile camilerdeki sadelik bunun bir örneğidir. Hakk'ın huzurundaki diri gönlün, ulûhiyeti temsil ettiği zannedilen cansız heykel ve resimlere ihtiyacı yoktur.

Sırrını gönlünde taşımaktan aciz olan onu sembollere mahkûm kılar, Hakk'ı malum kılık kıyafetlerde arar. Gönlün gerçek sahibini tanıyan ise onu O'nun evinde muhafaza eder.

Mescid-i Haram'ın ârifin kendi varlığı olduğu ehlibeyt tarafından bildirilmiştir. Nitekim sâfiyet amellerde değil, gönüllerdedir. Nefsini yüceltmek için ibadet edenle, kalbini arındıran kul arasında huzur farkı vardır. Biri halkın, diğeri Hakk'ın huzurundadır.

Güzellik sadeliğin içinde, yücelik tevazunun içinde gizlidir. Cenab-ı Hakk ulûhiyetini kimseyle paylaşmaz velâkin güzel ahlâkı kalb-i selim kullarına bağışlar. Zirâ o kerem sahibidir.

Kişi, kendindeki faziletleri ve yürüdüğü yolu başkalarıyla mukayese edeceğine, Hakk'ın ihsân eylediği güzel ahlâkı bulmalıdır. Onu bulan Hakk cemâlini görmüş gibi olur. Zirâ aziz Allah tecelli eylediği her şeyde en mükemmel mânâyı zuhura getirmiştir. Kendindeki mânânın sırrına eren kul Hakk'ın tecellisindeki cemâle ve kemâle şahid olur. O hâlde Rabbine senin için tanıklık edecek şahid, O'nun sana ihsânı olan güzel ahlâk ve sırrındaki nûrdur.

Güzel olmayan her sözden her kul ağzını yıkamalıdır. Nefsin olumsuz huylarından arınmak niyetiyle yıkanmalıdır. Yüzleri deryaya dönük olmalarına rağmen, mârifetullah denizine dalıp, diri bir gönle kavuşmayı ümit etmelidir. Umutsuzluğun yasıyla zulmet ehli ölümlerle buluşmak için sırasını bekleyenlerden olmamalıdır. Vakti gelen her benlik görünümünden kaybolacaktır. Matlub olan ise ölmeden önce ölerək Hakk'ın muhabbet ve hidâyetinde O'nun mutlak varlığında kaybolmaktır. Zirâ bâkir kalan ancak O'dur.

Hiçliğin Gizemi (235)

Ey dost! Öyle muhabbet vardır ki Muhabbetullah'a muhtaçtır
Öyle ilim vardır ki mârifetullaha muhtaçtır
Öyle fakir vardır ki fakruriyeti onun zenginliğidir.

Cemâli taşımak celâli taşımaktan daha zordur. Zirâ celâl içindeki kul, sabır ve rıza nûrlarını yanında bulur. Cemâli yaşayanın sarhoşluğu onu tehlikelere muhatap kılar. Şöyle ki; güzelliğe sahip çıkmamak yokluğa rıza göstermekten daha çetin bir sınavdır. Gerçek cömertlik kendi eserlerine sahip çıkmamaktır. İhlâs ve irfan nûru azında azına nasib olur.

Başkalarının kusurlarını ifşa etmeyi meslek edinenler sükût orucunun ecrinden habersizdirler. O, Rabbin katından gelen nimet meyvesidir ki ilhamın hazzına gönülde erilir. Nimetin gizlenmesi şikâyetin gizlenmesinden daha zordur. Tıpkı edâ edilen bir hayrın saklı tutulmasının onu dile getirmekten daha faziletli oluşu gibi. Övgüler karşısında nefsin sükûtu, eleştiriler karşısındaki sabırdan daha değerlidir. Güç sahibi olanın gücünü kullanmaması güçsüz olanın feragatinden daha ibret vericidir. Nezaketi teşhir edenden ziyade onu içine sindiren daha samimidir.

Âşıklar için aşkta sabretmek, onun yokluğuna sabretmekten daha zordur; Sevgili'nin huzurunda bulunanın mizanı korumak gibi hassas bir mükellefiyeti vardır. Huzurda bulunmayanın böyle bir sorumluluğu yoktur. Her kulun mahrumiyeti gönlündeki kıymete göre değişir.

Ârifin mahrumiyeti vâridat nimetinden mahrum kalmak, cahilin mahrumiyeti dünya lezzetinden uzaklaşmaktır. Gönül neden zevk alıyorsa, lezzetini aldığı tadın emrindedir. Endişe, gönüldeki bir kusurun bedelidir. Kusur ise endişe ve kuşku tohumunu gönle ekmektir. Kusurundan arındırılan gönül olumsuzluk tortusundan yıkanmış billur kap gibidir.

Nefsinden ölen kişiye fâni, Hakk'la bâki olana diri derler. Dirlik gönüldedir. Evvel ve Âhir, Bâtın ve Zâhir gönülde birlenir. Zirâ tevhidin hakikati kalptedir. Diri gönlün kıblesi Rabbinedir. Hikmet ve fazilet gönüldedir. Güzel ahlâk diri gönlün hasletidir. Hiçbir tartıya sığmayan cevher gönüldür. Gönlün ameli muhabbet, varlığı tevhid, sıfatı muvahhidir. Cennete nefisle değil, gönülle girilir zirâ bekâ yurdu selim kalplere tahsis edilmiştir.

Her gönlün nasibindeki dereceye ulaşmasında vesileler farklı olabilir; kimi için müjde, kimi için hüznün vuslatın merdivenidir. Kırk yıl çölde sabretmek zorunda kalan bir kavim vaat edilmiş topraklara girebilmişse kırk gün sabredemeyenin hâline ne demelidir?

Bil ki sabrın tükendiği durumda Rabbin lütfu devrededir. Geçmişteki eylemlerin, bugünkü hâlinin müsebbibidir. Şimdiki fiillerin ise gelecekteki hâlini tayin eder.

Seçilenle, yönelenin yürüyüşü bir değildir. Gönül yürüyüşünün başlangıcı aşka, ortası Hakk'a, sonrası Hakk'ladır. Sıfatlar zâta yâr olunca seyir zâttadır. Misâller ibret alanlar için değerlidir. Vurdumduymaz için hangisi olsa birdir.

Hiçliğin Gizemi (236)

Her gelen koku gülistandan değildir. Her kuşdili bilen Süleyman değildir. Her yönelen seçilmez; her seçilen ise yönelmiştir. Kimi seçilen seçildiğini bilmez. Kimi yönelen neye yöneldiğini bilmez. Seçenlerin gözleri ise yürüdükleri yolun gayrını görmez. Bu nedenle bazen yollar vuslata perdedir. Yoldaki gölgeler zanlara varlık atfedilmesindedir. Kimi yolcuların bir kısmı Hakk olmayan bir zannı gerçek gibi kabullenmeyi severler velâkin gönüllere inen Hakk'ı dinlemeyi seçmezler. Seçilenler için resim yoktur, şekil yoktur, renk yoktur. Kendinden azad olanın, yokluğa talip olmasına gerek yoktur.

Ey gönül! Kaybedenin kazandığı âlem bil ki sendedir. Sözüne güzeline uymak, sözü dinlemekten daha kıymetlidir. Duyduğunu uygulayan ferd ona gönlünde can vermiş olur. Duyduğunda kalan ise işin suretinde ve şeklinde kalmıştır. “Secde et ve yaklaş” hitabını duyup da ona uymayan hem secdenin hem de yakınlığın ruhaniyetinden nasibini alamaz. Hakk'a yakınlık hamd ile başlar, zâhir ve bâtın secdesiyle kâmil olur. Hâllerin en güzeli her hâlini Hakk'tan bilen ve her hâlinde hamdı ve şükrü unutmayanın hâlidir. Hamd ve şükür Sevgili'yi zikretmektir. Sevgili'nin zikri ise kullarını gözetmektir. Cânâna yönelen bütün canlar O'nu zikreder. Seçilen ve yönelenler tevhidin özünde birdir. Zirâ irâdeleri O'nun irâdesinde erimiştir. Seçenler ise kendi irâdeleriyle seçtikleri zannına mağlupturlar. Çünkü yönelişlerinin dahi Hakk'ın bir lütfu olduğunu unuturlar.

Oysa Rabbin ihsân ettiği lütûfların “zâhir ve bâtın nimetler” şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Zâhirdeki nimet, herkesin görüp istifade edebileceği bir lütûf iken, bâtındaki gözlerden gizli nimet Hakk'ın sırlarına sırdaş olanlara lütfedilmiştir ki Hakk'ın fiillerini ve sıfatlarını müşahede etmek nimetidir.

Ey dost! Her hâli hamd olan kulun sözü şükür olur. Hâllere mağlup olanın sözü kendine vebal olur. Zirâ ağızdan çıkan her söz kendini ispatlar. Şöyle ki; şükredenin nimeti artırılır. Şikâyet edenin ise şikâyet sebepleri çoğaltılır. Şükre vesile olan her hayırlı oluş ise Hakk'ın gizli nimetlerindedir. Buna göre doğruyu seçebilmek de Hakk'ın lütfundan başka bir şey değildir. Zirâ her güzel fiilin aslî sahibi O'dur. Nasıl ki kendine ait olmayan bir elbiseyi giyenin üzerindeki giysi sıyrılır, ulûhiyeti kendilerine yakıştıran nefsanîyetlerin hâli de odur.

Rahmanın kulunda zâhir olup görülebilecek olan ilâhi ahlâk ise O'nun sıfatlarının kulundaki yansımasıdır. Nitekim tevbe den her kul Hakk'ın Tevvab sıfatının mazharıdır. Tevbe, Hakk'ın bâtındaki nimetlerinden olup, kul tevbekâr olduğunda nimet zâhir olur. Halkın kusuruna aldanıp, Hakk'ın “secde et ve yaklaş” davetine icabet etmekten kaçınan kul, pire yüzünden evdeki yegâne yorganı yakan fakire benzer. Oysa her kapıyı her devirde açan anahtar tevbedir. Tevbeden kaçan benlik gururun kuludur.

Elif, Lâm, Mim nûrları namazı edâ eden, varlığını zekât olarak veren, güzel işlere vesile olanlar içindir. Yakîn ehli bâtındaki hidâyetin, zâhirdeki rahmet olduğunu bilir zirâ Hakk'a ibadet, Hakk'ın kullarına bahşeylediği bir nimettir.

Hiçliğin Gizemi (237)

Ey aziz! Hiçbir güzel aynaya bakmadan güzelliğini göremez. Bil ki güzelin aynası Hakk'ın kuluna bahşeylediği sıfatlarıdır. Sıfatlar aynasından zâtı müşahede edersin.

Yedi deryanın yedi ikliminde her can gönül teknesine biner, kendi dümenini kendi tutar. O ki Hakk'ın gemisindedir onun deryadaki "yüzmesi de demir atması da Hakk'ın irâdesiyledir." Zirâ dümeni Hakk'ın elindedir. Kimileri kendilerince doğru buldukları pusulayı takip ederler. Kimileri de kendilerine verilmiş pusula ile seyrederek. Kimin en doğru seyirde olduğunu aziz ve hakîm Allah bilir.

Hakk'ın rahmeti, hâlkın merhametinden geniştir. Zirâ zâlimler önyargıyla hareket edip haksız yere yargırlar; Hakk'ın rahmeti ise zâlimleri de kapsar. Zulüm taşıyan, taşıdığı yükü kendi nefesine eziyet eder.

Ey dost! Sırlar kitabı hud'dur zirâ sahibi uludur. Değerini yitirdiğine inandığın her şey senden uzaklaşır. Değer verdiğin her şey sende kalıcı olur.

İmân devrinin bittiğini iddia eden gafiller, imân nûrundan mahrum kalırlar. Nûrsuz ilim talipleri faydasız bilginin kulu olur. İmândan ihsâna erişen mümin hakkı hakk, bâtılı bâtıl olarak görür. Kendindeki değerleri paylaşmak nimete şükrün gereğidir. Ulvi mânâlar gözle değil, gönülle okunur. Hikmet ve sırlar dolu kitabın anlaşılabilmesi, sözün kabuğundan mânânın özüne inenler için mümkündür. Kibirli benliklerin sözün suretine takılmaları sapkınlıklarına vesiledir.

Eğri duyan eğri söyler

Az dinleyip çok söyleyenlerden olma,

Gurur fâni nefsin ziyetidir

Hakk'a bakıp bâtil görenlerden olma,

Aşkî yaşayanın gönlü ııldar

gönül çalıp ah alanlardan olma,

Yokluk varlığa kavuşmanın vesilesidir

nûru görüp nâra atılanlardan olma.

Muhtaç olmadan önce varlığın kıymetini bilen dara düşmez. Gerçek zenginlik ise Hâdi'nin Hâ'sıyla Hakk'ın hidâyetidir. İzzet ve ikramının ayn'ıyla nimetler bahşeden, lütfunun lâm'ıyla ihsânda bulunan O'dur.

Arada sırada ibadet edenlerin gönül cennetini ziyaretleri de arada sırada olup, kalıcı değildir. Duanın kabulü için duanın hakikatine uygun yerde sağlam durmak gerekir.

Ey gönül! Feryadım duyulmadı diye hüzünlenme! Her seslenen Ömer (r.a.) değil ki, hitabı dağdan taştan duyulsun. Her güzel sesli Davûd (a.s.) değil ki, doğadaki bütün canlılar dinlemeye koşsun. Bil ki dirilerin sesini diriler duyar. Ölülerin sesini ölüler dinler. Nefsinden ölenlerin sözlerini gönlü diri sevgililer dinler.

Vücuttaki organların imânla dolması gönlün imânından sonradır. Gönül secde ederse, beden de onu takip eder. Gönül Hakk'a yürürse, bütün varlığın Hakk'a yönelir. Gönlün güzelliği müşahede ettiği güzel nedeniyledir. Zirâ o Rabbini gözler. Dünyada çekilen acılar arınmanın bedelidir. Bedeli peşin ödeyenden hesap sorulmaz. Ertelenen fatura sahibine yük getirir. Yapılan her güzel iş bir kusuru giderir. Halka güler yüz göstermek sevenlerin hizmetidir. Zirâ Hakk'ın keremini yansıtan kul Hakk'ın keremine seçtiklerindedir.

Hiçliğin Gizemi (238)

Ey dost! Bütün suretler mânâ âleminden birer misâldir. O hâlde, neyin misâli olduğunu Rabbinden sor.

Kayan yıldızın aydınlığına aldanma, kalıcı değildir. Hakk'tan gelmeyen bilgiye kanma, Rabbanî değildir. Ulu câmideki şadırvan insan-ı kâmilin kalbini temsil eder. Câmideki halkın nabzı mümin kulunun kalbinden atar. Şadırvanın içindeki su, gönülden akan Rabbanî hikmettir ki halk onunla ferahlar. Şadırvanın sırrını her âşık bilmez velâkin hakikat ilminin bağı yanık talipleri, hikmet nûruyla serinler. Bağı yanıklar Hakk'ın hitabına susamış sevgililerdir. Bil ki bütün bir şehir halkı ulu câmi gibidir. Mümin zikrettikçe bütün halk zikretmiş gibi olur. Zirâ kalp attıkça bütün vücud hamd eder. Halk ister bunun bilincinde olsun, isterse olmasın.

Ey aziz! Sevginin nefrete, iyiliğin kötülüğe, gönlün amele üstünlüğü gibi nûr da ateşten güçlüdür. Müminin nûru ateşi söndürür.

Aşkın bedeli ölümdür
nârı gitti nûru kaldı muhabbetimin,

Nefsin sükûtu huzurdur
kahrı gitti lütfu kaldı Sevgili'nin.

Cennet yakınlık, cehennem ise uzaklıktır. Hem yakınlık hem de uzaklık Hakk'a göre değil, halka göre görsel bir nispet olup, Hakk'ın varlığında kaybolanlar için ne yakınlık ne de uzaklık vardır. Bil ki Hakk'la beraberlikten daha güzel bir cennet, O'na olan uzaklıktan daha yakıcı bir ateş yoktur.

Yakınlığın nazarıyla uzaklığın bakışı bir midir? Cennetin misk kokusuyla nefsin benlik kokusu aynı mıdır? Gönlü saf olmayanın ismi Tayyib olsa zâtı Tayyib sayılmaz. Nefsinin gururundan arınmayanın ruhu huzuru bulmaz. Öfkesine yenik kişi hangi makama erse cahil sayılır. Hâlinde ve dilinde kendinde varlık barındırmayan ârif sayılır. Hakk'ın dinini korumak Hakk'ın işidir. Kulluğun görevi halka efendilik satmak değil, içindeki hiddeti yenebilmektir. Tepkin neyse makamın da odur. Hâl dilin neyse gönlündeki sır da odur. Hâlin sahibi vaktinin sahibidir. Hâlin mağlubu vakti ziyandadır.

Ey dost! Her hâlin ve her vaktin vuslata dönsün; ayrılık ateşi nûra dönüşsün. Bil ki ayrılık da vuslattır, birliktelik de! Vuslatın farkında olmayan vehmindeki zandır.

Bireyin kendini kusursuz görmesi, kusur işlemesinden daha sakıncalıdır. Zirâ pişmanlık duyan günahkâra Hakk'ın rahmeti ulaşır. Hatasız olduğuna inanan dindar ise kendi nefesine bırakılır. Geçmişteki suizanlarını hatırlamak suretiyle pişmanlık duyan kişi, nefsin tortusundan arındırılır. Kendi zanlarından utanç duyan her ferd tevbe etmiş sayılır. Nedamet duymayan mağrur ise tevbe etse de tevbekâr değildir.

Görmez misin ki derya, nefsanîyet sahiline atılan köpükleri döve döve arındırır. Sinesine çektiklerini ise kendi hakikatının rengine boyar, ahlâkıyla ahlâklandırır. Göğün mavisıyla deryanın mavisini bir olur. Zâhir ile bâtının mânâsı suret âleminde vahdete misâl olur.

Hiçliğin Gizemi (239)

Ey dost! Bilmek bilinmekten, görmek görülmekten, hiçlik benlikten daha hayırlıdır. Bil ki tanımak tanınmaktan daha değerlidir.

Yokluğun mânâsına ermeyenin varlıktan haberi yoktur. Varlığın sır kapısı kendinden vazgeçene açılır. Gelip geçici olan her şey onun değersizliğini ispat eder. Aziz ve değerli olan, hiç değişmeyip, kalıcı olandır. Kendindeki mânâyı hakkıyla tanımayan insan imânın kemâline şahid olamaz. Şehidler âlem-i melekûta yükselmişlerdir. Âlemden âleme intikal için ahlâki vasıflarda değişim gereklidir.

Baş gözüyle renkler görülür. Ruhaniyet âlemini gören sır gözüdür. Nûru nûr görür.

Hakk'a teslim ettiğin şeyin ne derdi kalır ne yükü, âhiret ehlinin hâli sükûnettir.

Nefsin hırsı neyin üzerinde ise gözün dikkati de onun üzerindedir. Ruhun özlemi neredeyse gönlün yönelişi de onadır. Gönlün fenâsı Hakk'ın azametinde kaybolmasıdır ki, bu durumda her an mevcut olan o an hazır olur; yerin ve göğün kabul edemediği fazl-ı ilâhi gönlün yerini alır. Nefsin fenâsında er kişi şehid olur. Nefsinden ölenler için âlem-i bekâdan bir rızık vardır. O rızık, mevcut olanın Hakk Teâlâ için mevcudiyetidir. Dünyanın derdi ve neşesi dünyadan kopamayanlar içindir. Kızgınlık ve kırgınlık nefsinin kulu olanlar içindir.

Ey aziz! Hakk'ın mevcudiyetinin dışında şahidi olduğun her şey gerçek şehâdetten ancak bir yansımadır. Şehid odur ki, her baktığında Dostun mevcudiyetine şahid olsun. Yaratılmış olan hiçbir şey O'nun vechini seyirden alıkoymasın.

Tükenip giden her şeyin aslı yokluktur. Yoku var gibi bilmek, bâtilı hakk olarak görmektir ki gerçek körlük odur. Âmânın şahidliği cahilin mürşidliği gibidir. O hâlde her söyleyenin ardından koşturma! Her parıltıya güneştir diye sarılma!

Kimileri vardır korkunun tadını umudun tadından daha tatlı bulur. Kimileri vardır ızdırabın içinde huzuru bulur. Her can kabında bulduğu mânâ ile doludur. Kimileri vardır kendi iddialarının esiridir. Kimileri vardır gaybın içinden Hakk'ın sesidir.

Görsel benlik, her an değişip dalgalandığı için güvenilir değildir. Huzurun tesisi için onu Hakk'ın zikriyle meşgul etmek gerekir ki, hüsnüzandan gayrı hiçbir kuruntu ve vesvese kalmasın. Benlik, kendi korku ve kuşkularına yem olmasın.

Hakk'a yakınlık Hakk'ın sıfatlarını zâtında toplamakla olur. Hakk'ın güzel isimlerini zikretmek O'nun güzel isimlerinin gereği gibi hareket etmektir ki ismin mânâsı kulda zâhir olsun. Hâl diliyle zikreden zâkir güzel ismin ahlâkına ve nûruna boyansın.

Ârifin hayırlısı bildiğini kendine saklamayıp onu dostlarıyla paylaşmasını bilendir. Âlimin hayırlısı ilmini hâlkın hizmetine tahsis edendir.

Hiçliğin Gizemi (240)

Dertten geçtim deyyân için
Tenden geçtim Allah için,

Elden geçtim efrâd için
Erden geçtim esmâ için,

Sırdan geçtim settâr için
Serden geçtim Subhan için,

Beyden geçtim beyzâ için
Benden geçtim Allah için.

Ey dost! Kulluğun esrarı tek bir noktada toplanmıştır. Tek noktanın hakikati de kudret elinde Hakk'a teslim olmaktır. O hâlde, arzu ve korkularınla noktayı süsleyen cahillerden olma. Sükûtun mânâsı Allah için susup, Allah için konuşmaktır. Nefsin sükûtu Allah için yaşamak, Allah için ölmektir. Kimileri için vazgeçilmez olanın bir başkası için hiçbir önemi olmayabilir. Varlığıyla yokluğu eşit olan şeyin önemi kalp için yok demektir. Kalb-i selîm'in değeri, Hakk'ın dışında hiçbir şeyin onun gözünde vazgeçilmez olmayışıdır.

Kaybetmekten korkulan her şey korkunun suretinden başka bir şey değildir. Korku ne kadar büyükse, kaybedilecek o kadar çok şey var demektir. Arzulanan her şey, tutkunun suretinden başka bir şey değildir. Tutku ne kadar güçlüyse, arzuların suretleri de o kadar çok olur.

Günübürlük yapının mânâsı ne ise, günübürlük azığın da mânâsı odur. Zirâ günübürlük yapı masivâyı günübürlük azık da fâni dünyadan elde edilecek olanı temsil eder.

Şu hâlde, günübürlük inşaatı satmak, dünyayla ilgili korku ve tutkuları satmak demektir. Canını ve malını satanlar için kalıcı ev Hakk'ın huzurunda olmaktır zirâ âhiret yurdu daha hayırlıdır. Bilmez misin ki gözü dünyada olanın gönlü de dünya ile doludur; isterse o kendini dindarlık görüntüsüyle gizlemiş olsun!

Hakk'ın sohbetiyle dolan gönül halkın sohbetini aramaz. Hakk'a kul olan insan hiçbir kapıya kul olmaz. Hakk'ın huzurunda durmak varken, halkın huzurunu neyleyim! Kimde mevki hırsı, önderlik iddiası, mürşidlik tutkusu, kerâmet aşkı varsa, ölmeden önce hepsinden ölmeyen er kişi sayılmaz. Vakti Hakk'la dolu olanın masivâyâ ayıracak zamanı tükenmiş demektir. Bil ki masivâ sensin! Sen yoksan sivâ da yok demektir. Kalbin dirliği nefsin ölümündedir. Nefsin ölümü ise, nefsin kendi sâfiyeti olan ruhuna teslimiyetidir.

“Bereket kapılarının gökten ve yerden açılması,” bâtında ve zâhirde, deryada ve sahilde, enfüste ve afâkta hidâyet sahibinin rahmetinin ve lütfi ilâhisinin tecellisi içindir. Bir yol ki içi sözde gönül alma, hislerle avunma yoludur; ister dünyevi, isterse uhrevîyete bürünmüş olsun, o yol zan ve hayale sapmışların yoludur. O hâlde ey gönül, her hazdan Mevlâ için geçmedikçe, her canı canından değerli görmedikçe, her ana gönülden rıza getirmediği, Hakk yolunu her yoldan üstün bilmediği, sırrındaki mânâdan her kul emin olmadıkça, ‘kendilerine lütûf ve ikramda bulunanların’ yoluna ermiş sayılmazsın. Onlar ki, “ancak Sana kulluk eder ve ancak Senden medet umarız’ niyazına sıkı sıkı sarılmış sevgililerdir. Hakk'ın kendi varlığıyla örttüğü kırık kalpten daha mamûr gönül kimde vardır?

Hiçliğin Gizemi (241)

Ey dost! Rabbin kullarına kendini bildirmeseydi, hangi aciz O'nu kendi idrâkiyle bilebilirdi! İsimleriyle, sıfatlarıyla zâtını tanıtan O'dur. O hâlde baktığın her şeyde Hakk'ın tecellisini ve nimetlerini müşahede edersen, hiçbir şey kişiye perde olmaz. Göremediklerini göstermesi için Rabbine yönelen ve arındırması için gönlünü Hakk'a sunanın basîret gözü açılır ve gönül gerçek sahibini görür. Kalplerin mühürlenmesi nimet kapılarını inkâr edenler içindir. Hakk'ın gayrını gören göz için her şey kendine perdedir. Zirâ perde, kişinin tecelliye bakışındaki bâtıdır. Nimetin azlığı nimeti göremeyenler içindir. Nefsin yokluğu nimetin kendisi değil midir? Yok olanın kendini var bilmesi nefsin körlüğü değil midir?

Sâfiyetini bulmuş her gönül Hakk'ın huzurundadır zirâ o sırrındaki nûra kavuşmuştur. Rabbin ülfet etmek istediği kul Kâf nûru ile beytten sayılır zirâ o, nefsinin açlığından ve korkularından azad olmuştur.

Kişinin manevi vücudu aldığı sıfatlara ve büründüğü ahlâka göredir. Mânâ vücudundaki göz de ona göredir. Âlemlere nefsin gözüyle değil, Hakk'ın lütfeylediği ihsân gözüyle bakan insan Hakk'ı müşahede eder.

Tevhid ağacını tevhid ehli görür. Meyvesinin hazzına yemişinden tadanlar şahid olur. Tatmadıkları mânâları tarif etmeye uğraşanlar, görsel benliklerindeki şekil ve kalıpları, mânânın hakikatinden daha önemli ve değerli bulanlardır.

Kendini dünyaya ait görenin bakışı ve meşgalesi elbette dünya olacaktır. Mânâ vücudundaki sıfatları nûrla aydınlanan zâtın müşahedesini de nûr gözüyle olacaktır.

Ey aziz! Âşık, mâşuktaki kemâlâtın görünmesine ayna olur. Müritteki aşk ve cezbe ne kadar kuvvetliyse, mürşidin doğurganlığı da o kadar bereketli olur. Meyveleri komşularıyla paylaşılan bahçedeki ağacın ürünü daha bereketli olur.

Hakk'ın celâli zâtına göredir. Zirâ zâtı ancak zât görür. Sıfatları açısından cemâl olması, güzelliğine bütün âşıkları şahid kılması nedeniyledir.

Müridin celâl ve cemâli müşahedesini kendi hâlini algılaması itibariyledir. Hâlindeki değişim gönlünde kendine olan bakışın sebebidir. Hâlleri arasında ayırım yapmadan razı olduğunda görüşünde değişim kalmamış demektir zirâ Hakk'ı gören hâlini görmez. Hâliyle övünüp dövünen ise Hakk'tan perdeli demektir. Hâlden razı olmakla nefsten razı olmak aynı şey değildir. Hâlden razı olanın iradesi Hakk'ın iradesinde erimiştir. Nefsten razı olan ise, henüz nefsinden erimemiştir. Hâlin ne varlığı, ne de yokluğu bir hiçse, hâlin sahibi gitmiş, Hakk'ın gayri kalmamış demektir. Kulun ihtiyacı onun muhtaç oluşundadır zirâ her muhtacın ihtiyacını hiçbir şeye muhtaç olmayan Rabbi karşılar. Rabbla baş başa kalmanın güzelliği ve feyzi her şeyden daha huzur verici ve irşâd edicidir.

Hiçliğin Gizemi (242)

Ey dost! Gayretin amacı, elde edilenin helâl olması içindir. Kolay elde edilen nimetin değeri bilinmez. Zirâ gayret ne kadar çoksa, şükür de o kadar çok olur. Şükür ne kadar çoksa, nimet de o kadar bol olur. Şükrün hakikati nimet vereni görmektir. Gül bahçesinde kaybolan gönül gülistana ermiştir.

Kendinden kaybolmak bil ki yüce bir nimettir. Kaybolduğunda var olmak ise en yüce ihsândır. Mecnun odur ki, mecnunluğunun farkında bile değildir. Hakk'ın sanatını icra edişinde kendilerine pay çıkarmak isteyenler, O'nun hiçbir iş ve fiilde ortağı bulunmadığını bilmeyenlerdir.

Dedi; varlığıyla yokluğu bir olan nedir? Dedim; Dünya'dır. Dedi; varlığıyla yokluğu farklı olan nedir? Dedim; âhirettir. Dedi; ne varlığı ne yokluğu belli olmayan kimdir? Dedim; o sensin. Dedi; nasıl? Dedim; varlığınla âlemleri halk eden Sen'sin, âlemlerin gizemindeki Zâtının varlığı belli değildir. Âlemlerin yokluğunda Zâtınla var olan yine sensin. Yokluğun gizemindeki varlığın yine belli değildir. Dedi; sen kimsin? Dedim; gizemli nefesinden bir esintiyim. Dedi; o hâlde gel bana dön. Nefesimden gayrı bir nefes kalmasın.

Ey aziz! Gülfidanının toprağını muntazaman çapalarsan, güller daha coşkulu açar. Hakk'ın zikriyle çapalamak senden; gönlün bâtınından açacak güller Hakk'tandır. Secde etmek senden; Zâtına yaklaştırmak O'ndandır. Zikir, kul için gönül aydınlığı ise Hakk'ın varlığıyla kulunu örtmesi sâfî nûrdur. Nûr ile nûr olanın aldığı her nefes zikir, yaptığı her iş ibadet olur. Zirâ nefesten ve işten murad O'nu hamddır. Ârifler için göz aydınlığı her andır. Gönle inen ilham ise Hakk'ın kuluna selâmıdır. Hakk'ın tecellisini unutturan her şey bâtıldır. Kişi unutup kaybettiğini arar. Hiç kaybolmamış olan aranıp da bulunamıyorsa nefsin körlüğündendir.

Vaktin akışında O'nunla olunmayan her an kayıptır. Vakitler boşa harcanmasın ki kulun kazancı artsın; sular deryaya kavuşsun. Her şeyden çabuk etkilenen her şeyden çabuk vazgeçer kimin kararlı olduğunu hikmet sahibi Rabbin daha iyi bilir. Her şeye dünya gözüyle bakanların elde edeceği bilgi de dünya ile sınırlıdır. Oysa varlığın hakikati görüldüğü gibi olmayabilir. Mânânın içeriği hakkında bilgili olmayanlar kendi zanlarına dayanırlar velâkin, "hakikat bakımından zannın bir değeri yoktur."

Ey dost! Kim hangi hâlde bulunursa o hâl onun nasibidir. Seni senden örten hâlde bulunursa, o hâl onun nasibidir. Seni senden örten hâl Hakk'ın ihsânıdır. Seni sana iade eden hâl ise kendi kusurundur.

Hakk'ın yaratıkları arasında ayırım yapmak, Hakk'ın yaratışına karşı çıkmaktır. Zirâ mâdem ki O halk etmiştir, O'nun muradı tecelli etmiştir. Kim O'nun muradını inkâr eder veya Hakk'ın takdiri yerine kendi takdirini talep ederse tecellideki hikmetin güzelliğini görmemiş olur.

Bir şeyi kaybedeceği korkusunu yaşamak, Hakk'ın takdirine boyun eğmemektir. "Dünya beldelerinden birinde, kendi hâlinde sıhhat ve huzur içinde yaşayan bir fakir, günlük ibadetlerinin ardından yaptığı mutad duasına ilaveten şöyle yakarmış; "İlâhi! Kulunu sıhhat içinde yaşat ve beni kimseye muhtaç eyleme! Yattığında her zaman rahat ve huzurlu uyuyan gariban, o gece sıkıntı içinde kalıp, ellerinin ve ayaklarının uyuştuğuna şahid olmuş. Hakk'a yürüyeceği inancı içinde uyanıp abdest almış. Namaza durmuş ve bu kez şöyle yakarmış; İlâhi! Haddimi aşip kendi muradımı Senin takdirine tercih ettim. Neye muhtaç olduğumu Sen benden daha iyi bilirsin. Hakkımdaki hükmün benim için en hayırlı olandır. Tevbemi kabul eylersen bu senin yüceliğindedir."

Hiçliğin Gizemi (243)

En çok kınayan, en çok kınanacak olandır. En çok seven, en çok sınanacak olandır.

Muhabbetullah tek bir güne sığar mı! Şayet sevgililer günü sevginin izharına bir vesileyse, bil ki her an sevgi anı, her gün Sevgili'nin günüdür. Zirâ O, sevgideki tecellinin ve sâfi muhabbet olan din gününün sahibidir. Din günü, Zâtın bâtınındaki muhabbetin zâhirinde taşıdığı andır ki o an, el'andır.

Sanatçı sanatında ibadettedir. En asil sevgi Hakk'a ibadet, en ulvî ibadet Hakk'a muhabbettir. Her âşık bir sanatçı, her sanat muhabbettir.

Hakk'ı sevdiğini iddia eden kişinin yaşantısı, Hakk'ın kulunda görmeyi murad ettiği ahlâk ve amellere uygun değilse o sevgi, kuru iddiadır; hissi ve dönemselidir. İddia sahibi hayatını Hakk'a tam teslim etmemiştir. Sevgili'ye kavuşmak için suretin ölümünü beklemeye gerek yok. Nefsini teslim eden her ferd, âhireti dünyadayken yaşamaya başlar.

Ey dost! Nefsi musalla taşına yatır velâkin kendin yıkamaya kalkışma. Ölülerin kendilerini yıkadığı nerede görülmüştür? “Kendinizi tezkiye etmeyiniz” hitabını duymadın mı? Seni sende yıkayıp, arındıracak olan Rabbindir. Elbette usul ve yöntemini de O bilir. Tarla sahibinin görevi tohumu toprağa ekip muntazaman sulamaktır. Tohumun ürüne dönüşmesi Rabbin işidir zirâ Rezzak O'dur. Secde etmeyen alın Rabbine şahidlik edemez.

Secde etmeyen gönül zâtındaki tecelliye eremez. Her kul kendi ibadetinden sorumludur. “Seni secde etmekten alıkoyan nedir” hitabı, nefislerini diğerlerinden üstün görenler için değil midir? Ruhunun suretteki ibadeti aşmış olduğunu zannetmek hakikat ehlinin işi değildir. Kur’an ehli Kur’an’ın hükümlerine göre iş tutar. Hakikat ehli hakikate ermekle imânın şartlarını yerine getirmekten muaf tutulmamıştır. Kim aksini iddia ederse yüce peygamberin (s.a.v) getirdiği dini idrâk etmemiş olur. Hiçbir derneğin ya da tarikatın kuralları Kur’an’ın hükümlerinden daha ileri değildir. Hakk’ın dinini Hakk’tan alanlar, onu bizzat kendi varlıklarında bulurlar. Zan ehli ise duyduklarıyla lafzın suretinde ve süsünde kendi hakikatini sınırlar. Her kim kendinde tecelli eden mânâyı ne kadar tanıyorsa, hayatındaki yönelişinin mânâsını da o kadar tanıyor demektir.

Ey dost! Kim sana bir hayrda bulunmuşsa sen de ona hayırla karşılık ver. Hangisinin daha hayırlı olduğunu Rabbin bilir zirâ bütün hayırlı amellerin sahibi O’dur. Kalplerin ve gözlerin döndürüleceği günden sakınanlar, gözlerini ve bakışlarını ululanmaya değil, yere indirmekle, kulluğa döndürmekle mükelleftir. Gönlünde yakîn nûru bulunmayanın gözünden ve sözünden aydınlık çıkmaz. Zirâ yakîn, namazı edâ edip, izâfi varlığını tümünden zekât olarak verenlerin, Hz. Resulün (s.a.v) sünnetine itaat edenlere hibe edilen rahmet nûrudur. Bil ki secde muhabbettir.

Hiçliğin Gizemi (244)

Ey dost! Dünyayı seven kendi benzerlerini sever. Allah'ı seven herkesi sever. Hakk sevgisi her şeyin üstünde olduğu zaman bütün farklılıklar ortadan kalkar. Bütün kırgınlıklar, düşmanlıklar toprağa gömülür.

Her ferd gönlündeki muhabbetullah nûru kadar sevgiden nasibini alır. Muhabbet ki Hakk'ın sıfatlarından bir sıfattır, O'nun kâmil sıfatlarının nûruyla aydınlanan zât, Hakk'ın zâtî muhabbetine mazhar olur. Şöyle ki; Hakk'ın kulunu kabul edişi, kulun büründüğü ahlâka ve sıfatlara göredir. Ahlâkında muhabbet, doğruluk ve sadakat olanı kucaklayıp, karşılayacak olan, aynı sıfatların Rabbanî nûrudur.

Gönül sevginin şahidiyse, Sevgili'nin şahidi kimdir? Sıfatına şahid olan varlık, zâtın kendisi değil midir? Sevgiyi gönülde sabit tutan tecelli, Sevgili'den gayrı kimindir? Her sevdiğinde Hakk'ı sevmiş olan, hiçbir sevginin O'na perde olmadığını da bilir. O'ndan gayrını sevdiğini zanneden ise hayalindeki surete mağluptur. Zirâ sevgiye sahip olduğunu düşünen benlik, sevginin zerresiyle Sevgili'den perdelenmiştir. Oysa her sıfatın aslî sahibi O'dur, yüzler nereye dönerse dönsün O'nun cemâline dönmüş olur. Bütün isim ve sıfatları O'na iade edip, O'nunla, O'nun için mevcut olmak kulluğun hakikati değil midir?

Muhabbetullah deryasında kaybolmadan O'nun sevgisinden söz edenler ikiyüzlüdür. Hakk'ın sıfatlarına boyanmadan vuslattan bahsedenler eğri sözlüdür. Hakk'ın mârifetinde gayba dalanlar hem dilsiz hem de isimsizdir.

İnsanların çoğu çukurda yaşamaktadırlar da bunun farkında bile değildirler; kimileri öfke çukurunda, kimileri hırs ve özentî çukurunda, bazıları korku, bazıları evham ve kuşku çukurundadır. Kendilerini an çok aldatanlar ise nefsanî alışkanlıklar çukurunda kalanlardır. Kişi içinde bulunduğu çukurdan çıkmadıkça ufuktakini görebilir mi?

Ey aziz! Şayet senden bir şey istenirse verebileceğinin azamisini ver. Bütününü vermek, yarım vermekten daha üstündür. Velâkin kimseden fazlasını isteme zirâ karşıdaki kişinin verebileceğinin üstünde beklentiye girmek, onda kusur aramak olur.

Günahları yüklenmek durumunda kalmayan insan, mâğfiretin de ne demek olduğunu anlayamaz. Bu nedenle kimine günah işlemesi yazılmışsa onu hor görme; kimi günah vardır kefarete ve yakînlığe vesile olur. Kimi sevap vardır, mağruriyete sebep olup, sahibini uzaklığa taşır.

Hakk'ın işini seyretmek, O'nun ilmine şahid olmaktır. Tecellinin büründüğü isim ve sıfatlara şahid olmak O'nun cemâline tanık olmaktır. Zâtını Zâtına teslim etmek, O'nu her şeye tercih edip kemâlî muhabbete ermektir. Rabbini bilen, hiçbir âlemi O'nun kulluğuna değişmez. Huzur, Hakk'ın kullarına ihsân eğlediği öyle bir nûrdur ki bu âlemde mahrum kalan öbür âlemde mahzun olur.

Ey gönül! Âhîret vücuduna güzellikleri taşımak varken, eğrilikleri seyretmeye ne gerek! An şu an, dem bu dem, vakti boşa harcama. Gönlü avutanlardan değil, gönlü sunanlardan ol. Bilgiyle yalpalayanlardan değil, hikmetle yürüyenlerden ol. Aşk arayanlardan değil, aşkta ölenlerden ol.

Hiçliğin Gizemi (245)

İlâhi! Hangi vasfı Zâtına yakıştırsak o, bizim acimizin bir ifadesi, hangisini Senden uzaklaştırırsak noksanlığımızın nişanesidir. Bir dergâhtan diğerine koşuşturanlar söyleyin neden, gönlün dergâhında Zât-ı Hakk'a yönelmezler! Bilmezler mi ki, bütün gönüller O'nun dergâhıdır. Beşeriyet âleminde dergâhlar etten kemikten, ruhaniyet dergâhı nûrdandır. Yerlere, göklere sığmayan nûr'ul envâr ebrarın gönlünde nu'mâ'dır.

Gönlünde Hakk'ın gayrı kalmayanın her haberi Hakk'tandır. Rahmanın kuluyla dünyanın kulu bir midir? Kalplerdeki tıkalı kanallar Hâ Mim nûruyla açılır; gönlün bütün damarlarından muhabbettullah yayılır. Mecnunun aşkı sözde değil, varlığının her zerresindedir. Muhabbetullahın yanında makam ve mertebenin değeri nedir? Kendi benliklerinde tanrısallığı arayanlar şaşkınlığın çaresizliğini yaşarlar. Benliğin hiçliğinde Hakk'a yönelenler, canları hayrette bırakan hikmeti tadarlar.

Zillet kimdeyse izzet ondadır
makam kimdeyse lezzet ondadır

Bütün makamlar pûr nûr olsa
hepsinden geçen Hakk ondadır

Hakk'ı sevdiğini iddia edenler, Hakk'ın onları sevdiği gibi her şeyden çok O'nu sevebilselerdi kalpleri huzurla dolardı. Huzursuzluklarının sebebi gönüllerinin dünya zevkleriyle veya âhiret lezzetleriyle dolu olmasıdır. Dünya, onların izâfi benliklerinin bir yansımasıdır.

İzâfi benlik nedir dersen, bil ki o, eşsiz cevherin kendini hayali bir kimlikle tanımlamasıdır; ister dünyevi, isterse uhrevî bir surete bürünmüş olsun. Hayalden gelen hayalle birlikte gider. Hakk'tan gelen Hakk'a döner.

Ey dost! Huzurun korunması huzurun bulunmasından daha zorludur. Zirâ huzuru bulmak ihsân ile olur. Huzuru korumak ise edep ve gayrete bağlıdır. Herkesin derdi kendi gönlünü kaplar. O hâlde derde dert katanlardan değil, dertlere derman verenlerden ol. Hakk'ı hatırlayan, Hakk'ın unutmadığıdır. Hakk'ın zikrettiği kul ruhaniyete yükseltilmiş olur. Asıl sınav bil ki o semâdadır. Âhirete taşıdığıın şey nedir? Gizlenmesi gereken hazine hangisidir?

Kırk makamın kırk haramisi pusuya yatmıştır. Eğrilerin gözleri Hakk'a değil, makama yöneliktir. Kimi efendilerin makamı siyasettir zirâ sınıandıkları iddia riyâsettir. Teşhir edilen ulviyet ise gizli kibirdir.

Hakk dilediğini dilediğiyle irşâd eder; davula, defe ne gerek! Kullarını arındırmak O'nun işidir. Kâtibin özelliği ise güvenilir olmasıdır, pişmiş aşı su katmamasıdır. Mânâları sırrından okutan, açıklamasını da kendisi yapar. Sualler karşısında sükût eden kulu cahillikle suçlama. Sorulan sualin en doğru cevabını Rabbinden duymak üzere gönül sessizliğe bürünür. Sükût orucundan maksat Rabbin hitabını duymaktır. Diller ve gönüller gülsuyuyla yıkansın ki gayrılık kokusu giderilsin. Maddeyle mânâ arasında koşturan can zemzemle yıkansın. Bil ki arındırılmış gönül edebe bürünmüş kâtiptir.

Hiçliğin Gizemi (246)

Ey dost! Zamanın değişimiyle değişen şey hakikatin aslı değil velâkin, vaktin hâline uygun düşen mânâsıdır. Nitekim sevgiyi yaşayanlar, muhabbetin her defasında kendini tekrar etmeyen bir yönünde buluşurlar. Zirâ kendini tekrar eden şey canlı değildir. Önceki yaşanan, sonra yaşananın aynı değildir.

İnsanlardaki parmak izleri aynı değildir. Belki benzeridir denilebilir fakat hiç biri diğerinin tekrarı değildir. Dünya ve âlemler daimi hareket ve devri daim hâindedir. Bütün bu mânâlar, O'nun her an yeni bir görünüm ve işte olduğunun delilidir. Her yeni iş ve oluşum ise Hakk'ın kendini hamdıdır. Hamd Allah Teâlâ'ya aittir. Kemâliye hamdın hakikatini Zât-ı Hakk bilir. Kul ise gönlündeki muhabbetullah kadar O'na muhabbet edip, ilmindeki hikmetullah kadar O'nu hamd eder.

Kul için hamdın kemâli namazdadır. Sır gözünün aydınlığı, suret ve gönül secdesine erenlerindir. Her vaktin kemâli ve her namazın nûru kendine hastır. Sıfat tecellisine mazhar olanın namaz vakti, işrâk vakti, nûru cemâldir. Zâtî tecelliye mazhar olanın namazı, küsuf namazı, nûru celâldir. Gönlün huzuru kemâlâtının ve muhabbetinin örtünmesi husuf'un mânâsıdır. Vakte eren onu edâ eder.

Ey aziz! Hakkın tecellisini gören her kul, O'nu zikretmekle hamd etmiş olur.

Cenab-ı Hakk ise tecellisiyle kulunu örtmüŖ olur. Zirâ seven, sevdiğinin sevgisiyle örtünmüŖtür. Muhabbetullahla örtünmenin ve hamddaki letâfetin sırrı belki de bundandır. Hak Teâlâ en doğrusunu bilir.

Zâhir ve bâtın varlığın kendisidir. Görenler için âŖikâr, görmeyenler için sırdır. Suret kapısı açık olan sureti kabul eder. Mânâ kapısı açık olan mânâyâ mazhar olur. Hakk'ın saklayıp, örttüğünü O'ndan gayrı kim görebilir? Hakk'ın tecellisine kaçmak saklanmanın en emin yoludur.

Her gönlün nasibi O'nun katındaki değere göredir. Gönlün O'nu müşahedesindeki basiret, O'nun ona müsaadesi nispetindedir. Mânânın hakikatine erenler, mânâyı okutanın muradına uyanlardır. Görüp, okuduğunun suretinde kalanlar laf ehlidir. Rabbin adıyla okumak, O'nun okuttuğu ile amel etmektir. Namaz kulun miracı, miracın sırrı O'nun varlığında kaybolmaktır. Gönlün muhabbetullahta kaybolması sâfi huzurdur. Huzur namazı gönlün salatıdır. O hâlde salat her andır zirâ her an hamd eden, her an O'nda ve O'nunladır. Bil ki muhabbet O'nu hamddır.

İnsan neye yönelip hangi düşünce denizine dalmıŖsa, zikirindeki mânâlar da surete bürünüp gönlü doldurur. Her mânâ sahibini bir hâlden diğerine taşır. Hâlden hâle dönüş, gönlün talibi olduğu mânâ ve isimlerin rengine bürünmesi demektir. Gönlün bâtınından doğan güneŖ, gönlün zâhirinden mânâyâ bürünerek zuhur eder ki, duha namazının hakikati nimetlerin dile getirilmesidir. Bu nedenle kuŖluk vakti geldiğinde gönüldeki bülbül nimetleri dile getirerek O'na hamd etmiŖ olur. Zirâ övülmeye lâyığ zât O'dur.

Hiçliğin Gizemi (247)

Ey dost! İnsanların inanmadıkları onlara aittir; inandığın ise sana. Yüzlerindeki boyadan arınabilselerdi gerçek yüzlerini görebilirlerdi.

Her ferd içinde bulunduğun hâlin şartları ve zâtındaki manevi derecesiyle varlığı seyreder. Hâl diliyle hamd ve secde eder. Ruhundan aldığı feyz ile âlemlere bakan, varlığın bânını gözler. Cisminden aldığı güçle bakan, suretin şekil ve kalıbını izler. Kim neyin ruhaniyetinden besleniyorsa, varlıkla olan ilişkisi de benzer niteliktedir.

Hangi hâl içinde bulunursa bulunsun, dili, ırkı, inancı ne olursa olsun, insana gösterilen saygı, onu o hâlde bulunduran Rabbin tecellisine olan saygının ifadesidir. Hiçbir hâli küçümsemeyen kişi, hâllerin ve fiillerin gerçek sahibini bilen kişidir. Bütün hâllerin kendisine kolaylaştırıldığı hâl cennet ehlinin hâlidir. İnsanın hâlden hâle döndürülmesindeki sır, onun cennet hâline erişebilmesidir. Cennet hâli, insanın kendindeki kemâle eriştiği hâldir. Ancak o zaman nefis Rabbinden, Rabbi de ondan razı olur. Toksinlerinden arınan beden misâli sınavlardan geçerek, hâlden hâle dönerek izâfi benliğinden arındırılan insan, cennet ortamına uygun manevi ve ahlâki yapıya kavuşturulur. Dünyanın sınav ve cihad mahâlli olması bu maksadın tahakkuk etmesi içindir. Dünya yaşamında varlığın hakikatini bizzat kendi nefsinde sorgulamayan ve özündeki sırrı tanımayan kişi taklitçidir. Taklidinde, ister Hakk'ı inkâr edenlerden olsun isterse imân ettiğini zannedenlerden olsun o, özündeki varlık kitabını okumamış ve hatta onu açma zahmetinde dahi bulunmamıştır.

Kusursuz olmaya çalışmakla, kusurlarından ders alarak kemâlin güzelliğini aramak aynı şey değildir. Rahmanın kulu, yaratılışının doğasıyla yüzleşmekten korkmayan insandır. Onun kendi hakikatine doğuşu, varlığının cevheri olan Hakk tecellisine şahid olmanın uyanışıdır. “Nereye döndürsen yüzünü O’nun vechini görürsün” sırrı, insanın kendi zâtında O’nun zâtını bulmanın güzelliği ve huzurudur. Malumdur ki, bir şeyin yüzü onun özü ve hakikati demektir. O’nun vechi O’nun zâtı, senin yüzün ise özün ve hakikatindir. Hakk’la yüzleşmek, zâtındaki yüz olan özünü Hakk’ın vechine döndürmektir. İnsanın kendi hakikatiyle yüzleşmesi, gerçekte onun Hakk’la yüzleşmesidir. Hakk’la yüzleşen insan O’na âşık olur; Hakkı gören, Hakk’ın gayrını görmez olur.

İnsanın kendini araması zamanla sınırlı değildir. Erken ya da geç an yoktur. Her an o andır. Korkular, kaygılar, ön yargılar, suizanlar, zorlamalar dengeyi bozan ve nefsi zehirleyen toksinlerdir. Bunlardan arınmanın yolu, varlığı sahibine teslim etmektir. Teslimiyet imânın sınanmasıyla, hâlden hâle dönüşerek gerçekleşir.

Çevresindekilerin kendisi hakkındaki izâfi değer hükümlerine göre hayatını tanzim eden insan, gerçekte Yaratan için değil, O’nun yarattıkları için yaşıyor gibidir. Varlığın Allah’a ait olduğunu idrâk eden kul için halkın değerlendirmesi eşittir; ister övgüye, isterse kınamaya yönelik olsun. İnsanı tevazuya değil, başkalarını küçümsemeye götüren her bilgi nefsaniyeti şişirir. Her zerrede Hakk’ın tecellisine şahid kılan ilim muhabbetullah ve mârifetullah eriştirir.

Hiçliğin Gizemi (248)

Ey dost! Kim hangi mânevi surete bürünmüşse, onun değeri büründüğü suret ile belirlenir velâkin suretin hakikati kalıp, kıyafet ve imajda değil, sıfatta, zâttadır; özendiği kişiliğe bürünmekle, inandığı gibi yaşamak aynı şey değildir. İnandığı gibi yaşayan insan hiçbir görüntüye özenmez; İster o, hayallerdeki ruhani bir misâl olsun, isterse kendinden zuhur etmekte olan bir hâlin sureti olsun.

Kendini seçkinlerden zannetmek aldanmışların makamıdır. Nefisler öylece avundurulup esir alınır. Herkesin beğenip, seni misâl gösterdiği zaman kendini hesaba çek! Acaba, son nefesinde de hâli korunanlardan mısın? Sakın bir derneğe mensup olmanın güveni içinde olanlardan olma! Zirâ huzuru belirli bir mekânda buluyor ve bir ölümlünün ardında korunduğuna inanıyorsan, aldanışa en yakın yerdesin demektir! Ancak varlığının hakikatiyle buluşan birey mutlu ve huzurludur zirâ hayatı bulduğu hakikat ile uyumludur. Nefsinde belirlemeye çalışan her imajı reddetmeden özün sâfiyetini bulamaz insan.

Suret evinden mânâ evine intikâl eden benlik aslında, zâtındaki rabbanî sırra hicret etmektedir. Hakk'ın evi muhabbetullah ve mârifetullahla mamur insan-ı kâmilin gönlüdür. Gönül ruhaniyet semâsına yükseltildiğinde, hayallerden ayrılık vakti gelmiş demektir. Misâllerin azlığı onların mevcut olmadığını düşündürmesin; hakikat ehli gözler önünde değil, gönüllerdedir.

Misâli kendi gönlünde, kendi hayatında ara. Özün değerini bulması için bireyin kendini araması yaradılışın davetidir. Can, kendi hakikatini bilmeye muhtaçtır zirâ o, Allah'a muhtaçtır. İhtiyacının farkında olmayan benlik, ya başkalarını kendine muhtaç bilir ya da O'nun gayrına muhtaç bulur.

Her nefes aşkla doluyken
aşktan ölmeyene yâr sorulmaz,
Vahdet deryası Hakk'la doluyken
sırra ermeyene esrâr sorulmaz.

Hasret, uzaklığın hayaline aldananlar içindir. Vuslat, O'na kavuşmuş olanın kendi zâtındadır. Zorluk, görmeyenler içindir; “görene güçlük yoktur” Ne gölge ol, ne de güneş! Yokluğun derdi yoktur. Ne âşık ol, ne de mâşuk! Hakk'tan gayrı varlık yoktur. Güzel işler güzel gönüller içindir.

Kime ne ileteceksen güzelliği ilet; dert ve şikâyet iletme avamın işidir. Nefsinin düşkünlüğüne yüz çeviren benlik özündeki gülü koklar. Nefsani hazlar kapısı kapanana ruhâni hazlar kapısı açılır. Hiçbir kapıda avunmayana hakikat kapısı açılır.

Açıkta olan her şeyin bir şahidi vardır. Nefsinden ve gönlünden örtünmüş olanın şahidi kimdir?

Kaybetmekten korkan, kaybetmeye hâzırlanandır. Korkularını alt eden hayatı geldiği gibi kabullenendir. Dedim;” zâhiri olmayan bâtın var mıdır?” “Ameli olmayan imândır “ dedi. Dedim; “ Bâtını olmayan zâhir var mıdır?” “ İlimsiz yapılan ameldir” dedi.

Hiçliğin Gizemi(249)

Kaf Lâm Mim kalemin nûrudur. Sîn Lâm Mim selâmın zuhurudur. Mânâ âlemi olan âhirete yükselişin feyzidir kaf. Levhin vücududur lâm, akıl ile mârifet nûrunu yansıtır. Maddi ve manevi yönleriyle insanın sırrını ispat eden Mim o harftir ki, insan-ı kâmile Sîn ile işaret eder. Yâsin, hitâbında olduğu gibi Hakk'ın kuluna selâmıdır. Kusuruna rağmen sevdiğini terk etmeyen insan muhabbet ehlidir. Hakk'ın tecellisinden gayrını görmeyen insan hakikat ehlidir. Her sureti kendi hakikatiyle gören insan mârifet ehlidir.

Her canın dili gönlüne göredir
Dostun dilinden dostlar anlar,
Suretin piri özdeki nûrdur
Dünyadan ölen diriler anlar,
Dışıyla içi birdir cevherin
Hâkk'la bâkî fâniler anlar.

Kendini tanımayan bireyin derecesi ahlâki değerlerden aldığı nasibi kadardır. Kendi ilmine, kendi zikrine hayran kişiden ne mürid olur ne mürşid. Gönlü diri yolcu, zâtında ölü bir rehberden iyidir. Taklitte kalan kimi tarikat ehli aşkın tarifiyle uğraşır velâkin ancak tevhid ehli sevgili uğruna can vermeye hazır olur.

"Gülün ateşi bülbülün gönlüne düşünce gül bahçesine doğru uçmuş velâkin fidandaki dikenleri görünce konmaya çekinmiş zirâ canı kıymetli gelmiş; 'O er, ben değilim!' demiş." Ürkek âşık korkak tacir gibidir. Kaybetmekten korkan kazanamaz. Nefsinden ölmeyen, ölümsüzlüğün sırrına konamaz. Ne zamanki aşk bülbülün varlığını bütünüyle sarmış, varlık sırrıyla buluştuğunda yokluğunu görmüş.

Yokluğun huzurunda özünü gül bahçesinde bulmuş. Kahr dikeniyile lütûf goncası bülbül için eşit olmuş. Bundan böyle ne kişisel sevinç yer tutmuş gönlünde ne de keder yerleşmiş özüne; her yönden gülümseyen Sevgili'nin yüzünü görmüş.

Ey aziz! Zâhirini bâtınına çek; bâtınını da zâhire taşı ki, için dışın bir olsun.

Halkın yaşadıkları hâllere şahid ol velâkin, uygun olmayanı ne tasdik et ne de red zirâ her nefes O'ndan O'nadır. Her âşık sevgilisinde gördüğü güzellikleri gönlünde de bulur. Çünkü gönlün özelliği Sevgili'nin rengine bürünmektir.

O Sevgili ki her rengi kendi zâtına perde yapmıştır, her sureti mukaddes tecellisine mazhar kılmıştır; zâhiri bâtınına, bâtını da zâhirine ayna olmuştur.

Dedim; duydum ki hayr ve şer Hakk'ın zâtına perdedir. Oysa hayrda ve şerde Hakk'tandır. Bu nasıl cilvedir? Dedi ki; hayr ve şer Lâmûl vesileyle sebeplere istinaden Levh'de belirir. Hayrı ve şerri görüp, onların yaratıcısını görmezsen, bu durumda hayr ve şerr Hakk'a perde olur. Sebepler âleminde neden ve nasıllara takılıp, eşyanın hakikatini görmek kesif bir perdedir. Çöldeki serabın varlığı ne kadar gerçekse, izâfi benliğin görüp algılayabildiği de o kadar gerçektir. Ne kadar fırça sallasan hayaldeki şekil ve renge bakmaktan öteye geçemezsin. Misâller âlemi seni her benzerden münezzehten olan Hakk'tan yana gaflete düşürmesin. Yüzmek tarifle değil, deryanın koynuna atılmakla öğrenilir. Bil ki seni O'na cezbeden deryanın kendisidir, senin yüzme aşkın değil! Zirâ "O dilemeden, hiç kimse bir şey dileyemez."

Hiçliğin Gizemi (250)

Hangi gönülde ateş yakılmışsa
Musa gibi oraya yönelmişiz,

Hangi ölü mânâda uyanmışsa
İsâ gibi onunla dirilmişiz,

Hangi insanın ahlâkı Kur'ansa
Biz ona canımızı vermişiz.

Ey dost! Kulun özünün hakikatine ermesi, mazhar olduğu ismin tesellisinde izâfi benliğin erimesidir.

Zâhir güneşi doğudan doğar, batıdan batar. Mânâ güneşi doğduğunda, doğuyla batı bir olur zirâ o, hiç batmaz.

Nûrun tamamlanması, tecellinin kemâlâtıyla zâhir olmasıdır. Tecelli, fiil ve hâlde, isim ve surette, mânâ ve sıfatta ve zâta tamamlanır. Tecelli birdir velâkin kulun tecelliyi müşahedesi kendindeki kabiliyet, hazırlık ve ilmine göredir. Gönül penceresi hangi yönden açılırsa, ufkundaki seyir de o yönden olur.

Bilenin üstünde bir bilen bulunması hakikatlerin idrâkindeki çeşitliliktedir. Âhirete intikal manevidir. Ölmeden önce ölmenin hükmü budur. Halka göre âhirete intikal beden hayvanın ölümünden sonra gerçekleşir. Âriflerin nezdinde ise suretten mânâyâ, isim ve sıfattan zâta kavuşulduğunda intikâl tamamlanır.

Dünya zıtlar âlemidir; âhuret ise bütünlük ve birlik âlemidir. Gönül gözü açıldığında dünya silinir, âhuret belirir. Hakikat nûru varlığı sardığında, onu korumak için hem isimden hem de sıfattan zâta geçmek gerekir. Cisimler âlemindeki vücut topraktır, toprağa geri döner.

Âhirete mirac eden ruhundur, aslî vatanına döner. Toprakta
beden halk âleminden, ruhsa âlem-i emr'den, Rahmanın
nefesindedir. O hâlde her nefeste O'nunla O'na dönen âhirete
ermiştir.

Aşka ermeden mabûd bilinmez
Hayvan ölmeden insan dirilmez,
Sırta ermeden mânâ bilinmez
Canı vermeden huzura erilmez,
Hakk ile Hakk olan
Hiç olur mu ruh helâk,
Öze ermeden tecelli bilinmez
Halkı vermeden Hakk'a erilmez.

Ey aziz! Kulluğun mânâsı Allah'a teslim olmaktır. Hem lakap hem
de unvandan soyunmaktır. Kendinden arındın mı, Dost'tan gayrı
ne kalır!

Ne gören kalır ne de görülen, göz kendi hakikatine erince! Ne
seven kalır ne de sevilen sıfat zâtın künhünde eriyince!
Mükemmelliği aramak, ona sahip olmak için değil, onda
kaybolmak içindir. Hayrı ararken sakın şerrin varlığına gücenme;
Yaratıcı'nın hikmetine kendi gayretini dâhil etme. Bil ki gayretli
insan hiçbir zaman kendindeki gayreti yeterli görmeyen insandır.

Dostluk kaf ile başlar kaf ile hitâma erer; sonunu bilen başa
döner. İnsan-ı kâmil kemâlâtını kendi yokluğunda bulur. Suret-i
Hakk zâtî tecelliye mazhar olur.

Allah'ım! Yerlerin ve göklerin, zâhirimin ve bâtınımın nûru ve
hakikati Sensin. Kulunu karanlıkta bırakma. İsim ve sıfat
deryasından zâtının deryasına kavuşmayı nasib eyle. Zirâ ancak
sen, en yüce lütfün ve ihsânın sahibisin.

Hiçliğin Gizemi (251)

Ey dost! Yol ne kadar uzarsa zorluk da o kadar çoğalır. Kendinle uğraşmak işi zora sokmaktır. Kolaylık ve kestirme yol ise kendini unutmaktır. Sevgiyi zikretmek O'nu hatırlamaktır. O'nu hatırlayan gayrını unuttur. O hâlde hakiki zikir, seni senden alıp götüreren zikirdir; ne adede sığar ne de hâle.

Bedenin abdesti su ve toprak ile gönlün abdesti edep iledir. Nefsin abdesti ise Hakk'ın varlığı karşısındaki yokluğudur. Gusül, ancak üçü bir araya geldiğinde tamam olur.

Düşün, aynı ağızda hem zikir hem de küfür bir arada nasıl olur? Biri geldi mi diğeri kaybolur. Gün ağardı mı, karanlıktan eser mi kalır? Gaflette kalınan her an küfür, vahdette bulunulan her an zikirdir. Arı su, sessiz ve sözsüz zikirdir zirâ içilen kevser odur. Gönül bulandığında ise gaflet tortusu nefse çökmüştür.

Huzur, gönülde zâhir olan nûrun aydınlığından ise o, kalıcıdır. Dolaylı olarak yansıyan bir ışıktansa, vasıta aradan çekilince huzur ve aydınlık sona erer. Vasıta ister yazılı, isterse sözlü bir kitap olsun. Yazılı bir kitaptan okuduklarını dille tekrarlayanlar mânânın şeklinde, kabuğunda ve harfinde kalmış olanlardır. Mânânın hakikatiyle buluşanlar mânâyı, hâl diliyle kendi yaşantılarına uygulayanlardır.

Sözlü kitaptan maksat insan-ı kâmilidir. Suret-i Hakk ve canlı misâl odur. Kimin neye misâl olduğu gönlün hâline göre tespit olunur. Gönül nereye kaymışsa kaderiyle buluşacağı mânâ da odur. Deryaya akan sular vahdet denizinde kaybolur ki gerçek huzur odur.

Misâlin niteliği amele ve gayrete bağlıdır. Gönlü aydınlatan huzur nûru ise ilâhi bir lütûftur. İhsân sahibinin takdirine bağlıdır.

Nûrun ve huzurun gerçek sahibi Cenab-ı Hakk'tır. Emanetçinin sınavı emanete sahip çıkmamaktır.

Mecnun der ki; her gün aşka düş ki aşka sırdaş olasın.

Ola ki bir gün Leylâ'nın aşkına mazhar olasın.

Gönül aynası benliğin hayaliyle doluyken sırrından gaflettedir. Ne zaman ki nefsinin buğusundan arınıp, hiçliğini bulur, yokluk aynasında varlığın sıfatları zâhir olur. Hem cemâl hem de celâl sıfatlarına olan tanıklığında ve kaderle cilveleşmesinde, gönlün hâlinde bir değişim olmazsa huzur kalıcı olur; Hakk geldi mi bâtil zail olur.

Ey aziz! Nefsinin hoşnut olmadığı şey onu kendinden arındıran vesilenin bizzat kendisidir. Şu hâlde onun için zorluk neredeyse nefisle cihad edilecek er meydanı da orasıdır. Olaylar karşısında kişinin gösterdiği tepki mânâ vücudunun, ahlâki değerler gönlün aynasıdır. Ruh kendi hakikatini Suret-i Hakk'ta bulur. Suret-i Hakk tecellinin aynasıdır. Şu hâlde nereye döndürmüşsen gönlünü gözlemleyeceğin âlem de odur. Kime nasıl tepki gösteriyorsan ilmin ve irfânın odur.

Kur'an-ı Kerim Rabbin adıyla okunur. Kendi iddiasını ispat için okunan Kur'an, okuyana rahmet değil zahmet olur. Zirâ benlik iddiası kendi gafletine delil olur. Her iddiacı bir diğerini kendi zannındaki suret ile tanır. Gönül gözü açılıp zorlayıcı zannından arındığında hakkı hakk, bâtili da bâtil olarak tanır.

Kedinin gözü serçededir velâkin bülbülün gönlü güldedir. Âşığın nazarı Sevgili'nin cemâlinedir velâkin ârifin gönlü celâlin azametinde her şeyden fânidir.

Hiçliğin Gizemi (252)

Ey dost! Mânâyı kendi hakikati ve nûruyla tanımak, Hakk'ın tecellisini ilham yoluyla keşiftir ki, ilâhi bir lûtuftur.

Bil ki insan tanınmaya değer bir varlıktır zirâ öyle yaratılmıştır. Kendilerini bir zannın mensubu olarak tanımlayanlar, Hakk'ın sonsuzluğunu yeterince tanımayanlardır. Hakk'tan gayrı kim O'nun kullarına bir yön tayin edebilir? Hakk'ın emrinden gafil olandan gayrı kim O'nun hükmüne karşı çıkabilir?

Nefsin fenâsı, nefsin inkârı demek değildir; Hakk'ın tecellisini hiç kimse reddetme gücüne sahip değildir. O hâlde nedir fâni olan? Fenânın hakikati insanın kendi zâtına dönüşüdür. Nefse yapışık, bozuk ahlâki sıfatlar ve onların uzantısı alışkanlıklar, terk edilmesi talep edilen fâni bir giysidir. Olumsuz huylardan arınıp soyunan benlik ilk yaratılış hâline döner. Her yeni doğan çocuğun Hakk'a teslim, tertemiz bir nefes olarak zuhura gelişi gibi, her ağız temiz yaratılmıştır. Onun sâfiyetini bozan şey maddi ve manevi tasarruflarıdır. Tasarruflar niyete göre değerlendirilir. Netice ise Hakk'ın takdirine uygun olarak gerçekleşir.

Ey aziz! Bir şeyin hakikati senin onu tanımlamana göre değişmez velâkin senin için hakikat senin onu tanımlamandır. Bu nedenle kimileri meleği şeytan, şeytanı da melek olarak tanımlayabilir. Bilginin kişiye perde olması bilgi kirliliğindedir. Hakikat bilgisi ise insanı kendi özüne ve yaratılışındaki hikmete taşır ki o, Hakk'ın fetih nûrudur. Rabbin adıyla okumak varlık sırrını Rabbin bahşeylediği nûr ile okumak ve okuduğuyla hemdem olmaktır.

Zanna göre değerlendirmek kâmil olamayan kişinin işidir. Hikmetle mânâyı ifade etmek ârifin sohbeti, her vaktin ve her hâlin idrâkine göre hitap etmek kâmilin sohbetidir. Kendindeki değeri bilmeyen benlik görselliği önemser. Hakikati yaşayanın önemsenmeye ihtiyacı yoktur; bilmek, bildirmek ve bilinmek Hakk'ın tasarruflarıdır.

Ey dost! Kulun kulluğunu idrâkı, fark ve hasreti, Sevgili'nin muhabbetinde gayba dalış, kavuşmayı dile getirir. Hasret vuslata, vuslat da hasrete bürünür. Kendi yokluğunda varlığı, varlıkta ise hiçliğini bulursun. Neyi cem ettiğine dikkat et! İki denizin arasında berzah vardır, birbirlerine karışmazlar.

Şayet cilve olmasaydı âlemde
Neyle avunurdu gönül gurbette,
Göz görmeseydi tekliği ikilikte
Nasıl dayanırdı Sevgili'nin hasretine.

O halde kimi seversen benliksiz sev. Benliksiz sevgi, sevginin seni fethetmesidir senin onu fethetmen değil! Benliksiz sevginin ne gizlisi ne açığı vardır zirâ onun, ne kanadı ne de vücûdu vardır. Bir şeylere sahip olduğunu zanneden kendini gizler. Sahib-i Mutlak'ın varlığında kaybolanın gizlenecek kimliği de yoktur. Deryanın sinesinde kaybolan suların kendine ait neyi kalmıştır? Deryayı görmeyene ne yazık. Görüp de dalmayana çok yazık. Kendini taşıdığı her şeyde işi yokuşa sürersin. Kendinden vazgeç ki, fâni olan her şeyden vazgeçsin.

Kiminin zenginliği kiminin şikâyeti
Kalmadı teslim olanın derdi,
Kiminin gururu kiminin sürûru
Kalmadı aşka düşenin fütûru.

Hiçliğin Gizemi (253)

Her yön dost olmuş
Dosttan gayrına dönülmez,
Dost sevgisi yar olmuş
Dosttan gayrı sevilmez,
Dost nûru göz olmuş
Dosttan gayrı görülmez.

Söze sığmayan mânâ gönülde taşınır. Suretle sınırlanmayan sevgiyi nûru muhabbet taşır.

Harflerinin tertibindeki sır, Kur'an ile furkanın yazılımındaki anlamlarını taşır. Malumdur ki her harf, içinde yer aldığı kelâma göre anlam kazanır. Furkan, zâhir ve bâtının vücûdudur. Kur'an zâhir ve bâtının hakikatidir.

Fe Ra Nun âlemi farkı, Kaf Ra Nun âlemi cemi beyan eder. Fe urûc eder, Kaf nüzûl eder. Furkan ile Kur'an insanda buluşur. Furkanı bilmek kendini bilmektir. Farkı kulluğundan alır; ulvî ve suflî âlemleri kısmen veya tamamen kendinde toplar. Kur'an ise bütün âlemlerin hakikatlerini cem eder. O hâlde neyin cem edildiğine dikkat et, ayakların kaydığı denge buradadır. Gölgenin varlığı yoktur ki güneşle cem edilsin. İnsan-ı kâmil dengede durur. Terazinin bir yanında gündüz diğer yanında gece, bir yanında hakk diğer yanında bâtıl, bir yanında dünya diğer yanında âhîret bulunur. Duruşunda ahenk kalmazsa âlemdeki düzen bozulur. Bu nedenle makam-ı farkta bulunmak Hakk'ın mağfiretine muhatap olmak demektir. Zirâ Furkan, zıtları ayırt edecek anlayıştır. Ehl-i Kur'an ise zıtları birleyendir. Şu hâlde sözlü kitap olan insan-ı kâmilin varlığı furkan, hakikati Kur'an'dır.

Zirâ Furkan'ın dayanağı yazılı ve Allah'ın kelâmı olan kitaptır. Ahlâkı ve ameli Kur'an olmayan ferd kâmil değildir. Furkan'ın insana verilmesindeki maksat onu Kur'an'la buluşturmadır.

Hem furkanı hem de Kur'an'ı zâtında bulmak Rabbani fetihtir. Şer'î ahlâk, amel ve sünneti önemsemeyip faydasız bilgiyle Kur'an'ı dışlamak şeytani fetihtir. Varlığa itibar edip, onun hakikatini ihmal etmek ne kadar eksikse, mânâya bakıp da mevcudu dışlamak o kadar noksandır.

Ey dost! Furkan, iki denizi birbirinden ayırdığı için makam-ı farkı belirler. Zirâ bahr-ı kadîm ile bahr-ı hâdisin cemi mümkün değildir. "Buluşmak üzere iki denizi salıveren aralarına bir engel koymuştur ki birbirlerine karışmazlar."

Öncesi bilinmeyenle sonradan meydana gelenin buluşması isim ve sıfatlar yönünden olup, kul kuldur, Rabb da Rabb. Hakk'ın kelâmına karşı duyulan edep, ferdin manevi temizliğinin de ölçüsüdür. O'nun kelâmının hakikatine ancak O'nun gayrından arınmış olanlar dokunabilir.

Ey aziz! Gönül nereye bağlanmışsa ilmini ve rengini oradan alır. Öncekilerin hikâyelerini anlatanların gönülleri hikâyelere yönelmiştir. Özündeki kitaptan anlatmayan gönül, "O her an yeni bir oluştadır" ayetinden perdelidir. Hiçbir nefes bir öncekinin tekrarı değildir. Koklayan yeni bir mânâ alsın anın esintileri içinden. Tadan taze bir nefes bulsun, muhabbetullah çeşmesinden. Gülü tarif edenler değil, güverenler gelsin gönül bahçelerinden.

Hiçliğin Gizemi (254)

Ey dost! Yokluğunun farkında olmayan aldaniştadır. Aldandığının farkına varan yokluktan varlığa kaçar; Rabbine sığınır.

'Kün', âlem-i emr olup, feyekûn, âlem-i halktır. Kün, irade sahibinin emrini, feyekûn, iradenin tahakkuk ettiği mazhariyeti belirler. Âlem-i emr, Hakk'ın muradı ve rızasıysa, âlem-i halk da rızanın muhatabının arandığı âlemdir. Bekâ âleminden fenâ âlemine akış, mânâdan misâller âlemine geçiş irade ve bilgi ile dir. Suret aslına, yokluk varlığa dönüşmez velâkin, varlıktaki ilim âlem-i halk'ta suret ile görünüme gelir.

Gölgenin güneşe çekilişi misâli, gölgeye itibari bir varlık verilmesi onun gerçekte varlığının değil, yokluğunun delili gibidir. Görmez misin ki gölgenin izâfi varlığı seni ısıtmaz. Sıcaklığıyla hayat veren güneşten gelen feyizdir. Kaldı ki her yıldız gibi güneş de bir gün kendini tüketecektir. O halde hayat ve can veren gerçekte, güneş değil ve fakat güneşi ve her sureti vasıta kılarak tecelli eyleyen mutlak irade sahibi olan Cenab-ı Hakk'tır.

Güneş misâli her birimin âlemde bir 'iş'i' vardır zirâ 'ol' emrinin gereği budur; "O her an yeni iş ve görünümüdür." Görevin yerine getirilmesi maksadına uygun olan iş âlemdeki mertebeleri belirler. Bireylerin yönelişleri kimin hangi mânâda hangi işin talibi olduğunu gösterir. Kazanın kaderle buluştuğu âlemdir feyekûn. Nitekim insan aradığı her mânâyı nefsinin mertebelerinde bulur; ister hayr, isterse şerre taalluk etsin. İster nefsini aşağılayarak Rabbine yönelsin, isterse nefsinin hakikatine ererek Rabbini bulsun.

Zirâ feyekûn anın onunla zuhur ettiği her iş ve oluştur. Nasıl takdir edilmişse öyle olur.

Anın ve hâlin gerektirdiği iş ve ameli yerine getiren kişi âriftir. Hâlin değişmesini bekleyen insan hâlin hakikatini tanımıyor demektir. Zirâ değişimi bekleyen, anı kaybetmektedir. Oysa imânın hakikati inancı yaşamın her kademesine ve her an taşımaktır. Gönül secdesinin sırrı budur.

Ey aziz! Âlemlerdeki her zerre Hakk'ı zikreder velâkin hepsi de kendilerinde tecelli eyleyen ismin mânâsıyla zikri gerçekleştirir. O'nu bütün isimleriyle zikreden en mümtaz varlık ise insandır. Şu hâlde "en yüce ahlâk üzere" bulunmak, esmâ-yı hüsnâ'yı zâtında bulmaktır.

Düşün! Sana baktığında seni değil isim ve sıfatlarıyla kendini gören, senden baktığında kendini seyreden Rabbin tecellisi ne yücedir.

O hâlde ey dost! Her şeyi Hakk'a bırak ki rahata kavuşasın. Zirâ huzur, senin olmadığın velâkin her şeyde Hakk'ı bulduğun yerdedir. Kendini taşıdığın müddetçe herkesle beraber olamazsın. Seni taşıyan Hakk olduğu zaman hiç kimseden müteessir olmazsın. Zirâ iraden O'nun iradesinde kaybolduğundan hiç kimse hakkında haksız bir değerlendirmede bulunmazsın. Böylece âlem-i feyekûn âlem-i kün'e kavuşur; Hakk'ın iradesi ve muradı her işin hakkını veren olur.

Emrin hakikatine yönelen kurtuluşa ermiştir zirâ Hakk'ın muradı kullarına rahmet etmektir. Bil ki irade sahibinin yüceliği emrin kendisini de yüce yapar; gereğini yerine getiren kulu seçkin kılar.

Hiçliğin Gizemi (255)

Ey dost! Zâhir olan her şey bâtının kendisidir. Hâlimiz yaşamımız, yaşamımız da hâlimizdir. Biri diğgerinden ayrılmaz. O hâlde hiçbir şey çatışma değil, buluşma vesilesi olmalıdır. Tevhid gözüyle görülmeyen dünya, dünya ehline perdedir. Dünya semâsından bakışla, gönül semâsından görünen bir değildir. Gönül ehli Hakkı seyrederken dava ehli olaylara ve nedenlere takılır. Mânânın hayaliyle avunan onu suretlerde arar. Suretin hakikatini tanıyan tecelliye bakar. Tecelliye seyredenin dünyayı seyir iddiası kalmamıştır.

Zorlayıcı her zan tek yönlü bilgidir. Meğgerki zan, hüsnü zan olsun. Doğru bilgi hissiyatla değil, tarafsız gözlemlerle elde edilir. Hakikat bilgisi ise ilâhi bir nimettir, zevkine gönül hâlvethanesinde erilir.

Mânâ şarabından tatmayanlar hâlin hakikatinden bîhaberdirler. Herkes sohbetini kendi mertebesinden yapar. O hâlde dünyayla avunmak isteyenleri kendi dünyalarıyla baş başa bırak. Gönüllere huzur veren sohbet Hakk zikridir. Hayatının her safhasında Hakk'ı yaşamayanın Allah ehlini takip etmesi takdir olduğu kadarıyladır.

Birliğe değil, bölünmeye sebebiyet veren hiçbir bilgi hakikat bilgisi değildir. Kâmil bilgi huzur ve ferahlık taşır. Faydasız bilgi huzursuzluk ve taşkınlık yaratır.

Amellerle sulanmayıp kuru sohbede kalan hiçbir bilgi dirlik kazanamaz. Sünnetle beslenmeyen hiçbir filiz büyüüp gelişemez. İddialarından arınmayan benliğin secdesi kâmil değildir.

İnsafa dayanmayan her eleştiri sahibini töhmet altında bırakır. Denge kalmak huzurun ön şartıdır.

Dünyada yaşanan her şey gönüldeki mânâların hâle bölünerek zuhura gelmesinden ibarettir. Bu nedenle gönül mânâların haremidir. Bir hâlin mahrem olması onun utanç verici olduğunu belirlemez. Utanç verici olan, mahremin teşhir edilmesidir. Teşhir ise mânâ ve hâlin hazımsızlığının delilidir.

Zıt mânâlara karşı gösterilen tahammülsüzlük, nefsin kendi renginden başka bir renge bürünmeyi reddetmesidir. Özün hakikatinin renksizlik, kabiliyetinin ise her renge bürünmek olduğunu görebilen, her mânânın kendinden gelip kendine döndüğünü de bilir.

Teslimiyetin hakikati hem manevi hem de maddidir. Zirâ zâhir ve bâtın birdir. Kuşku ve şüphe yakınlığı uzaklığa taşır. İmân ve güven her zorluğu göğüsler. Kimin kararlı ve dost olduğu dostluk sınıandığı zaman anlaşılır. O hâlde gönül ehli için sınavlar yakınlığın vesilesidir. Dünya ehli için ayrılık kapısıdır.

Nefsinin kulağıyla dinleyen ne kadar çok duymuş olsa da Hakk'ın kelâmından nasipsiz kalır. Kimin gönül sahibi olduğunu en doğru Hakk Teâlâ bilir. Dünyanın sesini duyup da ruhunun sesini duymayandan daha yoksul kim vardır! Ruhun davetini duyup da dünyayı tercih edenden daha gafil kim vardır?

Hiçliğin Gizemi (256)

Ey gönül! Yürümekle sonu gelmeyen bir yoldasın. Fikre sığmayan bir semâdasın. İdrâk ettiğin her şeyin başı ve sonu vardır. İlk ve son olan velâkin ne öncesi ne de sonu malum olan varlığın hakkıyla bilinip, tanınması kendinden gayrı kim için mümkündür ki! Hakk'ı bildiğini iddia eden kişi dağarcığındaki bilgi kadar O'nu bilmekte, inkâr eden de yine kendindeki bilgiyi reddetmektedir. O halde hakikatte O'nu layığıyla bilebilmek veya inkâr edebilmek mümkün değildir. Yararılandan Yaradan'a yol olmamasındaki hikmet budur.

Çoğunluğun bilgisi hayatın genel kurallarıyla ilgili bilgidir ki onlar onunla yetinirler. Keza âhiretle ilgili bilgi de idrâk edip benimseyebilecekleri ölçüde kendilerine bildirilmiştir. İmân eden bu bilgiyi benimser, inkâr eden de yine bu bilgiyi reddeder.

İnsanlardan pek azına sırlar açılmıştır velâkin perde açılmamıştır. Zirâ perdenin kalkması varlıktaki tecellinin kaldırılması demektir. Görsel benlik ki tecellideki görünümün bizâtihi kendisidir, ne kadar aydınlansa da görünümünden kalkmaz. Onu tecelli perdesinde tutan kendi idrâkı ya da idrâksizliği değil, tecelli sahibinin iradesidir. Mülkünde tasarruf O'na aittir. İdrâk, nefsin içinde bulunduğu hâli ve mertebeyi tanımasıdır; tecelli sahibini idrâk edebilmesi değil!

Ey dost! Dağda yansıyan sesine aldanıp da onu dağın sesidir zannetme. Varlığın sesi bütün seslerin sükût ettiği anda yükselir; kulaksız duyulur.

Bil ki O, sana senden seslenir. Varlığın sesini duyan kulluğa yönelir. Kulluğa sarılmayan, amelden ve ecrinden mahrum kalır; ertelenen her an mahrumiyettir.

Nefsi aziz kılmak için herkesi terk etmek Hakk'a yakınlık değildir. Aksine herkes için kendini terk etmek Hakk'a yakınlığın vesilesidir. Zirâ sevdiklerini terk ederek onlara acı verdiğini göremeyen benlik, nefsine herkesten daha çok sarılmıştır.

Yolculardan pek çoğu hayallerindeki suret ve kavramların peşindedir. Dirisini yolda görseler tanımazlar; Dost'un dostunu mezarlıklarda ararlar. Bilmezler ki hiçbiri zanlardaki suretlerde değil, her biri bir mânâdadır, onlar ölü değil her an bir candadır.

Kaynağından içilmeyen su bâkir değildir. Kaynak ise Kaf Dağı'nın zirvesindedir. Canını ve malını teslim etmekten kaçınan ona erişemez. Yâkîn nûruyla aydınlanmayan gönül, huzurun hazzına eremez.

Nefsiyle yüzleşmekten kaçan benlik, mutsuzluğunun sebebi olarak diğerlerini itham eder. Oysa mutsuzluk, nefsin kendine zulmetmesidir. İlacı sâfi sevgidir. Katıksız olması şartı diyetin özelliğindedir. İnsanların birbirlerinin kusur ve çirkinliklerini gösterme yarışına girmeleri, tecellinin güzelliğine şahid olmadıklarının delilidir. Bütün kalpleri gözetleyen varlığın aynı varlık olduğunu bilen insan hiç kimseye karşı riyakâr davranmaz, zanlarıyla kendini kandırmaz. Bilir ki tecelli aynı anda ve tektir. Görsel benlik dünyadan, ruh ise âlem-i emr'den haber getirir, her nefs nasibindekiyle yüzleşir.

Hiçliğin Gizemi (257)

Kimine kahır görünen kimine lütûftur

Kimine nâr olan kimine nûrdur,

Kimine küfür görünen kimine imândır

Kimine dert olan kimine dermandır,

Kimine diken görünen kimine güldür

Kimine hayvan olan kimine bülbüldür,

Kimine ölü görünen kimine diridir

Kimine gaip olan kimine yakîndır,

Kimine nafîle görünen kimine aşktır

Kimine halk olan kimine Hakk'tır.

Feyekûn'un fe'sidir ferd, her mânânın zıddına zâtında şahid olmak için. Akılda tanımlanan her şey dualiteyi gerektirir. Her tanımlamanın fevkinde zevkine erilen hakikat ise gönüldeki tevhiddir. Varlığı kendi zâtının şahididir.

Ey dost! Gönüldeki mânâların cemâle bürünmesidir cennet hâli; güzelliğini tecelli sahibinin nûrundan alır. Gönül, muhabbetullahın rengine boyandı mı her sureti mümine hasret cennetin gözüyle görür.

Cennetten çıkış insanın kendi hakikatinden ayrılışıdır. Esfel-i sâfilin uzaklığın buruk acısı değil midir? Dünyaya iniş farklılığa, ayrılığa düşüşün hüznüdür.

Ey gönül! Kimin canını kime teslim edersin? Kendi varlığın dâhil senin olmayanı kendinin midir zannedersin?

Sen O'nu kendinden ayrı bilersen O'nu kendine vekil kılar. Kendinden O'na olan kaçışında, hasretin ve vuslatın O'nda kaybolmuşsa, O seni kendine vekil kılar.

Yüce Mevlâ kimi zaman çoklukla, kimi zaman yoklukla sınar. Her iki hâlimden de hoşnut olanı kendi varlığıyla zengin kılar.

Kimileri kitap yazar, kimileri yazılanı yaşar. Neyin hayal neyin gerçek olduğunu hayatın mutlak sahibi senin hikâyenden sana bildirir. Kimine ayrılık, kimine vuslat vesilesidir. Kimine birliktelik, kimine hicran nedenidir.

Nedene, niçine dolamazsan zihnini, bulursun kendi gönlünde her işin hikmetini. Zihin oynaklığın ve kesretin, gönül ise temkinin ve huzurun şahididir. Bil ki hoşnut olmak da hoşnutsuzluk hâli de izâfi benliğin kendinde varlık bulması demektir. Hâlin hakikatine eren için her hâl, Hakk'ın isimlerindeki tecellisinden gayrı bir şey değildir.

Farklı zaman ve mânâlarda kulun gözleyen Rabbanî isimlerdeki zenginlik, varlıktaki tecellinin birden fazla olduğunu düşündürebilir. Her can kendindeki gözlemciye şahid olduğu için tecelliyi birden çok bilebilir. Velâkin ferdin hakikatiyle tahakkuk eden gönül ehli için tecelli tek ve şeriksizdir. Çokluk âleminin aslı ve esası Hakk'ın tecellisindeki tevhididir. Ehli tevhid için her şey aşka vesiledir. Aşk ise Hakk'ın kendinden kendine olan muhabbetidir.

Hiçliğin Gizemi (258)

Ey dost! Akmayan çeşmeden değil, coşan pınardan sor âb-ı hayatın sırrını; dava ehlinden değil, mânâ ehlinden al sırrın sırrını.

Aşk olmasa gönül neye yarar!

Gönül olmasa aşk nereye sığar!

İnsanın kendi varlığının sırrına müdrik oluşu onun, kemâlâtına delildir. Yaşanılan hâller ve tadılan mânâlar ferдин kendi zâtını idrâka taşıyan vesilelerdir.

Kimilerine göre zayıflık olarak algılanan bir hâl ve olay, ârife göre kemâlâtın tezâhürüne vesiledir. Her ferдин duyduğu ihtiyaç, gönlünün büründüğü mânâ itibariyledir. Her şeyin O'na muhtaç olduğu mutlak hakikat ise, her ihtiyaçtan münezze olana aittir. O hâlde ey gönül de ki; ilâhi! İhtiyacım Sensin. Her lütfûna muhtaç kulunum.

Sözde tevazu, özde kibir dolu olanlardan uzak dur. Âşıkta gurur ne arar! Hem surette, hem de sîrette secde edende kibir ne arar?

Mecnun der ki; güzelliğin gözlerimi kamaştırdı ey güzel, gözlerim yüzünü (zâtını) nasıl görsün! “Nereye dönsen vechimi görürsün” müjden olmasa, cemâline bakacak cüret kimde var! Gönlün sahibi olmasan, aşkını yaşayacak takat kimde var?

Ey aziz! Aşkın sinesinde hem âşık hem de mâşuk var. İlâhi aşkı yaşayanın hâli nicedir, elbet bilirsin; önce âşık olunur sonra mâşuk.

Kimlik ve fâni kişilik eridi mi bâki kalan Hakk'tır zâtında, ne âşık ne de mâşuk!

Her hâl ve mânâ giysilerinin bir sahibi bulunur âlemlerde. O halde hiç kimseyi hor görme!

Dileyen kuşku ve korkuyla dolsun; dileyen aşkın kadehinden sarhoş olsun. Bize ehl-i Hakk gerek! İmânın hakikatinden şüphesi kalmamış, huzur ve güvene ermiş benlik, has kulluğa namzet olan nefistir. Ne zamanki kendindeki tecelliden bütünüyle razı ve tecelli sahibi de razı olanın rızasından hoşnut olur, zannın yerini hikmet doldurur. Zevkine gönülde erilir. Derecesi Hakk'ın lütfuna bağlıdır. Gayretle elde edilmez.

Fâni benliklerin bir yük gibi sırtta taşındığı her yerde, ya uzaklık, ya da yakınlık iddiaları vardır. İddia sahibinin benlik davası düşmeden beraat edilmez. Berat gecesinin sırrı gönülde belirmez. O hâlde ey can! Âhirette senin için ne murad edilmişse; neyi yaşayıp, neyi nasıl yapman bildirilmişse dünya yaşantısında onu yap. Secdeni âhirete erteleme! Âhiretini dünyana taşı!

Mânâların suretlerle sınırlandırılması, kabiliyetlerin kendilerini ifade edecek olan mazharlarla iştiyakları nedeniyledir. Böylece hakikatlerden murad edilen mânâlar suretlerde yansımalarını bulur. Varlık nûru yokluğu aydınlatıp gönülleri hikmetle doldurur. Hamdın hakikati Hakk Teâlâ'ya aittir.

Hiçliğin Gizemi (259)

Ey dost! Hakk'ı bulmak kolay velâkin cânânı bulmak meşakkatlidir zirâ Hakk aramakla bulunacak değildir; o zaten hep zâtında mevcut olandır.

Dedi; o hâlde cânân kimdir? Dedim; Hakk'ın kendi cemâlini seyrettiği güzeldir. Âlemde onu gören O'nu görmüş gibi olur. Derler ki, müminin vechinden mümin tecelliyi seyreder.

Bu âlemde her ruh bir güneş, her mümin bir dolunaydır. Velâkin özün sâfiyetindeki mehtabı görmek her kulun nasibi değildir. “Ben kulumu sevdiğimde onun gören gözü olurum” lütfuna mazhar olanın nazarındadır o güzel. Ne zaman ki ferd, ferdaniyetin hakikatini bulur. Aşka düşmenin sırrı budur. Cennetteki zevce ruhun kendi kemâlâtını seyrettiği cemâlin kendisidir.

Ey aziz! Teslimiyetin hakikati teslim olduğuna kendini taşımamaktır. Zirâ mademki varlık tektir ve Bir'den gayrına yer yoktur, varlıkta varlığı bulanın teslim edeceği ne canı ne de malı vardır. Teslimiyet dahi bir zandır. Hakk'ın tecelli eylediği her zerre mübarek bir varlıktır. Yokluk, Sevgili'nin dışında farklı bir varlık bulunduğu zannıdır. Yok olanın varlık-yokluk sorunu yoktur. O zaten hiç yoktur. Asıl olan Varlığı kendi hakikatiyle görebilmektir.

Fâninin fenâsı, varlık-yokluk vehminin bilinçten silinmesidir; Varlığı Varlıkla Varlıkta yaşamaktır bekâ. Huzur ve neşenin kaynağıdır, Hakk'ı Hakk'la Hakk'ta yaşamak.

Aşk, Sevgili'nin sıfatıdır. Sıfatıyla hem âşık, hem de mâşuk olarak zâhir olan O'dur. Her surette kendi cemâlini seyir O'nun muradıdır. Tecelli cilvehânesinde, kendinden kendine iştihak eden O'dur. Suretin dilinden denirse; sevginde öl de öyle gel. De ki; seni sende severken nasıl öleyim? Ölen Sen'de dirilirken, Senin sevginle her an dipdiriyim. Denirse; çok cilvelisin! De ki; O cilveyi lütfûndan aldım. Kulluğumu rahmetinden bağışladığın gibi, muhabbetimi de muhabbetinden aldım.

Ey gönül! Kimi seversen bütünüyle sev. Sevabıyla, günahıyla, kemâlâtıyla, noksanıyla, ayıbıyla, kusuruyla sev. Bâtınıyla, zâhiriyle sev. Öyle ki kendine ait bir şey bırakma.

De ki; Rabbimin kelâmına mazhar oldum

Esmâ-yı hüsnâ bendedir,

Sevenle sevileni kendimde buldum

Aşk-ı ilâhi bendedir,

Zuhur eden mânâyı özümde gördüm;

Hikmet-i esrar bendedir,

Rûşen-i nûrla hemdem oldum

Hakikat-i Muhammedîye bendedir,

Benliğin hakkını Hakk'a verdim

Sırr-ı insan bendedir,

Farkı bildim edebe büründüm

Bilenle bilinen bendedir.

Hiçliğin Gizemi (260)

Gönül gönüle kayar
Gönüller deryada birleşir,

Bâtın zâhir olunca
Aşkın sırrında gizlenir,

Hakkın cilvesi sonsuzdur
Sırlar nûrunda gizlenir.

Vakit, gönlün kendinde bulduğu bir akıştır. Kul hazır olduğu zaman vakte uyar. Can Cânânına erdiği zaman vakit gönle uyar. Zirâ gönlün sahibi hem vaktin hem de hâlin sahibidir. O hâlde bil ki hiçbir şey zorlamayla değil, gönül rızasıyla gerçekleşir. Aldanan da aldanişa gönülden razıdır. Hakikatler pek çoktur. Hangi hakikati taşımaya hazırsan o, senin hakikatindir.

Ey dost! Gecemiz neyse gündüzümüz de odur bizim. Hayallerdeki mâbudla yoktur işimiz; gönlümüzdeki Hakk her an gözümüzdedir bizim. Hakk'la alır, Hakk'la veririz. Hakk'ı sever, Hakk'la sevişiriz. Kendini tenzih edenlerden değiliz biz. Zâtıyla, sıfatıyla Allah Teâlâ'yı tenzih ederiz. Sap da başımız üstüne saman da. Farklılığı ayrılığı özümüzden silmişiz. Hamdolsun acimizin müdrikiyiz. Her sevdiğimiz suret bir hurî, gönle doğan her mânâ vildanımızdır bizim.

Cismani şehvetle ruhani şehvet arasında bir fark yoktur. Odur nefsin avunduğu lezzetler oyunu. Aşka zan katmaktır nefsin oyunu. Aşkın olduğu yerde nikâh var; zihnin olduğu yerde zinâ. Zihin derken kendi idrâkına müptelâ şaşkınlıktır muradımız. İzâfi benlik putuna hayran gizli kibir taşıyanlardır kastımız. Helâl lokma Hakk'ın rızasıyla katıksız gelendir.

Zihinle elde edilmesi umulan ise O'nun izniyle velâkin haramla karışık olandır. Kaynaktaki pınardır hayr. Sâfîyetine zihnin yorumları ve zannın kirleri bulaşmış karışık sudur şerr. Kaynaktan taşan su açığa çıktığında, akmasa kirlenir, aksa da kirlenir. Ne ki gizli ve el değmemiştir odur özümde bâkir ve helâl olan. O halde kaynağına erdiğinde onu gizle ve herkese gösterme. Ancak ehli bilir onun değerini. Bil ki o kaynak kulun kendi gönlüdür. Zikrettikçe bâkir kalır. De ki; O'dan gelmiş bir zikirim ben, her nefeste titreşen. Dağlar taşlar kaldırmaz yükümü gönülde görünürüm.

Ey gönül! Kimi sevmişsen onun muhabbetini kendinde bulduğun içindir. Kimden uzaklaşmışsan sevgisinde samimi olmadığı içindir. Kendini pâk, âlemi kirli görenden uzak dur. Sevgi Sevgili'nin tecelli ettiği yerden tanınır. Her can doğasına döndüğünde, sevgiyi ve sevgiliyi kendinde bulur. Gönülleri geçici lezzetlerle avutan sanal âlemlerden kurtulup, hakikati olduğu gibi yaşamak isteyen nice sevgililer var âlemde velâkin;

Her çiçek açan dal meyve vermez,
Her âşık gönül sırra ermez
Eren de ancak lütfedilene ermiştir
Lütfunun ise sonu gelmez.

Demek ki; dereler deryaya akar. Deryanın derelere aktığı nerede görülmüştür! Derya cezbetmese dereler nasıl vecde gelsin! Hakk kuluna sarkmasa, kul Rabbine nasıl ersin! Bildiren olmasa, bilen neyi bilsin!

Hiçliğin Gizemi (261)

Gül de bizim diken de bizim
Bâtınımız neyse zâhirimiz de odur bizim
Mânâmız neyse dünyamız da odur bizim
Yoktur ne tacımız ne tahtımız
Âlemlerin Rabbinin kuluyuz biz.

Ey dost! Mukayesenin yapıldığı her yerde farklılık vardır; farklılığın görüldüğü her yerde ayrılık vardır. Birliğin hakikatinde Hakk vardır.

Suretin hakikatini gören için suretlerdeki farklılığın önemi yoktur. Gördüğünü zannedene öyle bir suret gösterilir ki, gören gördüğünü inkâr eder hâle gelir. Zirâ gördüğü suret, bildiği suretin görünümünden farklıdır. Bilenler şahiddir ki, gayretle elde edilen zahmetsiz kaybedilir. İhsân sahibinin hibesi ise kalıcıdır çünkü Cevad'dır O. Kulunun gönlündeki Rabbin Ra'sıyla Rauf'tur O.

Ey aziz! Hayatın kendisidir, Sırat-ı Müstakim. Hakikat bazen o kadar keskin ve yalındır ki, zâhirde ehl-i Hakk'tan aşkla seslenir. Zanlardaki duvarlar yıkılır, suretler silinir. Tutmayan dizler derman, hâlden hâle dönen gönüller şifa bulur. Velâkin himmetin yerini vehim alırsa aşkın tılsımı bozulur. Zirâ aşkta koşulsuzluk vardır; Hakk'ın katında ise hoşgörü vardır.

Ârifin işi yoldaki taşları yoldan kaldırmaktır. Nefisleri tezkiye etmek iddiası kimin haddine! O Hakk'ın işidir. Nefsin sinsice gizlendiği yerlerden kendisinin bile haberi yoktur. Zamanla ve sınavlarla keşfedilir. Bir başkası için kendini feda edemeyen, ne yaparsa nefsi için yapmış olur; isterse o, ibadet etmek olsun.

Hakiki ibadet Allah için sevmektir. Allah için seven kendini herkes için feda eder. Gerçek temizlik kendinden vazgeçmektir. “Birbirinizi sevmedikçe imân etmiş sayılmazsınız” şerefli hadisi, sevgi nûrundan akan kutsî bir feyzdir; öyle ki mümin gönülleri arındırır. Şöyle ki;

Melekler tavaf eder
arındırılmış kalbi

Tecellisiyle kendisidir
izhar edilen sevgi,

Hakk’ın nazarı
yüceltilenin üzerine,

Tevazu ve huşû hayrdır
örtünen nefse,

Rızındaki levh-i mahfuzu
kendi özünde ara

Şeriatın hakikatiyle tahakkuk
nasiptir sâlih kula,

Kadehler dolmuş şükranla
takvayla ihsânla,

Muhabbet taşmış zâtından
adı Muhammed Mustafa.

Hiçliğin Gizemi (262)

Derler ki; Hakk'ın sana olan muhabbetini O'nun sevdiklerinin sana sunduğu sevgiden anlarsın. Dedim; ya o sevgiyi kimseden değil yalnız O'ndan dilesem ne olur? Dedi; duyduğun haz yalnız Allah için olur.

Ey dost! Zamanın akışı içinde kendi gayretinle yakalamaya çalıştığın değil, şahidi olduğun anın içindedir sevgi, tıpkı bir resim gibi. Kendi gayretin seni ilmin zirvesine taşıyabilir velâkin Hakk'ın ihsânıdır zâtındaki tecelli.

Gönüldür ihsânın tanığı
İmân nûrudur delilimiz,
Tarik taklidi değiliz
Aşktır bizim tarikimiz.

Ey aziz! Gönle doğan mânâyı olduğu gibi dile getirirsen onun bir vebâli yoktur. Duyan ve algılayana göre mânâ ister tamam ister noksan olsun. İlhamı kendi ilmin ve zihninle açıklamaya çalışırsan, kendini araya koyduğun için vebal boynundadır. Bu hikmet kader sırlarındandır, anlayanlar için.

Ey sevgili! Kimi şeriatı ve kurallarını bilir, kimi aşkı ve adabı, kimi sırrı ve mânâyı bilir, kimi kulluğu ve ihsânı. Bil ki Hakk paylaşmaz hiç kimseyle ahadiyet sırrını; zâtındaki tekliği.

Hakk yolcusunun dört kanadı vardır. İlki uyanıştır, nefsinden ölenler uyanır. İkincisi idrâktir, onunla ilim ve irfan yurduna uçulur.

Üçüncüsü değişim kanadıdır, sahibini beşeri sıfatlardan hakkanî sıfatlara taşır. Dördüncüsü farkındalık kanadıdır. Onunla eşyanın hakikati görülür; Hakk'ın ihsânına gönülde şahidlik edilir. Kulluğun kemâline onunla varılır. Dördüncünün beşincisi Hakk'tır.

"Dağlarda gezinirken günlerden bir gün Mecnun, Leylâ'sını cennet hurisi suretinde görmüş. Akli başından gitmiş, aklının yerini aşk almış. Her zerresi sevgiyle dolunca feryada gelmiş, haykırmış; zâhirde gördüm ya seni kaybetmekten çok korkuyorum gayrı! Cennet hurisi dile gelmiş. 'Zaptı rapta girer mi hiç aşk! Kendisi dilesse bile! O hem candır hem ihsân, bürünür sahibinin suretine. Suret-i aşk suret-i Hakk'tır, kâmil insan bulur onu kendi nefsinde! Mecnun sormuş; 'kanatların sonu var mıdır?' Huri cevaplamış; 'her kulun hazırlığı, aşkı ve kemâlâtına göre kanat takılır. Mertebeler ve semâlar kanatlarıyla aşılr. Uyguladığın şeriat senin şeriatın olur. Yaşadığın hâl ve mânâ senin hakikatin olur. Teheccüde kalkmayan İsrâ'nın sırrından ne bilsin! Vakte uymayan nübüvvet kandilinden ne bulsun!"

Mecnun derki; 'O günden bugüne ne zaman bir haber alsam Sevgili'den, iki rekât namaz edâ ederim okuduğumu doğru anlayabilmek için. Önce şeriat gözlerimle okurum haberi, sonra aşk ve sır gözümde sorarım hakikatin anlamını."

Leylâ'm der ki: "Dolanıp durma etrafta! Onu okutacak olan biziz. Elbet bize düşer açıklamak anlamını." Edeple susarım dilde, gönülde. Aşkında eriyen varlığımın her zerrisinde. Leylâ'nın nûr perdesinden aralanır, ihsânının anlamı.

Hiçliğin Gizemi (263)

Ey dost! Sorma tecellinin sırrını, gönlümdeki bilir ben bilmem. Mucizesinin delili kendisidir. Sorma nûru'l envârın sırrını, gönlümdeki bilir ben bilmem. Yokluk, bize sunulan her mülkten daha değerlidir. Kulluktur bizim bütün bildiğimiz. Sorma nefsimdeki sırrı, Rabbim bilir ben bilmem. Zanda hayalde dolanıp, Sevgili'nin huzurunda taşkınlık edenlerden değiliz. Edebimiz sözde değil, özdedir. Rabbimizin huzurunda Rabbin kullarına efendilik edenlerden değiliz. Sevgili'nin kokusunu her candan alanlardanız. Sorma Sevgili'nin zâtını; kendi bilir, ben bilmem.

Her can bir çobandır özünde
haberini Hakk'tan alır,

Attığı her adım mübarektir onun
zikrini Hakk'tan alır,

Aşk yolunda kurban edilir canlar
beratını Hakk'tan alır,

Özündeki Hakk hep diridir onun
bekâsını Hakk'tan alır.

Ey Sevgili! Bizim yolumuz hem aşk hem de ilim yoludur. Kimin derdi varsa onunla dertlenip, onun neşesiyle neşelenenlerdeniz biz. Her şeyin konuşulduğu hiçbir şeyin geride bırakılmadığı dostluktur dostluğumuz. Her varlık mübarektir bizim için. Her yöneliş saygıdeğerdir bilenler için. Kim nerede dolanırsa hoş görenlerdeniz hâlini biz; O'nun cemâlini onda gördüğümüz için.

Ey aziz! Hakk'ın hangi isimle, kendinde ve karşındakinde nasıl tecelli eylediğine dikkat et!

Gönüllerdeki ilham ile veya kullarını vasıta kullanarak bildirdiği her haber, isimlerin mânâlarına bürünerek gelir. İster uyanıklık hâlinde, isterse rüyada sana gelmiş olsun. İsimlerin getirdiği haberi doğru okuyup anlamaktır maksat.

İşin özünü okumaktır kendi kitabını okumak. Bil ki Hakk, her an sende, seninle iletişindedir, enfüste ve afâkta, semâda ve yerde. Okuttuğu ayetin mânâsını özdeştirirsen kendinle ayetin sırrı belirir nefsinin bulunduğu mertebede.

Aşkı dualitenin sınırına taşıma. Dualiteyi ruhaniyetin semâsına yükselt özündeki hakla.

Ey dost! hakkı bâtıl, bâtılı hakk bilenlerden değiliz. Noksanı kabul etmeyen noksandır bize göre. Her noksana bakıp, özdeki cemâlini görmeyenlerden değiliz.

İnsanın sevdiği her suretteki güzellik onun kendi ruhunda bulunduğu güzelliştir. Güzeli görüp de aşkın hakikatini inkâr edenlerden değiliz.

Ey can! Sen dağlara gidemesen de, dumanıyla heybetiyle dağlar sana gelir, Allah için.

Sen dağdan dönmesen de, ruhuyla huzuruyla deryalar sana gelir, Allah için.

Hiçliğin Gizemi (264)

Gönlüm Rabbimin katında rehindir
yoktur kendime ait sermayem,

Ruhum Rabbim adına vekildir
yoktur hizmetinden gayrı meşgalem.

Gönüllerdeki mânânın surete bürünen görünümüdür her kelâm. Bir surete bürünmese de Hakk içindir bil ki her imân. Kimselerin olmadığı beraberliktir Hakk'la birliktelik.

Gördüğüm göz benim değil
Sevgili'nin gözüdür,

Gönlümdeki söz benim değil
Sevgili'min sözüdür,

Yoktur özde bir tanığım
Zâtından gayrı,

Yoktur âlemde bir muradım
Zâtından gayrı.

Ey dost! Hakk Teâlâ hiç kimseyi unutmaz. Unutanın O'nu unuttuğunu lütfedip ona gösterir. Bil ki senin nasibin hiç kimsenin sana veremediğidir.

Herkesin doğrusu kendinde kabullendiğidir. Herkesin eğrisi kendi yüklendiğidir. Doğrular, eğriler tek bir hakikatte toplanır. Hakk'la bakan gözde Hakk'ın nûru toplanır. Rabbimizin gönüllere ektiği rahmet gülüdür muhabbet. Aczimizdir, bizi O'na olan kulluğumuzda birleyen. Aşkıdır O'nun, bizi birbirimize âşık eyleyen. Lütfudur O'nun, sevgisinin kanatlarında rahmetine yükselten. Tenezzülüdür O'nun, kulluğa bürünüp âlemleri şereflendiren.

Canlar canda durur mu hiç
Cânân'a susamışken,

Gönüller aşka kanar mı hiç
Hakk'a susamışken.

Ağlama gönül ağlama! Hakk'ın indindeki rahmetini hiç
kimsede arama! Kendindeki yâri bulmayan yâr olmaz hiç
kimseye. Gönlü gözü yârla dolan kendini verir yârine.

Sevgili der ki; kabınla kendini özdeşirme. Hangi kaba koysalar
sığmazsın hiçbir sineye.

Rahmet gazabı aşmış
Derya kaba dar gelir,

Gönül Rabbine kaçmış
Muhabbet sura dar gelir,

Suret aslına varmış
Söz mânâya dar gelir.

Aşkın gözleri, yolları gözler
Hakk'ın gözleri, kulları gözler.

Gözün dili gönlün dilidir
Aşkın dili canın dilidir,

Bütün diller bir harf olsa
Cümlesi bil ki Hakk'ın dilidir.

Ey dost! Kaybın ve boşluğun getirdiği türbûlansta bir nevi haz
vardır. Bu hazzın esası Hakk'a olan tevekküllün, zihin azabına
karşı koymasıdır. Hakk'la birlikteliğin yalın hazzıdır o, her
yükten arınmış olarak; ister dünyevi isterse uhrevi olsun.

Hiçliğin Gizemi (265)

Ey dost! Âşıklar der ki; sebep ve vesile kanatlarımız yolunduğundan ötürü, uçarız biz kanatsız aşk ile.

Ârifler der ki; Hakk'ın varlığıyla dirlik bulduğumuzdan ötürü, kemâlât kanadımızdır bizim, uçarız Hakk ile.

Ârif için bütün sebepler ve vesileler birer aynadır kendindeki mânâları seyir için. O mânâlar ki, Hakk'ın kulundaki kemâlidir. Kendi kemâlini seyir Hakk'ın tecelli sırrıdır. Sırrı arayan koşturur. Bulanın makamı gönül evindeki huzurdur.

Cilve o değil mi ki; Sevgili'ye seslendim. "kıskançlık bizim haddimiz değilse de Hakk gayûrdur. Sevenlerin arasında ikincinin üçüncüsü, dördüncünün beşincisi O'dur."

Sevgili dedi ki; 'beni kendinden neden ayrı görürsün ey tecellimin nûru. Ben kıskanıyorsam sen de kıskanıyorsun demektir.' Dedim ki; 'ilâhi! Emanetin olan sıfatlarını Sana iade ettiğimden beri Senin tecellinin şahidiyim ben, lütfettiğin kadar. Ne senin aynınım ne de Senden gayrırım. Yokun gözleri Varlığı nasıl görsün? Gören göz Senin gözündür. Yokluğum Senin varlığındır. Kul Rabbinin mazharıdır.' Dedi ki; 'kul kimdir? Rabb kimdir?' Dedim ki; 'kul kuldur. Rabb da Rabb. Sen benim Rabbimsin bende Senin kulun. Bu farkı gözetmezsem, şaşarım ben. Bir yanım cennet, diğer yanım cehennem; Furkandayım ben. Kendimi ve haddimi bilmezsem, şaşarım ben.'

Aşk sarhoşu farkın farkında değildir. Hakk'ın Hakk'la ayıltığının mânâsındadır Abdullah. Herkes onu arar; aramakla bulunan değildir O. Kulluk secdesinden hiç ayrılmayandır o.

Ey aziz! İçindeki güzelliklerin görülüp paylaşıldığı lefâfettir müşterek yaşam.

Âşık kişi sıcaktır, hem de alev alev. Bil ki şehvetten değil bu yangın, özdeki sevgiden. Yaşamayana eziyet görünür, yaşayana zevktir şeriat. Taşımayana ağır görünür, taşıyanındır hakikat. Doğduğun gün ölürsün, öldüğün gün diri.

Bugün dün değil, yeni bir âlem var yaşamda. Aşksız gönül diri değil, yine hüznün var mânâda. Kudretine kurban olduğum Allah'ım!

Canım bende değil, yeni bir can var ruhumda. Ferhat der ki; "ey er kişi, kaçak oyuna alıştıрма kendini. Çıktın mı meydana, davul zurnayla oyna! Bakan göremese de meramını anlar sesinden. Deryadan çekinen dalgıç, deryaya dalar mı hiç!" De ki; "karar vermem ben sevmek için. Ayırt etmem kendimce, nasibimdekini sevmek için. Kimsenin niyetini sorgulamam. Karşımdakini eğri, kendimi doğru bulmam. Herkes birer aynadır birbirlerine. Hangi mânâyı buldunsa karşıdakinde, odur bulacağın kendi nefsinde.

Hiçliğin Gizemi (266)

Ey dost! Günübirliktir yaşam; kendini tekrarlamadan her an diri bir candadır Mevlân!

Celâli tatmadan cemâli gördüğünü sanan, nefsiyle kendini kandırır.

Bağrı yanıklardan duyulur Hakk'ın kelâmı. Hiç ummadığın yerden belirir celâlin sınavı. Geçmişin menkıbelerini birbirlerine tekrarlayanlardan değiliz.

Kendimizdekini okuyup söyleyenlerdeniz biz. Elimizden ne sihir gelir, ne keramet, göz boyayanlardan değiliz.

Göğsümüz açıktır süngülere, kendini sakınanlardan değil. Hakk ile Hakk'tır nefsimiz.

Bir eli balda, bir eli bağda yâr peşinde koşanlardan değiliz.

Nuh tufanından bu yana, tufanlardan gelip geçmişiz. Rüzgârın şiddetine bakıp da dümen kıranlardan değiliz.

Hakk'ın elindedir her işimiz. Dümene sahip çıkanlardan değiliz.

Rabbimiz öyle işler yaptırır, öyle sözler söyletir ki, vebali bizim boynumuzdadır. O'nun hükmüne baş koyanlardanız biz.

Çekilmiş gönül bahçemize, Hakk'ın gösterdiklerine şükreder, tattırdıklarına hamd ederiz. Hâlimizin hakikati akan sular gibi şeriattır. Onun hakikatine ahkâm kesenlerden değiliz.

Şeriat namazını her kul edâ eyleyemez. Hakikat namazını her can ifâ eyler. Kullarına bakıp da fark gözetenlerden değiliz.

Müridteki aşktır mürşidi coşturan. Mürşid aynasıdır müride zâtını tanıtan. Nefsi için yaşayanlardan değil; evvel ahir Allah içiniz. Bir taşla gider bütün eğri sevgiler. Bin kere sövseler yüzüne, dimdik durur gerçek sevgililer. Her canın kendini görebilmesi içindir birliktelikler. Sırrını vermeyene sır verenlerden değiliz.

Aşığın gözleri kendini görmez.

Cahilin sözleri hâlini bilmez.

Hakk'ın gösterdiğinin dışında âleme bakanlardan değiliz. Suizan sahibini kirletir. Zannın en güzeli her canı Hakk bilmektir. Zannın ötesindedir mârifetullah; Hakk'ın hikmetini niyaz edenlerdeniz. Âhirete yan gözle bakıp, dünyaya doymayanlardan değiliz.

Mertliktir bizim desturumuz; süslü söze kananlardan değiliz.

Resülullahın kıblesine dönüktür yüzümüz. Kendine kible arayanlardan değiliz.

Sessizlikte duyulur bizim sesimiz. Herkese yol gösterdiğine inanan çığırtkanlardan değiliz. Hakk'a olan aşkıımızdır bizi coşturan. Nefsini nefsiyle kandıran masivâdan değiliz.

Düşmanımız yoktur bizim. Dostluğumuz açıktır herkese. Dostun dostlarıyız biz, hepimiz.

Hiçliğin Gizemi (267)

Dinle ey can! Sevgili'den bir mektup var.

Der ki O; "oku mektubumu sen Benden; sessizliğin içinden. Rahmet ve şefkat yayılsın, hamdın ve şükürün büründüğü her nefesten. Deryaya boşalan billur gibi. Âlemde yayılan pür nûr gibi... Seviyorum seni ey can! Evvel ve Âhir, Zâhir ve Bâtınımdan. Unutma beni! Ezelde Bana verdiğin sözü! Din ve huzur gününü!"

Dedim; "kendimi nasıl unuturum, o ben Sensen! Ruhum Ruhundandır. Muhabbet etmesen sen kendine, nasıl bulurum muhabbetini kendimde! Bugün o gündür, Din günü. Ezelde verdiğim söz, verdiğin sözdür, kendinden kendine, huzur günü. Ahdına ahdımı bağlatan, yokluğuma nûrunu saçan tecelli günü. Ne zaman ne de mekândayım Seninle Senin sevginde. Ne celâl ne de cemâlim nefsimde. Âmâdayım vaktin bittiği an Sende Seninle; Senin nefesinde.

Ne yazan var ne de yazılan
O'nun katında,
Kanatsız kalmış mânâlar
güzergâhta,
Ne varlık kalmış ne yokluk
âfakta,
Özgürdür özünde O
her kayıttan yana.

O senin güzelliğindir âlemleri büyüleyen.

O Senin rahmetinle her surette görünen kaderim Senin muradıdır. Canım Senin mülkün. Sessizliktir hüznüm. Tesellim senden sana dönüşüm. Ümidim indindeki rahmetin. Muradımdır sonsuz muhabbetin. Ben sensiz neyim Sevgilim!

Gördüğüm, gösterdiğindir Senin. Göremediğim kendi körlüğüm. Hikmetin, hayrındır Senin. Cehâletim, kendi şerrim.

Sensin benden kendine hitap eden. Senin kendini hamdındır kulunun gönlünden Rabbine hamdla seslenen.

Zikrediyorsan bu Senin zikrindir, kulunun ruhundan zikrettiren.

Şükrediyorsam bu Senin şükründür. Şükrü kullarına lütfeden.

Şâhidi sensin kulunda. İhsânının sırrına tanıklık eden.

Senin nûrundur bütün gönüllere feyziyle can veren.

Seviyorum Seni Rabbim, sanki Sen gibi.

Ruhumda tecelli eylediğin mübarek ismin gibi.

Hiçliğin Gizemi (268)

Ey dost! Kendin için dilediğin her şey kendine bir yükür; isterse o dilek maneviyattan olsun.

Kimden ne alırsan al, onu Hakk'tan al; vasıtaya bakma. Kime ne verirsen ver, onu Hakk'a ver; gayrına bakma. Gönülle dilin birliğinden gelir özdeki hikmet.

Nefsin kendi ruhaniyetine dönüşüdür melekûtiyet. Her aşk çok güzel; yaşayanlar bilir. Tevhid aşkı hepsinden güzel; ehl-i tevhid bilir.

Bir koşuşturma içinde canlar; kendilerindekini ararlar. Kimi şifa verdiğini sanır. Kimi şifacı peşinde dolandır. Kimi örtünür surette, nefsini teşhir ettiğini bilmeden. Kimi ölçüsüzce açılır, kendi hâlini görmeden. Kimi kitaplara sarılır; kimi okumamayı mârifet sanır. Kimi uçar kelebek gibi kimi dalar köstebek gibi. Pek çoğu dünya gözüyle görür âhireti, dünyayı gördükleri gibi. Hepsi de ifâ eyler velâkin hakikat namazını. Tamircinin namazı bozulanları tamir etmek. Öğretmenin namazı talebelerini yetiştirmek. Bilirsin hani dağdaki çobanın namazını; dağdan yuvarlanarak secde etmek. Kelebeklerin namazı âleme renk ve neşe saçmak. Hepsinin secdesi güzel ve mübarek. Gönlün secdesi her zerreyi sevmek, Hakk'ın tecellisini bilip, görerek. O'nda O'nunla hakikat namazını edâ ederek. Ne mutlu o kula ki, şeriat secdesiyle hakikat secdesini birlikte edâ eyler, birini diğerinden farklı görmez. Secdesi noksan olanı hâkir görmez.

Ey aziz! İnsanın kendindeki değeri bilmesi, zâtında zâhir olan mânâyı bilmesi demektir ki, kul nefsindeki tecelliye görerek şahid olsun. Onu yaşayarak zâtında bulsun.

Bil ki, her gören mânâyı, kendindeki kemâlâtla görür. Kiminin surette gördüğü mayasız hamur, kimininki pişmiş ekmektir.

Bireyin hazırlığı nispetinde mânâlar suret kazanır. Kendine renk seçmeye çalışma! Vakti geldiğinde renkler sana gelir. Sen ab-ı hayatsan susayanlar sana gelir.

Hiçbir işte kendini araya koyma. Zirâ Rabbin her an yeni bir iştedir. Sen bir adım atarsan, Mevlâ sana koşarak gelir. Her can kendi seçtiği yolda yürümeyi sever. Rabbini özleyen Rabbinin yolundan gider. Dünyaya doymayan dünya için koşturur. Rabbinin muhabbetine dalan dünyadan uzak durur. Nereye gidersen yerde ve gökte Rabbinle git! Sen dağların kadrini bilersen, dağlar da senin kadrini bilir. Sen deryaya muhabbet edersen, deryalar da sana muhabbet eder.

Ey gönül! Sahibini bulduğun an sakinleşirsin. Bil ki o an nûrun huzuru seninledir. Ruhunun derinliklerinden gelen ezgi sese bürünüp musiki olur. Gönlündeki ruhani mânâlar ışığa ve renge bürünüp âhirdeki resmin olur.

Hiçliğin Gizemi (269)

Ey gönül! Seven sevgisinde sâdık olursa, her şeyi Sevgili'nin gözünden görür. Gözlerin kayması Sevgili'den gayrını görmektir.

Bülbül gülü gördü mü
Dünya bülbüle dar gelir,
Gül bülbülü sevdi mi
Cennet bülbüle dar gelir.

Ey dost! Örtmesi en zor olan şey aşkın örtülmesidir. Zirâ cemâl sırrını taşıyanın hakikati, kendini izhar etmektir. Sevdiğine sevgisini bildirememekten daha sıkıntı veren şey ne olabilir?

Aşkın değerini bilen ise pek nadirdir. Aşkın değerini bilmek onu hem yaşayıp hem de sahiplenmemektir. Çünkü o herkeste velâkin hiç kimseye ait değildir. Ne yaşlılığı ne de gençliği vardır. Her surette onun gizemi, her gönüldedir öğretisi. Her can kendinde bulduğu hâl ile onu tanır zirâ aşkın dili hâl dilidir. Cismani aşk ile ilâhi aşk tefrikini yapanlar, aşkın hakikatini tanımayanlardır. Zâhir ile bâtının 'bir' olduğunu göremeyenlerdir. Cismani aşk, ilâhi aşkın kendisi olmasa Âdem ile Havva birbirlerine âşık olabilirler miydi? Her ikisi de birbirlerinde Hakk'ı gördükleri için aşka düşmüşlerdir. Zâhir bâtına, bâtın da zâhire bir köprüdür. Müridin mürşide olan aşkı da aynı hakikati dile getirir. Sıfat-ı aşkla âlemde zâhir olan Hakk'tır. Her kim "ben O'yum derse noksan söylemiş olur. Zirâ doğrusu kendime O'dur diyemem, O'ndan gayrım da diyemem" ifadesiyle O'na ortak koşmamaktır.

Aşk sarhoşunun namaza durmamasındaki hikmet budur. Hakk'ın sıfatları Hakk'a aittir velâkin sıfat zât değildir. Sıfatların bilinip tanınması, hakikatinin bilinmesi mümkün olmayan Zâta bir işaret olması içindir. Şu hâlde aşk sıfatının da, diğer sıfatlar gibi Hakk'ın bir emaneti olduğunu idrâk eden kul, emaneti sahibine iade eder ve aşkı sahiplenmez. Aşkı yaşarken onu kendisine tattırdığı ve tanıttığı için Hakk'a hamd eder. Koşulsuz ve karşılıksız sevmek aşka sahip çıkmamaktır. Bütün âlemler Hakk'ın kendindeki sevginin izharından gayrı nedir ki? Suretler aşkın kendini ifade etmesine vesile olan sebeplerdir. Hakk'ta mevcut olmayan bir mânâ, halkta kendini dile getirebilir mi? Bu hakikati anlamayanın aşkı yaşamaması, ister cismani ister ilâhi olsun nefsanî bir lezzetten öteye geçemez.

Kimin ne yaşadığı değil, kendinde bulunduğu asıl olan. Tecellinin hakikatini müdrik olmayanlar, tanımlamalardaki fark nedeniyle 'bir'i çok görür; mânâları ayrı bulur. Bilen ve gördüğü gibi yaşayan için aşkın hakikati bir'dir. Hakk'ı görürken halkı görmek ilâhi aşktan cismanî aşka düşmektir. Gören gördüğünde sabit kalırsa gerçek izdivaç olur. Aşktaki hasret ve vuslatın bütünleştiği mânâ budur. Farklılığın ve gayrılığın silindiği aşk odur. Adını ister ilâhi ister cismanî koy; Hakk'ı gör sıfatlarıyla asıl olan budur. Mânâlar kendinde kabul ettiğin şekilde zâhir olur. Bilenin üstünde bir bilen bulunması görenin gördüğünün farklılığından değil, görüşünün farklılığındandır. O hâlde farklılık mânâda değil, görendedir. Baş gözüyle bakan aşkın suretini görür. Sır gözüyle bakan mânânın bütünlüğüne şahid olur. Ruhun ruhu görmesi Hakk'ın ihsânıdır.

Hiçliğin Gizemi (270)

Bütün gönüller volkan olsa
Deryaya volkan mı dayanır,
Bütün canlar derya olsa
Hakk'a derya mı dayanır.

Aşksız gönle imân gerek; aşkı bulana irfân gerek. Meleklerin taşıyamadığı mânâyâ yönelmektir baht-ı zâta yönelmek.

Ey dost! Ârifin istiğfârının hakikati, Hakk'tan gönle gelen vâridatı Hakk'a iade etmektir ki gönül boşalmış olsun ve ârif vâridatın değil, Hakk'ın kulu olsun. Ârifin istiğfârı, gufranın sahibi Gaffar'a ulaşır; rahmet O'ndan taşar ârifin gönlüne akar.

İstiğfâr, zorluğun içindeki kolaylıktır. Gönül sahifesi doluyken oraya yeni bir ilham gelmez. O hâlde boşluk, rahmetin ön şartıdır. Muhtaç olanın kabı boştur. Bu ise gönlü Hakk'ın gayrı olan her mânâdan ve masivâdan boşaltmaktır. Aksi takdirde kul gönle inen mânâyı yüklenmiş olur. Hakk'a iade ettiği takdirde Hakk kulunu yüklenmiştir; ondaki her işi, her sözü ve her mânâyı.

Kudret elinde kalem olmanın hikmeti budur. Ârifin hâli değişse de gönlündeki huzur değişmez. Zirâ o, her an Hakk'ın huzurunda, O'nun hükmü ve hikmetiyle birliktedir.

Ey can! Gönle inen mânânın kendi bütünlüğüyle tek sahifede yansımadaki hikmet, vahdettin tekliğine muvahhidi dâhil etmemektir.

Sahifenin tamamlanmasıyla birlikte ârifin gönlü dolup taşar, inşirâh kendi hakikatini bulur. Boşalan gönül ise ferahlar ve istiğfârın rahatlığına kavuşur. Yazılmak üzere boşalan gönül sahifesine yeni tecelli geldiğinde sadr önce daralır sonra Rabbinin lütfuyla açılıp genişler, kulunun boşluğunu Hakk'ın ihsânı doldurmuştur.

Ey dost! Asıl olan gönlün ne söylediğidir. Aklın kanatları yanıktır gönül semâsında.

O ki, tevhid sırrını duymuş velâkin onu kendinde bulmamıştır, ehl-i tevhid değildir. Bil ki diri gönül her anı Hakk'la dolu gönüldür. Ne genel kültür, ne din bilgisi, ne de yükseltilmiş idrâk mertebesi sırrı kavrayamaz. Meğerki Hakk onu kuluna hibe eylemiş olsun. O öyle bir vakittir ki ne bir melek ne de ârif girer anın içindeki tecelliye.

Kim kimi, karşılıksız severse muhabbetullahın mazharı olur zirâ karşılıksız ihsân Hakk'ın işidir.

Denizdeki dalgalanmalar deryanın sinesinden görünümüne getirdiği yansımalarıdır. Deryanın heybeti ve tekliği yanında köpüğün hükmü nedir ki! İhsân sahibinin rahmeti yanında kuldaki ilmin hükmü nedir ki?

Herkes kendi varlığındaki âhlaki değerlerin suretlerini görür, onlarla hemdem olur. Dağda dolaşan dağın nefesini kendinde bulur. Deryaya dalan, deryayla kendini bir bulur. Kişinin gönlünde bulunduğu güzellik tecellinin güzelliğidir.

Hiçliğin Gizemi (271)

Ey sevgili! Hakk'ın kulunu zikretmesi onu Esmâ-ül Hüsnâ ile donatmasıdır. Kulun Hakk'ı zikretmesi Esmâ-ül Hüsnâ'nın ahlâkiyle ahlâklanmaktır.

Hakk'la ünsiyet, O'nun güzel isimleriyle tanışıp Dost'un dostluğunu kazanmaktır. Kim ki Esmâ-ül Hüsnâ'yı öğrenmeyi diler, O'nun dostluğuna talip olur.

Hakk'a talip olanın, O'nun gayrına tahammülü yoktur. Zirâ denilir ki, bir gönle birden fazla sevgili sığmaz. Her sıfat sahibini bulur. Kiminle yarenlik ettiğine bak, kendindeki sıfatı bulmuş olursun.

İsimlerin hakikatini bilmek meleklerin bilmediğini bilmektir. Zirâ melekler Esmâ-ül Hüsnâ'yı tanısaldı, Âdem'in suret-i hakk olarak meleklerden üstünlüğü söz konusu olmazdı.

Her can kendi varlığındaki mübarek isimleri yaşamı boyunca keşfeder. Onların anlamını nefsinde bularak ilâhi ahlâkla ahlâklanmış olur. Olaylara ve insanlara gösterdiği tepkisiyle Esmâ-ül Hüsnâ'dan aldığı nasibini de ortaya koymuş olur. Gönülde hakikate erilmeyen hiçbir isim ve sıfat Esmâ-ül Hüsnâ olmaz, esmâ olur. İsmi rengine bürünen kul esmânın hüsnâsı olur. Şu hâlde büründüğün isim neyse, sende zuhur eden esmâ da odur. Hakk'ın cemâlinin yansımasıdır Esmâ-ül Hüsnâ, Rahman'ın kulunda. Her an görünüme gelen güzel adlar, O'nun insanîyetin sırrında örtündüğü nûrdan birer giysidir. Şu hâlde ey dost! Yaşantına dönüp baktığında hangi sıfatlarla yol aldığını da görürsün.

Sıfatın neyse âlemdeki görünümün de odur.

Aşkın hakikati niteliksizdir. İnsanların ona olan bakışları ve algılamaları mânâya nitelik katar. Sıfatı tanımlamadaki farklılıklar, zıtlar âleminde çok renkliliğe imkân tanır.

Vedûd sıfatının sâfiyetine boyanmadan karşılıksız sevebilir misin? Herkesi kucaklamaya hazır olmadan Rauf'u kucaklayabilir misin?

Ne yazıldıysa odur gönlündeki Esmâ-ül Hüsnâ

Ne verildiyse odur ruhundaki Aşk-ı Mevlâ

Gönlünde tecelli eyleyen bilmeyen kendi hakikatini nasıl bilsin? Kendini görmeyen başkasının zâtını nasıl görsün? Dünyanın peşinden koşmak kendinden bîhaber kalmanın en emin yoludur. Zirâ kişinin kendine ayıracağı zamanı mahduttur. Dost der ki; sonradan terk edeceklerin için nedir bu koşturma, bu telaş!

Ey aziz! Ya muhacirsin, ya ensârdansın ya da dünyadan! Hakikati muhammedîyeyi ağırlıyorsan ensârdansın. Nûru taşıyorsan, her işin Hakk'ın elindedir. Deven nereye çökerse oradasın. Gönlünü dünya çarşısında dolaştırıyorsan, dünyadansın sen! Dünyaya doymayan, dünyaya yâr olur. Dünyadan boşanan Rahman'a kul olur.

Herkesin hayatı kendisi için mümtazdır ve Hakk'a aittir. Her ferd kendi tercihlerinden sorumludur. Her ruhun tekâmül programı O'nun programlamış olduğudur. O hâlde herkes kendi gönlünde tecelli eyleyen bulmakla sorumludur. Sorulması gereken soru; orada kimin bulunduğudır. Nefsini bilen sırrı bilir. Sırrı bulan, gayrına bakmaz.

Hiçliğin Gizemi (272)

Ey dost! Hakk'ın kendini kuluna tanıtmamasından daha büyük bir aşk ne olabilir?

İsmin aslı belirdi mi suret görünümünden kaybolur; Esmâ-ül Hüsnâyla buluşan sevgili her suretten müstağni olur. Zirâ Hakk'ın cemâli hem dünyanın hem de âhiretin yerini alır. Doksan dokuzun ahlâkıyla ahlâklanarak kemâle ermiş kişi o kuldur ki varlığı bütünüyle Allah'a aittir. Hakk'ın indindeki yüce katında bâtınında gizli veya âlemlerde nûruyla zâhir ne kadar Esmâ-ül Hüsnâ varsa, Hakk'a o kadar yol vardır. Has kullar için Aziz ve hikmet sahibi Allah'a dönüşü isim ve sıfattan zâtadır. Miracın ve ruhanî haccın anlamı bizce budur. Subhan Allah en doğrusunu bilir.

Ey sevgili! Aşkın dili çözüldü mü gönlün ne gecesi ne de gündüzü vardır zirâ gönül sahibinin yanındadır. Kalplerin kendilerine ait olduğunu zannedenler gönüllerine gönül ararlar. Esmâ-ül Hüsnâ'nın nûruna boyananların hem gönlü hem de ruhu Sevgili'nin huzurunda huzurdadır. Hâli farklı görünse de gönüldeki mânânın aynısıdır kişi ondan gayrı değil. Nitekim gönül ne söylesse özde, suret onu takip eder eylemde. Göz neyi görürse, gördüğünde kendini görmüş olur. Gördüğü suret güzellikse, gönüldeki mânânın yansımasıdır o güzellik. Esmâda yaşanan sevgiyse gönlün gönlü, ruhun ruhu sevmesidir nûr-u muhabbetten zuhur eden mânâ. Suretlerin birbirlerine olan yönelişleri, bâtındaki muhabbetin zâhire taşınmasıdır aşk. Yaşanılan muhabbet gerçekte Esmâ-ül Hüsnâ arasındaki ulvî bir cilveleşmedir muhabbethanede.

Nûra dayanmayan ilişki mânâyı doğurgan değildir ve ayrılık suretler için mukadder olur. Nitekim mânâdan sapkınlık yapanların kalpleri sivâyâ doymaz, gözler nûru görmez, kulaklar Hakk'ın davetini işitmez. Bil ki nûru muhabbet kendini verecek gönüllere yönelir.

Ey can! Hiç kimse hazır olmağı bir suali taşıyamaz; inanmadığı bir lütfu yaşayamaz.

Nefsin sıfatlarının yerini hakkani sıfatlar alırsa, Esmâ-ül Hüsnâ'yla buluşmuş olur insan. O zaman onun hakikati ölü değil, diridir. Zirâ Ölümsüz Diri'nin nûruna boyanmıştır o. Hakk'ın dışında kendinde varlık bulan kişi nefsinden ölmeye çalışır. O'ndan gayrı varlık bulunmadığını idrâk eden kul, hem dünyevi hem de âhirdeki varlığını Hakk'a iade eder. Âlemlerin hepsinden vazgeçen kişidir nefisinde ölü, Hakk'la diri kişi. Fâni varlığın yerini Esmâ-ül Hüsnâ doldurur. Rabbani hikmet nefsin hakikati olarak zuhur eder. İhsânın mazharı olan kul daimi huzura erer.

Hakk'a yolculuk eden derviş esmâyı taşır. Hakk'ta Hakk'la yürüyen ferdi Esmâ-ül Hüsnâ taşır. Her kim fenâ ve bekâyı tatmadan anlamakta zorlanırsa, bu onun kendine koyduğu sınır ve hudutun ölçüsünü gösterir.

Kimileri vardır, yaşamı sıkı kurallar ve vazgeçilmez prensipler içinde hapseder. Kimileri vardır, her kuralsızlığı mârifet bilir, yaşamı başboşluk olarak algılar. Ne mutlu o kula ki denge ve terazide durur. Her hâlin ve her vaktin hakkını verir. Her nefis ancak kendinde tecelli eyleyeni tanıyabilir zirâ nefsini bilen Rabbini bilmiş olur. Bu ise ancak O'ndan gelen aşk ve hikmetle mümkün olur.

Hiçliğin Gizemi (273)

Aşkın hikmeti kulunu kemâle erdirmek için Hakk'ın zâtî muhabbetidir. Zâtî muhabbet zâtî tecellinin yaygısıdır. Cilvehâneyi çilehane olarak algılayanlar O'nun mukaddesatındaki zâtî muhabbetinden haberdar olmayanlardır.

Göz görmedikten sonra güneş doğmuş ne fark eder! Gönül sevmedikten sonra sadrda kalp varmış ne ifade eder.

Söyle ey Sevgili! Muhabbetullah aynasından kendini seyreden güzel kimdir? Zâhirin tecellihanesinde kendini izhar eden bâtındaki sevgili kimdir? Hem aşkı hem de hikmeti ihsân eden lütûf sahibi Vehhab kimdir? Gönlü gönülle buluşturup kendi cemâline kullarını mazhar kılan Fettah kimdir? Sevgi ve vuslata vesile kılmak için hasreti icat eden Musavvir kimdir? Vuslatın doyumsuzluğuna delil olmak üzere hasretle vuslat arasında âşıklara mekik dokutturan cilvekâr kimdir? Zât-ı Akdes'ten sarkarak Esmâ-ül Hüsnâ'sından kuluna hitap eden izzet sahibi mukaddes zât kimdir? Hem Vedud hem de Rauf olan kimdir? Vedad Vedudun mazharı değil midir? İki dallı vav kimindir?

Sırat-ı müstakimde vücûd bulmak, Vav'ın varlık öncesi kendi hakikatine dönüşü değil midir? İki dalın arasındaki elif kimin mazhariyetini beyan eder? 66, Vav'ın Sîn ile bütünleşmesi değil midir? İnsan-ı kâmil Hakk'ın zâtına mazhar kıldığı kul değil midir?

Mirac, isimden isme, sıfattan sıfata, sıfattan zâta değil midir? Nefsini bilen Rabbini bilen değil midir? Bilen, bilinen ve bilgi bir değil midir?

Doğduğu günü selâmlayan, doğmayan ve doğurmayanın tecellisini selâmlayan değil midir? Selâm, O'nun kuluna hitabı değil midir? Doğduğu günü mübarek olanın her günü mübarek, her anı şükran değil midir? Doğmuş olanın doğduğu gün, ondaki zâtî tecelli değil midir? Kulundaki doğurganlık, O'nun her an yeni bir iş ve aşkta olması değil midir?

Etken ve edilgene aşılana tılsım kimin cilvesidir? Gözdeki nûrun gönüldeki hikmetle birlikteliği Müridin iradesi değil midir? Bâtındaki gönlü çiçeklendiren, zâhirdeki eve neşe getiren değil midir? En güzel yaradılışa delil olmak üzere, rahmetin gazabı geçtiğini bildiren O'nun şen kulları değil midir?

Ey dost! Tıpkı yokluğun varlığı tanınmasıyla, varlığın hikmetine şahid kılınması gibi, ismin kulu tanınması isme bir şey katmaz velâkin, kulun ismini tanınması onu kemâle erdirir. Bir insanın hakikatini tanımak istersen, onun yüzüne bak; gönlün hakikati yüzündedir. Ne kadar gizlenirse gizlensin, ne kadar örtünürse örtünsün kimse gönüldeki resmi örtemez. Yeter ki görececek göz olsun. Tıpkı gözlerdeki ışığın görene rehberlik etmesi gibi gönüllerdeki nûr da yüzlerdeki aydınlığın delilidir.

O gün yüzler aydınlıktır. İki kaynak var gönül şadırvanından fışkıran. Taze meyveler var; hurma ve nar, gözlerin nûrundan akan. Söyle ey can, hangisi yalan?

Hiçliğin Gizemi (274)

Ey sevgili! Muhabbetin karşılığı muhabbettir. Cevad Allah verdi mi karşılıksız verir.

Yaradılış doğasına uygunluk helal, aykırılık haram değil midir?

Et ve kemik misâli, isim ve sıfata bürünmeyen mânâ nasıl bilinip tanınsın? Misâli olmayan nar ile hurmanın evsafı nasıl anlatılsın?

Gönüldeki iki cennet, Esmâ-ül Hüsnâ'daki iki ismin karşılığıdır. Cemâl sanki hurma ise celâl nar gibidir. Nitekim Allah için tutulan orucun açılması hurma iledir zirâ yokluğun karşılığı varlık, celâlin içindeki cemâl hurma gibidir. Hurma çekirdeği vahdetin misâli ise narın içindeki kesret vahidiyet gibidir. Sıfat cennetleri takva sahipleri için ikidir.

Hayrın gözleri hayra bakar. Aşkın gözleri aşkla bakar. Sanki yakut gibidir muhabbetullah. Sanki mercan gibidir ârifin gönlü. Nûranî inciler saçılır sırrlar denizinden her dem. Derinlikler dalgıçlar arar.

İkrâmın karşılığı ikrâm. İhsânın karşılığı ihsân. Sanma ki ikidir cennetler; iki sıfattan öte iki sıfat daha var. Candan da içeri Cânân var. Sıfat zâta yar oldu mu, zâtın cennetinde ikrâm ve kudret sahibi Zülcelâlvelikrâm var.

Rabbin makamı, kulunda tecelli eyleyen Esmâ-ül Hüsnâ'nın hakikatidir ki, sıfat cennetinin misâli ârifin gönlündedir.

Ruhunda tecelli eyleyen ismin hakikatine muttali olan kulun irfânı sakınmaktır ki ittika eden ârif, takvanın ruhaniyetinden sapmasın; varlığını aydınlatan sıfatların, Vedad, Rauf misâli, ahlâkından gayrı bir ahlâkı nefsinde barındırmasın.

Hakk'ın insanı iki eliyle yaratmasındaki mecazi hikmet, Esmâ-ül Hüsnâ'dan iki sıfatı kuluna ihsân eylemesidir. Bu nedendir ki iki sıfat cennetinin meyveleri elle alınacak kadar yakındır Rahmanın kuluna.

Ey aziz! Bâkir ruhun timsali Meryem'in yaslandığı ağaç, hurma ağacıdır. Odur tûba ağacından dökülen Rabbani hikmet meyvesi. Kaf Hâ Yâ Ayn Sâd kifayetskârdır ona yaslanan her kula. İttika sahibi kul Rahman'a sığınır her aşırılıktan.

Mânâya gebe kalan ârif Meryem misâli masivâdan uzak bir mekâna çekilir. Odur uzletin sırrı.

Hakk'ın nefsinden üflediği kudsi ruh İsâ misâli kelimetullah olup ârifin gönlünden doğar. Hikmetten daha ulvî hangi göz aydınlığı var? Her can Hakk'ı ancak Rahman'ın öğretmesiyle bilebilir. Kalplerdeki yumuşaklık arınmanın ve ilmin önceliğidir. İki deryanın arasındaki engel kulun nefsidir. Berzaha durmanın hikmeti budur. Hem cismanî hem de ruhani denizleri kendinde birleyendir insan. Maddi ve manevi varlığının çekiminden çıkıp gitmek isteyen için güç ve kudret Rabbin katındadır. Hakk'ın muhabbeti değil de kimin muhabbetidir kuldaki aşk! Hakk'ın öğretisi değil de kimin ilmidir ârifteki irfân! Hakk'ın ihsânıdır kullarına ruhuyla sevmek, ruhuyla sevmek. Aşkın hakikatini yeşil, yemyeşil yaşamak.

Hiçliğin Gizemi (275)

Ey dost! Her vaktin, her hâlin kendine has bir dili vardır. Sessizliğin dili dilin sükûttur. Ahadî bilenin tutulur dili, zirâ hiç kimse bilemez ahadiyet gizini.

Âlemdeki bir şeyin hakikati ancak onun zıddı görüldüğünde anlaşılır; karanlığın zıddı aydınlık yokluğun zıddı varlıktır.

Söyle ey can! Aşk belirmese, Sevgili'den haber nasıl alınır?

Dedim; İlâhi! Seni sevebilmek için her sabah yeniden doğarım zâhirde. Bilirim ki aşk her an yeni bir tecellinde. Dedi; nasıl? Dedim; mukaddesatın için her akşam canımı sunarım zât-ı şerifine. Refrefin yemyeşil örtüsüne ruhumu sararak; yeniden dirilmek için koşulsuz sevginde. Dedi; nedir o Refref-i alâ? Neden yeşildir mualla? Dedim; zât-ı akdes nûrundan sarkan mukaddes muhabbet yaygısıdır o, Refref-i alâ. Esmâ-ül Hüsnâ'nın ötesine geçebilmek için ev edna'da. Başı sonu bilinmeyen rahmetin derinliğinin azametidir kibriyâ, yemyeşil lâmekân humâ; huzurun saadetine erenler için. İsim ve sıfattan zâtına yönelerek o hiç bitmeyen aşkının sırrına şehadet için. Bir fuad gider, bin Ferhad gelir aşkına mazhar olabilmek için.

Aşk bir bahane! Her şey Seninle Seni Sende yaşayabilmek için!
Suretler gelir âleme, suretler gider âlemden, aşkın suretini
tadabilmek için. Her suretten, her gölgeden arınır canlar,
aşkın hakikatine erebilmek için.

Yemyeşil Zümrüdüanka'nın kursağında taşınır kudsi ruhlar;
aşkından ölüp de has kulluğa doğan vildanlar için.

Ey dost! Kendini dualitenin sınırları içinde tanımlama! Her
mânâyı özünde toplayan bir deryasın sen!

Arayış içinde farkında olabilselerdi canlar, yalnızca zıt suretler
olarak görmezlerdi kendilerini. Birbirlerinde zâtî tecellilerini
görür de öyle severlerdi birbirlerini.

Ruhuyla sevebilmek için ruhaniyet semâsına uçmak gerek.
Suret-i Hakk olan Âdem'in zürriyetindeki tohumun aslına
insan olarak dönmek gerek.

Ey aziz! Her kimde bir güzellik görürsen şayet, Hakk'ın sana
ihsân eylediği sendeki güzellik incisidir o ziynet. Edilgen ve
etkenlik, o güzelliğin paylaşılmasına vesiledir ancak, kadın ve
erkek olarak.

Gel paylaşalım bu sevgiyi, sana da yeter bana da yeter.

Âşıklar yolu vuslat kapısı, seven girer sevilen girer.

Kim ki ayrı düştüm sanır, bülbül gibi feryad eder.

Kaldır ayrıyla gayrıyı, hep bir olur Dost'a erer.

Hiçliğin Gizemi (276)

Ey dost! Kimi muhabbetle anarsan Rabbin de seni muhabbetle zikreder. Kimi doğru ya da yanlış eleştirirsen halkın tenkidine hazır ol. Kendisine övgüler yağdıranı başının üstünde taşır insan; karşılıksız sevgiyi taşımak her canın nasibi değildir. Bil ki Hakk'tan gelen her şey aşk doludur.

Kimin kimi nasıl gördüğü değil, kişinin kendini nasıl gördüğüdür asıl olan. Nefisleriyle söyleşenleri kendi hâllerine bırak; kulluğa güzel söz yaraşır.

Kişinin ilmi ve derecesi zâtında bulunduğu değerler ile belirlenir. Canın büründüğü sıfat, kendini onunla tanımladığı ahlâktır ki âlemdeki görünümü ve hâli odur. Yakınlığın da uzaklığın da müsebbibi kendisidir insan, bilmez. Sessiz muhabbetin özelliği, derinliğinin Hakk'a ait olmasındandır. Suretler ve hâller değişse de muhabbet değişmez zirâ Hakk'tan gelen sevgi sonsuz ve sınırsızdır. Ulvîyeti onun hüviyetinde gizlidir.

Âşıkların suretlerinin silindiği âlemde katıksız aşk var. Kimliklerin eridiği tevhid evinde sahibinin hüviyeti var. Rabbin yaşattığı her hâl mübarektir zirâ kalpleri hâlden hâle döndüren Zât mukaddestir.

O'nun muhabbetinden gayrı nedir ki, surete duyulan aşk? O suret ki Suret-i Hakk olan hakkani surettir, şu hâlde sevgi, O'nun kendinden kendine akan nûr-u cemâlidir. Paylaşmanın hazzı âlemlerde yaşanır, O'nun bir lütfu olarak. Kişiliğe mal etmeden paylaşabilmektir mârifet O'ndan gelen her güzelliği. Her gönlün neşesi kendinde bulunduğu mânâ iledir. Hakk'ı bulmuş olanın neşesi kulluğundadır.

İncelik ve zerafet, hikmet ve muhabbet, bireyin hayata karşı gösterdiği tepkilerinde gizlidir. Kimileri âleme bir renk getirdiğine inanır velâkin hâl dili, onun âlemin renklerine büründüğünü bildirir.

Her gönlün hâli kimin için titreştiğine delil olur. Yaşamı Hakk'a ait olanın titreşimi herkese tatlı dille hitap etmektir. Ağır söze muhatap olmak ise mesleğin gereğidir; kavmi tarafından horlanan nice ehl-i Hakk Levh-i mahfuzun kayıtlarındadır.

Can almadan canını verecek gülizar nerede?

Ey aziz! Bir kelimenin içinde ne mânâlar var. Bir harfin içinde ne âlemler var. Kendini hakkıyla bile bilse can, candan öte ne deryalar var. Halk edildiği kıvamda titreşebilse insan, sırrların da bâtınında ne sırrlar var.

Yaşanan her mânâ ve oluşun hakikati ayetlerde gizlidir. Kendindeki mânâları okursan, Hakk'ın kitabında nasıl kayda geçtiğine hayret edersin. Yaşamındaki her olay ilâhi satırlarda önceden belirlenmiştir. Yaşadıkça surelerin mânâsıyla tahakkuk etmekte olan canlı bir Kur'an'sın sen, ey insan!

Okuduğu ayetin hakikatiyle özdeşmiş olan ferdtir ehl-i Kur'an, Kur'an'ın mucizevi ve Hakk kelâmı oluşuna delil, her insanın hikâyesinin, Kur'an'ın sayfelerinde kayıtlı olmasıdır. Her canlının sırrı da oradadır. Okutturanın davetine icabet edildiği takdirde gerçek fetih ve zikir senden sanadır, bir bilebilsen ey can! Oku ey sevgili, velâkin aklınla değil Rabbinin adıyla oku; varlığının Elif'iyle, velayet nûrunun Kaf'ıyla, Rabbe vuslat nûrunun Ra'sıyla. Bil ki, ışığın girmediği deryanın yedi kat dibinde de can var; aklın erişemediği semânın yedi kat üstünde de hikmet var.

Hiçliğin Gizemi (277)

Ey dost! Okumaya kabiliyetli olmasaydı can, “Rabbinin adıyla oku” hitabına muhatap olmazdı insan. Şu halde okumak yaradılışın icabıdır. Nitekim ancak okuyan insan ilim sahibi olur.

Hakk’a vuslat, hikmet ve ahlâk iledir velâkin, kulun kulluğunda, Rabbin de Rabbliğinde bir değişim söz konusu değildir. Yakınlık ve uzaklık, ilâhi ahlâka olan yakınlık ve uzaklıktır. Hakk’ı tanımak ise Hakk’tan gelen hikmetin ölçüsü nispetindedir.

Okuyuş iki Elif’li, hem maddi hem de manevi bir görüştür. Her birey âlemde kazanmış olduğu manevi derecesi ile hayatın mânâsını okur. Ruhani mertebesi, zâtında tecelli eyleyen ilâhi ismin hakikati ile buluşmasına bağlıdır. Nefsi bilmek, özdeki hakkani isme sessiz gözlemci olmaktır. O isim ki Hakk’ın kulundaki Esmâ-ül Hüsna’sındandır, kuldaki ism-i azam odur. O hâlde okuyuş (ikra), kulda tecelli eyleyen ism-i âzâmın okutması olup, Hakk’ın tecellisini Hakk’ın nûruyla görmek demektir. “Görmediğim Rabba ibadet etmem” derken Hz. Ali (r.a) bu manevi ve ruhani görüşü dile getirmiştir. “Kendinde tecelli eğleyen ismi, ismin nûruyla görüyorum” demektir ki, Rabbi görmek nefsindeki ilâhi tecelliye şahid olmaktır.

Ruhunu tevhid bağına saldınsa
Esmâda Rabbinin mazharı sensin,
Özünün sırrına nûruyla vardınsa
İsm-i âzâmın mazharı sensin.

İnsanın manevi varlığını meydana getiren her fiil ve yöneliş, ilâhi isim ve sıfatların zuhurundan gayri bir şey değildir. O isim ve sıfatlarla duyar, görür, bilgi sahibi oluruz. O sıfatlarla irade eder, yaşarız. Hayy isminin tasarrufundan çıkıldığında beşeri vücudu terk ederiz. Hayy'dan gelen Hu'ya geri döner zirâ dönüş Hakk'tan Hakk'adır. Geri dönüşümüzde bizi karşılayacak olanlar, ya hüznüzan melekleridir ya da suizan zebanileri. Şahidin seçimi kulun yönelişindedir.

Nûru cemâli zâhir oldu Sevgili'nin

Müjdeler olsun vechine yönelen sevgililere.

Ey aziz! Okunan mânânın öğretimi kalemledir. Hikmetin belirlediği ilimdir ilm-i kalem; Hakk'ın kereminden ihsân ile gelen. Kaf ve Ra nûrlarıyla gönle inen hikmet Lam ve Mim ile ârifin varlığına yerleşir iki Elif'le. İlki beşeri varlığına yerleşmesi ilmiyle âmil olması yönünden, ikincisi manevi varlığına yerleşmesi ilâhi ahlâk yönündendir. Öyle ki içiyle dışı bir olur, satır satır yazılanların. Okuduğuyla özdeşen kulun varlığı Rahman'ın öğrettiği Kur'an olur; imânıyla yaşamı uyumlu olur. İnsani kabiliyetin içinde taşıdığı sınav, kendini disipline etmekteki zorluğudur. İlâhi ahlâk burada devreye girer ve nefsin disiplin içindeki rehberi olur.

Hakikatin şeriatla bütünleşmesi kuldaki ahengi sağlayan denge unsuru olmasıdır. Böylece yaratılış öncesiyle yaratılış sonrasındaki ritim korunmuş olur, takdir olunduğu üzere.

Hiçliğin Gizemi (278)

Ey dost! Kendinden boşaldığı gün buluşur insan kendisiyle. Çölden gelenle zindandan çıkanı buluşturan kimdir? Kaç yıl hasret kaldı Yakub Yusuf'una, tatmayan bilmez. Neler yaşadı zindanda Yusuf, görmeyen bilmez. Muhkem kazayı kendi iradeleriyle seçtiklerine inananlar, kader sırrını bilmez.

Kendini taşımadan emaneti taşıyan yed-i emin nerede! Beklemeden veren ehl-i gönül nerede! Aşkî ehl-i aşk bilir; Hakk'ı ehl-i Hakk. Her gönül kendi benzerini bilir. Dosttun dostlarını dostlar bilir. Sevgili'nin sevgililerini tenhalarda ara. Bil ki fâni aşk sarhoşluğu geçicidir.

Hakk'la bekâ ayıklık ve farkındalık ister. Hakk'ın kulunu kalabalıktan çekip çıkarması büyük bir lûtuftur; halka göre anlaşılmaz olsa da.

Hakk'la yalnızlığın zevkine ermemişler için halkla beraberlik, yaşamlarından vazgeçemedikleri lezzettir. Her tat, sahibini kendi dünyasına taşır.

Hakk'ın ihsânındaki hikmetin letâfetini her lezzetten arınmış gönüller taşır. Neşesi kendi içindedir ârifin, halk onu mahzûn bilse de.

Dünya süsüne alışık olanların sevginin ruhaniyetini değerlendirmeleri de dünya ölçüsüyle olur. Karşılıksız muhabbete âşina olmayanlar için aşk bazen korkutucu olur. Zirâ farklı algılanır. Oysa farklılık mânâda değil, onun okunuşundadır. Her birey kendindeki irfân ile okur. Bireyin idrâkindeki sınır, onun mânâyâ bakışındaki huduttur.

Okuyan kul Hakk'ın okutmasıyla okuyorsa, ne idrâk ederse etsin onun için hakikat, Hakk'ın okutmuş olduğudur. Nitekim Hakk'la sohbet hiç bitmeyen öyle bir muhabbettir ki her vesileyle kendini ifade eder. Hâli yaşayan ârif mânâyı Hakk'la yaşamaktadır. Halk ise onu kendine yönelik ilgi olarak algılar. Kimileri de mânâ âlemindeki ruhun yükselişini nefislerinin yücelmesi olarak görürler. Bunun sebebi hayatın sahibiyile değil, hayatın getirdikleriyle birlikte olmalarıdır.

Ârifin farkındalığı, nefsinde beliren hâle gösterdiği hürmettir. Zirâ hâlin sahibi vaktin de sahibi olan nefsindeki tecellidir. Ârif için vakte uymak Müridin muradına uymaktır. Yaşamın anlamı benliği eğlendirmek değil, hayatı hayatın gerçek sahibi için yaşamaktır. Her hâle hamdın anlamı bizce budur.

Kendilerindeki bilgiyle Hakk'tan perdeli olanlar, ârifin hâlini ârife bağlamak yanılığısına düştükleri için hâlin hakikatinden mahrum kalırlar. Hakikat ehlini tanımış insan böyle bir hataya düşmez zirâ hiçbir hâli hata olarak görmez.

Ey dost! Kişi vaktini neyle geçiriyorsa kendinde bulduğu da odur. Hakk'ın nûruna boyanan göz, her şeyi o nûrla görür. Nefsini görmesi için de, nûrun aydınlığı yeterlidir. Hakikat sabahına kalkmış insan her şeyi apaçık görür. Onun kıyameti kopmuş, kabirlerde yatanları görmüştür. Sebep ve olaylar onun Hakk'a olan muhabbetinin izharına tercümandır çünkü her şeyde görüp söyleştiği Hakk'ın kendisidir.

Hiçliğin Gizemi (279)

Ey dost! Hakk'ın tecelli eylediği gönüldür 'yakın semâ.' Sevgili'nin nûrunun aydınlığıyla süslenmiştir gönül kâbesi, gökteki yıldızlar gibi. Rabbin indiği semâdır gece, o semâ ki muhlas kulun kalbi.

Teheccüd göz aydınlığıdır her gece ârifin düğün gecesi. Farkındalığın gündüzü takip eder gecenin büründüğü neşeyi. Her yorgunluktan dinlendirir Rabbinin zikri.

Nefsini mâsivâdan terkle boşadınsa

Aşkı Mevlâ'nın mazharı sensin,

Kabini putlardan sâfiyetle yıkadınsa

Tavafı kâbenin mazharı sensin.

O gönül ki itaat dışı her aşırılıktan korunmuştur, davetli olandan gayrı kimse duymaz aşkın sesini. Mele-i alâdan gelen ilâhi sohbetin gizemini. Ehl-i Kur'an'ın dışından her kim oradan nûrlu bir söz kapsa, nûrun alevi kaparı kapar. Mânâyı taşımaya hazır olmayan taklit ehlini kendi cehlinin karanlığına salar. İdrâk içinde inkârın azabı vardır, zorlayıcı zan sahipleri için. Onlar ki imânı varsayım sanırlar, ölüyken dirileni büyü sanırlar.

Diri olmayan candan ab-ı hayat sunulmaz

Gönül kovanına zikrullah gerek,

Her açan çiçeğe bal arısı konmaz

Aşk çanağına muhabbetullah gerek.

Ey can! Deryada dizilmiş saf saf dalgalar. Nereden eserse kudret rüzgârı, oraya atılırlar. Tek bir dalga göremezsin boynunu zıdda kaldıran. Hepsi de yüzüstü emrin hükmüne!

Hani nerede o secde eden güzel boyunlu insan! Hani nerede, her güzellikte Rabbine Şahidlik eden diri can! Kimdir o, nazarını sevdiğinden gayrına y neltmeyen güzel g zly y r?

Gönlüm Rabbine kaçtığından bu yana
Canlar canı Mevlâ oldu bana,

Gözüm nûrunu gördüğünden bu yana
Cümle  lem y r oldu bana.

Ey aziz! AlıŐkanlıĐa dönüşen hiÇbir Şey canlı değildir. Zirâ o iş, Allah işin değildir. O ki her an yeni bir tecellidedir, O'na sunulacak her amel niyette ve eylemde canlı olmalıdır.

Bilinip tanınmanın özlemi sona ermedikÇe kul Hakk'la yalnızlığın let fetine varamaz.

Kusur ve hatanın cezası, kusur ve hatadaki ısrardır. Meğerki nefis Hakk Şarabından tatmıŐ olsun; farkındalığına ne bir manevi sarhoşluk ne de nefsanî bir sersemlik katıŐmıŐ olsun. Onlar ki Rabblerine nefsanîyet putuyla değil kalb-i selim ile giderler, onlara sel m olsun! Rabbinin nimetini bildirip, Kur'an'la öğüt veren Sad'a! Bir  ocuk gibi saftır yüreği; kalb-i selim sahibi. Sel m olsun onlara Ayn Sin Kaf'a! Sabik n'un kırk bir arada ve yakınlaŐtırılan mukarreb na sel m olsun! Hakk'ın kuluna sel mı, gönüllere inen huzur nûrudur zirâ huzurun işi hayr ve iyilik doludur.

M siv nın kendisidir nefsin hayali,  ldeki serap gibi. Ab-ı hayatı bulduklarını sanıp zanlarını hakikat sananlar gibi. Gel gör ki Hakk'tan gayrı ne var? O hayali dahi mevcutmuŐ gibi gösteren Hakk'ın kudretinden gayrı!

Hiçliğin Gizemi (280)

Nefsine varlık verenindir ihtiyâr
İhtiyârı Hakk'ta fânidir bahtiyâr

Ey dost! Hakk dilemedikçe kulun bir şey dileyememesi Hakk'ın kuluna olan inayetidir. Zirâ hem niyet, hem de ameldeki sâfiyet, ihtiyârı Hakk'ın ihtiyârında erimiş kullar içindir.

Kendi tercihlerini yaşadıklarına inanan fâniler isimlerin nûraniyetleriyle tanışmışlar velâkin sıfatın zâta yâr olmasına şahid olmamışlardır. Bu nedenle muradlarının ve seçimlerinin kendilerine ait olduğuna inandıkları ve işin sonucunu kendilerine bağladıkları için sorumlu tutulurlar.

Tasarrufun ve ubûdiyetin hakikatine muttali olan kullar ise, "Allah dilemedikçe sizler bir şey dileyemezsiniz" ayeti celilesinin sırrıyla tahakkuk etmiş bahtiyârlardır. Onlar, mürid iken murada dönüşmüş, irade sahibiyken iradeleri Mürid'in muradında eridiğinden Hakk'ın muradı olmuşlardır. Seçerken seçilenlere katılmışlardır.

Yusuf'un (a.s) Mısır'a yerleşmesi onun seçimi değil, ezeldeki Hakk'ın emrinin yerine gelmesidir. Gönlün gönlü sevmesi de takdir-i ilâhidir. Subhan Allah en doğrusunu bilir.

Dostların hamdı, dünyadayken gönül cennetine vâsıl olmaları, kalplerin genişlemesi Hakk'ın âyetlerine nefislerinde şahid olmalarıdır. Gönüllerinin görüp, kulaklarının işittiği hikmet melekûtiyetteki nasipleridir. Menzilleri 'daha da yakın', hâlleri ubûdiyyettir.

Göz kendini nasıl görsün, pür nûr olmadıkça! Suretlerin hepsi gönülde toplanmış bu ne muamma! Gözün gördüğü ancak surettir âlem-i misâlde. Nûru nûr görür âlem-i melekûtda.

Gönül gözü açılır ibret için Hakk'a yönelen kullara. Gönülsüz yürüyenin yolu akıyla sınırlıdır. Aşksız geçen hayatın her anı kayıptadır. Derler ki, melekler âşık olmaz. Ya mele-i âlâda aşka düşeni neylemeli! Haberi âşıktan al sen, âşık olmayan neylesin mey-hâneyi!

Hakk'ın vechinden gayrı her şey helâktadır sırrınca; âlemlerde O'nun varlığından gayrı bir mevcudiyet olmadığı anlaşılıp, var olduğu sanılan her suret Zât'ın varlığında dürülünce, gün ışığından saklanan yıldızlar gibi, isim ve sıfatların kesreti zâtî tecellinin vahdetinde toplanınca, dünyadayken âhireti doğuran dişi deve, hamile kaldığında, serbest bırakılınca, nefislerdeki her zıt mânâ bir araya getirildiği zaman, kudret denizi çalkalanıp, siluetler canlarla buluştuğu an, muhabbetin hakikati belirir tekvîr semâsında.

Söyle ey can! Kimin hüviyetidir yaklaştırılan? Kimdir Hakk'la yürüyüp, Hakk'ı yerine getiren? "Sizler ancak Rabbinizin dilemesi sayesinde dileyebilirsiniz" hükmü kimin içindir? Kader sırrında kime ne söz düşer?

Gönüller güldan olmuş

Aşkın uğruna,

Gözler gülistan olmuş

Allah aşkına.

Hiçliğin Gizemi (281)

Dostlar meclisinden davet gelmiş

Aşka lââyık can gerek,

Gül bahçesinden esrar esmiş

Sırra lââyık kalp gerek,

Sır kapısı nûrla bezenmiş

Âsumana lââyık mazhar gerek.

Kim dünya için yaşamışsa, haşrı da dünyaya lââyık olur. Kimin fenâsı Allah içinse bekâsı da Allah ile olur. Kim ki Dost'un dostudur, mârifeti dostluk yurdundandır. Kişinin sabırsızlığı hazır olmadığı hikmet nedeniyledir. Şeriatın, tarikatın, hakikatin ölçüsüyle idrâk edilemeyen hakikatlerin hakikati Hakk'ın katındadır; bedeli sabırdır. Her ferd ilâhi bir hükmün gereğini yerine getirmek üzere bir candadır. Yeter ki yaşamı Allah için olsun, kendini araya koyup aldananlardan olmasın.

Emrolduğu üzere iş tutanın kulluğu katıksızdır. Sâfiyet için niyette ihlâs gerek. Sözde kalan nedâmet kalpte yoksa özde de yok demektir.

Kusur kusur ile düzeltilemez. Her şey zıddıyla önlenir. Yanlışın zıddı doğruluk, samimiyetsizliğin zıddı içtenliktir. Mânâsıyla tahakkuk eden Hâil'in içiyle dışı birdir; âlemde nadir bulunur.

Gönül temizse, fiili de temiz olur; isterse noksan bulunsun. Kalp bozursa ameli de bozuk olur; isterse tamam görünsün. En çok aldananlar en çok kendine kananlardır. Kişinin kanması nefsinin içtenlikle sorgulamamasıdır. Dürüstlük, hem niyet hem de amelini sorgulayanın nasibidir.

Her Şeyde noksanlık aramak ise kibirden başka bir Şey değildir. Dinin âfeti dindarlık iddiasıdır. Allah işin edâ edilen fiilin karşılığını Allah Teâlâ öder. Hani nerede, “buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum,” ayeti celilesine gönülden sarılan canlar?

Ruhsal yolculuktan maksat bireyin kendi özüne kavuşmasıdır. Zirâ bâtinî deliller nefislerdedir. Zâhirî yolculuk ise ubûdiyetin hakikatine kavuşabilmesi işin kulun sınanmasıdır. Fiil ve isimler zâhirdeki ayetlerle, bir sıfattan diğer bir sıfata yolculuk ise bâtındaki ayetlerle buluşmak iÇindir. Güzeli güzelle harmanlamak zâhirle bâtını birlemek iÇindir. Deliller tecellinin cilvesinde gizlidir.

Mâsivâyı seyreden göz işin her Şey bir illüzyondur. Hakk’ı seyreden göz işin her Şey Hakk’ın tecellisidir. Rahmanın kulu ne dünyanın ne de âhiretin değil, Allah’ın kuludur. Makbul olmayan ahlâktan güzel ahlâka hicret, haccın bâtınıdır. İzâfi benlikten yokluğa hicret fakruriyetin hakikatidir.

Rüzgârın yön deĐiŐtirmesiyle gelip giden sevgi, Sevgili'nin zâtına duyulan muhabbet değil, hâline duyulan ilgidir ki, kalıcı değildir. Seven sevdiğini Allah işin sevmiŐse kişinin hâli muhabbetin mahiyetini değiştirmez. Zirâ karşılıksız sevgide koŐul bulunmaz.

Seven sevdiğinde ne eksiklik ne de fazlalık arar.

Onu kendi zannına göre değil, olduğu gibi sever.

Hiçliğin Gizemi (282)

Kederden de geçmişim sevinçten de
Varlıktan da geçmişim yokluktan da

Kanmam dünyanın tasasıyla sevdasına
Âsumandan hazineler serseler yoluma
Bilsinler ki dönemem Zât'ından gayrına

Ruhumda yansıyan sedâ
Kaldıysa en yakın semâda

Sevgili'nin aşka davetidir o
Koşun canlar koşun namaza
Koşun canlar koşun Allah'a.

Noktasız âdem insan olmaz. Kendini bilmeyen kâmil olmaz.
Suretsiz âlem misâl olmaz. Aşksız gönül mazhar olmaz.

Kişinin ruhaniyeti onun ulvîyeti, nefsanîyeti ise sufliyetidir.
Bütün zıt mânâları kendinde toplaması âdemin noksansız
yaratılışına delildir. Nereye yönelirse orada varlık bulur.
Nitekim âdemiyet öyle bir kabiliyettir ki vücuda geldiğinde
insaniyetiyle buluşur. Âdem isimden sığata, sıfattan varlığa
gelerek insaniyeti tanıdı. Varlığın sırrını gören insan kâmil
oldu. Yaratış, gizemli güzelin güzelliğini sergilemesidir,
sevgiyle. Aşk öğreten Cenab-ı Hakk'tır sonsuz muhabbetiyle;
bütün sâfiyetiyle, koşulsuzca, dürüstçe, hikmetle.

Her an yeni bir şe'nde olmak sevgi ve neşenin kendisidir
cilvehânede. Her an aşkla dolup taşmak ummanın vasfıdır.
Çalkalanmak için nedenlere, niçinlere gereksinimi yoktur
deryanın.

Ne sinesine dalan nehir ve dereler onda bir fazlalık yaratır, ne de buharlaşıp görünümünden kaybolanlar onda bir noksanlığa sebep olur. Suyun varlığı hem delil hem şahittir derya.

Ruhumun zuhura gelişine şahidim sevgilimde.

Sevgili der ki, şahid olarak zâtım aşkına yetmez mi?

Ey dost! Dostla sohbet gönüldedir. Dostlarla iletişim gönülden gönledir. Gönle gelen ilham bâtındaki mârifetin zâhire çıkışıdır. Varlığa çıkış bazen söz ile bazen hâl ile bazen âmel ile. Her hâlükârda kendinden kendinedir.

Gönüldeki mânânın bir surete bürünüp görünümüne gelmesi kulun yönelişinin sonucudur. Kişi sevdiğiyle beraberdir. Zirâ sevdiğinin hayali kalptedir. Hayata nasıl yaklaşıyorsak, hayat da bize öyle görünür. Nitekim tecelli kulun zannına göredir. Hüsnüzan sahibi hayatı seven, yaşama barışık kişidir. Suizan sahibi kendini yaşamın dışında görmektedir zirâ kendinden hoşnut değildir. Şayet gönül sevgiyi seçmişse görünümüne gelen her şey sevginin suretinde olacaktır. Kalp korkuya teslim olmuşsa korkunun hayali her fırsatta sahibine musallat olacaktır. O hâlde her ferd gerçekte seçtiğiyle beraberdir. Farkında olmasa da seçtiği âlemden hoşnuttur. Velâkin hoşnut olmadığına dair bir zan beslemektedir. Gönül cennetinde yaşamayı önleyen kimdir? Dünyayı ve âhireti korku cehennemine döndüren kimdir? Azap, kulun kendi nefesine eziyeti değil midir? Gönle huzura taşıyan vesile rahmetin gazabı aşması değil midir? Delin canlar azap teknesini Rahmet denizinde batsın! Batarım korkusu duymadan deryada yüzenlere ne mutlu!

Hiçliğin Gizemi (283)

Suretsiz sevgiyi özümseyebilseydi gönül, sevmek için hiç heykel arar mıydı? Suretlerin, Sevgili'nin kendini izharı olduğunu görebilseydi gönül, her canı Sevgili bilmez miydi?

Müziği duymayan gönlü neyleyim.

Hakk'ı görmeyen gözü neyleyim.

Muhabbeti hayallerinde hapsedenlere ne yazık; onu diri gönüllerde yaşamak varken. Hikmeti kendileriyle sınırlı zannedenlere ne yazık; onun sonsuzluğunu yaşamak varken.

Aşkı şarta bağlayan gönül, âşık olmayı bekler. Sevgiyi zâtında bulan can, her hâlinde aşkı yaşar.

Ey dost! Hakk'ı yaşamak için kavramlar arasında dolanıp durma. Gönlün uçuşuna hikmet gözüyle bak velâkin, idrâke çalışma. İdrâk edeceğin her şey kendi sınırındır unutma.

Yakınlık ve uzaklık ikilik âleminin hususiyetidir; ikilik perdesi kalktı mı yakınlıkla uzak bir olur. Arayan, bilmez ki kendini aramaktadır. Bulan ise kendinden azad olmuştur. Dostluğun sıla-i rahim olduğuna inanıyorsan, kimsenin seni aramasını beklemeden sen ara. Sevginin koşulsuzluğuna inanıyorsan, sevilmeyi beklemeden sen sev. Hiç kimse ona yönelmese de, Rabbinin vechi hepsine yöneliktir. Kimsenin sevgisine muhtaç olmasa da O, sevgisiyle hepsini besleyendir.

Sevgi, tek bir suretle tanımlanmış olsaydı, sevgi olmaktan çıkardı zirâ hakkın rahmeti bütün kullarını kucaklamıştır. Gaflette kalanın perdesi mânâ gözünün körlüğüdür.

Nefsinden ötesini göremeyen göz zihninde şekillendiği surete 'aşk' der. Benlik perdesi kalktığında göz keskinleşir, muhabbet kişisel değil evrensel olur. Ârifin varlığı hoş kokulu kâfur olur öyle ki, gönül pınarından akan mârifetullah, gönülleri ferahlatan iksir olur.

İçi beklentilerle dolu olmayan ibadet, nafîle olmayı hak eden ibadettir. Varlık kabı boş olduğu takdirde sahibinin fakrine şahid olur. Muhtaç olan insan hakkın keremine mazhar olur. Dolu kapla gezinenin içkisi kendi nefsanîyet şarabıdır.

Yanardağ misâli fazlalıklarını dışarı atmayan gönül sâfiyetini bulamaz. Her aşırılık, dışlanması gereken lav gibidir. Nasıl ki fazlalıklarından arınan dağ sükunete kavuşur, kulluk hakikatini aşmayan nefis, dengeye ve güvene ererek huzura kavuşur. “Kalbe güven indiren O’dur.” Bir şeyi özel kılan mânâ onun mertebesidir. Mertebelerin en mümtazı ise kulluktur. O hâlde denge kulluktur. Dengeden sapma rahatsızlıkların asıl sebebidir. Zirâ dengede tevekkül ve güven vardır. Dengesizlikte ise bilgisizlik ve kötü zan vardır. Kötü zan, bireyin kendi kendine eziyet etmesidir.

Ey can! Ya yaşar gibi yapan ölülerden biri ol,
Ya da inandığın gibi yaşa ve diri ol.

Yokluğu bulmak mârifet değil, yoklukta varlığı bulamadıktan sonra!

Aşkı tanımak yeterli değil, her an aşkı yaşamadıktan sonra!

Hiçliğin Gizemi (284)

Aşıktan ölen örtünür aşk ile

Halktan ölen örtünür Hakk ile

Ârifin sır gözü rahmet ise

Her yönü örtülüdür Hakk ile

Ey dost! Kâmilin kemâlâtına delil, varlığa yönelişinin bütünüyle rahmet olmasıdır zirâ nefsinden fâni kul rahmetle bâkidir. Kâfurun hoş kokusu rahmetin ve huzurun kokusudur.

Gönülden yansıyan letâfet muhabbetullahın huzurudur. Kendini süsleyenle, Hakk'ın ziynetlendirdiği gönül bir midir? Halkın gözünde büyükenle, Hakk'ın nazarında kulluğa bürünenin isim ve sıfat örtüleri aynı mıdır?

Riyânın örtünüldüğü bir giysi değildir kulluk örtüsü; kumaşı edepten, ipliği ihlâstan, özü muhabbetten dokunmuştur. Çevresindekilere kulluğu, kendi benliklerine efendiliği lâıyk görenlerin ilmi değildir, ibâdullah ilmi.

Ne kadar sıksalar da cevizin kabuğundan yağ çıkmaz. Ne kadar cilalasalar da istiridyenin dış kabuğu, içindeki sedefle inci gibi olamaz.

Kendinden kaybolanlar deryadadır. Kendi kendine dolananlar kıyısındadır. Resulün (s.a.v) sünnetiyle buluşmayan yaşam onun ahlâkından değildir. Gönülün sâfiyetine göre kabın rengi değişir. Nefsaniyet kanından arındırılmış gönül huzur ve dostluk evindedir.

Tecelli özde birdir velâkin, yokluğa taşıyan ile varlığa taşıyanın mânâları bir değildir.

İl ismiyle faildir Cebra'il, İsrâf'il, Mikâ'il ve Azra'il, isimlerinin farklılığı kendi mânâlarıyla ilişkilidir. Her kulun gönlünde bulunduğu mânâ semâsı farklı olabildiği gibi, idrâk ve âmellerindeki tercihler de ayrı olabilir.

Gel gör ki, deryanın büründüğü suretlerin hiçbiri onun deniz olmak vasfını ortadan kaldırmaz; görünümü ister dalga olsun, ister köpük, isterse fırtına olsun.

Dalganın köpüğe, fırtınanın dalgaya hâkimiyeti, deryanın kendinden kendine olan hâkimiyetidir. Takva sahibi gönlün gönüllere üstünlüğü gibi, aşkın âşıklara hâkimiyeti gibi.

Ey aziz! Gece kuşlarına verilen sıfattır, İsrâ'il'. Teheccüd vakti Hakk'la Hakk'a yürütülenler demektir ki, ehli bilir. İsimden sıfata, sıfattan zata, suretten mânâyâ, mânâdan sırra intikaldir leyle-i isrâ. Nefsinin firavunluğundan uyananlar bilir. On iki kavmini gece yürüyüşüne çıkaran Musa'nın (a.s) sırrından tadanlar bilir. Görsel benliğinin karanlığından hakikat güneşi ruhunun miracına şahid olanlar bilir. Gönlün aşkla dolmasıdır isrâ, Hakk'ı Hakk'la yaşayanlar bilir.

Ey can! Kimileri zannındaki bilgi ve kabiliyeti nispetinde yazar, kimileri gönlünde bulduğu aşkla. Hikmet o gönüldedir ki, Hakk nûruyla gelen feyz âşık canları aydınlatır. Feyzi almaya talip gönüller, hakkani nûrdan nasibini alır. Kalbe gelen huzur, kulu kendi hakikatine şahid kılan Sübhandandır zirâ "insana bilmediklerini kalemlle öğreten Rabb'dir. Mâsivâ uykusundan uyananların okuyup, farkına vardıkları bir ilimdir ilm-i kalem. Okutulduğu mahâl öğretime açık halkın binaları değil, Hakk'ın tecelli evi gönüldür. "Allah hikmeti dilediğine verir" ayeti celilesiyle tahakkuk etmiş kulları içindir. "Ancak akıl sahiplerine ibret almaları için bir vesiledir" ilm-i kalem. "Onların bıraktıkları her eseri yazarız" şerefli ayetiyle teyit edilmiştir.

Hiçliğin Gizemi (285)

Ey dost! Taklide ve özentiye sapmadan kul olmak selâmetin ve huzurun yoludur. Ancak o zaman canlar birbirlerine insanca yaklaşabilirler.

Ruh ile algılanmayıp yaşama geçirilmeyen her bilgi sahibine ağır yük getirir. Hakikat semâsına mirac Muhammediyet nûruyla bütünleştiği andan itibaren başlar ve Hakk'la Hakk'daki yolculuğun sonu yoktur. Yaşam, bestelenmiş müzik gibidir. Müziğin akışına kendini bırakan müzisyen, nasıl müzikle uyum içinde mutlu ve huzurluysa, hayatın bestelemiş olduğu kadar programlarına harmoni içinde yaklaşan can da kendini evrensel besteye uyumlu bulur.

Yaşamın her anının ve yaşanılan her oluşun kendine özgü bir nedeni vardır. Varlık sebebini unutan birey zorluğu görür, kolaylığı göremez. Kolaylık kulluk bilincindedir, benlik iddiasında değil!

Nitekim miractan dönüş Hakk'ın rahmetindedir ki, kulluğa şirk bulaşmasın diye namaz farz kılınmıştır. Elbette kulluğu kabullenen müminler için! Namazın miracla izdivacı, birbirlerini tamamlayıcı olmalarındandır. Namaz müminin miracı olduğu gibi, mirac da namazın ruhudur.

Ne mutlu onlara ki ruhani miraçlarını kulluk bilincinden ayrı görmezler. Peygamberin (s.a.v) mirac dönüşü yaşamlarını, kendi yaşamlarına misâl kabul ederler. "Ârifin en güzel örtüsü takvadır" incisi Hakk'ın gayrına bakmayan kulların ziynetidir.

Ne kadar incilerle süslense de secde etmeyen bir boyun dünya ehlinindir.

Ey dost! Gönüllerin güzelliği Hakk cemâlini seyir ettiği içindir. Nûr, gönüllere göz oldu mu hakla bâtıl belli olur. Kimin yolu gülle bezenmiş, kimin yolu çıkmaz sokak, yolcunun yaşam yürüyüşünden belli olur.

Her ağaç meyve vermez. Her gönül sırra ermez. Her sırra eren, sırrında sırrına ermez.

Her ferdin yaşam sanatını yorumlaması onun sanattan algıladığıdır. Kudret elindeki bir kalem misâli her tasarrufu Hakk'a bırakmak, Mutlak Sanatçının sanatına şahid olmaktır.

Güzelliklerin dilinden kula seslenilmesi, Hakk'ın kulunda görmeyi murad ettiği mânâya ve ahlâka davet etmesidir. İnsan ki en güzel mânâda halk edilmiştir. Yaradılış amacına uygun yaşamıyla, güzelliklerin hakkını Hakk'a vermiş olur.

Nitekim aşkı güzelleştiren şey, Sevgili'ye duyulan muhabbet ve özlemdir. Aşkı her an yaşayanın hâli Sevgili'nin sinesinde kaybolmaktır. Öyle ki özlem ve kavuşmanın heyecanı gayba dalan için mevcut değildir. Zirâ ikiliğin kalmadığı âlemde her zıtlık erir. Varlık, kendi hakikati içinde her an şendir. Ne var ki kulluk vazifelerini yerine getirebilmesi için kulunu kulluğa iadesi rahmetin ve dengede kalmanın hikmetidir. O hâlde ey gönül, kimsenin hâlini bir diğeriyle mukayese etme, hâller Hakk'tandır. Hakk'ın selâm evine davetli bütün canlar Cânân'ındır. Dostlar arasındaki sohbet, mânâ ve sır kapılarının açılmasına birer vesiledir.

Hiçliğin Gizemi (286)

Ey dost! Ârifin dervişi kendi nefsidir. Hakikat Hakk’a aittir. “Hakk’ın katında olanın daha hayırlı ve kalıcı” olması, kuldaki bilgi ve mârifetin boyutları ne kadar derin olursa olsun, kendi nefsiyle sınırlı olduğunun delilidir. Sonradan öğrenenin ilmi, ezelden beri ilmiyle bâki olan gibi midir?

Hakk’ın dilediğine lûtufta bulunması, lûtfâ eren kulu, lûtfâ değil, Hakk’a kul yapar. Şayet nimete mazhar olmak mağruriyet sebebiyse, yolcunun yürüyüşü tıkanmış demektir. Oysa hiçbir durak Hakk’la Hakk’a yürümekten daha hayırlı ve kalıcı değildir.

Her kim kendi iddiasını nefsine kılavuz seçerse kendini kendiyle çelmelemiş olur. Senden sana kalan her şey sana yük olur.

Her şeyin en özelini kendine seçerken, kendinden nasıl eriyebilirsin ki? Âlemi terk etmeden kendini nasıl terk edebilirsin ki? Kim kimin peşinden koşarsa bilsin ki ancak kendi hayalinin peşinden koşmuş olur. “İnsanoğlu sonsuz âleme koşmalıdır” şerefli hadisi sözün delilidir.

Kabın cazibesi, içindekinin sâfiyetini ispat etmez. Nice zehirli sular billûr kaplardan sunulmuştur. Nice övgü dolu sözlerle nice canlar nûrsuz kapılara tokmak olmuştur.

Cumadan cumaya icabet etmekle nefsinin seni dindarlıkla kandırmadığı ne malum? Her hafta papaza gitmekle şeytanı taşıyamazsın.

Şeytanın papaz kılığına girmediği ne malum? Övülmek için değil, hamd etmek için candayız. Riyâset için değil, hidayeti dilemek için tendeyiz. Yermek için değil, sevmek için birlikteyiz. Her gönül ancak kendi istidadındakini yansıtır. İlâhi bir ismin ahlâkı gönülde yerleşmişse, o gönül sırrına ermiş demektir. Nûra boyanmanın anlamı budur.

Ey aziz! Her şeyin hakikati Hakk'tandır, namaz gibi. Hakk'tan alınan Hakk'a iade edilir, namazın edâsı gibi. Kalp aynasından yansıyan mânâlar ayetlerin nûruyla aydınlanır. Her bir harfin nûru kurbiyet nûrudur. Kaf Ha Ayn Sad'ın her biri velâyet nûrudur.

Kaf, kurbiyetin ilk mertebesi olduğu için dostlar arasında Kaf dağına ulaştın mı diye sorulur. Mertebelerden söz etmek, dağa tırmananların, mertebelerden seslenmek dağdakilerin işidir.

Bil ki her pişmiş çamurdan ses veren ârif değildir. Sessizliğin dilinden hamd etmek kâmillerin edebidir. Hakk'ın gayrından izzet arayanların nasibi değildir mârifet. “Rabbin dilediğini seçer, onlar seçemezler, “sırrını duymadın mı? “Onlar seni âyetlerin nûrundan alıkoymasın” uyarısı kimedir? “Bize uyun ki sizi biz yüklenelim” iddiası altında ezilenler kimlerdir? Kimdir onlar, “dünya hayatına dönük muhabbet uğruna” aşkın hakikatinden vazgeçenler? Kimlerdir onlar, mucize ve kerametleri kucaklamaya hazır velâkin, ilâhi emirleri nefislerinde uygulamaya lââyık görmeyenler?

Hiçliğin Gizemi (287)

Ey dost! Kimde ne güzellik grdnse, gördüğün güzellikten senin de payın var demektir. Zirâ ihsâna şahid olmak, ihsân sahibinin fazlına ve keremine şehadettir ki, kime ihsân edilmiş olursa olsun, tevhid ehli nimete şükrederek ondan nasibini almış olur. Şükür için nimetin sana verilmiş olması şart değildir. Nimete şehadet de nimet bahşeyeyene şükür için bir vesiledir.

Her can hazırlığı nispetinde duyar; Hakk'ın muradı olan Hakk'la duyar. Hakk'la gören Hakk'ın gayrını görmez. Gözler şeyi değil, eşyanın hakikatini görür.

Hakk'ın nazarında akıp gidenden başka ne var ki, misâl olmaktan öte bir 'şey' olsun. 'Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak'ken Rabbinin zâtından gayrı bir 'şey' mevcut olsun!

Ey aziz! Her kul kendi kabından ses verir. Her nefse kendi srundan üflenir. Her gönül içinde bulunduğ mânâ bahçesinden haber verir. Gördüğü âlem neyse o âlemin dilinden seslenir. Daveti de yaşadığı âlemedir. Halkın davetiyle Hakk'ın daveti bir midir? Sen onu bir kez davet etsen de, O seni her nefes bekler. Sen onu bir an sevsen de O seni her an sever. Sevgi, Hakk'ın kullarını kendi sıfatıyla kucaklamasıdır. Hakk'ın sıfatını kuşanan her can Allah'a âşık olur. Aşk, kulun Hakk'a olan yönelişinde, onu yreklendiren en ulvî duygudur. Aşkla dostluk kuran gerçek Dost'a kavuşur velâkin, Dost'tan sakınanlar takvayı yanlarından ayırmazlar ki mânâ sarhoşu âşık dengeden uzaklaşmasın.

Yakınlığın sarhoşluğu farkındalığın huzurunu bozmasın.
Nefsinin mumu güneş doğdu diye aşığı kandırmasın.

Şu hâlde ey sevgili, şeriat ırmağında yıkananları hoş gör.
Ganj'ın kıyısından ayrılmayan imân sahiplerini görmez misin!

Bir şeyin aslı onun nûrudur. Nûrdan yansıyan her şey onunla beliren suretlerdir. Nûr ile karanlık aydınlık olur. Yoku var zannetme; yokluğu var eden O'nun nûrudur. Şeriatsız hakikat olur mu? Şeriat, görünen suret ise, hakikat suretin aslı olan nûrdur. Şeriatı inkâr, nûru inkâr etmek olur. Zirâ zâhir ile bâtın birdir.

Tevhid ehli her iki âlemin de hakkını Hakk'a verir. Dengedeki kulun bir gözü mânâda ise bir gözü de surettedir. Hem şeriatı hem de hakikati birleyerek yaşar. Bilir ki hakikat nûru olan ruhu, bu âlemde surete bürünerek zâhir olmuştur. O hâlde suretin gereksiz olduğunu kim iddia edebilir? Kişi kendi kemâlâtını suretler dünyasından bulup tanımadı mı, varlık sırrına ermiş sayılır mı?

Ey dost! Hangi sıfat sana yakıştırılırsa yakıştırılsın hâlinde bir değişim olmuyorsa hâlinin hakikatine erdin demektir; hâlin hakikati sensin demektir. Bil ki insana kendi gönlünden daha yakın dostluk evi yoktur. Zirâ Hakk Teâlâ kuluna dostluk evinden seslenir. Hakk'ın davetini duyan dünyanın sesine aldanmaz; suretin aslını gören nûrun gayrına yönelmez.

Hiçliğin Gizemi (288)

Âlemdeki neşeyi görmek için
Hakk'a ermiş gönül gerek,
Sevgili'nin cemâlini görmek için
Aşk deryasına dalmak gerek,
Varlık sırrını duymak için
Dost meclisine girmek gerek,
Huzurun hazzına varmak için
Hiçliğin sırrına ermek gerek.

Sevginin mânâsı gönülde hayal edilince, bütün suretler Sevgili'nin hayaline bürünür. Hayalin varlığı aşkın rengine boyanmayı murad edince, bütün renkler nûra boyanır. Sûrun nefesinden sırra üflenince, Hû'dan gayrı bir ses duyulmaz olur.

Söyle ey Sevgili; nedir bu sır, bu hikmet? Nedir bu aşk, bu cilve? De ki ey dost! Bütün bu gerek'ler bana ne gerek?

Ruhumu görmeyi dileyince
Cümle âlem bana göz oldu,
Hakk'ı dile getirince
Bütün nefesler bana ses oldu,
Dosta ermeyi dileyince
Her can bana dost oldu.

Ey aziz! Yaradılış amacına uygun düşmeyen her yaşam, kendi sırrına hasret gider. Özüne ermeyen benlik kendi nefsine zulmeder. Kanlı gönül kendi hayaline tutkundur.

Gönlündeki mânâ ne ise nefsinde görüp bulduğun da odur. Dünya zevklerine düşkünsen, bari onu keyfince yaşa. Kendine âhiret havarisi süsü seçme.

Dürüstlük imânın hakikatindedir. Gizli kibir kirinden arınmamış gönlün ne abdesti, ne de ameli sahih değildir. İsterse o, halka imamlık yapsın. Mânâ âlemine yöneldinse, gönlün ve hâlin ona uygun olsun zirâ yöneliş söz ile değil hâl ve gönül iledir. Hâlin hakikati ise ihlâslı ameldir; kuru sohbet değil! Nasıl ki su içmeden susuzluk giderilmez. Aşka düşmeden Hakk'a erilmez. Kendine gelmek için kendinden vazgeç ey birader!

Garibin yuvası kendi gönlüdür. Ferahlatan pınar gönüldedir. Fâni dünyayı taliplisine bırak; varlık ağacının sırrını kendi tohumunda ara! Gel geç bu âlemden, hem senden hem de benden. Gel geç bu hâlden, hem keyiften hem de kederden.

Her can yaratılışına uygun ahlâk içinde huzuru bulur. Dünya tasası gönlünü dünyayla doldurur. En güzel kıvamda yaratılmış olan insan, nasıl olur da şu dünyaya kul olur?

Gönlünü şen tut ki her an yeni bir şe'nde olanla daim olasın. Rahim Rabbinin kelâmı selâm'dır O'nun şen kullarına.

Halk gitti mi Hakk'tan gayrı ne kalır? Lâ'nın olumsuzluğunda takılıp kalma. Lâ gitti mi, Allah'tan gayrı ne kalır?

Yokluk, Varlığı aramanın anahtarıdır. Varlık bulununca, yokluktan geriye ne kalır?

Hiçliğin Gizemi (289)

Ey dost! Cennete bakan göz ile cehennemden bakan gözün gördüğü bir midir? Aşkı yaşayan gönülle, kin ve gazap taşıyan gönül aynı bahçede midir?

Gülsüz gülşen, Leylâ'sız Mecnun olur mu? Gönlünü gül kokusuna alıştırmayı ki, gül bahçesini gördüğünde yolu şaşırmasın. Olumlu düşünce üret ki cennetin gözleri seni özler olsun. Çölün kumunu deryanın sahili midir sandın? Susuz deryayı nerede gördün sen?

Her yüce dağın zirvesine erişmek için nice canlar kurban verilmiştir. Ruhun kendi sâfiyetini bulabilmesi için nefsin renklerin silinmiştir.

Ruh ki Hakk'ın emridir gönül, hükmün gerçekleştiği emrin mahâllidir. Hiçbir olay yoktur ki, gören için bir misâl olmasın. Hakk'ın fiili O'ndan gelen bir mesajı içinde barındırmış bulunmasın.

Balkona sığınan kanadı kırık martı burkulmuş yaralı gönül gibidir. Balkon, dış dünyayla iç dünyanızı birbirine bağlayan idrâk köprüsüdür. Evdeki kedi nefsimizdir. Sevgisiz şifa susuz kuyu gibidir. Dünya ehli hekim, kırık kanadı kesmek suretiyle ona dirlik vereceğini zannederse bilmez ki, kanatsız kalmaktansa martı ölümü yeğler. Mânâ göğüne erişemeyip surette kalmaktansa yokluğu tercih eder. Hakikat ehli dostlar nice yolda kalmış kanadı kırıkları muhabbetullah ve hikmetle tedavi ederler ki martılar dirlik bulup ait oldukları deryaya geri dönsün; ruhaniyetin özgür semâsında doyasıya uçsun.

Her ferd kendi dağarcığındaki ilimle öğüt verir. En iyi öğüt her iş ve oluşu Hakk'tan bilmektir.

Haberi gönül ehlinden al. Onlar bilir işin iç yüzünü, her sözün mânâ yüzünü. Kim ki Hakk'ın fiilini ruhuyla okur, Hakk'ın okuttuğu kul odur.

Ey sevgili! Her suret aşığını ehl-i Hakk bilme. Hakk aşığı odur ki, suretler görünümünden silinse de gönlündeki aşk silinmez. Ehl-i ihsân odur ki âlemde tek bir imân sahibi kalmasa da onun nûru artıp eksilmez. Huzur, Dost yüzüne döndürmektir yüzlerimizi. Nereye dönse gönüller Dost tecellisini görmektir her hâlimizde. Aşkın şahidi kimdir aşkın zâtından öte! Şahid olarak Hakk zâtına yetmez mi her oluş ve hükmünde. Kimdir o zuhur eyleyen sevgili; martının suretinde! Huzura ermeyi engelleyen şey nedir dünyaya sarılmaktan öte! Ayrılık ve gayrılık nedir Tek'in tekliğini inkârdan öte!

Kendinde varlık bulan, yokluğun huzurundan ne anlar? Hakk'ı zikretmek Hakk'ın gayrını mevcut görmemektir. Kendini var gördüğün müddetçe zikrin kendi benliğidir. Mânâ gözü perdeli kişi bütün âlemi bir perdeden görür. Vereceği haber ve öğüt de içi boş bir sözdür. Sözü sen taşıma ki söz seni mânâ semâsına taşısin. Hiçbir şeyi kendin için sevme sevgiye hasret yaşarsın. Her şeyi Allah için seversen koşulsuz sevgiye mazhar olursun. Hayatın güzelliği hayatın Hakk'a ait olması. Kim ki nefsine bir pay ister, bilmeli ki yoktur Hakk'ın bir ortağı.

Canı görmeyen gözü neyleyim; öze ermeyen sözü neyleyim. Gönül neye meyletmişse odur onun hakikati. Martının meyli deryayaydı, veriverdi tatlı canını.

Hiçliğin Gizemi (290)

Ey dost! Sevginin içinde bulunduğun sevgili kendisin. Kimde gönül varsa gülistanın yolunu o tutar. Kimde zevk varsa aşkın tadından o anlar. Her kalbe gönül denmez o kalp, Sevgili'ye ait olmadıktan sonra! Her cana diri denmez o can, Hakk'la dolu olmadıktan sonra!

Deryaya davet edip de

ervâha dalmayanlardan olma,

Dirileri gösterip de

ölüleri seyredenlerden olma,

Mülkü görüp de

melekûta bakmayanlardan olma,

Gönlü davayla doldurup

mânâya gelmeyenlerden olma,

Aşktan dem vurup da

Hakk'tan kaçanlardan olma,

Lâfa takılıp da

öze ermeyenlerden olma.

Kanatsız gönlü ölü say sen. Tükürük kurudu mu, dilin de hükmü sona erer, benliğin de. Görünümden kaybolursa da gülsuyunda gülün kokusu var. Sureti yok olsa da ârifin sözünde Hakk'ın kokusu var. Yokluğa varlık giysisi giydirmek O'nun cilvesidir. Sünbüle ayrı, güle ayrı kokular aşlamak Hakk'ın işidir. Meyvenin çekirdeği özünde saklıdır; ağacın kökleri toprağın altında. Kişi, aradığının ancak suretini görür ki o, Hakk'ın zuhur eylediğidir. Tecelliye şahid olmak O'nun isim ve sıfatlarıyla mümkün olup, sen-ben durdukça Zâtı görmek ne mümkün! Hayatın anlamını sorgulayan cevabı, yaşamın kendisinde bulur.

İzâfi benlik hayalini aradan kaldırırsan yaşam, kendi sırrını sana senden açıklar. Hayat Hakk'ın zâtî sıfatıdır. O'nun tecelli evine davet ettiği bir konuksun sen! Eve sahip çıkacağına misafirlik adabına uygun hareket edersen, çevrende gördüğün herkesin aynı misafirhanede ağırlandığını idrâk eder, ev sahibine hürmeten Dost'un konuklarına dostça davranırsın. Misafir kişi evin kurallarına uymak durumundadır. Edep ve nezaket bunu gerektirir.

Ey dost! Kimseye görmeyi reddettiği mânâyı gösteremezsin. Her insan inanmak istediğine inanır, duymak istediğini duyar. Kişi, idrâk edemediğini ya red ya da inkâr eder. İmânın hakikatine eren ise azın da azıdır. Zirâ imânın özü, imân ettiği değerlerle nefes almaktır. Onu imâna götüren her nefesin nereden gelip nereye gittiğini bilip tanımaktır. Gül bahçesinden ayrılan çiçek solup sararır. Canın terk ettiği beden yaratıldığı toprağa teslim olur.

Varlığa gelen her şey bir gün görünümünden kaybolur. Surete duyulan muhabbet tükenince Hakk aşkının ölümsüzlüğü aşikâr olur. Muhabbetullah öyle bir lütfu ilâhidir ki, onda kiminle yürüdüğün önem kazanır. Dosdoğru yüründüğü zaman sırat-ı müstakîm olur. Eğri büğrülerle yürünen yol yolcuya serap olur. Her nefis kendi hayaline yem olur.

Her göz görebilseydi kör, âmâ kalmazdı. Her can erebilseydi âlemde, bencillik ve düşmanlıktan geriye ne kalırdı? Onun bunu, bunun onu kandırdığı âlemde gönlün sırrını ehl-i gönül bilir. Ruhun gıdası aşktır, cana can kattığını âşıklar bilir. Hakk aşkıyla aydınlanmış gönüller Hakk nûruyla canlara nûr saçar. Ey can! Sevgili'ye geleceğim denmez; geldim denir!

Hiçliğin Gizemi (291)

Ey dost! Kimde göz varsa güzelliği, sevgiyi, Sevgili'yi görmeye aşınadır o. Kimde körlük varsa çirkinliğe, kusura bakmaya alışıktır o. Sevgili'ye gönül veren er kişi Sevgili'nin zâtına seçtiği er kişidir. Zirâ kimde sevgi varsa lûtfâ, ihsâna kavuşmuş bir sevgilidir o.

Ah! Bu yanıp tutuşmalar, bu işveler, bu yakarışlar bir sevda uğruna mıdır yoksa katıksız Allah aşkına mı? Bil ki hiçbir muhabbet Allah aşkına benzemez. Aşkta kendinden erimeyen aşkın sırrına eremez.

Sevgi insanda da vardır, hayvanda da. Muhabbetullah ise seçmesini bilen insana sunulmuştur. Zirâ ancak o kâmil her şeyi Allah için sever; Allah için seçer. Her suret ile aşkın hakikati yaşansaydı aşk; şeklin, kalıbın takipçisi olurdu. Leylâ'nın sureti değil mânâsıydı Mecnun'a aşkın ruhunu üfleyen. Sıfatı zâtıydı Leylâ'nın Mecnun'u Mecnun eyleyen. Denizin cezbésidir balıkçıyı balıkçı, onun sırdaşı yapan.

Gönül karardı mı sureti güzel gösteren sevda da kararır. Gönül aydınlandı mı aşkın sahibinin gerçek kimliği gün gibi aşikâr olur.

Ey aziz! Bilmek kaderi önleyebilseydi ezelde takdir edilmiş hüküm nasıl gerçekleşecekti. Sevmek her gönlün nasibi olsaydı, nefreti kim yüklenecekti?

Tabiatta renk cümbüşü olmasaydı hayatın çok renkliliği nasıl anlaşılırdı? Gönül hâlden hâle dönmeseydi, nefsin her zıttaki düzenbazlığı nasıl belli olurdu?

Hayatın kendisinde bir kusur yok ki hayatı tamir edesin. Düzeltilmesi gereken bir şey varsa o, yaşama olan bakışımız, kişisel saplantılarımız nedeniyle onu noksan algılayışımız. Nasıl ki kire âşinâ olan benlik herkesin kirini, pasını seyreder. Gönlü temiz olan er kişi temizlik ve aydınlık âleminde seyreder.

Dünyanın düzeni kimini aldatmak için kurulmuştur. Kimini de aldanıştan kurtarıp, hakikate köprü olmak için. Her tohum kendi sırrını taşır. Her can kendi cevabını bulur. Hani nerede o yürek sahibi canlar? Hayatın akışına olumlu katkıda bulunacak sâlih kullar! Gülfidanında diken de var, çiçek de, koku da var, renk de. Sen her renkten arınmış olanı ara. Kendi soluğundan vazgeçmiş canla beraber ol. Her gönül kendi benzeriyle uyum sağlar.

Gönülden, güzelden anlamayanın elinden her tohum uçup gider. Öze hasret nice kabiliyetler zanların, oyunbazların oyuncağı olup gider. Bil ki her cevher, sanatçısının elinden gerçek değerini bulur. Lûtfu ilâhiyle yokluk varlık bulur.

Sorarlar; "ölümden geri dönen var mıdır?" diye. De ki; nefsinden ölen her can, ölümden dönüp Hakk'la dirilmiştir. Âlemde boy gösterenlerin, çoğunluğu ya uyurgezerlerdendir ya da ölümlerden beterdir.

Kendi vehminden ölmeyen insan nikâhtaki kerâmeti bulamaz. Öyle bir nikâh ki "elest meclisinde" "evet, sen bizim Rabbimizsin" sözüyle kıyılmıştır.

Hiçliğin Gizemi (292)

Muhabbet gönül ehlini arar; gıybet sapkın dilleri. Hikmet, mânâ ehlini arar; riyâset iddia ehlini. Her ürüne her tarla uymaz; gönlün hâlinden erenler anlar. Her söz mânâyı taşıyamaz; yokluğun sırrından ölenler anlar.

Ey dost! Diken harmanından gül suyu sızmaz; bize gül yaprağı gerek! Biri iki görenden yâr olmaz; bize ehl-i yakîn gerek!

Kim kendindeki iyiliğe güvenirse, gönül hâlden hâle dönüverir. Nefsin en kırılgan olduğu gizli kibir sivridir. Dikeni sivri diye gülden, gülistandan vaz mı geçeceksin? Bilmez misin ki dikene razı olmayan bahçıvan gülsuyuna kavuşamaz. Celâline katlanmayan cemâline eremez. Doğru sözden kaçan, eğri söze avlanır.

El bebek, gül bebek nefsleri cilayanlardan değiliz biz. Benliklerimizi sermişiz sıdk seccadesine hepimiz; yoktur birbirimizden farklı bir hüviyetimiz. Bil ki, güllerin nikâhı gül suyunda yok olmaktır. Kulların nikâhı Rabblerinde fâni olmaktır. Varlığın karşısında yokluğun kendine önem vermesinden daha aldatıcı bir zan bilir misin? Beden aç kalmış ne fayda! Vehmindeki varlığa oruçlu olmadıktan sonra! Değerli bilineni herkes kabul eder. Halkın gözünde değersiz görünse de bütün canları yüce Mevlâ kabul eder. Ârife ders vermek cahilin işidir zirâ o, herkesi kendisi gibi bilir. Her sestem öğüt almak ârifin işidir zirâ o, her duyduğunu Hakk'tan bilir.

Ey aziz! Madem ki zamana ve mekâna sığamayan aziz Allah, tecellisiyle mümin kulunun kalbine sığar.

O hâlde gönül kırmak kulluğa sığmaz. Gönül ki Rabbin kudret elindedir. Her gönlü mübarek görmek Hakk'a duyulan hürmettendir. Zirâ Hakk'ın tecelli eylediği her gönül tertemizdir.

Nûrun aydınlattığı yerde zulmet kalır mı? Aşkın hükümrân olduğu yerde zulüm barınır mı? Sevgi, bir surete bürünmeseydi, seven ve sevilenin misâli nasıl zâhir olacaktı?

İlim gayrete bağlı olmasaydı, eğitime ne gerek vardı? Gizli hazinenin belirmesi, bâtındaki mânânın zâhir olması demek değil midir?

Hakikat, soyut bir hikmet olarak gönüllerde saklı kalsaydı, ne bir peygambere, ne de sünnete uymaya ne gerek vardı! Uludağ'daki pınar coşup akmasa kim tadıp, hazzına varacak!

Ey gönül! Gönlün daraldığı alandan ayrıl velâkin nefsin daraldığı alanda sağlam dur! Dünya balıyla âhîret balı arasındaki seçimi Hakk Teâlâ kuluna yaptırır. Her gönül kendi nasibindekini alır. Sen, Hakk'ın muradına yönel; Zâtî muhabbet her baldan daha saf ve tatlıdır.

Ehil olmayan terzinin elinde her kumaş değerini yitirir. Ustasının elinde ne giyilse değerlidir. Tedbirsizliğin bedelini canlar ödüyorsa, canın değeri bilinmiyor demektir.

Ârife haber salmışlar; "sizi tanımak istiyorlar" diye. Cevap vermiş; kimseyi değil kendilerini tanısınlar zirâ kendini tanıyan âlemleri bilir. "Nefsini bilen Rabbin bilir."

Hiçliğin Gizemi (293)

Sensin karîbim

Daldım deryaya, vardım Mevlâ'ya
Gel gör neyledi aşkın Leylâ.

Nûrun nûrumda, zülfün gözümde
Ben bir garibim, Sensin karîbim,

Gönlüm vechinde, ruhum secdende
Gel gör neyledi aşkın Leylâ,

Öldüm ben benden, doğdum Seninlen
Her zikrim Leylâ, her anım Leylâ,

Ruhum bahçende, sıırım gülşende
Ben bir garibim, Sensin karîbim,

İsmin sinemde, ruhum secdende
Gel gör neyledi aşkın Leylâ,

Öldüm ben benden, doğdum Seninlen
Her zikrim Leylâ, her anım Leylâ,

Zâtın özümde sözün sözümde
Ben bir garibim, Sensin karîbim,

Nakşın ruhumda, aşkın aşkımda
Gel gör neyledi aşkın Leylâ.